JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES

Issue No. 14/2018

International Romanian Humanities Journal

Published by ARHIPELAG XXI PRESS, Tîrgu Mureș

Arhipelag XXI Press

ISSN: 2248-3004

The Journal of Romanian Literary Studies **is an international online journal published by the *ALPHA Institute for Multicultural Studies* in partnership with Arhipelag XXI Press. It is an academic publication open to academics, literary critics, theoreticians or researchers who are interested in the study of Romanian literature, as well as the Humanities. Our essential goal is to set communication paths between Romanian literary and humanistic research and the contemporary European cultural discourse, bringing the most valuable phenomena recorded in the Romanian culture into a beneficial dialogue with the other European cultures.**

SCIENTIFIC BOARD:

Prof. Virgil NEMOIANU, PhD

Prof. Nicolae MANOLESCU, PhD
Prof. Eugen SIMION, PhD
Prof. George BANU, PhD
Prof. Alexandru NICULESCU, PhD

EDITORIAL BOARD:

Editorial Manager:

Prof. Iulian BOLDEA, hD

Executive Editor:
Prof. Al. CISTELECAN, PhD

Editors:
Prof. Cornel MORARU, PhD
Prof. Mircea A. DIACONU, PhD
Assoc. Prof. Dorin ȘTEFĂNESCU, PhD
Assoc. Prof. Luminița CHIOREAN, PhD
Assist. Prof. Dumitru-Mircea BUDA, PhD

The sole responsibility regarding the contents of the articles lies with the authors.

Published by
Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureş, România, 2015
8 Moldovei Street, Tîrgu-Mureş, 540519, România
Tel: +40-744-511546
Editor: Iulian Boldea
Editorial advisor: Dumitru-Mircea Buda
Email:tehnoredactare.jrls@gmail.com

ISSN: 2248-3004

CONTENTS

DANA DUMITRIU: EVOCATION AND LUCIDITY

Iulian Boldea

Prof. PhD, „Petru Maior" University of Tîrgu Mureş 13

THE "SFATUL" NEWSPAPER, A PART OF THE ROMANIAN NATIONAL
COUNCIL OF MARAMUREŞ COUNTY
(7TH OF DECEMBER 1918 – 31ST OF MAY 1919)

Nicolae Iuga

Prof., PhD, „Vasile Goldiş" Western University of Arad 18

DISCURSIVITY AND GRAND NARRATIVES THROUGH THE LENS OF POSTMODERNISM

Carmen Petcu

Prof. PhD., University of Craiova 29

MODALITIES OF USING INTEGRATED STRATEGY OF TEACHING AT LANGUAGE AND COMUNICATION AREA

Elena Lucia Mara

Prof., PhD., „Lucian Blaga" University of Sibiu 34

AN ANALYSIS OF SITUATIONAL VARIATIONS IN THE LITERARY REASONING OF CLEMENTINA MIHĂILESCU'S *NEW DIRECTIONS IN BRITISH AND AMERICAN STUDIES*

Victor Olaru

Prof. PhD., University of Craiova 42

METAREFERENTIAL INTERPRETATION OF THE EPIC VERSION OF THE SHAKESPEARIAN PLAY THE STORM

Odette Arhip,Cristian Arhip

Prof. PhD., Ecological University of Bucharest, Assist. PhD., University of Medicine and Pharmacy „Gr. T. Popa"of Iaşi 50

CREATIVE MODES OF CONSTRUCTING POETRY IN CLEMENTINA MIHĂILESCU'S STYLISTICS

Georgeta Obilişteanu

Assoc. Prof. , Land Forces Academy, Sibiu 57

A PAGE OF HISTORY, A SLICE OF LIFE - ADS FROM 1949

Carmen Neamţu

Assoc. Prof. PhD., „Aurel Vlaicu" State University from Arad, Romania 65

SHAKESPEARE: THE INVENTION OF THE LITERARY

Dragoş Avădanei

Assoc. Prof., PhD., „Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi 71

PERPESSICIUS'S CONCEPTION OF TUDOR ARGHEZI'S PROSE

Ion Popescu Brădiceni

Assoc. Prof., PhD., „Constantin Brâncuşi" University of Târgu-Jiu 81

EQUIVALENCE/ ANALOGY IN COMMON VOCABULARY, ABSOLUTE COGNITIVE SYNONYMY IN SPECIALISED VOCABULARY

Doina Butiurca

Assoc Prof., PhD., Faculty of Technical and Human Sciences in Tîrgu-Mureş,

Sapientia University of Cluj-Napoca 86

NATURE AND THE COSMOS AS SACRED DIMENSION PARADIGM AND BECOMING INVOLVED IN TRADITIONAL ROMANIAN CULTURE

Doina David

Assoc. Prof., PhD.,„Dimitrie Cantemir" University ofTîrgu-Mureş 96

IMPROVING THE SOCIAL SYSTEM AND INSTITUTIONAL LEGITIMACY IN ROMANIA

Andreea L. Drugău-Constantin

Assoc. Prof., PhD.,Academy of Economic Studies, Bucharest 102

SMOKING HABITS AMONG ROMANIAN STUDENTS ONE YEAR AFTER THE RESTRICTION POLICIES FROM 2016

Albert-Lőrincz Csanád, Csipkés Hajnalka-Szende

Assoc. Prof. PhD.,Partium Christian University of Oradea, PhD student, „Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 112

UNDESIRABLE MESSAGES OF THE SUPPORT TEXTS

USED IN THE DIDACTIC COMMUNICATION

Larisa Ileana Casangiu, Adriana Olaru

Assoc. Prof. PhD, "Ovidius" University of Constanţa, Teacher,

"Emil Racoviţă" National College, Bucharest 122

FORMATIVE ASPECTS OF THE PREPARATORY SCHOOL YEAR AT THE SUBJECT COMMUNICATION IN ROMANIAN

Larisa Ileana Casangiu, Ingrid Iulia Rădulescu

Assoc. Prof. PhD, "Ovidius" University of Constanţa,

Teacher, "Mihai Viteazul" Secondary School of Constanţa.....128

MIRCEA ELIADE BETWEEN AUTOCHTHONISM AND EUROPEANISM

Adrian-Claudiu Stoica

Assoc. Prof., Ph.D., University Politehnica of Bucharest.....133

THE CONCEPT OF APARNESIS ÎN THE ARCHEOLOGY OF EUROPEAN IDENTITY

Adriana Cîteia

Senior Lecturer, PhD., „Ovidius" University of Constanţa.....140

FEMALE MODELS OF HOLINESS. DOCTORES ECCLESIAE

Mirela Aioane

Senior Lecturer, PhD., „Al.I.Cuza" University of Iaşi.....145

THE USAGE OF PSYCHOTERAPIES IN THE TREATMENT OF LIGHT DEMENTIA

Maria Dorina Paşca

Senior Lecturer, PhD., UMF Tîrgu Mureş.....153

NAMES OF GALLIC TRIBES IN CAESAR'S WORK

Mădălina Strechie

Senior Lecturer, PhD., University of Craiova.....157

ELEMENTS IN THE VISUAL LANGUAGE OF CUCUTENI CERAMICS FROM PHASE A: THE ARTISTIC DÉCOR

Ioana-Iulia Olaru

Senior Lecturer, PhD., „G. Enescu" University of Iaşi.....166

CULTURAL AWARENESS IN BUSINESS COMMUNICATION

Andreea Iliescu

Senior Lecturer, PhD., University of Craiova, Department of Applied Modern Languages.....171

'NATIVE SPEAKER', A NOVEL IMBUED WITH

EXISTENTIAL DICHOTOMIES EMBODIED BY VIBRANT CHARACTERS

Andreea Iliescu

Senior Lecturer, PhD., University of Craiova.....178

THE REFLECTION OF XENISMS WITH ENGLISH ETYMOLOGY INTO SPORTING DOMAIN
Hriban Mihaela
Lecturer, PhD., „Vasile Alecsandri" University of Bacău 187
FEMINISM AND POSTCOLONIALISM IN THE SHORT STORIES OF CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE
Roxana Elena Doncu
Lecturer, University of Medicine and Pharmacy "Carol Davila", Bucharest 193
ESPACE ET AUTOBIOGRAPHIE CHEZ GEORGES PEREC ET JULIEN GRACQ
Simona Şuta
Lecturer, PhD., University of Oradea 199
LEXICAL STRUCTURES WITH ENGLISH ETYMON IN ROMANIAN LEXIS
Hriban Mihaela
Lecturer, PhD., „Vasile Alecsandri" University of Bacău 205
THE TRAGIC HERO WITH TWO FACES:
CAMPBELL IN VONNEGUT'S MOTHER NIGHT
Edith-Hilde Kaiter
Lecturer, PhD., "Mircea cel Bătrân" Naval Academy of Constanţa 210
ETHICS OF MENTORING IN THE SCHOOL ENVIRONMENT
Pop Claudia Florina
Lecturer, PhD., University of Oradea 220
A HISTORY OF PERCEIVING THE COLOUR BLUE
ACROSS CULTURES
Irina-Ana Drobot
Lecturer, PhD., Technical University of Civil Engineering Bucharest.....230
ABOUT THE PREMISES OF THE FOUNDING OF THE ROMANIAN MEDIEVAL STATES.WALLACHIA
Ştefan Lifa
Lecturer, PhD., West University of Timişoara.....235
SPANISH IDIOMS REGARDING GEOGRAPHICAL NAMES
Dana Matei
Lecturer, PhD., University of Petroşani 242

ROMANIAN WORDS FOR THE ROMANIAN SOUL – *OMENIE*

Mariana Vârlan

Lecturer, PhD., „Valahia" University of Târgovişte 252

MISADVENTURES OF THE FEMININE CHARACTER IN JEAN-JACQUES ROUSSEAU'S NOVEL, JULIE, OR THE NEW HÉLOÏSE

Ana-Elena Costandache

Lecturer, PhD., "Dunărea de Jos" University of Galaţi.....256

THE HISTORY OF TRANSLATION AND TRANSLATION STUDIES

Nagy Imola Katalin

Lecturer, PhD., Sapientia University of Cluj-Napoca 264

AMERICAN DREAM VS AMERICAN ILLUSION

Anca Badulescu

Lecturer, PhD., Transilvania University of Braşov 272

STUDY ON THE COUNSELING AND ORIENTATION OF STUDENTS FROM THE POLYTECHNIC UNIVERSITY OF BUCHAREST FOR THE TEACHING PROFESSION

Elena Oliviana Epurescu

Lecturer, PhD., ,,Politehnica" University of Bucharest.....277

CALCUL DYNAMIQUE DU SENS LEXICAL: ÉTUDE DU NOM FACE

Păstae Oana-Maria

Lecturer, PhD., „Constantin Brâncuşi" University of Târgu-Jiu 283

WHY STILL ENGLISH FRANCA?

Violeta Negrea

Assist. Prof. PhD., The Academy of Economic Studies, Bucharest.....292

BETWEEN FRIENDS. AN INTERWAR IDEOLOGICAL DIALOGUE

Ştefan Firică

Assist. Ph.D., Faculty of Letters, University of Bucharest 298

THE CULTURAL AND INSTRUCTIVE ROLE OF THE PROVERBS. PRACTICAL WAYS FOR USING THE GHIDE: ROMANIAN AS A FOREIGN LANGUAGE, THE VERB

Viorica Vesa-Florea

Assist., PhD.,„Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca.....304

ENGLISH IDIOMS WHICH ORIGINATE IN SOME FAMOUS QUOTATIONS

Corina Mihaela Geană

Assist, Ph. D., University of Craiova.....311

MEDICAL WRITING AT THE FRONT: ENCHANTMENT AND DIS-ENCHANTMENT IN TESTIMONIES OF THE SCOTTISH NURSES SERVING IN ROMANIA DURING THE GREAT WAR

Costel Coroban

Assist. PhD., „Ovidius" University of Constanţa.....318

ON THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION AND ENGLISH LANGUAGE SKILLS FOR HEALTH PROFESSIONALS

Costel Coroban

Assist., PhD.,„Ovidius" University of Constanţa.....327

DENTAL ANXIETY OF SCHOOL-AGE CHILDREN - GENDER DIFFERENCES

Ramona Vlad, Mirela Vlad

PhD Student, University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureş, Primary school teacher, "George Enescu" Music College in Bucharest.....333

SCHOOL SUCCESS AND FAILURE - DETERMINANTS FACTORS AND WAYS TO PREVENT SCHOOL FAILURE

Ramona Vlad, Mirela Vlad

DMD, PhD Student, University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureş, Primary School Teacher, "George Enescu" Music College in Bucharest.....340

"THE LAST DAYS OF MUHAMMAD ATTA": A PORTRAIT OF THE ISLAMIC TERRORIST

Susana Bocsaru

Phd. Student, University of Bucharest.....344

THE INFINITIVE PHRASE- A CONTROVERSY WITH STYLISTIC VALUE

Elena Boştenaru

PhD. student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca.....349

THE IMPORTANCE OF SPONTANEOUS AND

SEMI-SPONTANEOUS SPEECH AND ITS ANALYSIS IN APHASIA EVALUATION

Réka Incze (Kutasi)

PhD student, "Lucian Blaga" University of Sibiu.....356

THE ROMANIAN SOLDIERS IN THE FIRST CRUSADE (1095-1099), ACCORDING TO A PRIMARY MEDIEVAL LITERARY SOURCE

Mircea Cristian Pricop

PhD., „Ovidius" University of Constanţa.....362

THE APPEARANCE OF THE MELUSINE IN LOSTRIȚA BY V. VOICULESCU

Popa Carmen Ioana

PhD. student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia 374

MARGINAL IDENTITIES IN MIRCEA IVĂNESCU'S POETRY

Iulia Nedea

PhD. Student, Universityof Oradea.....381

ILEANA MĂLĂNCIOIU'S INTERVIEWS - BETWEEN DIALOGUE AND CONFESSION

Iulia Nedea

PhD. Student, University of Oradea.....386

A CELEBRATION OF SACRED POETRY

Mare Andrada

PhD Student, „Petru Maior" University of Tîrgu-Mureș.....390

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ - RENAISSANCE POETRY AND THE PSALMS

Mare Andrada

PhD Student, „Petru Maior" University of Tîrgu-Mureș.....395

AVANT-GARDE SUMMARY

Ioana-Mihaela Bardosi-Vultur

Phd. student, „Petru Maior" University of Tîrgu Mureș 400

THE THEME OF THE REDEMPTIVE WOMAN

THE SOTERIOLOGICAL PERSPECTIVE IN THE NOVELS "THE WEDDING IN HEAVEN" AND "THE FORBIDDEN FOREST"

Valentin-Iulian Mazilu

PhD. student, University of Pitești.....408

HÖFLICHKEITSINDIKATOREN IN DIREKTIVEN SPRECHHANDLUNGEN UND IHRE BEDEUTUNG FÜR DEN FREMDSPRACHENUNTERRICHT. EINE INTERKULTURELLE UNTERSUCHUNG AM BEISPIEL DES DEUTSCHEN UND FRANZÖSISCHEN

Ștefan-Anton Saulea, MA, PhD candidate,
University of Bucharest 429

A MULTI-FACETED LOOK UPON GABRIELA ADAMEȘTEANU'S SHORT-STORIES: CRITICAL APARATUS, STRUCTURAL ASPECTS

Florina Georgiana Olaru (Danciu)

PhD. student, „Petru Maior" University of Tîrgu Mureș.....429

THE '80 GENERATION

Alexandra Zotescu

PhD. Student, Transilvania University of Brașov.....438

COMMUNICATIONS STRATEGIES IN THE ESSAYISTIC PROSE OF ALEXANDRU ODOBESCU – PSEUDO-KINEGETIKOS

Flavia-Elena Oşan (căs. Vaida)

PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare....447

THE FANTASY OF SENSES

Cosmina Andreea Roşu

PhD. student, University of Piteşti....455

FROM THE PSEUDOJURNAL TO THE SANATORIUM JOURNAL

ANTON HOLBAN-MAX BLECHER

Alina-Mariana Stîngă (Zaria)

PhD. student, University of Piteşti....461

WITH AND ABOUT THE '80S GENERATION, IN THE '80S

Diana Sofian

PhD. student, University of Botoşani....468

COMIC CON ROMANIA 2018. STATISTICAL DATA

Adrian Nicolae Cazacu

PhD. Student, ASE, Bucureşti....473

THE MIGRATION EXODUS –THE CONTEXT OF THE FAMILY DESTRUCTURATION AND THE PSYCHO-EDUCATIONAL DESTABILIZATION OF THE CHILD

Emanuela Apostol

PhD Student, „Ion Creangă" University of Chişinău....481

LA DESCRIPTION ETHNOLOGIQUE DE LA COUTUME DEVENIR « DE GRANDES AMIES » OU « DES FRÈRES POUR LA VIE » DANS DES RÉGIONS REPRÉSENTATIVES DE LA TRANSYLVANIE

Ligia Monica Cristea

PhD. Student, University of Oradea....488

LEXICAL-SEMANTIC CONFIGURATION OF TOPONYMS IN ROMANIAN FAIRY TALES

Veronica Oneţ

Tehnical University of Cluj-Napoca....493

MORAL RULES AND MORAL AGENTS

Ana-Camelia Cotos

PhD. student, West University of Timişoara....506

ARGUMENTS IN FAVOR OF ESTABLISHING PROMPT AND COMPLEX INTERVENTION IN LANGUAGE DISORDERS

Iuliana Bărbuceanu

PhD. Student, „Ion Creangă" Pedagogical State University of Chişinău 514

PRISON SPACE AND ITS MULTIDISCIPLINARY VALENCES

Suciu Camelia

PhD. student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia 524

LE DISCOURS SCIENTIFIQUE – DÉFINITION, ÉVOLUTION, CARACTÉRISTIQUES

Gabriela Toma (Bănuţoiu)

PhD. Student, University of Craiova, „Alexandru Piru" Doctoral School.....535

RECONFIGURING THE PERSONAL HISTORY IN HORIA LOVINESCU'S DRAMATURGY

Alin Serafim Ştefănuţ

PhD., University of Oradea.....542

THE EXPERIENCE OF ANTINOMIES IN *GENIU PUSTIU*

Maria Melania Zmău (Angheluş)

PhD. Student, University of Piteşti.....547

ASPECTS OF THE ROMANIAN ARTISTIC AND MUSICAL CULTURAL ACTIVITY IN PREMERGY AND AFTER PERIOD THE GREAT UNION OF 1918

Ramona Preja

Assoc. Prof., PhD, University of Arts, Tîrgu-Mureş.....555

TEXT TYPOLOGIES APPLIED TO ACADEMIC TEXTS ON UNIVERSITY WEBPAGES

Ioana Carmen Păştinaru

PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi.....564

FAIRY TALE PATTERNS IN THE POETRY OF CEZAR BALTAG

Ana-Maria Baciu

PhD. student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia 576

THE DEVELOPMENT OF CULTURAL SKILLS IN ROMANIAN AS A FOREIGN LANGUAGE COURSE

Adelina Patricia Băilă

PhD. Student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca 585

THE ABUSE OF NEOLOGISMS IN THE CURRENT ROMANIAN LANGUAGE

Ioana-Steliana Tătulescu

PhD. student, University of Piteşti.....594

LUCIAN BLAGA, POET AND PHILOSOPHER

Teodora-Georgiana Amza

PhD. student, University of Piteşti.....603

LOVE AND DEATH IN DYING ANIMAL, BY PHILIP ROTH, MEMORIES OF MY MELANCHOLY WHORES, BY GABRIEL GARCIA MARQUEZ AND THE HOUSE OF THE SLEEPING BEAUTIES, BY YASUNARI KAWABATA

Simina Pîrvu

West University of Timişoara.....607

QUALITY OF LIFE IN PATIENTS WITH TURNER SYNDROME

Dănilă Mihaela, Pintea-Simon Ionela-Anca

University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureş.....614

THE ROLE OF MOTIVATION IN CHANGING THE LIFESTYLE IN DIABETIC PATIENTS

Mihaela Dănilă, Ionela Pintea – Simon

University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureş.....621

ROMANIAN RESEARCHES REGARDING THE ANIME CULTURE'S EMARKET PRESENCE IN ROMANIA. RETROSPECTIVE OVERVIEW

Adrian Nicolae Cazacu

PhD Student, Bucharest University of Economic Studies.....627

DANA DUMITRIU: EVOCATION AND LUCIDITY

Iulian Boldea
Prof. PhD, „Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: Psychological Realism which characterizes Dana Dumitriu's prose, involves exploring areas of intimacy of the being or revealing the availability of historical reconstitution. The complexity of the narrative process of Dana Dumitriu is revealed through the circumscription of some important themes (the theme of failure, solitude, lack of authenticity), but also by using some refined ways and strategies that bring together behavior observation and psychological analysis, introspection and descriptive manner. Lucidity, the careful examination of the outer reality, or the immersion in the depths of one's own being are ways that put into motion characters, roles and ambience. The Dana Dumitriu Prose is characterized by the way the road itself is actually a way to others, to the time and space of a troubled history.

Keywords: psychological realism, historical reconstitution, lucidity, behavior observation.

Dana Dumitriu s-a impus ca una dintre vocile proeminente ale prozei româneşti postbelice, prin volumul de nuvele *Migraţii* (1971) şi, mai ales, prin romanele *Masa zarafului* (1972), *Duminica mironosiţelor* (1977), *Întoarcerea lui Pascal* (1979), *Sărbătorile răbdării* (1980) sau *Prinţul Ghica* (1982-1986). Nicolae Manolescu observă că Dana Dumitriu scrie „cel mai radical roman psihologic". Eseurile critice ale Danei Dumitriu (*Ambasadorii sau despre realismul psihologic*, 1976 şi *Introducere în opera lui C.A. Rosetti*, 1984) întregesc profilul unei opere care îşi asumă luciditatea ca intransigenţă şi tensiune a ideii. Influenţele provenite din spaţiul Noului roman francez (detaliul perceput cu intensitate, echidistanţa perspectivei, neutralitatea descriptivă, absenţa eului), influenţe bine absorbite de meandrele narativităţii, sunt estompate în volumul *Migraţii*, o carte, cum s-a spus, despre *exilul* în labirintul interior, în care sunt expuse, în caligrafia genului autobiografic, antinomii ale existenţei (aparenţă şi esenţă, a fi şi a părea, exterioritate, interioritate), care certifică, de fapt, o stare de criză ontologică, rezolvată mai ales prin retranşarea eului în arhitectura sa interioară, pentru a se proteja de ameninţările unui real de o agresivitate indiscutabilă. În nuvelele care fac parte din acest volum (*Madrigal*, *Migraţii*, *Împotriva migraţiilor* şi *Firesc, prea firesc*) prozatoarea expune profilul caracterologic al unor fiinţe cu statut vag şi frustrări inexplicabile, aflate în căutarea identităţii proprii, incapabile să-şi comunice propriile trăiri, personaje ce ilustrează o temă predilectă a Danei Dumitriu, tema ratării.

Dana Dumitriu s-a remarcat prin trasarea cu extremă acuitate epică a statutului şi profilului personajelor feminine, complexe, tulburătoare, tratate în peniţa unei empatii cuprinzătoare, cum remarcă Ioan Holban: „Eroinele prozatoarei sunt femei în fond singure care îşi trăiesc cu o voluptate dostoievskiană suferinţa solitudinii, căutând şi aflând, în cele din urmă, plăcerea spaţiilor închise. Descoperind acest confort al căderii, Dora Iatan, Ghighi Nestorescu sau Petra Danielescu ajung la ceea ce aş numi iluzia unor deziluzii, o posibilă cale de ieşire din anonimatul unei existenţe întotdeauna egale cu sine. Ca şi domnul Jourdain care făcea proză fără să ştie, personajele Danei Dumitriu trăiesc fără să ştie că trăiesc, prinse într-un joc de oglinzi, care duce la multiplicarea infinită a eului până la disoluţie. Izolarea creează un anume punct de vedere din perspectiva căruia protagonistele judecă lumea exterioară, rămasă dincolo de cercul în care s-au închis; în limitele acestuia, personajele se află în afara criteriilor de apreciere operante în realitate – bun sau rău –, simplul fapt de a exista devenind suficient. Clopotul de sticlă al solitudinii, în care timpul se scurge încet, oferind eului senzaţia

unei stingeri mocnite şi naratorului răgazul de a observa fiecare detaliu al fiinţei interioare, conturează un motiv al insularităţii care se constituie în principiu organizator al discursului narativ. Existenţa lui presupune dedublarea, duplicitatea cum spune un personaj, care este starea permanentă a eului aflat întrun nesfârşit dialog cu sine; deseori, eroinele Danei Dumitriu sacrifică lumea reală, adevărată, pentru o lume fictivă, ideală, în care le place sau vor să creadă".

Masa zarafului are forma epică a unui roman-parabolă, structurat în cinci segmente confesive, ce înfăţişează tabloul psihologic, comportamental şi moral al unei crize a închiderii alienante în sine, însoţită de un sentiment al negativităţii, eşecului şi deziluzionării. „Zaraful" este, aşa cum s-a mai spus, simbolul unei paternităţi diforme, groteşti, care are însă darul de a menţine echilibrul familiei prin exacerbarea instinctului de conservare, prin recursul la o atitudine ontică centripetă. Bazată pe o viziune epică interiorizată, naraţiunea apelează la resursele analizei psihologice, paginile descriptive alternând cu cele introspective, în timp ce evenimentele glisează de multe ori în relieful unei conştiinţe traumatizate.

Întoarcerea lui Pascal este o naraţiune ce redă revenirea la familia lui a unui condamnat politic, autoarea reprezentând aici câteva teme recurente ale prozei sale (tema cuplului, a feminităţii, inadaptarea, bovarismul, dialogul cu trecutul etc.). Petra, personaj caracterizat de amprenta bovarismului, pendulează între traumele singurătăţii şi aspiraţia spre autonomie, în căutarea unei împăcări cu sine şi cu ceilalţi. Sora ei, Ema, se eliberează de aservirea socială şi afectivă a unei relaţii nedorite, asumându-şi privilegiul unei eliberări salvatoare. În *Duminica mironosiţelor*, carte care are forma şi arhitectura narativă a unui roman poliţist cu accente psihologice, este reprezentat tabloul existenţei unui cuplu. S-a spus pe bună dreptate că acesta este un roman-dezbatere, iar personajul principal feminin, Dora Iatan, îşi interoghează propriul destin, relaţia cu Alex, o relaţie caracterizată de o spionare reciprocă, de o permanentă pândă, de un demon al curiozităţii, ce produce, în cele din urmă, un „vid sentimental absolut". Există în acest roman, ca şi în alte opere ale danei Dumitriu o voluptate a problematizării, a dialogului permanent cu sine, o nevoie continuă de a reinterpreta faptele şi evenimentele, de a le elibera de sub conturul mistificărilor şi al amăgirilor, depăşindu-se, astfel, aporiile comunicării dar şi tutela unei auctorialităţi constrângătoare. Desigur, toate aceste mecanisme narative se întrepătrund cu temele favorite ale romanelor Danei Dumitriu (tema eşecului, a crizei existenţiale), relevându-se astfel o arhitectură epică de certă modernitate, a cărei pregnanţă e asigurată de valorificarea unor procedee şi modalităţi novatoare (introspecţie, observaţie realistă, subtilitatea analizei psihologice, tehnica ambiguizării discursului, demersul ironic şi parodic).

În volumul *Sărbătorile răbdării* este reprezentată degradarea „vieţii casnice", prozatoarea denunţând falsitatea, mistificarea, alienarea. Ghighi Nestorescu, profesoară, atinsă de morbul bovarismului, are, dintr-o dată, revelaţia lipsei de conţinut şi de autenticitate a căsniciei sale cu Pavel, un individ măcinat de orgolii, lipsit de orice spirit empatic. Eroina încearcă să se elibereze de constrângerile căsniciei, renunţând la beneficiile (comoditatea, siguranţa), dar şi la dezavantajele acesteia (lipsa de orizont, incomunicabilitatea, constrângerile etc.). Romanul se distinge prin tensiunea analitică, valorizarea lucidităţii ca modalitate de relativizare a impostur ii şi a mistificărilor, dar şi o anumită radicalizare a vocii epice, însoţite de o gradare a derulării evenimenţiale, de la răbdare, calm, stabilitate relativă, la acumularea de detalii infernale ce conduc la reprezentarea imaginii unei căsnicii ratate. Liniaritatea şi coerenţa epicii e, în mod paradoxal, însoţită de amprenta unor evocări, de inserţia unor flash-back-uri, de expuneri obiective, impersonale, dar şi de modalităţi de explorare a interiorităţii (monologul interior, confesiunea la persoana a treia, analiza psihologică). Personajele feminine mai ales îşi dezvăluie complexitatea, ele sunt nuanţate,

pline de nerv, paradoxale, în relaţie de antinomie cu bărbaţi ezitanţi, schimbători, maleabili, sau, din contră, autoritari, previzibili, lipsiţi de timbrul afectiv al nuanţei.

În romanul *Prinţul Ghica* este reconstituită, cu accente ale obiectivităţii, figura lui Ion Ghica, aflat în perioada exilului de după Revoluţia de la 1848 şi a evenimentelor ce au precedat Unirea Principatelor de la 1859. Dana Dumitriu convoacă, în romanul său, într-o scenografie credibilă, cu un corect şi nuanţat simţ al istoriei, personaje şi fapte, evenimente şi întâmplări, exploatându-se strategii epice moderne, într-o naraţiune condusă cu eficienţă, cu capacitate de evocare a detaliilor şi cu forţă de articulare a totalităţii unui tablou istoric amplu. Scriitoarea reînvie, cum scrie Nicolae Manolescu în *Istoria critică a literaturiiromâne,* un personaj „în permanentă mişcare, fără stop-cadre, şi care nu poate fi prins într-o formulă definitivă, ca un erou de biografie, cu destinul hotărât din capul locului. Ghica nu e un tip, ci un ins viu şi contradictoriu". Finalitatea romanului constă, cum mărturiseşte autoarea, în evocarea circumstanţelor în care „s-a deschis viaţa modernă a unei ţări. O ţară mică, «înghesuită între imperii»". Remarcabilă este această evocare a unei epoci complexe, paradoxale, fervente din istoria românilor, e vorba de epoca „adolescenţei naţiei", o evocare în care Dana Dumitriu expune, prin intermediul unei arte narative moderne, profilul caracterologic al unui personaj cu destin cvasifabulos, o biografie exemplară, spectaculoasă, ce se înscrie într-o construcţie epică amplă, nuanţată, complexă. Se poate vorbi, astfel, despre un roman istoric, un roman de dragoste, un roman politic – toate îngemănate în suflul unui edificiu narativ ce restituie ritmul trepidant al epocii, notat în detalii plastice, ce sugerează dinamismul, spiritul revoltei, rezonanţa patetică a discursului istoric paşoptist: „Nerăbdarea generală poartă cuibărită în ea, ascunsă cu grijă şi superbie, apatia străveche, scepticismul bătrânesc şi impetuozitatea superficială a tinerilor"; sau: „Trăim o epocă atât de contradictorie!". (…) Totul este atât de confuz, atât de emfatic!"

Un personaj al romanului esteun polonez, dragomanul consulatului francez, Gradowicz, erou ce are funcţia de a accentua condiţia de exilat(în sens ontologic şi istoric): „Şi Valahia îl înghiţise, era în burta chitului şi chitul îl devora încet, cu tandreţe, şi lui îi făcea plăcere această asimilare sigură, binevoitoare -da, trebuia să recunoască, Valahia nu-l obligase, poate pe nici un exilat ţara găzduitoare nu-l obliga, dar o anume tandreţe reciprocă se născuse, ca între o mamă şi un copil rătăcit de părinţi - o mamă bună, blândă, primitoare, dar cu conştiinţa că face un bine, un gest de adopţiune, nu o oficială tutelă şi un copil tânjitor după alte meleaguri, dar de fapt înrobit acestei călduri sentimentale până devine viciu".

Aflat în contextul unui timp nerăbdător şi alert, Ion Ghica („omul secolului XIX") este desenat prin câteva tuşe precise, cu acurateţe şi sobrietate, surprinzându-se gesturile, reacţiile şi trăirile imprevizibile ale eroului, încapsulate într-un profil articulat cu stăruinţă şi pricepere epică, profil ce se înscrie în scenografia istorică, socială, morală a secolului al XIX-le, în contextul politic european. Astfel, „în timp ce Garibaldi cucereşte Palermo, iar Napoleon al treilea anexează Savoia şi Victor Emanuel al II-lea anexează Toscana şi Emiliana", în Ţările române viaţa parlamentară este la începuturile sale. Se poate remarca prezenţa, în arhitectura romanului, a unor personaje-reflectori (Thouvenel, Stanley), din a căror perspectiva se reprezintă fapte, evenimente sau profiluri umane. Totul se plasează, acum, sub semnul schimbării, într-o situaţie istorică tulbure, cu jocuri de culise şi lupte politice, dar şi cu un elan al progresului, corectat de spiritul lucid al lui Ghica: „Pentru generaţia mea nici un regim nu e bun. Este unul vechi, detestabil şi este unul nou care putea fi speranţa unuia viitor. Continua nevoie de schimbare aparţine romantismului nostru de tinereţe, o amintire... Nebunia este că vedem un regim care nu ne mai dă nici o speranţă...". Politica este, de asemenea, reprezentată din perspectiva unui joc al aparenţelor amăgitoare, al paradoxurilor şi al ipocriziei, ca într-un spectacol de măşti, în care rolurile se schimbă cu rapiditate, iar între avanscenă şi culise perspectivele sunt greu de disociat: „Politica este o artă a culiselor, dar ceva trebuie să se

petreacă şi pe scenă pentru a justifica maşinaţiile ei. Nu poate fi lăsată scena goală sau plină de actori împietriţi în gesturi alegorice. Secolul nostru este chemat să satisfacă foamea de politică a cetăţeanului de rând...".

Personajele sunt surprinse fie în recluziune afectivă, fie în efuziunile prin care trăirile lor se descătuşează, devin vizibile sau audibile, precum în cazul rugăciunii Saşei, soţia lui Ion Ghica: „Doamne, ţine-mi în poala ta casa şi copiii! Iartă vanităţile noastre, iartă nesăbuinţele noastre! Nu ne alunga! Mă rog şi pentru cei care s-ar putea să fie surghiuniţi şi pentru cei învingători, să-i aperi, să-i ocroteşti, să le dai lumină. Ţine-mă, Doamne, să pot vedea toate astea mereu, pendula, covorul, tablourile: să pot mirosi şi auzi liniştea asta, chiar plină de teamă cum este, să pot înfrunta frica şi să nu uit. Poate este important cu ce amintiri venim dincolo, la tine! Poate contează!".

Extrem de relevantă pentru opera Danei Dumitriu este şi publicistica sa, care cuprinde o tematică diversă: articole cu conţinut teoretic, referitoare la statutul criticii literare, la categoriile şi modalităţile lecturii, la condiţia prozei sau referitoare la formele de existenţă ale literaturii feminine, cronici literare şi recenzii aplicate la volume de proză, poezie, critică sau eseu. Într-un articol intitulat *Critica literară sau dragoste cu discernământ*, publicat din „România literară", nr.1/1981, Dana Dumitriu defineşte critica drept „dragoste cu discernământ", observând că trebuie să existe un echilibru între *critica de orientare* şi *critica de evaluare*, un echilibru transpus în formele unei *critici active*, acea formă de critică ce valorifică posibilităţile şi intimitatea textului literar (producere de sens şi de reprezentare a referentului). Dana Dumitriu realizează aici şi tipologie a criticii literare (*critica orientativă*, *critica cu finalitate teoretică*, *critica analitică*, dar şi *critica interpretativă*, sau cea *de creaţie*).

Un eseu cu analize viabile şi cu amprenta unor metode hermeneutice noi este cel consacrat romanului modern, *Ambasadorii sau despre realismul psihologic* (1976). În acest volum, autoarea identifică şi interpretează trăsăturile specifice ale realismului psihologic, în capitolul *Autoritatea personajului*, analizând cu aplomb critic opera lui Marcel Proust (*Acest străin eram eu însumi*), specificul creaţiei lui Henry James (*„Un locuitor resemnat şi binevoitor al infernului"*), articulaţiile operei Virginiei Woolf (*Melodia neîntreruptă a vieţii interioare*), dinamica prozei Hortensiei Papadat-Bengescu (*O călătorie naivă pe ape şi în adâncul lor)*, sau arhitectura romanelor lui Lawrence Durrell (*Cuvintele – oglinzile nemulţumirii*).

Dana Dumitriu observă, cu argumente viabile, procesul de redefinire şi de refuncţionalizare estetică pe care îl parcurge romanul modern. Sunt prezentate, în paginile cărţii, particularităţile şi nuanţele realismului psihologic (psihologia ca dat temporal, obiectivitatea relatării epice, prezenţa unei inteligenţe narative figurată printr-o postură privilegiată în relieful epicii), fiind expuse, în acelaşi timp, dublele mecanisme de funcţionare ale prozei moderne (realism obiectiv şi analiză psihologică).

În acelaşi timp, Dana Dumitriu realizează unele distincţii între romanul de analiză, în care personajul „nu evoluează din punct de vedere psihic, ci doar în cunoaşterea de către autor sau de către sine însuşi a structurii sale sufleteşti" şi realismul psihologic, în care personajul este determinat de unele constante „interioare" autonome, care se sustrag determinismelor de orice fel. Coerenţa perspectivei, bazată pe centralitatea *eului*, conduce la configurarea unui personaj care se reinventează mereu, fiind reprezentat, într-un fel, ca o *privire* ce absoarbe interioritatea şi exterioritatea, construindu-se astfel o perspectivă plurală, convergentă asupra întâmplărilor relatate.

„Ambasadorii" sunt, de fapt, personajele (inteligenţele din nucleul naraţiunii), care au „rolul de *a fi* şi de *a reflecta* existenţa". O altă carte de critică şi istorie literară a Danei Dumitriu, *Introducere în opera lui C.A. Rosetti* e o monografie scrisă cu spirit echilibrat, dar

şi un document psihologic în care se întrevede temperamentul ambiguu al unui scriitor romantic, exaltat şi plin de patos. Personalitatea lui C.A. Rosetti este explorată prin intermediul unei documentări minuţioase, dar şi prin voinţa de reconstituire istorică a unui context istoric bine determinat, subliniindu-se *rolul* şi *locul* scriitorului al cărui profil e configurat în cele mai infime nuanţe („a fost cel care *a vrut* să fie, personajul pe care l-a imaginat şi l-a jucat clipă de clipă, sacrificându-şi adesea fiinţa reală.").

Pledoaria teoretică pentru „realismul psihologic", explorarea labirintului intimităţii fiinţei sau disponibilitatea reconstituirii istorice din *Prinţul Ghica* relevă complexitatea operei Danei Dumitriu, iar radicalismul epic este documentat prin valorizarea unor teme de certă actualitate (tema ratării, a singurătăţii, a inautenticităţii, a condiţiei insulare a fiinţei), dar şi prin valorificarea unor strategii narative rafinate. În paginile sale de proză, dar şi în eseurile şi articolele sale critice, Dana Dumitriu ni se relevă ca o conştiinţă intransigentă a literaturii române a secolului XX, o conştiinţă interogativă şi pasională, polivalentă şi lucidă, într-un climat istoric contorsionat.Luciditatea, examinarea cotidianului, plonjarea în abisul fiinţei sunt modalităţi de a amorsa jocul personajelor, de a reda roluri şi gesturi într-o literatură în care se întrepătrund drumul spre sine, mistificările şi autentificările, negocierile identitare, transferul de imagine, simulacrele de legitimitate istorică, realitatea primă şi cea secundă. Toate acestea reprezintă tot atâtea convergenţe ale epicului în căutarea propriei condiţii.

BIBLIOGRAPHY

Boldea, Iulian, *Luciditatea ca formă a ficţiunii*, în revista „România literară", nr. 29, 2015; Boldea, Iulian, *Radicalitatea ficţiunii*, în revista „Apostrof", nr.7, 2015; Cosma, Anton, *Romanul românesc contemporan*, 1945-1985, vol. I, Editura Eminescu, București, 1988; Cozea, Liana, *Portretul unei doamne*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000; Culcer, Dan, *Serii și grupuri*, Editura Cartea Românească, București, 1981; Dimisianu, Gabriel, *Subiecte*, Editura Eminescu, București, 1987; Holban, Ioan, *Profiluri epice contemporane,* Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1987; Iorgulescu, Mircea, *Prezent*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1985; Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române,* Editura Paralela 45, Pitești, 2008; Raicu, Lucian, *Fragmente de timp*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1984; Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. IV, Editura Cartea Românească, București, 1989; Ștefănescu, Alex, *Jurnal de critic*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1980.

THE "SFATUL" NEWSPAPER, A PART OF THE ROMANIAN NATIONAL COUNCIL OF MARAMUREŞ COUNTY (7TH OF DECEMBER 1918 – 31ST OF MAY 1919)

Nicolae Iuga
Prof., PhD, „Vasile Goldiş" Western University of Arad

Abstract: The first Romanian newspaper in the history of Maramures, entitled „Sfatul", appeared on Friday, December 7 1918, less than a week after the proclamation of the Union of Transylvania and Maramures with the Empire of Romania on 1 December 1918. The newspaper had a number 4 pages, the weekly periodicity and appeared, with a single one-week interruption, for a year, in a total of 51 numbers (3 numbers in December 1918 and the other in 1919), until December 1919. It was subtitled "Official Organ of the Sfatul National Roman al Comitatului Maramures" and was written by two „responsible editors": dr. Vasile Kindriş and dr. Titu Doroş.
The documentary value of this publication is truly exceptional, if we consider that during World War II, Maramures then entered Horthyst Hungary, many archives were either taken and stored in Hungary in places unknown or inaccessible, either partially destroyed or simply lost. Thus, for some events, in the absence of archival documents, the pages become a primary source of information of the highest importance

Keywords:The newspaper „Sfatul", Maramureş, Sighetu Marmației, Sfatul Național Român al Comitatului Maramureș, Vasile Kindriș, Titu Doroș.

1. Ideea tipăririi primului ziar în limba română din Maramureș

În vâltoarea evenimentelor din Noiembrie – Decembrie 1918, în unitățile administrativ-teritoriale de atunci din Transilvania și Maramureș, acolo unde exista un procent semnificativ de populație românească s-au constituit organe de conducere provizorii numite „sfaturi", la toate nivelurile: la nivel central (Marele Sfat Național Român de la Sibiu, condus de un Consiliu Dirigent prezidat de Iuliu Maniu), apoi la nivel de comitate, orașe și sate. Evident, nici Maramureșul nu a făcut excepție. După cum se știe, pe 3 noiembrie 1918 Austro–Ungaria a semnat armistiţiul. Ostaşii români întorşi acasă cu întregul echipament militar asupra lor au constituit gărzi naţionale în fiecare sat din Maramureş. Pe 22 noiembrie în capitala Comitatului, la Sighetu Marmației a fost organizată o mare Adunare Naţională românească, având aproximativ 10.000 de participanţi, care au ales delegaţii maramureşeni la Adunarea de la Alba Iulia şi pe membrii Sfatului Naţional Român al Comitatului Maramureş. Sfatul a fost compus iniţial din 34 de persoane, în frunte cu preşedintele Vasile Chindriş[1]. Vasile Filipciuc, un avocat înstărit din Vișeu de Sus și frate cu marele istoric al Maramureșului Alexandru Filipașcu, s-a angajat să înfiinţeze la Sighet un ziar românesc care să se numească „Sfatul", ca organ de presă al Sfatului Naţional Român Comitatens Maramureș.

Primul număr al acestui ziar a apărut în ziua de vineri 7 decembrie 1918, deci la mai puțin de o săptămână de la Proclamarea Unirii de la 1 Decembrie 1918. Ziarul avea formatul numit mai târziu „tabloid" (27 x 40 cm), un număr de 4 pagini, periodicitatea săptămânală și a

1 Alexandru Filipașcu, Istoria Maramureşului, Tipografia ziarului „Universul", Bucureşti, 1940, p. 237.

apărut, cu o singură întrerupere de o săptămână, timp de un an de zile, în total 51 de numere (2 numere în decembrie 1918 și celelalte în cursul anului 1919), până la 19 decembrie 1919. Era subintitulat „Organ oficios al Consiliului Național Român Comitatens Maramurăș", în caseta tehnică din pagina 4 era scris: "Editor și proprietar C.N.R.C. Maramurăș" și era redactat de doi „redactori responsabili": dr. Vasile Kindriș și dr. Titu Doroș.

În ceea ce privește structura publicației, aceasta era una clasică. Încă de la întâiul număr, prima pagină era ocupată în întregime de un text nesemnat de genul editorial, iar în paginile 2 – 3 erau inserate comentarii, reportaje, analize pe diferite domenii, articole de atitudine sau cu caracter cultural, poezii. Pagina 4 era consacrată de regulă știrilor, grupate pe două coloane, locale și externe, știri „Din Maramurăș" și „Din lumea mare".

Valoarea documentară a acestei publicații este cu adevărat excepțională, mai cu seamă dacă avem în vedere că în cursul vremurilor, respectiv în timpul celui de Al II-lea Război Mondial, în Maramureșul intrat atunci în Ungaria horthystă, multe arhive fie că au fost duse și puse la păstrare în Ungaria în locuri necunoscute sau inaccesibile, fie că parțial au fost distruse intenționat, fie că pur și simplu s-au pierdut. Așa se face că, pentru anumite evenimente, în lipsa unor documente de arhivă, paginile aceste foi devin o sursă primară de informare de cea mai mare importanță.

2. Relatarea în ziarul „Sfatul" a deplasării la Adunarea de la Alba Iulia

În primele două numere, din 7 și respectiv 14 decembrie 1918, este publicat între altele reportajul călătoriei delegațiilor din Maramureș la Adunarea din 1 Decembrie de la Alba Iulia. În prealabil, pe 22 noiembrie 1918, avusese loc la Sighet o mare Adunare națională românească, la care au participat între 6.000 (după sursele oficiale maghiare) și 10.000 de români maramureșeni (după aprecierile organizatorilor). Sighetul nu era încă evacuat de către autoritățile austro-ungare, iar Adunarea s-a ținut în piața centrală a orașului sub supravegherea armatei austro-ungare, care avea militari cu mitraliere instalate pe acoperișurile clădirilor. În această atmosferă de amenințare, Adunarea a decurs „în bună rânduială, chiar și străinii recunoscând că românii s-au purtat cu toată cinstea"[2]. Preotul Simeon Balea din Săpânța l-a jurat pe președintele desemnat al Sfatului Comitatens dr. Vasile Kindriș „sub steag și pe steagul românesc"[3]. (Dr. Vasile Kindriș era un avocat necăsătorit, iar acesta a fost lămurit de către comilitonii săi să accepte el această însărcinare, deoarece probabilitatea ca să fie asasinat era destul de mare și măcar nu ar fi rămas o familie neajutorată în urma sa). Apoi s-au ales membrii Sfatului Comitatens, au fost desemnați reprezentații care vor merge la Adunarea de la Alba Iulia și s-a cântat „Deșteaptă-te române!"

Cei șapte reprezentanți din Sighet, în frunte cu președintele dr. Vasile Kindriș, s-au deplasat cu carele 65 de km până la Baia Mare, pe Valea Marei, iar pe parcurs lor li s-au adăugat delegați din toate localitățile de pe această vale, Berbești, Giulești, Crăcești (vechea denumire a actualului sat Mara). Pe drum, prin toate satele pe care le-au străbătut, români îmbrăcați de sărbătoare, le-au „făcut ovații". Au prânzit la o cârciumă din Crăcești, apoi au trecut muntele Gutâi și au dormit la un hotel din Baia Mare, iar din Baia Mare au parcurs drumul până la Alba Iulia cu trenul, în vagoane anume rezervate pentru delegații. Pe vagonul cu delegațiile din Maramureș, oamenii au scris cu litere mari „MARMATIA„ și „TRAIASCĂ ROMÂNIA MARE"!

La plecarea din gara Teiuș, soldați unguri au tras asupra trenului, ochind pe un delegat care purta un steag tricolor românesc. Militarii români care constituiau garda trenului au

[2] Ziarul „Sfatul", anul I nr. 1 / 7 decembrie 1918, pag. 2.
[3] Ibidem.

ripostat, iar ungurii au fugit. Stegarul român rănit Ion Arion a murit în tren, a fost dus până la Alba Iulia și a fost înmormântat acolo cu onoruri militare.

3. Bătăliile pentru Maramureș

Imediat după încheierea Armistițiului de la 3 noiembrie 1918 și încetarea de facto a Războiului, puterile străine din vecinătate și-au manifestat interesul de a acapara Maramureșul, respectiv Ungaria și Ucraina bolșevică. Românii din Maramureș prezentau avantajul că formau chiar și atunci populația majoritară a Comitatului și că au înființat în toate localitățile românești „gărzi naționale", formate din câte 20 – 40 de membri și însărcinate cu păstrarea ordinii publice. Aceste „gărzi" erau alcătuite din militarii supraviețuitori întorși de pe front acasă, în satele de baștină, aceștia erau oameni care aveau pregătire și disciplină militară, aveau și o îndelungată experiență a războiului, dar lucrul cel mai important era că aveau asupra lor armele de foc din dotare și munițiile aferente pentru că, în haosul creat de căderea fronturilor și încheierea armistițiului, pur și simplu nu au avut cui să predea echipamentul și armamentul, așa că au venit acasă înarmați. Astfel că gărzile naționale din satele românești constituiau ele însele la o adică, luate la un loc, o forță armată importantă.

Primii care au dat semnalul tentativei de a anexa Maramureșului au fost ungurii. Ei au încercat recuperarea Maramureșului pe seama Ungariei prin diplomație și demagogie. Astfel că, imediat după 1 Decembrie 1918, Guvernul de la Budapesta a procedat la retragerea Comitelui maghiar al Maramureșului, Fr. Bolgar, care avea în zonă o reputație proastă de anti-român, și l-a înlocuit cu o față nouă adusă din altă fostă provincie a Ungariei, un așa-numit „comisar pentru Maramureș", în persoana lui Emil Zombory[4]. Acesta a încercat cu vorbe mieroase, prin promisiuni deșarte și fără număr, să atragă pe românii din Maramureș de partea Ungariei. Ba și prin satele Maramureșului „s-au lățit niște tipărituri, în care guvernul unguresc și slujbașii lui făgăduiesc a ne ferici"[5].

Aceste demersuri erau dublate și de o aparentă consolidare a administrației locale maghiare. La Sighet a fost transferat fostul prim-pretor de la Hust, Mokcsay Zoltan, cu misiunea de a lupta pentru „integritatea" Maramureșului ca parte a Ungariei, în numele așa-numitelor „orașe de coroană": Hust, Vișc, Teceu, Câmpulung și Sighet. Acest Mokcsay Zoltan a întocmit, pentru uzul statelor Antantei, memorii care conțineau statistici falsificate, în care cifrele privind populația românească din localitățile Maramureșului erau mult diminuate, reieșind că maghiarii sunt majoritari. Anterior, au fost luate inclusiv de la unii fruntași români „declarații de loialitate" față de Ungaria, care au fost apoi folosite în Parlamentul de la Budapesta. Astfel că, atunci când Alexandru Vaida Voievod a citit în Parlamentul de la Budapesta Declarația de autodeterminare a românilor din cuprinsul monarhiei dualiste, s-a văzut confruntat cu o adevărată lovitură de teatru. Drept răspuns, deputatul de Maramureș, românul Mihaly Pèter a prezentat respectivele declarații de loialitate din partea unor fruntași români, pretinzând că locuitorii români maramureșeni nu au nimic împotriva poporului maghiar și că vor să fie în continuare parte a Ungariei[6]. Acest româno-maghiar Peter Mihalyi a fost de altfel un exemplu tipic de supraviețuire politică prin cinism și adaptare cameleonică. După dispariția Austro-Ungariei, ca să nu rămână fără „coledzi" (colegiu, vorba lui Caragiale), a reușit să ajungă deputat în Parlamentul României Mari, apoi prefect al județului Maramureș. A murit la vârstă înaintată, ca pensionar al statului român.

Dar demersurile Ungariei de a păstra Maramureșul s-au spulberat, odată cu încercarea bolșevicilor ucrainieni de a ocupa Maramureșul cu forța armată și cu înfrângerea categorică a acestora de către Armata Română. În primele zile ale anului 1919, în preajma Sărbătorii

[4] Idem, p. 4.
[5] Ziarul „Sfatul", anul I, nr. 2 /14 dec. 1918, pag. 4.
[6] Alexandru Filipașcu, op. cit., pag. 236.

Crăciunului pe stil vechi, nordul Maramureșului a fost invadat de trupele bolșevice ucrainiene, comandate de un anume Vorovitz. Acesta a ocupat localitățile Câmpulung – Sighet – Bocicoi și au înaintat pe Vișeu, ocupând partea dreaptă a râului, până la Leordina, după care a solicitat formarea unei „comisii", pentru a stabili linia de demarcație față de trupele române. Detașamentul ucrainean avea peste o mie de militari, se deplasa în sus pe Valea Tisei cu trei trenuri, pe care aveau zeci de tunuri și mitraliere. Situația era critică și se impunea intervenția Armatei Române.

O primă confruntare a avut loc la Vadul Izei, la 6 km. de Sighet, la podul de trecere peste râul Iza. Bătălia s-a dat în noaptea de 4 spre 5 ianuarie, pierderile ucrainienilor fiind de 30 de morți, 50 de răniți și 344 de militari luați prizonieri[7], precum și o mare cantitate de armament. Armata Română nu a înregistrat nici un fel de pierderi, deoarece subunitățile ei au fost călăuzite noaptea de către localnici, care cunoșteau configurația terenului și amplasamentele inamicului. În fața acestei situații, grosul forțelor bolșevice au încercat să se retragă în Ucraina, spre izvoarele Tisei, cu trenurile care staționau în gara Sighet. Armata Română i-a interceptat în gara Cămara, reușind să captureze două trenuri din cele trei, tunuri, mitraliere, o mare cantitate de muniție și a făcut prizonieri 12 ofițeri și patru sute de soldați[8]. Armata bolșevică a avut pierderi doi ofițeri și treizeci de soldați morți, iar Armata Română a înregistrat un mort, sergentul Iosif Gabor, și doi răniți. Pentru cunoașterea acelor evenimente dispunem de un bogat material informativ păstrat în arhivele Armatei Române, dar și de relatările la cald din ziarul „Sfatul".

În editorialul ziarului „Sfatul" nr. 2-3/11 ianuarie 1919, în cuvinte calde, cu o retorică specifică epocii, sub semnătura lui dr. Titu Doroș este elogiată Armata Română și acțiunea ei de eliberare a Maramureșului. Tot în acest număr sunt descrise cu amănunte funeraliile sergentului – erou Iosif Gabor, fost rănit și supraviețuitor al Bătăliei de la Oituz, dar căzut pentru eliberarea Maramureșului. La prohodul ținut în biserica românească, au slujit preotul ortodox al regimentului din care a făcut parte sergentul, împreună cu preoții greco-catolici români din Sighet, iar sicriul a fost purtat pe arme de către camarazii lui până la cimitir. Comandantul Regimentului, colonelul Gheorghiu l-a plâns pe cel căzut, „așa cum un tată își plânge fiul", mai consemnează Ioan Bilțiu Dăncuș în „Sfatul"[9]. Apoi, în numărul următor al „Sfatului" sunt publicate listele cu cei care au donat sume de bani pentru ajutorarea văduvei lui Iosif Gabor și a copilului său rămas orfan. Impresionează mobilizarea realizată de către preotul Iuliu Ardelean din Văleni, unde s-au strâns peste 2.000 de coroane.

Una peste alta, editorii ziarului par a fi de-a dreptul vizionari, cu privire la valoarea documentară pe care o poate căpăta această publicație pentru viitor. Mai în glumă, mai în serios, ei scriu negru pe alb: „Voim ca numerele Sfatului să fie adunate, să fie făcute o carte și cetite și mai târziu, de aceea i-am dat forma asta mică"[10].

4.Comportarea armatelor maghiare și ucrainiene dincolo de linia de demarcație. Adevărul despre „Divizia secuiască"

Imediat după proclamarea Unirii Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia și în prima parte a anului 1919, Ungaria nu s-a putut împăca nicidecum cu ideea că Transilvania a decis, prin populația română majoritară, alipirea la Regatul României. A încercat mai întâi păstrarea Transilvaniei cu mijloace propagandistice în interior și

[7] Dr. Laurențiu Batin, *Armata și Biserica Ortodoxă în Maramureşul interbelic,* Vol. I, Ed. Limes, Cluj, 2016, p. 37.
[8] Idem, pag. 38.
[9] Ziarul „Sfatul" an II, nr. 2-3 / 11 ian. 1919, p. 5.
[10] Ziarul „Sfatul", nr. 8 / 15 februarie 1919, p. 4.

diplomatice în exterior și, văzând că acestea nu dat rezultatul dorit, a recurs la violență și forța armată.

În acest context, în Ungaria câștigă teren mișcarea comunistă a lui Béla Kun. Inițial acesta își disimulează cu grijă intențiile comuniste internaționaliste și joacă cu succes cartea ultranaționalistă maghiară, promițând re-aducerea Ardealului la Ungaria pe calea armelor. Atrage de partea sa și Divizia de secui din Transilvania, este acceptat de către unele cercuri conducătoare de la Budapesta și văzut ca un „salvator" al națiunii maghiare[11].

În perioada ianuarie – martie 1919, Armata Română din Transilvania era staționată pe o linie de demarcație provizorie, care trecea de la sud la nord prin localitățile Lugoj – Brad – Câmpeni – Ciucea – Zalău – Baia Mare – Sighet, în așteptarea hotărârilor Conferinței de Pace de la Paris. Dar, pentru a-și dovedi intențiile de refacere a „Ungariei Mari", Béla Kun ordonă formațiunilor sale paramilitare terorizarea și asasinarea a mii de români aflați la vestul aliniamentului de contact dintre trupele române și cele maghiare. În ceea ce privește Maramureșul, aici nu mai erau probleme, pentru că aici a fost intrat deja Armata Română, încă de la începutul lunii ianuarie 1919. Dar problema gravă era că linia de demarcație pe care trebuia să staționeze Armata Română trecea numai puțin pe la vest de Sighet, pe la podul de cale ferată de la Câmpulung la Tisa – Taras. Localitatea pur românească Săpânța rămăsese dincolo de linia de demarcație, în Ungaria, și deci la discreția formațiunilor paramilitare bolșevice maghiare și ucrainiene.

Despre teroarea la care a fost supusă Săpânța și asasinatele comise acolo aflăm amănunte din ziarul „Sfatul". Mai întâi ni se relatează că doi studenți teologi, Ovidiu Lupan și Paul Șerban, au vrut să meargă la Gherla, pentru continuarea studiilor. Pe atunci deplasarea de la Sighet la Gherla cu trenul se făcea via Câmpulung la Tisa – Halmeu – Satu Mare – Baia Mare – Dej. Cei doi, deși aveau un „scop nevinovat" al călătoriei lor, au fost dați jos în gara din Satu Mare și au fost „maltratați în chipul cel mai barbar de către bandele săcuiești"[12]. Apoi, în satul Săpânța, „[..] în săptămâna trecută [15-22 februarie – n.n.], se lățise vestea că se apropie bande ungurești [...]. Nopți de-a rândul au vegheat săpânțenii, înarmați cu coase și furci, să le ieie voia ungurilor de a ocupa comune românești. În dimineața de 27 faur [14 februarie pe stil nou], după ce locuitorii înarmați după o noapte de veghe au început să se împrăștie pe la locuințe în speranța că nu-i amenință nici o primejdie, se ivește pe neașteptate o bandă în număr de 100-120. Lucrul prim le-a fost să încunjure casa parochială și să-l caute pe preotul Balya, căruia îi succese să fugă chiar în acel moment. În furia lor că nu au reușit să pună mâna pe preot, au început a maltrata familia preotului [între altele luându-i tot „fruptul", respectiv carnea depozitată în cămară]. Pe învățătorul Mihai Șerban, om bătrân și bolnav l-au bătut, furându-i toată carnea și slănina de la un porc ce l-a fost tăiat nu demult. Au dezarmat și deținut pe toți gardiștii [români], care încă au fost bătuți"[13].

Și încă: „Săcuii își fac de cap în Săpânța [...] le strâng de la români tot ce au în jurul căsii, iar la urmă își bat joc de năcazul omului. Unei biete femei văduve, Pop Ileana Vlădicoaie i-au dus 50 de ouă. Femeiea îl roagă să-i plătească pentru ele, ungurul mărinimos îi dă un bilet [femeii care nu știa să citească], în care recunoaște că a cumpărat ouăle pe care a plătit 24 coroane [și o trmite la comandant]. Femeia se prezintă cu biletul la comandant pentru a-și primi plata, unde este însă împroșcată afară, că de ce cere de două ori prețul. Tot așa, lui Pop Toader a lui Dumitru Muscalul i-au dus slănina de la 2 porci și acesta a primit un bilet [cu

[11] Vezi Nicolae Iuga, în: http://www.art-emis.ro/istorie/4587-ungaria-ar-trebui-sa-mulumeasca-public-romaniei-si-armatei-romane.html
[12] Ziarul „Sfatul", nr. 7/ 8 februarie 1919, pag. 4.
[13] Ziarul „Sfatul", nr. 9/22 feb. 1919, pag. 4.

care să meargă la comandant], în care era îndrumat să meargă după plată la... Dumnezeu! Au spart și prăvălia sătească, ducând 5 saci de făină și 2.000 coroane”[14].

De unde proveneau de fapt aceste „bande de secui” în Maramureș? Exista o Divizie secuiască, considerată ca fiind o mare unitate de elită a Armatei Austro-Ungare, care a trecut de partea bolșevicului Bela Kun. Această divizie, gata în orice moment să atace Armata Română, era staționată pe Valea Tisei, între Câmpulung la Tisa și Hust, și avea în total aproximativ 6.000 de militari, dotată cu 26 guri de foc (tunuri şi obuziere), un tren blindat și cuprindea Reg. 1 Secui „Cap de mort” (1.700 oameni), Reg. 12 Honvezi şi o parte din Reg. 1 Secui (2.400 oameni) şi 2.000 de oameni în curs de mobilizare[15]. După ce Ungaria sovietică condusă de către bolșevicul Bela Kun declară război României, la data de 16 aprilie 1919, această divizie, despre care se spune până azi, în fals, în propaganda maghiară în special din secuime cum că nu ar fi fost învinsă niciodată, este împinsă de către Armata Română pe aliniamente succesive spre interiorul Ungariei, până în zona Mateszalka – Nyiregyhaza, unde zece zile mai târziu, pe 27 aprilie este complet încercuită de către detașamentul colonelului Ioan și se predă necondiționat. Armata Română a făcut atunci capturi impresionante: 477 ofițeri și 4.500 de soldați făcuți prizonieri, 800 de cai, 23 de tunuri, 116 mitraliere, peste 4.500 de arme diferite, trenuri blindate, divers material de război[16]. Acesta a fost adevăratul sfârșit fără glorie al Diviziei secuiești, ale cărei fapte de vitejie au constat, cel puțin în Maramureș, în furatul slăninii de la țăranul român.

În fața acestui pericol iminent, Președintele Marelui Sfat Național Român de la Sibiu Iuliu Maniu ordonă chemarea sub arme a tuturor tinerilor în vârstă de 21, 22 și 23 de ani, fapt amplu relatat și comentat pozitiv-convingător în articolul de fond al ziarului „Sfatul”[17].

5. Unele considerații sociologice

Profesorul universitar de la Budapesta dr. Gheorghe Bilașcu (originar din Petrova – Maramureș) și viitorul întemeietor al învățământului universitar stomatologic românesc de la Cluj face, într-un serial publicat în mai multe numere consecutive ale „Sfatului”, un aspru rechizitoriu la adresa fostei stăpâniri maghiare. Serialul său începe din nr. 7 al „Sfatului”, se numește „Din suferințele noastre” și este semnat cu inițialele în acest fel: – g. b. –

În rezumat, ideile lui Gheorghe Bilașcu sunt următoarele. El face sumare trimiteri la istoria dintru începuturi, de la colonizarea Daciei de către Traian, spre a ajunge la observația justă în sine că, după un Ev Mediu glorios și nobil al românilor maramureșeni, ungurii „ne-au supt măduva și cu forța ne-au scos din averile noastre. Nobilii unguri au îngreunat cu felurite apucături viața românului, punându-i în cârcă dări și poveri [...]. Tot rodul muncii noastre îl mâncau străinii, luându-l de la noi în dări și biruri mari”[18]. Parcurge, tot sumar, Răscoala lui Horia, lupta lui Avram Iancu și mișcarea memorandistă. Anul 1914 ne-a adus Războiul Mondial, suferințele noastre și jertfele pe care a trebuit să le dăm s-au înmulțit. Ne-au încorporat tinerii la război și ne-au rechiziționat agoniseala după bunul lor plac.

La urmă, mai zice G. B., „ne-au scos și limba din biserică, înființând o Episcopie greco-catolică maghiară [cu referire la Episcopia greco-catolică de la Hajdu-Dorog, o episcopie în care slujba se făcea numai în limba maghiară și cărțile bisericești erau toate tipărite în maghiară, episcopie înființată cu singurul scop de-ai maghiariza pe români și ruteni

[14] Ziarul „Sfatul”, nr. 10 / 1 martie 1919, pag. 4.
[15] http://www.istoria.md/articol/829/R%C4%83zboiul_rom%C3%A2no_ungar_de_la_1919,_din_Apuseni_pe_Tisa
[16] http://www.istoria.md/articol/829/R%C4%83zboiul_rom%C3%A2no_ungar_de_la_1919,_din_Apuseni_pe_Tisa
[17] Ziarul „Sfatul”, nr. 9 / 22 feb. 1919, pag. 1.
[18] Ziarul „Sfatul”, nr. 7 / 8 februarie 1919, pag. 2-3

prin biserică], la care au lipit multe parochii române din Ardeal, Maramureș și Sătmar; pământ n-a fost iertat să cumpărăm”[19]. Într-adevăr, înainte de Războiul Mondial, guvernul de la Budapesta a dat o lege prin care se înterzicea românilor din Ungaria să cumpere pământ. Maghiarii proprietari de pământ, mai mari sau mai mici, dar mai cu seamă cei mai mici, obișnuiau să-și aroge tot felul de titluri nobiliare feudale bombastice, să se îmbrace de fuduli în uniforme retro cu tot felul de zorzoane și să piardă vremea trândăvind în cafenelele și cazinourile din Viena. Majoritatea erau înglodați în datorii. Dacă românilor li s-ar fi permis să cumpere terenuri, proprietățile acestor scăpătați ar fi trecut natural în mâinile lor și în scurtă vreme, într-o generație–două, rolul și statutul economic dintre trufașul nobil maghiar și vicleanul țăran român s-ar fi inversat.

În concluzie – mai scrie autorul nostru – „trebuie să fim prevăzători [...], trebuie să fim precauți că foștii domni la putere, ungurii și [mai sunt numiți și alți alogeni] nu ne văd cu ochi buni [...]. Ei nu se pot împăca cu gândul că de aici înainte nu vor mai sta în spinarea altor neamuri și nu vor mai merge lucrurile după placul lor, căci așa s-au învățat până acuma, să se îngrașe din sudoarea altor neamuri. Ei în față și prin foi ne promit totul, ne numesc frați, ne promit școli românești, drepturi naționale, ne promit pământ, numai să rămânem cu ei. La spate însă lucră cu toate mijloacele împotriva noastră”[20].

În numărul următoar al „Sfatului”[21], G. B. continuă cu relatarea pe scurt a unor atrocități săvârșite de către Armata maghiară împotriva populației civile românești. Povestește cum de exemplu la Târgu Lăpuș ungurii au ucis 14 români și au rănit alte câteva zeci, trăgând în Adunarea românească cu mitraliera, ocazie cu care învățatul domn dr. Bilașcu explică, pentru cititorii foii care nu au fost cătane, că „mitraliera” este un fel de „mașină de pușcat”[22]. Apoi, „La Arad, când s-au prezentat românii la gară să facă primire generalului francez Berthelot [...], garda ungurească a tras salve de pușcă în garda română, omorând mai mulți români, între ei și ofițeri. Cu ocasiunea aceasta au pușcat și în automobilul generalului francez, rănind șoferul automobilului. Tot cu ocasiunea primirei generalului francez în Sătmar, i-au bătut pe românii care s-au prezentat să-l primească [...]. În Borșa un jandarm ungur au omorât fără vină pe un fecior român, tot așa și în Apșa de Mijloc. Tot așa s-a întâmplat caz în Biserica Albă și în Șugătag [...]. Săcuii sunt niște adunătură din oameni mișăi cu scopul de jefuire [...]. Cei de la cârma din Budapesta [bolșevicii] astăzi se țipă [se aruncă] pe averile domnilor și bisericilor vrând prin asta a trage [a îndepărta] ura poporului de pre ei înșiși, ca să poată scăpa cu capitalul uriaș câștigat în războiu din sudoarea bietului țăran”[23].

6. Relatări despre începutul Războiului dintre România și Ungaria din 1919

În ziarul „Sfatul”[24] nr. 10 din 1 martie 1919 este inserat un Comunicat de mare importanță nu doar pentru Transilvania, ci și pentru Regatul României în întregul său. Președintele Consiliului Dirigent Român de la Sibiu, dr. Iuliu Maniu anunță, printr-o Dispoziție dată Legațiunii Române de la Budapesta, „Ruperea relațiunilor diplomatice cu guvernul Republicei Maghiare”.

Motivele sunt invocate de către chiar Iuliu Maniu:

„Având în vedere că guvernul republicei maghiare, în contra înțelegerilor avute, înrolează cu forța în armata maghiară feciorii de pe teritoriile ca stau încă în administrația sa [...] și îi silește să jure sub steagul maghiar;

[19] Ziarul „Sfatul”, nr. 8 / 15 feb. 1919, p. 2.
[20] Idem, pag. 3.
[21] Ziarul „Sfatul” nr. 9 / 22 feb. 1919, p. 2.
[22] Ibidem.
[23] Idem. p. 3.
[24] Ziarul „Sfatul” nr. 10 / 14 martie 1919, p. 2.

având în vedere că guvernul republicei maghiare dizolvă cu forța gardele române [...] și destituie și persecută funcționarii români [...];

având în vedere că armata regulată a statului cât și bandele iregulare, plătite din visteria statului și transportate cu mijloace de comunicație ale statului, jefuiesc satele românești, omoară și chinuiesc locuitorii români [...];

având în fine în vedere că toate aceste acte nu numai că sunt tolerate de guvernul republicei maghiare, ci în mare parte sunt fapte comise sau puse la cale chiar de către acest guvern, atunci când pe teritoriul guvernat de Consiliul Dirigent viața și avearea locuitorilor meghiari nu a fost în nici un caz atacată;

Consiliul Dirigent Român din Sibiu nu se mai simte îndemnat a susține cu guvernul republicei maghiare contactul avut și în consecință revocă pe plenipotentiarul său trimis la acel guvern. Sibiu, la 2 martie 1919". Semnează Iuliu Maniu, Președinte C. D. R. Sibiu.

În numărul[25] 11 al „Sfatului" este publicat un amplu reportaj sub titlul „Scrisoare din Sibiu" în paginile 2 - 3, datată 6 martie 1919. Aflăm de aici că Consiliul aliaților de război de la Versailles a luat hotărârea ca linia demarcațională între Armata Română și cea maghiară să se mute mai spre Vest, cuprinzând în interiorul României orașele Sătmar – Carei – Oradea – Arad. Faptul prezintă și o importanță aparte pentru Maramureș, pentru că în acest fel Maramureșul va avea legătură de cale ferată prin Sătmar spre inima României. Se mai scrie aici că în 4 martie groful Karolyi Mihalyi, la acea dată încă prim ministru al Ungariei, „neîmpăcat dușman al românilor", a ținut în Sătmar o Adunare în care a îndemnat armatele maghiaro-secuiești să nu se supună hotărârii Antantei, ci să opreacă cu arma înaintarea armatei române. Față cu aceasta reporterul comentează că prea mare a fost răbdarea românului, încât vrăjmașul „a tâlcuit-o de slăbiciune". Ne-au omorât oamenii și ne-au distrus satele de peste linia demarcațională, „ne-au batjucurit legea și ne-au spurcat bisericile", mai spune acesta.

Având în vedere cele de mai sus, aflăm din ziar că prim ministrul român Ionel Brătianu a declarat la Paris că, dacă ungurii ne silesc, ne vom apăra noi drepturile noastre cu arma. Iar în ziarul „Viitorul" care apărea la București și care era oficiosul guvernului, în numărul din 2 martie1919 s-a scris că „Suntem de fapt în război cu republica maghiară". Opinia reporterului de la Sibiu al „Sfatului" este că „Ungurii au început acest război, prin atacurile mișelești de la Câmpulung la Tisa, Zalău și Ciucea. L-au început mișelește, cu gând păgân de lăcomie, ca să robească din nou neamul românesc, căci ungurul nemeș nesățios, fără munca altor neamuri nu poate trăi, fără să fure pe român nu ar avea nici ciucuri, nici pinteni[26]. Numai că și românul „își are mintea la locul ei", iar feciorii noștri, cei mobilizați, care au răspuns chemării lui Iuliu Maniu, „cu nespusă însuflețire cântând au intrat sub steag și azi regimentele noastre sunt gata". S-au întors și mii de soldați români care au luptat pe frontul din Italia, „au plecat în război cu Marschbatalionul ca robi și s-au întors ca oameni liberi, s-au căciulit la unguri [iar la întoarcere], la primire i-au întâmpinat guvernul [Consiliul Dirigent Român de la Sibiu] cu capul descoperit"[27].

Ceva mai târziu, același corespondent de la Sibiu (probabil dr. Vasile Filipciuc), în nr. 14 al ziarului[28], din 29 martie 1919 reia tema conflictului: „Ardealul și-a format deja armata [o armată proprie, formată din voluntari locali, în afară de Armata Română a vechiului Regat] și stă gata de a da răspuns obrăzniciei asupritorilor. S-a ordonat mobilizarea și însuflețierea este la culme. Numai un semn mai așteaptă ca să pornească și să sfarme capul năpârcii [...]. Ungurii din Ardeal se îmblânzesc, acuma văd prostia celor de la Budapesta [condusă începând

[25] Ziarul „Sfatul" nr. 11 / 8 martie 1919, pag. 2 – 3.
[26] Ibidem.
[27] Ibidem.
[28] Ziarul „Sfatul" nr. 14 / 29 martie 1919, p. 2.

cu 21 martie de un guvern bolșevic] și se apropie de români. Spre acest scop au întemeiat foaia Uj Vilag, care se acomodează punctului de vedere românesc"[29]. În ziua de de 30 martie 1919, la Sibiu erau strânși aproximativ 150.000 de voluntari români, după aprecierea Corespondentului „Sfatului", care au demonstrat și au cerut arme. Generalul Traian Moșoiu, comandantul Armatei de Transilvania din cadrul Armatei Regale Române a făcut însă apel la calm și a dat asigurări oamenilor că el, generalul Moșoiu, cu armata pe care o conduce, făgăduiește pentru unguri o înfrângere mai ceva ca aceea de la Mohacs[30]. Tot aici, același corespondent dă știrea că groful Karolyi, prim ministrul Ungariei „a abzis [a abdicat, a demisionat] și jidovimea din Pesta a ajuns la putere. S-au deschis temnițele, hoții de ieri au devenit patrioți și bolșevismul maghiar ar dori a primejdui pacea și liniștea Europei"[31].

Ziarul „Sfatul" relatează apoi amănunțit despre înaintarea Armatei Române, peste fosta linie de demarcație, în direcția Ungaria, după ce la 16 aprilie 1919 conducerea bolșevică a Ungariei reprezentată prin Bela Kun a declarat război României și a atact Armata Română pe toată linia frontului. În ziar[32] se dă știrea că Armata Română a ocupat orașul Satu Mare în ziua de sâmbătă 19 aprilie la ora 8 dimineața, l-a eliberat din captivitate pe Ioan Bilțiu – Dăncuș, învățător în Slatina, împreună cu 7 ofițeri și 60 de soldați români, foști prizonieri de război la unguri. Armata Română a făcu prizonieri 600 de bolșevici, dintre care 18 ofițeri. În retragere, bandele maghiare au jefuit satul Săpânța, ducând vite, porci, găini, iar de la preotul Balea i-au luat trăsura cu doi cai[33].

7. Instaurarea noii administrații românești în Maramureș

Sfatul Național Român Comitatens de la Sighet, atât în Maramureș cât și în alte zone sau comitate unde a existat era, după cum se știe, un organism de conducere provizorie, format atunci în decembrie 1918 dintr-un grup de inițiativă al personalităților locale, cam așa cum au fost CFSN, respectiv CPUN între decembrie 1989 – iunie 1990, iar după instaurarea unei administrații legitime, respectiv recunoscute de către guvernul central, acest organism trebuia să se autodizolve. Și la Sighet s-a procedat la fel.

Pe data de 28 aprilie 1919 a fost numit primul prefect român al Maramureșului, de către Guvernul M. S. Regele Ferdinand de la București, în persoana dr. Vasile Chiroiu, eveniment salutat în ziar ca „o zi istorică"[34]. Și mai zice articolul de fond: „De la plecarea lui Dragoș Vodă din Maramureș, n-a fost nici o întâmplare mai însemnată în istoria Maramureșului [...] ca ziua de 28 aprilie 1919. În această zi a depus jurământul pe M. S. Regele României dl prefect al Marmației Dr. Vasile Chiroiu și totodată prin faptul acesta s-a încorporat Maramureșul în corpul României Mari. Visul nostru de veacuri prin mărețul act al depunerei jurământului s-a înfăptuit. Suntem români – fii ai României libere și independente[35]".

Dr. Vasile Chiroiu nu era maramureșean ci bănățean, fost avocat în Lugoj și fost luptător în unitățile formate din voluntarii români din Siberia, alături de maramureșeanul dr. Gavrilă Iuga. Înainte de numirea noului prefect de Maramureș, aici s-au manifestat o serie de rivalități pentru ocuparea acestei funcții între unele personalități locale, soldate cu reclamații la Consilul Dirigent de la Sibiu. În aceste condiții, Iuliu Maniu a luat decizia de a nominaliza pentru funcția de prefect al Maramureșului pe cineva din afara județului, adică pe bănățeanul

[29] Ibidem.
[30] Idem, pag. 5.
[31] Ibidem.
[32] Ziarul „Sfatul" nr. 16 / 25 aprilie 1919, p. 4.
[33] Ibidem.
[34] Ziarul „Sfatul" nr. 17/ 2 mai 1919, p. 1.
[35] Ibidem.

Vasile Chiroiu, în detrimentul unor lideri naționaliști locali, care își dovediseră deja loialitatea față de România[36]. Animozitățile cauzate de acest fapt au durat ani de zile. Doi avocați importanți din Vișeu de Sus, dr. Gavrilă Iuga (care mai târziu va ajunge și el prefect al Maramureșului) și dr. Vasile Filipciuc (fost reprezentant al Maramureșului în Consiliul Dirigent de la Sibiu) au finanțat tipărirea unei gazete locale, intitulată „Gazeta Maramureșeană", în care cei nou-veniți din afara Maramureșului, mai cu seamă cei din vechiul Regat, erau numiți „intruși, venetici, șarlatani, lichele, escroci, lifte, căpcăuni și cu etnonime alogene denigratoare, precum: țigani, greci, ciurari, căldărari, lingurari" ș.a.[37].
Cu toate acestea, instalarea primului prefect al Maramureșului ca județ al Regatului României, dr. Vasile Chiroiu, a decurs fără incidente, ba chiar cu sobrietatea cuvenită în astfel de împrejurări. Solemnitatea este descrisă în „Sfatul", după cum urmează. „În seara zilei de 27 aprilie la 8 oare, a sosit dl. prefect denumit de Consiliul Dirigent: dr. Vasile Chiroiu […]. La gară l-a așteptat dl. general Olteanu, în societatea dlui președinte al Consiliului Național dr. Vasile Kindriș. În ziua de 28 aprilie la orele 11 a.m. s-a conchemat [convocat] ședința extra-ordinară a comitetului esecutiv al Consiliului în sala Consiliului, unde s-au adunat toate notabilitățile române din Sighet și [din] jur, și unde s-a prezentat dl prefect. De aici toți au plecat in corpore la casa Comitatului - spre a prelua oficiul. Fostul comisar [al guvernului maghiar pentru Maramureș] dl Zombory declară că prezența domnului prefect nou însemnează forța majoră, la care cedează și predă oficiul. După aceea steagul nostru treicolor să pune pe edificiul casei comitatului, ce înseamnă luarea în posesiune, iat toți domnii și țăranii români prezenți să adună în sala de sfat, unde dl dr. V. Kindriș deschide adunarea [...]. După aceea dl dr. T. Mihali cetește acta de denumire a dlui prefect, rogându-l să depună jurământul. Dl prefect cu voce sonoră joară fidelitate M. S. Regelui României. Dl prefect preia cuvântul apoi și în vorbirea lui adresată către cei prezenți accentuează că el a venit în semnul democrației și al naționalismului și cere ajutorul inteligenței din Maramurăș la munca mare ce ne așteaptă în viitor. După aceea dl adminstrator vicarial Ioan Doroș a vorbit în numele bisericei și al școalei române […], iar dl judecător dr. Alexandru Lazar în numele oficianților români din Maramureăș oferează serviciile fiștecărui oficiant român pentru România Mare. Dl dr. Vasile Kindriș salută pe ilustrul oaspe al Maramureșului dl dr. T. Mihali [...] și cu aceasta închide apoi ședința [...][38].
Urmează apoi ceremonia de depunere a jurământului pentru funcționarii publici de la Comitat și de la Orașul Sighet. „S-au prezentat toți și după vorbirea dlui prefect fiștecare deosebit a fost invitat să se declare că depun ori nu jurământul [către Regatul României]? – Au depus dnii Gavrilă Mihalyi, dr. Ioan Rednic, George Dan, Flaviu Jurca și Longin Mihalyi. – N-au depus românii: dr. George Mihalca, Petru Joody de la Comitat și dr. Aurel Faur, Alexandru Rednic, Petru Pop de la oraș și streinii. Aceștia, prin glasul vice-prefect Josif Sabo [au declarat] că nu își pot călca jurământul de credință cătră statul maghiar"[39].

După terminarea formalităților de depunere a jurământului, s-a alcătuit și o nouă structură de conducere administrativă a noului județ al României Mari, compatibilă cu structurile administrative similare de nivel județean din Regatul Român. După istoricul Alexandru Filipașcu, această structură era următoarea: Vasile Chiroiu – prefect, Gavrilă Mihalyi (subprefect), Alexandru Moldovan (prim notar al județului), Vasile Filipciuc, Flaviu Iurca, Iuliu Coman, Gheorghe Dan (pretori), Vasile Chindriş, Izidor Anderco, Iosif Rednic (juristconsulţi), Gheorghe Coman (administraţia financiară), Ion Rednic, Alexandru Bălin,

[36] Vezi Dr. Ilie Gherheș, *Disputa între maramureșenii autohtoniști și regățeni...* etc.,în vol. „Cultură și civilizație românească în Maramureș", vol. VII, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2017, p. 63.
[37] Idem, p. 64.
[38] Ziarul „Sfatul" nr. 17 / 2 mai 1919, p. 4.
[39] Idem, p. 5.

Sigismund Pop, Ivan Dan (serviciul sanitar), Alexandru Lazar (primpreşedinte la tribunal), Iuliu Moyş, Dumitru Grad (preşedinţi la tribunal), Ilie Chindriş (primprocuror), Desideriu Batin (preşedinte al sedriei orfanale), Tiberiu Chişiu (legist), Iuliu Pop la Sighet şi Petru Vaida la Vişeu (preşedinţi la judecătorii), Florentin Mihaly (decan al baroului de avocaţi), Ion de Kovats (prodecan al baroului de avocaţi), Victor Hodor (primar al Sighetului), Teodor Pop (şef al poliţiei din Sighet), I. Stoia (revizor şcolar), Vasile Iuga şi Ştefan Bota (subrevizori şcolari)[40].

În ultima pagină a aceluiași număr al „Sfatului" sunt inserate și ultimele noutăți de pe plan național și internațional. Aflăm că: „Trupele române, la cererea locuitorilor, au ocupat orașul Munkacs, restabilind ordinea ce a avut de a suferi mult din partea bolșevicilor" și că: „trupele române au intrat învingătoare în orașele Satu Mare, Tășnad, Carei, Șimleul Silvaniei, Oradea, Mateszalka, Nyiregyhaza, Puspokladany, Bekescsaba, Makko, ocupând deja tot teritoriul până la Tisa"[41].

8. Încheierea misiunii ziarului „Sfatul" ca oficios al Consiliului Național Român Comitatens Maramureș

Odată cu instaurarea noii administrații românești în Maramureș, activitatea conducerii provizorii a acestui Comitat, exercitată între decembrie 1918 – mai 1919 de către Sfatul (ulterior Consilul) Național Român Comitatens încetează. Ziarul „Sfatul", care în acest răstimp de o jumătate de an a fost oficiosul acestui organism, își continuă însă apariția încă o jumătate de an, până în decembrie 1919, cu subtitlul de „organ național, redactat de un comitet", condus fiind de către un „redactor responsabil" în persoana lui Vasile Cziple.

Fostul președinte al Consiliului Național Român Comitatens Maramureș și șef al ziarului „Sfatul" își ia rămas bun de la cititori, cu cuvinte emoționante, în articolul de fond din numărul dublu 22-23 / 31 mai (stil nou, 13 iunie stil vechi) 1919. „În urma faptului de care ne bucurăm mult că cârmuirea Maramureșului a ajuns în mâini chemate spre aceasta, în mâini românești, înceată rostul, se sfârșește activitatea Consiliului Comitatens. Și „Sfatul", ziarul pe care s-a răzimat Consiliul, ca mijloc izvorât din aceleași nădejdi [și] din aceleași dorinți, împlinindu-și misiunea dă loc la noua închegare, care-i în curgere. Ne despărțim deci mulțumind tuturor care în munca grea și obositoare ne-au fost de ajutor […]. Avem convingerea că, în împrejurările date, s-a făcut tot ce a pretins causa. Rezultatele ajunse ne îndreptățesc la constatarea aceasta. Atunci când de acuma înainte „Sfatul" rămâne ca o dovadă a muncii și a frământărilor noastre [...] suntem în clar că ni se impun noi și poate mai grele îndatoriri [...]. Cu Dumnezeu am început, de la El cerem binecuvântare și peste pașii ce-i vom face de acum înainte"[42].

În același număr al ziarului se clarifică cumva și problema datării, respectiv a utilizării calendarului, cel puțin pentru Transilvania și Maramureș, printr-o Circulară referitoare la „utilizarea calendarului în oficile publice", dată de către președintele Consiliului Dirigent Iuliu Maniu. Prin această circulară este comunicată Ordonanța nr. 282 / 1919, prin care se hotărăște că, începând cu „ziua de 1 – 14 aprilie 1919 oficiile publice vor întrebuința din ziua aceasta numai calendarul gregorian. Ordonanța aceasta nu privește bisericile. Sibiu, 13/26 martie 1919. Iuliu Maniu, Președintele Consiliului Dirigent[43].

[40] Alexandru Filipașcu, op. cit., p. 239 – 240.
[41] Ziarul „Sfatul" nr. 17 / 2 mai 1919, p. 6.
[42] Ziarul „Sfatul" nr. 22-23 / 31 mai 1919, p. 1.
[43] Idem, p. 3.

DISCURSIVITY AND GRAND NARRATIVES THROUGH THE LENS OF POSTMODERNISM

Carmen Petcu
Prof. PhD., University of Craiova

Abstract:The paper explores complexities of the relationship between language, meaning and knowledge in world representation and construal through perspectives held by postmodernists such as Jean-François Lyotard and Jean Baudrillard. The rejection of meta-narratives brings together core arguments in a critique of foundationalism, as well as of language neutrality in the objective account of a reality true for the totality of human experiences, and replaces these with context-sensitive relativity, subjectivity in the collection of different experiences, and a changing identity of the self as better fitting in the quest for understanding the world.

Keywords: grand narratives, meta-theories, postmodern critique.

In order to understand the focality of the postmodernist lens, we must first look into post-modernity, into postmodern culture, reflecting the conditions of living in a postmodern world, and which, in turn, is the object of exploration for postmodernist theory and its philosophical ideas. Postmodern culture can be described as interconnected, diverse, pluralistic, multicultural, global, free information-based, tolerant and opposed to dominance in any form. Postmodernity developed, simultaneosly, as a continuation of and reaction to modernity, with postmodernism questioning both the rationalist and empiricist foundations for knowledge, specific of modern thought.Lyotard considers that a work can become modern only if it is first postmodern: "Postmodernism thus understood is not modernism at its end but in the nascent state, and this state is constant."[1]Postmodernists do not discard reason altogether as it remains one of the main ways (but not necessarily the main or the only one) to investigate the world, yet they acknowledge the emotional next to the logical. Studying the possibility of an objective reality, its correlation with an objective truth, and inclined to believe that everything is subjective and relative, postmodernists abandoned foundationalism with regard to knowledge, turned critical concerning faith in science and technology to deliver progress for humanity and rejected meta-narratives for their claim that they hold universal and objective truth for everyone. Modernism itself is a metanarrative centred on the preeminence of reason, science and technological development. But modernism, deriving from a specific context and perspective on the world, could not do away with the moral challenges presented by the rise of colonialism, two world wars and totalitarianism, and could not overcome the incompatibility between objective reason, objective knowledge, one truth for all, and subjective beliefs and their corresponding subjectified values which can be observed in the diversity of human existence which bears more meanings and requires more accounts for everything that is relevant to all people. And this is the disenchantment of postmodernists with modernism, since it fails to assist us in developing a complete understanding of the world; it follows then, that meta-theories, with their value and focus on independent thought cannot explain the totality of our experience, since thought is located in different contexts.

[1] Lyotard, J.-F., "What Is Postmodernism?", in Docherty, Th., (ed.), *Postmodernism: A Reader*, Harvester Wheatsheaf, London, 1993, p. 44.

Postmodernism embraces "incredulity" towards metanarratives and it is in this perspective that Jean-François Lyotard contends that the genre of narrative cannot be granted absolute privilege over other discursive genres when analyzing human phenomena, "particularly the phenomena of language (ideology)."[2] Grand narratives and the "hegemony" of the meta-narrative should then be replaced with a conception of political discourse reflecting a "contest of local narratives and incommensurable language games - a contest oriented not toward final resolutions but toward creative and novel statements" in their stead.[3] The truth of the meta-narrative in modernism gives way to the postmodern pluralism of narratives which bring new meanings. Fairfield notes that Lyotard's outline of postmodern politics begins with a distinction between modern and postmodern forms of political and epistemic legitimation, by de-centralising the role of the meta-narrative and dislocating from its high standpoint as "theoretical and teleological form of discourse capable of describing and evaluating all other forms of discourse and of grounding our political and ethical decisions once and for all."[4]Knowledge about the way the world really is becomes even more problematic on the supposition that there can be a neutral observer that is able to equate appearance to actuality of reality, appropriately reading into all correspondences; the nature of reality is negotiated between the experience of it and its inter-conditioning with the human mind, and this has great implications on points of view which address sociality, action and legitimacy. Therefore, the rights of smaller, local, particular, contingent and temporary first-order narratives must be reinstated, since political legitimacy belongs, in postmodernity, within various genres of discourse and not 'outside' or 'above' them; Lyotard's view of political legitimation is "of a 'perpetual sophistic debate' between speakers telling often radically different stories, a free market of opinions and deliberations. All utterances in such a debate are seen not as arguments but as 'moves' and 'countermoves' within a context and within a particular genre ofdiscourse; they represent not deductions from principles but tactical moves within a language game."[5]

According to Vandenabeele, Lyotard's pragmatics is concerned with the *differend(s)* and incommensurability which lie beneath a supposed universal, with socio-political differends and injustice occuring in the curtailing of counter-voice due to 'structural dominance' or 'language game': "For Lyotard, the problem is what we are to make of differend(s), i.e. situations that cannot be resolved in an argued settlement, due to the absence of a common language with a supposed consensual finality."[6] It may seem that postmodernism is taking the world apart, reducing it to fragments and dis-connecting them. Yet the particular need not be separated fom one another, they provide the opportunity to bridge onto more meaning and more legitimacy, socially; this appears to apply when considering postmodernist approaches to the disentanglement of Power from authoritative narratives which endow language with dominance structures.

In Foucauldian approach, if knowledge and truth, via language, are created by those in power, the idea of Truth is an illusion - a dominant worldview bound by the specifics of some ideology that people internalise as the outstanding version of reality exhibits a truth regime which shapes their way of thinking, in episteme, in practice, in relations.[7] If truth depends on

[2] Lyotard, J.-F., "Universal History and Cultural Differences", in Macey, D., (tr.), Benjamin, A., (ed.), *The Lyotard Reader*, Blackwell, Oxford, 1989, p. 314.
[3] Fairfield, P., "Habermas, Lyotard and Political Discourse", in *Reasons Papers*, 19, 1994, p. 58.
[4]Ibid., p. 59.
[5]Ibidem.
[6] Vandenabeele, B., "Lyotard, Intercultural Communication and the Quest for 'Real People"', in *Language and Intercultural Communication*, 3 (1), 2003, p. 20.
[7] Foucault, M., "Truth and Power" Interview, in *Power/Knowledge: Selected Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*, ed. Colin Gordon, New York: Pantheon, 1980, p. 133.

language, on the meaning of words, the question of correspondence via symbols (we experience the things in the world, which generates thoughts about the world, in representation, things and/or thoughts for which we create words), of words that stand for things which exists, is highly important for the criterion of relation logic. Postmodernists also support the view that, by shaping thoughts, language creates who we are, that the self does not precede language, as to the opposing view held by modernists.

In a Wittgensteinian approach to understand language (words get their meaning from their relationship to other words, by fitting and matching in the worldview structured by language rather than from their correspondence to the world and, in that language actually shapes our perspectives on the world), Lyotard used the analogy of a game. In order to communicate meaningfully, one must understand the rules of the 'language game' and the context in which words are used as tools rather than as symbols of things that exist, which translates to the meaning of a word determined by its use. In this sense language is not neutral, statements are not true or false depending on their accurate correspondence to reality, and moreover, statements which cannot be verified or falsified are not meaningless - it suffices for them to be part of communication context and for people to understand the rules of the 'language game' in order for statements to be meaningful.

To explore this world that is created by language, or the 'phrase universe', Lyotard distinguishes between a 'phrase regimen' and 'a genre of discourse', making four observations which connect micro-narratives to rules of the game and social legitimization: “First, the rules of the language games do not carry within themselves their own legitimization but are the object of a contract, explicit or not, between players (which is not to say that the players invent the rules). Second, if there are no rules, then there is no game; even an infinitesimal modification of one rule alters the nature of the game, and 'moves' or phrases that do not satisfy the rules do not belong to the game they define. Third, every phrase should be thought of as a 'move' in a game. [...] The fourth remark made by Lyotard is that one does not use language because one has acquired explicit lexical and grammatical rules.”[8] The social bond is linguistic, a fabric formed by the intersection of at least two language games, obeying different rules; Lyotard considers it wrong to think of language as a tool used by human beings - following rules is necessary, but the rules are not scripts that can account for the way we behave. Vandenabeele argues that Lyotard draws attention to the inevitability of exclusion as such (and the suppression of it), concerned with “something that cannot be appropriated. Immigrants, homeless people, the unemployed, and so on, are not just the side effects of Habermasian emancipator theories. The solution does not lie in re-establishing contact with the public world, but in acknowledging the impossibility of just beginning from scratch or taking initiative. Lyotard points out that taking initiative yourself is impossible: it is always genres of discourse that determine the action taken.”[9] In this sense, Denham stresses that a discourse is loosely defined as a linguistic practice governed by community norms: “A particular discourse within a linguistic community will be circumscribed by some distinctive, or more or less distinctive, set of concepts: aesthetic discourse, for instance, is circumscribed by the exercise of concepts such as 'beauty', 'elegance', 'grace', 'lyricism', 'ugliness', while moral discourse features concepts such as 'right', 'evil', 'malice', 'kindness', 'deceit', 'duty', and so on.”[10] The social relation to objects and concepts is something that Baudrillard observed in the virtually non-existing limits to consumption - people simply want to consume more and more: “This com-pulsion is attributable neither to some psychological condition, nor to the pressure of some simple desire for prestige. That consumption seems irrepressible is due

[8] Vandenabeele, B., [5], pp. 23-24.
[9] Ibid., p. 27.
[10] Denham, A., *Metaphor and Moral Experience*, Oxford University Press, Oxford, 2000, p. 44.

rather to the fact that it is indeed a total idealist practice. [...] Its dynamism derives from the ever-disappointed project now implicit in objects."[11]The collective function of advertising aims to convert all people to the code: "The code is totalitarian; no one escapes it: our individual flights do not negate the fact that each day we participate in its collective elaboration."[12]Reflecting on 'codes', Lyotard asserts that each of the various categories of utterance can be defined in terms of rules specifying their properties and the uses to which they can be put, "in exactly the same way as the game of chess is defined by a set of rules determining the properties of each of the pieces, in other words, the proper way to move them."[13]

On the other hand, Merleau-Ponty states that he cannot put perception into the same category as syntheses represented by judgements, acts or predications; ambiguity is of the essence of human existence (existence is indeterminate in itself, by reason of its fundamental structure): "I am sitting in my room, and I look at the sheets of white paper lying about. [...] If I do not analyse my perception but content myself with the spectacle as a whole, I shall say that all the sheets of paper look equally white. However, some of them are in the shadow of the wall. How is it that they are not less white than the rest? I decide to look more closely [...] provided that in the latter case I assume the 'analytic attitude', the sheets change their appearance."[14]Our reflections are carried out in the temporal flux onto which we are trying to seize; looking for the world's essence is not looking for what it is as an idea once it has been reduced to a theme of discourse (it is looking for what it is as a fact before us, before any thematisation): "Imaginative variation is a form of induction, when we try to comprehend, in direct reflection and without the help of the varied associations of inductive thought, what a perceived moment, or a circle, are, we can elucidate this singular fact only by varying it somewhat through the agency of the imagination, and then fastening our thought upon the invariable element of this mental experience. Thus it is questionable whether thought can ever quite cease to be inductive."[15]Everything in man is a necessity; everything in man is contingency: "Human existence will force us to revise our usual notion of necessity and contingency, because it is the transformation of contingency into necessity by the act of taking it in hand."[16]In this line of thought, Lyotard argues that scientific knowledge cannot make known that it is true knowledge "without resorting to the other, narrative, kind of knowledge, which from its point of view is no knowledge at all."[17]

In an interplay between referent (the thing it refers to) and sense (the possible meanings of what is said or thought), Baudrillard contends that language in seduction is more intelligible than love: it operates at the level of a higher form, a dual form, a perfect differential form of "the individual figure of the subject tracked by his own desire or in quest of his own image."[18] Baudrillard points out that the individual's indifference to himself and to others is a mirror-image of all these other kinds of indifference: it results from the subject's being inscribed in the order of identity, which is a product, paradoxically, of the demand he be different from himself and from others: "For this identitary individual lives on the hymning and hallucinating of difference, employing to that end all the devices for simulating the other. He is the first victim of that psychological and philosophical theory of difference which, in all

[11] Baudrillard, J., *The System of Objects*, Verso, New York, 1996, p. 205.
[12]Ibid., p. 194.
[13] Lyotard, J.-F., *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, Bennington, G., Massumi, B., (trs.), University of Minnesota Press, Minneapolis, 1984, p. 10.
[14] Merleau-Ponty, M., *Phenomenology of Perception*, Smith, C., (tr.), Routledge, London, 1962, pp. 225-226.
[15]Ibid., p. 63.
[16]Ibid., p. 170.
[17] Lyotard, J.-F., [13], p. 29.
[18] Baudrillard, J., *Fatal Strategies*, Pluto, London, 1999, p. 107.

spheres, ends in difference to oneself and others. We have conquered otherness with difference and, in its turn, difference has succumbed to the logic of the same and of indifference."[19]

The poetic in this context is the mutual volatilization of the status of thing and discourse.Blanchot recalls being present at a conversation between two men who were very different from one another: "One would say in simple and profound sentences some truth he had taken to heart; the other would listen in silence, then when reflection had done its work he would in turn express some proposition, sometimes in almost the same words, albeit slightly differently (more rigorously, more loosely or more strangely). This redoubling of the same affirmation constituted the strongest of dialogues. Nothing was developed, opposed or modified; and it was manifest that the first interlocutor learned a great deal, and even infinitely, from his own thoughts repeated, not because they were adhered to and agreed with, but, on the contrary, through the infinite difference."[20] Levinas claims that the identity of the same in the "I" comes to it despite itself from the outside, an identity individuates itself as unique in the impossibility of evading the assignation of the other, while existence is an absolute which affirms itself without referring itself to anything other - it is identity, but in its reference to himself man distinguishes a space of duality: "Intentional analysis is the search for the concrete. Notions held under the direct gaze of the thought that defines them are, nevertheless, unbeknown to this naive thought, revealed to be implanted in horizons unsuspected by this thought. What does it matter if in the Husserlian phenomenology taken literally these unsuspected horizons are in their turn interpreted as thoughts aiming at objects! What counts is the idea of the overflowing of objectifying thought by a forgotten experience from which it lives."[21]

Saussure contended that linguistics never attempted to determine the nature of the object it was studying; without this elementary operation a science cannot develop an appropriate method: "Language is a system of signs that expresses ideas and is thus comparable to the system of writing, to the alphabet of deaf-mutes, to symbolic rituals, to forms of etiquette, to military signals etc. It is but the most important of these systems. We can therefore imagine a science which would study the life of signs within society. [...] We call it semiology, from the Greek semeion ('sign'). It would teach us what signs consist of, what laws govern them. Since it does not yet exist we cannot say what it will be; but it has a right to existence; its place is assured in advance. Linguistics is only part of this general science; and the laws which semiology discovers will be applicable to linguistics, which will thus find itself attached to a well-defined domain of human phenomena."[22]Language, the most complex and universal of all systems of expression, is the most characteristic; language can become the master-pattern for all branches of semiology, although language is only one particular semiological system.

To conclude, some postmodernist tenets to consider and reconsider. Reality is 'sublime' and language cannot re-create reality. Language engenders the self which is changing, as a growing bundle of experiences. Different forms of knowledge and language form the quest for truth, micro-narratives provide legitimacy to social (inter-)action. And let us not forget Lyotard's perspective: language is not a homogeneous milieu, it is divisive because it exteriorizes the sensible opposite itself.

---

[19] Baudrillard, J., *Illusion of the End*, Stanford University Press, Stanford, 1994, p. 109.
[20]Blanchot., M., *The Infinite Conversation*, Hanson, S., (tr.), University of Minnesota Press, Minneapolis, 1993, p. 342.
[21] Levinas, E., *Totality and Infinity: An Essay on Exteriority*, Lingis, A., (tr.), Martinus Nijhoff, The Hague, 1979. p. 28.
[22] Saussure, F., *A Course in General Linguistics*, Philosophical Library, New York, 1966, p. 33.

MODALITIES OF USING INTEGRATED STRATEGY OF TEACHING AT LANGUAGE AND COMUNICATION AREA

Elena Lucia Mara
Prof., PhD., „Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract:The integrated curriculum approach focuses on the formation of transversal and transferable competences, attitudes and values, useful for the personal and social development of students. The integrated curriculum implies a certain teaching method and a certain way of organizing and planning the training that produces inter-disciplinary disciplines so as to respond to students' development needs. Evolution of contemporary pedagogical practice has an important dynamics. In our country, such an integrated curriculum was proposed for the first time in 2008 in the kindergarten and in 2012 for the preparatory classes, first and second. Curricular integration has its benefits in pre-primary and primary classes, and is due both to the learning characteristics of children and to the way in which teaching is organized. Integrated curriculum and integrated teaching imply more than a change in curriculum and teaching strategy, presuppose approaches and perspectives that go beyond the specialized boundaries of educational paradigms and theoretical - explanatory and practical models.

Keywords: integrated curriculum, integrated teaching strategy, educational paradigms, learning, methods.

Educaţia reprezintă axul principal al formării personalităţii umane. Platon afirmă că: ,,nu este nimic mai dumnezeiesc decât educaţia, prin educaţie omul ajunge într-adevăr om". În această perioadă asistăm la dezvoltarea unei noi abordări educaţionale, care determină organizarea şi trăirea unor experienţe de învăţare ţinând seama de cerinţele viitorului şi de necesitatea producerii unor schimbări dorite în comportamentul copilul de astăzi. Problemele concrete de viaţă, ce trebuie rezolvate zi de zi, au un caracter integrat şi nu pot fi soluţionate decât apelându-se la cunoştinţe, deprinderi, competenţe ce nu sunt încadrate în contextul strict al unui obiect de studiu. Pentru ca elevii zilelor noastre să facă faţă solicitărilor lumii contemporane, trebuie să le formăm capacitatea de a realiza transferuri rapide şi eficiente între discipline, de a colecta, sintetiza şi de a pune la lucru împreună cunoştinţele dobândite. Copilul este autorul propriei lui învăţări, iar sursa învăţării lui o constituie diversitatea experienţelor cognitive, sociale, emoţionale, fizice pe care le trăieşte.

Abordarea integrată a curriculum-ului pune accentul pe formarea unor competenţe, atitudini şi valori transversale şi transferabile, utile pentru dezvoltarea personală şi socială a elevilor. Curriculum-ul integrat presupune o anumită modalitate de predare şi o anumită modalitate de organizare şi planificare a instruirii ce produce o inter-relaţionare a disciplinelor, astfel încât să răspundă nevoilor de dezvoltare a elevilor. Evoluţia practicii pedagogice contemporane cunoaşte o dinamică importantă. La noi în ţară, s-a propus un astfel de curriculum integrat pentru prima dată în anul 2008, la grădiniţă, iar în anul 2012 pentru clasele pregătitoare, întâi şi a doua. Integrarea curriculară îşi manifestă beneficiile la clasele pre-primare şi primare şi se datorează atât particularităţilor de învăţare a copiilor, cât şi modului de organizare a predării. Curriculum integrat şi predarea integrată presupun mai mult decât o schimbare de curriculum şi strategie de predare, presupun abordări şi perspective ce depăşesc graniţele specializate ale paradigmelor educaţionale şi ale modelelor teoretic – explicative şi practice. De aceea, în continuare voi enumera câteva dintre beneficiile abordării curriculum-ului de tip integrat:

- Hrăneşte şi refortifică abilităţile şi cunoştinţele învăţate într-o arie de studiu şi le utilizează în alta;
- Conferă elevilor experienţe academice din ce în ce mai bogate extinzând contextul şi aplicabilitatea deprinderilor şi informaţiilor lor;
- Eficientizează utilizarea timpului de învăţare pentru cunoştinţele, competenţele dintr-o arie spre a fi utilizate ca suport în alta.

Dimensiunea integrată a curriculum-ului presupune, atât relaţionarea disciplinelor şcolare cu scopul de a evita izolarea lor tradiţională, cât şi acţiunea de a asocia diferitele obiecte de studiu,din acelaşi domenii diverse într-una şi aceeaşi planificare a învăţării. După cum afirmă J. Piaget ,, cunoştinţa provine din acţiune", iar didactica modernă subliniază faptul că elevul nu mai este receptor de informaţie, ci subiect al cunoaşterii şi acţiunii. Predarea integrată a cunoştinţelor este considerată o strategie modernă de organizare şi desfăşurare a conţinuturilor, iar conceptul de activitate integrată se referă la o acţiune în care se îmbrăţişează metoda de predare-învăţare a cunoştinţelor, îmbinând diverse domenii şi constituirea deprinderilor şi abilităţilor elevilor. Diferitele paradigme de integrare a curriculum-ului cu ample deschideri în planul predării integrate aduc transformări demersurilor de elaborare a strategiilor didactice. Argumente ale predării integrate:

- Angajarea responsabilă a elevilor în procesul învăţării;
- Încurajarea comunicării şi a relaţiilor interpersonale prin valorificarea valenţelor formative ale sarcinilor de învăţare în grup prin colaborare;
- Transformarea cadrului didactic în factor de sprijin, mediator, facilitator şi diminuarea funcţiei sale de ,, furnizor de informaţii".

Ioan Neacşu afirmă că ,,educatorii sunt solicitaţi astăzi, în mod continuu, să promoveze învăţarea eficientă. Şi nu orice învăţare eficientă,ci una participativă, activă şi creativă". Metode de predare ale profesorului pot fi convertite de către elevi în metode de învăţare deoarece metodele de predare induc şi învăţarea. În accepţiune modernă, metodele de învăţământ reprezintă modalităţi de acţiune, instrumente cu ajutorul cărora elevii sub îndrumarea profesorului sau în mod independent, îşi însuşesc cunoştinţe, îşi formează şi dezvoltă priceperi şi deprinderi intelectuale şi practice, aptitudini, atitudini. Cele mai productive strategii şi metode de predare integrată, recunoscute ca promotoare ale unei învăţări autentice-eficiente sunt strategiile didactice interactive care stau la baza unui process de învățare activ, în cadrul căruia, cel care învață acționează asupra informației pentru a o transforma într-una nouă, personal și interiorizată.

- Modalități de pregătire a demersurilor strategice de tip integrat:
  - cercetarea designului domeniilor de cunoaștere și a zonelor de integrare;
  - flexibilitatea schemei orare, a plajei temporare disponibile la nivel săptămânal, semestrial;
  - pregătirea și promovarea unor strategii centrate pe elev;
  - valorificarea interactivității și a valențelor formative ale grupului;
  - predarea în echipă;
  - promovarea parteneriatului profesor-elev în procesul instructiv-educativ.
- Principiile care stau la baza construirii strategiilor didactice interactive valorificate de modelul predării integrate sunt:
  - elevii își construiesc propriile înțelesuri și interpretări ale instruirii;
  - scopurile instruirii sunt discutate, negociate, nu impuse;
  - sunt promovate alternative metodologice de predare-învățare-evaluare;

- sarcinile de învățare vor solicita informații transdisciplinare și analize multidimensionale ale realității;
- evaluarea va fi mai puțin criterială și mai mult reflexive, integrand metode alternative de evaluare;
- sunt promovate învățarea prin descoperire și rezolvarea de probleme.

În încercarea de a sintetiza diferite orientări teoretice putem aprecia faptul că abordarea integrată a conţinuturilor iese din monotonia aceleaşi tehnici de predare a unor lecţii care le oferă elevilor posibilitatea de a explora în profunzime domenii noi, de a acumula cunoştinţe în mod independent şi de a dezvolta competenţe precum creativitatea, spiritul de iniţiativă. Atât succesul şcolar cât şi succesul în viaţa personală şi socială este dat tocmai de capacitatea de a ieşi din tiparul unei discipline şi de a realiza conexiuni şi transferuri rapide între discipline, pentru rezolvarea problemelor concrete din viaţa de zi cu zi. Activitatea integrată aduce mai multă coerenţă în procesul de predare-învăţare şi se dovedeşte a fi o soluţie pentru o mai bună corelare a activităţilor de învăţare cu viaţa societăţii, cultura şi tehnologia didactică.

Planificarea anuală integrată

Cadrul didactic cunoaşte particularităţile (posibilităţi de efort, ritm de lucru, experienţă de învăţare) clasei pe care o conduce şi organizează materialul de predat prevăzut de programele şcolare pe parcursul anului şcolar, aşa încât să asigure ritmicitatea predării potrivită pentru clasa respectivă. Odată cu apariţia clasei pregătitoare s-au dat "modele" specifice de proiectare la această clasă, iar profesorii le-au apreciat ca fiind prea complicate. Pentru perioada de început au fost utile, dar, după ce s-a acumulat experienţă şi având în vedere că acelaşi cadru didactic predă la cele cinci clase primare, credem că putem folosi şi la prima clasă a învăţământului primar aceeaşi formă a documentelor de planificare. În procesul de proiectare, prima acţiune importantă este studierea cu atenţie a programelor şcolare "ca element central în realizarea predării didactice". Documentul cuprinde competenţele generale şi specifice care vor fi formate la cele două discipline până la sfârşitul ciclului primar şi într-un an şcolar şi cunoştinţele de predat. Pentru orientarea cadrelor didactice, programa cuprinde şi activităţi de învăţare, dar fiecare profesor are libertatea de a organiza şi alte activităţi în funcţie de nevoile clasei. Profesorul asociază competenţele specifice cunoştinţelor de predat şi alocă numărul de ore pe care-l consideră necesar pentru parcurgerea lor. Pentru o eventuală schimbare a ordinii transmiterii unor cunoştinţe, avem în vedere logica disciplinei din care nu putem ieşi. În etapa următoare se grupează competenţele specifice şi cunoştinţele de predat pe unităţi de învăţare. Unităţile de învăţare urmăresc realizarea unor competenţe specifice şi sunt structuri în care se grupează conţinuturi, competenţe şi activităţi de învăţare cu legături între ele, care îi permit elevului să sesizeze că fiecare lecţie face parte dintr-un sistem de lecţii, iar cunoştinţele se susţin unele pe altele. Acest aspect asigură o învăţare eficientă şi contribuie la formarea de competenţe. În planificarea anuală se trec conţinuturile de predat o singură dată.

În ultima etapă, profesorul repartizează numărul de ore necesare pentru fiecare unitate de învăţare. Numărul de ore pe an şcolar se calculează prin înmulţirea numărului de ore prevăzut în planul de învăţământ cu numărul de săptămâni. Din acest total se reţin ore pentru: situaţii neprevăzute, evaluarea iniţială, recapitulări semestriale, evaluarea semestrială şi finală şi pentru îndrumarea lecturii suplimentare a elevilor. Celelalte ore se repartizează pe unităţi de învăţare. Strategiile de instruire, ca interacțiuni între strategiile de predare și cele de învățare, reprezintă moduri de abordare și acțiune, structuri procedurale, combinare de metode, mijloace, forme de organizare.Strategiile de învățare sunt definite ca planuri generale de abordare a sarcinilor de învățare. Dintr-o perspectivă culturală, strategia conține: instrumentarul învățării, demersal învățării, gradul de coordonare sau directivitate a învățării,

inserția socio-afectivă, gestionarea timpului. De asemenea, strategia didactică este modalitatea eficientă prin care profesorul îi ajută pe elevi să acceadă la cunoaștere și să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile, aptitudinile, sentimentele și emoțiile. Ea se constituie dintr-un ansamblu complex și circular de metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității, complementare, pe baza cărora profesorul elaborează un plan de lucru cu elevii, în vederea realizării cu eficiență a învățării.

Strategii și metode de predare integrate

Conceptul „metodă de învățământ" păstrează și în prezent semnificația originară, împrumutată din grecescul „methodos" ceea ce înseamnă drum spre, cale de urmat – în vederea atingerii unor scopuri determinate în prealabil. Această semnificația s-a păstrat în zilele noastre, însă sfera și conținutul noțiunii s-au extins. În accepțiune modernă, metodele de învățământ reprezintă modalități de acțiune, instrumente cu ajutorul cărora elevii sub îndrumarea profesorului sau în mod independent, își însușesc cunoștințe, își formează și dezvoltă priceperi și deprinderi intelectuale și practice, aptitudini, atitudini. Cele mai productive strategii și metode de predare integrate, recunoscute ca promotoare ale unei învățări autentice-eficiente sunt:

a) **Învățarea prin dezbatere**este o metodă care constă în prezentarea unor întrebări, teme, probleme etc., care sunt supuse spre analiză și soluționare unei clase, unui grup. Stimulând inițiativa și participarea fiecăruia la obținerea rezultatului, această metodă presupune intervenția și participarea fiecăruia la obținerea rezultatului, această metodă presupune intervenția educatorului, care schițează pașii necesari și coordonează părerile și soluțiile participanților dirijându-le spre obținerea rezultatului adevărat.
b) **Învățarea prin problematizare**este o metodă de tip euristic, folosită în procesul de învățământ cu scopul de a declanșa activitatea independent a elevului, gândirea și efortul personal al acestuia. Problematizarea sporește considerabil eficiența lecțiilor, deoarece antrenează multirateral elevului (gândire, fantezie creatoare, acțiune etc.). Problematizarea aplicată în predarea oricărui obiect de învățământ, în funcție de scopul instructive sau educative urmărit, de specificul disciplinei respective și de nivelul de dezvoltare psihică și social a elevilor. Problematizarea se înscrie printre coordonatele esențiale ale modernizării învățământului, stimulând creativitatea cadrelor didactice și a elevilor.
c) **Învățarea prin încercare și eroare** se definește ca fiind încercarea unui șir de soluții pentru a răspunde la o soluție data, cu părăsirea soluțiilor care se dovedesc a fi greșite și cu deprinderea soluției care satisfice, rezolvând problema.
d) **Învățarea senzorio-motorie,** conținutul ei îl reprezintă ansamblul coordonărilor senzorio-motorii, priceperile și deprinderile exprimate în performanțe practice, care achiziționate de către copii, contribuie la dezvoltarea lor biologică, biopsihică și psihomotorie.
e) **Învățarea socială,** funcția principală este aceea de mechanism al socializării și integrării sociale, asigurând prin aceasta interiorizarea de către elev a modurilor și tipurilor de interactiune psihosocială și social de diverse naturi: comportamentală, valorică normativă, atitudinală etc.

Strategii didactice specifice disciplinei Comunicare în limba română

La baza proiectării efective a activităților de învățare ce urmăresc competențelor de comunicare să stea metodologia interactivă. Activitatea de predare-învățare trebuie să devină „o aventură a cunoașterii" în care copilul este provocat să participe după puterile proprii, întâlnind problem și situații de învățare menite să-l determine să le analizeze, să le examineze, descoperind soluții plauzabile. Rolul profesorului constă mai mult în cel de stimulare și

dirijare, iar motivaţoa activităţii reiese din participarea entuziastă a cadrului didactic. Elevul e implicat în procesul de predare-învăţare- evaluare, iar disciplina devine autodisciplină a muncii şi interesului, asigurată de satisfacţia cooperării. „Procesul de învăţare ar trebui să fie distractiv, folosind o metodologie adaptată, diversă şi incitantă. Dacă învăţarea nu e distractivă, vom face eforturi imense, atât elevii, cât şi noi, profesorii" (J.Olsen, Th. W. Nielsen)

Strategiile interactive de grup sunt considerate ca fiind modalităţile de organizare a activităţii prin care se favorizează schimburile între participanţii la activitate prin procese interumane de cooperare şi competiţie constructive, stimulând activismul subiectului în interacţiunea sa, nu numai cu ceilalţi, ci şi cu materialul de studiu, prin procese de acţiune şi de transformare a informaţiei. Principii de respectat în alegerea strategiilor la ciclul achiziţiilor fundamentale:

- Folosirea nonverbalului pentru intuirea conceptelor. Se aplică, fie că e vorba de nume de obiecte sau de acţiuni, fie că e vorba de filter de comunicare de tipul funcţiilor limbii/ actelor de vorbire. Dacă profesorul mimează acţiunea de a se ridica/sta jos atunci când enunţă aceste activităţi, pentru elev va fi mult mai clar despre ce este vorba. Învăţarea va fi facilitate dacă elevii sunt stimulaţi să combine verbalul cu limbajul corporal, visual sau muzical.
- Abordarea ludică. Tot ceea ce se întâmplă la şcoală ar trebui să se deruleze sub forma unei suite de jocuri sau antrenamente amuzante. Din spaţiul clasei nu trebuie să lipsească jucăriile, chiar realizate de profesor împreună cu elevii.
- Învăţarea în context. Dezvoltarea competenţelor de comunicare are loc în context de comunicare şi cu un scop inteligibil copiilor. În absenţa contextului, elevii ajung să recite doare cuvinte şi fraze memorate fără să poată să le transfere apoi în alte situaţii. De altfel, oricine învaţă mult mai bine dacă înţelege de ce învaţă ceea ce învaţă.

Metode specifice învăţării citit-scrisului

a) Metoda globală sau „priveşte şi spune"

La clasa pregătitoare s-au promovat o serie de metode transferate din alte sisteme de învăţământ unde limbile de predare nu sunt fonetice, aşa cum este limba română (cum se citeşte, aşa se scrie).Metoda globală constă în memorarea vocabularului, la vederea acestuia. Învăţătorul scrie pe cartonaşe cuvinte uzuale, cuvinte care denumesc obiecte cu care elevii lucrează zi de zi, care le sunt aproape, care au semnificaţie pentru ei, care îi interesează. Atunci când vorbesc despre obiect, le este prezentat şi cartonaşul cu numele respectiv, în mod repetat, până este reţinut. Când copiii au memorat un număr mai mare de cuvinte, le introduc în procesul de citire a cărţilor. Metoda globală se poate utiliza pentru citirea cuvintelor monosilabice şi bisilabice atunci când trecem de la citirea pe silabe la citirea integrală a cuvintelor. Astfel se realizează o citire corectă şi conştientă şi ajutăm elevul să-şi formeze o scriere corectă, deoarece sesizează toată componenţa sonoră a cuvintelor.

b) Metoda Montessori

Metoda pune accentul pe folosirea a cât mai multor canale de recepţionare a informaţiilor (pipăit, văz, aud).

Pasul I. Dezvoltarea mecanismului scrisului

Acest pas presupune:

a. Mecanismele motricităţii:

- mânuirea instrumentului cu care se scrie;
- jocuri cu forme geometrice;

- înmuierea vârfului degetelor în apă călduță și realizarea efortului „de a ține mâna suspendată, ridicând-o ușor”;
- jocuri cu incastre;
- desenul;
- exerciții de pipăire a literelor;
- trasarea formei fiecărei litere a alfabetului în parte;
- recunoașterea literelor, când se indică sunetul;
- pronunțarea sunetului care corespunde semnelor alfabetice.

b. Activitatea propriu-zisă a inteligenței:

-când copilul cunoaște câteva vocale și consoane, învățătoarea face o demonstrație practică de formare a cuvintelor, cu ajutorul alfabetarului, în timp ce pronunță sunetele, așează pe masă literele corespunzătoare, copiii își vor forma singuri cuvintele dorite.

Pasul II. Dezvoltarea mecanismelor cititului

Scrisul îl ajută pe copil să interpreteze mecanic asocierea sunetelor cu litere ce compun cuvântul pe care îl vede scris. De aici, până la citirea cuvântului, se folosește metoda globală:
- se pregătesc bilețele pe care sunt scrise cuvinte cunoscute copiilor;
- copiii sunt puși să traducă încet, în sunete, cuvântul scris;
- ritmul se grăbește treptat, până se ghicește cuvântul scris, în acest moment apare satisfacția dată de înțelegerea rostului acestui exercițiu și interesul pentru el;
- după ce copilul a citit, așază bilețelul neîmpăturit lângă obiectul al cărui nume îl poartă și exercițiul s-a terminat.

c) Metoda lingvistică integrală

Copiii învață să citească cu ajutorul poveștilor, poeziilor, cântecelelor, ghicitorilor etc. Textele respective sunt respectate sub forma unor Cărți uriașe. Învățătorul citește, marcând cu un arătător fiecare cuvânt, iar copiii urmăresc cu privirea cuvintele indicate. Conținutul cărților poate fi studiat în amănunt, în grup sau individual, deoarece există și cărți mici, cu același text, pentru fiecare elev. Citit-scrisul se predă integrat, copiii fiind întrebați ce doresc să scrie. Textul de la care s-a pornit poate oferi numeroase puncte de plecare, în funcție de interesul celor mici.

d) Metoda naturală (Freinet)

Copiii spun scurte texte, legate de experiența lor zilnică. Învățătorul le scrie și le afișează în clasă. Ele vor constitui memoria colectivă. Metoda se bazează pe faptul că materialele cu sens care au o anumită semnificație creează o stare afectivă pozitivă și vor fi mai ușor memorate decât cele fără sens. Principiile pedagogiei Freinet:
- școala centrată pe copil;
- munca școlară motivată;
- activitate personalizată-respectul identității personale și al diversității;
- expresie liberă și comunicare.

La vârste școlare mici, creșterea performanței la clasă depinde în mare măsură de comunicarea eficientă a instrucțiunilor în cadrul activității la clasă. Eficiența instrucțiunilor care sunt date elevilor este influențată de modul în care acestea sunt formulate, fiind asigurată de respectarea unor reguli. Aceste reguli de comunicare la clasă influențează într-o mare măsură comportamentul de compliere sau de refuz privind efectuarea sarcinilor pentru care copiii nu au o motivație internă. Mai mult decât atât, copilul învață în primul rând prin imitație. Un model corect de comunicare oferit de învățător va fi preluat și de către elevi, care îl vor „exersa” în interacțiunea stabilită în cadrul activităților de grup. Dacă elevii sunt atenți, ceea ce li se transmite va fi receptat mai bine. Instrucțiunile date copiilor trebuie să indice concret comportamentul dorit și să nu fie vagi.

f) Învățarea prin cercetare

Este o metodă de învățământ care implică participarea activă și directă a elevului împreună cu profesorul la cercetarea științifică, la descoperirea adevărului, la refacerea procesului științific de constituire a cunoștințelor. Autoritatea didactică este înlocuită prin cooperarea științifică pentru demonstrarea experimentală a adevărurilor. Fiind o puternică sursă de motivație, aceasta ameliorează relația professor-elev și dezvoltă capacitatea muncii independente, inventivitatea celui ce învață și cercetează pentru autorealizarea sa, pentru descoperirea și demonstrarea adevărurilor științifice.

g) Învățarea prin rezolvarea de probleme

Problema reprezintă un obstacol sau o dificultate cognitivă care implică o necunoscută și față de care repertoriul de răspunsuri câștigat în experiența anterioară apare insufficient sau inadecvat. Spațiul problemei este construit de structurile cognitive ale elevului, o problem putând fi înțeleasă și soluționată diferit în funcție de subiect. Elevul poate fi implicat într-un proiect sau poate primi o temă de cercetare care să însemne soluționarea unei probleme reale. Profesorul va sprijini elevii în formularea de probleme și întrebări, va coordona procesul de rezolvare a acestora individual și în grup. În procesul de învățare prin rezolvarea de probleme sunt parcurse următoarele etape: comunicarea, formularea problemei, îndrumarea elevilor prin cunoașterea datelor, comparații, exemplificări, formularea unor alternative de soluționare, decizia, selectarea alternativei de rezolvare, rezolvarea problemei prin aplicarea soluției găsite și verificarea rezultatelor.

h) Învățarea prin descoperire

Promovează metode de învățământ de tip euristic, care implică un ansamblu de operații privitoare la conceperea și organizarea lecției în care elevul, sprijinit de profesor, descoperă cu propriiile forțe intelectuale explicația și semnificația unui fenomen sau process, legile, cauzele și esența acestora. Se pune accentul pe căile prin care se ajunge la produs, la metodele de cunoaștere și înregistrare. J. Bruner consider că principal cale de educare a gândirii științifice a elevilor este instruirea bazată pe descoperire, care trebuie să ducă la învățarea structurală. Dar această învățare structurală este implicate mai ales în predarea-învățarea interdisciplinară.

i) Învățarea de tip aventură/ de tip expediționar

Acestui tip de strategie sunt specifice experiențele de învățare mai ales non-formale care pun elevii în fața unor provocări, de cele mai multe ori în context naturale. Accentul este pus pe crearea contextelor și a experiențelor relevante de învățare, iar focalizarea este pe contactul direct cu mediul social, cultural și natural. Principiile învățării de tip aventură sunt: importanța autodescoperirii; valorificarea ideilor creative, natura; empatia și grija; succesul și eșecul; colaborarea și competiția; serviciile pentru ceilalți și compasiunea.

Predarea integrată a conținuturilor este o activitate necesară oricărei lecţii de comunicare în limba română şi nu numai, care are rolul să cultive expresia orală, să-i înveţe pe elevi cum să se exprime corect şi liber în acelaşi timp, cum să lucreze pentru perfecţionarea propriei persoane. Îmbogăţirea cunoştinţelor privind comunicarea în limba română am făcut-o nu numai în cadrul acestor ore, ci şi la celelalte discipline, indiferent de oră, fixând apoi cunoştinţele în lecţiile de recapitulare şi sistematizare. Obţinând rezultate tot mai bune, elevii erau tot mai dornici să lucreze mai mult, să realizeze exerciţii variate şi cu nivel de dificultate mai mare. Activitatea desfăşurată în vederea aplicării metodelor şi procedeelor de îmbogăţire a cunoştinţelor, predate într-o manieră integrată, generează următoarele concluzii:

- înainte de a începe orice activitate cu şcolarii mici trebuie cunoscută individualitatea fiecăruia, climatul familial din care provine;

- din prima zi de şcoală şi până în ultima zi de şcoală a ciclului primar, atât la lecţii, cât şi în orice împrejurare învăţătorul trebuie să corecteze exprimarea şcolarului mic;
- fiecare cadru didactic trebuie să aleagă cele mai potrivite strategii didactice, prin care să dezvolte și să utilizeze predarea integrată a unor conținuturi;
- dacă s-au ales cele mai potrivite strategii didactice pentru o clasă de elevi, atunci cadrului didactic îi va fi mult mai ușor să aplice predarea integrată, asimilând și dezvoltând cunoștințele într-un interval de timp mai scurt.

Nu se poate măsura satisfacţia unui dascăl, care are elevi ce posedă un bagaj de cunoștințe bogat, acumulate și dezvoltate într-o manieră integrată. Acest lucru este util pentru viața zilnică, deoarece ei vor pune în aplicare cunoștințele şi la celelalte obiecte de studiu. În concluzie, consider că predarea integrată este utilă, necesară pentru toți anii de școală. Astfel, o predarea integrată a conținuturilor se realizează prin utilizarea unor metode activ-participative, care sunt cele mai îndrăgite de către elevi. Pe lângă faptul că le oferă posibilitatea de a comunica mai ușor în unele situaţii, de a se gândi şi a se exprima liber fără a fi puşi în situaţia de a fi stresaţi, fac din orele de comunicare în limba română, ore relaxante, foarte atractive și îndrăgite de elevi.

BIBLIOGRAPHY

Apetroaiei, E. (2009). *Strategii activ-participative în predarea –învăţarea limbii şi literaturii române*. Pitești: Paradigme

Bcajan, E.-O., (2014). „*Aplicaţii ale predării integrate la ciclul achiziţiilor fundamentale”*, Bacău: Rovimed Publishers

Borzea, P., A., (2017).*Integrare curriculară şi dezvoltarea capacităţilor cognitive,* Iași: Editura Polirom

Bloju, C. L., (2013).*Metodica predării limbii şi literaturii române pentru învăţământul primar,* Craiova*:* Editura UniversitariaCraiova

Cerghit,I. *(2006). Metode de învăţământ,* Bucureşti*:* E.D.P.

Ciolan, L., (2008). *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar,* Iași: Editura Polirom

AN ANALYSIS OF SITUATIONAL VARIATIONS IN THE LITERARY REASONING OF CLEMENTINA MIHĂILESCU'S *NEW DIRECTIONS IN BRITISH AND AMERICAN STUDIES*

Victor Olaru
Prof. PhD., University of Craiova

Abstract: The paper entitled "An Analysis of Situational Variations in the Literary Reasoning of Clementina Mihăilescu's New Directions in British and American Studies" expands upon an interesting case study of various theoretical interdisciplinary issues, starting from Kelly's theory of personality, Jung's psychological model based on the process of individuation, Lacan's three registers of human reality, White's narrative contemporary historical theory, Lakoff's psycho- cognitive approach to metaphor, metonymy and mental imagery, Ricardou's theory of metaphor, Proust's model, T. S Eliot's phono-prosodic model and Lupaşcu' s theory of the comprised third person, all meant to reveal the importance of the metaphor of vision which means to make the interpretor take account of facts that have been disregarded so far or to assign new moral and aesthetic values to those facts.

Keywords: Degrees of Awareness, Kelly, Jung, Lacan, White, Lakoff, Ricardou, Proust, T.S. Eliot, Lupaşcu

Mihăilescu Clementina's contribution entitled New Directions in British and American Studies has been written with a view to solving the conflict between the classical and the interdisciplinary approaches to literature by offering a case study as regards various theoretical interdisciplinary issues and their application on literature. The author has started from the assumption that people might understand literary works more productively as researchers if they identified themselves with the operations of particular research methods. It has also been assumed that from among what we see as our available choices we would choose what choice we expect will improve our situation as literary researchers.

Thus, the author's first choice, as a methodological entry, has been George Kelly who has provided a theory of personality based on creative anticipation through the idea that man actively predicts his or her future course and acts in the light of that knowledge through constructs, defined as "transparent patterns or templates" human beings create and apply "to fit over the realities of which the world is composed", in Kelly's terminology.

Mihăilescu holds that most of the characters belonging to both British and American literature can be regarded as a unified self or ethos that results from the intersection of his emotional and logical constructs. Kelly's vectors of perception and action, through the constellations "anxiety/certainty", "threat/fear", "guilt/courage", on the one hand and through the constructs of "aggressiveness" and "hostility", on the other, together with his commonality and sociality corollaries, which imply that only through understanding people and through playing significant social roles we can establish meaningful relations, have extensively been applied in her analysis.

Jung's psychological model, more precisely his process of individuation "based on the integration of the conscious and unconscious sides of the characters' individuality through the assimilation of various archetypes", has also been employed.

Jung's process of individuation which resembles Murdoch's unselfing and Plato's theory through the Platonic ethical implication of knowledge as virtue has intensively been

employed in her study. On the other hand, following Sartre's concept of the image and his claim that to perceive something or to make an image of something are both relationships between a real object and a consciousness, that objects as well as people escape control of consciousness which grants them the possibility to change and the freedom to act, have also been taken into consideration.

Lacan's distinction among the three registers of human reality: the imaginary, the symbolic and the real, where the symbolic is referred to in terms of the meaning attached to those things around us, while the real would represent what is logically excluded from our reality, has also been expanded upon.

White's narrative contemporary historical theory based on the distinction between chronicle and narrative, Ricoeur's three degrees of temporality and his new theory of postmodernism and White's considerations on literary discourse and historical narrative have been dealt with in relation to Swift's novel.

Lakoff's psycho-cognitive approach to metaphor, metonymy and mental imagery as being central to reason rather than an adjunct to the literal has been another direction of approaching modern American poetry, employed by Mihăilescu.

Ricardou's theory of metaphor, Proust's model, Jung's archetypal model and T. S. Eliot's phono-prosodic model have been those directions meant to initiate a trend in approaching literature from an interdisciplinary perspective. This interdisciplinary perspective has modified Mihăilescu's view on particular pieces of literature due to a new apprehension of knowledge which has proved profitable to her analyses of various novels from British and American literature.

Mihăilescu has closely analyzed Vianu's two major directions in literature, namely Stream of Consciousness and Post-Stream of Consciousness, also called Postmodernism, or Desperado Age (in Vianu's terminology). Firstly, the author of this study had identified essential postmodern features, approached in terms of categories, and then, she tried to differentiate her point of view from them, proposing various interdisciplinary choices of interpreting postmodern literary contributions.

It was a real challenge for Mihăilescu to observe the fact that the postmodern hero is depicted as unstable and unable to play any significant social role in relation to the category of time, which is introduced as present tense. However, real time, referred to as present tense, is not stable, constantly feeding on an imaginary time, whereas the future also undergoes a distressing shift, ending up in dystopia. The present is confused and the future is threatening, so, the postmodern hero keeps returning to his past experiences, without taking any concrete action. Fascinated by his past, he searches and discovers various tricks of the memory, that takes him either towards hazard and towards psycho-analysis.

Instead of siding with the categorial theories of personality, the basis of postmodern approaches to literature, Mihăilescu has closely considered Kelly's theory of personality, and Jung's psycho-analytical theory, the former through Kelly's symbolism of the box and his constructs about change and the latter, through the process of individuation (the surfacing of the dark contents of one's personality in order to keep them under control) and to accomplish the fulfillment of a complex personality. The author of this book has also turned to good account the classic Aristotelian constructs of Logos, Pathos and Ethos.

We, the literary reviewers of her book entitled New Directions in British and American Studies, consider that such an approach has granted novelty to Mihăilescu's research, as she has ventured on a journey to find out whether there is "a unity underneath what seems to be an ambiguity" in postmodern authorial ethos.

Mihăilescu has argued that Kelly's P.C.T. has successfully been applied to diverse fields such as education theory, environmental studies and aesthetic theories, but not on

literature, so, she has decided to apply it on literature as well. We will focus on some of the contributions inserted in the book and identify the sources of the author's originality.

A remarkable postmodern author interdisciplinarily approached in Mihăilescu's book New Directions in British and American Studies is Angela Carterand her novel The Magic Toyshopgrounded on the novelist's "magic realism", asserts the author of this book. The interesting mixture of real and non real has been explained resorting to Bahtin's concern with popular culture and the carnival. For Carter's novel to reveal both its realistic and its half-magic half-dreadful psychological connotations, Kelly's theory of personal constructs has extensively been turned into account. The assumption that a person is some sort of scientist concerned with a personal inquiry into the sense of the self within the troublesome modern environment together with the expansion upon the concept of the self regarded by Kelly "as if" it were a "community of selves" has helped Mihăilescu to organize her methodological approach, offering interesting interpretative clues, through analyzing the two pairs of orphan triplets, each regarded as a "community of selves" that share in common Philip's house.

So that this unfamiliar tyrannical background deprived of any sign of affection could be properly depicted, Kelly's model based on the "tight box-like" symbol has closely been observed in her text analysis.

An original entry to this new and powerful psychological reality described in Carter's novel has emerged from Kelly's model, the box-like house of Philip. Regarded by Vianu not as a reality which is beyond reality, but as undesired type of life, Mihăilescu has related it to Kelly's basic assumption that "man is a form of motion", in Miller's terminoligy. The author of this contribution has suggested that this potential fluidity might be instrumental for regarding the orphans not only as being in the box (the magic toy-shop), but as being the box itself. Symbolically, they have physically and spiritually identified themselves with one another as victims of Philip, the mad puppeteer.

Mihăilescu has finally exploited another Kellian imaginative devices, assuming that the end of the novel, where the characters are somehow caught in the house on fire only to miraculously be rescued by one other, can be also interpreted via the "tight box-like" image. Since, according to Kelly, the box is no longer made of card boards, but of skin, and feels like a womb, fire and death have symbolically been interpreted as womb-like devices.

The ethical connotations of the novel were tackled in connection with the characters being regarded as being pushed back into their mother's womb, where they experienced a symbolic death, the death of their old, damaged, horrified, dark self and the subsequent recovery of their lost identity. We, the literary reviewers, side with Mihăilescu's conclusive statement that emphasizes the fact that this is the kind of transformation of awareness contemplated by Kelly and imaginatively applied in this original methodological approach to Carter's novel "The Magic Toy-shop".

The title of Angela Carter's novel Nights at the Circus, through the word "circus", has offered Mihăilescu, as an entry to this highly inspired literary production, Bahtin's considerations on carnival. „Since carnival is neither a pure theatrical form nor a definite form of art as it is located on the borderline between art and life, the actors and the spectators equally share the feast", claims the author. Without rules, actors, or spectators and lacking stage props, the carnival gives the impression that life itself is the real performance, in Bahtin's opinion.

Identifying the carnival under the modern form of the circus, it has been assumed by the author of this contribution that the difference between illusion and reality arises from the performance of the unusual feminine character Sophie Fevvers. The fantastic life story of the beautiful fair-haired winged trapez artist based on the assumption that she got born out of an egg is only questioned by the American newspaper-man, Jack, Mihăilescu points out. It is

further assumed that the sequence of events associated with his becoming attracted and fascinated by Sophie to such an extent that he decides to join the circus as a clown to be close to her, their trip to Siberia marked by the explosion on their train, his loss of memory, and consequently his being turned into a real buffoon - creates a genuine but contradictory double world. Moreover, her assumption that Carter's exploitation of Jack's double self can offer a new reading of the novel as "the parody of the self", an idea inspired from Grigore and closely demonstrated with strong psychological arguments have convinced us, her literary reviewes, of her potential to understand and originally apply various theories while interpreting literature.

In order to get to what Jack's private self is feeling, for the sake of convenience, Mihăilescu has imaginatively approached the circus as a "tight box-like" place with Jack not only looking at it, but being in the box-like circus, as a circus clown. Considering Kelly's psychological perspective based on feeling and imagination, the author assumed that feeling implies "touching and being touched by experience", and she furhter debated upon this issue, following Miller's assumption that exploring "felt engagements" ultimately reveals significant changes in the characters' awareness.

Mihăilescu's research component derives its substance from Kelly's basic assumption that "man is a form of motion" and, as such, she has assumed that Jack's private self has imaginatively been perceived not only in the box, but as the box itself, having physically and spiritually identified with the victim of the explosion (the explosion is the source of Jack's psychologically charged journey).

Another imaginative move proposed by Kelly and fully exploited by the author of this contribution, which fits well Jack's case, is that the box is no longer made of card-boards, but of skin, and "feels like a womb". Here, the author seems to have noticed and applied Kelly's theory coupled with Jung's approach to death as if it were "a womb". Her genuine interpretative assumption imaginatively grounds on the fact that the character in there can see through the womb, to the outside world, a world based on new purified principles where Jack and Fevvers' love story can come true.

It is further assumed in the analysis undertaken by Mihăilescu that the explosion that generated Jack's improved and transformed state of consciousness revealed, through the employed interdisciplinary grid, the interplay between the Kellian "logical" and "affective" selves (Jack's logical self equates the one interested in the truth of Fevvers' life story, his "affective" self concerns his true attachment to the kingdom of love).

The originality of her approach mainly arises from having applied Kelly's Personal Construct Theory on Carter's novel in order to suggest multiple interpretative possibilities. Elevating the circus into an entirely different psychological world, the author has actually intended, in our opinion, to cognitively approach the novel as a debate on how the"logical" and "affective" selves can be bound into a creative whole.

Mihăilescu has enlargedthe interdisciplinary perspective of her research activity with the approach to John Fowles' The French Lieutenant Woman, highly regarded by the critics for its experimental devices and interpreted by her via Sartre's existentialism. Iris Murdoch, in her essay entitled "The Existentialist Hero", opines that Sartre's "La Nausee" is a good entry to understanding the modern literary background, because it does not reveal "the normal novelistic procedures". Murdoch claims that Sartre perceives "our beliefs, our world pictures of the world, our loves and hates as being discontinuous with the selves". Moreover, the author of the book has stood up with Sartre's aesthetic theory due to the fact that it is based on the idea of the image, as a "negative", that reveals something else that what exists. As concerns freedom, Sartre conceives it as "the annihilation of the given", adding that this involves the consciousness' separation and liberation from the past through action.

Mihăilescu starts from the assumption that Fowles, often regarded as the XXth century existentialist author, turns to good account Sartre's concepts of image and freedom through employing "the mask", and argues that it resembles Sartre's image.

According to the author of this contribution, Fowles' genuine literary game is based on the dichotomy appearance-essence with the obvious intention to parody the Victorian age by reconstructing the British habits characteristic for the XIXth century, on increased employment of irony, on the two endings of the novel.

The novelty of her approach arises from having interpreted the novel through the looking-glass of Sartre's and Fowles' existentialism, grounded on the concept of freedom regarded by Grigore as a "metaphorical process" and on Foucault's theory on sexuality, power and knowledge. This approach has helped her acquire a cognitive understanding of postmodernism from the analysis of Fowles' novel in terms of social roles.

Mihăilescu's increased concern for postmodern authorshas led her to Doris Lessing's The Golden Notebookfocused on the relation that exists between fiction and life, literature and history, Stalinism, psychoanalysis, neurosis, modern world, women's emancipation, sexual experiences, the colonial system and racism.

In order to prove Lessing's capacity to move from intuitive perception to critical apprehension of the above-mentioned issues, the author of this book clearly makes her point as concerns her having taken into consideration Vargas' remark that the novel represents an analysis of politically and culturally alienated progressive European intellectuals. Equally relevant has been Varga's suggestion, quoted by the author, that Lessing's basic concern is "the failure of utopia". It is mentioned the fact that this failure has been experienced by Anna Wulf, the progressive woman intellectual of her novel "The Golden Notebook", who constantly tries to improve the world and herself.

The body of analysis consists of the very structure of the novel which has offered her the opportunity to analyze the five notebooks (the black, red, yellow, blue and golden) inserted within the five episodes and to draw the conclusion that in spite of various literary experiments (disconnected sequence of days, years, incidents, experiences, stream of consciousness, and the intermingling of the rational and the irrational under the form of Marxism or psycho-analysis) the novel is not an experimental one.

The themes of children-parents relationship and of historical narrative, where literature and history merge with each other in a genuine way, are revealed in Anna's diary, Lessing's own invention and literary convention.

The novel has been interdisciplinarily interpreted by Mihăilescu by turning to good account White's contemporary historical theory. The author of this book opines that similarly to the historical narrative where the story is an imitation of an event which happened in some region of historical reality, Anna's narrative covers her post war British experience.

The profound social, political and historical connotations of the historical events presented in Anna's narrative seem logical, because, according to White's theory, she has also provided an explanation to them (her own motivated dissatisfaction with socialism and communism).

Anna's reaction to the contradictory political and social reality, experienced both by her and most progressive intellectuals of that time has further been approached following the Aristotelian distinction between logos (the intellectual self) and ethos (the acting self). Mihăilescu, emotionally involved with Lessing's character, has depicted how the politically disappointed Anna becomes attached to British communitarian needs through teaching night classes to delinquent kids. The contribution's conclusive statement regarding such a choice has been interpreted as being revelatory for a transformed state of consciousness, in firm opposition with other interpretative attempts at tackling the novel's social discourse.

Further drawing upon postmodernist deconstructivism, the author of the book has approached Aldous Huxley's Brave New Worldin terms of the idea that any type of totalitarian society is a failure because the intention of creating the perfect state, perfect life or perfect human being can never come true. Kelly's and Vianu's concern with understanding people, in the case of this novel-Huxley's characters, has imaginatively and psychologically been turned to good account while anlyzing the characters' human behavior, even if most of them are techno-made products of the XXVth century

Mihăilescu's approach has been concerned with taking a close look at the techno-made society in order to get a fuller sense of the variety of experiences, directions or deviations, existing in such a standardized environment. In order to approach the so-called "ideal" organization of that society characterized by addiction to the "transfiguring" drug "soma", immoral habits, predestination, sterility, ready-made sentences, she has resorted to Lacan's "Construction of Ego" that has provided specialized vocabulary and interpretative clues. Lacan's "three registers of human real: the imaginary (the spectacular), the symbolic (the meaningful) and the real (the meaningless) have closely been employed in relation to Huxley's characters.

The innovatory character of this interdisciplinary grid arises from focusing on Huxley's characters and from interpreting them as "falsifying egos" in "the mirror phase", in Lacan terminology. Moreover, we, the literary reviewers of her contribution, posit that Lacan's approach to doubling and the image has offered her an interesting reading of the two somehow different characters – Bernard and John. „John, regarded as Bernard's double, has managed to surpass the mechanical limitations and move from the imaginative (spectacular) register to the symbolic (meaningful one)".

Our conclusive statement to Mihăilescu's contribution is that she has emphatically underlined that the major source of irony in Huxley's novel is precisely human condition and what can become of it if we are deprived of ethical values, ordinary joys or feelings.

Postmodernist deconstructivism has been contemplated in relation to George Orwell's 1984grounded on the author's knowledge of the Soviet Union and communism in the countries where it took over and on his moral concern with revealing its consequences by imaginatively foreseeing its evolution in a future England, in the period of "Ingsoc" (English Socialism). For psychologically interpreting the socially and politically alienated individual who unconsciously experiences the diminishing of his defense mechanism against all types of psychological pressures, Lacan's psychological model has extensively been employed by her.

The innovatory interdisciplinary interpretative grid has been focused on Lacan's identification of the three registers of human reality: the imaginary (the spectacular), the symbolic (the meaningful) and the real (the meaningless) and on his clarification regarding the confusion between speech and language, analyzed and commented upon by using, besides the specialized terminology, a large pallette of insightful remarks meant to convince her readers that what has been described in there is true.

We, ourselves, the literary reviewers of her contribution, have been invited to respond to her genuine and courageous approach to Orwell's text with insights from our presonal readings and opinions on it. As such, we side with her assumption and sociological proof that the ethical dimension of Lacan's theory arises from the symbolic register identified in the novel under the form of various "symbolic structures" (the Communist Party, the Communist state, the "telescreen" and the "thought-crime").

Lacan's assumption that a "sympton" may be literally regarded as "a word trapped in the body" has been associated with the fact that all those "symbolic structures unconsciously generate fear and severe obedience". The symbolic representation of the charismatic but terrifying communist leader "Big Brother" has been approached via Lacan's concepts of "the

ego in the mirror phase", a genuine opinion that should be continuously promoted by all those who are likely to read her book. Mention is to be made by us that the consequent assumption regarding the fact that all the citizens of Oceania can be regarded as "falsifying egos", because they go through the false experience of their apparent coherence, sounds equally convincing. „Alienation in the register of image intermingles with alienation experienced in the register of language through the abstract mechanical linguistic networks activated by the Communist leaders".

The author of this contribution has correctly sensed the fact that the only character who strives to oppose the deliberate distortion of truth - Winston Smith, who, ironically, works for the Ministry of Truth, is actually preoccupied with concealing reality. The research component also includes a substantial analysis of Winston's alternative to survive in an anti-democratic society by opening a diary on the 4th of April 1984, thus establishing, from a cognitive perspective the intra- and inter-individual differences among himself and the other characters, which we highly appreciate and consider the strongest part of her contribution.

Mihăilescu's strong ethics of interpreting such an experience has revealed itself in relation to Winston's attempts at hiding his thoughts, gestures and feelings. Betrayal and supervision mark all his efforts. He is caught and tortured. And yet, while experiencing the slow-braining washing, Winston secretly keeps writing in his diary, sadly observes the author of the inspiring contribution. Her conclusive statement suggests that „the source of Orwell's modernity arises from having merged literature with journalism and political theory in order to offer a real and credible warning for the whole world regarding fanatical political regimes".

To further enlarge the interdisciplinary interpretative background, the author has proposed another genuine approach to Graham Swift's novel Waterland. We have attentively read this contribution and we appreciate that it is both an original and systematic research due to the fact that the novel contains issues which are related to history and literature as well. Since the novel has been related to postmodernist narratives, the reality present in it has been decoded, reconstructed and deconstructed in order so that the author might get its real significance. Under these interpretative circumstances, White's approach to narrative has been considered by us, the literary reviewers, a genuine entry to Swift's novel. From White's concern with narrative, it has been highlighted: the distinction between "historical" and "fictional" stories, the definition of narrative as "a perfectly valid mode of representing historical events and even of providing an explanation to them", the difference between the chronicle and the narrative.

The function of the narrative has been dealt, within her approach, in connection with Ricoeur's considerations on plot and time. Ricoeur's analysis of time has provided valuable considerations on "degrees of temporality", all reflected in the three types of experiences or "representations of time in consciousness" (ordinary representations, related to the time when events take place, those representations focused on the weight of the past, and those which grasp the unity of future, present, past), commented with a strong sense of understanding and of siding with such ideas.

We posit that grounds for confidence regarding the author's interpretation of Swift's novel via White's historical theory and its literary implications arise from Crick's personal background. As a teacher of history, Crick proves to be familiar with White's approach to history as story telling. The employment of the valuable concept of historical narrative by Swift himself through Crick has been inferred by Mihăilescu from the fact that by narrating his history, rooted in Waterland, he has reconstructed the history of that region and his own life story.

We, the literary reviewers of Mihăilescu's ample and well-constructed contribution, have assumed, as intuitive evaluators of literature and of the social life reflected

in it, that postmodernism, interdisciplinarily approached, has revealed its ontological connotations due to the troubled individual destiny after WWII so well depicted while analyzing prestigious British and American novels, charged with the most paradoxical states of mind.

METAREFERENTIAL INTERPRETATION OF THE EPIC VERSION OF THE SHAKESPEARIAN PLAY THE STORM

Odette Arhip,Cristian Arhip
Prof. PhD., Ecological University of Bucharest, Assist. PhD., University of Medicine and Pharmacy „Gr. T. Popa"of Iași

Abstract: The British Hogarth project commemorates the 400th anniversary of Shakespeare's death. Famous contemporary writers (Ian McEwan, J. Winterson, M. Attwood, etc.) carry on the Shakespearian message licking into a modern narrative shape. Our contribution points out their apt way to communicate with the readers of the 21st century highlighting and preserving the main patterns, characters, plot of Shakespeare's play, The Tempest. The former landscape of figures, situations and images is vaguely able to communicate with readers living during 21st century. So, the well known modern Canadian writer, Margaret Atwood, finds out an inspirational and challenging way to mirror Skaspeare's play into a novel, revolving meta-referential technique. However she has preserved the basic patterns, this essential core of the way stories are made. In this sense, the real significance of this comprehensive approach is to comment upon the new dealing with Shakespearian themes maintaining the basic components adding meta-referential striking and refreshing connotations. This modern attempt proves that Shakespeare's elemental composition stands for the storytelling impulse of mankind forever.

Keywords: metareference, to mirror, double perspective, double plot, creativity.

Aspectele metareferențiale ale unei mesaj artistic aduc o pletoră de sensuri și acesta este și cazul volumelor care aparțin proiectului Hogarth. Proiectul Hogarth Shakespeare a luat naștere în anul 2015, în Marea Britanie, comemorând 400 de ani de la moartea marelui William Shakespeare.[1] Lansată la inițiativa editurii, seria Hogarth Shakespeare propune revizitarea capodoperelor shakespeariene de către unii dintre cei mai bine cotați scriitori actuali, care le reimaginează pentru publicul secolului XXI. Proiectul a fost preluat deja de edituri din peste 28 de țări, iar la noi, în România, la Editura Humanitas Fiction, ediție coordonată de Denisa Comănescu.

Demersul nostru se concentrează asupra reinterpretării realizate de Margaret Atwood. Ea este cea mai cunoscută scriitoare canadiană, autoare a peste 40 de volume, cuprinzând romane, proză scurtă, poezie, cărți pentru copii și eseuri, traduse în peste 30 de limbi. S-a născut la Ottawa, Ontario, pe 18 noiembrie 1939. Și-a luat licența în limba engleză la Victoria College, University of Toronto, în 1961, continuându-și studiile la Radcliffe College (1962) și la Harvard University (1962–1963; 1965–1967).

A debutat cu un volum de versuri, *Double Persephone*, în 1961, urmat de peste 15 de cărți de poezie, multe încununate cu premii importante. A publicat 16 romane, printre care: *Femeia comestibilă* (*The Edible Woman*, 1969), *Femeia-oracol* (*Lady Oracle*, 1976), *Povestea cameristei* (*The Handmaid's Tale*, 1985), *Ochi-de-pisică* (*Cat's Eye*, 1988), *Mireasa hoțomană* (*The Robber Bride*, 1993), *Alias Grace* (1996), *Asasinul orb* (*The Blind Assassin*, 2000), *Oryx și Crake* (*Oryx and Crake*, 2003), *MaddAddam* (2013) și *Pui de cotoroanță* (*Hag-Seed*, 2016).

[1] http://miscareaderezistenta.ro/carte/proiectul-hogarth-shakespeare-humanitas-36313.html accesat pe 7.05.2018

Printre zecile de premii prestigioase care i-au fost acordate se numără: The Governor General's Award (1966, 1985), Arthur C. Clarke Award (1987), Giller Prize (1996), Booker Prize (2000), Franz Kafka Preis (2017). I-a fost decernat titlul onorific de *doctor honoris causa* la 30 de universități, printre care se numără prestigioasele Oxford și Sorbona. Este membră a *Societății Regale* din Canada și i s-au conferit zeci de distincții, printre care *Ordinul Norvegian al Meritului Literar* și titlul de *Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor* al Franței. A fost selectată de cinci ori pentru Premiul *Man Booker*, câștigând în anul 2000 cu volumul *The Blind Assassin.*

Scrierile sale cuprind o varietate de teme, dar se remarcă un interes special pentru subiectul puterii exercitate - puterea limbii, puterea geniului și a identității, a mitului, a religiei, dar și a schimbărilor climatice, nu în ultimul rând, a *"politicii de putere"*. Această preocupare se regăsește și în romanul *Hag-Seed*, publicat în 2016, o redefinire modernă a piesei lui William Shakespeare, *The Tempest*, ca parte a seriei Hogarth de la *Penguin Random House*. Volumul a fost inclus pe lista celor mai bune cărți ale anului 2016 (*Sunday Times, The Times, The New York Times Book Review, Washington Post, New York Magazine, The Millions, NPR Books, Canadian Literature, ELLE, Amazon*).

Margaret Atwood a scris romanul *Furtunii* perfecte, purtându-și cititorii prin Canada zilelor noastre, personajul principal fiind nevoit să părăsească societatea elevată și satisfacția profesională din cadrul unui mare Festival Shakespeare pentru că a fost trădat și funcția i-a fost uzurpată de persoane apropiate în care avea încredere și pe care le-a ajutat. Forțat de împrejurări, se retrage într-o locuință părăsită din suburbii, replica peșterii de pe insula din piesa lui Skakespeare: *La oarecare distanță de drum, în capătul unei alei lăsate în paragină, era o clădire bizară. Arăta de parcă ar fi fost construită direct în coasta unei coline scunde, fiind de jur împrejur înconjurată de pământ*.[2] După câțiva ani, reîncepe munca ca regizor în sistemul unui penitenciar în care i se oferă posibilitatea de a se răzbuna și de a pune în practică montarea piesei *Furtuna* în viziunea sa regizorală initial, dar adaptată noilor circumstanțe ale vieții sale și ale carierei curmate prin trădare.

Astfel, Felix, personajul principal, regizor de succes, se găsește, în urma unor evenimente tragice din viața personală asemănătoare cu cele din *Furtuna*, în situația fastă de a-și îndeplini un vis de creator genial: punerea în scenă a piesei de teatru *Furtuna,* așadar explicit se indică existența unei piese în piesă, aspect metareferențial: *Insula este un teatru...Montează o piesă înlăuntrul căreia se joacă altă piesă.*[3] Felix, alias domnul Duke, este un Prospero modern mult mai detaliat și mai complex decât originalul. Dacă originalul își face veacul doar pe insulă alături de fiica sa, Miranda. Este surprins într-o varietate de contexte poietice, adică pasaje în care se descrie procesul de creație aflat în desfășurare și prioritățile oricărui autor care respectă talentul, creativitatea: *Respect talentul: talentul, care, altminteri, ar zăcea ascuns și care are puterea să conjure lumina și existența din întuneric și haos. Acestui talent îi confer spațiu și timp, îi îngădui să existe și să aibă un nume fie și numai pentru o clipă; dar, la urma urmei, întregul teatru e efemer.*[4]

În romanul modern, insula este penitenciarul în care Felix, cu pseudonimul Mister Duke (aluzie clară la personajul skaspearian, ducele de Milano), decide să monteze piese ale dramaturgului englez, creând iluzii prin dubluri, *unul dintre cele mai vechi trucuri din lumea teatrului* [5] fiind însă și o trăsătură de bază a metarefențialității. Dublul artistic este întotdeaună unul cu accent pe creativitate, adaptare la un alt public-receptor cu ajutorul unor transformări ale formei originale: *Echipele puteau rescrie textele personajului respectiv folosindu-și*

[2] Margaret Atwood, *Pui de cotoroanță,* București, Editura Humanitas, 2017, p. 39.
[3] Atwood, M., *Pui de cotoroanță,* București, Editura Humanitas, 2016, p. 126.
[4] *Ibidem,* p. 89.
[5] *Ibidem,* p. 118.

propriile cuvinte, puteau să le transpună în limba zilelor noastre, dar nu aveau voie să schimbe intriga.[6]Aceasta este și esența metareferențialității.

Faptul că actorii sunt deținuți, persoane izolate, dezvoltă un al doilea nivel al recluziunii și îndepărtării de lumea reală, ceea ce nu este întâmplător într-un roman replică a piesei shakespeariene clar dedicate forței demiurgice a scriitorului, a artei și a imaginației. Pregătind punerea în scenă, deținuții din roman analizează și comentează postura de temnicer, respectiv de deținut a eroilor shakespearieni. Totodată sunt solicitați să discute principial pe seama motivelor întemeiate ori nu ale pedepsirii, respectiv ale răzbunării. Conștientizând alături de regizor/creator drama lui Prospero și a fiicei sale, Miranda, devin toți agenți activi ai spiritului vindicativ și primesc dublu rol în montarea din penitenciar, transformându-se în para-personaje – interprează unul dintre personaje, dar fiecare este și spiriduș al lui Ariel, *agenții care mențin controlul situației și fac posibilă răzbunarea și penitența.*[7] În același timp, scriitoarea, la fel ca mulți regizori de film ori de teatru, desființează șabloanele, prejudecățile și semnificațiile prestabilite (de exemplu: regizorul austriac M. Haneke în filmul *Funny Games*). Personajele culpabile devin agenți ai Binelui și ai Dreptății, adevărate instrumente semiotice în mâna unui creator care reconstruiește semnificația operei de artă consacrate și îi provoacă pe cititori să o descopere recintind romanul modern care înlătură elementele previzibile, vetuste din paradigma cadrelor ficționale.

Termenul de metaficțiune a fost creat, în anul 1970, de către William H. Gass în cartea sa *Fiction and the Figures of Life*[8] Acesta descrie utilizarea metaficțiunii ca un proces care permite autorului să multiplice universurile imaginare ale creației sale și opera să vorbească despre ea însăși, despre procesul de creație. Într-un punct al romanului modern se face trimitere explicită la acest aspect poietic avut în vedere în întreg proectul Hogarth, dar și în romanul lui Atwood: *Unii dintre ei sunt actori cu experiență, au jucat în mai multe dintre montările lui. Alții învață noțiuni de light design, decoruri, efecte speciale și scenografie digitală. La Design teatral învață despre costume, machiaj, peruci și măști. La Montaj video pentru teatru învață cum să facă rahatul bici.* [9]

Perspectivele se multiplică în procesul ficțional, dar accentul rămâne pe empatie în textul citit și parcurs de către cititor.[10] Empatia este prezentă și în piesa din piesă în momentele în care regizorul portretizează personajele piesei și analizează fiecare interpret în parte. În discuția cu viitoare interpretă a Mirandei, Felix creionează reprezentări ale deținuților/actori și meditează și la rolul său în acest demers unic, îndrăzneț în care își asumă partitura lui Prospero, încurajându-se singur: *Ai încredere în piesă! Agață-te de ideea asta!*[11]

Metaficțiunea este un tip de literatură care se bazează pe propria sa construcție într-un mod care îi reamintește cititorului în permanență că acesta este în măsură să citească o lucrare fictivă. Metaficțiunea este conștientă de forma literară limbaj, de povestiri și dorește să atragă atenția direct sau indirect asupra statutului ei. Aceasta este frecvent utilizată ca o formă de parodie sau ca un instrument de subminare a convențiilor literare și de explorare a relației dintre literatură și realitate, viață și artă.

Pe tot parcursul piesei de teatru, se remarcă importanța imaginilor auditive, existând *o simfonie perfectă a sunetului* reprezentând *contrastele şi mişcarea, de la dezacordurile stridente ale începutului până la armonia senină a finalului*, trecând în revistă toate sunetele și onomatopeele care contribuie la crearea fondului sonor al acțiunii. Caroline Spurgeon

[6] *Ibidem,* p. 65.
[7] *Ibidem,* p. 143.
[8] Gass, William H.. *Fiction and the Figures of Life*, New York: Alfred A. Knopf, 1970, pp. 24–25.
[9] Atwood, M., *op.cit.,* p. 92.
[10] Scholes, R., *Fabulation and Metafiction*, Chicago: University of Illinois Press, 1979, pp. 111–115.
[11] Atwood, M., *op. cit.,* p. 156.

remarcă fără greșeală importanța imaginilor auditive din piesă, Furtuna fiind o simfonie perfectă a sunetului, ele fiind prezente de la începutul până la sfârșitul piesei.

Freamătul vântului, mugetul apei, strigătele oamenilor pe cale să se înece, ecourile tunetului, răgetele fiarelor sălbatice, sporovăiala maimuțelor și sâsâitul viperelor, răcnetele și chiotele de beţivi ale lui și ale prietenilor săi, iar pe de altă parte, surprindem sunetele familiare și întremătoare din peisajul englez, țipătul bufniței, cântatul cocoșului, lătratul câinelui, cântecele și melodiile dulci, gingașe și vrăjite cântate la tobă și fluier de către Ariel sau dangănatul nepământeam al nimfelor.[12]

În romanul lui Atwood, conotațiile moderne sunt omniprezente: *melodia lui Caliban constituie un exemplu timpuriu de rap.*[13] Intertextual, deținuții-spiriduși, adică agenții magiei și ai fanteziei, propun un interesant colaj artistic: melodia lui Leonard Cohen, *Bird on a Wire*, apare ca fundal sonor al răzbunării, dar este interpretată la *therenim*, un instrument inventat în 1920 (interpretul nu atinge claviatura) și utilizat pentru fondul sonor al serialului *Crimele din Midsomer.* Prospero însuși apare în tonalitatea celebrului *Somewhere over the Rainbow* din *Vrăjitorul din Oz.*

Limbajul lui Prospero este agresiv, plin de amenințări, violență și pretenții. Limba civilizată aduce în peisajul barbar ideile societății bazate pe structure ierarhice, de comandă și subordonare. În romanul lui Atwood, partea agresivă ori chiar vulgară a limbajului este cenzurată paradoxal de cei care utilizeaza preponderent un asemenea stil de exprimare – deținuții din penitenciar – deoarece ar impune o exprimare monotonă și *monotonia este antishakespeariană*.[14]

Sean McEvoy compune o sinteză a interpretărilor postmoderniste ale *Furtunii*, repetând de mai multe ori ideea că, pentru a fi gustată de publicul modern de astăzi, piesa trebuie neapărat abordată prin perspective chestiunilor la ordinea zilei, mai precis cea a aspectelor ce țin de rasă, gen, putere și autoritate.[15] Iată că este posibil acest lucru și prin schimbarea tehnicii narative.

În lectura feministă a lui McEvoy, Miranda, care este caracterizată onomastic drept *cea demnă de admirație*, devine potențialul partener de sex al mai multor competitori: Ferdinand cel manipulat de Prospero, Caliban sau Stepahno, care văd trupul ei ca un domeniu care trebuie cultivat, care-i poate asigura învingătorului un viitor și-i poate decide identitatea, creionându-i și definitivându-i autoritatea asupra unei viitoare posesiuni teritoriale, indiferent că este vorba de Milan sau de insulă.

Miranda simbolizează însăși insula.[16] Se trasează o paralelă între ținuturile supuse procesului de colonizare și trupul femeii, referindu-se astfel la discursul colonialist, care includea sintagme precum *teritoriu virgin*, *a se face să rodească un teritoriu* etc.[17]

McEvoy consider că Miranda este cea care deține cu adevărat puterile magice de pe insulă, dominând bărbații cu ajutorul acesteia, indiferent de rasă sau clasă socială. Frumusețea ei deține puterea misterioasă de a produce *noi versiuni ale bărbatului aflat în ipostaza de iubit al ei.*[18]

Jean-Marie Maguin afirmă că Miranda este, mai degrabă, o ființă care în naivitatea ei, comite *greșeala făcută de locuitorii Lumii Noi, care ne-au judecat după aspectul nostrum*

[12] Caroline Spurgeon, *Shakespeare's Imagery and What if Tells Us*, Cambridge University Press, Cambridge, 1965, pp. 300-301.
[13] Atwood, M., *op. cit.,* p. 129.
[14] *Ibidem,* p. 102.
[15] Sean McEvoy, *Skapespeare: The Basics*, Routledge, London and New York, 2000, p.112.
[16] *Idem*, p.252.
[17] *Idem*, p. 253.
[18] *Idem*, pp-254-255.

chipeș și și-au declarat bunele intenții pentru ca apoi să se trezească supuși sau nimiciți de boli, alcool sau forța brută.[19]

După mai multe decenii de interpretare colonianistă a *Furtunii*, unii exegeți au adus un suflu critic nou reorientând discuția spre spațiul geografic în care a plasat Shakespeare acțiunea piesei: bazinul Mării Mediterane, undeva între Tunis și Napoli. Readucând astfel piesa "acasa", Jerry Brotton arată că în lupta purtată de englezi timp de secole pentru cucerirea Irlandei, nativii irlandezi erau considerați de englezi făpturi subumane, drept dovadă, nu trebuie să navighezi prea departe de Anglia ca să dai peste creaturi demne de dispreț, tratate ca niste animale de povară, iar zurbagii de teapa lui Stephano și Tranculo, vagabonzii neînregimentați în serviciul nimănui, reprezentau un motiv constant de îngrijorare pentru autorități chiar și în centrul Londrei.[20]

Richard Wilson a scris un număr impresionant de opinii critice opuse lecturii colonialiste a *Furtunii*.[21] El ne atrage atenția că piesa a fost jucată la Curte nu întâmplător tocmai pe data de 1 noiembrie 1611, în jurul Zilei Morților, zi în care catolicii se rugau pentru iertarea păcatelor celor dispăruți. În opinia lui, William Shakespeare își încheie epilogul cu un îndemn la reconciliere și iertare:

Simt că steaua mi-a apus,
Dacă n-o să vă rugați,
Pronia s-o îmbunați.
De păcate absolviți,
Milostivi – mă dezrobiți!

Furtuna a fost mai mereu raportată, ca tehnică a compoziției, la comediile lui Aristofan, în care întreaga acțiune comică este pornită de către personajul central. Etichetată, de critica literară, drept o comedie ironică, *Furtuna* prezintă mai puțin o lume utopică și mai mult una arcadiană, plină de magie. Ca în toate comediile shakespeariene, accentul este pun pe scenele de descoperire și reconciliere.[22] Atwood adaugă ca un element excentric modern persoanjele extraterestre care ar fi spiridușii lui Ariel: *Sunt niște extratereștri. Au avut un accident spațial și s-au trezit pe Pământ.*[23]Metatextual, Atwood plusează printr-o replică care face trimitere la *națiunea curcubeu* (națiunea multirasială din Africa de Sud).

Cuvântul de origine persană *magia*înseamnă înțelepciune.Magicianul avea acces la cunoașterea puterilor superioare ale universului, pe care le cobora pe pământ pentru a produce minuni. Cornelius Agrippa, autorul cărții *De occulta philosophia*, atrăgea însă atenția că magia era o activitate extrem de periculoasă, fiindcă invocarea inteligenței angelice era mult mai dificilă decât conjurarea diavolului.[24] Magiacianul Prospero din variata Atwood este un creator victimă a durerii și a propriei imaginații plină de vrăji: *Pe jumătate orbit, sufocându-se, ajunge bâjbâind în celula muzeală ce reconstituie anii cincizeci și se prăbușește pe un pat de jos. Simte cum îl zgârâie păturile aspre. Rămâne cu brațele încrucișate pe genunchi, cu capul în piept. Pierdut pe mare, aruncat de valuri ba ici, ba colo. Într-un barcaz putred pe care l-au abandonat până și guzganii.*[25] Marea este un simbol al dinamicii vieții, dar și al

[19] Jean Marie-Maguin, *The Tempest and Cultural Exchange*, în *Shakespeare Survey 48: Shakespeare and Cultural Exxchange*, Cambridge University Press, Cambridge, 1995, p.154.
[20] Jerry Brotton, *This Tunis, sir, was Carthage: contensting colonialism in The Tempest*, în Post-Colonial Shakespeares, editat de M. Orkin, Routledge, London, 1998, pp. 36-37.
[21] Richard Wilson, *Secret Shakespeare*, Manchester University Press, Manchester, 2004, pp.206-229.
[22] *Cf.* Northrop Frye, *Anatomy of Criticism*, Princeton Unviersity Press, Princeton and Oxford, 1990.
[23] Atwood, M., *op. cit.,* p. 113.
[24] *Cf* Jonathan Bate și Eric Rasmussen, *op. cit*., p.2.
[25] Atwood, M., *op. cit.,* p. 172.

zămislirilor, al situațiilor ambivalente.[26] Atwood multiplică planurile paralele ale intrigii în principal prin tehnica metarefențialității.

Personajul cel mai consistent este Ariel. Ca număr de versuri alocate în text, este cel mai bogat. Are un nume cu rezonanță biblică, dar caracterizarea nu trimite la sensul biblic al cuvântului, ci la *aireal*, el fiind un spirit întrupat din aer. Opusul lui Caliban, el fiind asociat cu pământul și apa, Ariel amintește cel mai mult, alături de Prospero, de componenta meta-teatrală a dramaturgiei shakespeariene, purtându-se adesea ca un actor ce-și întreabă emoționat regizorul: *M-am descurcat?* El e și un simbol al setei de libertate. Are în subordine spirite animate de aceeași dorință de-a se vedea eliberate.

Vorbind din perpsectiva istoriei prezente, Caliban s-a dovedit o sursă mare de inspirație pentru emblematicii creatori din țările lumii a treia. Poetul revoluționar cubanez Roberto Fernandez Retamar, prieten apropiat al lui Che Guevara și Fidel Castro, afirmă în studiul său intitulat Caliban că se situează în mod inevitabil pe poziția lui *Caliban*, fiind silit să-și însușească drept instrument de lucru limba preluată de la Prospero, de la cultura colonialistă.

Aime Cesaire, poet de expresie franceză, a produs o adaptare radicală a *Furtunii* lui William Shakespeare pentru un public de culoare, în care poezia din replicile Mirandei, ale lui Prospero și Ariel dispare cu totul, iar celelalte roluri sunt comprimate pentru a-l aduce în prim-plan pe Caliban, devenind astfel un erou-rebel.

Caliban îl acuză pe Prospero că acesta nu l-a învățat să vorbească, ci i-a impus limba lui ca instrument de comunicare, spunându-i că el nu va pleca niciodată de pe insulă, dovada fiind însuși replica sa: *E mută fără mine insula/De datoria mea-i să stau aici/Şi-am să rămân aici.*[27]

Astfel, *Furtuna* rămâne o piesă reprezentativă pentru teatrul mondial, un text veșnic tânăr și actual, indiferent că este privit ca o alegorie politică, un eveniment istoric, doar o simplă sursă de divertisment ori prin perspectiva modernă a metarefențialității.

În ceea ce privește romanul lui Atwood, acesta creează, prin metarefențialitate în special, o dublă irealitate în chip magistral. Reputatul critic britanic, Jonathan Bate, consideră *Pui de cotoroanțăcategoric cel mai inteligent roman neo-shakespearian* (*The Times*). Iată și alte aprecieri la superlativ: *O combinație de dramă rafinată, simțire profundă și amuzament nestăvilit.* (Lindsay Duguid, *Times Literary Supplement*).

BIBLIOGRAPHY

Atwood, M., *Pui de cotoroanță,* București, Editura Humanitas, 2016.
Booker, C., *The Seven Basic Plots,* Bloomsbury, London, 2016.
Brotton, J., *This Tunis, sir, was Carthage: contensting colonialism in The Tempest,* Routledge, London, 1998.
Chevalier, J., Gheerbarnt, A., *Dicționar de simboluri,* vol. II, Editura Artemis, București, 1995.
Gass, William H..*Fiction and the Figures of Life*, New York: Alfred A. Knopf, 1970.
Frye, N., *Anatomy of Criticism*, Princeton Unviersity Press, Princeton and Oxford, 1990.
McEvoy, S., *Skapespeare: The Basics*, Routledge, London and New York, 2000.
Scholes, R., *Fabulation and Metafiction*, Chicago: University of Illinois Press, 1979.
Spurgeon, C., *Shakespeare's Imagery and What if Tells Us*, Cambridge University Press, Cambridge, 1965.
Wilson, R., *Secret Shakespeare*, Manchester University Press, Manchester, 2004.

[26] *Cf.* Chevalier, J., Gheerbarnt, A., *Dicționar de simboluri,* vol. II, Editura Artemis, București, 1995, p. 269.
[27] Jonathan Bate, Eric Rasmussen, op. cit., p. 4.

Wolf, W., *Metareference across Media,* Rodopi, Amsterdam New York, 2009.
X X X, *Shakespeare Survey 48: Shakespeare and Cultural Exxchange*, Cambridge University Press, Cambridge, 1995.

CREATIVE MODES OF CONSTRUCTING POETRY IN CLEMENTINA MIHĂILESCU'S STYLISTICS

Georgeta Obilișteanu
Assoc. Prof. , Land Forces Academy, Sibiu

Abstract:The paper entitled "Creative Modes of Construing Poetry in Clementina Mihăilescu's Stylistics'' consists in a complex theoretical examination of "Stylistics" throughout the ages. It starts with ancient times and continues up to modern stylistics, offers various definitions of style, insists upon the need of uniting the analytical description offered by Vossler, Spitzer, Bally, Guirraud, Auerbach, Roman Jakobson, DeVito, Parpală, Coșeriu, Vianu and the literary stylistic interpretation. Mihăilescu's book on Stylistics comprises interesting interdisciplinary approaches to the experience of the poetic self apprehended via T.S. Eliot's and Leech's Theory of Music, Jung' Psychoanalysis, Liiceanu's Symbolism of the Limit.

Keywords: creative modes, style, Stylistics, Leech, Liiceanu, Jung, T.S.Eliot

The first chapter entitled "Style and Stylistics" contains a short presentation of stylistics throughout the ages, starting with ancient times up to modcern stylistics and offers various definitions of style.

The author has spotlighted that the initial approaches to style were concerned with the study and interpretation of literary texts and that much later, the early modern stylistics united the literary interpretation to the linguistic analysis. Considerations on what happened later in the nineteenth century revealed that the linguistic studies made an attempt to approach language through analytical methods, on the one hand, and on the other, to refer to language as a "social and cultural phenomenon", according to Hopkins Guide, cited by Mihăilescu. Moreover, it has been mentioned that the basic elements of modern stylistics can be found in the works of Charles Bally, Karl Vossler and Leo Spitzer.

Mihăilescu closely examined Bally's stylistic preoccupations which revealed his position regarding the fact that "literary texts are examples of language use, and the analysis of their style is not a central part of the general stylistics" . Bally's concern with linguistic stylistics which tackles the stylistics of speaking, in general, was rendered concrete in his preoccupation with language as a means of expressing thoughts and feelings. Consequently, he entitled it "affective stylistics", as shown by Parpală. Paradoxically, Bally's proposal of a modern theory of the style effects,through claiming that in ordinary speech there are affective nuances which are directly expressed through the meaning of words and phrases, has made Parpala regard it as "a stylistics without style". The importance of Bally's approach to stylistics arises from having separated stylistics and rhetorics and from having placed it in the area of the spoken language.

Mihăilescu has investigated the French linguists M. Cressot and J. Marouzeau who have enclosed literature to stylistics, systematically describing what is exterior to the notional content in all language areas: sound, vocabulary, syntax, the parts of the discourse. S.T. Ullman's definition according to which "stylistics tackles the expressive and evocatory values of the language" falls under the incidence of linguistic stylistics as well, claims the author of this book.

As concerns literary stylistics, the author points out that it has been set up by Karl Vossler, who approaches the language from a Humboldtian perspective, as a spiritual activity.

As concerns the relationship between the "moment of creation" and the "moment of evolution", commented upon by Nasta and Alexandrescu, it appears that Vossler focuses on the creative changes and "slidings" or "historical-evolutionary changes". Vossler's decisive contribution rests on his departure from the approach to style as being inextricably related to the motivation of expression and on the promotion of the concept of style as a "moulding element of the language", in the opinion of Nasta and Alexandrescu, cited by Mihăilescu.

In spite of Vossler's contribution to re-establishing the synthetic manner in linguistic researches and to emphasizing the aesthetic aspect of the language, the actual founder of the current form of literary stylistics is Leo Spitzer, best known for his circular approach to the expressive elements from a certain literary contribution or even from a class of texts, which, as Nasta, cited by Mihăilescu, points out, is meant to define a writer's personality from the inside, style being regarded as a natural characteristic of the respective work.

In contrast to Bally, Spitzer in "Linguistics and Literary History" insisted upon uniting the analytical description and the critical interpretation that establishes the relationship between style and a more complex conceptual and situational background, and, as such, style seems to express psychological, social or historical particularities of an author. It can hardly be regarded as a specific property of a certain language. Mihăilescu has concluded that Spitzer has pleaded against the arbitrary separation between linguistic and literary stylistics, arguing that both are aesthetically concerned with languages. It has also been synthetically pointed out that Bally's method is a "social-psychological" one, Vossler's position is "individual - aesthetic", according to Parpală,while Spitzer's is an "individual-psychological" one. Spitzer's "idealistic stylistics", actually a "historical-individualistic" one has turned into a "genetic analysis", according Nasta's approach to it.

The stylistic research of Mihăilescu, preoccupied with what differentiates and individualizes, has focused on the means of expression which define the individual style of an author, by tackling the two masterpieces closely related to the genetic critique: one belongs to Tudor Vianu, the other to E. Auerbach.

Besides the genetic stylistics, equally relevant in the opinion of the author of this book is functional stylistics related to the functional theory of the language promoted by the psychologist Karl Bühler. He promotes the fact that the objective function of the linguistic sign is fundamental and corresponds to the constitutive factors of communication.

According to the author of this book, the most important functional theory has been worked out by Roman Jakobson who has added to Bühler's factors of the transmitter, the receiver, and the reporter, the code, the message and the channel, thus identifying the six functions of the language, each function being related to a particular area of stylistics proving again its interdisciplinary character.

The author, closely concerned with expanding upon stylistic issues, has identified the fact that De Vito in his article entitled "Style and Stylistics: An Attempt at definition" has focused on the first major area of stylistics, psychological stylistics and claims that it is concerned with psychological issues, being thus primarily focused on the "emotive function on language".

Equal importance has been attached by the author of the book to rhetorical stylistics mainly concerned with the "co-native" or "directive" aspects of the language which functions to influence or persuade, and to semantic stylistics, focused on the "cognitive" or "referential" function of language oriented towards the designation or referent.

It has further been stated that literary stylistics, focused on the message, is concerned with the "poetic or literary function of language", according to De Vito, whereas sociological stylistics, focused on the "phatic function of language" concerns the way language succeeds

in interrelating the speaker and listener. Lingusitic stylistics, focused on code, is concerned with the metalanguage aspect of language.

The Romanian stylistic contribution of E. Coșeriu is first commented upon in terms of his severe criticism of Jakobson's theory, and then, it is mentioned the fact that Coșeriu associates him with the concept of poetic language as "absolute language", in Parpală's opinion. Mihăilescu, concerned with Romanian stylistics, spots out the fact that Coșeriu overthrows the classical perspective regarding the poetic language and replaces it with a perspective of generality (in opposition to the stylistics of deviation and choice), claiming that the poetic language is "the functional plenitude of the language", as Parpală has pointed out.

Under the influence of the theory of informatics, of the Russians formalists and of structural linguistics, the object of stylistics has been reconsidered in the sense that the literary texts are not the only forms of individual expression; the other forms of non-artistic communication have also become important objectives for pragmatic stylistics.

The author's stylistic preoccupation have been extended upon Tudor Vianu regarded as a forerunner of those who approached style from a socio-linguistic, functional perspective. As concerns other approaches to functional stylistics, mention has been made of I. Coteanu's functional perspective which emphasizes the individual and the collective styles.

Since stylistics has been connected both with language and literature, in Mihăilescu's opinion, the definition of Lyons is relevant in this respect: "Stylistics is the study of stylistic variation and the manner in which this is exploited by the users". It is further shown that stylistics is regarded as a branch of macro linguistics, and, according to the definition, it must be included in sociolinguistic and in pragmatics. Lyons claims that stylistic variation implies that language, as a system, offers to the users alternative means of expressing the same thing. Moreover, Lyons considers that the linguistic creativity is constrained by social factors and concludes that "stylistic variation is determined by the social context and is influenced by the sociological concept of registers".

Continously preoccupied with covering in an extensive manner the topic of Stylistics, the author highlights the fact that the Russian and Anglo-Saxon stylistic schools regard the context as being socially and non linguistically relevant and, as such, Widdowson defines stylistics as the study of the social function of the language and as a branch of sociolinguistics.

Riffaterre's contribution is also approached in the sense that he sets up the stylistics of the effect. He replaces the term poetic function with stylistic function. He claims that deviation from the norm does no longer represent the criterion for discovering the stylistic constant value, adding that it is the context where an accumulation of features work together. Riffaterre defines style in terms of the reaction of the reader which depends on a "marked form", according to Hopkins Guide to Literary Theory.

Noam Chomsky's theories on transformational-generative grammar, his focus on syntax, his distinction between deep and surface structures have been interpreted as having contributed to a methodology of stylistics by providing literary stylistics with the means of uniting "creativity" with descriptive linguistic issues, as it is shown in Hopkins Guide to Literary Theory. After an intensive and extensive approach to stylistics, Mihăilescu draws the conclusion that the basis of modern stylistics still remains the linguistic formalism applied to literary language.

As concerns various approaches to style, the author has identified and commented upon those who see style in terms of an emotional response on the part of the reader. Apart from these considerations, there are definitions that have not be neglected, namely that style can be seen as indicating a more complex context, a cultural, historical or a national feeling. Hopkins Guide to Literary Theory also reveals that there are approaches that tackle it in terms

of a "particular genre", or in connection to "other linguistic registers, or simply as a web of relations between the elements of the text itself". However, the most important part in stylistics remains that of the formal descriptive power.

The author has also expanded upon Blaga's approach to style in terms of its being rehgarded as 'a deep structure of the unsconscious' which reveals itself in the important spiritual achievements of a certain époque as well as in the commonsense daily reality.

Style represents "a morphology of the unconscious - an abysmal morphology", in Chira opinion. Blaga compares the stylistic structures with the line forces of a field; hence, Blaga creates the concept of "stylistic field", a metaphor borrowed from physics which he replaced later with another one – stylistics matrix, borrowed from mathematics. As such stylistic structures are equated either with the line forces of the stylistic field or with the determinants of a matrix, claims Chira.

Mention has also been made of the fact that Blaga's approach to style and stylistics resembles Leech's characterization of stylistics as an interdiscipline that draws on numerous other discipline for its developments, existing at the intersection of these (philosophy, psychology, cognitive linguistics).

Well and widely informed, the author has argued that the stylistician draws from multiple linguistic sources depending on the nature of the text under study and the research demands. As such, she shares Goatly's approach to stylistics as a "cross-disciplinary field" given its conception of language as fundamentally contextualized. According to Goatly, the direction taken by stylistics has been placed at the angles of a triangle, revealing the permanent "inbetweenness" among cognitive stylistics, pragmatic stylistics, semiotic stylistics, critical stylistics and Corpus Stylistics. The last tackles recent technologies employed for analyzing texts, such as "web-based corpus tool" Wmatrix.

Mihăilescu has also investigated the specificity of stylistics among language-based disciplines, like Critical Discourse Analysis, rhetorical studies or English for Specific Purpose, the last has been related to applied stylistics. Naciscione, approached by Mc Intyre claims that it stands for the "practical application of 'insights' from stylistics in teaching foreign languages and learning and the development of pedagogic materials".

The concept of "stylistic critique" has been related to Romanian stylistic researches, with Ibrăileanu who looks deeper and inquires as to the foundations of the "stylistics of forms" (28). He also highlighted the psychological depths and the rich subconscious potential of "selecting" the best form so that a particular spiritual state could entail an adequate sonorousness. The psychological grounding of Ibrăileanu's concern with "impressive phonetics" through the identification of the "semantic connotations" of various Romanian consonants ("n" and "m" in particular), his hypothesis that a certain rhythmic pattern better suits one content rather than another, confirmed by Onicescu's concept of informational energy, all these attest the high quality of the Romanian scholar's contribution to the "becoming" of the stylistic critique. Moreover, by creating a commonsense relation between form and content, Ibrăileanu has contributed to the foundation of modern Romanian stylistics, claims Oancea.

On the other hand, Solomon Marcus and the variety of Romanian intellectual appeals from mathematics to poetics (stylistics) have also been inserted in the book, in relation to Birkhoff, A. F. Losev, M. Kassler, Ch Deliege and P. Coculescu's qualitative studies regarding the poetic language.

However, the most habitual aproximative representation of the poetic language, and of the figures of speech, in particular, is in terms of deviations from the norm, and, as such, deviations have also been appoached, in relation to Solomon Marcus' stylistics of deviations**.**

As concerns metaphor, an anomaly that occurs at the semantic level, Giani Franco Pasini, quoted by Marcus, has brought about a synthesis of the various classifications of metaphor, revealing the exemplary contribution of Toma Pavel regarding the structure of metaphor. To further spotlight the interdisciplinary character of stylistics the author has concisely presented Lakoff's approach to Conceptual Metaphor.

Cognitive Linguistics via Lakoff's Conceptual Metaphors has coloured both cognitivism, in general and Cognitive Poetics and Stylistics, in particular, by proposing his theory of conceptual metaphors based on relating language to thought or action and on "understanding and experiencing one thing in terms of another", by his approach to personification, to several types of metaphors, such as the "structural" metaphors, where one concept is structured in terms of another", the "orientational" metaphors which give a spatial orientation to the concept (e.g. I am feeling up today), and the ontological metaphors approached as "ways of viewing events and actions, as objects, activities as substances and containers".

Lakoff's concern with the coherent structuring of experience is best revealed in his analysis of "experiential gestalts" and their relation to the "dimension of experience". Metaphorical concepts have been defined as "ways of partially structuring one experience in terms of another", definition that has repeatedly been exploited and exemplified in the poems that have been analyzed in Part B of this book. The decisive test of validity of Lakoff's approach rests upon his conviction that an experience is coherent by virtue of having a structure. He exemplifies and explains" experiential gestalts through the 'Argument is War metaphor", employed by the author in her stylistic analysis.

The book's basic conclusions regarding Lakoff's approach to conceptual metaphor are related to the facts that: "The meaning of a sentence is given in terms of a conceptual structure, that most of the conceptual structure of a language is metaphorical in nature,that the conceptual structure is grounded in physical and cultural experience, that meaning is never objective and is always grounded in the acquisition and use of conceptual system, that truth is relative to our conceptual system, which is grounded in and constantly tested by experience and that it is is based on understanding experiential issues".

The second and the third chapters tackle the stylistics of the parts of speech. The fourth chaptrer is focused on types of semantic oddity, divided into "inanities" (pleonasm and tautology) which convey no information in the cognitive sense and "absurdities" (oxymoron and paradox) which convey self-conflicting information.

The fifth chapter is dedicated to figure of speech**,** which are important in both poetry and in all forms of discourse and, consequently, they have been defined and exemplified within this book, whereas the sixth and the seventh chapters have covered phonic and prosodic patterns and the way sounds function as means of increasing meaning.

As concerns Part B, the author has focused on the importance of the "formal analysis"of the poetic texts,by basically expanding upon Leech's and Rusu's line of interpreting the poetic ideas and the existential meanings through a series of factors such as: phonic patterning, rhythm, intuitive images, all regarded as facets of the deep organic unity out of which the poetic idea arises.

Each chapter tackles the experience of the poetic self which, because it can not be apprehended in abstract terms, must be intuitively experienced through the poetic images, thus assisting the readers to adjust themselves to the world of the poet's inner vision on life.

The chapter entitled *The Metaphor of Sound in the Poetic Contributions of Iris Murdoch*is focused on the devices of phonic patterning meant to express musicality and lyricism and we have identified inspiring comments on their orchestration in Mihăilescu's analysis of the phonological structures of three poems belonging to Iris Murdoch's volume of

poetry entitled "A Year of Birds". Her basic assumption that each Murdochian poem reveals an inner reality based on a coherent vision and that the inner reality (of feeling, sensation, poetic thought) derives from the poetess' sensibility, from her poetic self closely related to the surrounding reality, translated in point of style in the suggestion that the world of sound is part of her poetry.

Murdoch's poems regarded as speaking pictures suggest, in Mihăilescu's opinion, the dimension of space and time, standing for two pure forms of intuition "which condition a prior man's experience of external reality"in Kant's philosophy.

Approaching Murdoch's poems as impressive "pictures" of both inner and outer realities, and closely considering their special and temporal dimension,the author of this chapter has reached the conclusions that, for instance the poem "January", based on the repetition of the noun "sky", charged with both material and spiritual connotations, undergoes an obvious spiritualization of its meaning which also arises from the sound pattern /ai/ repeated four times in the rhyming couplets "by sky", "cry ai". Placed at the end of the poetic thought, phonologically speaking it resembles the personal pronoun and it suggests that the poetess looks as if she were the receiver of all the impressions.

Equally significant is the employment of the concept of the "dramatism of limits" (60), borrowed from Liiceanu, and the fact that it has been counteracted by the "morphology of the miracle" (Blaga, 20), of spiritual rebirth in the poem "December". Murdoch's philosophy of "mobility", of transcendental descendence, in which secret forces of another world, symbolized by Jesus Christ, come to heal and forgive us, is rendered concrete by the image of the earth, the place where the sacred encounters the profane spiritualizing it. Her inspiring and sensitive approach to phonic patterns has revealed the fact that all sounds resound and merge with one another, creating an atmosphere of peace and serenity.

In terms of conclusions meant to reveal the originality of Mihăilescu's approach, we have shared her assumption that a thorough study of sound and sense enriches the people's perception of the poetic text by disclosing the subtleties of the phono-prosodic arrangements, of their musical effects and of various and unexpected semantic associations established through them.

Another chapter entitled*The Stylistic Connotations of Robert Lowell's Poetry of Rebellion in Terms of Phono-Prosodic Patterns* is grounded on the poet's various rebellious attitudes regarding his father's life style, the American university system, religion, wartime military service, all betraying a feeling of unease, ironically called by Lowell "a universal Angst". Following Rosenthal's argumentation, the author opines that Lowell's mental and emotional discomfort should be related to his awareness that humanistic ideals have been defeated by pitiless brutality that characterizes not only man himself but the whole physical universe.

The originality of her interpretative enterprise arises from having identified the major life experiences of this complex poetic personality and from having interpreted such "repossessions" of the past as essential issues related to Lowell's self discovery. Further considerations have been articulated regarding the elaborated solution of "self transcendence through objective artistry" in his poems focused on major social and political concerns; his symbolic burdened rhetoric has been interpreted as being indicative of the poet's striving to discover the paradoxical meaning of history and of his own life. All these issues have been approached in terms of suggestive sound patterns by the author of this article who is obviously responsive to the ethics and aesthetics of those concerned with writing poetry.

The chapter entitled*The Sounds and Rhythms of Berryman's "The Dispossessed"* has expanded upon the dynamic personality of this modern poet fond of making, unmaking or remaking, sound, sense and self. Coleridge's concept of "Secondary Imagination" that

"dissolves, diffuses and dissipates the world in order to recreate it" has been instrumental for Berryman to create dissonant musical patterns, "a flowing ceremony of trouble and light" recording the poet's inner tensions.

Berryman's suggestion, in "Manifesto", that the rhythms of the soul are sustained by the same rhythms as those of the body has been turned to good account while depicting and commenting upon the physical and spiritual rhythms of his poetry from the volume "The Dispossessed".

Since Berryman's most intimate concern is his poetic self involved with public and private events, in the author's genuine approach to it in terms of phono-prosodic patterns, we have identified her inspired comments upon the most significant stylistic patterns that best translate the poet's painful anxiety that tortures him.

The originality of her approach arises from the extensive comments on the phonological and prosodic patterns and their profound psychological implications, sound being a means of increasing meaning.

The chapter entitled *D. H. Lawrence's Poetry Approached via Psychoanalysis and the Symbolism of the Limit and Its Stylistic Connotations*has offered Mihăilescu the opportunity to decode intuitive images resorting to an interdisciplinary grid based, on the one hand on Freudian symbolism (which can be related to surface meaning) and, on the other, on what Liiceanu called "the symbolism of the limit" (related to deep meaning). The originality of her interdisciplinary grid applied on Lawrence's poetry arises from identifying Freudian patterns and from expanding upon them through the symbolism of the limit which has offered hrr genuine clues to interpreting two significant poems of this British author.

The author's approach to the concept of the limit has revealed the argumentative issues related to the Greek term "peras" (limit) in association with "pero" (surpassing the limit), "poros" (pathway) and "peiro" (making an attempt) further associated by her with Liiceanu's distinction between the "assumed" limit and the "imposed" one.

The distinction has become more revealing with Liiceanu's argumentation that the limit associated with human experience and doubled by "will" and "conscience" can be surpassed.

Liiceanu's assumption that the surpassing of our biological limit is an experience meant to make us feel accomplished has been turned to good account in her inspired and inspiring analysis of the English and Romanian versions of Lawrence's poem "We Are Transmitters" (Noi suntem purtătorii, or Noi, cei care transmitem) and "Fidelity".

The conclusive statement of Mihăilescu's genuine approach to Lawrence's poetry has revealed that only associated with will and conscious the limit can acquire moral connotations making us feel spiritually and morally accomplished.

The chapter entitled *Nichol's "Martyrology" and Its Stylistic Connotations* expands upon linguistic gaming with words which generates miscommunication because the relationship between the signifier and the signified has become shifty and less intelligible,

The authors further suggests that the relationship between words appears distorted because letters or phonemes, interrelate and create networks that are hardly accessible if we apply the conventional interpretative methods to decode them. She has pointed out how new meanings emerge from the redistribution of blank spaces, shifting words, or puns, each identified and cognitively commented upon in relation to the poems selected from Nichol's Martirology.

Further suggestions of considering Nichol's linguistic and poetic contributions as being meant to awake our moral conscience in a monstrously indifferent inhuman age represent the novelty of Mihăilescu's approach mainly concerned with the ethics of interpretation based on the text's poetic shreds of evidence.

The chapter entitled *The Stylistic Connotations of the Poetic Contributions of Page*draws upon the assumption that aesthetic games are creative and helps us develop psychologically, intellectually, emotionally, culturally and that the entire culture may be considered the result of our games with words, feelings, aspirations and wishes. As concerns P. K. Page's poetry, Mihăilescu has assumed that her originality is granted by the way she writes her poetry which is a mixture of imagination, spontaneity and subtlety – the very qualities of pure imaginative games.

Since Page's poetry is focused on the modern world confronted with a strong crisis of values, the images that best illustrate this idea are related to the vision of a child who discovers the world through games, in the poem simply and expressively entitled "The Snowman". It has been interpreted through the analysis of a subtle game of significations, associated with the game of aggression and indifference activated by the image of the snowmen that seemed to have aggressed innocent creatures (angels, birds), annihilating all life forms and sounds. The author's conclusion is that through such poetic devices Page alludes to the chaotic atmosphere of the modern world.

The creation of plastic forms as another instance of playing through the implication of the creator of the self present in the very title of the poem "In Class We Create Ourselves Having Been Told to Shut the Eyes and Given a Piece of Plasticene with which to Model a Person", has offered Mihăilescu the artistic opportunity to identify an original way of applying the game theory on Page's poem and of integrating Nietzsche's myth of creation based on the assumption that the images created by the blind modelers are images of ourselves.

In terms of conclusions, the author has considered that Page's poetry, alongside with the poetry written by other modern poets analyzed by her, reads as an aesthetic game meant to awaken the readers' superior consciousness regarding beauty, truth and the lyricism of the poet's self.We, the literary reviewers of Clementina Mihăilescu's study entitled „Stylistics", side with Bachelard's conviction shared by her, that the "superlative of the hidden meaning" is hidden both in the people and the things that are usually depicted in modern poetry. The author has entered the domain of the suprelative, transgressing material values in favour of the imaginary ones, thus teaching us that we should listen to poets and love them.

A PAGE OF HISTORY, A SLICE OF LIFE - ADS FROM 1949

Carmen Neamţu
Assoc. Prof. PhD., „Aurel Vlaicu" State University from Arad, Romania

Abstract:With market development and diversification of products offered, there was the need to find new means of communication, information and influence regarding the buyer. In short, that was how advertisments born and rise.
The aim is to arouse, wake up a reaction among customers in every age would they be.
The art to engage and captivate the buyer lies in the choice of words suitable and then combining them into memorable statements.
The ads can be viewed as a reflection of the era in which they were designed, a barometer of society, its aspirations.
We will see a slice of life from Arad, as it appears in advertisements of 1949.

1949 – o nouă eră, proletară

Voi încerca o privire istorică asupra fenomenului publicitar, evidenţiind caracteristicile cele mai importante ale structurării enunţului reclamei de-a lungul anului 1949. În numerele anterioare ale revistei am surprins şi alţi ani, diferenţele de concepţie fiind evidente.

Dacă facem un salt din anul 1944 în anul 1949 observăm cum discursul reclamelor se schimbă radical, adaptându-se transformărilor istorico-sociale. Fabricile şi proprietarii lor dispar, fiind „naţionalizate", adică trecute abuziv în proprietatea statului. O nouă eră începe, cea a proletariatului, a oamenilor muncii, în luptă pentru împlinirea idealurilor unei noi lumi, cea socialistă. Aşadar, mesajul reclamelor se adresează unui alt tip de receptori. Domul şi doamna, Onor Cientela, On. Publicul devin clasa muncitoare, oameni ai muncii, ţărani muncitori, tineri şi tinere, agitatori, ceferişti etc.

Reclamele analizate în anul 1949 au apărut în ziarul „PATRIOTUL", organ al Partidului Muncitoresc Român pentru Judeţul Arad. Cotidianul „Ştirea" (despre care am vorbit pe larg în numărul trecut al revistei) şi-a încetat activitatea. Realităţile economico-sociale sunt altele, iar articolele şi reclamele care apar acum reflectă aceste schimbări,în care gusturile şi chiar lecturile se schimă.

Au apărut în Editura partidului Muncitoresc Român
V.I. Lenin
I.V. Stalin
D. Fedosev
Kalinin
Gh. Gheorghiu Dej.[1]

Au sosit tablourile
Comitetului Central
al Partidului Muncitoresc
Român, complect în format
mare şi mijlociu la
LIBRĂRIA NOASTRĂ

[1] „Patriotul", an.VI, nr.1423, 3 februarie 1949, p.7.

Bulev. Republicii 92.[2]

Cinste fruntaşilor în producţie
care prin munca lor aduc o
mare contribuţie la împlinirea şi
depăşirea Planului de Stat[3]

Numele proprietarilor de altădată mai apare la început, în câteva reclame, nume folosite tot pentru a atrage clientela prin prestigiul renumelui câştigat prin ani de muncă în breaslă, dar girul calităţii se îndreaptă acum spre o nouă asociaţie: Cooperativa muncitorilor croitori „Solidaritatea“, unde numele citate prestează serviciile de odinioară.

Atenţiune!
Croitorii Hampel I., Walder Z. şi Weisz St.
lucrează în cadrul cooperativei croitorilor
„Solidaritatea“
Costume, paltoane etc. se pot
comanda la preţuri scăzute
în atelierul din Str. Frimu 18 telefon 2918
„SOLIDARITATEA“
Cooperativa muncitorilor croitori[4]

Apar acum şi enunţuri ce par a dori să comunice cititorilor că intreprinderea X există şi ea produce o marfă indispensabilă publicului.

LIBERTATEA
(fost Gloria) Intreprindere Naţionalizată
Fabrică de încălţăminte
Arad, Str. Grigore Alexandrescu No.23 . Telef. 22-11.[5]

Există texte culese cu caractere îngroşate şi încadrate în chenar, care prezintă grafic formatul reclamelor din anii cercetaţi anterior (1935 şi 1944), dar care nu propun spre vânzare nimic. Ele sunt, dacă vreţi, un soi de strămoş al relaţiilor publice de azi. Prin aceste anunţuri se încearcă crearea unei imagini excelente asupra unei structuri nou apărute, Organizaţia tineretului muncitor din oraşe şi sate. Limbajul de lemn e la începuturile sale în presă.

Organizaţia unică a tineretului muncitor din oraşe şi sate
are o importanţă politică-socială de primul ordin.
Ea este chemată a da Partidului cele mai bune forţe noi,
tinere, fiind în acelaş timp chemată să transmită
şi să asigure influenţa Partidului în masele de tineret.

[2] *Ibidem,* nr.1484, 15 aprilie 1949, p.6.
[3] *Ibidem,* nr.1495, 29aprilie 1949, p.5.
[4] *Ibidem,* nr.1399, 4 ianuarie 1949, p.6.
[5] *Ibidem,* nr.1401, 6 ianuarie 1949, p.4.

(din Rezoluţia C.C. al P.M.R. asupra activităţii Partidului în rândurile Tineretului)[6]

OAMENI AI ŞTIINŢEI ŞI TEHNICII
Contribuiţi prin activitatea voastră ştiinţifică
la grăbirea construirii socialismului
în ţara noastră. Aduceţi contribuţia voastră
la educarea sutelor de mii de constructori ai socialismului
în spiritul ştiinţei şi tehnicii celei mai înaintate.[7]

Oameni ai muncii!
Înainte, pentru întărirea luptei de clasă, pentru
victoria frontului păcii şi a socialismului!
Să învăţăm din experienţa minunată de luptă
a oamenilor sovietici!
Librăria „ARLUS – Cartea Rusă" filiala Arad
vă pune la dispoziţie cărţi şi broşuri
de ideologie marxist-leninistă
şi volume de literatură sovietică[8]

Oameni ai muncii din R.P.R.
Desvoltaţi întrecerea socialistă pentru
împlinirea şi depăşirea Planului de Stat!

Cinste fruntaşilor în producţie
care prin munca lor aduc
o mare contribuţie la îndeplinirea şi depăşirea Planului de Stat![9]

Aceste enunţuri nu sunt nici articole de ziar, pentru că sunt scurte şi nesemnate, dar nu sunt nici reclame în adevăratul sens al cuvântului, căci nu implică noţiunea de comerţ cu vreun bun sau serviciu. E timpul lozincilor şi al limbajului de lemn care va cunoşte o atât de mare răspândire în anii care vor urma.

Uzinele
Textile
30 Decembrie
ARAD
(Naţionalizată)
Noi muncitorii, tehnicienii şi funcţionarii
vom munci pentru realizarea
şi depăşirea Planului de Stat!

[6] *Ibidem,* nr.1949, 27 februarie 1949, p.6.
[7] *Ibidem,* nr.1466, 25 martie 1949, p.7.
[8] *Ibidem,* nr.1498, 3 mai 1949, p.10.
[9] *Ibidem,* nr.1495, 29 aprilie 1949, p.3 şi p.5.

Magazinul de Stat
„LANŢUL“
cu mare asortiment
de mărfuri în slujba
clasei muncitoare.[10]

Textele sunt fie enunţuri de constatare a unei stări de fapt, fie mici lecţii, reguli de pus în aplicare, adresate unui public special – agitatorii – cei care vor inocula maselor spiritul vremurilor. Destinatarul textelor e mărit la cuprinsul întregii societăţi, care e însufleţită de un singur gând: clădirea unei noi orânduiri, socialismul.

Oameni ai ştiinţei, artei şi literaturii!
Puneţi cunoştinţele, talentul şi puterea voastră
de muncă în slujba construirii socialismului,
în slujba culturii progresiste!
Creaţi opere de artă demne de poporul nostru![11]

Textele îmbracă haina lozincilor moralizatoare, reclamele propriu-zise (prin care se anunţa eficienţa vreunui produs nou pe piaţă) rărindu-se considerabil.

Muncitori, tehnicieni, funcţionari!
Desfăşuraţi cu avânt întrecerea socialistă
Pentru îndeplinirea şi depăşirea Planului de Stat![12]

FABRICA „7 NOIEMBRIE“
(Naţionalizată)
Mărim producţia
în slujba poporului!

„COMCAR“
Societate Comercială de Stat
Vom îmbunătăţi
aprovizionarea
şi distribuirea
cărnii pentru
oamenii muncii!

Societate Comercială de Stat
„Alimentexport“
Comerţul exterior
al ţării în slujba
clădirii socialismului.[13]

Calificativele produselor/serviciilor sunt şi ele în acord cu transformările sociale, unde *On. Clientelă* este acum *poporul muncitor*. Astfel, vinul devine

[10] *Ibidem,* nr.1497, 1 mai 1949, p.11.
[11] *Ibidem,* nr.1466, 25 martie 1949, p.7.
[12] *Ibidem,* nr.1594, 23 august 1949, p.5.
[13] *Ibidem,* nr.1497, 1 mai 1949, p.11.

vin popular[14], în timp ce *preţurile* sunt acum *cooperatiste*. Orice acţiune devine *luptă, avânt, mişcare*.

A sosit primăvara!
Comandaţi pardesiurile – costumele de primăvară la timp la
Cooperativa muncitorilor croitori
Arad, Str. Frimu Nr.18. Telefon: 29-18.
Croială ireproşabilă
Preţuri cooperatiste
Executare promptă.
Se lucrează şi pentru necooperatişti.[15]

Să dăm avânt mişcării pentru economisire
(Scânteia 18 –IV- 1949)
Să urmăm cu hotărâre acest îndemn
depunând economiile pe libret
C.E.C.[16]

În acest context, singurul discurs considerat eficient era cel al partidului unic. Presa anului 1949 este una *a imperativelor, a luptei, a acţiunii energice pentru o cauză care se credea dreaptă.*

Trăiască înfrăţirea tineretului muncitor
al tuturor naţionalităţilor conlocuitoare
în cadrul organizaţiei unice revoluţionare a tineretului![17]

Ţărani muncitori!
- *Pregătiţi din timp şi temeinic lucrările*
pentru reuşita campaniei însămânţărilor de primăvară!
- *Demascaţi pe acei cari încearcă să saboteze realizarea planului de cultură!*[18]

În aceste condiţii, anunţurile de cumpărare a unor produse (anunţuri lansate de intreprinderile statului) sau cele prin care o interprindere căuta să-şi găsească personal calificat într-un domeniu sau altul al pieţei se înmulţesc simţitor şi capătă calităţile grafice ale reclamelor de odinioară: chenar, corp de literă mărit, caractere îngroşate sau subliniate.

Deşi clare ca text, am găsit printre „reclamele“[19] anului 1949 una (singura!) cu o structură ambiguă şi care, citită azi, s-ar preta la interpretări datorită încărcăturii stilistice a termenilor. Dar apărută în contextul anului 1949 ea urmează programul partidului în directivele căruia erau prevăzute colectarea a tot felul de obiecte vechi, conform principiului nimic nu se pierde, totul se câştigă.

[14] *Societatea Comercială de Stat / „MUREŞUL“ / aduce la cunoştinţa consumatorilor particulari, / că a pus în vânzare / **vin popular**, Ibidem,* nr.1498, 4 mai 1949, p.10.
[15] *Ibidem,* nr.1445, 1 martie 1949, p.4.
[16] *Ibidem,* nr.1640, 16 octombrie 1949, p.6.
[17] *Ibidem,* nr.1438, 20 februarie 1949, p.6.
[18] *Ibidem,* nr.1443, 25 februarie 1949, p.11.
[19] Am preferat ghilimelele tocmai pentru că o mare parte din textele propuse spre analiză nu pot intra în categoria *reclamei*, ca activitate comercială prin care se face cunoscut un produs sau serviciu, urmărind să convingă publicul de importanţa cumpărării lui.

__NIMIC__ nu se pierde
__TOTUL__ se … colectează
Intreprinderea de Stat

***

În concluzie, mesajele publicitare ale anului 1949 pot fi privite ca o oglindă a epocii în care au fost concepute, un barometru al societăţii arădene, al aspiraţiilor ei. O felie de viaţă de odinioară. Textele îmbracă haina lozincilor moralizatoare, reclamele propriu-zise (prin care se anunţă eficienţa vreunui produs nou pe piaţă) rărindu-se considerabil. Singurul discurs considerat eficient era cel al partidului unic. Presa anului 1949 este una a imperativelor, a luptei, a acţiunii energice pentru o cauză care se credea dreaptă.

SHAKESPEARE: THE INVENTION OF THE LITERARY

Dragoş Avădanei
Assoc. Prof., PhD., „Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The paper borrows its title from one of Harold Bloom's, which is an overstatement ("the invention of the human")—and so is "the invention of the literary"; the point is that of suggestiveness, rather than thoroughness. There are several easily identifiable sections: Shakespeare praise, fictional Shakespeare, titles based on phrases, lines, characters, titles… in Shakespeare, Shakespeare "re-written" (adapted, parodied, re-told, spoofed…). The basic idea is that critic-historian-professors could write/teach a form of literary history—or of literature as such—beginning from Shakespeare and going down along one or another of these paths, or beginning from any of these Shakespeare inspired authors, books, titles… and going back to the Elizabethan bard; either way, one can see the playwright-poet as "the inventor of the literary."

Keywords: Shakespeare, invention, influence, re-writing, fictionalization

"Shakespeare is the happy hunting ground

of all minds that have lost their balance."

James Joyce, Ulysses

We may simply mention, from the very beginning, our awareness of the fact that, given the nature of our topic, this paper might degenerate into a series of superlatives (most of them quotations, or paraphrases, as a matter of fact), that almost no one can avoid while writing about Shakespeare. Any such paper about Shakespeare's literary posterity ("all posterity" that he writes about in Sonnet 55) may prove an impossible (and irresponsible?) task, so we need to confine ourselves to a modest level of suggestiveness and make sure that the vast and complex field of this posterity remains as it is, i.e. unlimited and incomprehensible; and hence the epigraph.

Having or not having lost our balance, we can vaguely circumscribe the "field" by showing that a "Literature Resource Center" database indicates 130,000 writes in various disciplines who published Shakespeare criticism; that one hundred years ago (1911) William Jaggard published (at the "Shakespeare Press" in Stratford-On-Avon) a Shakespeare Bibliography. A Dictionary of Every Known Issue of the Writings of Our National Poet and of Recorded Opinion Thereon in the English Language.(With Historical Introduction, Facsimiles, Portraits, and Other Illustrations); that in 1984 was initiated the publication of Shakespearean Criticism. Excerpts from the Criticism of William Shakespeare's Plays and Poetry, from the First Published Appraisals to Current Evaluations which, in thirty years, reached its volume no. 164 (the latest we have heard of); that there are many other volumes of "appraisals and evaluations," like those edited by Harold Bloom (three volumes) and Russ McDonald; that there is a Shakespeare Quarterly (from 1950 onwards) and a whole series of Shakespeare Studies (from 1986)…

So Shakespeare's personality and work, for four hundred years now, has never been in need of "praise"; which, unsurprisingly, began with himself: "Not marble nor the gilded monuments/Of princes shall outlive this powerful rhyme…"(Sonnet 55); or "The poet's eye,

in a fine frenzy rolling,/Doth glance from heaven to earth, from earth to heaven…" (A Midsummer Night's Dream, V 1); or…, or…

And with his friend (and rival) Ben Jonson, who comes at the head of a long list of quotes about Shakespeare (461 in one "harvester's" count); in his preface to the 1623 folio, Jonson finds that his dead contemporary was "the wonder of our stage," the "Soule of the Age," and that, in fact, "he was not of an age, but for all time…"; next, after John Dryden sees him as "the largest and most comprehensive soul," Dr. Johnson comments: "Existence saw him spurn her bounded reign,/And panting Time toil'd after him in vain;" and hyperboles have never seemed to be enough: "the greatest genius that ever existed"(Horace Walpole), "our myriad-minded Shakespeare,"(S. T. Coleridge), "the greatest of intellects"(Thomas Carlyle), comparable and compared with Phidias, Raphael, Columbus, Luther, Washington or Watt (R. W. Emerson), Odin, Muhamad, Dante (Carlyle), Napoleon, Wagner, and Edison (Mark Twain), Michelangelo and Beethoven (Martin Luther King), Bach, Mozart, Schubert (Anne Stevenson)…

Consequently, Harold Bloom appears fully entitled to write, in 1998, that Shakespeare "invented the human" (the source of our title), i.e. he invented our understanding of ourselves: "by inventing what has become the most accepted mode for representing character and personality/basically Hamlet and Falstaff/, thereby invented the human as we know it"; in his "secular scripture" /the Complete Works/ and through his characters Shakespeare invented "something that hadn't existed before," i.e. personality, inwardness, and what it means to be human; so "Shakespeare invented us as well," or "the human as we continue to know it…;" moreover, "Shakespeare will go on explaining us in part because he invented us…"; before Shakespeare there was characterization and after Shakespeare there is character.

Some of these statements (in Shakespeare. The Invention of the Human) may strike some as too far-flung, but Bloom is not alone in this; one century before him, the American Robert Ingersoll ("Why Should We Place Christ at the Top and Summit of the Human Race?," Chapter X of his 1894 About the Holy Bible), after placing him alongside Buddha, Socrates, Zoroaster, Lao-Tze, Confucius, Zeno…, rhetorically wonders: "Was he /Christ/ in intelligence, in the force and beauty of expression, in breadth and scope of thought, in wealth of illustration, in aptness of comparison, in knowledge of the human brain and heart, of all passions, hopes and fears, the equal of Shakespeare, the greatest of the human race?"; and we can also include here two great actors (also directors, screenwriters, producers…) who see Shakespeare as an end and a beginning, as the moment of a before and an after: "The nearest thing in incarnation to the eye of God" (Laurence Olivier) and "someone after whom nothing is as it used to be" (Rainer W. Fassbinder).

What he must have done (one can merely guess) was to look at humankind (first, most likely, at himself) and decide that it consisted, quite simply, of life and death, tragedy and comedy, love and hatred, jealousy and revenge, beauty and ugliness, thought and feeling, belief and doubt, ambition and compassion, friendship and aggression, betrayal and loyalty, kindness and wickedness…, and then put all these into language and created worlds (i.e. on stage).

These "created worlds" may have come from his own imagination and/or from a number of historical and literary sources (all carefully documented in other hundreds of books), but the language itself—the English language as he found it a the turn of the sixteenth and seventeenth centuries—did not seem to be enough for him and his projects; so, not only did he use something like 18,000 words in his plays, sonnets and other poems (16,677 words in a computer count), but he also invented about two thousand new words, which he brought into modern usage; what seems incredible here is that many of these are not odd, quirky or highly unusual words, but quite ordinary ones (well, from a much later perspective), such as

assassination, courtship, dwindle, generous, gloomy, hurry, lonely, obscene, road (sic), suspicious…; what he did, in fact, was to change grammatical categories (turn nouns into verbs, for instance) or to introduce variations on well-known ones and so on.

There are also phrases he invented, like "break the ice," or "breathe one's last," or "catch a cold"(?!), "fair play," "mind's eye," "naked truth"…; and critics also noticed his great "talent" for insults, like this series from The Comedy of Errors, IV 2—

"He is deformed, crooked, old and sere,

Ill-faced, worse-bodied, shapeless everywhere,

Vicious, ungentle, foolish, blunt, unkind;

Stigmatical in making, worse in mind!"—this is Adriana, wife of Antipholus of Ephesus, about her "husband," and one does not need more of an insult; oh, but he does, answers Shakespeare, and in King Lear (II 2) we hear the Earl of Kent speaking his mind to Oswald, steward to Goneril:

"Osw.: What dost thou know me for?

Kent: A knave, a rascal, an eater of broken meats; a base, proud, shallow, beggarly, three-suited, hundred-pound, filthy, worsted-stocking knave; a lily-livered, action-taking, whoreson, glass-gazing, super-serviceable finical rogue; one-trunk-inheriting slave; one that wouldst be a bawd, a a way of good service, and art nothing but the composition of a knave, beggar, coward, pandar, and the son and heir of a mongrel bitch; one whom I will beat into clamorous whining, if though deniest the least syllable of thy addition…"—and Kent is not done yet. Still, most foul words, put downs and cussing (which one also finds in As You Like It, Cymbeline, Troilus and Cressida, Richard III…) seem to be used in Henry IV (but we are done quoting here). All these new words, phrases, expressions, and constructions and others prompted scholars to talk about Shakespeare's development of Early Modern English.

In so far as "the literary" itself is concerned, except for the numberless critical(-historical) studies in hundreds and hundreds of languages, Shakespeare has been the source of fictional (novelistic, dramatic, poetic) projections or approaches, most of them in English, but not only. Once again we shall have to pick and choose from among re-inventions of his youth, his love life, his family life and his secret life, his friends and enemies, etc.; what one notices here is that a whole Shakespeare course on "literary history" could be written by adding together, classifying, and interpreting all/most of these books that offer as many points of view on one and the same topic—Shakespeare. Such a writer/teacher would have to start from a reading list including, in any order whatsoever: children's and young readers' literature (Gary L. Blackwood's The Shakespeare Stealer Series, Susan Cooper's King of Shadows, Sarah A. Hoyt's novels or Ian Doescher's Jedi Shakespeare stories), then Jude Morgan, Jennifer Lee Carrell, William Sanders and Leonard Tourney's "secret" life stories and thrillers, "Shakespeare in Love" from Emma Severn's 1845 novel of that (sub)title, to Faye Kellerman (The Quality of Mercy), to Marc Norman and Tom Stoppard's 1998 film/screenplay, to Carolyn Meyer's Loving Shakespeare, Pamela Mingle's Kissing Shakespeare or Anthony Burgess' Nothing Like the Sun..., the Anne Hathaway/Shakespeare stories (Robert Nye's Mrs. Shakespeare…, Yvonne Hudson's Mrs. Shakespeare…, or Karen Harper's Mistress Shakespeare), those on daughter Judith (the 1884 Judith Shakespeare by William Black, Grace Tiffany's My Father Had a Daughter…, or Peter W. Hassinger's Shakespeare's Daughter), such rather more gruesome interpretations as Shakespeare Undead by Lori Handelhand, Ngajo Marsh's Killer Dolphin or Philip Gooden's An Honorable Murderess, or

even Shakespeare's Kitchen by Lore Segal and Stanley Wells' Coffee With Shakespeare; and, as far as the literary context is concerned, The Marlowe Conspiracy by M. G. Scaresbrook, No Bed for Bacon by Caryl Brahms and S. J. Simon, and, again, Anthony Burgess' A Dead Man in Deptford…

Another way of "inventing the literary" is suggested by this rather intriguing statement: "Shakespeare wrote the titles of dozens and dozens of books and films /thousands is more like it—see infra/ before their authors did" (13 Titles…); we find it intriguing because it contains the implication that the decision of giving these titles was his rather than that of the various authors. Whatever the case, there are thousands and thousands of dramas, novels, short stories, poems, television series, films, musicals and music albums, EPs and songs, sitcoms, comic books, computer games and videos, radio series, paintings, illustrations… that borrowed their titles from Shakespeare phrases, so that one may harbor the feeling that Shakespeare would not have been surprised to know about them; like his Falstaff, he "is not only witty in /himself/, but the cause that wit is in other men."

"Other men" may mean almost anybody, except for the writer of these pages, because no sooner had we decided to paraphrase Harold Bloom's title than we discovered he wrote a eight-hundred page volume, while we thought of something more like eight or ten pages; and things looked pretty good until we discovered the name of Barbara Paul. Our intention had been—and still is, to some extent—to compartmentalize titles into a number of categories, depending on the relationship between these titles and the texts they originate from; so we thought of titles that are intrinsically connected to (and explained by) the Shakespearean source; titles that draw attention to relevant themes, characters or story lines; titles that, more or less, also happened to be in a Shakespeare text as, otherwise they show no significant dependency on the background "intertext" (and Barbara Paulo already becomes helpful: "Shakespeare has been so thoroughly absorbed into the English language /see supra/, that much of the time we don't even know /we and the 'authors' of those titles?/ we're quoting him"); titles that only prove the scholar/professor's knowledge, intuition or expertise; titles that are simple "labels" borrowed (or not borrowed) from a Shakespeare play or poem and gain no critical-hermeneutic extra-meaning if viewed in that respective neighborhood; titles that add new meanings and significance to the Shakespeare works they are borrowed from; all these categories—and others—will be accompanied below by various types of titles and comments.

Thus, back to Barbara Paul and what she accomplished: for about seven years (between 1997 and 2003) Barbara Paul maintained an internet page titled Titles from Shakespeare, organized alphabetically (by Shakespeare titles), and what the interested reader gets is much more than can be contained in a paper this size.

First, one is not surprised to find that, in the past four centuries, Pericles gave only two titles, Henry VI (part I) three and Cymbeline three; then again, quite appropriately—and proportionally one would think—there are 131 titles from As You Like It, 154 from King Lear, 186 from Macbeth, 122 from The Merchant of Venice, 103 from Richard II, 112 from The Tempest…; then there are generous numbers from Julius Caesar (88), A Midsummer Night's Dream (71), Othello (89), Richard III (45), Romeo and Juliet (79), Twelfth Night (87), and from the sonnets (65).

And "all's well" until Barbara Paul comes to Hamlet, where she no longer gives a list of titles from the play (as in all of the other cases), but five lists—one for each act; 266 from Act III alone, with over 150 titles from the "To be or not to be…" soliloquy in III 1; then about 200 from Act I, and 100 from each of the other three, so a total of over seven hundred titles that hundreds of authors borrowed from Hamlet. Now the arithmetic becomes simple: over 2,400 titles that Shakespeare "wrote…/in his plays and sonnets/ before their authors did"; i.e.

forty pages of such titles, if you write each one on a separate line; and 140 pages of quotations if you also decide to refer each of them to the context from which it was taken (an average of three lines each).

However hard one tries, other categories in which to place these many titles are hard to find (or invent), first of all because they often overlap; even so, we can see one in which the same Shakespearean phrase is taken over and over again, so one no longer knows who borrowed from whom and how much awareness of the primary source each of these writers had. The phrase is, first, "all our yesterdays," that has been used, as such, or in various word combinations, in more than thirty titles; it comes from Macbeth V5, which, for its richness of suggestions, we can quote in full (Macbeth, with all his scheming and criminal behavior, has come to the end of the road, Lady Macbeth is dead and Macduff is marching toward Dunsinane Castle)—

"Macbeth: To-morrow, and to-morrow, and to-morrow,

Creeps in this petty pace from day to day

To the last syllable of recorded time,

And all our yesterdays have lighted fools

The way to dusty death. Out, out, brief candle!

Life's but a walking shadow, a poor player

That struts and frets his hour upon the stage

And then is heard no more: it is a tale

Told by an idiot, full of sound and fury,

Signifying nothing."

William Faulkner came here for his stream-of-consciousness novel The Sound and the Fury, Robert Frost for his poem "Out, out--," Aldous Huxley for his Brief Candle, Alistair MacLean for The Way to Dusty Death, Ted Hughes for Four Tales Told by an Idiot, Kurt Vonnegut for his "Tomorrow and Tomorrow and Tomorrow"…

The metaphor of the world as a stage (see supra) seems to have attracted other writers to As You Like It (II 7); The Seven Ages of Man here gave about twenty-five titles:

"Jaques: All the world's a stage,

And all the men and women merely players…

They have their exists and their entrances;

And one man in his time plays many parts,

His acts being seven ages…"—

whileAll the World's a Stage fourteen titles (including John Reed's variation All the World's a Grave).

Other "repeated titles" include "All That Glisters /changed to "glitters"/ Is Not Gold" from The Merchant of Venice (II 7)—fifty-three titles; accompanied, from the same (IV 1), by "The Quality of Mercy"—twenty-seven titles (one by William Dean Howells; then eighteen titles as "The Evil That Men Do" from Julius Caesar, III 2; and then Hamlet again, with fourteen titles beginning "To Be or Not to Be" (one of them Kurt Vonnegut's science fiction story"2BRO2B," i.e. "To Be Or Naught to Be"), seventeen titles of The Undiscovered Country (also from III 1, together with Outrageous Fortune—eighteen, Perchance to Dream—seventeen, A Sea of Troubles-five), plus And Be a Villain (I 5), Mortal Coil/s (III 1), Infinite Jest (V 1), The Mousetrap (III 2-o-Agatha Christie's short story and play), Rosencrantz and Guildenstern Are Dead (V 2—Tom Stoppard's play)…

Another group is that of titles that may come from two or three Shakespeare sources; thus, Vladimir Nabokov could have taken the title of his post-modernist novel Pale Fire(and of the 999-line poem with which the novel opens) from either Timon of Athens, IV 3—
"Timon: …The moon's an arrant thief

And her pale fire she matches from the sun…,"

or from Hamlet, I 5—

"Ghost: Fare thee well at once!

The glow-worm shows the matin to be near,

And 'gins to pale his uneffectual fire…"

Similarly, Isaac Assimov's The Gods Themselves could also be reminiscent of Hamlet, II 2 (The First Player, while beginning to prepare the play), and of Troilus and Cressida, III 3, or even of The Winter's Tale, III 2 (Hermione, with "the gods themselves" ignorant of why Camillo had left Leontes' court); still, on the other hand, "the gods themselves" is such a common construction that… (seeinfra). Finally here, Sealed with a Kiss, which appears ten times as a title, is either from Romeo and Juliet, V 3 (Romeo finds Juliet "dead"—"Eyes look your last!/Arms take your last embrace! And lips, O you/The doors of breath, seal with a righteous kiss/A dateless bargain to engrossing death!--) or from Two Gentlemen of Verona, II 2 ("Julia/to Proteus/: And seal the bargain with a holy kiss.")

We find this next list of titles rather puzzling and difficult to accept; they are title-phrases that have become Shakespeare quotations only in view of our knowledge of the bard (see Barbara Paul above); Full Circle for instance, is the title of 127 volumes of poetry, stories, plays, history books, technology, geography, ecology, education, travel, SF novels… which, presumably, one cannot read unless he/she remembers a line from King Lear, V 3 (the two half-brothers, Edgar and Edmund, in a meeting of recognition: "Edmund: The wheel is come full circle…"); similarly, Sea Change (The Tempest, I 2) represents thirty titles (by W. D. Howells, Hemingway, Jorie Graham…); This England (Richard II, II 1), eleven titles, Sweet Revenge (Othello, V 2)—twenty-eight, Country Matters (Hamlet, III 2)—twelve, In Cold Blood (Timon of Athens, III 5)—six (including Truman Capote's celebrated non-fiction novel), Cold Comfort (King John, V 7)—eighteen, Words of Love (King Lear, I 1), Gentle People (Titus Andronicus, V 3)… At the end of such an exploration one gets the paranoid feeling that you can no longer propose a title of your own for fear it might have already been used somewhere in Shakespeare, and thus be charged with plagiarism; on the other hand, one may simply notice that Shakespeare may have forbidden free, unencumbered and unself-conscious access by writers and speakers in general to certain words, phrases and word combinations, like hamlet, a horse, much ado, what's in a name, a summer's day, midsummer,

borrower and lender, taming, tomorrow and tomorrow, idiot, last syllable, question, outrageous fortune, sea of troubles…, or such proper names like Romeo, Juliet, Iago, Othello, Miranda, Prospero…, all depending on who uses and who listens to/reads them.

As the nasty word plagiarism may not have existed in Shakespeare's time, people/characters talked about borrowing and lending; Polonius' advice to Laertes, in Hamlet I 3, seems welcome here:

"Neither a borrower nor a lender be:

For a loan oft loses both itself and friend;

And borrowing dulls the edge of husbandry…"

Since our present section refers to the great lender that Shakespeare was, and some of his great borrowers ("husbandry" seems to have been used by him in the later meaning of "management"), most prominent of whom was William Faulkner; but there were others, quite significant themselves, both before and after him.

Consequently, another list that we will try to shorten as much as relevantly possible; in King John, III 4, we learn (as from the Macbeth quote about life as a tale) that—

"Lewis, Dauphin of France /depressed because of the fortunes of war/:

Life is as tedious as a twice-told tale

Vexing the dull ear of a drowsy man."

Both Dickens and Hawthorne publish volumes of stories titled Twice-Told Tales, in which they read Shakespeare obliquely; in the same period, Robert Browning takes a title with "Childe Rolland…" from Edgar's song in King Lear, III 4, which he then re-lends to Stephen King for his "The Dark Tower Series"; only a little later (than Dickens) comes Thomas Hardy, whose Under the Greenwood Tree is borrowed from As You Like It, II 5--, where Jaques and the other forest dwellers listen to Amiens sing about their idyllic life (Hardy's own theme).

Another great borrower is John Steinbeck, who remembers (together with nine other writers who have the same title) the opening lines in Richard III, I 1 (with the pun in the second line ignored):
"Now is the winter of our discontent

Made glorious summer by this sun of York…" (Richard III was the son of the Duke of York). His novel, The Winter of Our Discontent, is an exposition of the degeneration of American culture. Another novel, The Moon Is Down, imagines a military occupation in northern Europe by an unnamed war enemy; in Macbeth II 1, Fleance answers his father's/Banquo's question—"How goes the night, boy?" with "The moon is down. I have not heard the clock" (while Macbeth is on his way to murder Duncan).

Unexpectedly (one could think), Agatha Christie is one of the most insistent and avid borrowers; By the Pricking of My Thumbs, her own novel, and Ray Bradbury's Something Wicked This Way Comes, both repeat the Second Witch's words in Macbeth IV 1:

"By the pricking of my thumbs,

Something wicked this way comes…"

Then her Hercule Poirot narrative title There Is a Tide is from Julius Caesar, IV 3, together with her other title:

"Cassius /to Brutus/: There is a tide in the affairs of men,

Which, taken at the flood, leads on to fortune…"

Next, Sad Cypress, from a Song in Twelfth Night, II 4:

"Clown: Come away, come away, death.

And in sad cypress let me be laid…"—

while her Absent in the Spring is from the first line of Sonnet 98.

Almost as avid a borrower is Aldous Huxley, whose Brave New World comes from Miranda's speech (The Tempest, V 1) when she sees new people arrive (her "brave" had a different meaning then) on her island, and this dystopian novel contains hundreds of other quotations from no less than fourteen of Shakespeare's plays (including The Tempest); then his Brief Candles (Macbeth, V 5) has already been mentioned above, while Time Must Have a Stop is from Henry IV, Part I, V 3. And one could go on (together with Barbara Paul) giving sources of volumes/pieces by Ford Madox Ford, Dorothy Parker, Isaac Assimov again, Sylvia Plath, Ambrose Bierce, Frederick Forsyth, Thornton Wilder, W. S. Maugham, Dorothy Sayers, Noel Coward, Joyce Carol Oates, even T. S. Eliot, John Updike and John Barth, or even Stanislaw Lem, Marcel Proust and Francoise Sagan…

Our final section, on re-writes, adaptations, spin-offs, parodies, imitations, etc—which certainly are all part of Shakespeare's invention of the literary--, if written with any scholarly thoughtfulness and resolve, would take several volumes. "Writers Who Borrowed from Shakespeare" in one or another of the types of writings above is a subject that, in fact, cannot be convincingly covered; unconvincingly, we can show here that it started in the century of his death (John Fletcher's "Tamer Tamed" play, Thomas Ottway's re-setting of Romeo and Juliet, Nahum Tate's adaptation of King Lear, Davenenat and Dryden's Tempest…), it continued with the likes of Blake, Keats, Dickens, Zola, Ibsen, Wharton, Lorca, Brecht, Updike, Ustinoff, Tyler, Stoppard, and included such titles as The Serpent of Venice, Shylock's Daughter, The Bible, Rewritten as Macbeth, Romeo's Ex, The Shakespeare Mashup or "Star Wars" by William Shakespeare. Then there have been collective, ampler projects, such as Charles and Mary Lamb's 1807 Tales from Shakespeare (twenty plays retold for young—or lazy—readers), "Shakespeare Adaptations for Kids," other Shakespeare Stories in 1991 (by Leon Garfield, William Shakespeare, and Michael Foreman—twelve plays in narrative form), the same number of plays re-written by Sarah Palin, a "Cambridge School Shakespeare" ("extensively re-written" and expanded plays, produced in "an attractive design") and our favorite—a project including such computer programmers as Robert Wilensky, J. Anderson, and Ben Arogundale (and certainly others), and based upon the "infinite monkey theorem," "the law of truly large numbers," and "the infinite improbability drive": "We've heard that a million monkeys at a million keyboards could produce the complete works of Shakespeare" (Wilensky, 1996); others also heard, evaluations and simulations followed, and nobody knows…; what we know, in the end, is, first, that our husbandry (see supra) of such a vast and complex material was both too daring and unprincipled, and, second, that if a million monkeys could be made to sit down in front of a laptop each and write millions of papers like this one, Shakespeare would still be there—in

Elizabethan England, and everywhere in the world--, immune and supreme, probably for another million years.

BIBLIOGRAPHY

Alchin, L., William Shakespeare info. The Complete Works Online, http://williamshakespeare.
info/william-shakespeare-anne-hathaway.htm;
Barbara Paul. Titles from Shakespeare. www.barbaraplaul.com/shake.html;
Bloom, Harold, Shakespeare. The Invention of the Human (New York: Riverhead Books, 1998);
Cambridge School Shakespeare (latest editions), http://education.combridge.org/us/subject/
english/shakespeare…;
Carlyle, Thomas, On Heroes, Hero-worship, and the Heroic in History , ed. John Chester Adams (IBoston: Houghton, Mifflin and Company, 1907);
Chambers, E. K., William Shakespeare: A Study of Facts and Problems, 2 vols. (Oxford: OUP, 1930);
Complete Works of Shakespeare, The (Middlesex: The Hamlyn Publishing Group Ltd., 1968/1958);
Fischlin, Daniel and Mark Fortier, Adaptations of Shakespeare: A Critical Anthology of Plays from the Seventeenth-Century to the Present (Psychology Press, 2000);
Greer, Germaine, Shakespeare's Wife (New York: Harper, 2007);
Hay, Malcolm and Philip Roberts, Bond: A Study of His Plays (London: Eyre Methuen, 1988);
Kermode, Frank, The Age of Shakespeare (London: Widenfeld & Nicholson, 2004);
List of titles of works taken from Shakespeare, en, Wikipedia.org/wiki/hist_of_titles_...;
McDonald, Russ, Shakespeare: An Anthology of Criticism and Theory, 1945-2000 (Oxford: Blackwell, 2004);
Open Source Shakespeare. An Experiment in Literary Technology,www.opensourceshakespeare.
org;
Oxford Illustrated History of English Literature, The, ed. Pat Rogers (Oxford, New York…: OUP, 1993/1987);
Rainer Werner Fassbinder Quotes: www.brainyquote.com/quotes/authors/r/rainer_werner...;
Rowse, A. L., William Shakespeare: A Biography (New York: Harper and Row, 1963);
Sawyer, Robert, Victorian Appropriations of Shakespeare (New Jersey: Fairleigh Dickinson University Press, 2003);
Schoenbaum, Samuel, William Shakespeare: A Compact Documentary Life (Oxford: OUP, 1977);
Shaughnessy, Robert (ed.), The Cambridge Companion to Shakespeare and Popular Culture (Cambridge: CUP, 2007);
Shaw on Shakespeare, ed. Edwin Wilson (London: Applause Theatre & Cinema Books Publishers, 2002);
Steiner, George, The Death of Tragedy (New Haven: Yale University Press, 1996);
Taylor, Gary, Reinventing Shakespeare: A Cultural History from the Restoration to the Present (London: Hogarth Press, 1990);
13 Titles Inspired by Shakespeare Phrases, http://mentalfloss.com/article/61142/3-titles-inspired-...;
The Bible Rewritten as Macbeth, bookstore.com>BookTalk. Nov.04, 2012;

The Project Gutenberg EBook of About the Holy Bible, by Robert G. Ingersoll, produced by David Widger, www.gutenberg.org...;
The 10 Best English Writers after Shakespeare, http://nosweat-shakespeare.com/resources/best-english-writers/…;
Titles from Shakespeare-Barbara Paul, www.barbarapaul.com/shake.html;
Works by Thomas Carlyle at Project Gutenberg, Heroes and Hero Worship, EBook#/091, produced by Ron Burkey and David Widger;
Wells, Stanley, Oxford Companion to Shakespeare (Oxford: OUP, 2005);
Wells, Stanley, The Cambridge Companion to Shakespeare Studies (Cambridge: CUP, 1986);
Writers Who Borrowed from Shakespeare, archive.thedailystar.net/newDesign/news-details.php?nid=135582.

PERPESSICIUS'S CONCEPTION OF TUDOR ARGHEZI'S PROSE

Ion Popescu Brădiceni
Assoc. Prof., PhD., „Constantin Brâncuşi" University of Târgu-Jiu

Abstract:This study shows Perpessicius's conception of Tudor Arghezi's prose. The approach is pragmatic and metacritical. In Perpessicius' vision, the prose written by Tudor Arghezi is universal by the epic virtues and inexhaustible creative power; but also through fantasy and grotesque dominating satire all the time.

Keywords: confession, criticism, imagination, toy, lesson.

Introducere

Punerea în pagină a articolelor, studiilor şi menţiunilor închinate de Perpessicius prozei lui Tudor Arghezi le aparţine lui Dumitru D. Panaitescu şi Valeriu Râpeanu. Începem expunerea de faţă cu precizarea că ele se înscriu într-un nerealizat proiect de istorie a literaturii române dar că în ceea ce ne priveşte vom recurge la o modestă critică a criticii.

Stilul lui Perpessicius descinde oarecum din Croce, Thibaudet, Baudelaire, Lovinescu, Cioculescu, Courier, Vico, Gongora ş.a. E direct, concret, dezinvolt, succint, nebătând, deloc, câmpii cu graţie ca alţii sau făcând paradă cu niscaiva împrumuturi lingvistice din teoria şi critica literară occidentală care îmbracă – atunci când se înţelege că ele cimentează o solidă cultură asimilată în timp – haina exprimării fireşti, una nepervertită / nesofisticată lingvistic şi retoric.

Arta hermeneutică a lui Perpessicius rămâne oricum constant la un autocenzurat nivel de judecată estetică (ori etică pe alocuri, în funcţie de aspectul specific al cărţii analizate – n.n.) şi fineţe auctorială. Are acest „expert" al frazelor antologice un condei capabil să discearnă rapid trăsături reprezentative, să le identifice aproape fără greşeală ca de pildă atunci când ne încredinţează că biletele de Papagal au constituit – citäm – „buletinul zilnic, de vervă satirică, de fantezie neobosită, de portretistică acidă, de sentimentale jocuri de copii" care fac din Tudor Arghezi „prozator la nivelul poetului" şi „un meşter inegalat, cât în fantazia concentrată, şi în poetizarea actualităţii".

Dacă ar fi să-i reproşăm totuşi ceva scriiturii lui Perpessicius ar fi lipsa de echilibru între funcţiile limbajului, deseori „vorbăria" comentariului lunecând în gol ori degenerând în inconsistenţă categorială. Dar se poate trece repede peste aceste „nefericite defecte manieristice" atunci când criticul de întâmpinare recurge la (re)lectura comparată, ori pune concepte preluate din celelalte arte: pictura, sculptura, gravura, fotografia, în operă.

Perpessicius consideră „Icoane de lemn" de exemplu „o colecţie de artă", „operă de intensivă creaţie", „colecţie de tipare când amuzante, când bicisnice, când de-a dreptul scabroase ale unei umanităţi vegheată în exerciţiul sacrilegiilor ei, dar colecţia de tipare purtând cu toatele iscălitura acestui ascuţit observator, marca acestui demiurg al scrisului românesc". Icoane de lemn sunt „operă de sculptor, idoli ai unui păgânism, cum sunt toate religiile artistice" Subliniind chiar meritele de prozator ale lui Tudor Arghezi criticul crede de cuviinţă a le aşeza în paradigmă cu memoriile lui Saint-Simon şi cu eseurile lui Montaigne. Portretistica şi parantezul anecdotic sunt cele două pedale ale genului memorialistic şi Arghezi recurge la ele. Amintirile ierodiaconului Iosif aduc un material omenesc aşa de preţios şi aşa de giuvaergit în înfloriri de rozetă.

Pe lângă virtuozitatea lexicală, evoluţia stilistică şi excelenţa pamfletului, elemente de identitate prelevate de Eugen Lovinescu, Perpessicius descoperă la rându-i vigoarea portretistică,

darul de a crea atmosferă, însuşiri care-l anunţă pe romancierul de mai târziu şi care vădesc prezenţa unei energii epice de aceeaşi identitate cu a torentului liric.

1. Printre aleşii meselor zeieşti

Pentru magistrul Perpessicius, a se menţine în – citǎm – „cadre schematice ale cronicii, în corp-la-corp, dacă se poate spune", constituie, cumva, ambiguu, o… onoare. Oare? Întrebarea noastră e rea! Dar… automat sterilă. Căci mai sus numitul „argonaut" îşi revine imediat din „fresca epică" pentru că observă că lui Tudor Arghezi îi stă în putere – „să hotărască proporţionalizările, să tragă linii şi planuri, pentru ca memoriile ierodiaconului Iosif să fi devenit romanul cel mai suculent al moravurilor monahale; vibrantă planşă preistorică, dacă se poate spune, a bisericii noastre."

Nu avea cum Tudor Arghezi să nu anticipeze o futuristă capodoperă precum „Paracliserul" lui Marin Sorescu, întrucât a scris negru pe alb: „Un paracliser iese speriat din altar, cu o pereche de cleşte mari în mână, face mătanie la jilţul mitropolitului, scuipă în gura cârnă a cleştelui ca de cârnaţi, şi sfssfs! stinge lumânara".

Atârnă de judecata axiologică o nedumerire: ce să fie această potrivire de creatică? Plagiat ori reinventare adjudecată areopagic? Luaţi-o cum vreţi, la o adică!

Dar – veţi fi atenţi în continuare – Perpessicius iarăşi se aruncă în viitor cu ancora-i ppopedeutică: „Extraordinara nuvelă „Grigorescu" ar fi de un naturalism sanctificat. O alta (Sângerece) reeditează calvarul, în lumina unei mari reconstituiri şi a unui personaj din zona sublimului şi a derizoriului social şi criminal."

Bolgia din Icoane de lemn (s.n.) mai are şi a doua parte: „Poarta neagră". Această „transvazare spirituală" – deci termenul e preluat de Eugen Negrici şi de Nicolar Manolescu de la „bietul" Perpessicius – îi ia pe „universitari" peste picior şi bine le face! În definitiv, icoanele de lemn (s.n.) vădesc o „împletire magistrală de document şi elevaţie artistică".

Articolul lui Perpessicius adresat „Porţii negre" îşi atinge scopul. Aflăm că „icoanele de lemn" ar fi datoare lui Virgiliu, lui Rabelais, lui Dante, lui Shakespeare, lui Baudelaire (cel din Spleenul Parisului), lui Flaubert. Că ar reuni într-un superior elan pamfletarul şi liricul, rezultatul fiind o „confesiune liminară" „ca o anticameră de rezonanţă" în care acordurile „preludiului" anticipează damnaţiunea simfonică ce va începe. Aceste „superbe pagini muzicale" sunt totodată fresce de istorie contemporană, în care moravurile de după război ale capitalei cu toate comediile ei politice şi judecătoreşti se desfăşoară în lumini crude. Cruditatea de ton şi cruzimile de expresie sunt cele două virtuţi ale scrisului lui Tudor Arghezi, şi ele îşi dau întreaga lor măsură în Poara neagră, cum şi-o dăduseră şi în Icoane de lemn.

Textele lui Perpessicius sunt deci – după cum aţi dedus deja – o literatură critică, a cărei producere se vede scoasă total din imediatul utilitar (Jean Ricardou, Ce este Florenţa pentru Jean-Paul Sartre (Situation II / Situaţii II)), aşa-i şi Bucureştii pentru Tudor Arghezi. Unii cititori ar putea fi tentaţi să vadă aici numai o alăturare fortuită. Îi invităm să recitească cele două volete argheziene şi chestiunea se va rezolva de la sine.

„Romanul" – căci pot fi socotite cele două „porţi negre cu icoane de lemn" fragmente de roman „postmodern" – se înscrie în mod funciar în acest rol producător al cuvintelor în opoziţie cu funcţia lor strict utilitară. Perpessicius creează aşadar o literatură critică veritabilă, îndatorată imaginarului transretoric. Iată încă un citat probatoriu: „Chirurgia nu lucrează cu viscere de înger parfumat, necum de Venerǎ, cu toate că şi unele şi altele nu pot să fie altminteri decât le vede Odon de Cluny, de pildă… Fără să mai amintim pe Rabelais sau şi mai exact pe Dante, la care descrierile anatomice, disecţiile chirurgicale şi autopsiile sunt în mare cinste".

Imaginarea semnului în literatura lui Perpessicius e triadică (conştiinţa simbolică, conştiinţa paradigmatică, conştiinţa sintagmatică) în manieră barthesiană dar şi în cea a sa proprie, întrucât imaginile ca atare ţâşnesc antologabile. Puşcăriile sunt „laboratoare de inchiziţie

experimentală". Tudor Arghezi însuşi este într-o egală măsură şi intensitate şi pamfletar şi serafic, „vede oroarea de sub epidermă, dar şi graţia şi frenezia din sufletele acestor monştri nevinovaţi (s.n.) despre care vorbea Baudelaire."

Certamente proza lui Arghezi îl contaminează pe critic să-şi metamorfozeze textul critic în unul „de plăcere" (Roland Barthes). Lucarnele de vis se transformă într-o „adevărată circulară şi incandescentă boltă de catedrală" iar „extraordinara cromatică imagistă" îl converteşte pe critic, seducându-l, readucându-l înlăuntrul textului, prizonier de bună voie al unui arghezianism capabil să extuziasmeze oricând, cu arta sa documentară şi de expresie.

„Cartea cu jucării" este – în opinia lui Perpessicius – produsul unui mare regizor de spectacole, culese din toate grădinile, îmbălsămate sau otrăvite, prin care l-au purtat viaţa şi fantezia sa. Scriitorul se dovedeşte iarăşi complex, vraci al splendorilor şi al întunecimilor din viaţă, el trebuie acceptat în integralitatea-i eclatantă. În „Cartea cu jucării" „puritatea de stil, fantezia cea mai nestăvilită, dragostea de copil ca de cel mai mare dintre darurile Creaţiunii şi patima de nemistificare a sufletului de copil se împletesc în cele mai neaşteptate desene ale imaginaţiei".

Asemenea aprecieri emise în eon, presărate cu nereprimate superlative, de Perpessicius, cum vor fi fost ele receptate în 1932? Căci azi ni se par perfect adecvate, deloc exagerate. Tudor Arghezi – citäm din nou – e un scriitor complex şi variat, „tot aşa de firesc ca şi succesiunea spectacolelor naturale". Tudor Arghezi ar fi unul dintre aleşii meselor zeieşti.

Cartea cu jucării poate fi considerată şi carte pedagogică, una în care „iubirea şi înţelegerea interzic orice falsificare a sufletului şi a mentalităţii copilului" stimulat de basme şi jocuri, într-o atmosferă de libertate, de autonomie acordată copiilor, accente imprimate tratatului ludic, de nesilnică educaţie a copilului.

Recurgând la încă o lectură comparată, Perpessicius îl plasează pe Arghezi lângă Rousseau (cel din Emil). Citäm: „Dacă n-ar fi vorba în primul rând şi mai presus de toate de o operă esenţial literară, în care timbrul de artă acoperă şi stinge orice urmă practică, am considera Cartea cu jucării ca pe una din cele mai reuşite ilustraţiuni ale sistemului educaţiei negative (s.n.), predicat de Rousseau în Emil (s.n.) ori de către Jules Renard. (Morcoveaţă).

Şi totuşi celebra de-acum „Carte cu jucării" e desigur un tratat de educaţie de pediatrie, de paidologie; „una din cele mai frumoase colecţiuni de basme, o inepuizabilă suită de poeme, în proză, unul din cele mai utilate laboratorii de artă japoneză, în materialul fragil al cuvântului." Citäm pe Arghezi care-şi asumă cu aceeaşi jocularitate „pas cu pas" (Klaus Johannis) şi verb cu verb, şi substantiv cu substantiv , şi epitet cu epitet, şi metaforă cu metaforă demersul şi discursul inconfundabil etc.: „Nici o jucărie nu e mai frumoasă ca o jucărie de vorbe („Povestea cu oi")". Arta arghezianä încearcă în dreptul urechii „cuvintele, ca pe nişte ulcele smălţuite" sau retopeşte folclorul nostru „antic" în „Facerea lumii" sau în „Neguţătorul de ochelari", două clare dovezi – citäm din cronica lui Perpessicius la „Cartea cu jucării" – ale artei de interpretare şi transpunere în planul metaforei. „Prin urmare, „Cartea cu jucării" are inedita calitate de „codice de legende şi poem ciclic de metamorfoze", fiind totodată şi „cartea junglei"" (Rudyard Kipling) şi confesiunea unui poet în inima căruia copilul şi vietatea domnului, câine, mâţă sau lăstun se bucură de o egală iubire şi de egală ospitalitate artistică.

Reunite, cele trei conştiinţe barthesiene într-o conştiinţă critică, ele se bazează pe arta citatului ca la Saint-Beuve ori G. Călinescu iar Perpessicius li se alătură victorios. Şi cum a citat dânsul din Arghezi, la fel citez şi eu din textele sale.

2. Tudor Arghezi: un prozator universal

„Tabletele din Ţara de Kuty" îl copleşesc iar pe „bietul" cronicar (a se citi: critic literar – n.n.). Căci ni se relevă „acelaşi netulburat poet, în inima căruia, ca într-un potir de sfântă împărtăşanie, totul se sanctifică şi se armonizează". Este un transmodernism avant-la-date/avant-la-lettre… Verbul său e când suspin şi când apă tare, când punte spre paradisuri nevinovate şi

când tunele spre bolgiile danteşti. Iar cronicarul se lasă iremediabil vrăjit, trimiţând criticul la plimbare şi punând în locu-i pe literatul cel mai plastic, dedulcit la comparaţii şi hiperbole cu suport stenic, magnific. Citǎm încă un paragraf deictic, însă prins în avalanşa de elogii ireversibile, în care se pivotează tot în jurul axei verbaloide: „Verbul său dur a pocnit ca o praştie trimeasă în creştetul cutezătorilor Goliaţi, firul său de păianjen s-a împletit ca oţelul în jurul victimelor, al căror contur a rămas de-a pururi imprimat în roca de pergament a Ziarului sau revistei; lentila sa miraculoasă a mărit şi deformat proporţiile atâtor grandioase caricaturi, a căror faimă infamantă e încă unul din miracolele acestui artist cu verva risipitoare".

Perpessicius pune aceste „Tablete ziaristice" lângă „Scrisorile persane" ale lui Montesquieu şi romanele filosofice ale lui Voltaire. Alegoriile lui Tudor Arghezi sunt concrete satire travestite, preferinţa mergând spre jocul identificărilor la care orice criptogramă îmbie, sau mai curând către deliciile fanteziei şi pentru emoţia estetică dintr-însa.

Afirmând că literatura alegorică n-a murit şi nu va muri câtă vreme se vor găsi spirite fanteziste, Perpessicius iarăşi nu are reticenţe axiologice. Citǎm, cu aceeaşi neclintită frenezie, căci pasajul e memorabil şi de pus în ramă de aur: „Dacă Thomas Morus critica societatea engleză în Utopia, dacă Swift preumbla pe Gulliver al său când în ţara piticilor şi când într-a uriaşilor, dacă Cervantes făcea pe Sancho Panza guvernator al insulei Barataria, dacă Montesquieu aduce la Paris pe Usbec perssanul, iar Voltaire pe Babuc sau pe Micromegas, dacă Dimitrie Cantemir a travestit evenimentele contemporane sieşi în Istoria hieroglifică, iar d-l Tudor Arghezi a imaginat o ţară Kuty, alta dar nu mai puţin aidoma cu a noastră, de bunăseamă că mobilul tuturor acestor peregrinări şi travestiri stă mai puţin în condiţiile exterioare ale societăţii şi timpului, cât într-unul interior, în natura fanteziei fiecăruia dintre scriitori: anticipativă la unii, satirică la toţi". Citatul e tare lung, cu indecis regret îl scurtez, dar din ce-i urmează Perpessicius dublează Furtuna lui Shakespeare cu neaşteptata capodoperă argheziană şi ea o insulă de latinitate într-o Oceanie a fanteziei poeţilor, homerică şi miraculoasă, absurd-grotescă, sub conul de lumină feerică a spiritului arghezian.

Am păcătui însă dacă n-am adăuga că Tablete din Ţara Kuty, oricât de unitară pe axa ei, este totuşi o carte de infinite nuanţe pe care Perpessicius le disecă în simultaneitate căci revenirile cu funcţii noi sunt posibile. Philippe Sollers le-ar inventaria sub pecetea dublei mişcări: pe de o parte constituirea şi construirea cărţii, pe de altă parte instituirea şi instruirea subiectului cărţii. Perpessicius le aliniază consecvent şi inteligent, lăudându-l în trombă pe Arghezi:

– născociri din cele mai absurde, altoite pe mai mult de un trunchi de verosimilitate,

– vocabule de un rar pitoresc lexical,

– fantoşe de un burlesc derivat din cea mai autentică sămânţă caricaturală,

– pagini de o cruzime realistă nemaiîntâlnită,

– pagini de suavă poezie (amintind cele mai bune poeme în proză din Cartea cu jucării, cum sunt paginile despre Arcadia copiilor din Kuty, unde încercarea de-a ridica o şcoală e înlăturată de rezistenţa nu numai a ţâncilor dar şi cu complicitatea naturii înseşi – n.n.).

Ochii Maicii Domnului este întâiul, în accepţia curentă, roman arghezian, iar Perpessicius scoate în relief virtutea epică şi inepuizabila putere de creaţie, construcţia organică, complexul lui Oedip, dialectica mânuirii de simboluri, aureola de poezie care învăluie şi transfigurează tot ce cade înlăuntrul ei. Unul din cercurile creaţiunii, lumea copiilor, l-a preocupat intens pe Arghezi şi l-a adus în cunoaşterea tainelor copilăriei dar şi în desprinderea unei galerii de tipuri rivalizând cu împătimiţii Muntelui Vrăjit al lui Thomas Mann şi cu nevropaţii Cărţii de la San Michele (Axel Munthe).

Celălalt roman, Cimitirul Buna Vestire, poartă de asemenea caracterul dexterităţii pamfletare şi psalmiste, corespunzând acelui homoduplex pe care cercetătorii apuseni l-au intuit în opera lui Baudelaire. Neintimidat de anvergura geniilor europene, Perpessicius şi-l revendică pe al nostru, recurgând, iată, la alăturări care în epocă vor fi părut niţel bombastice. Astăzi,

vizionarismul lui Perpessicius stă mărturie unui curaj pe deplin motivat şi în toate articulaţiile sale ca scriitură/lectură a unei scriituri/ lecturi (Jean-Louis Baudry: Scriitură, ficţiune, ideologie, în Antologie „Tel Quel" 1960-1971. Pentru o teorie a textului, Ed. Univers, Bucureşti, 1980, p. 234). Asistăm, în romanul arghezian, la o răsturnare a modelului imaginar al cunoaşterii, iar Perpessicius îşi dă seama imediat că subiectul însuşi, tema dovedesc pe marele fantezist şi creator de legende, de scene, când bufone, când de un grotesc inegalabil, când ieşite din comun.

„Manualul de morală practică" conţine tot serii de tablete şi materii de data aceasta proiectate pe un ecran de continuă şarjă critico-satirică, fantezia şi grotescul dominând tot timpul satira. „Evident, cu toate aceste podoabe proprii scrisului lui Tudor Arghezi, care pune în sfârcul frazelor sale cea mai pură mătasă, deci cea mai usturătoare, cu toată acea şlefuire, proprie stilului său, cu toată acea risipă de imagini şi cu toată acea variaţiune infinită a absurdului, urmărit prin labirinturi de expresie, ce caracterizează oricare din paginile sale" (în Perpessicius: 12 prozatori interbelici; Ed. Eminescu, Bucureşti, 1980, p. 122).

Volumului îi sunt acordate opt pagini iar în ele Perpessicius pare interesat de teoria formativităţii a lui Luigi Pareyson (formarea ca „facere" (poiein) care inventează „modul de a face") şi de teoria pedagogică în definitiv, căci Tudor Arghezi disecă o societate vinovată şi putredă, în văzul tuturor, condusă de întrupările acelui zoonpoliticon, adică ale „omului de stat pe şezut" spre deteriorarea resorturilor politice şi administrative şi dezastrul lor iminent.

Apoi se reîntoarce la pura poeticitate într-o proză de fierbinte şi castă senzualitate, la imnurile risipite în cinstea mamei şi a copilului: ocazie speculată de Perpessicius ca să-l distribuie pe Arghezi între Stendhal şi Remy de Gourmont şi să-şi elaboreze propria metapoetică comparatistă cu mult înaintea lui Matei Călinescu ori Adrian Marino, internaţionalizându-l prin urmare pe Tudor Arghezi, fără nici o ezitare, printre granzii literaturii universale. „Lecţia" fermă rămâne de un patriotism curat, dens în analogii şi similarităţi, paralele şi (re)verificări, de tipologii, descrieri şi anticipaţii comparatiste de necontestat.

EQUIVALENCE/ ANALOGY IN COMMON VOCABULARY, ABSOLUTE COGNITIVE SYNONYMY IN SPECIALISED VOCABULARY

Doina Butiurca
Assoc Prof., PhD., Faculty of Technical and Human Sciences in Tîrgu-Mureş, Sapientia University of Cluj-Napoca

Abstract:The assertion we start from in our study is that, in the tradition of European linguistics, synonymy was accepted, on one hand, as a relation of semantic equivalence (two words can replace one another, regardless of context), on the other hand, as an extension of the sense of the analogy. Our sphere of research is excerpting synonymy from a descriptive perspective at the level of common vocabulary and specialised vocabulary (as general objective). The approach is a contrastive one, and among the derived objectives we find the definition of synonymy, the relationship between common – specialised vocabularies in the treatment of synonyms, semantic expansion and neutrality, the typology of terminological synonyms. The novel concept we propose and illustrate is that of absolute cognitive synonymy.
One of the conclusions of the study is that the dynamics of current terminology justifies the presence of synonymy relations at different levels of specialised communication. Secondly, the insertion of numerous new senses into a base word belonging to common vocabulary has theoretical consequences on the traditional definition of synyonymy and, in practice, marks the differences necessary in different language registers.

Keywords: lexis, terminology, absolute cognitive synonymy, sense etc.

Cadrul teoretic. Sinonimia lexicală

Două sunt direcțiile de cercetare a relației de sinonimie în semantică, cu excepțiile necesare: (1) definirea conceptului şi (2) delimitarea diferitelor tipuri de sinonime.În ceea ce privește definirea conceptului din perspectivă lingvistică, există două direcții fundamentale: definiții de tip structural și definiții de tip semantic, ambele corespunzând în viziunea lui E. Coșeriu (Coșeriu, Lecții..200:19-40) celor două doctrine care au dominat lingvistica europeană- pozitivismul și antipozitivismul. În tradiția studiilor structuraliste franceze, sinonimia a fost definită ca raport de echivalență semanatică, de identitate, în sensul că două cuvinte sunt sinonime atunci când acestea sunt egale și se pot înlocui unul prin celălalt. Este o definiție valabilă pentru *sinonimele absolute*, spre exemplu. Seriile *zapadă-omăt-nea/ barcă-luntre* din limba română ating cel mai înalt grad de sinonimizare, prin suprapunerea totală a sensurilor. Girard (Girard, 1718) înțelegea prin sinonimie mai mult decât o relație de echivalență semantică, idee reformulată de Ray (A. Ray, 1976) în viziunea căruia sinonimia însemna "a evoca un concept echivalent pentru ". O definiție radicală a sinonimelor a fost dată de Ullmann, în viziunea căruia sinonimia se stabilește între două unități lexicale nu între sensurile acestora (S. Ullmann 1969). Lingvistul britanic acceptă ca sinonime doar acele unități care se pot înlocui reciproc, în orice context. Sunt astfel, eliminate sinonimele relative, indiferent de rolul afectiv sau cognitiv al acestora.

În lingvistica românească (Iorgu Iordan LRC, 1956; Onufrie Vințeler 1983; Forăscu în Bidu-Vrănceanu și Forăscu 2005) sinonimia este studiată ca relație între cuvinte care au același sens și/ sau cuvinte care au sens foarte apropiat, a căror formă este mai mult sau mai puțin diferită. De aici derivă și tipologia sinonimelor:*sinonime absolute* manifestate în limbă și *sinonime relative*, cvasi-echivalente, manifestate în vorbire. Criteriul substituției este adesea

considerat ca fiind suplimentar în definirea relației de sinonimie, prioritară rămânând tripla identitate - identitatea de sens, noțională și identitatea obiectelor. Definiția dată sinonimelor de O. Vințeler(Onufrie Vințeler 1983) se bazează pe conținutul unității lingvistice și pe principiul substituției [„cuvinte independente, diferite ca forma dar identice sau apropiate ca sens, care exprima aceeași noțiune pe plan sincronic si in cadrul aceluiași sistem, având posibilitatea de substituire și în cadrul aceluiași context fără ca sensul contextului sa fie alterat"(Onufrie Vinteler 1983:71)]. Pentru Narcisa Forăscu, sinonimia este un tip de relație semantică „ce se stabilește între cuvinte care au semnificații atât de apropiate, încât le considerăm identice.Prin aceasta, ea constituie o modalitate de organizare a vocabularului" (Forăscu în Bidu-Vrănceanu și Forăscu 2005:90). Recent, Cristinel Munteanu (C. Munteanu 2007) a propus o abordare integralistă a sinonimiei, din perspectiva studiilor de lingvistică integrală ale lui Eugen Coșeriu. Este o abordare realizată din perspectiva celor trei straturi de conținut " …corespunzătoare celor trei niveluri ale limbajului"(C. Munteanu 2007:35) - nivelul universal, nivelul istoric și nivelul individual. *Desemnarea* ("*Bezeichnung"* în terminologia lui Eugen Coșeriu) aparține nivelului universal, fiind comună tuturor limbilor prin "referința la faptele extralingvistice" și /sau la "faptele lingvistice ca aparținând realității"(E.Coșeriu, *Lingvistica* 1994: 54). Prin *Bedeutung*, Eugen Coșeriu desemnează cel de-al doilea concept referitor la conținut, respectiv, *semnificația* și/sau *semnificatul* care este "conținutul unui semn sau al unei expresii, dat într-o limbă și exclusiv prin intermediul limbii însăși". Semnificația apare ca fiind determinată de desemnare în discurs, fiind "însumarea tuturor posibilităților de desemnare dintr-o limbă"(C.Munteanu,2007:36). În traducerea dintr-o limbă în alta se traduce sensul, niciodată semnificația.

Problema privind sensul lexical este deosebit de complexă. Benveniste considera conținutul sau sensul condiția *sine qua non* pe care unitatea lexicală trebuie să o îndeplinească pentru a-și menține statutul lingvistic (Benveniste, 2000: 16).Bloomfield realiza distincția necesară dintre sensul *central/normal* și sensul *marginal*/transferat.(Bloomfield2005:149).În lingvistica românească, Iorgu Iordan identifica două tipuri de sensuri la nivelul unui cuvânt: sensul fundamental, care desemnează noțiunea însăși și sensurile secundare, derivate/ întemeiate pe sensul propriu-zis/fundamental. Noțiunea și semnificatul par să reprezinte același concept științific. Prima este preluată din logică și din acest motiv o vom utiliza cu precădere în descrierea structurii termenului. Tot din logică sunt preluate și conceptele de extensiune/ intensiune a sensului. În tradiția ideilor lui Ch. Morris, Ivan Evseev conferă sensului lexical trei tipuri de valori: valoare denotativă (dată de raportarea expresiei lingvistice la obiecte, concepte, fenomene desemnate prin cuvânt); valoare structurală (dată de raportarea cuvântului la alte cuvinte); valoare pragmatică sau conotativă (face referire la modul în care sunt interpretate cuvintele în procesul de comunicare). Referința și/sau contextul verbal de utilizare conferă cuvântului indici suplimentari de informație, extinzând gradul de comunicare cu lumea.Dacă în semantica tradițională verificarea calității de sinonim se realiza după criteriul substituției, al echivalenței, Eugen Coșeriu propune "principiul funcționalității" și al "semnificatului unitar"(E. Coșeriu, Lecții…159), formulând ipoteza că o formă lingvistică separată în lexic și în gramatică se definește înainte de toate, printr-un "semnificat unic și anume un semnificat unitar valabil pentru toate contextele în care apare forma respectivă și care să poată justifica accepțiile acesteia ca fiind motivate prin determinări contextuale"(E. Coșeriu, 2000: 173). Numitorul comun al cercetărilor din domeniu este că în structura semantică a cuvântului există (ca și în configurația fonemului) o *invariantă*, o constantă semantică ce însumează un anumit număr de seme cunoscute de toți vorbitorii unei limbi.

0. Expansiune și neutralizare semantică

Pe lângă echivalența absolută, atât semantica tradițională cât și cea modernă au definit (v. supra) relația de sinonimie ca asemănare de sensuri, ca vecinătate, ca raport de cvasi-identitate semantică. Din acest motiv, sinonimia relativă (parțială) este realizabilă numai în anumite limite impuse de contextul în care actul lingvistic se desfășoară. Se dau seriile: *timp-vreme* (subst.), *exact-precis* (adjectiv) din limba română, *justifier, autoriser* (verb) din limba franceză, considerate sinonime, în numeroase dicționare de sinonime și/ sau în dicționarele generale. Neutralizarea relației de sinonimie, respectiv, opoziția dintre ”inventarul” lexicografic și contextul verbal, se evidențiază cercetând identitatea de referent. A se compara:

Stă un *timp*/o *vreme* la bunici.
Toate rezultatele obținute de voi sunt *exacte*/*precise*.

cu:

Motor în *patru timpi* (niciodată, *motor* în patru vremi!)
Se dă *ora exactă* pe glob!(nu ora *precisă!*)

În primele două contexte verbale restrânse, *timp-vreme*, *exact-precis* sunt sinonime. Neutralizarea echivalenței *timp-vreme* (subst.) *și exact-precis* (adjectiv) din ultimele două enunțuri este impusă de factori de natură extralingvistică, prin particularizarea „obiectului”, a caracteristicii. Relația de sinonimie suferă modificări fundamentale la nivel semantic, impuse de semnificat/ de vectorul ”conceptual”/ de referent. Ceea ce interesează lectorul este sensul specializat, univoc, spre deosebire de nivelul expresiv al primelor două enunțuri, unde selecția echivalenților semantici, nefiind motivată, nu este obligatorie în procesul de comunicare. În contextul actual al dezvoltării științelor, definirea conceptului de sinonimie revendică o mai mare flexibilitate (dacă nu o reconsiderare!), cu apel obligatoriu la nivelul universal și istoric al limbajului, respectiv la desemnare și semnificație /semnificat.

Neutralizarea echivalențelor sinonimice are loc și la alte două niveluri, *nivelul diastratic* și *nivelul diacronic*. Se dau seriile: *menajeră* (subst.), *jupânească,* (rar) *madamă*. (~ într-o casă înstărită.);/*a decima,a zeciui* (înv.), *a secera* (fig.),*a masacra*. Cercetând exemplele date după criteriuldiastratic, *jupânească, madamă* din prima serie și *a zeciui*, din a doua serie sunt cuvinte utilizate în anumite regiuni și/ sau în anumite perioade de evoluție a limbii. Unitățile lexicale date nu coexistă în aceeași perioadă de timp, sunt diacronic diferite. *Jupânească*, *madamă* au ieșit din uz și nu pot fi sinonime *in praesentia* cu *menajeră*. Nu îndeplinesc cel puțin două dintre condițiile de a se constitui în serii sinonimice: chiar dacă respectă identitatea de referent, nu aparțin aceleași variante stilistice. Sub aspectul comportamentului contextual, deși sunt acceptate ca sinonime în sens larg, nu pot fi substituite fără consecințe asupra dimensiunii cognitive și expresive a comunicării. Sinonimia este o relaţie de echivalenţă semantică, în mod obiectiv, numai dacă unitățile lexicale coexistă în aceeași perioadă de timp și numai dacă sunt funcționale la nivelul aceluiași registru stilistic al limbii. Recent, P. Zugun (Zugun 2000: 235) a propus o clasificare a sinonimelor după locul, timpul și mediul în care sunt utilizate și/ sau identificate (*sinonime teritoriale, sinonime cronologice, sinonime stilistice* etc). Restricțiile de natură stilistico - funcțională sunt astăzi deosebit de complexe și revendică cercetări aprofundate. Exemple putem identifica și în ”istoria” limbajelor specializate. Din seria de sinonime, ”conducător”, „sultan”, „chehaia”, „tefterdar”, „reis-effendi” (Dimitrie Cantemir, *Descriptio Moldaviae*) limbajul administrativ nu va reține decât cuvântul ”conducător”, celelalte unităţi terminologice de origine turcă, cu termeni complet neadaptaţi specificului limbii române, fiind eliminați din registrul oficial al administrației actuale. Terminologia actuală a afacerilor include din seria *taxă*, *tribut*, *pesches* (darul sultanului oferit cu ocazia Bairamului sau a Paștelui) doar termenul ”taxă”, celelalte

unități aparținând vocabularului empiric, nefiind reținute. Termenii arhaici pot conferi semnificației generale o valoare expresiv-funcțională în literatură, însă registrul limbajelor specializate neglijează distribuția stilistico-funcțională, respectând criteriul univocității.

Întrebarea care se pune este în ce măsură poate fi extins sensul, în cazul sinonimelor lexicale cvasi-echivalente, fie în sinonimia de dicționar, fie în sinonimia actului lingvistic? Într-un *Dicționar de sinonime* on-linea găsim la ”manieră” următoarele serii: manieră s. 1. v. *comportare*. 2. v. *mod*. 3. v. *stil*. 4. v. *regim*. 5. v. *sens*. 6. v. *politețe*. 7. v. *bună -cuviință*. Identitatea de sens dintre sinonimele date este relativă, chiar dacă trăsătura lor comună este aceea de a desemna o modalitate particulară de comportament și/ sau ansamblul de mijloace de expresie și de procedee care alcătuiesc stilul particular al unui artist, al unui curent în artă, în general etc Pentru ca două sau mai multe cuvinte să îndeplinească statutul de sinonime, este necesar ca identitatea sau echivalența de sens să aibă un număr cât mai mare de seme comune. Oricare alt dicționar de sinonime consemnează aceleași unități ale seriei, dat fiind faptul că relativitatea, caracterul vag al conceptului ”identitate de sens„ permite reținerea însușirilor comune ale obiectelor, așa cum se reflectă în mintea noastră, la un moment dat. Ceea ce nu respectă însă numeroase serii de sinonime propuse în dicționare este relația, istoricește/ nu momentan constituită, dintre reprezentarea însușirilor unui obiect în mintea noastră și contextul verbal real/nu virtual, de comunicare. Lărgirea exagerată a sferei unităților lexicale considerate sinonime este vizibilă în contexte restrânse. Într-un enunț precum: *Condițional-optativul este un mod personal în gramatică.*, ”mod” nu se poate substitui prin ”manieră„ tot așa cum, în enunțul ”Comunismul este un regim totalitar”, ”regim” nu este echivalent cu ”manieră”. Sunt unități lexicale care nu îndeplinesc condiția conținutului comun. Nici în cazul cuvântului *sens* nu putem identifica vreun sem comun cu *manieră*, așa încât acestea să fie considerate sinonime. Contextele verbale reale pun în evidență opoziția dintre ”inventar„ și „uzaj„/ dintre reprezentarea particulară și sistem, dintre subiectiv și obiectiv, în sens larg. Sensul cuvântului este dat de *context.*Este necesar ca principii teoretizate în literatura de specialitate (principiul repartiției dialectale a cuvintelor; principiul variantei stilistice; principiul diastratic etc.) să fie respectate la elaborarea dicționarelor de sinonime on-linea. Rezultă din exemplul discutat lipsa unui criteriu științific de selecție a seriilor sinonimice, în absența căruia lexicograful apelează la intuiție.
Identitatea noțională și identitatea obiectelor teoretizată în lingvistica franceză (Ch. Bally 1919-1921), rusă (R.A.Budagov 1961) și în lingvistica românească de Iorgu Iordan este un criteriu de sinonimizare abandont în perioada actuală. Narcisa Forăscu preferă să utilizeze termenul de *referent* în locul aceluia de *obiect*. Motivul pentru care acest criteriu își pierde valabilitatea este că nu toate cuvintele care exprimă aceeași noțiune sunt sinonime. În limbajele specializate, ca urmare a dezvoltării științei și tehnicii, numeroase cuvinte care desemnează același concept general ajung să se diferențieze datorită evoluțiilor total diferite. Cuvintele *avion-rachetă*, *vapor-submarin* desemnează aceleași noțiuni ”aparat de zbor”, respectiv ”aparat de navigație pe mare”. Deosebirile tehnice și de finalitate pe care știința le-a realizat sunt atât de mari încât anulează identitatea unităților din seriile date. *Avion-rachetă* sunt două cuvinte care denumesc obiecte ce nu mai aparțin aceluiași sistem, din perspectivă diacronică. *Vapor-submarin* se încadrează aceluiași tipar. Nici *oaie-berbec*, *cocoș-găină* nu pot fi considerate sinonime, chiar dacă desemnează aceleași concepte (ovine, păsări de curte). Din perspectiva raportului cu sexul, cele două serii se deosebesc, anulând identitatea de noțiune.

Etapa actuală de dezvoltare a limbilor revendică prezența unor criterii științifice de stabilire a relației de sinonimie, chiar dacă fenomenul terminologizării creează numeroase situații de suprapunere lexic/terminologie, în lexicul panlatin și în limba engleză (v. en. mouse; en. window etc). ”Locul comun„ al acestor dimensiuni este *contextul*, teoretizat din

perspectiva lingvisticii integrale de Eugen Coșeriu. Lingvistul înțelege prin context al vorbirii ”toată realitatea care înconjoară un semn, un act verbal sau un discurs, ca ”știință” a interlocutorilor, ca prezență fizică și ca activitate”(E. Coșeriu 2009: 225) și ia în considerare trei tipuri de contexte: idiomatic, verbal și extraverbal.
Contextul idiomatic este reprezentat de limba însăși, ca fundament al vorbirii: ” În vorbire se manifestă în mod concret o parte a limbii, dar această parte semnifică (are semnificație) în relație cu toată limba, cu toată știința idiomatică a vorbitorilor”(idem). Contextul verbaleste ”discursul însuși în calitate de ”cadru”al fiecăreia dintre părțile sale(…)….constituie ”context verbal” nu numai ce s-a spus înainte…, ci și ceea ce se va spune în același discurs.”(E. Coșeriu 2009: 226). Contextul extraverbal însumează ”toate circumstanțele de natură lingvistică ce sunt percepute în mod direct de către vorbitori”(idem). Subtipurile de contexte extraverbale luate în considerare de lingvistul român sunt numeroase (context extraverbal fizic, empiric, natural, practic, istoric și cultural).

1. Relația dintre lexicul comun-limbaj specializat în terminologie și problema sinonimiei

Eugen Coșeriu utiliza conceptul de ”sinonimie cognitivă” (Profesorul îl laudă pe student./ Studentul este lăudat de profesor) în abordarea limbilor naturale și a ”semnificatelor”/ expresiei exterioare, ce formează baza lingvistică a limbajelor specializate. Limbajul este expresie al cărei nucleu îl reprezintă semnificatul, trăsătură care nu îi permite să opereze cu opoziții de tipul adevăr-neadevăr, poetic-apoetic. Aceste distincții (dezvoltate după tiparele științifice ale logicii) apar în cercetările consacrate științei limbajului, care deosebesc limbajele specializate de limbajul poetic și de uzul limbii/ aspectul pragmatic, în concepția lingvistului român. Tezele privind limbajul sunt edificatoare. Cuvintele sunt substitute ale lucrurilor, altfel spus semnificatul coincide cu desemnarea. O altă teză privește distincția fundamentală dintre *desemnare* (referinţa la realitatea extralingvistică), *semnificaţie/ semnificat* (conţinutul de limbă dat de semnificat) şi *sens* (conţinutul unui act lingvistic, al unui discurs *in vivo*). La nivelul lexicului, desemnarea „nu este faptul primar al limbajului, ci un fapt secundar, subordonat *semnificaţiei*: este faptul de a raporta un lucru constatat la o semnificaţie deja dată” (Coşeriu, 1999, p. 12).În terminologie însă, raportul dintre semnificație și desemnare este inversat prin demersul terminologului, de la desemnare la semnificație, demers prin care sunt numite clase de lucruri, obiecte dinainte cunoscute, cu ajutorul termenilor. Limbajul se transformă astfel, în nomenclatură, în viziunea coșeriană.

Între lexicul comun și în lexicul specializat deosebirile sunt fundamentale, consideră lingvistul român. La nivelul organizării, lexicul comun este structurat idiomatic, caracteristică dată de diferențele de semnificat care ajută la funcționarea cuvintelor. Limbajele specializate sunt nomenclaturi i*n vitro* (în dictionarele terminologice, spre exemplu), impuse de exigențele științei, de relațiile pe care le stabilesc cu realitatea obiectelor, a lucrurilor. Discursul specializat, unde terminologia este funcțională in *vivo* impune o abordare specifică. În științele ”tari” precum și în domeniile umaniste limbajul este depășit de rigorile științei prin criteriiile obiective de cunoaștere, ajungându-se întotdeauna la lucrurile înseși, aparținând contextului extralingvistic. Funcționând în relație directă cu intuiția obiectelor strict determinate, termenii sunt univoci (*med. cord, dializă, hipotalamus* etc), sinonimia / relațiile paradigmatice neavînd nicio rațiune în acest context. E. Coșeriu considera că limbajele specializate aparțin limbilor naturale mai degrabă prin expresia lingvistică (semnificant) decât prin semnificat. Exceptând nomenclaturile adaptate/create pe teren lingvistic propriu în fiecare limbă, cercetările demonstrează că semnificatele termenilor științifici sunt universale și/ sau, după caz, cvasi-universale și în consecință, ”interidiomatice” (Eugen Coșeriu). De aici

derivă ușurința de echivalare, de transpunere dintr-o limbă în altă limbă, echivalarea însemnând, în fapt „substituirea semnificanţilor”, şi nu „transpunerea semnificatelor unei limbi către semnificatele alteia”(Coseriu, 1966, p. 97-98).

Așadar, cu toate că în evoluția terminologiei europene opiniile diferă de la o Școlă la alta, există numeroase trăsături comune lexicologiei și terminologiei: ambele discipline manifestă interes față de *cuvinte* utilizate în lexicul general al unei limbi sau în lexicul specializat. Atât lexicologia cât și terminologia au o parte teoretică și una practică, aplicativă (dictionarele generale și dicționarele specializate). Cu toate acestea, există câteva diferențe fundamentale (Cabré 1998: 35): a.lexicologia are un domeniu mult mai larg de cercetare, spre deosebire de terminologie. Lexicologul cercetează cuvintele unei limbi sub aspectul registrului lingvistic, al repartizării socio-profesionale, spre deosebire de terminologie care are în vedere un lexic restrâns, a cărui trăsătură fundamentală este interdisciplinaritatea. b unitatea de bază a lexicologiei este *cuvântul*, unitatea de bază a terminologiei este *termenul*.c.scopul lexicologiei este descriptiv, scopul terminologiei este prescriptiv. Metodologia de cercetare este cvasi-identică, făcând referire la inventarierea și definirea unităților. În concepția cercetătoarei de la Universitatea Pompeu Fabra (Barcelona), lexicologia include sfera terminologiei.

2. *Sinonimia cognitivă absolută* în terminologia actuală

Spre deosebire de conceptul de sinonimie teoretizat ca echivalență/ cvasi-echivalență în lexicologie, sinonimia în terminologie este restrictivă, presupunând evitarea oricărei situații de ambiguitate, așa cum reiese din cercetările/ Școlile de terminologie din Europa(si nu numai!). În practică, relația de sinonimie este omniprezentă în majoritatea limbajelor specializate. În aceeași idee, M. Th. Cabré (Cabré 1998) observa că relația de sinonimie se manifestă în diferite grade și sub diferite forme: 1.relația de sinonimie dintre un termen și definiția acestuia (sinonimie sintagmatică);2.sinonimia dintre un termen și imaginea ilustrată a conceptului definit de termenul respectiv (sinonimia de interferență între două coduri diferite); 3.sinonimia dintre termeni echivalenți existând în limbi diferite; 4.relația de sinonimie dintre termeni care aparțin diferitelor registre ale limbii; 5.relația dintre termeni echivalenti aparținând aceleași etape de evoluție a limbii; 6.sinonimia dintre termenii savanți și alte denumiri, mai mult sau mai puțin populare (sinonimia de coduri lingvistice). Doi termeni sunt sinonimi din punct de vedere lingvistic, nu pragmatic. În acest caz, cele două unități sinonimice aparțin la două registre lingvistice diferite, ca de exemplu: sinonime între un termen științific și forma sa populară: med. ro. *boală – bolniță*; sinonimie între un termen standard și forma sa dialectală, aspect care interesează istoria terminologiei, nu terminologia *in vivo*. O relație de sinonimie se poate dezvolta între unități echivalente semantic, dintre care una s-a format din cealaltă (o siglă și forma dezvoltată a acesteia; o trunchiere și forma sa completă). În alte situații, două forme sinonimice sunt coexistente în același limbaj de specialitate. Este cazul nomenclaturilor în raport cu terminologia și al simbolurilor în raport cu termenii: Ca-calcium; Na-sodium.

Aplicativ, în terminologia medicală, IT, în terminologia economică, finanțe și bănci, în terminologia solului, relația de sinonimie poate apărea între:

a. O siglă și o formă dezvoltată: BT (Banca Transilvania), SVGA (Super Video Graphicus

Adaptor),V-ONC (oncogenă virală); GIF (Graphical Interface Format); inf. FAT (File Alocation Table) etc.Numeroase sunt situațiile în care sinonimia se stabilește între termenul englez și/sau german/ francez și sigla corespunzătoare și între termenul cu formă românească și sigla corespunzătoare: med. germ..P-Q Intervall/ ro.Interval P-Q; med. fr. thérapie anti-Rh-

D/ ro. terapie Anti-Rh-D; med. en.Q wave - Undă Q; med. en. R ratio/ ro. Raport R.etc. Sunt serii de sinonime absolute cognitiv, care respectă toate condițiile necesare pentru realizarea acestei relații (v. A–Bidu Vrănceanu, N. Forăscu 2005:96). Diferența este că în terminologie, raportarea la criteriul dialectal și/sau la criteriul stilistic este neutralizată, spre deosebire de domeniul lexicologiei.

b. Termenii/sintagmele terminologice cu etimon diferit, provenit din aceeași limbă-sursă și/saudin limbi-sursă diferite : med. rezonanță magnetică nucleară - zeugmatografie.

Prima sintagmă este un calc după limba franceză/engleză (fr.résonance magnétique nucléaire/ en.nuclear magnetic resonance). Cel de-al doilea termen este în limba română tot un calc după limba franceza, al cărui etimon este însă, lat. *zeugma-atis*(cf. gr.zeugma, atos).

Etimonul de sursă greacă și/sau latină a dus la apariția unor termeni diferiți, în terminologia medicală europeană: germ. *Apotheke* (*farmacie*, cu sinononimul *Drugstore*), *patikus* si *patika* (în limba maghiară) etc.Grecescul *apothiki* este etimonul termenului latin *apoticarius* și al formelor derivate: fr. *apoticaire* (în franceza veche „ farmacie"), *apoteka* (în limba rusă „farmacie") respectiv, *Apotheke*r (germ. farmacist), *apothicaire* (fr. veche „farmacist"), *aftekar* (farmacist in limba rusa) s.a.m.d. Concomitent cu medicii atestați în domeniul medical, existau în Antichitate vindecări empirice, neatestate, realizate de medici profani, numiti *pharmakopolis*. *Pharmacum* stă la baza a cel putin 20 de unitati terminologice compuse tematic/ derivate în limbile neolatine (fr. pharmacocinetique ; rom. farmacocinetica;), engl. Pharmacokinetic etc.

c. Sinonimia dată de termeni alcătuiți prin autocombinarea afixoidelor: *angiocardiografie –*

cardioangiografie. In particular, dubletele latine și grecești nu se elimină reciproc. Practica medicală atestă egala circulație a acestora: hemostatic (<fr. *hemostatique*; cf. gr. *mnμmop-, mnμm* "sange", *qomors*) și coagulant (lat. *coagulans* „care incheaga"); amfi- (< gr. *tμuu*-,) – ambi- (lat. *ambi*-, *ambo*); hemi (< gr. *wμ*-) - demi (<lat. *dimidius*) –semi (< lat. *semi*-),,jumatate"; poli (<gr.*xpyz-, xpy*{s) - multi-(< lat. multi-,multus-).Și alte tipuri de sinonime între termeni formați cu ajutorul elementelor de compunere savantă ne-au reținut atenția:

- med. *glosalgi*e (cf. gr. *glossa* "limbă"+ gr. *algos* "durere")-*glosadenie* (cf. gr. glossa "limbă"+ gr. dynia "durere"), unde relația de sinonimie se stabilește între elementele secundare ale termenilor;

- med. *adipozurie* (lat. *adipis*"grăsime"+ gr. *ouron* "urină") - med.*lipurie* (cf. gr. *lipos*"grăsime"+ gr. *ouron* "urină"), unde relația de sinonimie se realizează pentru elementul prim al termenului.

Existența dubletelor greco-latine a determinat apariția relației de sinonimie, așa cum se poate deduce din exemplele date, atât la nivelul sufixoidului cât și la nivelul prefixoidului.

d. Sinonime de inventar. Sursa acestui tip de relații este dată de dicționare, cauzele fiind

variabile.Sinonimele terminologice sunt rezultatul unor opinii diferite asupra procesului de desemnare al unui concept. Terminologia medicală franceză întrebuințează nu mai putin de douazeci și șapte de sinonime terminologice pentru a denumi o singura afecțiune a splinei: *splenomégalie myéloïde idiopathique – érythroblastose chronique de l'adulte – hépato splénomégalie mégacaryocytaire* etc. Pentru *Encefalopatia Gayet – Wernicke* terminologia engleză utilizează opt sinonime (*Wernicke's encephalopathy disease*; *Gayet's disease*; *Gayet-Wernicke encephalopathy*; *Gayet-Wernicke haemorrhagic encephalitis*; *Gayet-Wernicke syndrome; Wernicke'sencephalopathic syndrome*; *Wernicke's encephalopathy; Wernicke's syndrome).*

e. numeroase sintagme medicale întrețin paralelismul patronim anglo-american –

termen neologic/ compus savant cu elemente lexicale de sursa greco-latina: sindromul Bonnier – sindrom de nucleu; sindromul Buschke-Ollendorff – dermatofibroză lenticulară diseminală; sindromul Caplan - pneumoconioză reumatoidă; reacție Fermandez - „test cu lepromină"; testul Studer – Wyss – probă la neomercazol; test Huhner- test postcoital. Există situații când terminologia medicală acceptă ca strategie sinonimică echivalența cu termeni alogloți: *Cross- Matching* – varianta pentru *cross – meci.*

Cercetările recente semnalează faptul că manualele, cursurile de specialitate oferă numeroase date privind relațiile de sinonimie cognitivă absolută. Uzajul este unul dintre sursele sinonimiei de registru, dezvoltată din dorința unei comunicări rafinate, diversificate, care să elimine redundanța: *medic-doctor*; *nivel- etaj*; *stindard-steag*; etc

Alte serii sinonimice, existente în număr mare în terminologia medicală constau în alternarea unui termen împrumutat cu echivalentul românesc:

med. *aneuzomie* – med. *recombinare genetică*
med. *pavilion auricular*-med.*pavilionul urechii*
med. *pediculus* – med. *păduche*

Sinonimia specializată este confirmată deopotrivă de discursul de specialitate și de presa medicală, economică, IT etc: *centru comercial – mall- supermarket; gară-stație feroviară; spital-clinică; piață-bazar* etc.

Concluzii

Se impune în etapa actuală de dezvoltare a limbilor și a terminologiei, respectarea principiilor coșeriene de abordare a sinonimiei, din perspectiva celor trei niveluri ale limbajului: nivelul universal, nivelul istoric și nivelul individual (al discursului specializat, al vorbirii etc). Obiectivele terminologiei și ale lexicografiei diferă, fapt în măsură să influențeze statutul relațiilor paradigmatice, cu specială referire la relația de sinonimie. Gradul înalt de univocitate semantică din domeniul terminologiei obligă la restrângerea sinonimiei, fenomen care conferă o atenție deosebită referentului/ funcției referențiale (în discursul specializat), în opoziție cu lexicologia care este orientată, printre altele, spre funcția expresivă. Cu toate acestea, caracterul dinamic al terminologiei contemporane justifică prezența relațiilor de sinonimie, la diferite nivele de comunicare specializată. Nu putem vorbi însă de relații paradigmatice, în sensul în care sunt acceptate în lexicologie, ci de relații cognitive, de un anumit tip de "sinonimie cognitivă", pe care o numim *sinonimie cognitivă absolută*. În limbajele specializate, *sinonimia relativă* dăunează gradului de științificitate, afectează precizia, caracterul monoreferențial al termenului/ sintagmei, al discursului științific. Din aceste considerente, normalizarea și armonizarea în terminologie obligă la reducerea formelor denominative concurente, aflate într-un raport de sinonimie cognitivă relativă. Este o tendință care limitează existenta a doi sau trei termeni pentru denominarea aceluiași concept, spre deosebire de lexicografie, interesată de îmbogățirea lexicului unei limbi.

BIBLIOGRAPHY

Bally,*Traité* , I/II = Ch. Bally, *Traité de stylistique française*, Heidelberg, vol. I, 1921; vol. II, 1919.

Benveniste, *Vocabularul*= Émile Benveniste,*Vocabularul instituțiilor indo-europene. I. Economie, rudenie, societate*, Ed. Paideia,București, 1999.

Benveniste,*Probleme* I/II = Émile Benveniste, *Probleme de lingvistică generală*, vol. I şi II, Ed. Teora, Bucureşti, 2000.

Bidu-Vrănceanu, Forăscu,Limba = Forăscu N.2005: Angela Bidu-Vrănceanu, Narcisa Forăscu, *Limba română contemporană, Lexicul*, Editura Humanitas Educational, Bucureşti, 2005.

Bidu-Vrănceanu, Lexicul= Angela Bidu-Vrănceanu, *Lexicul specializat în mişcare.De la dicţionare la texte* de Angela Bidu-Vrănceanu (2007a),Editura Universităţii, Bucureşti,2007 a.

Bidu-Vrănceanu(coord), Terminologia= Angela Bidu-Vrănceanu, *Terminologialingvistică*, EUB, Bucureşti 2010.

Bidu-Vrănceanu, *Rolul*= Angela Bidu-Vrănceanu,*Rolul lingvisticii în terminologie. În Terminology and translation studies.Plurilingual terminology in the context of european intercultural dialogue* (coord. Doina Butiurca, Inga Druţă, Attila Imre), Cluj-Napoca, Scientia.

Bidu-Vrănceanu, A. *Diacronia* = Angela Bidu-Vrănceanu, *Diacronia în terminologie*, în *Lexic comun/ Lexic specializat*, Analele Universităţii „Dunărea de Jos"din Galaţi, Fascicula XXIV.Anul IV, nr.1(5) 2011b.

Bidu-Vrănceanu,A. .(coord.) = Angela Bidu-Vrănceanu,*Terminologie şi terminologii II*, EU, Bucureşti 2012.

Bloomfield, *Language* = Leonard Bloomfield, *Language*[retipărire a ediţieilondoneze din 1935], Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, New Delhi, 2005.

Budagov,*Ştiinţa limbii* = R. A. Budagov, *Introducere în ştiinţa limbii*, Ed.Ştiinţifică, Bucureşti, 1961

Busuioc, Cucu, Introducere = Ileana Busuioc, Madalina Cucu, *Introducere în terminologie,* Editura Credis, Bucureşti 2001.

Cabré M.T. *La terminologie*= Maria Teresa Cabré, *La terminologie*, traducere din catalană, Monique C.Cormier şi John Humbley, Armand Colin, Les Presses de l`Université d`Ottawa, Armand Colin, 1998.

Chivu, G. *Stilu*l= Gheorghe Chivu, *Stilul celor mai vechi texte ştiinţifice româneşti (1640-1780).*II. *Stilul textelor lingvistice*. în LR XXX 1, 45/ 1981

Chivu, G. *Civilizaţie*…= Gheorghe Chivu, *Civilzaţie şi cultură: consideraţii asupra limbajului bisericesc actual* ; ciclul limba română şi relaţiile ei cu istoria şi cultura românilor, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1997

CiobanuG., *Elemente..*=Georgeta Ciobanu, *Elemente de terminologie,* Mirton,Timişoara,1998.

Coşeriu, *Lecţii* = Eugenio Coseriu, *Lecţii de lingvistică generală,* traducere din spaniolă de Eugenia Bojoga,cuvânt înainte de Mircea Borcilă, Editura Arc 2000.

Coşeriu, *Introducere*= Eugenio Coseriu,*Introducere în lingvistică*(ediția a II-a),Editura Echinox, Cluj, 1999.

Coşeriu, *Lingvistică spaţială*=Eugen Coşeriu,*Lingvistică din perspectivă spaţială şi antropologică. Trei studii*(cu o prefață de Silviu Berejan şi unpunct de vedere editorial de Stelian Dumistrăcel), Ed. Ştiința, Chişinău, 1994

Coșeriu E. *Omul*: Eugen Coşeriu, *Omul şi limbajul său*, Editura Universităţii, Al.I.Cuza, Iaşi 2009 .

Depeker L. *Entre signe* = Loic Depecker, *Entre signe et concept. Eléments de terminologie générale,* Presses Sorbonne Nouvelle, Paris 2002.

Druță, I., *Dinamica* = Inga Druţă, *Dinamica terminologiei româneşti* sub impactul traducerii, Centrul Editorial- Poligrafic al USM, Chişinău, 2013.

Guilbert, L *La*…= Louis Guilbert, *La créativité lexicale,* Larousse, Paris1976.

Gaudin F. *Pour*…= F. Gaudin, *Pour une socioterminologie. Des problèmes sémantiques aux pratiques institutionnelles*. Rouen. Publications de l`Université de Rouen 1993.

Iordan, LRC = Iorgu Iordan,*Limba română contemporană*, Editura MinisteruluiÎnvățământului, Bucureşti, 1956.

Leart, P., *Les..* = Leart Pierre, *Les langues spécialisées*, Presses Universitaires de France, Paris 1995.

Rey, A. *Préalable* = Alain Rey, *Préalable à une definition de la terminologie*, în Essai *de definition de la terminologie*, Actele Colocviului Internaţional de terminologie, Lac-Delage, 5-8 oct. 1975, H. Dupuis (red.) Régie de la langue française, Quèbec, Editeur officiel du Quebec 1976.

Rey, A. *Théories* = Alain Rey, *Théories du signe et du sens,*Klincksieck, Paris 1976.

Munteanu C., *Sinonimia..*= Cristinel Munteanu, *Sinonimia frazeologică în limba română din perspectiva lingvisticii integrale*, Pitești, Editura Independența Economică, 2007)

Ullmann,*Précis* = S. Ullmann,*Précis de sémantique française*, published by French &European Pubns, 1969.

Ursu, *Formarea* = N.A.Ursu, *Formarea terminologiei ştiinţifice româneşti*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti1962 .

Vințeler, *Sinonimie* = Onufrie Vințeler *Probleme de sinonimie*,Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1983;

Zugun, *Lexicologia* = Petru Zugun,*Lexicologia limbii române*, Ed. Tehnopress,Iaşi, 2000.

Vintină –Rădulescu I., *Terminologia*: Ioana Vintilă-Rădulescu, *Terminologia şi problemele ei actuale*,Editura Academiei Române, Bucureşti, 1999.

Wüster, E.*Die vier* =Eugen Wüster,*Die vier Dimensionen der Terminologiearbeit,* Viena,1969.

Wüster, E. 1931 *Internationale*= Eugen Wüster, *Internationale Sprachnormung in der Technikbesonders in der Elektrotechnik* , VDI Verlag.

NATURE AND THE COSMOS AS SACRED DIMENSION PARADIGM AND BECOMING INVOLVED IN TRADITIONAL ROMANIAN CULTURE

Doina David
Assoc. Prof., PhD.„Dimitrie Cantemir" University ofTîrgu-Mureş

Abstract:For the traditional man his existence also involves history. The natural events, the seasons, the very nature itself resembles, continues and regains itself periodically, with the difference that for the archaic man "there is the possibility to transcend and live in eternity," while the traditional man abolishes the "return" in exchange for the transition to "history ".The double meaning is actually one; existence for man is a spatial and temporal one, but also an eternal one; these two stages seem to exist in a different way, but are different moments of the same existence; the terrestrial existence - limited in time - passes into another form of existence, that eternal - cosmic.
This conviction, which belongs to the traditional spirit, springs from the substratum of the Romanian Christianity; where the universe, the cosmos remain coped with the human existence, which at the archetype level unfolds in cosmic reality and reveals the myth. At the level of traditional culture, life is included in the process of becoming, by facts, gestures, words, which are "history" that implies spontaneity with historical consequences without "repeating prescribed archetypal gestures", rituals outside of history.

Keywords: natural, organic, culture, cosmic, creations.

In the human-nature relationship, present in the Romanian traditional creation, the sense of natural-organic is sensed. Through creation, an extract and a synthetic view of things are made without leading to isolation of man from the world and without losing contact with the organic.

Many times in the Romanian creation we discover the descent of man to the natural structures; to the nature that is subject to the temporal; it flows, becomes, dies and reborn as human existence. Man is neither opposition nor prolongation beyond nature; on the contrary, it remains within this structure and subscribes to its configuration as a cultural being[1].

The human spirit is naturally and real intertwined with the natural, like Noica's suggestive form: "the spirit has strength, but never resists destructive nature"[2]; this is the creation of solidarity between human existence and natural-cosmic structures, as an inevitable and necessary opening of man to the world.Opening and dialogue with the world make it possible for man to sum up in his creations: vitality, emotion, beauty, not just as a pure imaginative exercise (mimesis), but as a high degree of generalization. Creation in the traditional spirit also means the inclusion of values in a space in which God descends, in a space where the cosmic and the human have a "intermingling bridge in the categories of the organic"[3].

[1] Man can not escape from the sphere of culture, precisely because it expresses the ontological, human-specific way: "by culture, existence is enriched with its deepest variation. Culture is the sign, the expression, the figure, the body of this variation. Culture is therefore more closely related to the definition of man than his physical configuration or at least as tight. " Lucian Blaga, The Trilogy of Culture, Opera, vol. 9, Ed. Cit, p.121
[2] Constantin Noica, *Sentimentul românesc al fiinţei*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1994, p. 10.
[3] Lucian Blaga, op., cit. *Spiritualităţi bipolare*, Ed. cit, Bucureşti, 1985, p. 213.

The opening of man[4] to the world is necessary and possible precisely because the whole human existence is centered on a reality that represents the quintessence of an ancient, profoundly spiritualized world dominated by myths, legends, beliefs; of a world in which, through the values of the symbol, it does not go to the daily, rather to rise from the daily and descend to the essence, in the sacred paradise, the return by symbol, ritual action or mythical symbolism.

These essences of reality are revealed in the traditional Romanian creations, where the human opening to the world and to God is felt; the opening to the real world of existence, but also to the world of the Supreme Archetype. As a synthesis[5] that expresses the connection between these two types of spiritual-human opening, an opening to nature, as a pictorial, but also to God, as a divine nature, the two directions are in full unity, because nothing in what is traditional creation would not preserve the value substrate if not: "... it would have been protected by the atmosphere of the Orthodox spirit, which leans to the ground in front of any organic value."[6]

The organic nature of the Romanian space was formed as an intermediary man-Divinity, which mediates communication with God; God that does not mean fear, space difficult to navigate, search in vain, he signifies: finality, retrieval through communion.

The frescoes of churches have individuality: saints, apostles, critics are portrayed in a particular way; have an aura of austerity, naturalness, through which they unite the space of the world from the outside with the inside, the natural space with the humanized one, realizing a synthesis through which the church becomes at any time church-home, close to body and soul, organically included, God is revealed, the God Who Is: "... imagined as a Hidden, as a hidden, which, in order to be able to appear, needs clothes, appearances."[7]

In the traditional Romanian space, divinity lives among people precisely because it is directed to the world, and thanks to it, the concrete world is cleansed of all the evil evil; man can penetrate through creation to things, and God who imposes his natural-organic, picturesque as a way of appearance and manifestation: *"The Romanian people are situated at the edge of a field over which floating ... picturesque."*[8]

This communion of the traditional man with the nature, the organic and the picturesque is the very recognition of the perpetual creation-Nature, the organic, occupied an important place in the soul of the Romanian spirituality, gave a sense to this natural-organic dimension: *"... meant the return to nature through culture as a recognition from man that gives him a special place in his soul. "*[9]

Nature has invaded the traditional Romanian spirit, the return to it through creation reveals in another form the vibrations of spiritual strings, in which we find almost "genetically" the affinity for vegetal, aquatic, tellurian and celestial, for all that is Nature.

If culture is a specific way of spiritual existence of a people, the originality of Romanian spirituality can be asserted by appealing to the natural factor, which has a great

[4] See, positions with distinct meanings in anthropological philosophical thinking, Alexandru Tanase's study, Village Civilization, vol. Introduction to Ethnology, Ed. Academy RSR, p. 66 and MI Herskovits, Les bases de l'anthropology culturelle, Payot, Paris, 1967, p. 71. The study of the archaic peoples, existing outside the "current of history".

[5] See the considerations regarding the identity of man by culture in: Dimitrie Gusti, Nation's Science, in Opera, vol. I, Ed. Of the RSR Academy, Bucharest, 1966, p. 490; Dionisie Petcu, Ethnic Concept, Scientific and Encyclopedic Ed., Bucharest, 1980, p. 165; A specific social-ethnic reality, it imparts a valuable content: to spiritual life, to art, bearing the sign of an original creation.

[6] Lucian Blaga, *op. cit,* , p.219.

[7] Ibidem, *Pitoresc şi revelaţie*, Ed. cit, p. 274-275.

[8] Ibidem.

[9] Petre Dumitrescu, *La nature comme ..., extras*, în La Nature, Thèmes philosophiques thèmes d' actualité, Genève, Lausanne, Neuchâtel, 1996, p. 661.

weight in our traditional culture, precisely because nature is in the constant Romanian culture living in myths, beliefs, rituals, but also in everyday life. Nature connects the beginning man, contains the defining aspects of the relations: man-world, micro-macrocosm, human-vegetal. It is a living reality from an existential point of view, and the traditional man to it does not remain only in the corpus of contemplative attitude. Our interpretation, given to the role of nature in the traditional Romanian consciousness and culture, can not be a naturalistic-biological or ethnical[10] one, but it can try to capture possible inflections of nature and its influence on the archaic and traditional man, where he wanted to "tame "*Space and time by" acquiring "them according to the specificity of their inner rhythm, different from the natural rhythmicity*[11].

Nature emphasizes its emphasis on everyday human existence; the village with everything it represents: house, church, and last but not least people. In the traditional Romanian villages, the real appears as a natural one: the house built in the middle of nature, subjected to imagination and organic, a natural and natural bridge between the natural and the humanized framework, where the walls link the two spaces: the outside and the world inside. Thus, two worlds merge, one that belongs to the natural and one that belongs to the human, „*This spirit of the union of the two worlds and their bonding is manifested in various ways, and is omnipresent in the Romanian world.*"[12]

Between man and nature there is a relationship dominated by a prescription of an eternal naturalness, in which man is only a link from the whole harmony of the cosmos. This creates a communion of the natural and the human, which in the end gives the specificity not only to our spiritual matrix but also to the specificity we generically call the soul of the village, that village that Blaga called "*the only living yet immortal presence, though so terrestrial. "*[13] This statement holds true if we refer to the traditional Romanian village where the existence is neither pure aesthetic nor purely spiritual; springs from the specific of a certain nature, mythical, organic and picturesque, where the village gives the impression of unevenness, incidentally born of "*the capricious inspiration of nature"*[14].

Nature, for the traditional Romanian civilization, sometimes has aspects of grandeur, megalithic age and may sometimes be mythical; contains a cosmic and primordial beauty, where man perceives an ancestral existence, existence included in natural and cosmic cycles. This deep sense of connection with nature is created as a natural way of existence, in which what is natural and cosmic does not seem strange to man. He acknowledges in nature the creation: *"... perpetual creation, natural growth,* ***organicness****."*[15]Organism is recognized everywhere, natural infuses the human spirit into its inherent straightening towards natural and assimilation of nature; so nature and organic appear to us as elements that coexist in human nature. Nature is profane, but it can also be sacred, at the level at which it participates in creation, to the original myth, primordial, when the creation of the implicit world and of nature and cosmos is paradigmatic.

By our approach we do not want to decipher the "exemplary model", but we do not want to be at the level of the absolute categories essentially, but relative by existence; we want to find the ways in which nature, as a matter of fact, offers a specific human human existential code. It is precisely because: "*The nature for the Romanian peasant is not an*

[10] See, Dionisie Petcu, *Conceptul de etnic*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989.
[11]See, André Leroi-Gaurhan, *Gestul şi cuvântul*, vol. 2, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1983. The author's considerations regarding the constitution of the human edifice as a component part of the "history of nature".
[12] Ibidem, p. 50.
[13] Ibidem, p. 47.
[14] Ibidem, p. 49.
[15] Petre Dumitrescu, *La nature comme absolu dans la Philosophie Roumain*, extras, în La Nature, Thèmes philosophiques thèmes d' actualité, Genève, Lausanne, Neuchâtel, 1996, p. 661.

external environment, as it is not space in general, but a vital substance, from which he feeds continuously."[16] The diversity of nature generates soul diversity, which exists in agreement with itself and with the cosmos; what Blaga reveals, *"... are in the relationship of supreme intimacy with everything and in an unceasing exchange of mysteries and revelations with it"*[17].The immediate existence of the archaic and traditional man is included in nature, is a mysterious existence, sometimes even supra-worldly, which he seeks to raise out of the forces of nature; precisely because if its existence is included in nature, it does not imply blind obedience, but it can be a homogeneous substratum where man can be found as a constituent part of it[18].

However, the natural invades the reality of the traditional world, precisely because it embodies in itself the primordial magic of nature; so sometimes the framework of the traditional world points out as ancestral patterns; Here and not elsewhere, the foundation of the world is structured, in which man would say, *"I seek, I love the natural, the beautiful natural, the immediate eternal ... I want to exalt everything beyond the earth"; between man, nature, and cosmos, a prescription of eternal naturalness is created, which produces the "spirit of peace and eternity ..."*[19].

There is, at the human and natural level, an ethical and aesthetic order, but also a cosmic one; a natural connection created between the earth and the cosmos. If human existence implies a specific geographic-natural space, if nature is the natural creation of God, then the human must experience spiritual experience and coordinate other than the terrestrial vegetation, to that which configures the high, the cosmos[20]. Nature is a concrete geographic certainty, when the reference level is the natural one, while it is a metaphysical certainty, when the perception targets the cosmos.

The cosmos connects man with the transcendent, gives him the possibility of acceptance and reconciliation with the idea of his ephemeral. This was born out of the sense of avoiding awareness of human loneliness in the cosmos. Like nature, the cosmos, for the archaic world, vibrates to human experience; there is not only a magical solidarity of the cosmos with the human, there is also a structural identity; because man has an existence naturally included in nature but also has a cosmic existence, in the cosmos man recognizes himself[21].

Man regains the cosmos in his own creature, passes from the paradise of the archetype into liturgy. Discover the cosmos born of the noian of waters through the will of God; because of its goodness, man can participate in the destiny of the universe and its mysteries; the cosmos is harmony in which matter and spirit, the known and the unknown, the vision and the invisible, the real and the imaginary are only aspects of the same reality created by God.

---

[16] Ernest Bernea, *op. cit.* p. 88.
[17] Blaga, *Elogiu satului românesc*, Discursuri la recepţia de la Academia Română, p. 256.
[18] Here, existence is: "... growth, passing from a whole order subjected to an ever more willing one", the man regarded as a being that gives up contemplation for willful action. See Marcel Gauchet, The Death of the World, Scientific Ed., Bucharest, 1995, p. 35, French edition Gallimard, 1985 (Le desenchantement du monde).
[19] Constantin Noica, *Întruchipare în creaţie şi frumos în rostirea românească,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti ,1973, p. 167.
[20] Nature and the cosmos must be regarded as representing an existential whole through them. "The nature in the conception of the Romanian people is ordered (cosmic order), but at the same time alive, in continuous transformation, is consumption and also creation". Ernest Bernea, op. cit. p. 112.
[21] At the level of the sovereign archetype: "Paradise of archetypes", here time is sacred. "Without his corrosive attitude being exerted on consciousness by revealing the irreversibility of the phenomenon." See, Mircea Eliade, Myth of the Eternal Return, ed. cit., p. 75. Gradually at the level of a traditional society, man reaches to accelerate the irreversibility of events, and goes into "history".

The traditional man extends his existence into a space in which he feels free, in which he is cosmically integrated[22], but not chaotic, in a disorganized and collapsed space, but integrated into a space in which he has the sense of participation effective cosmic life, whose fundamental component is. The man of traditional Romanian culture is an open and comprehensive one. As a being, he lives in a concrete space where nature is a vitalizing substance, while the cosmos is one that includes the vitality of nature and confers a world-specific order as a first character of it.

For the Romanian spirituality, the cosmos is created by divinity, it includes the human, as the creation of God[23], and the detachment of man from the cosmos is not possible because the cosmos itself embellishes itself as anthropocosmos; so cosmic nature is common to all human hypostases.

The rationality of the world stems from the fact that existence is: ordained, balanced, has cosmic harmony and human harmony, generated by God. At this level, translating from human to divine, is made to recognize man and nature in the "nature" of God. He, in traditional consciousness, is light, wisdom and obedience. Human life requires solidarity in destiny with the whole cosmos, a unity between man and the cosmos, between man and God. It is difficult to establish an ultimate boundary between the terrestrial world and the cosmic world. The harmony and rationality of the world was imprinted by God: *"the cosmos and man are a natural relationship,"*[24] the cosmos has its own rationality, puts the harmony of the world at the forefront, so that harmony then reveals the rationality of the world. Man perceives and lives the harmony of the cosmos.

There is a harmony and cosmic order which the Romanian peasant regards as natural: *"From the highest to the least, from nature to human things, all go after an unmanageable order, which is the very law of nature, existence in all its forms "*[25]. The harmony of the world, according to the conviction of the traditional man, starts from biblical truth; God laid the foundation of harmony in the universe. Without order and harmony, the world can not be conceived, precisely because harmony is a terrestric-cosmic reality. Man lives in a natural and cosmic setting dominated by this constant.

Human-nature solidarity exists as a given, because in the beginning God created nature and creatures, and ultimately man. Nature is part of the human specific, man - as an earthly being - can not be conceived outside of nature and outside the cosmos.

Nature is manifestation of the divine archetype. It acquires the quality of going from the existing "ab origin" space into a liturgical one belonging to God. Here for the traditional man, nature, which was ceremonially in a mythical time, is projected during the time of the profane. Yet both man and nature as "images" of the archetype are subject to history and becoming.

The evolving world is harmonious, perfect because God has descended, man remains the last to complete harmony. Man's existence takes place horizontally, in nature, and vertically, in the cosmos. These elements highlight the archetypal recognition of the double man-cosmos creation, "*man-the creature of God-is additionally equipped with a rationality*

[22] See, the cosmogony considerations: "in the original sense, it is at the basis of all other forms of mythologies, that is, at the basis of the decipherment of man's purpose in the cosmos and of his terrestrial and alien destiny." R. Vulcănescu, Mitology ..., ed. cit., p. 238; Idem, Les élemens daco-romanes dans la culture traditionnelle roumaine, in Actes du III-e Symposion du Thracologie, Milano, 1982, p. 272-274; Aurel Cosma, Cosmogony of the Romanian people, Bucharest, 1943; Mircea Eliade From Zamolxis to Ginghis-Han, Scientific and Encyclopedic Ed., Bucharest, 1980, p. 90-91.

[23] Ibidem.

[24] Dumitru Stăniloaie, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, Ed. Institutul biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1979, p.10-11.

[25] Horea Bernea *op. cit.* p. 69.

capable of knowledge, aware of the rationality of the cosmos and of its own nature"[26]. Starting from this idea, man knows there is an order and an order of earthly-passing, but also an eternal one. Traditional man regards tellurian existence from a cosmic perspective; because God created the heavenly world, but also the earthly world, if there is harmony between these two worlds, then life must be re-considered as a continuation beyond the passing existence.

We can discover in the traditional Romanian world a Christian order of things, expressed in beliefs, Christian rituals, holidays. Man can not be in the cosmos, but a soul extension after the death of the body; this reasoning starts from the belief that man can know the world. Its existence has a predetermined liturgical order that belongs to the concrete through the body, and through the soul it is entrusted to eternity[27].

Man can feel the transcendence precisely because God unites and harmonizes all that exists in his kingdom, and part of this kingdom is he, the man who lives in faith, the only world that gives him his original dignity of being. As a being created by God, the traditional man thinks that the cosmos, then the earth, has been created at the beginning, dare to believe that, ultimately, everything is the creation of God through his word: "*to be lights in the expanse of heaven to separate night; to be signs that show the seasons, the days and the years; and to stretch the lights in the expanse of heaven, to give light upon the earth. "*[28]

If we consider this spiritual conviction of the man existing in the traditional Romanian world, with all his specific scales, impregnated by some archaic accents; we can accept the existence of a Christianity of a certain bill, which could be defined *"... orthodoxy, its orthodoxy being Romanian"*[29].

BIBLIOGRAPHY

1. Constantin Noica, *Întruchipare în creaţie şi frumos în rostirea românească,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti ,1973
2. Constantin Noica, *Sentimentul românesc al fiinţei*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1994
3. Dionisie Petcu, *Conceptul de etnic*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989.
4. Dumitrescu Petre – *Orizontul etic în gândirea românească,* în *Analele Ştiinţifice ale Universităţii Al. I. Cuza* din Iaşi, extras
5. Dumitrescu Petre *La nature*, Thémes Philosophiques, thémes d'actualité, Lausanne, 1994.
6. Dumitru Stăniloaie, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, Ed. Institutul biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1979
7. Ovidiu Papadima, *O viziune românească a lumii*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1995
8. Vulcănescu Mircea - *Dimensiunea românească a existenţei*, Editura Fundaţiei culturale române, Bucureşti, 1994.
9. Vulcănescu Mircea *Chipuri spirituale, Dimensiunea românească a existenţei*, Editura îngrijită de Marin Diaconu şi Zaharia Balinca, Editura Eminescu, Bucureşti, 1995.
10. Vulcănescu Romulus - *Mitologie română*, Editura Academiei, Bucureşti, 1985.

[26] Ibidem.

[27] Up to a point, calling man to religious practices expresses the fear of history, but also the acceptance of cyclical repetition, the acceptance of God through Christianity, as a presence in all and all, which may signify the detachment of the archetypal man and his passage into "history." See, Ovidiu Papadima and Ernest Bernea, op. cit. In the archaic and traditional universe, we discover a "new and unique way of being in the Universe, a labyrinthic way," which becomes a way of passing from the paradise of archetypes to real and history. See, Mircea Eliade, op. cit. p. 154.

[28] *Geneza,* I; 14-15.

[29] Ovidiu Papadima, *O viziune românească a lumii*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1995, p. 9.

IMPROVING THE SOCIAL SYSTEM AND INSTITUTIONAL LEGITIMACY IN ROMANIA

Andreea L. Drugău-Constantin
Assoc. Prof., PhD.,Academy of Economic Studies, Bucharest

Abstract:This article presents a very brief analysis of the condition of social policies reform, observing the state's goodwill to create well-being of its citizens. The main purpose is to investigate new social policies, political actors and the environment, in that way to confirm or infirm the sustainability and efficiency of social system. The methodological approach is settled in sociology and social science, based on a qualitative research. The tendency to reform the social policy system based on the restriction of the state's role and an increase of individual freedoms is observed in the laws adopted at national level. Findings from the analysis reveal that legitimacy crisis is based on the lack of performance of the institutions responsible for social policies and, at the same time, the low satisfaction of citizens is caused by the failure of the state to provide wellbeing.

Keywords: social policies; sustainability; reform; legitimacy crisis

Introduction

The social policies reform is one of the most present issues on the political and public agendas since 2009, apparently more discussed after the economic crisis. Social policies are designed to meet the new challenges of the capitalist system, to generate social well-being and maintain the social order, thus clarifying the importance given to specific themes in the public space. The programs and measures adopted by the state are not always well received and well seen by the citizens or by the political class, but this does not confirm the failure or the success of some political changes.

The institutional capacity to absorb and implement new measures is difficult to investigate and analyze on short and medium term. It is important to observe new political policies, political actors and the environment, in that way to confirm or infirm the sustainability and efficiency of social system. So, improving the social system and institutional legitimacy in Romania**,** especiallythe state's goodwill to create well-being of its citizens is the central element of this research. The research focuses on the period after 2010, the year when there were some legislative changes meant to reform the social system.

When we relate to personal success in Romanian space, there is a tendency to say that most of the times *we rely on people rather than on laws. Regarding public careers, there are no genuinely known and respected social norms that one might plan their success.*[1]But what happens when we refer to the success of reforms? Can we find aspects of the success or failure of governmental measures, especially that ones designed to bring sustainability to the system (private pensions, keeping the elderly active in society as much as is possible)?

To investigate how social policies are received in society, the theories promoted by German sociologist Jürgen Habermas is the starting point of the analysis. With all the transformations in modern society, it relies on capitalism as the only variant that brought the welfare of society and recommends the restoration of the "public sphere". The term "public sphere" refers to the place where citizens have information about state actions (transparence), but also gives citizens the opportunity to organize and influence state policy (public

[1] Daniel BARBU, *Indistincția - O cronică a sfârșitului politicii românești*, Editura Art, București, 2010, p. 176.

opinion).[2] This revival of the public sphere should include better information for citizens about state programs, activities and projects, as well as an increase in citizens' possibilities to organize and influence the political decision. These are the main directions followed in the research.

More, the legitimacy crisis[3] is closely linked to the social integration crisis. The modern capitalist society feels not only an economic and cultural crisis, but also a de-legitimation of the state institutions. Legitimacy is not related only to the sovereignty of the people, being more precisely caused due to lack of competence or lack of administrative efficiency. The exit from the legitimacy crisis, based on that kind of performance, is achieved by combining the citizen's satisfaction with the measures of reforming and recreating the real values for the rule of law.

The role of the government is to maximize the well-being of its people and to manage the policy-making process. Although, the European Union promotes the active life of the elderly, integration and sustainability of the entire social system, but not all policies have a concrete purpose. A particularly interesting distinction[4] is between instrumental policies (that try to effectively solve a problem - e.g. the minimum social pension) and symbolic policies (which do not really aspire to the achievement of objectives) that pursue some political or electoral, or image interests, etc. The harmonization of the acquis communautaire has brought many such bare content proposals (with no concrete implementation mechanisms).

The main hypothesis is: the reform of social system, especially the social policies for el derly, reflected in the sustainability of the system, reveals the lack of political success and the failure of state institutions. Secondary hypothesis are the following:

- recently a withdrawal of support in the promotion of private and voluntary pensions has been encountered;
- reform measures are without content (resources, qualified personnel, equipment) and do not meet the real needs of the Romanian society;
- there is a lack of institutional transparency regarding the programs provided and there are no important actions to combat symbolic policies and transform them in instrumental policies (programs for an active civic life, health promotion through sport, involvement of the elderly in projects with social benefit, etc.);

Nicholas Barr mentions in a study that the reform requires a number of connected factors in order to obtain concrete results. „The implementation of the reform implies the development of institutional capacity: involvement of specialists and officials in the design phase of the system, digitalization of registrations distributions and calculations, issuing detailed regulations on law enforcement; all in order to minimize mistakes and delays."[5] So, the analysis of the success that the reforms are supposed to have should be directed both towards those who are addressing, but perhaps more, to the institutions and the way they apply the new programs in society.

Materials and Methods

The present study proposes to examine the reform of social system, especially the social policies for elderly, reflected in the sustainability of the system, which reveals the lack of political success and the failure of state institutions in producing social welfare.

---

[2]Jürgen HABERMAS, *Sfera publică şi transformarea ei structurală : Studiul unei categorii a societăţii burgheze*, traducere de Janina Ianoşi, Editura Univers, Bucureşti, 1998, pp. 93-105.
[3]Jurgen HABERMAS, *Legitimation Crisis*, Boston: Beacon Press, 1975, pp. 68-75.
[4] Werner BUSSMANN, Ulrich KLÖTI, Peter KNOEPFEL (éd.), *Politiques publiques : évaluation,* Paris, 1988, pp. 201-210.
[5]Marian PREDA, Cristina DOBOŞ, Vlad GRIGORAŞ, *Sistemul de asigurări de pensii în România în perioada de tranziţie:probleme majore şi soluţii*, Institutul European din România, Bucureşti, 2004, pp. 24-25.

To investigate this particularly issue, we have used several published research reports, statistical data analysis, the analysis of official documents and also some interviews with representatives of the public authorities, and the elected ones that are relevant to our study. The methodological approach is settled in sociology and social science, based on a qualitative research.

The interview is a structured research instrument, based on an interview guideline, conducted face-to-face with no timing of the discussion, recorded, and in some cases, due to limited time, the responses were received by email.

These materials are personal interviews on the topic of social policy with political actors and civil society leaders (made in 2014 to investigate the impact of the social policies in private life of elderly, on period 2009-2012), conducted in order to clarify the issues related to the success of social policy reform. Some important statistical data were also used in order to highlight the evolution of the sustainability of the social policy system.

Results

1. Statistics, official documents and research reports

The first important indicator linked to the reform of the social system and more exactly to the measures which directly affect the social policies for the elderly was the private and voluntary pensions (an instrumental policy).

Even if the study conducted by the World Bank was published in the early 1990s, Romania has not rushed to implement its proposals, so the situation of the system and pensioners was exposed to the risks of social exclusion, marginalization and to a private life without civic activities. It was only in 2007 that the Romanian state introduced private pension to sustain the system, which would be a support for the next generation of pensioners. The private pension system is made up of mandatory pillar II and optional pillar III.

According to the information provided by the Private Pensions Supervisory Commission, "the pension reform means extending the pension system bases by adding two more sources of pension (Pillar II and Pillar III), in addition to the state public pension (Pillar I). Pillar II is the name given to the privately managed pension scheme with defined contributions, mandatory for people under the age of 35 and optional for people aged between 35 and 45 years old. Pillar III is the name given to the voluntary pension scheme administered by private companies, a system based on individual accounts and optional membership"[6] and it is regulated by Law no. 204/2006 on voluntary pensions.

In terms of supporting reform measures, one aspect that deserves to be mentioned, that affects both the pension system and the private life of future pensioners in the long run is the measure adopted by the government that reduces the contribution to Pillar II from 5.1% to 3.75%. The Association for Private Administered Pensions in Romania (APAPR)[7] considers that the first reduction of the contribution from the percentage of 5.1% to 3.75% (instead of the increase to 6%, according to the law) translates into smaller private pensions with at least 20% for future pensioners and potentially lower financing of Romanian businesses through the capital market.

[6]Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, *Despre Pilonul II*, disponibil la adresa: http://www.csspp.ro/pilonul-2, accesat in 03.12.2011

[7] Asociatia pentru Pensiile Administrate Privat din Romania (APAPR), *Dupa ce au experimentat in trei etape inghetarea contributiei la Pilonul II, romanii se confrunta acum cu scaderea acesteia si, implicit, cu reducerea semnificativa a economiilor lor pentru pensie*, disponibil la adresa: http://www.apapr.ro/comunicate-presa/page/2/

Income and expenses	Year	Unit	Valoare
Income	2014	Millions of lei RON	99652
Income	2015	Millions of lei RON	106347
Income	2016	Millions of lei RON	106347.1
Expenses	2014	Millions of lei RON	98584
Expenses	2015	Millions of lei RON	103886
Expenses	2016	Millions of lei RON	103886.2
Sold (+/-)	2014	Millions of lei RON	1068
Sold (+/-)	2015	Millions of lei RON	2461
Sold (+/-)	2016	Millions of lei RON	2461.3
The share of spending in GDP	2014	Percent	14.8
The share of spending in GDP	2015	Percent	14.6
The share of spending in GDP	2016	Percent	14.6

Table no. 1. Income and expenses for social protection
Source: National Institute of Statistics

The data from the table confirms that there is a small percentage allocated for social protection, but the expenses did not exceed the income. We noticed that the share of social expenditures in GDP has not increased during the analyzed period.

Achieving the objectives of the reform started in 2010 is essential for the sustainability of the pension system, especially in the coming years when a growing number of people (people born in the communist period, 1966-1989, as a result of Decree 770), are threatening the pillar I and the quality of elderly life. Going further with the research on the sustainability of the social system, the focus is on the income and expenses used for social protection, the capacity units operating costs and the evolution on types of social insurance.

Types of social insurance	Year	Unit	Value
Total Tickets - State Social Insurance	2014	Thousands	210
Total Tickets - State Social Insurance	2015	Thousands	207
Total Tickets - State Social Insurance	2016	Thousands	212
Tickets - state social insurance - balneary treatment	2014	Thousands	210
Tickets - state social insurance - balneary treatment	2015	Thousands	207
Tickets - state social insurance - balneary treatment	2016	Thousands	212
Expenditure incurred for rest and treatment - state social insurance and farmers	2014	Thousands lei RON	288616
Expenditure incurred for rest and treatment - state social insurance and farmers	2015	Thousands lei RON	283568
Expenditure incurred for rest and treatment - state social insurance and farmers	2016	Thousands lei RON	288416

Table no. 2. Types of social insuranceSource: National Institute of Statistics
Source: National Institute of Statistics

Treatment tickets in the public pension system are made by distributing treatment tickets at the level of counties. Pensioners who prove the existence of a medical condition can benefit from treatment.[8] Data from the National Institute of Statistics indicate a slow evolution in the number of this kind of tickets, so it can be interpreted as a proof for the difficult living conditions and the influence of the economic situation of elderly observed especially in their private life.

Capacity units operating costs	Year	Unit	Value
Public homes - Number of units	2014	Number	105
Public homes - Number of units	2015	Number	118
Public homes - Number of units	2016	Number	123
Public homes - capacity (seats)	2014	Seats	7019

[8] Information available on the website of the National House of Public Pensions, http://www.cpmb.rdsnet.ro/, accessed on 12.03.2013

Public homes - capacity (seats)	2015	Seats	7693
Public homes - capacity (seats)	2016	Seats	7630
Number of pending requests	2014	Number	2379
Number of pending requests	2015	Number	2797
Number of pending requests	2016	Number	1017
Private homes - number of units	2014	Number	141
Private homes - number of units	2015	Number	194
Private homes - number of units	2016	Number	246
Private homes - capacity (seats)	2014	Seats	5601
Private homes - capacity (seats)	2015	Seats	7778
Private homes - capacity (seats)	2016	Seats	9659

Table no. 3. Capacity units operating costs
Source: National Institute of Statistics

Proceeding with the problem on private and public homes for elderly, the situation was predictable. There is a larger number of elderly in need of care than the institutional capacity can handle. A private system has developed (it is a positive aspect for society), but the institutional incapacity to provide enough space in public homes denotes a lack of interest and benevolence for those who do not afford the luxury of paying for private services. Data from the National Institute of Statistics indicates a decrease of those who are waiting for a place in 2016, a decrease that is based on the increasing number of places in the private space.

2. The analysis of the interviews

For our study it was used only the first section of the interview, entitled General Questions, that contains a series of information related to: the experience of interviewees in activities targeting the elderly; the evolution of social policies for the elderly in 2009-2012; how the state measures are taken by older people and about the social and civic activity of the elderly. The analysis refers only to some of the information gathered through the interviews conducted in 2014, those that bring extra light to our present research on social policies for elderly.

From the answers, the necessity of the public - private partnership is seen as a favorable option, especially for the local authorities, who have difficulties in implementing projects for the elderly people.

The pressures of the economic crisis on social policies for the elderly have been widely recognized in the content of the interviews. The following extracts from the interviews illustrate this point of view:

"... the economy and the Romanian labor market have crossed the longest period of economic recession [...] Thus, the evolution of the policies for the elderly has not followed an

ascendant course"

R1, Deputy, Romanian Parliament

"Especially after the crisis in the EU, the new European Commission focuses on social policies, given the deterioration of the quality of life."

R2, MEP, European Parliament

The socio-economic situation of the elderly is identified and interpreted differently, depending on the respondent's interaction with the system and his position. The main difficulties encountered during 2009-2012 are related to management and lack of monitoring the key issues in society. Indeed, there is a high level of dissatisfaction with the evolution of social policies during the analyzed period, but also a low hope for a better future, all highlighted and expressed directly in interviews.

"Unfortunately, during the period 2009-2012, the situation has regressed in terms of the national strategy for the elderly [...] In the period 2009-2012 there were extremely inappropriate measures, such as the maintenance of non-indexed pensions with the inflation rate, the introduction of the CAS payment on pensions from 0 lei, although the law only provided for what exceeds the value of 700 lei. There was no specific program for spending the free time of the elderly, practicing sport to prevent illness and maintain health. “

R2, MEP, European Parliament

The economic crisis, whose presence economically emerged since the end of 2008, has defied the satisfaction of the elderly and of all social categories, the peak of tensions being reached in 2012 (social protests and political instability). The majority of respondents, both those working in various levels of state authorities and those working in the private sector, considers that the 2009-2012 period was an involution in social policies for the elderly.

"[...] social policies were almost inexistent, at least at tangible level; it was a boom in 2012, the year of active aging, materialized in many roundtables and manuals, but in what concerns the social policies, they were almost nonexistent. [...] at the theoretical level there had to be an action plan on the issue of the elderly at the Ministry of Labor, but it was not achieved. There was a kind of approval but no deadlines and no quantitative and qualitative targets, so in the end it was almost inexistent. "

R8, Program Coordinator for Elderly, NGO

The transparency and informing the elderly about rights, obligations, programs and projects have not been priority issues in the Romanian social policy. The elderly are not well informed about the actions and programs initiated by the authorities, the administration having a poor communication with the elderly through social assistants. If the elderly are not in the hands of local authorities or in the NGO’s databases, they do not know about the existence of any programs (low impact at national level)

"[...] access to information on State measures -when they exist-which directly affect them,linked to the increase in the pension ceiling or pension measures, is very limited [...] They would be well received if they come to the pensioners. "

R8, Program Coordinator for Elderly, NGO

Finally, in order to emphasize the direction of the responses, and to have a quantitative aspect of the interviews, a chart was made, with the information received from the respondents. It was scored on a scale of 8 to -8, depending on the respondent's opinion on the evolution of social policies. For those who consider that there was an evolving trend on social policies, we have offered the maximum of 8, and for those who consider social policies almost didn’t-exist, we have offered the minimum of -8.

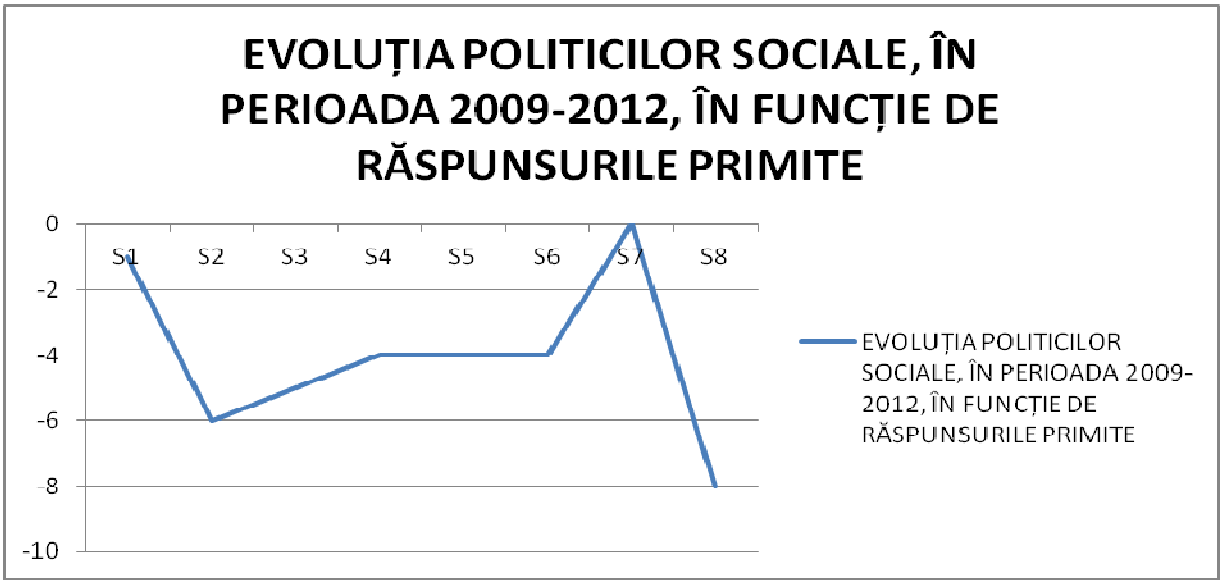

Figure no. 1. Evolution of social policies in 2009-2012, depending on the responses received from representatives of the authorities in interviews.

Respondent 1 and respondent 7 were almost neutral (0) in terms of assessing the evolution of social policies, being politicians. In conclusion, for this stage of the analysis, the answers were contextualized, observing the tendency to rate the social policies more negatively than positively. These answers are relevant for the period 2009-2012 and demonstrate the negative impact of the evolution of social policy conducted by public and private authorities acting on the social arena in Romania.

Conclusions

The main hypothesis of the paper is confirmed, which means that the reform of the social system, especially the social policies for elderly, reflected in sustainability of the system, reveals the lack of political success and the failure of state institutions.

The analysis of interviews also confirms a "rigid and incomplete" legislation that hinders access to services and fails to meet the real needs of the elderly. The absence of projects to support the reform of the system was demonstrated, confirming the symbolic policies (with empty content). There are mentioned some small projects offered by the state's authorities in partnership with various organizations and associations, but without an impact on the development and modernization of the social policy system, with only local impact, meaning for few people.

The situation observed in the interviews is also reflected in the statistical data analysis, published reports and the analysis of official documents. The study covers the period after 2010, but the statistical data is for the period 2014-2016, in order to observe the possible effects of the 2010's legislative changes. There were no national measures, projects or programs to promote the independence of the elderly (referring to the promotion of health, participation in society, financial security, personal development and human dignity) to stimulate their integration into society and the reform of social policy.

To conclude, the tendency to reform the social policy system based on the restriction of the state's role and an increase of individual freedoms is observed in the laws adopted at national level. The legitimacy crisis is based on the lack of performance of the institutions responsible for social policies and the low satisfaction caused by the failure of the state to provide wellbeing.

BIBLIOGRAPHY

- Daniel BARBU, *Indistincția - O cronică a sfârșitului politicii românești*, Editura Art, București, 2010, p. 176.
- Werner BUSSMANN, Ulrich KLÖTI, Peter KNOEPFEL (éd.), *Politiques publiques : évaluation,* Paris, 1988, pp.201-210.
- Jürgen HABERMAS, *Sfera publică şi transformarea ei structurală : Studiul unei categorii a societăţii burgheze*, traducere de Janina Ianoşi, Editura Univers, Bucureşti, 1998, pp. 93-105.
- Jurgen HABERMAS, *Legitimation Crisis*, Boston: Beacon Press, 1975, 68-75.
- Marian PREDA, Cristina DOBOŞ, Vlad GRIGORAŞ, *Sistemul de asigurări de pensii în România în perioada de tranziţie:probleme majore şi soluţii*, Institutul European din România, Bucureşti, 2004, pp. 24-25.
- Asociatia pentru Pensiile Administrate Privat din Romania (APAPR), *Dupa ce au experimentat in trei etape inghetarea contributiei la Pilonul II, romanii se confrunta acum cu scaderea acesteia si, implicit, cu reducerea semnificativa a economiilor lor pentru pensie*, disponibil la adresa: http://www.apapr.ro/comunicate-presa/page/2/
- Information available on the website of the National House of Public Pensions, http://www.cpmb.rdsnet.ro/
- Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, *Despre Pilonul II*, disponibil la adresa: http://www.csspp.ro/pilonul-2

Annex no. 1 The main socio-political aspects mentioned in the interviews

Respondent	Important aspects mentioned in the interview
R1	economic recession, the value of the pension point, the inefficiency of the authorities, the rigid and incomplete legislative framework, the pension system, the guaranteed minimum social pensions, the voluntary pensions, the elimination of inequities, the diversification of the types of pensions;
R2	public debate - promotion of active aging, concrete proposals, extremely inappropriate measures, maintenance of non-indexed pensions, introduction of CAS payment, prevention of illness, maintenance of health status, associations, NGOs, local governments, political parties, meals and shows;
R3	dissatisfaction, reductions in salaries, social security, public pension fund, violation of constitutional provisions, state obligations, decent living, Ceausescu regime, revolution, humiliation and impotence, poverty, intergenerational struggle, denigration, "social assisted";
R4	CAS and tax, pensions, economic reasons;
R5	stopping CAS evolved for the worse;

R6	the health and medicine system, increasing the retirement age, limiting the right to work, the budget system, falling incomes, meeting basic needs;
R7	cutting the amount of pensions, active aging, economic crisis, social activity, reorganizing priorities, medical services;
R8	non-existent social policies, action plan, quantitative and qualitative targets,

Source: Information gathered from public and private authority interviews and shared on social policies for the elderly.

SMOKING HABITS AMONG ROMANIAN STUDENTS ONE YEAR AFTER THE RESTRICTION POLICIES FROM 2016

Albert-Lőrincz Csanád, Csipkés Hajnalka-Szende
Assoc. Prof. PhD.,Partium Christian University of Oradea, PhD student, „Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Since 2016 in Romania smoking was banned completely in all enclosed public places, enclosed workplaces, and children's playgrounds. New labeling conditions of tobacco products and packages have been released in order to indicate the harmful effects, in addition to other prevention campaigns. Our research focuses on the effects of law measured one year after restrictions have entered into force among smoker and non-smoker students.The study mainly uses the quantitative methods of questionnaires, the sample includes 315 university students.
The results show that the declared objectives of the restrictive measures against smoking have generally failed. Smoking still has a very high frequency among the research subjects. Students who smoke neither have reduced the amount of consumed cigarettes nor have quitted smoking and the consumption per capita remained the same. The subject's smoking status can be partially explained by their friend's smoking status and by the student's attitudes on smoking in enclosed places like buildings. In order to reduce the phenomenon of smoking further steps and measures are required.

Keywords: tobacco use, attitudes, smoking bans, law policies, quantitative research

1. Introduction

The control of the tobacco consumption must rest on three pillars: reducing the accessibility to smoking products, informing the smokers regarding the risks to which are exposed by adopting this habit, protecting the health of non-smokers" (Chelaru & Duminică, 2017, 18). From another perspective antismoking strategies can be classified into two groups: tax-based policies and non-price measures. The non-price policies include very different control for example: geographic restrictions, tobacco advertising bans, sales limitations, packaging mandates, and health warnings about tobacco consumption (Loubeau, 2013).

The World Health Organization's Framework Convention on Tobacco Control main objective is to protect present and future generations from the devastating health, social, environmental and economic consequences of tobacco consumption and exposure to tobacco smoke by providing a framework for tobacco control measures to be implemented by the Parties at the national, regional and international levels in order to reduce continually and substantially the prevalence of tobacco use and exposure to tobacco smoke (World Health Organization, 2005). To achieve the objectives the Convention demands: protection from exposure to tobacco smoke, regulation of the contents of tobacco products, regulation of tobacco product disclosures, packaging and labeling of tobacco products, education, communication, training and public awareness, tobacco advertising, promotion and sponsorship, reduction measures concerning tobacco dependence and cessation (World Health Organization, 2005).

Romania signed the Convention on Tobacco Control on 24 June, 2004, and ratified the treaty eighteen months later, on 27 January, 2006. Romania's tobacco control policies have strengthened since its accession to the European Union, as it came into compliance with

the EU's various tobacco-related directives, and recent developments suggest that this trend will continue in coming years (Szabó *et. al.*, 2016).

In the context in which tobacco is considered to be the main cause of avoidable morbidity and mortality in the world (Peto *et al*, 1994), one of the first public health actions at the level The EU was, by adopting the 'Europe Against Cancer' program in 1987, the development of a tobacco control policies at European level. In 1989-2003 important directives were developed in the field of tobacco control, even though in the mid-1990's it was found stagnation of progress in this area due to the growing influence of the tobacco companies (Center for Health Policies and Services/Centrul pentru Politici şi Servicii de Sănătate, 2004).

One of the most significant legal documents regarding tobacco control is the Directive 2001/37/EC of the European Parliament and of the Council of 5th June 2001 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the member states concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco products. The Directive requires manufacturers to put health warnings on tobacco products - bans the use of terms such as 'light', 'mild' or 'low tar' - forces producers to provide full information on all ingredients utilized in their products - sets maximum limits for tar, nicotine and carbon monoxide in cigarettes (European Comission, 2009).

In 2014 was adopted another legal measure, the Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC" (Chelaru & Duminică, 2017, 18).

Romania in order to align to European standards, with most European countries already having some form of ban on smoking (Stupariu, 2016) tobacco smoking was restricted by law in Romania on 17th March 2016.[1] The new provisions have amended the previous law from 2002 on the prevention and suppression of smoking. Essentially, smoking was banned completely in all enclosed public places, enclosed workplaces, and children's playgrounds. New labeling conditions of tobacco products and packages have been released in order to indicate the harmful effects, in addition to other prevention campaigns.

On this occasion, after the launch of the restrictions adopted by the Parliament, the executive issued several informing guides, according to which "The main purpose of the interdiction on smoking in enclosed workplaces and enclosed public places is to protect the health of employees and citizens, by avoiding exposure to toxic smoke from tobacco products. In addition the law shall be beneficial for smokers because it facilitates smoking cessation as well as for minors and young people because it helps to prevent smoking by reducing the social occasions in which smoking and tobacco consumption usually starts" (Government of Romania, 2016).

In case of violating the restrictions, individuals may be subject to a pecuniary fine from 100 RON up to 500 RON (equivalent to 22-110 EUR). Legal entities who are operators of public places are punishable with a fine from 5000 RON up to 15000 RON (equivalent to 1100-3300 EUR) and can be subject of revoking their operating permit.

The amount of the penaltyhas a deterrent effect in comparison to the average net salary of Romania in 2016 (approx. 2200 RON equivalent to 482 EUR).

Our research focuses on the effects of law measured one year after restrictions have entered into force among smoker and non-smoker students.

[1] Anti-smoking Law nr. 15.2016, published in the Official Monitor nr. 72 of February 1, 2016.

2. Objectives and methodology

We have examined the effects of the smoking restrictions one year after legal provisions entered into force. Our main objective was to find out if the intent of legislator to protect the health of young people was achieved by prohibiting smoking in public places. We have selected university students as research subjects who are typically active in social life and often visit cafés and various locals according to our observations.

Our study is mainly quantitative, based on questionnaires supplemented by the observation method, document analysis, and comparison of our own results with other researches. Data collection was conducted in March 2017 using anonymous online questionnaires

For the sampling, the total population was determined by the students of the Partium Christian University. We have selected 315 individuals who attended the Faculty of Economics and Social Sciences and Faculty of Humanities and Arts using non-probabilistic judgment samples asking them to complete an anonymous online questionnaire distributed on social networks. In addition to this method we were able to observe the social life of the students outside the university campus. Despite the fact that our sampling method has certain limits to generalize, according to our observations the daily routines and social behavior of students are very similar at the universities in Romania.

Our research questions were referring to the subject's knowledge on prohibitions, their attitudes on restrictions and specific smoking habits before and after the introduction of the legal provisions. The hypothesis was set up according to the intention of the legislator: the same subjects are smoking less tobacco products after the restrictions than before. Our data was processed and analyzed using SPSS statistical program.

3. Demographical background

The surveyed students (n=315) are aged between 18 and 55 with an average of 24.35 years. The majority of them, 46.7% (n=147) are aged between 20 and 23 years. 27.3% (n=86) of the respondents were men, 72.7% (n=229) women. Regarding to their residency 80.6% (n=254) lives in urban areas, while 19.4% (n=61) lives in rural areas. Most of the students already have some work experience: 50.8% (n=160) have a part-time or full time job, 7.3% (n=23) are working on occasion, 2.9% (n=9) are volunteering, and 39% (n=123) does not have any job. The students have declared themselves religious in proportion of 47.9% (n=151), not religious in proportion of 40.3% (n=127) and unsure about faith in proportion of 11.7% (n=37). About their civil status we have found that 48.3% (n=152) lives in partnership, 38.4% (n=121) are single, 12.4% (n=39) are married, and 1% (n=3) divorced.

About the smoking status of the subjects has resulted that 43.8% (n=138) are smokers, 19% (n=60) just smokes occasionally, and 37.1% (n = 117) are non-smokers. Among the non-smokers 31.1% (n = 98) have never been a smoker and 19% (n=19) have already quitted smoking.

4. Socio-cultural background

We used an alpha level of significance $p<.05$ for all statistical tests. In the first step, we have examined whether smoking status has any relationship with demographic variables. According to our results, apart from religiousness, there is no significant difference between these variables and smoking habits, which can be explained by the relatively homogeneous structure of the population (young university students). However, it has been found that among religious people are less smokers (43%) than among non-religious students (57%), (likelihood chi-square $x^2(2)=7.05$, $p=0.03$).

Socio-cultural variables do influence the smoking habits of respondents, as described in the followings. Smokers are more likely to be friends with other smokers, while non-smokers tend to have very few friends who are smokers ($x^2(2)=58.483$, $p<.001$), as represented in *Table no. 1*.

***Table no. 1* – Crosstab**

			Do your friends smoke?			
			Yes, most of them	Partly	No, or very few	Total
Do you smoke?	No	Count	18	64	35	117
		%	19.8%	34.6%	89.7%	37.1%
		Std. Resid.	-2.7	-.6	5.4	
	Yes	Count	73	121	4	198
		%	80.2%	65.4%	10.3%	62.9%
		Std. Resid.	2.1	.4	-4.1	
Total		Count	91	185	39	315
		%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

The smoking habits of young students are influenced significantly by the smoking habits of their family members. Young people are more likely to smoke if in their family parents, brothers and sisters are smokers. Students originated form non-smoker families tend to stay away from smoking ($x^2(3)=30.683$, $p<.001$), as shown in *Table no. 2*.

***Table no. 2* – Crosstab**

			What about smoking in your family?				
			Everybody smokes	One of my parrents/ both of them	My brothers/ sisters	Nobody smokes	Total
Do you smoke?	No	Count	2	32	12	71	117
		%	14.3%	25.4%	26.1%	55.0%	37.1%
		Std. Residual	-1.4	-2.2	-1.2	3.3	
	Yes	Count	12	94	34	58	198
		%	85.7%	74.6%	73.9%	45.0%	62.9%
		Std. Residual	1.1	1.7	.9	-2.6	
Total		Count	14	126	46	129	315
		%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

5. Attitudes related to smoking

The respondents believe that the society labels smokes either indifferently or negatively. Statistically significant differences between the answers of smokers and non-smoker individuals' could not be found (likelyhood ratio chi-square $x^2(6)=8.74$, $p=0.19$).
We have examined the extent to which smokers and non-smokers agree with prohibiting smoking in enclosed spaces, as presented on *Table no. 3*. The majority of the subjects,

smokers and non-smokers agrees with the ban 61.3%, n=193, but there have been found significant differences within the two groups. Non-smokers are less divided in their responses, they agree or mostly agree, while smokers are less enthusiastic in their responses (likelihood chi-square $x^2(3)=59.067$, $p<.001$). The answers of the two groups also positively correlates on a moderate level (Spearman corelation r=.471, n=315, p<.001)

***Table no. 3* – Crosstab**

			What do you think about the law prohibiting smoking in enclosed places (buildings)?				
			I agree	I mostly agree	I mostly disagree	I disagree	Total
Do you smoke? Yes or No	No	Count	107	8	2	0	117
		%	91.5%	6.8%	1.7%	0.0%	100.0%
	Yes	Count	86	74	31	7	198
		%	43.4%	37.4%	15.7%	3.5%	100.0%
Total		Count	193	82	33	7	315
		%	61.3%	26.0%	10.5%	2.2%	100.0%

19.6% (n=62) of the respondents experienced situations where the new prohibitions on smoking were not respected, 21.3% (n=67) has heard about similar cases, while 41.9% (n=132) has no knowledge about violations of the law. 17.2% (n=54) could not answer to this question because they did not pay attention to this aspect or could not remember. According to our results, non-smoking students were less interested if the restrictions were infringed than smokers, as well as smokers had experienced cases of violation in greater proportions than non-smokers ($x^2(3)=17.477$, $p<.001$).

The results show that the friends of non-smokers and smokers have a different perception on these legal prohibitions. We have used a five-stage scale on which agreement and positive attitudes were associated to 1, while disagreement and negative attitudes were associates to 5. In case of non-smoker's friends it has resulted an average of 2.32, while in case of smokers' friends the average was 2.80. This result indicates that friends of non-smokers like the restrictions, while smokers' friends rather disagree or have a negative attitude. There was a statistically significant difference between the groups (smokers and non smokers) as determined by one-way ANOVA ($F(1,313) = 13.871$, $p = .001$). The attitudes of the family members of smokers and non-smokers also show similarly significant differences, but the average values for both groups are rather positive: non-smokers' family members scored 1.73, while smokers family members scored 2.28 on the same 5 level scale used before. The previous statement is here also valid with a statistically significant difference between groups (smokers and non smokers) as determined by one-way ANOVA ($F(1,313) = 18.460$, $p = .001$).

These partial results on the attitudes are logically consistent with our findings of socio-cultural nature: students whose close relatives are smoking tend to be smokers, and smokers are more likely to be friends with other smokers.

Our subjects were asked whether the restrictions had contributed to the suppression of smoking. There is no significant difference in opinion among the group of smokers and non-smokers

($x^2(3)=2.300$, $p=.513$).

Nearly half of our respondents (49.2%, n=154) thinks that there was almost no change in smoking habits, while 17.8% (n=56) thinks that nothing has been changed at all by the effects of the new law. Only 13.7% (n=43) of the subjects states that the rate of smoking has moderately decreased, while 19% (n=60) believes that the rate of smoking has largely reduced. Trust in the effectiveness of the law is therefore on a low level and the majority is skeptical.

We have found the most popular tobacco products tried by the subjects (including non-smokers): most of them tried cigarettes (90.2%, n=284) and narghile (71.4%, n=225). Many of the students have tried homemade cigarettes (58.4%, n=184), electric cigarettes (54.6%, n=172) and cigars or mini-cigars (40%, n=126). Other tobacco types had a proportion of 22.2%, (n=70). It will be revealed in the following section that despite the wide range of tobacco products tried by the students, they use regularly only a few products.

6. Knowledge about smoking restrictions

We have tested the respondent's knowledge about smoking restrictions in order to measure the effectiveness of government and media campaigns. Our questions referred to both prohibited and non-prohibited places for smokers so that the survey does not influence the respondents. According to the result, the subjects have had wrong information about smoking in parks and near playgrounds – where smoking is allowed and on train platforms and schoolyards – where smoking is prohibited. In this cases the number of correct answers were under 50%. We have received correct answers in proportion of over 90% for public spaces, open and closed terraces, and for office and school buildings. The answers are presented in *Table no. 4*.

Table no. 4 - Correct answers for forbidden places

Questions	Value of truth	Correct answers	
		N	%
Smoking is forbidden everywhere in public places.	FALSE	299	94.9%
Smoking is forbidden in parks.	FALSE	86	27.3%
Smoking is forbidden on playgrounds.	TRUE	241	76.5%
Smoking is forbidden near playgrounds.	FALSE	76	24.1%
Smoking is forbidden in bus stops.	TRUE	179	56.8%
Smoking is forbidden on train platforms.	TRUE	116	36.8%
Smoking is forbidden in closed terraces.	TRUE	285	90.5%
Smoking is forbidden in open terraces.	FALSE	308	97.8%
Smoking is forbidden in office buildings.	TRUE	299	94.9%
Smoking is forbidden in building stairs.	TRUE	283	89.8%
Smoking is forbidden in school buildings.	TRUE	308	97.8%
Smoking is forbidden in schoolyards.	TRUE	134	42.5%

The subjects are therefore just partially informed, which can be explained by an unbalanced media campaign focusing only on certain aspects of the law. The average of the correct answers given by the population (n=315) on a scale ranging from 0 to 10 is $M=6.9$, $SD=1.55$ to a scale.

7. Smoking habits

Among our respondent smoker-students the tobacco consumption shows the following distribution, according to our multiple choice responses: in proportion of 91.1% (n=164) the subjects are smoking cigarettes alternatively with homemade cigarettes (17.8%, n=32) and occasionally narghile 6.1% (n=11). Electric cigarettes are not popular at all, just 2.2% (n=4) uses them. Cigars and mini-cigars are used rarely (1.7%, n=3), such as pipes (0.6%, n=1).

We have investigated smokers whether the consumed quantity has changed as an effect of the prohibitions. Paired samples T-test was used but we were unable to find any significant difference in the scores for the quantity smoked after the restriction (M = 2.47, SD =1.299) and the quantity smoked before the restriction (M=2.37, SD=1.032); $t(4)=1.667$, p=0.097. We found out that legal restrictions did not contribute significantly to reduction of smoking, so the legislator's intention was not fulfilled.

It should be noted that the majority of respondents consumes a quantity of 10-20 cigarettes/day (approx. 60%), 25% smokes occasionally and about 15% consumes daily more than a package. Between April 2016 and April 2017 the price of tobacco products was not changed in Romania.

Overall, the respondents declared that the restrictions did not had a major impact on their smoking habits: only 7.1% (n=13) were sure that their smoking habits have substantially changed, 11.5% (n=21) reported a significant change, a proportion of 48.6% = 89 felt less affected, while 32.8% (n=60) judges that their habits have not changed at all. A control question was also applied where we asked the smokers about the quantity consumed: since the new regulations 5% (n=9) of the respondents are consuming more cigarettes, 18.2% (n=33) are consuming less tobacco products, 14.9% (27) considered quitting, while 61.9% (n=112) perceived no change in their smoking habits.

On the basis of questions referring to the quantity of consumed tobacco, our hypothesis according to which the same subjects smoke less after the restrictions than before should be rejected.

We have investigated if smokers are considering seriously the prohibitions: 59.7% (n=108) are respecting the legal provisions, 13.8% (n=25) are usually smoking despite the interdictions, while 26.5% (n=48) does not pay attention if they are allowed to smoke on a given location.

We wanted to know more social aspects about the effects of prohibitions. Therefore we asked smokers and non-smokers about how they proceed when some friends of them want to go out to an open space to smoke: we asked the smoker students if during social events when they want to lit a cigarette do their non-smoking friends escort them to the entrances of enclosed locations. Respondents declared that on a regular basis in proportion of 17.1% (n = 31) are accompanied, 54.7% (n=99), are usually accompanied, 26% (n=47) are rarely and 2.2% (n=4) are never accompanied by their non-smoker friends. We asked non-smokers the same question whether they do leave their sittings and tables during social events to keep with their friends who will smoking. 9.7% (n=14) of non-smokers usually follow their non-smoker friends, a proportion of 32.4% (n=47) usually keeps with their smoker friends, 37.2% (n=54) just rarely leaves their places and 20.7% (n=30) never accompanies smoking friends. We have confirmed that the responses of the two groups, smokers and non-smokers to the above question are coherent. We used paired samples T-test and have not found any significant difference between the two groups under this aspects: $t(13)=1.00$, p=0.336.

From a social point of view, 23.2% (n=42) of smokers feel lonely when they get out in open spaces to smoke, while 76.8% (n=139) has no problem with leaving their friends

alone. In the same situation 48.6% (n=70) of non-smokers feel alone during they are left at the table by smoker friends, while 51.4% do not perceive the situation problematic. Significant differences between the two groups' responses were also found by using paired samples T test: $t(11)=2.345$, $p=0.039$. As it seems non-smoker students feel more uncomfortable during they are left alone by their smoker friends in public places, than in case of the latter category. This statement is also supported by our findings described in the socio-cultural background section according to which smokers tend to have smoker friend, while non-smokers are more enjoying the company of non-smokers.

Table no. 5 showsthe effects as perceived by students of the Romanian smoking restrictions from 2016. We have provided 9 predefined responses that have been created in a team with students during the preparation of this study. The first three questions concern possible alternative locations for smoking, at home, in companies of students, at the entrances of different locations visited by students and on open terraces. Responses (n=187) are cumulatively indicating these locations in proportion of 61.7%, which suggests that the interdictions did not reduce the phenomenon of smoking, just banned smokers from restaurants, bars and similar places of entertainment. Smoking in prohibited areas is not characteristic for the investigated population, only 3.3% (n=10) does not comply with the law. Also under the effects of the law some students tried to quit (7.9%, n=24), but only one person succeeded. Some of the subjects (3.6%, n=11) felt anger about the restrictions. However positive impacts have also come out, because 38.3% (n=116) of the respondents enjoys tobacco smoke-free public places and likes to go out more often. The restrictive measure can be perceived positively from the point of view of social cohabitation. 13.2% of respondents (n=54) have declared that none of the above listed options characterizes them.

***Table no. 5* - Effects of restrictions**

Effects of legal restrictions	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
I am smoking more at home	40	9.8%	13.2%
With my smoker friends we rather stay at home, to be allowed to smoke	38	9.3%	12.5%
I am smoking the same quantity but at the entrance or terraces of places	109	26.7%	36%
I have to smoke at forbidden places	10	2.4%	3.3%
It seemed a good occasion to quit, but I failed	24	5.9%	7.9%
I have quit smoking as a result of the restrictions	1	0.2%	0.3%
I was enraged by the restrictions and did not even consider to quit	11	2.7%	3.6%
I prefer to go out more often, because of no smoke	116	28.4%	38.3%
Neither of the above mentioned	54	13.2%	17.8%

8. Multiple regression analysis

We have used standard multiple regression analysis in order to explore the variances explained in smoking status by the relative contribution of the independent variables. We are trying to determine the predictors of smoking staus. Preliminary analysis was conducted to ensure no violation of the assumptions of narmality, linearity, multicollinearity and homoscedasticity. The total variance in smoking status explained by the regression model as

a whole was 35.1% (R square), $F(13, 295)=12.283$, $p<0.01$. Predictors included in the model were sex, age, residency, occupation, religiosity, family status, smoking habits in the family and among the friends of the subjects, attitudes of family and friends on smoking restrictions, subject's attitudes on prohibiting smoking in enclosed places and knowledge about legal restrictions. We have found that only two independent variables have a significant uniqe contribution to smoking status:

-the subjects attitudes on smoking in enclosed places like buildings had the highest beta value (beta=-0.343, p<0.01) explaining 7.9% of the total variance in smoking status and

-if the subject's friend are smokers had the second highest beta value (beta=0.255, p<0.01) explaining 5.3% of the total variance in smoking status.

As we can see, the legal prohibitions and the knowledge about them are not significantly influencing the smoking habits of students.

9. Conclusions

We can conclude, that the declared objectives of the restrictive measures against smoking have generally failed. Smoking still has a very high frequency among the examined population. Students who smoke neither have reduced the amount of consumed cigarettes nor have quitted smoking. The consumption per capital has remained the same one year after introducing new prohibitions. Habits of smoking have changed indeed, forcing smokers form closed public places to other locations.

The population has a deficient knowledge about prohibitions which indicates that public campaigns conducted by the government and the media were focusing only on certain aspects of the restrictions.

Non-smokers appreciate the smoke-free public environments, so the changes made by the law were positively evaluated by the subjects. However non-smokers often experienced loneliness in bars and pubs during their smoker-friends have left their tables to get out near the entrances of such places to smoke. Loneliness was observed less often by smokers in this context.

The subject's smoking status can be partially explained by their friend's smoking status and by the student's attitudes on smoking in enclosed places like buildings. In order to reduce the phenomenon of smoking further steps and measures are required, prohibition alone was not effective.

BIBLIOGRAPHY

1. Center for Health Policies and Services/Centrul pentru Politici şi Servicii de Sănătate. (2004). Smoking and public health in Romania. Retrieved from: http://stopfumat.eu/wp-content/uploads/2014/10/Studiu_CPSS_04.pdf, (2018, June 10).
2. Chelaru, E., & Duminică, R. (2017). The right to a healthy environment and the consumption of tobacco in the national and european legislation. Studii Juridice Şi Administrative, 7.
3. from smoking in developed countries 1950 - 2000: Indirect Estimates from National
4. Loubeau, P. R. (2013). The Challenges of Tobacco Control in Romania: Policy Review. Central European journal of public health, 21(2), 98.
5. Peto, R., Lopez, A. D., Boreham, J., Thun, M. and Clark, H. (1994). Mortality
6. Stupariu, I. (2016). A case for discounting the backlash against the ban on smoking in public places. The case of Romania. Studia Universitatis Babes-Bolyai, Iurisprudentia, (4).

7. Szabó, Á., Lázár, E., Burián, H., Rogers, T., Foley, K., Ábrám, Z., ... & Chaloupka, F. J. (2016). The Economics of Tobacco and Tobacco Taxation in Romania. University of Medicine and Pharmacy of Tîrgu Mureş, Tîrgu Mureş, Romania (Available at: http://tobacconomics. org/research/the-economics-of-tobacco-and-tobaccotaxation-in-romania).
8. Vital Statistics. Oxford University Press, Oxford.

Legislation:

9. Anti-smoking Law nr. 15.2016, published in the Official Monitor nr. 72 of February 1, 2016.
10. Directive 2001/37/EC of the European Parliament and of the Council of 5 june 2001 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the member states concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco products.
11. Directive 2014/40/Eu of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC
12. European Comission. (2009). Tobacco control in the EU. Retrieved from: https://ec.europa.eu/health/archive/ph_information/documents/tobacco_control_en.pdf, (2018, June 10).
13. Government of Romania. (2016). Guide on the implementation of Law no. 15/2016 on the prevention and combating of tobacco consumption. Retrieved from: http://gov.ro/fisiere/stiri_fisiere/16-03-16-03-33-55Ghid_legea_15_pe_2016.pdf, (2018, June 10).
14. World Health Organization. (2005).WHO's Framework Convention on Tobacco Control, Retrieved from: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42811/9241591013.pdf;jsessionid=8E2D4332A8D8753596DB5AEAE2EA5660?sequence=1, (2018, June 10).

UNDESIRABLE MESSAGES OF THE SUPPORT TEXTS USED IN THE DIDACTIC COMMUNICATION

Larisa Ileana Casangiu, Adriana Olaru
Assoc. Prof. PhD, "Ovidius" University of Constanţa, Teacher,
"Emil Racoviţă" National College, Bucharest

Abstract: The present article aims to discuss some situations when the texts used as didactical support of the teaching-learning activities communicate undesirable messages to the pupils, from educator's point of view. We take into consideration only Romanian textbooks of Communication in Romanian for primary education, because at this level there is a great risk/danger of being assimilated by students (these wrong messages), given their age and ability, sometimes indiscriminate retention of information.Thus, our approach will mainly address two of the three detectable intentions in the interpretation of text, identified and discussed by Umberto Eco (intentio auctoris, intentio operis and intentio lectoris/ author's intent, intention of the work, and reader's intent).

Keywords: undesirable messages, didactical support, valences.

INTRODUCTION

The special feature of the children literature is that the overwhelming majority of the works subsumable to this type of literature end with the victory of good over evil. There are few texts in which good does not triumph (*The Little Tin Soldier*, by Hans Christian Andersen, *Neghiniţă*, by Barbu Ştefănescu Delavrancea). However, in all these cases the message is one with the deepest philosophical implications, so in fact we can consider that these texts are not even specific to the children literature. As far as the denouement is concerned, there are also texts in which we can't establish the prevalence of neither good nor evil, actions being insufficient or not at all reasoned, or the final good is a consequence of negative actions (*Thumbelina*, by Hans Christian Andersen, *Jack and the Beanstalk*, by Joseph Jacobs).

I. UNDESIRABLE MESSAGES AND HOW TO AVOID THEM

The special feature of the children literature is that the overwhelming majority of the works subsumable to this type of literature end with the victory of good over evil. There are few texts in which good does not triumph (*The Little Tin Soldier*, by Hans Christian Andersen, *Neghiniţă*, by Barbu Ştefănescu Delavrancea). However, in all these cases the message is one with the deepest philosophical implications, so in fact we can consider that these texts are not even specific to the children literature. As far as the denouement is concerned, there are also texts in which we can't establish the prevalence of neither good nor evil, actions being insufficient or not at all reasoned, or the final good is a consequence of negative actions (*Thumbelina*, by Hans Christian Andersen, *Jack and the Beanstalk*, by Joseph Jacobs).

The situation we are dealing with is not one of those outlined above since the size of the support texts couldn't allow for an intended ambiguity, the messages being overtly negative. Thus, we analyse the text *Cipi, this Giant Dwarf*, by Fodor Sándor, particularly the fragment presented in a textbook (Radu & Jeler, 2016) used throughout the country at the fourth grade, in primary school.

Cipi, a dwarf, encounters a frog that does not seem to know about the importance of his deeds. This frog laughs and mocks at him and does not accept the idea according to which all

the animals of the forest act only with Cipi's permission. Concerned about the defying attitude of the rude animal, the dwarf forgets to coordinate the creatures of the forest. Troubled by his own thoughts, he oversleeps and, once awakened, he finds out that all the other beings have done their normal activities, even without his permission: the bird did their singing, the bees their working, the rabbit ate without waiting for him. Being demoralized by the disobedience of the animals, Cipi decides to become very mean.

Therefore, the last sentences in the support text presented in the textbook are clearly urging the students to adopt an undesirable behavior fallowing the failure of the other characters to comply with the wishes of the main character: *I know it! It beats all! I'll be bad. Unimaginable bad.*

Moving further to the learning activities proposed by the authors of the textbook, we notice that they target the following specific skills: formulating simple conclusions on the basis of the reading texts; associating the elements found in the text with their own experiences; selecting the significant elements from a text in order to support an opinion related to the message they lectured; evaluating the textual elements that lead to a deeper understanding of the reading material; writing a concise portrait on the basis of a simple plan; briefly relating a sequence of a story; manifesting interest for creative writing.

Analyzing the items proposed for solving in order to practice the specific skills concerned, we notice the variety of tasks, the foster of critical thinking and the development of student's creativity, all as general aspects covered by the nature of the integrated approach of the learning content. The negative impact of assimilating the undesirable message … *I'll be bad. Unimaginable bad.* … (Radu & Jeler, 2016, p.27) uninspiringly placed right at the end of the studied text, does not seem to be fully acknowledged by the authors of the manual. Their tasks involve many reiterations of the reading text, even filling certain gapped items with the unwanted statement, which can fix an undesirable behavior in student's tender and fond of knowledge brains. Their empathy, which should actually be manifested in the context of a suffering character which is insusceptible of being evil, is again channeled towards the arrogant character Cipi: I*f you were Cipi, how would you feel?* I*magine that you met Cipi … What would you say him to make his anger go away?* (Radu & Jeler, 2016, p. 29) The development of analytical sense, of critical thinking and creativity are sustained by two items which could lead to an improvement in the way in which the planned viciousness of the dwarf may reasonable be perceived by pupils: *Do you agree with the decision the dwarf finally made? Argue!* Or: *how could the story of Cipi end up after his departure from Rabbit?* (Radu & Jeler, 2016, p.29)

It is only the professional skillfulness of a teacher that might temper the opinions expressed as unwanted message so as it should not remain pictured in the minds of the students, and should not be reiterated too many times during the whole teaching - learning-assessment process. Even under these circumstances, we must not forget that the textbook remains the main source of information for some students, that it can be accessed by pupils as such, even before the study of the text in the classroom; the support text can be misunderstood, can be found as funny and the unwanted behavior can be adopted a priori. As a result of the above ideas we show our reluctance to the use of such a text at the level of primary education.

Not being frequently encountered, these texts do not represent a rule, but the exceptions which may mislead the student as far as the promoted values are concerned. Therefore we think that it is absolutely necessary to draw the attention on them and also on the fact that, by adopting a correct approach, we might reduce the misunderstandings and we could highlight the aspects worthy of being acquired by the students.

As teachers, we consider that the texts used as support by the teaching staff should meet the following qualities:
- to respect the principles of the training requirements (i.e. to be truly the means of learning, allowing the achievement of the educational objectives derived from the skills specified in the National Curriculum) (***_Programa şcolară pentru disciplina limba şi literatura română_, clasele a III-a şi a IV-a, 2014)
- to be written in contemporary Romanian, complying with the spelling, punctuation and the literary form of the language, as much as possible;
- to be governed by the aesthetic principle;
- to convey desirable messages, in accordance with the moral and civic education and with the educational ideal of the nowadays society.

Regarding the analyzed text, the qualities mentioned above are met as it follows: it complies to a large extent with the principles of the training requirements, constituting a means of learning and, by that, may form the skills aimed by the National Curriculum; it is written in Romanian, it complies with the spelling, punctuation and with the literary form of the Romanian language; the text is governed by the principle of aesthetics, but ideologically, the attitude it promotes is inappropriate, and the ideas are expressed by using, without any hedging, nicknames and insults addressed to the characters (*Pork Rind, The Scam, Cucuci-the Tone-Deaf, The freckled bald thing, an awkwardly poor worm, the trickster, that rotten worm*) (Radu & Jeler, 2016, p.26-27); by promoting inappropriate attitude (*Who cares about you, you are the whole cheese?/ You should die …/…I'll be bad. Unimaginable bad.*)(Radu & Jeler, 2016, pp. 26-27). It is not possible to establish any connection with the idea of transmitting desirable messages, which shall be in accordance with the moral and civic education and with the ideal of our society.

In numerous works of practical psychology it is shown that the most important moments in any communication are represented by the beginning and the end. This idea concerning the importance of the first impression can be found in the book "The Successful Teacher" (Pânişoară, 2009). In the same time, the initial and final formulae in fairy tales are fixed structures and identity landmarks in the cultures they appear and may or may not be imbued with humor, while the middle formulae are always sober. (Roşianu, 1973)

This is why we must be careful! It is considered that the most important moments of the communication in the family are the first and the last 4 minutes (Van Pelt, 2007) … following this idea, the texts which contain undesirable messages could be preceded by the teacher's preparatory speech, corresponding the warm-up stage, *gaining students' attention* could be followed by a moralizing speech, by solutions found in common with the students while solving exercises, by expressing their own opinions; the average duration of the moment could be of four minutes. It is important that, at the end of the lesson, the student leave the classroom with clear ideas, without leaving it to chance or to the choice of the children what message might mould them or might shape their thoughts and behavior.

Other solutions which we can propose:
- giving up such texts at the primary classes, because the ability to discern with respect to desirable/ undesirable behaviors and emotions is in the process of consolidation;
- presenting in writing, if the manual does not provide this kind of information, the consequences of such a behavior, so as the teacher ensures that the student has at its disposal the complete and correct information, in order to be able to avoid unwanted behavior.
- teacher proposing various individualized tasks, so that the students could be guided to discern and analyze the consequences of the character's actions;

- reminding that the text is a literary one, it contains imaginary facts and elements of fiction and the facts which would seem to go unpunished in the text, in reality could not be overlooked by an adult/the authorities;
- asserting and presenting in writing positive messages, pleasant knowledge from the studied texts, either within a border, by means of quotes/sayings, moralizing ideas, or through planning tasks which could lead to a conduct in agreement with the values of society in which we live.

Given the conditions in which more and more motivational authors, whose works have become the world bestsellers, recommend good as practice to counteract the evil, all the more we choose to promote the texts in which the message is undoubtedly positive.

In the book *Management şcolar, de la impresii artistice şi reflecţii, la teorie şi aplicaţii*, (Casangiu, 2016) it is recalled the need to use those magical words, motivational words, in the school environment, with special emphasis placed on reification words. Discussing in particular the students' feedback during the classes, the book states that it is important what you say, how you say and what gestures you use.

Thus we embrace the idea that a teacher, who has been having a constant preoccupation for using an assertive communication, might face a real challenge in case in which a literary text, similar to that we have debated upon, is to be studied in class, the final message of the text being in an absolute contradiction with those magic words used and promoted by the teacher. This fact can be avoided when the teacher chooses the textbook. In order to be suitable from all points of view, but especially as far as content is concerned, the book must comply with the content criteria specified in the same book (Casangiu, 2016): anticipating the educational efficiency, printing correctness, content and language accessibility. If teachers know and reflect upon these criteria, they may constitute the first step in order to avoid that manual containing unwanted messages in the training process should it ever arrive on the students' desks.

II. MISINTERPRETATION OF TEXTS USED IN PEDAGOGICAL PURPOSE

Distinct from the situation where the intention of the text is undesirable, there are situations in which the interpretation of certain artistic texts used as didactical support may be erroneous and with undesirable consequences.

The text ***Păpădia [A Dandelion]*** (Mihăescu, Pacearcă, Dulman, Alexe, & Brebenel 2014, p. 28) presents, through the two intentions that Umberto Eco was talking about and which we deal with (*intentio operis and intentio lectoris*), great difficulties in understanding / interpretation.

In this text, there are two children, Costache and Anghel, who, because their mother is missing from their home, are temporarily cared for by their aunt, Paraschiva. We do not know too much about Anghel, whereas "Costache wastes time, but he saves washing water" discovered his aunt when she found dirt *within* his nails. After she joked that "grass will grow here, tonight" (we suppose that *from that dirt*!), she washed him. In the morning, when Costache woke up, he found a dandelion near the pillow, and Anghel hypocritically assumed it probably grew up *from* his nails at night and broke when he changed his position on the other side! Although Costache suspected that Anghel had put the flower, and because the dandelion *was silent*, he began to wash his hands often.

First of all, the language of this text, probably thought humorous by the authors, is sarcastic, elliptical, and sometimes even incorrect. Through an oxymoron (wastes *vs*. saves), Costache is portrayed absolutely negative, although he certainly has qualities as well. Then, although it would not be impossible, Paraschiva finds dust *within* his nail, when most often it

is *under* the nail. Likewise, Anghel tells him that the dandelion would have grown him *from* his nails, meaning that it would have grown from the dirt *beneath* the nails… If we can understand that the words of the characters are reproduced in the text, we can not understand how, in the exercise no. 3, students are asked to fill in the following gapped text: "Aunt Paraschiva discovered .... in Costache's nails"!

Anyone can conclude that the mother of these children was not careful enough about Costache's hygiene, as well as Anghel did not have a brotherly / friendly attitude towards him, but an obvious superiority. Costache is presented as immature / naive given the suggestion that he began to wash frequently only because he was not sure that Anghel put dandelions near his pillow! ... In other words, we can understand that it was sure that he did not use to wash his hands so often…

Because the text says "Anghel has put the flower", students can understand both that Costache is naïve and it would be right for him not to wash his hands!

In addition to this, though in the evening, aunt Paraschiva washed Costache's hands well, and having no longer dirt under his fingernails, the boy may think that the dandelion has truly risen from there! ...

Therefore, we believe that instead of the moralizing message, the text confuses the children, aged eight to nine, to whom it addresses, the intention of the reader and the text being manifestly opposed to the author's intent.

The text ***Părerea mea și a crocodilului tată [My opinion and my father-crocodile's opinion]*** (Mihăescu et al., 2014, p. 12) representing an adaptation after Octav Pancu-Iasi, presents a discussion from the family of some crocodiles at bedtime.

The father crocodile (Croco) thinks that all the small crocodiles (green, brown, having long or short tails, boys or girls) should sleep at eight o'clock (we suppose: *p.m.*!). His son, Crocodel, agrees with him. However, the next day, Crocodel's mother, grabbed his tail to wake him up. That's why one day she asked him when he would sleep at eight o'clock. The crocodile replied: "When I would have a watch. I do not know what time it is, so I sleep late".

Croco's answer can refer to at least four types of interpretations, depending on what we emphasis when we read it. So, it can be read/pronounced in a tone of reproach, impertinent, suggesting that his parents are guilty of him lacking the clock. It could as well be said with indignation, utterly rude. It can also be read / spoken in a tone of regret suggesting sadness for lacking the clock. As well, it can be read in a tone suggesting resignation about the lack of a clock. It could be read even neutral.

Naturally, a lot of questions arise: which tone would be the right one? What tone should the teacher choose in his/her model reading? The teacher's tone of reading would be taken over by the whole class? If students read this statement with a different emphasis resulting different interpretations, is it possible that different conflicts might occur in the classroom? Does the teacher notice that this is a good opportunity to apply the question method? To what extent does he allocate time to analyzing each tone of the message and its proper interpretation?...

Of course, in the sense of the *opera aperta* (Umberto Eco), every literary work implies a plurality of meanings, art being *an interactive process between reader and text.* Although lots of meanings are possible, they are individually addressed to each reader, depending on his level of knowledge, his previous readings, his expectations and his analytical capacity, but interpretative freedom is the aptitude of the formed lecturer and it has its limits. From the educational point of view, the option for a certain supporting text should take into account both the linguistic and interpretive competences directly concerned, as well as the transversal (derivative) skills that it can form.

For the age group concerned (indicated by inclusion in a manual for the second primary class), Crocodel's replica without specifying his attitude / tone, has numerous shortcomings, as can be seen from the multitude of answers to the above questions having so many possible interpretations.

Another source of misunderstanding, confusion and messages that can be considered at least inappropriate, are texts that provide inaccurate and / or incomplete information. An example of this is the text ***Îngheţată sau salată*** **[*Ice Cream or Salad*?]** (Dumitrescu, Barbu, 2014, 34). Through three rhetorical questions, the authors manage to capture the attention of the students, block them from looking for answers, which may further away from reception lyrics below... Used to teach the Romanian sound written with letters ”ghe”, this poetry confuses: neither choosing ice cream or salad (as the title suggests), nor is it clear whether ”spaghetti and salad” replaced *pistachio ice cream*, Angheluș's favorite, a boy who likes to see (not *consume*!) daily ice cream exposed in the showcase!

CONCLUSION

We believe that by applying the strategies proposed above, every teacher can avoid the student’s receipting undesirable messages from the support texts. It is up to the teacher’s didactic skills to take action so as both derived/transversal skills as well as primary skills should be the desirable ones. However, when the texts contain overt undesirable messages it is advisable to give them up and to choose others, either from other alternative textbooks, or from different sources.

BIBLIOGRAPHY

1. Casangiu, Larisa Ileana, *Management şcolar, de la impresii artisitice şi reflecţii, la teorie şi aplicaţii,* Ed. Sitech, Craiova, 2016
2. Dumitrescu, I., Barbu D., *Comunicare în limba română, manual pentru clasa I, partea a doua,* Ed. CDPress, Bucureşti, 2014
3. Eco, Umberto, *Limitele interpretării, în rom. De Ştefania Mincu şi Daniela Bucşă,* Ed. Ed. Pontica,Constanţa, 1996
4. Eco, Umberto, *Opera deschisă. Formă şi determinare în poeticile contemporane*, Ediţia a II-a, Traducere şi prefaţă de Cornel Mihai Ionescu, Editura Paralela 45, Piteşti, 2002
5. Mihăescu, M.; Pacearcă Ş., Dulman A., Alexe C., Brebenel *O., Comunicare în limba română – Manual pentru clasa a II-a, partea a II-a*, Ed.Intuitext, Bucureşti,2002
6. Pânișoară. Ion-Ovidiu*, Profesorul de succes. 59 de principii de pedagogie practică,* Ed. Polirom, Iași, 2009
7. Rosianu, Nicolae*, Stereotipia basmului,* Editura Univers, București, 1973
8. *Van Pelt, Nancy L., Secretele comunicării.* Ed. Casa de Viață și sănătate, București, 2007
9. Radu, A.; Jeler, R., *Limba şi literatura română – clasa a IV-a, semestrul al II-lea,* Ed.Arthur la Şcoală, 2016
10. Sălăvăstru, D., *Psihologia educaţiei*, Polirom, Iaşi, 2004
11. **** Programa şcolară pentru disciplina limba şi literatura română, clasele a III-a şi a IV-a*, Retrieved from *http://www2.edu.ro/index.php/articles/22448* (accessed: 7.09.2017)

FORMATIVE ASPECTS OF THE PREPARATORY SCHOOL YEAR AT THE SUBJECT COMMUNICATION IN ROMANIAN

Larisa Ileana Casangiu, Ingrid Iulia Rădulescu
Assoc. Prof. PhD, "Ovidius" University of Constanţa,
Teacher, "Mihai Viteazul" Secondary School of Constanţa

Abstract:Given the fact that we have found a huge heterogeneity in the way of realization of didactic process in the preparatory school year (at least in the subject of Communication in Romanian) and also the removal from the Finnish model (which was said to have inspired the situation in Romania), we consider it is necessary to formulate a series of comments and remarks on the desirable development of the teaching activity in the curricular area Language and Communication. We intend to re-interpret the curriculum of the preparatory school year for the subject of Communication in Romanian, indicating the most frequent and serious deviations from it, and to name a few rules of positive discipline for the little students in order to improve their authentic participation in their own training, with long-term positive consequences.

Keywords:preparatory school year, didactic process, development, Communication in Romanian.

1. Introduction. Finnish model

In the Finnish educational system, after graduating from kindergarten, according to the law, children must attend preschool education or other similar activities for one year before compulsory education begins. The year preceding the compulsory education, in Finland, named "preschool education" *promotes and supports children's growth, development and learning, and it enables children to transition smoothly from the preschool environment to school. Preschool provides a good basis for life-long learning. Preschool teaching methods take into account children's comprehensive manner of functioning and learning through play, movement, creative activities, experimentation, observation and questioning, in interaction with other children and adults*. (According to https://www.hel.fi/helsinki/en/day-care-education/day-care/preschool/)

From a letter addressed to the "future preschool pupil", written by the *Department of Early Education and Care* from Helsinki, we find out that "The preschool 2017–2018 school year starts on 10 August 2017 and ends on 1 June 2018" (https://www.hel.fi/static/liitteet/vaka/esiopetus/Tervetuloa%20esiopetukseen_2017.EN.pdf).

The educational goals in Finland are: "Promotion of personal well-being; Reinforcement of considerate behaviour and action towards others; Gradual build-up of autonomy" *National Curriculum Guidelines on Early Childhood Education and Care in Finland*, p. 14), all these goals being achieved focusing on the *joy of learning*: "When they act in a meaningful and relevant way, they can experience the joy of learning and feelings of success" (ibidem, p. 17).

At a theoretical level, the Finnish and Romanian system educational systems resemble, despite the fact that the future Romanian students do not receive home notice letters about their future work, nor as many didactical materials than there. So, these two countries present some similarities but also some obvious differences on this respect.

2. Romanian situation regarding preparatory school year

Theoretically, the implementation of the preparatory school year in Romanian educational system ensures equal chances for a correct start for all children, allows access to education regardless of their origin and offers pupils the possibility to adapt gradually to the requirements of the educational process.

According to the *Curriculum for primary education*, the finalities for this level of education are: ”To ensure the first stage of basic education for all children; / To build up each child's personality, respecting his/her own development level and rhythm; / To ensure that each child acquires the basic knowledge, skills and attitudes that stimulate the effective and creative relation with the social and natural environment, and provides the necessary opportunities in continuing education” (Eurydice, *Teaching and Learning in Primary Education).*

General competences for *Communication in Romanian language*, stipulated in National Curriculum for primary education, are:

1. Understanding the oral messages from familiar communication contexts
2. Expressing oral messages in different communication contexts
3. Understanding a variety of written messages in familiar communication contexts
4. Writing messages in various communication situations.

From the very first sight, there are obvious formative aspects of educational process.[1] What we aim is to identify certain issues or practical aspects that would facilitate the integration of the child into the school system and, in particular, the achievement of the school objectives.

Starting with the school year 2012-2013, we had the opportunity to visit over twenty different preparatory classes, in the pedagogical practice of students, as well as special inspections to obtain the first degree in education (by primary school teachers). In addition, we have obtained information about the teaching process at this level from the teacher-methodologists in the evaluation commissions for the first degree in education, but also from the school management where I have carried out inspections. At the same time, some students who worked as primary school teachers, as well as some graduates of the Primary and Pre-school Education Pedagogy, with whom we collaborated, provided valuable data in this regard.

In fact, there is a great variety of ”interpretation” of curricula, at least in curricular area *Language and Communication.*

In the preparatory school year, children are often first taught to write in block letters/printscript as in English-speaking countries,by some teachers who want to discipline their students. The National Curriculum specifies that pupils *would draw* the letters (that is different from *to write* the letters!). This is only an example of misinterpretation of the educational goal.

We will not deal with the many differences in the actual realization of the educational process, but with those aspects that constitute the most important background on which learning how to learn is facilitated.

Even if there are some studies on the uniformity found in children aged 6 and 7, on intellectual performance, depending on the origin of children in a certain environment, the type of predominant activity in the families of children, but also on the multiple intelligences of children (Gardner, H., 2006), sometimes there are huge differences between their intellectual abilities.

[1]For instance, the absence of homework and of marks/grades is intended to encourage student participation in the learning process and some freedom of expression of the pupil.

The great heterogeneity of the students comes from the fact that their previous experiences are often extremely different because: some have attended the kindergarten, others, not; some have brothers / sisters, others do not; some get used to sleep at noon, others do not; some are trained with intellectual activities, others with physical activities; some have parents who value teaching, others do not; some are cheerful and spontaneous, others are shy and morose; some people get up early, others do not; some already know to read, others do not; some already calculate well, others do not; some are disciplined / docile, others are nonconformist; some prefer the company of other children, others prefer the adult company; some have well-defined ideals / goals in mind, others, not; Some communicate easily, others, not; some have good memory, others do not; some are creative, some are reproductive; some see an authority in an adult, others see him as a partner; some physically meet their parents daily, others sometimes only virtual; some are healthy, others are not; some have social intelligence, others do not; some can conceal, others do not; some are aware of the parents' concerns, others do not; some are sensitive to the opposite sex, others reject it! And the examples can continue!

Children who are already able to read at the entrance to the preparatory class are also different, depending on how they got to be able to read. Some of them have done this on their own initiative (with intrinsic motivation), others have been helped, stimulated or even conditioned to learn by parents (in general) and others have benefited from the involuntary models offered by their older brothers or by voluntary models provided by pre-school teachers who have exceeded their curriculum attributions.

That is why the most important thing in didactic process at preparatory school year is to identify adequate strategies for gaining and maintaining the pupils' attention and interest specially when in the same classroom there are between twenty five and forty students.

The fact that teachers have as wishes a quarter of teaching hours is welcome. They may decide to deepen certain contents, to improve the negative aspects found, to opt for extension of knowledge, to recapitulate the taught matter, to develop new skills to pupils etc.

Using the game in teaching (knowledge) is a pleasant way to assimilate knowledge, but especially of assimilation by students of rules, prohibitions and learning tasks.

If there are some students with knowledge and skills that exceed those stipulated in the curriculum (for preparatory class), they will be directed to help their colleagues are in the process of their learning, but this is not unidirectional, because there is a danger that a class can split into "helping pupils" and "students receiving help". Therefore, we should ensure that their roles are interchangeable (of course, in different fields).

As in the kindergarten, some children do not use polite pronouns and the plural form of the verb in the second person, addressing and the teacher as a playmate. It is time for them in the preparatory class to learn the polite address, specific to the Romanian language and tradition.

Since it is not compulsory to attend the kindergarten, and in some areas the number of kindergartens is insufficient, some children who come directly into the preparatory class are not familiar with either active listening, teamwork or communication rules within a big group. For them, adaptation to the school program takes longer than for children who have attended kindergarten.

Children entering the preparatory class are usually ages between five and nine months and seven years. For this age segment are visible differences in age even from a month to another, reflected in children'sknowledge, so that in conditions where there are differences over a year, and children's skills are higher.

At this age,"rewarding" by offering the opportunity to spend a day or weekend with a toy agreed by boys and girls can be a way to motivate children to participate voluntarily in learning activities is still acceptable.

Even if there are some studies on the "uniformity" of the intellectual performance of children aged 6 to 7, depending on the area (urban / rural), their parental model and the type of child's predominant activity (physical or intellectual), we can even see huge differences between the results of the students' activity, but also between their different ability to integrate into school and to adapt to novelty.

In the absence of grades / marks in the preparatory class, feedback on pupil activity can be provided by applying a symbol on the child's worksheet because it is appropriate for him / her to be aware of the quality of his / her activity in a pleasant way. For example, this can be accomplished by applying a class stamp (ladybug, bee, flower, etc.) to the worksheet, as the learning task has been done appropriately (well / very well). Providing such feedback has some qualities: for the teacher, it is quick and convenient, and for the pupil it is a proof that he/she has worked well. The lack of getting the symbol on his/her worksheet means certain gaps / errors revealed, usually by highlighting or using question marks, and the child being able to easily recognize where it is necessary to work more or to restore his / her theme.

Convinced that *kids do well if they can,* Ross W. Greene affirms that all pupils experiencing school failure or behavioral deviations have some underdeveloped thinking skills. The author has identified twenty-four undeveloped skills and problems (in the domains of flexibility/adaptability, frustration tolerance or where another lacking skills) and his list remaining open.

Wearing school uniforms?

First of all, we consider that the actual meaning of *school uniform* refers only to type of cloths and its colours allowed to wear, associated with certain symbols (badges, engravings etc.), when it "(a) serves as a group emblem, (b) certifies an institution's legitimacy by revealing individual's relative positions and (c) suppresses individuality." (Nathan Joseph, https://en.wikipedia.org/wiki/School_uniform)

We believe that where parents and teachers plead for the wearing school uniform, the concept of "uniform" is good to expand in school supplies, as this avoids distracting children's attention from the activities proposed by the teacher. At the same time, the differences between children are avoided or at least attenuated. The ruler, sharpener and plasticine (clay) do not become points of attraction as long as all the students have them the same.

Because there are many controversial discussions in this respect, and in Romania, the school uniform is not compulsory, given the great heterogeneity of the students, this issue being is left to the school and parents latitude. Only in some private schools and in some public schools, where parents require this, the wearing of school uniform is compulsory.

So, in spite of some advantages of not adopting the uniform (the freedom to adapt the clothes of one's own personality, the choice of each one for the preferred color, the assumption of a certain status by the child, the stimulation of the child's creativity, the early acceptance of differences in material status by each child etc.), we believe that wearing schooluniforms helps a lot pupils in preparatory school year.

Oral communication. During preparatory school year, oral communication should prevail over other activities, perhaps with the exception of "learning by doing".

Rhythms in oral communication of children are different as a result of previous cognitive experiences, interaction with other children and adults, emotionality, promptness of response, or other skills possessed or not by children. Educating oral communication is very important

because it conditions good relationship and underlying training. A harmonious personality is inconceivable without a good ability to communicate. Even the job interview is the result of the ability to communicate, often being more important *how* than *what* you say. In fact, entire human life is based on communication. It is obvious that communication is a fundamental competence that needs to be educated early and continuously in order to become a good manner. That is why, in the preparatory school year, pupils need desirable communication patterns, being encouraged to manifest a communication initiative, to express their ideas and feelings in an appropriate way, to ask for information or clarification, to respect their dialogue partners. In addition, their paraverbal and non-verbal language should be in concordance with the verbal language.

Conclusions

There are some certain advantages integrating pupils in preparatory school year, beginning with their familiarizing with school rules (regarding daily schedule, timetable, sitting at a desk etc.) and ending with the knowledge and skills assimilated by students.

The high number of children in a classroom (over 30) requires the identification of teaching strategies different from where there are less than 20 students (in a classroom).

There are no unique solutions for forming a positive attitude towards the act of learning, but there are many examples of good practice that can inspire teachers in the teaching process in the preparatory class.

BIBLIOGRAPHY

1. Gardner, H. (2006). *Inteligenţe multiple [Multiple Intelligences]*, Bucureşti: Sigma.
2. Greene, R. W. (2015). *Cum să îmbunătăţim disciplina copiilor la şcoală* (in Romanian by Roxana Cristian) [*Lost at School. Why Our Kids with Behavioral Challenges Are Failling Trough the Cracks and How We Can Help Them*], Bucureşti: Orizonturi

Web sources

3. *Preschool education*, on: https://www.hel.fi/helsinki/en/day-care-education/day-care/preschool/. Accessed: 3.09.2017
4. https://www.hel.fi/static/liitteet/vaka/esiopetus/Tervetuloa%20esiopetukseen_2017.EN.pdf. Accessed:3.09.2017 (Letter addressed to *future preschool pupils*, January, 2017)
5. Dumitrescu**,**I. *Elemente de noutate în curriculumul pentru clasa pregătitoare şi clasa I.* Available at:http://www.tribunainvatamantului.ro/elemente-de-noutate-in-curriculumul-pentru-clasa-pregatitoare-si-clasa-i/. Accessed:5.09.2017
6. Nathan Joseph, https://en.wikipedia.org/wiki/School_uniform (accessed: 27.09.2017)
7. Eurydice, *Teaching and Learning in Primary Education* - https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Romania:Teaching_and_Learning_in_Primary_Education (accessed: 27.09.2017)
8. *** Programa şcolară pentru disciplina *Comunicare în limba română* - Clasa pregătitoare, clasa I şi clasa a II-a, Aprobată prin ordin al ministrului Nr. 3418/19.03.2013. Available at:http://edums.ro/invprimar/Lb%20romana%20P%20I%20II.pdf. Accessed: 5.09.2017
9. *** National Curriculum Guidelines on Early Childhood Education and Care in Finland - https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75535/267671cb-0ec0-4039-b97b-7ac6ce6b9c10.pdf?sequence=1. Accessed: 3.09.2017

MIRCEA ELIADE BETWEEN AUTOCHTHONISM AND EUROPEANISM

Adrian-Claudiu Stoica
Assoc. Prof., Ph.D., University Politehnica of Bucharest

Abstract: Mircea Eliade was a historian of religions, a philosopher as well as a writer. He taught philosophy and history of religions at the University of Bucharest, the Ecole pratique des hautes études in Paris and the University of Chicago. As a diplomat, he served as cultural attaché at the Romanian Embassy in London and the Romanian Legation in Lisbon. He never returned to the country after the communist regime was established in Romania. His studies and syntheses are characterized by an original view on the relationship between sacred and profane. He made an outstanding contribution to the history of religions, mythology, shamanism and symbolism.

Keywords: autochthonism, europeanism, nationalism, national identity, Western European model, Orthodoxy, Romanian values, history of religion.

After the First World War, Romania unexpectedly succeeded, after all the misfortune that had befallen it during the years of conflict, in finalising its territorial unity. The joyful event led, however, to the establishment of a collective amnesia, although in the spring of 1918 General Averescu had prompted the delimitation of liability and the punishment of the persons responsible. The poor equipment of the troops and the employment of the wrong military strategies led to the blood bath of 1916. Unfortunately, not long after that, he himself abandoned the idea (Constantiniu 2008, 309).

Or, this symptom was only an aspect of an earlier malady which had been eating up the Romanian society, namely avoiding acknowledging any mistakes and especially assuming any responsibility. The political class did not manage to overcome the little struggles for power and personal interests in favour of promoting national interest. Ștefan Zeletin emphasised in his war journal that all the simple combatants, himself included, were aware of the fact that the defeat was not due to the enemy but to the "sins of our own leaders". Most of them agreed that, after the war, Greater Romania had to be rebuilt on a new foundation that would no longer have anything in common with the past. Which failed to happen, as he sadly confessed: "here, everything is forgotten" (Constantiniu 2008, 310).

The interwar period also saw a large debate unfolding in regard to the path that Romania should take in the future, the focus being placed again on the central concern of the cultural Junimea movement of the 19th century. Most politicians and intellectuals were affiliated to three main directions: some claimed that the process of implementation of the Western model should be continued, involving urbanisation and industrialisation; others supported the promotion of rural-agrarian and Orthodox traditions, which was equivalent in their opinion to keeping their own identity; a third direction involved maintaining the positive elements of the traditional way of life and also the development of the benefits offered by the European social and economic progress. Both politicians and intellectuals engaged in this dispute, which was the main theme of the interwar period. Heated debates regarding the future of Romania led to the individualisation of two large groups, the Europeanists and the Traditionalists (Hitchins 2015, 182).

The Europeanists claimed that Romania could not diverge from the promotion of social and economic progress according to the Western European model. The Traditionalists emphasised the agrarian nature of the country and supported the idea of adopting

development models which would succeed the authentic social legacy. Among the Europeanists, Eugen Lovinescu and Ștefan Zeletin were the most notable, and both believed that "Westernisation" was a crucial historical stage in the evolution of the country (Hitchins 2015, 183). On the other hand, the Traditionalists identified models "in the autochthonous past" and believed that due to the preponderantly rural nature of the country, "cultural and institutional imports" from the West could not be adapted to the Romanian society (Hitchins 2015, 184).

Traditionalist concepts manifested in various forms. Nichifor Crainic promoted the reinstatement of the Eastern Orthodox dogma. Lucian Blaga emphasised, in his own turn, the virtues of Orthodoxy and national specificities, but his approach included a larger, more European spectrum. In the vein of the same traditionalist ideas, Nae Ionescu theorised trăirism, "a form of existentialism". He considered that Romanian spirituality relied heavily on Orthodoxy, which had separated Romanians from the catholic and protestant Europeans. Numerous young intellectuals became his adepts, among whom the most notable were Mircea Eliade and Emil Cioran. They embraced the idea that Orthodoxy had had a significant role in outlining the fate of the Romanian people, but also proposed analysing several "meanings of existence" (Hitchins 2015, 186).

Although we have no reason to refer to Romania felix, we cannot ignore the fact that important progress was made in the interwar period in many different areas: despite the economic crisis of 1929-1934, in 1938 Romania reached the highest level of economic development in its entire history, and in the cultural area several famous names began to stand out, such as Mircea Eliade, Emil Cioran, or Eugen Ionescu, who gained global fame. This fact did not cancel, however, the serious malady that was eating at the Romanian society. The long foreign domination prevented the development of a strong bourgeoisie. Nevertheless, the weak Romanian bourgeoisie established the national state and initiated the consolidation of industry. Despite all these efforts, the "oriental Turkish Phanariot legacy" could not be removed from the Romanian society and the governing class's political conduct. Additionally, an obvious fracture existed between the governing class and the governed people, derived from the lack of a middle class. As such, the civic spirit, which is vital to a functional democracy, could not develop (Constantiniu 2008, 311). In these circumstances, it is no surprise that democracy remained feeble and that when it was forced to face against legionary and royal totalitarianism it quickly collapsed.

The legionary movement opposed democracy and supported the totalitarian state, Christian teachings, autochthony and Romanian values. It criticised the vices of politicking and considered Jews as the primary cause of all the problems existing in the Romanian society. The solutions proposed by some of them were radical. Legionaries promoted a religion-based nationalism and had a paramilitary organisation, which led to attracting an increasingly high number of followers (Constantiniu 2008, 322).

In the interval between 1934 and 1937, the legionary movement became more and more powerful, the explanation for this growth pertaining to the internal and international conjuncture. In the interwar period, Greater Romania had not yet known a truly functional democracy: the parties in power would end up by compromising themselves, and moral decadence arose the dissatisfaction of intellectuals such as Nae Ionescu, Radu Gyr or Mircea Eliade (Scurtu...).

Mircea Eliade let on that he was not interested in politics, but his writings clearly had a manifest political undertone. Criticism brought against the parliamentary regime also meant contempt against democracy and the "values of modern European civilisation". His scepticism also manifested with regard to the process of Europeanisation of Romania, while commending the "autochthonous, Romanian world and Orthodoxy" (Petreu 2016, 129).

Unlike many of his contemporaries, such as Alexandru Vianu, Bucur Țincu or Eugen Ionescu, Mircea Eliade did not become acquainted with France during his academic studies. This country kept its democratic regime throughout the interwar period, when, on the contrary, many of the European states adopted authoritarian or totalitarian regimes, seen as a viable alternative. Nevertheless, he visited Italy several times, a country which could not improve his view on democracy. He subsequently went to India and became fascinated by the culture of this country. He then discovered a "peasant civilisation" which he claimed to span across China and to Portugal, including the Romanian space. He identified the "universality" of the Romanian world, which he saw as part of a network of peasant civilisations (Petreu 2016, 131).

This model of "archaic peasant civilisation universality and unity" was, in fact, conservative, "obsolete". A model which part of the intellectual and political elite had been struggling since the 19th century to eliminate from the Romanian society and especially from the Romanian mindset. As any change of mindset depends on the long duration of history, as Fernand Braudel had rightfully claimed, this model was obstinately resilient, opposing the Western model despite certain evident progressive transformations. This view probably acquainted him with the "regressive and rural" model supported by legionaries. The road to being an Iron Guard supporter was longer than the one taken by Cioran. Only from November-December 1935 onwards do the texts show clear indication of this aspect, as he expressed his allegiance to Ion Zelea Codreanu through the ideas expressed therein. Underlining the fact that Eliade was "converted" two years after Nae Ionescu had become the unofficial ideologist of the Iron Guard movement, Marta Petreu says that, besides his teacher's influence, his particular perspective on national specificity and the future of Romania was also important (Petreu 2016, 132).

Between 1927 and 1935, Eliade published numerous and varied works: essays, articles, journals, novels, texts on the history of religion, unveiling the image of a highly valued author. What is surprising is the fact that, apart from having a remarkable work capacity, Eliade seemed to possess several personalities. If either of these personalities "cracked", Eliade would evoke mythical causes: it was a test of fate, an initiatory trial. This vision was due to the "ultimate foundation" of his thinking, the "metaphysical foundation" of the personality having an archaic or even archaic and religious nature. Between 1932 and 1933, Eliade became acquainted in the autochthonous cultural environment with a series of themes which had become current: "the new man, revolution, right-left, sacrifice, nationalism, spirituality-politics binomial, history-politics binomial, elites", which became recurrent themes especially in his publishing work (Petreu 2016, 132). Expanding on some of these subjects, Eliade gradually came closer to the Iron Guard, although he denied his whole life having conducted any legionary politics. He believed that he had approached spiritual principles in an age where the Iron Guard was not in power anyway, therefore it was only a spiritual movement and not a political one. By politics, Eliade understood political parties, elections and voting of decisions. Since the political parties in Romania did not interest him and he took no national decisions, he considered himself to be apolitical (Petreu 2016, 137). Through a series of subjects of interest such as archaicity, rurality, religion or sacrifice, Eliade became acquainted with the Iron Guard and its doctrinal elements: Christianity, the new man, sacrifice, the nation. He was then impressed by its public manifestations: the organisation of religious service and requiems. Without these impulses he would have probably retained the position of an apolitical intellectual, expressing archaic, autochthonous and conservative sympathies. However, he saw the Iron Guard as a "political and spiritual movement" that Romania needed. Mircea Eliade's "conversion" to the Iron Guard happened sometime between November and December 1935, claims Marta Petreu (Petreu 2016, 142).

She asserts that the completion of this stage was also aided by Nina Mareș, who had become his wife in 1934, and by his visit to Germany, in 1936. Nae Ionescu's influence was only a secondary factor. On the contrary, Emil Cioran's influence, with his violent language, cannot be neglected.

In the summer of 1938, Eliade was arrested and admitted to the camp in Miercurea Ciuc. The regime prohibited the legionary press and as such Eliade was forced to stop any propaganda in favour of the Iron Guard. However, his admiration for the right extremist wing and the totalitarian state continued to exist, as it permeates from the pages of Salazar and the Revolution in Portugal (1942). From The Portugal Journal we discover that Eliade was still sympathising with the right extremist wing during the war and that after he realised that Germany would be defeated he proceeded to "dressing up" his own biography. Also during the war, he started regretting not having had the opportunity to study in Paris during his academic years. After two visits to Paris, in 1940 and 1943, where he met Cioran, he decided to no longer return to the country, where he could receive an academic position following an examination. The events recorded in The Portugal Journal reveal that a new stage in his life started, namely the renunciation of autochthonism and archaism and the adoption of a comprehensible, European view: "In Paris I learned something decisive: one cannot obtain results in the universal field of sciences by activating within a limited minor culture" (Eliade 2010, 264).

His first novels preceding the period of his exile were in the form of journals. They evoked his incursion into India and expanded on the subject of erotic love. His own experiences provided him access to self-knowledge. In Isabel and the Devil's Waters (1930), he investigated the demonic nature of his own being. In Maitrey (1933), he approached the process of initiation of a young man into the mysterious oriental world. The heroes of Return from Paradise (1934) and The Hooligans (1935) are part of that generation of young people who desperately want to develop their potential and are terrified by a prospective failure (Hitchins 2015, 218).

After his release from the detention centre in Miercurea Ciuc and a brief period of time spent at a sanatorium in Moroieni, Eliade needed a new start. Leaving for diplomatic work could have meant his salvation. Therefore, on April 1st, 1940, after an intervention by Alexandru Rosetti, Constantin C. Giurescu – Minister of Propaganda – offered him the position of cultural secretary in Romania's Delegation to London. He stayed in London for ten months, following from the British capital the unfolding of events in the country. He sadly received the news of Nicolae Iorga and Virgil Madgearu's assassination by legionaries, emphasising in his memoirs: "By these assassinations, the team of legionaries who committed them thought to have avenged Codreanu. In fact, they cancelled the religious purpose, of sacrifice by the legionaries executed under Charles's reign, and have irremediably compromised the Iron Guard. The killing of Nicolae Iorga, the great historian and brilliant cultural prophet, will stain the Romanian name for a long time to come" (Handoca 2000, 90).

Once the bombings on the British capital were launched, Eliade withdrew to Oxford where he started working on two projects, both in the literary and scientific research fields, which will put their stamp on a large part of his career. The novel The Forbidden Forest, which he started drafting there, would go on to represent the "quintessence" of his literary approach. Referring to the history of religion, he started working on the Treatise, which he would complete in Paris. When the adhesion of Romania to Germany was made known, Eliade proposed to quickly leave Great Britain to return to Bucharest, but the countless approvals he had to obtain from the English authorities prevented him from doing so immediately. He would remain in that country for another six months (Tănase 2017, 78). He did not manage to leave Great Britain even after he was appointed in his new position in the

capital of Portugal. He was in London when the legionary rebellion unfolded (January 21st-23rd, 1941). In his Memoirs, he expressed his shock to the crimes committed by the legionaries, emphasising that they had betrayed the ideal of the movement, the "legionary sacrifice" and Codreanu's ideas, suggesting that he disapproved of the changes introduced by Horia Sima, the new legionary leader. On February 10th, he left to occupy his new position (Tănase 2017, 80).

The journey to Portugal happened as a result of his appointment on October 21st, 1940, as press secretary and then cultural adviser attached to Romania's Delegation in Lisbon. He lived in Portugal for almost five years and conducted an intense activity translated into multiple areas of concern such as diplomacy, essay writing, memoir writing, folklore research, literature, playwriting, philosophy of culture and history of religious ideas. Since the beginning of his stay in the capital of Portugal he took measures to organise cultural exchanges between the two states, and he contacted the editors of local newspapers and magazines to publish information on Romania.

Paris was an essential stage in the perfection of his intellectual development. On September 16th, 1945, he arrived in the capital of France, excited and full of expectations. He was still in Portugal when he started contacting some of the greatest Portuguese and European people of letters. Among them were names such as António Ferro, Fernanda de Castro, Ortega y Gasset, Georges Dumézil, Jean Cocteau, Paul Morand, René Grousset, Carl Schmidt. Once he got to Paris, Eliade contacted the French intellectuals with whom he had established cordial relationships, to help him gain access to the local cultural environment. Georges Dumézil supported him the most, especially from a financial point of view, obtaining for him various "small services" (Tănase 2017, 137). Didier Eribon emphasised that Eliade had come to Paris with great financial struggles and accompanied by the criticism of the new regime in Bucharest. Both himself and Lucien Febvre supported him as much as they could (Eribon 1987, 94). Dumézil helped him hold classes at the Sorbonne, conclude contracts with French publishing houses, write for the publication Critique or benefit from financial subsidies from the Centre de recherche scientifique. His access to the French intellectual circles was facilitated by specialists in Oriental studies, Eliade being a member of the Société Asiatique since December 14th, 1945. As a result, he managed to conclude contracts with a series of publishing houses to publish his older and newer scientific contributions. Dumézil continued to support him, offering him the opportunity – due to his being the director of the Ecole pratique des hautes études – to hold classes and conferences in this institution. The same Dumézil introduced him to Gustave Payot, who would later publish his Treatise on the History of Religious Ideas. Later on, Eliade mentioned repeatedly that Dumézil had been the one who had paved his way for an international career. After the latter settled in the United States, he did not forget Eliade and supported him so that he could publish his works in that country, inviting him to hold classes in Chicago (Țurcanu 2005, 570).

At the end of 1945 and the start of the following year, he was working intensely to finish two books: Yoga Techniques and Treatise on the History of Religious Ideas. The second work, completed between 1945 and 1947, would appear in Parisian bookshops in January 1949, placing him among the great authors on the history of religion. In Paris he continued to work on his reference novel, The Forbidden Forest, which was written in Romanian between 1949 and 1954 and would see the light of day in 1955 with the title Foret interdit (Handoca 2000, 125).

After the publishing of his book Yoga Techniques, welcomed with great praise by the greatest minds of that time and commended in extremely favourable reviews in professional magazines, Eliade really made a name for himself in the French intellectual world. In his

memoirs he expressed his delight and especially his surprise to these reactions, unexpected for him (Eliade 1993, 140). But since the past cannot be erased that easily, in Paris he experienced his first problems due to it: he could not get the contract with the Sorbonne University. Adalgiza Tătărescu, Eliade's adoptive daughter, recounted a relevant story: on the poster of a conference he was to hold for the Ecole pratique des hautes études, someone had drawn a swastika, which meant that his disputable past was known in certain circles in Paris, although the scholar had carefully tried to hide it. Since he was set to obtain tenure in this institution, the Ministry of Education had to receive the approval of Romania's Delegation in Paris, but they refused to grant it to him, reasoning that Eliade was a "doctrinaire of fascism". In 1947 he requested a "monthly allowance" from the Centre de recherche scientifique, which was not approved (Tănase 2017, 137).

Encountering so many obstacles in Paris, he gladly accepted the proposal to hold the Haskell Lectures at the University of Chicago. Eliade chose the path of a new start, once his dream to build an academic career for himself in Paris shattered.

Settling down in the United States of America, in a different environment than the European one, was a brave decision, but Eliade relied on the idea that it would not be final. In this period, he placed almost his entire focus on his activity as historian of religion, alongside that of professor. Joachim Wach, the head of the Department of History of Religion within the University of Chicago Divinity School made him an official offer to teach in the United States, first by holding the Haskell Lectures and then as a visiting professor. Due to this fact, he obtained the visa for the United States and left the European continent on September 17th, 1956. The proposal was received warmly, since Eliade wanted to escape his financial struggles and build an academic career for himself, also fleeing from his legionary past (due to this past, he could not even hope to obtain tenure in Paris) (Tănase 2017, 167). However, the past would soon catch up with him in the United States as well, when the Israeli magazine Toladot published in 1972 an incriminating article about Eliade.

For almost three decades he was a professor of the history of religion at the University of Chicago, period in which his celebrity reached the highest peak. His first year of teaching activity at the new university was quite difficult. He was approaching the age of 50 when he had to adapt to an academic environment different than the one in Europe, as the American student was more pragmatic and had a different mindset and culture than the European one (Handoca 2000, 130).

After Joachim Wach died, Eliade was appointed head professor of the Department of History of Religion in his place. He was to stay in the United States for another four years, which he had not initially predicted. In fact, he would stay in this country until the end of his life. In the United States, his contributions to the history of religion brought him great success: Yale University consulted him for a programme similar to the one carried out at the University of Chicago; many of his French-published books saw the light of day in English translation; he became a member of several cultural groups, and his success to the general public reached new heights due to his accessible and personal style in presenting his ideas. Furthermore, Eliade paved the way for teaching the history of religion nationwide in the United States. At the University of Chicago, he groomed entire generations of specialists in this field of study, later promoted in various American universities (Tănase 2017, 167). In this context, literature and memoir writing were perceived by Eliade "as a means of keeping the Romanian identity".

He decided, for obvious reasons, to hide his legionary past. After obtaining his citizenship he risked deportation if it became public, exiled intellectuals being aware of this concern harboured by Eliade. However, after the Second World War, Eliade continued to express in his Journals and Memoirs his sympathy for certain members of the Iron Guard,

especially for Ion Moța. This attitude may be interpreted as a "defence mechanism" against the accusation brought against him for his legionary past, but he insisted on the Christian and Orthodox spirituality of the Iron Guard, through which he justified his juvenile adhesion (Tănase 2017, 167). Nevertheless, Eliade preferred to knowingly ignore the "blameable" elements of the ideology of this movement.

As he was nearing 60 years of age, he received the title of Doctor Honoris Causa from Yale University. Later on, he would obtain similar distinctions from a large number of universities, among which notably Sorbonne (1976). Numerous academies offered him membership: the American Academy of Arts and Sciences, the British Academy, the Austrian Academy of Sciences and the Royal Flemish Academy. His prodigious scientific career was completed with the treatise A History of Religious Ideas, published at the French Payot publishing house in three volumes, between 1976 and 1983. Close to the end of his life he undertook a difficult task, that of "working" as editor-in-chief for an extensive work: The Encyclopaedia of Religion, which appeared after his death at the MacMillan publishing house, in 16 volumes (Handoca 2000, 139).

The life of Mircea Eliade can be divided into two great periods: his youth, which he spent in Romania and was marked by the influence of the legionary doctrine, and his exile. In exile, Eliade avoided adopting any form of political affiliation. However, the career of the brilliant Romanian scholar was marred by his unclaimed legionary past which never stopped following him like a shadow.

BIBLIOGRAPHY

Alexandrescu, Sorin. 1998. *Paradoxul român*. București: Univers.
Constantiniu, Florin. 2008. *O istorie sinceră a poporului roman*. București: Univers Enciclopedic Gold.
Eliade, Mircea. 2010. *Jurnalul portughez*. București: Humanitas.
Eliade, Mircea. 2002. *Salazar și revoluția în Portugalia*. București: Scara.
Eliade, Mircea. 1991. *Memorii*. București: Humanitas.
Eliade, Mircea. 1934. „*De ce sunt intelectualii laşi?*". *Criterion* 1 (2): 2.
Handoca, Mircea. *Viața lui Mircea Eliade*. Cluj-Napoca: Dacia.
Hitchins, Keith. 2015. *Scurtă istorie a României*. Iași: Polirom.
Petreu, Marta. 2016. *Generația `27 în Holocaust și Gulag: Mircea Eliade și Klaus Mann despre generația tânără*. Iași: Polirom.
Petreu, Marta. 2011. *Cioran sau un trecut deocheat*. Iași: Polirom.
Tănase, Ramona. 2017. *Politicile lui Mircea Eliade: de la tinerețea legionară la maturitatea exilului*. București: Tracus Arte.
Țuțea, Petre. 2013. *Mircea Eliade*. Cluj-Napoca: Eikon.
Țurcanu, Florin. 2005. Mircea Eliade prizonierul istoriei. București: Humanitas.

THE CONCEPT OF APARNESIS ÎN THE ARCHEOLOGY OF EUROPEAN IDENTITY

Adriana Cîteia
Senior Lecturer, PhD., „Ovidius" University of Constanţa

Abstract: The study aim to explain one of the most interesting concepts in European Philosophy of Identities. The sources of the term are the greek New Testament and the Christian Philosophy.
The archeologyof identity in the European Space has also sources in the Greek antique context of the split identity, by divine power infusion, or by the exiting from the Self in the antique and medieval context of the parepidemical identity. Thus were needed adaptations to the historical and eshatological contexts.

Keywords: identity, aparnesis, philosophy,archetipology.

Definirea identităţii s-a făcut în Europa bizantină, dinspre comunitate spre individ, dinspre *eshaton* spre prezentul istoric.

În Occident, procesul a fost invers: deşi modelată în tiparele de gândire ale religiozităţii creştine, aventura *parepidemică*- a individului străin şi călător pe pământ a fost fie o alternativă la individualismul autonom, fie o faţetă a acestuia, ceea ce a conferit identităţii individuale un caracter dualist.

În perioada postaugustiniană, explorarea identităţii individuale începe cu aventura căutării lui Dumnezeu *in interiore homine*[1] şi continuă, până la Sebastian Brandt şi Erasmus din Rotterdam cu efortul de a desface raportul perihoretic sine-Divinitate. Individualismul ipostatic, promovat de Reformă în dubla ipostază a *atritiei* şi *contritiei*, s-a dovedit a fi constrângător, pentru delimitarea de sine fiind necesare cel puţin trei sisteme de referinţă:

-*criptomnezic*, centrat pe memoria subiectivă,

-*arhetipal,* raportat la un orizont filosofico-religios de semnificaţii, ale cărui axe sunt deopotrivă precreştine şi creştine,

-*parepidemic,* centrat pe scopul itinerariului identitar, definit în termenii furnizaţi de dogmatica creştină.

În Evul Mediu creştin, identitatea politică şi religioasă a fost rezultatul unui efort eroic de cucerire, de căutare a Paradisului terestru, izolarea fiind o formă de nostalgie a Edenului pierdut, dar şi un model de viaţă angelică, la limita dintre *civitasterrena* şi *civitas Dei*.

Ideea de scindare a universului într-o zonă paradisiacă şi una infernală, zone diferite din punct de vedere ontologic şi separate de *phragmos*- graniţa dintre lumea locuită şi Paradis, dintre Paradis şi Infern a fost transmisă filosofiei medievale de gândirea creştină, simultan cu variantele hermetice, gnostice, neoplatonice şi iudaice târzii, care au încurajat aspiraţiile mistice către Regatul Celest, refugiul ultim din faţa barbarilor, necredincioşilor, ereticilor. Paradigma augustiniană a Cetăţii lui Dumnezeu excludea însă orice formă de „cunoaştere de dragul cunoaşterii", din perspectiva augustiniană, ca şi din cea a lui

[1] Sfântul Agustin, *Confesiuni*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2017, VIII, 9.

Tertullian[2]*sacrificium intellectus* fiind singura cale de acces din Cetatea terestră în Cetatea lui Dumnezeu[3].

În secolele V-VI, modelul dionisinian de *agnosia gnosis*- cunoaştere prin necunoaştere recapitulează în manieră apofatică modalităţile de acces în spaţiul divin[4].

Augustin definea în *De civitate Dei*, distanţa dintre cetatea lui Dumnezeu- *Civitas Dei coelestis* şi cetatea lumii- *Civitas Dei peregrinas*, ca pe o consecinţă a confuziei între *uti* şi *frui*- a te folosi şi a-i servi lui Dumnezeu. În concepţia augustiniană, istoria lumii areaspectul dualist al raportului dintre cetatea lui Dumnezeu şi cetatea diavolului, dintre cetatea lui Abel şi cea a lui Cain[5].

Aşadar, în Europa bizantină, identitatea individuală a fost definită la graniţa dintre prezentul istoric şi viitorul parousianic, relaţia dintre cele două enstaze temporale fiind una de bună vecinătate.

Verbul neotestamentar ***aparneisthai*** – are sensul lepădării, al renunţării la sine: „cine vrea să-mi urmeze, să se lepede de sine”[6]. Pentru verbul *a urma*, *Evanghelia după Matei* utilizează varianta *elthein*, iar *Evanghelia după Marcu*, *akolouthein*, cu sensul *a se supune, a asculta*.

Arhetipul parepidemic- al individului strain şi călător pe pământ este caracterizat de lepădarea de sine: *aparnesis,arnesis*[7]. Lepădarea de sine este însă sinonimă, în acelaşi context neotestamentar cu lepădarea de lume ca loc al păcatelor[8] şi cu schimbarea radicală a modului de gândire: creştinul, străin şi călător pe pământ trebuie „să gândească cele ale lui Dumnezeu, nu cele ale oamenilor”[9].

Aparnesis defineşte o sumă de renunţări specifice identităţii parepidemice[10], echivalente la scară umană ale *kenozei* christice. *Parepidemia* se defineşte astfel pe o dublă exigenţă: a credinţei necondiţionate, însoţite de efortul desăvârşirii liber asumate (*ei tis thelei, autexousia*) şi pe exigenţa definirii de sine prin imitarea modelului absolut. *Aparnesis* este descoperirea în cea mai profundă intimitate, a prezenţei divine, asumarea raţiunii divine ca sursă a *fronesis*-ului uman (îndemnul *froneis ta tou theou*, din Matei 16, 23).

Fuziunea între raţiune şi credinţă a pus însă, în pericol atât puritatea credinţei (un exemplu fiind apariţia doctrinelor eretice raţionaliste[11]) cât şi independenţa raţiunii (gândirea dogmatică postcalchedoniană). După Fericitul Augustin, filosofia occidentală a simţit acut nevoia de a separa gândirea dogmatică de cea filosofică[12].

Identitatea aparnetică a redefinit raportul dintre om şi Dumnezeu, afirmând posibilitatea participării umane la fiinţa divină prin renunţarea la identitatea individuală (golirea de sine) şi redefinirea de sine, intermediată de modelul divin.

„Asumarea crucii”[13] ca sens secundar al lui *aparnesis* ar putea fi interpretată ca o comunicare substanţială a Creatorului către creaţia sa, amestec (*anakrasis*) divino-uman, compatibilitate cu divinul. Asumarea crucii ca formă de *anakrasis* (amestec, fuziune,

---

[2] Carl Gustav Jung, *Tipurile psihologice*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997, p. 15-27.
[3]Arthur Koestler, *Lunaticii. Evoluţia concepţiei despre univers de la Pitagora la Newton*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 75.
[4] Sfântul Dionisie Areopagitul, *Opere complete*, Editura Paideia, Bucureşti, 1996, p. 247-257.
[5] Aurelius Augustinus, *De civitate Dei,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1998, 15, 1.
[6]*Ibidem.*
[7] Luca 9, 23.
[8] Matei 16, 26.
[9] Matei 16, 23
[10] simplitatea, lipsa grijilor lumeşti, renunţarea la bunuri, înstrăinarea, monotropia. Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale,*Editura Anastasia,Bucureşti, 1998*, passim.*
[11]Arianismul, şi nestorianismul.
[12] A. Scrima, *Antropologia apofatică*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2005, p. 166-168.
[13]Matei 16, 24.

întâlnire[14]) semnifică definirea de sine prin coincidenţa contrariilor ontologice, prin întâlnirea divinului cu interioritatea umană. Prin *aparnesis,* individualitatea devine obiect al intervenţiei divine. *Aparnesis* capătă importanţa unui itinerariu al descoperirii „împărăţiei interioare"[15], o modalitate de realizare a omului îndumnezeit ca şi categorie ontologică nouă[16].

Aparnesis poate avea, însă şi un alt sens. Teoriile antropogenezei *kata eikon*, au semnalat, încă din secolul al IV-lea[17] prezenţa trăsăturilor esenţiale ale arhetipului divin în om. Caracterul incognoscibil al divinităţii se transferă astfel incognoscibilităţii omului[18]. Lepădarea de sine capătă sensul de abandon al efortului de autocunoaştere, simultan cu recunoaşterea unei „interiorităţi de taină"[19] care garantează legătura cu Creatorul.

Pentru Dionisie Areopagitul, *fronesis ta tou theou* este itinerariul minţii în Dumnezeu, posibil printr-o succesiune de negaţii prin care mintea înlătură ceea ce poate fi cunoscut, pentru a ajunge la incognoscibilul divin. *Fronesis ta tou theou* este sinonimă cu *agnosia gnosis*- cunoaşterea prin ignoranţă[20], definită de Dionisie Areopagitul. *Aparnesis* scurtează distanţa dintre om şi Dumnezeu, „conectând individul la polul său divin"[21].

Lepădarea de sine ca renunţare la înţelepciunea lumii a avut pentru Nicolaus Cusanus[22] dimensiunile unui „post intelectual": „cunoaşterea este obişnuită să nu se mai hrănească cu cunoştinţe, spiritul omenesc să nu mai măsoare lumea"[23].

Aparnesis ca *fronesis tou theou* este ignoranţa asumată de intelectul care îl caută pe Dumnezeu, ignoranţa edificatoare, loc în care Cusanus pare a relua mai vechea temă *sacrificium intellectus*, din opera lui Tertullian[24]. Lepădarea de sine garantează, în gândirea cusaniană fuziunea identităţii individuale cu unitatea divină şi formarea individualităţii ipostatice[25].

Aparnesis este atributul identităţii creştine saturate, al autocunoaşterii prin ignorarea de sine.

Aparnesis poate avea dublul sens de:

a. *sacrificium intellectus*- explorarea interiorităţii iraţionale, a fundamentelor credinţei, prin renunţarea la demersul filosofic şi ştiinţific şi prin negarea lumii ca loc al păcatului[26] şi

b. *sacrificium animae*- renunţarea la legătura afectivă cu lumea, suspendarea îngăduinţei faţă de sine.

Identitatea individuală se redefineşte prin înlăturarea ipostazelor identitare aflate în dezacord cu parepidemia creştină şi redefinirea de sine, în jurul unui nucleu identitar axial de tipul sine-divinitate.

Metamorfoza *spagirică*[27]- prin separarea şi reunificarea ipostazelor identitare evocă o dependenţă, o definire de sine mediată, raportată la divinitate, dar şi descoperirea de sine prin

[14] A. Scrima, loc.cit.
[15] Matei 12, 28; 19, 24; Marcu 10, 14.
[16]F. Vernet, *La spiritualité médiévale*, Bloud et Gay, 1929, p. 191-192.
[17]*Ibidem.*
[18] Grigorie de Nyssa, „De hominis opificio", XVI, *Patrologia Graeca*., tom 44, col. 1184 A.C.
[19] Ioan Damaschinul, „De imaginibus", III, 17, *Patrologia Graeca*, tom 94, col. 1837 B.
[20]*Teologia mistică*, I, în vol. Opere complete si scholiile Sfântului Maxim Mărturisitorul, Editura Paideia, Bucureşti, 1996, traducere, introducere şi note Dumitru Stăniloaie, p. 305.
[21]*Ibidem*, p. 65.
[22] Nicolaus Cusanus, *De docta ignorantia*, Editura Polirom, Iaşi, 2008, p. 596.
[23]*Ibidem.*
[24] Tertullian, *De carne Christi*, 5, apud T. D. Barnes, *Tertullian: a literary and historical study*, Oxford University Press, 1971.
[25]*De docta ignorantia*, I, 9, p. 72.
[26]Jung, *Tipurile psihologice*, ed.cit., p. 21.
[27]Verbele greceşti *spao*- a despărţi, a separa + *ageir*o- a uni, a lega.

misionarat, asceză, lepădarea de povara subiectivităţii care îngreunează întâlnirea cu divinul, ca modalitate de întâlnire cu sinele.

Vocabularul dogmatic a utilizat termenul *ipostas* pentru a desemna ceea ce individualizează persoanele Treimii, fără a afecta unitatea de esenţă şi intermobilitatea trinitară (*perihoreza*)[28]. Termenul a fost util în polemica cu ereziile subordinaţioniste[29], şi a fost preluat, cu consecinţe majore, în antropologia dogmatică.

Dacă omul a fost creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (*kata eikon kai homoioma*), axa sa identitară este de natură ipostatică? Autonomia sa este circumscrisă liberului arbitru sau poate fi definită şi prin devierea polului identitar de la divinitate către sine?

Termenul *ipostas* are cel puţin două semnificaţii în filosofia creştină: uneori a fost tradus prin existenţă, fără consecinţe dogmatice majore, alteori se referă la ceea ce există prin sine însuşi. În antropologia creştină, termenul *ipostas* defineşte identitatea individuală, capabilă de metamorfoză, în sensul pozitiv al *anakainozei* sau în sensul negativ, *paraipostatic*[30], în virtutea creării omului după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu şi a înzestrării lui cu liber arbitru. Individul uman este un ipostas înzestrat cu raţiune[31].

Dogma theandrismului christic a sporit însă confuzia identitară: există un ipostas sau două în Christos? (întrebări cu evidente nuanţe monofizite). Dacă omul a fost creat *kata eikon*, are o natură dublu ipostatică? Care este elementul care face diferenţa între ipostas şi individualitate?

Anakainoza individuală, posibilă prin crearea omului *kata eikon* a dus la definirea persoanei umane ca „duh întrupat", (*nous*) legat de o natură animală pe care o enipostaziază, căreia îi rămâne juxtapus, dominând-o[32]. După secolul al IV-lea, în literatura dogmatică *nous* a fost explicat ca loc al libertăţii, facultate a autodeterminării. Identitatea individuală este definită, în acelaşi context drept capacitatea individului de a se distinge de propria sa natură, de a o depăşi conţinând-o, de a o enipostazia.

Pentru om ca ipostas creat[33], metamorfoza se poate produce în sens pozitiv (*epektasis, anakainosis*), dar şi în sens negativ, paraipostatic[34], ca rezultat al capacităţii umane de autodeterminare. Confuziile în definirea identităţii individuale şi a metamorfozei identitare au persistat, accentuate de problematica voinţei personale.

În creştinism, voinţa proprie se află într-o contradicţie ireconciliabilă cu voinţa comună a Bisericii ca trup al lui Christos. Individualitatea ipostatică nu se poate defini decât prin relaţia cu divinitatea şi nu prin opoziţie cu ceea este impropriu eului. Individualitatea ipostatică nu se construieşte în jurul unui sine particular, ci în jurul unui sine theandric[35], dobândit prin crearea omului *kata eikon*. În acest context, identitatea multiplă, *poliipostatică* este rezultatul îndepărtării de Dumnezeu, al păcatului adamic şi al păcatelor personale.

Identitatea poliipostatică poate fi definită şi ca identitate parepidemică cu sens colectiv[36], suma tuturor identităţilor individuale, având Biserica drept conştiinţă unică de sine.

---

[28] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica,* III, 2, Editura Scripta, Bucureşti, 1993, p. 98.
[29] Adolf von Harnack, *Istoria dogmei.Introducere în doctrinele creştine fundamentale,* Editura Herald, Bucureşti, 2006, p. 194-199.
[30]Nikolaos Matsoukas*, Istoria filosofiei creştine*, Editura Bizantină, Bucureşti, 2000, p. 191-219.
[31] Vladimir Loski, *După chipul şi asemănarea lui Dumnezeu*, Editura Anastasia, Bucureşti, 2002, p. 105-134.
[32]*Ibidem,* p. 113.
[33]Maxim Mărturisitorul, *De Ambiguis* 10, 38, 1180B-C.
[34] N. Matsoukas, *op. cit*., p. 199.
[35]Divino-uman.
[36]Matei 18, 20.

Persistă însă o incertitudine: individualismul ipostatic este rezultatul unei depersonalizări voite sau este doar un model rezultat din speculaţia dogmatică asupra creării *kata eikon*, fără consecinţe practice notabile?

În creştinism, distanţarea de lume presupune reîntoarcerea către sine[37] (prin autocunoaştere şi transcenderea sinelui[38], coborârea mistică în abisul smereniei[39], sacrificiul intelectului[40], *epektază*[41] etc), viaţa angelică[42] (*bios angelikos*), contestarea realităţilor politice şi sociale cu mijloacele alteralităţii simulate[43].

Vocaţia parepidemică a creştinismului a determinat „retragerea din lume" (*egredere, anahoreo*), construirea paradigmei antilumii (*metakosmia*), afirmarea idealului vieţii angelice (*bios angelikos*). Monahismul pustiei a propus lumii creştine un nou sistem axiologic, inspirat din poruncile christice (*entolai tou kyriou*)[44]. Devalorizarea etnicităţii, renunţarea la bunurile materiale, sărăcia, monotropia au răsturnat valorile cetăţii terestre instituind valorile Împărăţiei lui Dumnezeu.

BIBLIOGRAPHY

Aurelius Agustinus, *Confesiuni*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2017
Aurelius Augustinus, *De civitate Dei,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1998
Barnes, T. D., *Tertullian: a literary and historical study*, Oxford University Press, 1971.
Bremond, Jean, *Părinţii pustiei*, Editura Nemira, Bucureşti, 2002
Dionisie Areopagitul, *Opere complete*, Editura Paideia, Bucureşti, 1996
Foucault, Michel, *Istoria nebuniei în epoca clasică*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2005
Guillaumont, Antoine, *Originile vieţii monahale*, Editura Anastasia, 1998
von Harnack, Adolf, *Istoria dogmei.Introducere în doctrinele creştine fundamentale,* Editura Herald, Bucureşti, 2006
Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Editura Scripta, Bucureşti, 1993
Jung, Carl, Gustav, *Tipurile psihologice*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997
Koestler, Arthur, *Lunaticii. Evoluţia concepţiei despre univers de la Pitagora la Newton*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1995
Lilienfeld, Fairy, *Spiritualitatea monahismului timpuriu al pustiei*, Editura Mitropolia Olteniei, 2006
Loski, Vladimir, *După chipul şi asemănarea lui Dumnezeu*, Editura Anastasia, Bucureşti, 2002
Matsoukas, Nikolaos*, Istoria filosofiei creştine*, Editura Bizantină, Bucureşti, 2000
Moreschini, Claudio, *Istoria filosofiei patristice*, Editura Polirom, Iaşi, 2009
Nicolaus Cusanus, *De docta ignorantia*, Editura Polirom, Iaşi, 2008
Scrima, A., *Antropologia apofatică*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2005
Taylor, Charles, *Sources of the Self*, CambridgeUniversity Press, 1989

[37] Augustin, *De quantitatae animae*, XX, 34, *apud Charles* Taylor, *Sources of the Self*, Cambridge University Press, 1989, p. 127-143.
[38] Augustin, *De vera religione*, XXXIX, 72.
[39] Pseudo Dionisie Areopagitul, *Teologia mistică*, Editura Paideia, Bucureşti, 1999, *passim.*
[40] Claudio Moreschini, *Istoria filosofiei patristice*, Editura Polirom, Iaşi, 2009, p. 176-208.
[41] Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale*, Editura Anastasia, 1998.
[42] Jean Bremond, *Părinţii pustiei*, Editura Nemira, Bucureşti, 2002.
[43] Michel Foucault, *Istoria nebuniei în epoca clasică*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2005, p. 7-48.
[44] Fairy von Lilienfeld, *Spiritualitatea monahismului timpuriu al pustiei*, Editura Mitropolia Olteniei, 2006, p. 43.

FEMALE MODELS OF HOLINESS. DOCTORES ECCLESIAE

Mirela Aioane
Senior Lecturer, PhD., „Al.I.Cuza" University of Iaşi

Abstract: The paper presents the spiritual activity of three nuns who eventually became sacred as well as doctores ecclesiae, the only women having this title: Ecaterina of Siena (the 14th century), Teresa de Avila (the 16th century) and Teresa de Lisieux (the 19th century).We are going to emphasize Ecaterina of Sienna (the author of The Letters), the holy patron of Europe, the Christians protector of the European Union, The actor of some special experiences, a real example for the female religious writings of centuries to come, having an important place in the history of the Italian language as well as in the Italian linguistics.We are going to mention the books with a religious content of the other two teachers of the church Teresa de Avila and her The Inner Castle and Teresa de Lisieux, the holy patron of France, the follower of Ecaterina's ideas, with her The History of a Soul, both works being translated into Romanian.The list of mystical women and nuns who made contribution to the renewal of Christian spirituality is very long and it demonstrates that the choice of the monasticpath belonged to themselves, that it was not imposed from the exterior.

Keywords: female religious writings, spiritual activity, doctor of the church

Discriminarea femeii, temă veche, dezbătută de secole, reluată recent în media, cu referire directă la numărul femeilor in politica europeană și, mai ales, în funcțiile de conducere ale unor partide politice, ironiile permanente la adresa puținelor reprezentante politice ale sexului frumos, ne-au determinat să reluăm tema dintr-o alta perspectivă și în alt domeniu. Am mai scris despre rolul femeii în publicitate, femeia văzută ca un simplu obiect, despre sexismul lingvistic, iar astăzi, ținând cont de noul context politic european actual, amestecul voit sau involuntar de credințe religioase sau de...necredință, se pune iar, cu putere, problema femeii aflată într-o situație de inferioritate.

Un interesant studiu al lingvistei italiene, Rita Librandi (*La letteratura religiosa*, Bologna, Il Mulino, 2012) si multe alte materiale, precum și emisiuni religioase televizate despre acest subiect mi-a oferit ideea unei lucrări despre rolul misionar al unor călugărițe catolice *La scrittura religiosa femminilein volgare italiano* în secolul al XIV-lea și, deși nu este un subiect inedit, este uneori benefică o întoarcere în timp pentru a înțelege prezentul.

În Faptele Apostolilor (Noul Testament), în capitolul 18 (8-10) citim că Apostolul Pavel a dus în Corint cuvântul evangheliei, formând în oraș o mare comunitate creștină. A adresat Corintenilor două dintre scrisorile sale cele mai importante. Din prima scrisoare aflăm și indicațiile pe care le dă Pavel femeilor: le impune tăcerea în biserică (1 Corinteni): *Ca în toate Bisericile sfinților, femeile voastre să tacă în biserică, căci lor nu le este îngăduit să vorbească, ci să se supună, precum zice și Legea. Iar daca voiesc să învețe ceva, să întrebe acasă pe bărbații lor, căci este ruşinos ca femeile să vorbească în adunare.*

Este un pasaj din Biblie mult comentat și astăzi, legat de interzicerea impusă femeilor de a predica în biserică și de a comenta Sfânta Scriptură în fața credincioșilor.[1]

Interesantă este interpretarea pe care o dă acestui pasaj biblic Domenica da Paradiso (1473-1553), o călugăriță florentină, care preda și difuza în mănăstire cuvântul Domnului călugărițelor surori și putea fi ascultată, lânga zidurile mănăstirii chiar de un public masculin, chiar dacă puțin numeros: *Io farò come disse San Paulo, che quando lui predicava, quelle*

[1]*Noul Testament,* Iași, Sapientia, 2002, 1 Corinteni, p.393

donne che havevano udito la predica sua facevano rumore e strepito e parlavano, e san Paulo disse ch'elle tacessino in chiesa e tornassino a casa e domandassino a' lor mariti, e facenssosi dire quel che'elle non intendevano. Et a quel modo disse che la donna tacesse e non facesse –prediche in chiesa. Et io uso andare in casa al mio sposo, quando io sento qualche cosa ch'egli ha ditto (Domenica da Paradiso, *Sermoni*, 143)[2]

"Soțul" (*mio sposo*) pe care îl consultă Domenica este Fiul lui Dmnezeu; are privilegiul de a cere informații direct de la Dumnezeu. Acest fragment ne demonstrează, în opinia autoarei, două aspecte constante ale scrierilor religioase atribuite femeilor: pe de o parte, acceptarea incapacității intelectuale atribuită de Apostolul Pavel femeii, in general si, pe de altă parte, posibilitatea ca aceasta să acceadă direct la învățătura divină și să ceară direct de la Dumnezeu cuvintele pe care să le rostească. În consecință, de-a lungul secolelor, chiar atunci când nu le-a fost negat accesul la instruire, la învățătură, multe femei mistice, călugărite, în special, protagonistele unor experiențe mistice asemănătore celui prezentat anterior (Domenica), vor susține că toate cunoștințele pe care le dețin nu provin din studiul personal sau din vreun alt merit individual, ci izvorul lor de cunoștere este doar Dumnezeu. Comunicarea directă cu divinitatea le permite să urmeze un model de sfințenie, care nu se naște ca o consecință a studiului, ceea ce le determină să admită că sunt incapabile să se exprime si se prezintă pline de modestie ca neavând niciun merit personal.

Posibilitatea femeilor de a studia varia în funcție de clasa socială careia îi aparțineau sau din care proveneau; numărul analfabeților în Italia Evului mediu era majoritar, însă unele femei primeau educație acasă, averau uneori profesori privați sau erau educate în mănăstiri, unde puteau găsi timp pentru lectură, care le-ar fi fost negată în viața obișnuită de familie. Biserica și credința religioasă exercitau un imbold intens spre albabetizare; în schimb, societatea laică nu considera relevantă sau necesara, instruirea femeilor. Se credea că o femeie nu are nevoie de multă cultură pentru a fi mamă și soție. Această mentalitate, se știe, a existat de-a lungul secolelor și a fost combătută de biserică, care recomanda tăcerea, însă invita la lectura textelor sacre si solicita ascultarea predicilor. Călugărițele, încă de la finele secolului al XIII-lea, trebuiau sa știe să citească și să scrie pentru a putea sa acceadă direct la cuvântul lui Dumnezeu.

Nel *Libro di buoni costumi* de Paolo da Certaldo, se spune clar ca educația fetelor trebuia sa „privilegiare l'arte del cucito, perché non istà troppo bene a una femmina saper legiere, se non la volessi fare monaca" (să aibă în vedere arta cusutului, pentru că nu-i stă bine unei fete să știe să citească, dacă nu se face călugăriță) (trad.n). Cu toate acestea, nu erau numeroase femeile care aveau acces la studii universitare si, mai ales, teologice. Mare parte a literaturii religioase scrisă de femei cuprinde scrisori sau autobiografii, care prezintă experiențe personale, viziuni mistice sau pure viziuni, care demonstrează cunoașterea doctrinei creștine, însă nu conțin neapărat interpretări teoretice.

Călugărițele erau îndemnate de părinții lor spirituali, preoții confesori, sa aștearnă pe hârtie experiențele lor mistice, care apoi să fie refăcute lingvistic și deseori se intervenea și asupra conținutului. Transcrierile erau realizate de mână bărbătească, astfel încât este dificil de stabilit măsura în care aceste texte pot fi considerate autentice. Se pare că deseori aceste călugărițe care trăiau experiențe mistice și le expuneau în scris, erau inconjurate de mult respect din partea confesorilor lor, care se puteau chiar transforma în simpli elevi, dornici sa cunoască mărturiile mistice și respectivele lor interpretări, inspirate direct de Dumnezeu. In consecință, călugărițele deveneau fiice spirituale, cărora li se cerea ajutor spiritual. Rita Librandi, cercetătoarea care ne-a oferit aceste informații, ne expune exemplul lui Francesco Onesti da Castiglione, slujitor in biserica San Lorenzo din Florența, cunoscător al culturii umaniste, tatăl spiritual al călugăriței Domenica da Paradiso pe care nu se sfia s-o consulte și

[2] Cfr. Rita, Librandi, *La letteratura religiosa,* Bologna, il Mulino, 2012, pp 48-49

să-i ceară explicații asupra Sfintelor Scripturi. Astfel părintele Francesco Onesti, după cum relatează Domenica în *Dichiarazioni*, i-a cerut să interpreteze capitolul al XV-lea din *Geneză*, capitolul în care Dumnezeu ii promite lui Avram (Abraham) că va avea mulți urmași și un loc pe pământ pentru poporul său. Părintele Francesco credea că Domenica se află sub inspirație divină și ar fi putut să cunoască mult mai bine adevărul, deși, el, om de cultură al vremii, citise deja mărturiile altor sfinți: *"benché sancto Agostino, sancto Ambrosio et altri doctori sopra dicta historica molti misterii habbino enarrati et scripti*". Confesorul însă, neavând încredere deplină în capacitățile intelectuale ale călugăriței, *„come a quella che non sa leggere né scrivere"*, cum declară ea însăși, îi expune oral fragmentul respectiv. (Dichiarazione della ven. sora Domenica sopra el XV capitulo del Genesi, Archivio del monastero della Crocetta)[3]. În concepția lingvistului Francesco Bruni, în ciuda faptului ca multe femei reușeau să studieze și încercau să se impună prin explicarea textelor sacre, limba folosită rămâne la nivelul celei folosite în documentele scrise de semiculți, de persoane neinstruite.[4]

Ecaterina din Siena, protagonista unei experiențe excepționale, care, prin prezența ei constantă în miezul evenimentelor istorice de marcă pe care le-a trăit, rămâne un model mereu viu de sfințenie feminină, un real exemplu pentru scriitura religioasă feminină ulterioară. Influența exercitată de Ecaterina se datorează și difuzării operei sale prin intermediul tiparului. Operelor dictate de ea li se adaugă numeroase ediții ale biografiei *Legenda maior* de Raimondo da Capua, cu multe traduceri în limba italiană vulgara. *Le lettere (Scrisorile, Epistolele)* Ecaterinei din Siena s-au bucurat de un mare prestigiu datorat lui Aldo Manuzio, tipograf, care în anul 1500, cu prilejul ianugurării unui format economic, a publicat *Le Epistole*, urmate apoi de culegerea de poezii (*Canzoniere*) a lui Petrarca (1501) și de *Commedia* lui Dante în 1502. Aldo Manuzio urmărea prin editarea operei Caterinei da Siena nu numai sa difuzeze literatură în limba italiană, ci și să divulge o nouă reformă religioasă, o reînoire a Bisericii. Epistolele erau dedicate cardinalului Francesco Piccolomini si voia ca ideile exprimate de Ecaterina să se răspândească în lume, ca „gravissimi predicatori".[5]

Astfel, *Scrisorile* (307, la număr)Ecaterinei au atras atenția cititorilor, atât din motive religioase, cât și pentru limba italiană folosită în aceste texte; opera Ecaterinei ocupă un loc important în istoria limbii italiene și în lingvistica italiană. Girolamo Gigli, filolog și autor de texte teatrale, în 1717, realizează un dicționar, *Vocabolario cateriniano,* iar scrisorile Ecaterinei din Siena au fost astfel introduse în polemica privind supremația modelelor florentine sau sieneze, privind limba italiană vulgară. Gigli se străduia să demonstreze contribuția decisivă pe care a avut-o Ecaterina în formarea limbii italiene literare, arătând că limba italiană folosită în secolul al XVIII-lea coincidea cu toscana secolului al XIV-lea, regăsită în textele Ecaterinei din Siena. În acea perioadă s-au reeditat toate operele sfintei: astfel, în 1717 il D*ialogo*, apoi viața sa din *Legenda maior* a lui Raimondo da Capua, după aceea, îm 1723 și 1721, cele două volume ale *Scrisorilor*. Ecaterina era așadar așezată alături de marile personalități literare ale secolului al XIV-lea, ceea ce a condus la o polemică față de poziția adoptată de Accademia della Crusca. Toată această polemică l-a determinat pe Gigli să-și retragă afirmațiile, iar respectivul Vocabular ecaterinian a fost condamnat simbolic la ardere pe rug. Scrisorile Ecaterinei au fost însă incluse în a treia ediție a Vocabularului della Crusca (1691), dar, niciodată citate pentru niciun cuvânt. Cu toate acestea, li s-a recunoscut valoarea lingvistică și literară. Mai târziu, în 1860, Niccolò Tommaseo, mare literat și lexicograf, a realizat o nouă ediție a *Scrisorilor*, însă era interesat nu atât de aspectul

[3]Rita,Librandi, op.cit. p.50
[4]F.Bruni, *L'Italiano. Elementi di storia della lingua e della cultura,* Torino, UTET, 1984
[5] Rita, Librandi, idem, p.53

lingvistic, recunoscând că a intervenit asupra textului și a eliminat regionalismele sieneze care se îndepărtau de limba literară (adică, florentină), ci de valoarea morală și literară a lor. Tommaseo o situează pe Ecaterina din Siena alături de Dante și nu de Boccaccio sau Petrarca, considerate modele de proză și de poezie de Pietro Bembo în Cinquecento-ul italian (secolul al XVI-lea), în *Prose della volgar lingua,* expresie a teoria arhaizante din 1525 în dezbaterea celebrei dispute lingvistice "la questione della lingua", problema limbii. Mai târziu apoi, Francesco De Sanctis o include pe Ecaterina din Siena printre autorii prezentați în *Storia della letteratura italiana* (1870), prima de acest fel dupa unirea politică din 1860.

Cu timpul, însă, s-a pus problema autenticității relative a scrierilor aparținând femeilor și cu atât mai mult, când acestea nu au fost efectiv scrise de ele, ci au fost, în mare măsură, dictate. Nu se știe cu precizie dacă Ecaterina știa să scrie, deoarece pe vremea aceea, între a citi și a scrie era o mare deosebire; capacitatea de a citi era mai ușor însușită. În scrisoarea nr. 272 din ediția Tommaseo[6], Ecaterina declară că darul scrisului i-a fost trimis în mod miraculos. Nu se poate nega, însă, că știa să citească și astfel putea interveni asupra textelor transcrise, eventual, corectându-le.

Scrisorile Ecaterinei din Siena[7] au un caracter unitar. Dorea să transmită învățăminte, să explice și să convingă, strategii ale oratoriei sacre, la care Ecaterina recurge deseori și fuseseră deja observate de tipograful Aldo Manuzio. Ecaterina folosește adresarea directă către Creator, cu exclamații neașteptate: "*Non pare che lo stolto uomo senta né vegga tanto caldo e calore d'amore che, se fussimo di pietra, doveremmo essere già scoppiati.* ***Ohimé, ohimé, disaventurata a me****, non ci so vedere altra cagione"* (lett.nr.101). Ecaterina este foarte atentă când își formulează cererile destinatarilor scrisorilor; astfel, alternează verbele *volere* (a vrea) și *pregare* (a se ruga) arătându-și propria voință: în cazurile în care folosește *voglio* (vreau) impune un anumit comportament religios; când spune *prego* (rog, mă rog)își exprimă dorința pentru executarea unei acțiuni politice: "***Voglio*** *che siate quello vero e buono pastore che, se aveste cento migliaia di vite, vi disponiate tutte a darle per l'onore di Dio e salute delle creature:* ***Pregovi*** *che vi mandiate profferendo come padre, in quello modo che Dio v'amaestra, a Lucca e a Pisa, sovenendoli in ciò che si può e invitandoli a stare fermi eperseveranti*" (Caterina, *Epistolario*, lett.nr.185)[8].

O altă constantă observată de lingviști în scrierile Ecaterinei din Siena este prezența repetată a atributelor substantivale genitivale (în limba italiană, complementi di specificazione, metafore della specificazione), construcții în care o imagine concretă este alăturată uneia spirituale, abstracte: *l'occhio dell'intelletto, la nuvola dell'amor proprio, la chiave del sangue di Cristo* (che apre il Paradiso)*, il coltello dell'odio*. Astfel de imagini metaforice se regăsesc și la Dante (*la navicella del mio ingegno-Purgatorio*, I,20) și își au originea în Sfintele Scripturi- *il pane della salvezza eterna*. Astfel de imagini metaforice sunt foarte frecvente în scrierile Ecaterinei din Siena, devenind o trăsătura distinctivă, un model de sfințenie femminină, ce va fi apoi imitat de alte scriitoare mistice în secolele următoare. După părerea unanimă a cercetătorilor care s-au aplecat asupra *Scrisorilor*, construcția sintactica a frazelor este coonstant adecvată intențiilor autoarei de a afirma, de a preda, de a explica, de a îndemna și a convinge, strategii ale oratoriei sacre: *Corite, corite, corite*![9] (Alergați, alergați, alergați –la El, la Fiul lui Dumnezeu (trad.n.)

Formulele inițiale ale scrisorilor Ecaterinei sunt, în mare parte, astfel alcătuite: *Al nome di Gesù Cristo crucifisso e di Maria dolce, madre del Figliuolo di Dio*[10] (srisoare către

[6]Rita Librandi, op.cit. pp.55-56
[7]Vezi și https://paxlaur.com

[9]*Epistolario*, 113, cfr. Rita, Librandi, op.cit., p.55
[10]În numele lui Isus Cristos crucificat și al dulcei Marii, Mama Fiului lui Dumnezeu (trad.n.)

San Gregorio XI)[11], *Dimandovi umilemente la vostra benedizione e perdonate la mia presunzione, che presummo di scrivare a voi. Gesù dolce, Gesù*[12]*- scrisoarea 185* iar cele de încheiere: *Permanete ne la santa e dolce delizione di Dio*[13] ; *Amatevi, amatevi, amatevi* - scrisoarea 187[14]; *Confortatevi insieme in Cristo Gesù*[15].

Mistica dominicană, Ecaterina, este și autoarea cărții Libro della divina dottrina sau Dialogo della divina Provvidenza (Dialogul despre providența divină), operă dictată unor scribi, în care vorbește despre grija profetică a lui Dumnezeu pentru creaturile sale, operă care a contribuit mult la decizia luată de papa Paul al VI-lea, la 4 octombrie 1970, de a o declara pe sfânta Ecaterina de Siena doctor al Bisericii.

Cine este *astăzi* Ecaterina din Siena? În octombrie 1999, papa Ioan Paul al II-lea o desemnează Sfânta patroană spirituală a Europei, apreciind opera ei ca fiind "una grande opera di Dio", învățăturile sale s-au răspândit în toată Europa și ca semn al recunoașterii misiunii europene, a rolului pe care l-a avut Sfânta Ecaterina pentru pacea și pentru uniunea europeană la care se consideră că a contribuit prin protecția și misiunea ei creștină, s-a construit un sanctuar în anul 1968 la Astened, la granița dintre trei state europene: Belgia, Olanda și Germania, un loc de pelerinaj și rugăciune. Deși a trăit doar 33 de ani (s-a născut în 1347, a 24-a fiică a unui zugrav), lipsită de orice instruire, a știut să atragă atenția personalităților politice, civile și ecleziastice ale vremii sale, luptând pentru pacea universală. A fi femeie era un stigmat foarte greu de purtat în secolul al XIV-lea. A fost primită și ascultată de papi, cardinali, suverani din întreaga Europă. A reușit să transfere sediul papal la Roma, a apărat pontificatul în marea schismă din occident și a îndeamnat Europa distrusă de războaie fratricide să se unească în numele lui Cristos. Este considerat un miracol faptul că o călugăriță dominicană, de origine foarte modestă, a reușit să poarte o corespondență susținută cu oamenii politici ai timpului său, folosind un ton ferm, dar reușind să păstreze permanent o nuanță de umilință în scrieri. A fost desemnată Sfânta patroană spirituală a Italiei, alături de San Francesco d'Assisi, iar în 4 octombrie 1970 este numită Doctor al Bisericii. Sfânta Ecaterina din Siena împreună cu Teresa d'Avila sunt primele femei cărora li s-a acordat acest titlu.

Modelul spiritual al Ecaterinei din Siena a depășit granițele Evului mediu, devenind, cu precădere, un exemplu cu efecte de durată asupra femeilor, protagoniste ale unei noi spiritualități. Astfel, fervoarea practicării și răspândirii cultului creștin, a determinat apariția unor reforme privind viața în mănăstiri și s-a ajuns, în secolul al XV-lea la forme de viață religioasă în afara zidurilor mănăstirilor, neclaustrală. Astfel, femei laice, credincioase puteau trăi în propriile case sau se puteau reuni în mici comunități, urmând reguli și purtând veșminte aprobate de autoritățile bisericești ale vremii. O inițiativă de acest gen îi revine Francescăi Bussa de Leoni care fondează la Roma o comunitate de femei laice, unde s-a retras după moartea soțului, cu nume nou, Francesca Romana. Experiența sa s-a desfășurat sub oblăduirea ordinului Benedictinilor Olivetani. La fel ca si Ecaterina din Siena, Francesca urmărea salvarea Romei și a Bisericii.

Lista femeilor mistice și a călugărițelor care au participat la reînnoirea spiritualității creștine este foarte lungă și demonstrează că alegerea unei căi monahale le aparținea, nu le era impusă, ci, mai degrabă, erau impuse și aranjate de părinți căsătoriile, bazate pe interese materiale, de cele mai multe ori, care le împiedicau accesul la studiu. Deseori, femeile preferau să nu devină soții, ci să se dedice unor interese culturale. Citām aici cazul Caterinei

[11]Caterina, Lettere 185
[12] Cerându-vă cu umilință binecuvântarea, iertați-mi îndrăzneala pe care am avut-o de a vă scrie. Isuse dulce, Isuse! (trad.n.)
[13]Rămâneti în sfânta și dulcea adoratie a lui Dumnezeu (trad.n.)
[14] Iubiți-vă, iubiți-vă, iubiți-vă! (trad.n.)
[15] Întăriți-vă împreună în Isus Cristos! (trad.n.)

Vigri, Caterina da Bologna, ale cărei opere *Sette armi spirituali)* se află la mănăstirea Corpus Domini din Bologna și demonstrează capacitatea autoarei de a depăși lingvistic trăsăturile locale, fiind vorba de o limbă comună, bazată pe toscană. Opera sa (scrisă între 1438 și revăzută în 1450 și 1456) are zece capitole și se adresează călugărițelor; în mare parte li se indică cum să scape de rău și ce arme să folosească. A șaptea armă se referă la folosirea lecturii Sfintelor Scripturi, o indicație foarte interesantă, care îndeamnă la lectura directă a textelor sacre.Textul este, după părerea lingviștilor care s-au aplecat asupra lui, foarte interesant și din punct de vedere lingvistic: Caterina Vigri elimină multe trăsături regionale, adoptând forme toscane, florentine, eliminând grafii latinizante -*sancte-sante*, astfel încât se poate afirma că aceste scrieri au contribuit la afirmarea unei limbi italiene *comune.* Francesco Bruni ne oferă exemplul unui text, provenit de la mănăstirea maicilor Clarisse, din Monteluce la Perugia: *In vulgariççando sequitaremo uno comune parlare toscano, però che è il più integro, il più acto comunemente de tucta la Ytalia, il più piacevole, il più intendevole da ogni lingua*[16]. Nu facem referire aici asupra scrierilor poetice –rime spirituali- ale femeilor creștine, dar adaăugăm doar un fragment rimat din *Sette armi* (Caterina Vigri): versuri care ajută la memorarea datoriilor pe care le au de îndeplinit călugărițele:
Adoncha non esser pigra e timeda nel male patire e nel bene adoperare,

Ché se con grande violentia non te forzarai

De Iesù Cristo vera spoxa non serai,

E se per lui pena portarai

Conn esso in gloria senpre vivrerai...(p.39)[17]

(Deci, nu fi leneșă și timidă când trebuie să suporți răul și să faci binele

Pentru că, dacă nu vei face efortul cu mare violență

Nu vei fi soția lui Iisus

Și dacă pentru el chin vei suporta,

Vei trăi pentru totdeauna in glorie cu el) (trad.n).

Trebuie să amintim aici un nume foarte important al unei mistice spaniole, printre marile sfinte ale bisericii catolice, doctori ai bisericii, nume deja amintit mai sus, Teresa d'Avila, Teresa lui Isus, călugăriță spaniolă, care a trăit în secolul al XVI-lea și care a făcut parte din ordinul călugărițelor și fraților Carmelitani desculți, fondatoarea multor mănăstiri în Spania și în Portugalia, la Lisabona, autoare a mai multor scrieri, maxime, rugăciuni, poezii, opera sa de notorietate fiind *Castillo Interior,* una dintre cele mai importante scrieri mistice medievale crestine, una dintre cele mai importante opere ale literaturii spaniole medievale, autoarea descriindu-și experientele relatiei sale cu Dumnezeu. (*Castelul interior*, Iași, Ars Longa, 2007, traducere în limba română de Cristian Tămaș).

Teresa de Avila, Teresa lui Isus, a fost declarată sfântă de către papa Gregoriu în 1612 și apoi, în 1970, declarată împreună cu Ecaterina din Siena, doctor al bisericii de către papa Paul al VI-lea.

[16]F., Bruni, *La città divisa.Le parti e il bene comune da Dante a Guicciardini*, Bologna, Il Mulino, 2003, p.242
[17]Rita, Librandi, op.cit., p.62

Un alt mare nume de sfântă catolică, autoarea unei autobiografii care a făcut-o celebră și care, practic, ne-a oferit ideea acestei lucrări, este Teresa de Lisieux, o continuatoare a ideilor ecaterinei din Siena, Sfânta Teresa a Pruncului Isus, autoarea cărții *Istoria unui suflet,* (traducere din limba franceză, pr. Eusebiu Cosma și Marina Fara, București, Editura Pauline, 2003), este considerată o mare sfântă, o mare personalitate istorică, un simbol deoarece este reprezentativă pentru pentru trăirea spirituală a epocii pe are o traversăm azi. Autobiografia ei comunica cu sufletele mici, cu copiii, în special, cărora le arată *calea copilăriei spirituale,* cuvinte rostite de Papa Pius al XI-lea, cu prilejul canonizării ei în anul 1925. Trebuie sa spunem ca Teresa de Lisieux a trăit doar 24 de ani (1873-1897); a scris caietul cu amintiri la cererea stareței (maica Agneza) mănăstirii Carmel din Lisieux.

Este interesant că în 1927, papa Pius al XI-lea o numește pe Teresa de Lisieux patroana misionarilor și a misiunilor, deși niciodată, în scurta sa viață nu a părăsit mănăstirea. În anul 1944, Papa Pius al XII-lea o numește pe Teresa de Lisieux, patroana spirituală a Franței, alături de Ioana D'Arc. Papa Ioan Paul al II-lea o proclamă pe Teresa cea Mică (cea mare este teresa d'Avila), în 1997, la Paris, Doctor al bisericii, *Doctor ecclesiae*.

Istoria unui suflet are trei părți: Manuscrisul A, dedicat cucernicei maici Agneza a lui Isus; a doua parte, Manuscrisul B- Scrisoare către sora Maria a Sfintei Inimi și Manuscrisul C- adresat Maicii Maria de Gonzaga, care îi dedicase Teresei un frate spiritual, preotul Roulland, al misiunilor străine, căruia trebuia să-i fie mentor și învățătoare; Maica Maria de Gonzaga îi ordonă Teresei, foarte bolnavă, în ultimele luni ale vieții sale, să-și continuie autobiografia. Catedrala Sfintei Teresa de Lisieux în Franța este al doilea loc de pelerinaj, după Lourdes.

Istoria unui suflet pare uneori a se adresa copiilor, însă este plină de smerenie, de ascultare față de divinitate, de mulțumire pentru suferințele pe care le îndură, dar și de învățăminte pentru surori, frați, membri ai familiei. Uneori Teresa se adresează maicii superioare (*Scumpa maica,Maică, Soră*), alteori, se adresează direct lui Iisus: *O, Isuse, O, Preiubitul meu)*

Ideea de a mă opri asupra acestui subiect mi-a fost sugerată de o emisiune a televiziunii italiene, Rai1, *A sua immagine*, o emisiune de duminică, în care se dezbat probleme actuale, cu precădere fapte, misiuni, discursuri ale papei Francisc. În duminica din 17 octombrie 2015, papa Francisc i-a declarat sfinți pe părinții Teresei de Lisieux, Zeline și Louis Martin), beatificați de Papa Ioan Paul al -II-lea deja în 2008, având astfel loc, o canonizare a familiei Martin, după obiceiul bisericii catolice (mama sa, moartă când Teresa avea doar 4 ani, iar tatăl său, când Teresa avea 23 de ani) , fapt care m-a determinat să mă informez mai mult asupra vieții ei și a scriitoarelor călugărițe, urmând o ordine cronologică, pornind de la Ecaterina din Siena si realizând o trecere în revistă a doctorilor bisericii catolice, cele trei sfinte, Ecaterina, Teresa d'Avila și Teresa de Lisieux, fiind singurele femei, doctori ai bisericii.

BIBLIOGRAPHY

Bruni, Francesco, *L'Italiano. Elementi di storia della lingua e della cultura*, Torino, UTET, 1984

Bruni, Francesco, *La città divisa.Le parti e il bene comune da Dante a Guicciardini*, Bologna, Il Mulino, 2003

Librandi, Rita, *La letteratura religiosa*, Bologna, Il Mulino, 2012

Noul Testament, traducere, introduceri și note: pr. Alois Bulai, pr.Anton Budău, Iași, Sapientia, 2002

Sfânta Terera a Pruncului Isus, *Istoria unui suflet*, București, Editura Pauline, 2003

Caterina, Lettere, 185 (site)
treccani.it enciclopedia
paxlaur.com

THE USAGE OF PSYCHOTERAPIES IN THE TREATMENT OF LIGHT DEMENTIA

Maria Dorina Paşca
Senior Lecturer, PhD., UMF Tîrgu Mureş

Abstract:In easy stage of dementia, there is created a moment where, in addition to drug treatment is welcome and the psychotherapeutic involvement, so that psycho-medical intervention is more complex in this context, given the expected beneficial connotations.
Thus, the importance of psychotherapies that can be applied in the first stage of disease, generally focuses on those attitudinal and behavioral sequences that can still maintaining the social balance and not only, highlighting in this case, therapies: cognitive-behavioral, occupational, narrative and environmental, each finding its place and efficiency on the custom-therapeutic map of the respectiv patient.
It is therefore the moment when the psychotherapies find well structured site in applied treatment, demonstrating the complexity of the act of interdisciplinarity, having constantly in the limelight, improving mental disorders are in some degree term of developments inpsycho-socio-medical perspective.

Keywords: psychotherapy, dementia, involvement, acceptance, attitude

După dicţionarul de psihologie, Larousse (1996) **psihoterapia** este aplicarea metodică a unor tehnici psihologice determinate, pentru restabilirea echilibrului afectiv al unei persoane.

Psihoterapia se bazează pe:

- încrederea bolnavului în tratament;
- încrederea în persoana terapeutului;
- relaţia de comprehensiune reciprocă,

iar relaţia interumană ce se stabileşte face ca subiectul să înveţe să-şi modifice atitudinile faţă de propria-i persoană şi chiar de lumea exterioară, adaptându-se mai bine la realitate.

În altă ordine de idei, psihoterapia, Holdevici I (1996), se aplică la o gamă largă de tulburări psihice, începând cu:

- crizele existenţiale
- tulburările din sfera personalităţii
- nevrozele
- afecţiunile psihodinamice
- bolile organice

şi terminând cu susţinerea terapeutică a unor pacienţi psihotici aflaţi în faza de remisie, unde vine în completarea tratamentului psihiatric.

Este necesar a cunoaşte faptul că psihoterapia vizează:

- scoaterea pacientului din criza existenţială în care se află;
- reducerea sau eliminarea simptomelor;
- întărirea eu-lui şi a capacităţilor integrative ale personalităţii pacientului;
- rezolvarea sau restructurarea conflictelor intrapsihice ale pacientului;
- modificarea structurii personalităţii în vedera obţinerii unei funcţionări mai mature, cu o capacitate de adaptare eficientă la mediu;
- reducerea (sau chiar înlăturarea) acelor condiţii de mediu care produc sau menţin comportamentele de timp dezadaptativ;

- modificarea opiniilor eronate ale subiecţilor despre ei înşişi şi despre lumea înconjurătoare;

- dezvoltarea la subiecţi a unui sistem clar al identităţii lor.

Sub aceste auspicii vom încerca a încadra acele psihoterapii şi terapii ocupaţionale care răspund situaţiilor problemă create de pacientul dement.

Venind în completarea celor menţionate anterior, pacientul dement poate beneficia practic de:

1 – Terapia cognitiv-comportamentală (ca psihoterapie – Paşca MD şi Tia T - 2007) în cazul persoanelor cu demenţă în stadiul uşor care au depresie şi/sau anxietate. Această terapie se fundamentează pe ideea că, pentru a schimba un comportament sau un mod de gândire, trebuie să încerci să afli cum au fost deprinse acestea, determinându-l pe interlocutor să le înlocuiască cu altele.

În terapia cognitiv-comportamentală (TCC) totul este centrat pe **aici şi acum**, ea fiind orientată spre dobândirea unor noi comportamnete în confruntarea cu problemele actuale, învăţând subiectul să-şi însuşească modelele normale de comportament. Ea are drept scop, ajutorarea subiectului să găsească soluţii la problemele sale şi să gândească mai raţional. Principiul de bază al acestei terapii postulează faptul că modul în care cineva se comportă este determinat de faptul în care interpretează o situaţie imediată.

2 – Terapia ocupaţională care după Preda V. (2008) este ştiinţa de a dirija pozitiv maniera de participare curentă a omului la îndeplinirea anumitor sarcini, cu scopul de a restabili, a susţine şi a spori performanţa, de a uşura învăţarea unor abilităţi şi funcţii esenţiale pentru adaptare şi productivitate, de a diminua sau corecta aspectele patologice şi de a promova şi menţine sănătatea.

Terapia ocupaţională se bazează pe organizarea unor servicii specifice pentru acei indivizi ale căror capacităţi de a face faţă sarcinilor de zi cu zi sunt ameninţate de tulburări de dezvoltare, infirmităţi fizice, boli sau dificultăţi de natură psihologică şi socială, menţiona acelaşi autor.

3 - Terapia narativă are ca drept obiectiv general, reconstituirea poveştilor de viaţă ale omului, astfel încât acesta să-şi poată interpreta experienţa de viaţă dintr-o anumită perspectivă, cu efecte benefice asupra experienţelor prezente şi viitoare. Din punct de vedere al psihologiei narative, termenul de povestire/naraţiune reprezintă un mod de a organiza episoadele, acţiunile şi realizările, un demers care aduce laolaltă evenimente de zi cu zi şi creaţii fantastice, încorporând dimensiunea timp-spaţiu. Important în această terapie este ca pacientul să-şi exploreze momentele ce-i dau formă vieţii, momentele de cumpănă, relaţiile „cheie" şi amintirile ce nu au fost estompate de trecerea anilor şi-a timpului. Totodată, atenţia trebuie concentrată pe intenţiile, visele şi valorile care au îndrumat viaţa pacientului nostru în pofida dificultăţilor avute, ceea ce determină a explora şi a aduce la suprafaţă **cine suntem** şi **ce suntem**, ca sumă a valorii personalităţii noastre, chiar şi în raportarea noastră nu numai la noi înşine, ci şi la cei din jur.

4 - Terapia prin mediu presupune organizarea mediului în care trăieşte pacientul cu demenţă, spre a-i compensa deficitele prin activarea resurselor. Obiectele, Ianusevici V. (2008) cu care intră în contact, ca şi sistemul relaţiilor sale, vor fi adaptate, pentru a corespunde îngustării capacităţii cognitive, a sensibilităţii perceptive şi a competenţelor sociale, specifice bolii. Mediul în care evoluează, el aflându-se în centrul atenţiei, trebuie să fie astfel structurat încât să-i asigure:

- protecţia;
- libertatea de mişcare;
- siguranţa persoanei;
- absenţa periculozităţii;

- independenţa de acţiune.

De asemenea terapia prin mediu presupune anumite relaţii ale pacxinetului posibile şi legate de:

a) – adaptare la cerinţele mediului, scopul fiind de a ajunge la un echilibru între cerinţe şi competenţe;

b) – modificarea condiţiilor de mediu pentru a le adapta capacităţilor, intereselor, sau dorinţelor celui în cauză;

c) – schimbarea, căutarea unui alt mediu potrivit personalităţii sale.

Terapia prin mediu se materializează prin urmărirea a trei direcţii legate de:

1 – mediul social;

2 – structurarea programului zilnic;

3 – mediul arhitectonic;

Deci, aplicarea în cunoştinţă de cauză a psihoterapiilor adecvate evoluţiei bolii reprezintă o strategie bazată pe menţinerea acelui echilibru interior atât de necesar, cât şi a construcţiei valorice a individului, influenţând pozitiv o stare a conduitei atitudinal-comportamentale, vizând locul şi rolul încă în comunitatea la care se raportează pacientul.

O asemenea intervenţie necesită munca în echipă, evidenţiind conexiunile menţinerii bolnavului cât mai mult posibil în sfera cotidianului şi a cogniscibilităţii, fiind el insusi atat timp cat se poate, neuitand faptul ca, Wojnar J (2001) ,,oamenii ce sufera de dementa trebuie sa traiasca cat mai apropiat istoria vietii lor'', facand ca fiecare clipa sa devina prin eternitatea sa, un element al identitatii pacientului dement, astfel incat pana la istorire, drumul sa fie lung, chiar foarte lung, protejand de timpuriu trupul si sufletul, echilibrul lor demonstrand chintesenta existentei umane.

Și astfel, trebuie să fim alături de pacientul / clientul nostrum în fiecare moment al trecerii sale existențiale privind evoluția bolii, înțelegându-l atunci când ne va spune:

"**Nu-mi cere să-mi amintesc**" de Owen Darnell.

Nu-mi cere să-mi amintesc,
Nu încerca să mă faci să-nțeleg,
Lasă-mi doar odihna și gândul că-mi ești aproape.
Sărută-mi obrazul și ține-mă de mână.
Dacă ai ști cât de nedeslușite mi-s toate,
Cât sunt de trist, de bolnav și de pierdut...
Tot ce știu e că am nevoie de tine,
Stai lângă mine, ori-ce ar fi.
Nu mă certa, nu blestema și nu plânge,
Eu nu pot fi altfel, oricât aș vrea.
Dar tu să-ți amintești că am nevoie de tine,
Că din mine s-a dus tot ce era mai bun...
Rămâi lângă mine,
Iubește-mă
Până când și eu
Pe drum fără de-ntoarceri
Mă voi duce.

"cererea lui" nefiind decât: acceptare, nevoie și neuitare, mesajul fiind perceput ca **semnal de alarmă** pentru momentul când ei, persoanei aproape de a nu-și mai aminti, ii

cerem să-și amintească, ea avertizându-ne că a intervenit acel ceva care **oprește clipa** și mai mult, fizic și psihic, **nu se mai poate**.

În acest context, poezia-manifest, aduce în prim plan, **viața unor verbe** precum:

- nu-mi cere,
- nu încerca
- nu mă certa
- nu blestema
- nu plânge,

reclamă atitudinea de neputință, dorind înțelegere și acceptare.

Astfel, **nevoia** presupune **a înțelege** să stai, să îți amintești că rămânând lângă mine, mă vei iubi, fiindu-mi alături până când drumul meu va fi fără întoarcere:

Dacă ai ști cât de nedesluşite mi-s toate,
Cât sunt de trist, de bolnav și de pierdut...
Tot ce știu e că am nevoie de tine.

Totul este/ devine emoționant, deoarece **cuvântul apare aici a fi lucid înainte de**, căci, **după** nu mai are coerență mesajul, pentru că numai așa, tot ce a fost frumos, deosebit, onest și plin de iubire, rămâne ca **matrice a eu-lui**, iar ce vine, este neînțelesul boli și neacceptarea ei, dar cu toate acestea, ea își urmează cursul, șirul zilelor și a nopților ce nu mai reușesc **a ieși la lumină.**

Dacă în demersul nostru psihoterapeutic cu pacientul/ clientul se manifestă o dorință de exprimare a clipei **încă** de luciditate, prin cuvânt și/sau culoare, este necesar a accepta și încuraja această secvență atitudinal-cognitivă, deoarece poate reprezenta acel de **aici și acum**, urma tiparului normalității, fiind cheia înțelegerii de **după** de către cei ce-i stau în preajmă, acceptându-i până și uitarea în neuitarea amintirii sale.

O asemenea modalitate de percepere a deteriorării progresive ce apare în timp în cadrul stadiului ușor al demenței, determină folosirea potrivită și în cunoștință de cauză a acelor elemente psihoterapeutice amintite anterior și care își susțin eficiența, pornind chiar de la această exprimare prin grafoterapie (componentă a terapiei ocupaționale) unde, dorința de înțelegere în primul rând, este semnificativă chiar dacă devin adevărate spusele blagiene: “Oprește Doamne ceasornicul cu care ne măsuri destrămarea.”

BIBLIOGRAPHY

1. Holdevici, I. (1996) – *Elemente de psihoterapie*, Ed. All, Bucureşti
2. Ianusevici, V. (2008) – *Demenţa Alzheimer – ghid prin labirintul cunoaşterii*, Ed. Medicală, Bucureşti
3. Paşca MD, Tia T (2007) – *Psihologie Pastorală,* vol I, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia
4. Paşca MD, Tia T (2009) – *Psihologie Pastorală*, vol II, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia
5. Paşca, M.D. (2013) – *Demenţa, incursiune psiho-socială*, Ed. University Press, Tg. Mureş
6. Preda, V. (2003) – *Terapii prin mediere artistică*, Ed. Ptresa Universitară Clujeană, Cluj Napoca
7. Wojnar, J. (2001) – *Demenzkranke verstehen in Durmann Peter* (Hrsq) Vincentz, Hannover
8. Dicţionar de psihologie – Larousse- 1996- Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti

NAMES OF GALLIC TRIBES IN CAESAR'S WORK

Mădălina Strechie
Senior Lecturer, PhD., University of Craiova

Abstract:Caius Julius Caesar, the conqueror of Gaul, described in detail the country, the places and the people he conquered, being considered one of Europe's earliest sociologists, anthropologists and ethnographers, besides his qualities as a general, politician and personality of the ancient world. His most famous literary masterpiece, ***De bello Gallico****, is not only a chronicle of war, history, ethnic and geographical monograph, but also a true dictionary of names of Gallic tribes, tribe chiefs, gods, regions, rivers, mountains, localities, social structures, etc.*
Our study deals with the names of the tribes, populations, unions of Gallic tribes which appear in the books ***De bello Gallico****, both in the Gaul conquered by the great and visionary politician, and in Britain, for it is known that the brilliant general of Rome made the first incursion into the territories over the English Channel, a territory that would be partly conquered by the Romans, after Caesar.*
We will present the Gallic tribes about which Caesar writes in his work in alphabetical order, not in the order of their occurrence in the text of Caesar, while trying to make a lexicographical list and offering the translated term and the Latin one. In Latin, all the names of tribes came within the category of ***pluralia tantum*** *and proper nouns, being actually considered proper names, with declension only in the plural, for logical reasons, as there were several components in a tribe.*

Keywords:Caesar, Gaul, tribes, onomastics, pluralia tantum.

Introducere

Commentarii de bello Gallico[1] ale lui Caesar cuprind 8 cărți, fiind scrise în perioada campaniei galice de opt ani pe care Caesar o poartă, prin mandantul Senatului roman. Din aceste 8 cărți, cele mai mult au fost scrise de Caesar însuși, ultima a fost scrisă de Hirtius, locotenentul lui Caesar, după însemnările din jurnalul acestuia. Din lucrarea lui Caesar, se reflectă pericolul reprezentat de triburile galice, dar mai ales de cele germanice (descrise și ele pe larg de către Caesar) pentru romani și pentru puterea lor. Lucrarea sa avea mai multe obiective dintre care cele mai importante au fost: 1. Cronică militară a luptelor romano-galice, fiind un fel de *Res Gestae*; 2. Jurnalul de război al imperatorului/generalului comandant Caesar; 3. Literatură (fiind o modă la Roma ca oamenii politici să fie și scriitori); 4. Monografie geografică antropologică a Galliei (foarte valoroasă pentru puterea romană care o va transforma în provincie); 5. Justificarea campaniei galice și „convingerea opiniei publice din Roma".[2] Cucerirea Galiei de către Caesar era o revanșă, mult dorită de către toți romanii, mai ales că triburi de gali au jefuit de multe ori Roma la începuturile sale republicane, lăsând astfel numeroase amintiri dureroase, care necesitau răzbunare. Războiul galo-roman a lui Caesar este și cea mai importantă „operă etnografică", Caesar fiind, putem spune, inițiatorul sociologiei monografice, mai ales că nu descrie doar luptele cu galii, le descrie geografia, hidronimia, structura socială, vecinii (triburile germanice despre care oferă informații foarte prețioase).[3]

Descrierea Galiei, a triburilor sale și a structurii geografice a acestui vast teritoriu, impresionează și astăzi, fiind un subiect foarte interesant, atât pentru sociologi, istorici,

[1] Textul latin de care ne-am folosit cel mai mult a fost http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic.shtml.
[2] Caius Iulius Caesar, *Războiul Gallic. Războiul civil,* Studiul introductiv și indice de Cicerone Poghirc, *Războiul Gallic,* traducere, note și indici Janina Vilan Unguru, București, Editura Științifică, 1964, p. 62-63.
[3] *Ibidem,* p. 66-67.

militari, geografi, etnologi, dar mai ales pentru filologi. De aceea, studiul nostru se oprește asupra onomasticii triburilor galice sau galo-germanice amintite de către Caesar, pe care le ordonăm în ordine alfabetică, pentru o mai bună receptare a lor de către filologii nespecialiști în limbile clasice, precizând acolo unde este cazul, dacă triburile galice respective făceau parte de pe continentul european, sau din Insulele Britanice. Nu vom insista asupra dispunerii geografice a triburilor galice amintite de marele om politic roman[4], vom alcătui un glosar alfabetic al acestor triburi galice, prezentând termenul latinesc și traducerea sa, pentru economia studiului. Acolo unde sunt mai multe sinonime romane pentru același trib le prezentăm ca atare. De asemenea, vom analiza la sfârșitul studiului și declinările la care sunt numele de triburi galice în opera lui Caesar, toate aceste nume făcând parte din categoria numită în limba latina substantive proprii *pluralia tantum*, adică sunt substantive proprii (toate numele de grupuri etnice erau în limba latină nume proprii, indiferent de mărimea sau organizarea socio-politică a acestor triburi) care au forme și declinare doar la nr. pl., din considerente logice, fiind mai mulți reprezentanți într-un trib. Există și forme de adjective provenite de la numele de triburi în limba latină, care sunt de regulă din clasa I a adjectivelor regulate (exemplu *Gallus, -a, -um* adj.).

În studiu, precizăm care dintre numele de triburi galice/celtice sunt britanice, deoarece Caesar a făcut prima expediție militară în Insulele Britanice. Nu a insistat însă pentru a cuceri atunci și Insulele Britanice odată cu Galia, grosul teritoriului triburilor galice, din rațiuni de strategie militară, nu din neputință.

Nume de uniuni de triburi galice în opera lui Caesar

Belgae– Belgii, considerați cei mai viteji și mai tradiționaliști dintre toți galii, după aprecierea lui Caesar, care ocupau una din cele trei părți ale Galiei. „Belgii erau triburi celtice care populau în Antichitatea teritoriile dintre Sena și Rin.”[5]

Aquitani – Acvitanii, se situau în partea a doua a Galiei, parte pe care noi o numim centrală în cadrul studiului nostru.

Celtae/Galli – Celții/Galii, se situau în cea de-a treia parte a Galiei, tot una centrală. Caesar explică de ce existau aceste două denumiri, în limba lor își spuneau celți, iar latinii îi numeau gali. „Gali – locuitori din Galia, nume dat de romani celților”[6]

Deoarece sunt foarte puține informații descriptive despre triburile galice descrise de Caesar, mai ales în dicționarele limbii române, sau ale altor limbi romanice, am căutat să găsim câte ceva despre fiecare, cel mai de ajutor ne-a fost *Dictionaire historique, géographique et archéologique* dintr-unul din textele latine publicate și traduse în limba franceză, anume César, Jules, *Commentaires sur la Guerre des Gaules,* Texte Latin publié avec une notice sur la vie et lesouvrages de César, des notes, des remarques sur l’armée Romaine et sur l’armée Gauloise, un index des nomes propres géographiques et historiques etc. par M. E. Benoist et M. S. Dosson, quatorzième tirage, Paris, Librairie Hachette, 1921, pp. 645-734. Dicționarele românești sunt foarte lacunare în informații despre aceste triburi, dar și dicționarele limbii franceze și engleze pe care le-am consultat sunt la fel, de aceea vom

[4]http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall1.shtml,
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall2.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall3.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall4.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall5.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall6.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall7.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall8.shtml.

[5] Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme,* Ediția a X-a, revăzută, augmentată și actualizată, București, Editura Saeculum Vizual, 2008, p. 128.

[6]*Ibidem,* p. 421.

cita foarte des dicționarul de la sfârșitul textului latin editat în limba franceză, menționat mai sus și dicționarul savantului clasicist român Gh. Guțu.

Nume de triburi galice și britanice în opera lui Caesar[7]

Aduatuci – Aduatuci/Atuatuci – Atuatuci (posibil să fie vorba de același trib galic, ca în cazul *Aedui/Haedui*), trib celtic/galic din parte belgică a Galiei.[8]

Allobroges – Allobrogi, trib celtic/galic din Galia Narboneză.[9]

Ambarri – Ambarri, trib celtic/galic situat pe ambele părți ale fluviului Arar, astăzi între Saône și Ron.[10]

Ambiani -Ambiani, trib celtic/galic din partea belgică a Galiei, lângă actualul Somme.[11]

Ambibari – Ambibari, trib celtic/galic care în limba celtă ar fi însemnat *cei mai războinici.*[12]

Ambiliati – Ambiliați, trib celtic/galic britanic, aliat cu tribul Veneților.[13]

Ambivareti – Ambivareti/Ambivareți, trib celtic/galic supuși heduilor.[14]

Ancalites – Ancaliți, trib celtic/galic britanic

Andebroges – Andebrogi, trib celtic/galic fără o precizare exactă a situării geografice.

Andi – Andi/Andecavi/Andes – Andi/Anzi, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei, numele lor ar fi însemnat în celtă *cei puternici.*[15]

Arecomici – Arecomici, trib celtic/galic care ar fi fost aceeași cu *Volcae*.[16]

Arverni – Arverni, trib celtic/galic foarte important, care a opus lui Caesar o acerbă rezistență adunând sub comanda sa multe alte triburi galice în luptele cu romanii.

Aulerci – Aulercii, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei.[17]

Atrebates – Atrebați, trib celtic/galic din parte belgică a Galiei.[18]

Ausci – Ausci, trib celtic/galic fără precizare geografică, ar fi fost vecini cu *Aquitanii*.[19]

Bellovaci–Bellovaci, trib celtic/galic din jurul fluviului Sequana.[20]

Bibroci – Bibroci, trib celtic/galic britanic.

Bigerriones – Bigerioni, trib celtic/galic din Aquitania.

Bituriges – Biturigi, trib celtic/galic din centrul Galiei.

Boii – Boii, trib galic care apar și în relatările despre Burebista, marele rege dac a dus lupte cu o ramură a acestui trib galic. Se pare că denumirea lor este tot legată de un totem bovin. Ei erau foste numeroși în centrul Galiei de unde au emigrat.

Branovi - Branovi, trib celtic/galic supuși heduilor, numele lor ar fi însemnat în celtă *corb*.[21]Așadar avem o denumire legată de un totem aviar.

Britanni – britani/britoni, trib celtic/galic din Britania, care au dat și numele Insulelor Britanice, în celtă *brit*=cositor, știut fiind faptul că în metalurgie, în special a fierului, celții au fost foarte buni.

Cadurci – Cadurci, trib celtic/galic din Aquitania, adică din parte centrală a Galiei.

---

[7] Traducerea românească a triburilor galice îi aparține traducătoarei operei citate, vezi p. 321-364.
[8] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 645.
[9] Gh. Guțu, *Dicţionar Latin-Român*, Ediţie revăzută, Bucureşti, Editura Humanitas, 2007, p. 76.
[10] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 648.
[11] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 649.
[12] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 649.
[13] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 649.
[14] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 649.
[15] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 651.
[16] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 653.
[17] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 655.
[18] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 654.
[19] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 655.
[20] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 658.
[21] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 660.

Caeroesi – Caeroesi, trib galo-germanic (nu ne dăm seama din textul lui Caesar dacă sunt germani, pentru că ei sunt între granițele galilor, dar cum în acea vreme nu erau delimitări stricte între triburile galice și germanice, este corect să îi numim galo-germanici. Pe parcursul studiului nostru, vom folosi această denumire acolo unde sunt astfel de situații. Caesar numește în opera sa și triburi germanice precum *Ubii*, *Suebii,* cele mai importante triburi germanice din opera lui, care purtau dese lupte cu galii. Se pare că Rinul era granița cea mai precisă între gali și germani, cel puțin așa reiese din opera cezariană. Ei erau situați în parte centrală a Galiei.[22]

Caleti/Caletes – Caleți, trib celtic/galic din jurul Sequanei.[23]

Candrusi – Candrusi, trib galo-germanic.

Carnutes – Canuți, trib celtic/galic foarte important din perspectiva druizilor, deoarece în ținutul lor erau cei mai importanți druizi ai galilor. Numele lor ar însemna în celtă *cei victorioși*.[24]

Cassi – Cassi, trib celtic/galic britanic.

Caturiges – Caturigi, trib galo-germanic.

Cenimagni – Cenimagni, trib celtic/galic britanic.

Cenomani – Cenomani, trib celtic/galic din jurul Alesiei.[25]

Ceutrones – Ceutronii, trib celtic/galic din parte belgică a Galiei.[26]

Cocosates – Cocosați/Cocosati, trib celtic/galic fără precizare geografică.

Coriosolitae/Coriosolites – Coriosoliți/Corsoliti, trib celtic/galic din Nordul Franței de astăzi.[27]

Diablintes – Diablinți, trib celtic/galic din jurul Alesiei.[28]

Duroctori – Duroctori, trib celtic/galic fără precizare geografică.

Eburones – Eburoni, trib galo-germanic, din parte belgică a Galiei.

Eburovices – Eburovici, trib celtic/galic de lângă Sequana.[29]

Eleuteti – Eleuteti/Eleuteți, trib celtic/galic supus arvernilor.[30]

Eleusates – Elusați/Eleusati, trib celtic/galic din Aquitania.[31]

Esubi – Esubi/Esuvii – Esuvii, trib celtic/galic, al cărui nume ar însemna în celtă *războinicii,* situat în centrul Galiei.[32]

Gabali – Gabali, trib celtic/galic supus arvernilor.[33]

Garumni – Garumni, trib celtic/galic cu nume derivat de la numele fluviului Garumna, astăzi Garonne. Este posibil ca numele tribului să provină de la numele cursului de apă, după cum este posibil ca numele apei să fie era asemănător cu numele teritoriului de reședință a tribului.

Gates – Gati/Gați, trib celtic/galic din jurul Aquitaniei, așadar din partea centrală a Galiei.[34]

Geidumni – Geidumni, trib celtic/galic din partea belgică a Galiei.[35]

---

[22] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 661.
[23] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 662.
[24] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 663.
[25] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 655.
[26] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 665.
[27] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 671.
[28] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 655.
[29] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 655.
[30] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 678.
[31] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 678.
[32] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 679.
[33] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 681.
[34] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 683.
[35] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 683.

Graioceli – Graioceli, trib celtic/galic din jurul Alpilor.[36]

Grudi – Grudi, trib celtic/galic din parte belgică a Galiei.[37]

Haedui/Aedui – Heduii/Eduii, trib celtic/galic important ca număr în oastea reunită a galilor. În limba latină *haedus, -i* s. m.=ied, probabil acest trib avea drept totem reprezentativ un simbol caprin, de unde ar fi derivat și numele dat de romani.

Harudes – Haruzi/Harudi, trib galo-germanic.

Helvi – Helvii, trib celtic/galic vecin cu arvernii, așadar din parte centrală a Galiei.[38]

Helveti – Helvеții, trib celtic/galic considerat de către Caesar cei mai viteji și cei mai buni luptători dintre toți galii, deoarece se aflau în conflicte permanente cu triburile germanice, ei deținând, în concepția lui Caesar, „gloria militară".[39]„Helvеți – trib celtic care trăia în N-V Elveției de astăzi."[40]

Icces – Icci, trib celtic/galic fără precizare geografică, posibil britanic.

Latobrigi – Latobrigi, trib galo-germanic.

Lemovices – Lemovici, trib celtic/galic din Aquitania, astăzi regiunea Limoges.[41]

Leuci – Leuci, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei.[42]

Levaci – Levaci, trib celtic/galic din parte belgică a Galiei.[43]

Lexovi – Lexovi, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei, de lângă Sequana.[44]

Lingonae – Lingoni, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei, de lângă Sequana.[45]

Mandubi – Mandubi, trib celtic/galic de lângă Alesia.[46]

Mediomatrici – Mediomatrici, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei.[47]

Menapes/Menapi – Menapi, trib celtic/galic din parte belgică a Galiei.[48]

Morini – Morinii, trib celtic/galic din jurul Canalului Mânecii.[49]

Namnetes – Namneți, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei.[50]

Nantuates – Nantuați, trib celtic/galic situați în jurul Ronului.[51]

Nervii – Nervii, trib celtic/galic sau galo-germanic, situat în partea belgică a Galiei.[52]

Nitiobriges – Nitiobrigi, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei, din jurul Alesiei.[53]

Osimi – Osimi/Osismi – Osismi, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei.[54]

Paemani – Pemani, trib galo-germanic.

Parisii – Parisi/Parişi, trib celtic/galic care stă la originea numelui capitalei franceze de astăzi.

Petrocori – Petrocori, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei.[55]

---

[36]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 685.
[37]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 685.
[38]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 687.
[39] Caius Iulius Caesar, *Războiul Gallic. Războiul civil,* Studiul introductiv și indice de Cicerone Poghirc, *Războiul Gallic,* traducere, note și indici Janina Vilan Unguru, București, Editura Științifică, 1964,p. 82.
[40] Florin Marcu*, op. cit*., p. 454.
[41] Gh. Guțu, *op. cit*., p. 757.
[42]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 691.
[43]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 692.
[44]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 692.
[45]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 692.
[46]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 695.
[47]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 697.
[48]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 697.
[49] Gh. Guțu, *op. cit*., p. 840
[50]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 700.
[51]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 700.
[52] Gh. Guțu, *op. cit*., p. 863.
[53]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 702.
[54]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 704.
[55]*Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 706.

Pictones – Pictoni, trib celtic/galic britanic cel mai probabil; se pare că sunt aceeași cu *Picții*=cei pictați/vopsiți, triburile britanice din Nordul Insulelor Britanice, scoțienii, care își pictau corpul în culori vii, în special în albastru. Acești *picți* au lăsat o vie impresie asupra romanilor în expediția britanică, prima, realizată de către Caesar. Erau considerați de romani mai mult decât barbari, adevărați sălbatici, mai ales că erau îmbrăcați sumar, cu piei de focă și pictați, (se pare că era un obicei de deghizare în luptă).

Pirustae – Pirusti (Piruști), trib celtic/galic fără origine geografică precizată.

Pleumoxi – Pleumoxii/Pleumocși, trib celtic/galic din parte belgică a Galiei.[56]

Ptiani – Ptiani, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei, din regiunea Aquitania.[57]

Rauraci – Rauraci, trib galo-germanic, deoarece nu știm sigur dacă sunt germani sau gali, ei luând parte la coaliția galică, deși ar fi fost germani.

Redones – Redoni, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei, din jurul Alesiei.[58]

Remi – Remi, trib celtic/galic din partea belgică a Galiei.[59]

Ruteni – Ruteni, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei. Numele lor în celtă ar fi însemnat *cei liniștiți*.[60]

Santoni – Santoni, trib celtic/galic din partea de coastă a Galiei Centrale.[61]

Seduni – Seduni, trib celtic/galic situat între Ron și Alpi.[62]

Segni – Segni, trib celtic/galic britanic.[63]

Segontiaci – Segontiaci, trib celtic/galic britanic.

Segusiavi – Segusiavi, un trib celtic/galic aflați în dependență față de hedui, erau situați în partea centrală a Galiei.[64]

Senones – Senoni, trib celtic/galic fără origine geografică precizată.

Sequani – Secvani, trib celtic/galic localizat cel mai probabil de-a lungul Senei, numit de latini *Sequana.* Ei se întindeau pe un teritoriu destul de vast, ajungând până la Ron[65]. Este o situație identică cu tribul *Garumni*.

Sibusates – Sibuzați/Sibusati, trib galo-germanic.

Sili – Sili, trib celtic/galic fără origine geografică precizată.

Sotiates – Sotiați,/Sontiates – Sontiați, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei din jurul Aquitaniei.[66]

Suessiones – Suessioni, trib celtic/galic din partea belgică a Galiei.[67]

Tarbelli – Tarbelli, trib celtic/galic fără origine geografică precizată.

Tarusates – Tarusati/Tarusați, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei.[68]

Tigurini – Tigurini, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei.[69]

Tolosati/Tolosates – Tolosati/Tolosați, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei, din regiunea Aquitania.[70]

Treveri – Treveri, trib galo-germanic.

---

[56] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 707.
[57] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 710.
[58] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 711.
[59] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 711.
[60] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 713.
[61] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 714.
[62] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 715.
[63] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 715.
[64] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 715.
[65] Gh. Guțu, *op. cit*., p. 1216.
[66] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 719.
[67] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 721.
[68] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 723.
[69] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 724.
[70] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 724.

Triboci – Triboci, trib celtic/galic, probabil britanic.
Tulingi – Tulingi, trib galo- germanic.
Turoni/Turones – Turoni, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei.[71]
Unelli – Uneli, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei.[72]
Velani – Velani, trib celtic/galic sau galo-germanic.
Veliocasses/Veliocassi – Veliocasi/Velicași/Veliocați, trib celtic/galic din partea belgică a Galiei.[73]
Vellavi – Vellavii, trib celtic/galic aliat cu tribul arvernilor.[74]
Venelli –Venelli, trib celtic/galic fără origine geografică precizată.
Veneti – Veneți, trib celtic/galic din parte centrală a Galiei.[75]
Veragri – Veragri, trib celtic/galic din regiunea helveților.[76]
Viromandui – Viromandui, trib celtic/galic din partea belgică a Galiei.[77]
Vocates – Vocați, trib celtic/galic fără origine geografică precizată.
Volcae – Volcii, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei.[78]
Voconti – Voconți, trib celtic/galic din partea centrală a Galiei.[79]

Concluzii

Caesar a făcut mențiuni despre 111 nume de triburi celtice/galice și galo-germanice, ceea ce denotă profunzimea cuceririi romane făcute de el asupra Galiei. Faptul că a reușit să se informeze asupra structurii etnice a galilor, atât din teritoriul continental al lor, dar și din Insulele Britanice demonstrează capacitatea armatei romane de a-și construi strategiile de luptă, astfel încât toată Galia să fie cucerită și pacificată, mai puțin teritoriul britanic. Faptul că traduce practic toate denumirile galice în limba latină face din opera sa și un valoros tratat de traductologie. Am selectat în acest studiu toate denumirile de triburi galice și galo-germanice, din care primele trei corespund cu marile părți ale Galiei, le-am numit noi nume de uniuni de triburi, care la rândul lor se divid în mai multe ramuri. Britanii ar fi trebuit sa fie tot în categoria numelor de uniuni de triburi, dar cum Caesar nu îi consideră ca o a patra parte a galilor, respectăm considerațiile sale.

Din cele 111 nume de triburi celtice/galice și galo-germanice, celtice 98, (din care britanice sunt 10) și 13 galo-germanice. Din punct de vedere gramatical denumirile celor 111 triburi sunt de genul masculin, substantive din cadrul categoriei *pluralia tantum*, dintre care 6 sunt de declinarea I, 73 de declinarea a II și 32 de declinarea a III-a.

Opera lui Caesar este și un veritabil tratat de informații militare, foarte necesare cuceritorilor romani, Caesar interesându-se de structura etnică, de credințele galilor, de vecinii lor, de relațiile inter-triburi, de structura socială, de comandanții-conducători ai galilor, de geografia și hidrologia lor, fiind foarte interesantă și din perspectiva onomasticii și a traducerii. Caesar în *De bello Gallico* nu numai că descrie un război, ci descrie o veritabilă lume a celților pe care i-a studiat foarte bine, numindu-le fiecare trib, realizând o adevărată hartă etnografică a Galiei, știind inclusiv raporturile de subordonare între triburi, studiind vecinii și aliații acestora, demonstrând astfel că a fost un veritabil geniu militar, deoarece a folosit puterea informațiilor nu numai a armelor în epicul război pe care l-a dus cu galii. Consecința victoriei lui Caesar în confruntările cu galii este așadar una firească.

[71] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 726.
[72] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 727.
[73] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 729.
[74] Gh. Guțu, *op. cit*., p. 1401.
[75] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 730.
[76] Gh. Guțu, *op. cit*., p. 1406.
[77] Gh. Guțu, *op. cit*., p. 1428.
[78] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 733.
[79] *Dictionaire historique, géographique et archéologique,* p. 733.

BIBLIOGRAPHY

Berciu, Dumitru, *Lumea celților,* București, Editura Științifică, 1970.

Caesar, Caius, Iulius, *Războiul gallic. Războiul civil*, Studiu introductiv și indice: Cicerone Poghirc. *Războiul gallic,* traducere, note și indice: Janina Vilan Unguru, București, Editura Științifică, 1964.

César, Jules, *Commentaires sur la Guerre des Gaules,* Texte Latin publié avec une notice sur la vie et lesouvrages de César, des notes, des remarques sur l'armée Romaine et sur l'armée Gauloise, un index des nomes propres géographiques et historiques etc. par M. E. Benoist et M. S. Dosson, quatorzième tirage, Paris, Librairie Hachette, 1921.

Caesaris, C., Iulli, *Commentarii de bello Gallico,* text latin cu o introducere, adnotațiuni și un index de Cezar Papacostea, Ediția a III-a, București, Editura Casei Școalelor, 1928.

Crăcea, Elena, *Dicţionar latin-român, român-latin,* Constanţa, Editura Steaua Nordului, 2007.

****Cucerirea Galliei de către Romani. Memoriile lui C. Iulius Caesar și Aulus Hirtius,* Traducere din limba latină, Tudor D. Ștefănescu, Craiova, Institutul Grafic Ramuri, 1913.

****Dictionaire historique, géographique et archéologique,* dinCésar, Jules, *Commentaires sur la Guerre des Gaules,* Texte Latin publié avec une notice sur la vie et lesouvrages de César, des notes, des remarques sur l'armée Romaine et sur l'armée Gauloise, un index des nomes propres géographiques et historiques etc. par M. E. Benoist et M. S. Dosson, quatorzième tirage, Paris, Librairie Hachette, 1921, pp. 645-734.

***De Agostini, *Dicţionar latin-român,* Bucureşti, Editura Corint, 2008.

Ernout, A., Meillet, A., *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Paris, Librairie C. Klincksieck, 1939.

Guţu, Gh., *Dicţionar latin-român*, Ediţie revăzută şi completată, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1993.

Guţu, Gh., *Dicţionar Latin-Român*, Ediţie revăzută, Bucureşti, Editura Humanitas, 2007.

http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall1.shtml,
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall2.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall3.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall4.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall5.shtml,
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall6.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall7.shtml;
http://www.thelatinlibrary.com/caesar/gallic/gall8.shtml.

http://www.lexilogos.com/latin/gaffiot.php?p.

http://fr.wiktionary.org/wiki/.

Haudry, Jean, *Indo-europenii,* Traducere de Aurora Peţan, Bucureşti, Editura Teora, 1998.

Kruta, Venceslas, *Celții,* Traducere: Maria Micaela Neculai, Prefață: Zoe Petre, București, Editura Corint, 2001.

*** *Larousse-Dicţionar de civilizaţie romană,* Jean-Claude Fredouille, profesor la Universitatea Paris X-Nanterre, Traducere de Şerban Velescu, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000.

Marcu, Florin, *Marele dicționar de neologisme,* Ediția a X-a, revăzută, augmentată și actualizată, București, Editura Saeculum Vizual, 2008.

Matei, Virgil, *Dicţionar Latin-Român*, Bucureşti, Editura Corint, 2008.

Nădejde, Ioan, Nădejde-Gesticone, Amelia, *Dicţionar Latin-Român*, Bucureşti, Editura „Adevărul", 1942.
***_Pocket Oxford Latin Dictionary_, Edited by James Morwood, Oxford, UK, Oxford University Press, 1994, 2005.
Stăureanu, M., *Dicţionar Latin-Român*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1912.

ELEMENTS IN THE VISUAL LANGUAGE OF CUCUTENI CERAMICS FROM PHASE A: THE ARTISTIC DÉCOR

Ioana-Iulia Olaru
Senior Lecturer, PhD., „G. Enescu" University of Iaşi

Abstract:The peak of Eneolithic Art in our country, the entire Cucuteni culture is a proof of the enlargement of aesthetic taste of the primitive man. This paper will not be reduced to the entire Cucuteni ceramics, the most interesting Neolithic ceramics from the Balcans, but only to its first phase, A, and to its specific elements. A brief enumeration of them would comprise the following: the qualitative technical step forward of obtaining pots, special forms, painting before burning (but polychrome painting itself is a novelty of the culture even from the first phase), the spreading of the decor of the type endless carpet, the harmony, the delicacy and the originality of the dynamic combination of various and dynamic motifs, among which the relief modelling of zoomorphic representations and even anthropomorphic on the pots, and also pots which are which are artistically moulded – all these represent the topic of the present paper.

Keywords: Rhamenstil, Laufenstil, barbotine, horror vacui, triskelion, tetraskelion

Cultura[1] Cucuteni (de fapt, cultura Ariușd-Cucuteni-Tripolie, numită astfel după localități eponime, din jud. Covasna și din jud. Iași, la care se adaugă și un oraș din Ucraina), una dintre cele mai cunoscute culturi neolitice, a ocupat mil. al IV-lea – al III-lea î.Hr. Alături de cultura Petrești, ea face parte dintr-unul dintre grupurile ceramice ale Eneoliticului dezvoltat (4 600 – 3 700 î.Hr.) (și anume, cel cu ceramică pictată policromat, policromia fiind de altfel caracteristica esențială a culturii).

Elementul creativ este cel care a stat la baza evoluției societății omenești de-a lungul timpului. Iar Eneoliticul dezvoltat este perioada în care activitatea creativă a omului a căpătat proporții impresionante. Dar creativitatea nu se reduce doar la căutarea și găsirea câtor mai multor soluții formale sau decorative. Și în ceea ce privește tehnica, omul își dovedește iscusința în găsirea unor răspunsuri inovative. Ceramica, de altfel, a înregistrat și din punctul de vedere tehnic un salt calitativ acum: oricum în Neolitic a fost introdus cuptorul de ars, dar față de cuptoarele simple – gropi de ardere – din perioada timpurie, în Neoliticul superior se folosesc cuptoare cu placă cu reverberație, cu placă perforată despărțind camera de ardere de focar[2]. Eneoliticul dezvoltat adaugă – în manopera olăritului realizat până atunci prin răsucirea sulurilor de lut – un proces de rotație (disc, turnetă sau roată); totuși, în tot Neoliticul, ceramica va fi lucrată cu mâna, roata orizontală fiind folosită doar mai târziu, în perioada geto-dacilor[3].

[1] În general, culturile sunt denumite după așezările bogate în descoperiri caracteristice. În acest caz, este vorba despre cea mai mare așezare neolitică din toată Moldova: 80x100m – stațiunile neolitice Cetățuia și Dâmbul Morii (satul Cucuteni, com. Băiceni), situate la cca 60km de orașul Iași. Ca datare, cultura Cucuteni începe în prima jumătate a mil. al IV-lea î.Hr., încheindu-se după înc. mil. al III-lea î.Hr. Cf. Paul MacKendrick, *Pietrele dacilor vorbesc*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1978, p.14; Vladimir Dumitrescu, *Arta culturii Cucuteni*, București, Ed. Meridiane, 1979, p.8-9; M. Petrescu-Dîmbovița, *Cucuteni*, București, Ed. Meridiane, 1966**,** p.5

[2] Ion Miclea, Radu Florescu, *Preistoria Daciei*, București, Ed. Meridiane, 1980, p.29

[3] N. Ursulescu, P. Petrescu-Dîmbovița, D. Monah, Cap.II. *Neo-eneoliticul*, in Mircea Petrescu-Dâmbovița, Alexandru Vulpe(coord.), *Istoria românilor,* vol.I, *Moștenirea timpurilor îndepărtate*, București, Academia

Importantă este și grija deosebită a cucutenienilor pentru o tehnică desăvârșită de realizare a vaselor lor. Însăși arderea vasului după pictare și nu înainte este o adevărată revoluție față de perioada precucuteniană, dar acum și lutul perfect pur[4] și temperatura înaltă de ardere (900 grade)[5] conferă o mare omogenitate, suplețe și rezonanță peretelui vasului[6], permițându-se obținerea unor piese de o calitate de neegalat de alte culturi neolitice de pe teritoriul României[7].

Din punctul de vedere estetic, mai interesantă este inteligența artistică a realizatorului primitiv, care a știut să îmbine utilul cu frumosul, cu atât mai vizibil într-un domeniu preponderent utilitar. Pentru că, indiferent că erau destinate uzului domestic, ori că îndeplineau rol de obiecte de cult în practicile magico-religioase, vasele nu erau create doar pentru plăcerea ochiului[8]. Astfel încât, cu atât mai mult, aici este vizibil și mai frapant interesul pentru eleganța formelor și pentru coerența decorului, care se simțea în spatele destinației acestor obiecte, dar mai ales pentru iscusința cu care pictorul a adaptat armonia desenului și a culorii la eleganța formei vaselor.

Oricum, ceramica[9] aceasta foarte evoluată decorativ și formal este cea mai interesantă ceramică neolitică din Pen. Balcanilor[10], fiind manifestarea cea mai complexă a acestei culturi[11].

Principala sa noutate este răspândirea picturii ca modalitate de ornamentare[12]. Cele două stiluri neolitice – stilul cadrelor (*Rhamenstil*) și stilul curgător (*Laufenstil*)[13] – sunt întâlnite în continuare, dar indiferent de amplasarea decorului (ținând cont de diferitele segmente ale vasului sau nu), acesta acoperă, ca un superb covor căruia nu-i poți ghici punctul de plecare, suprafața vasului[14].

Așadar, adevărata revoluție[15] este în ceea ce privește culoarea. Inovația culturii cucuteniene o constituie policromia. Adăugat acelui *horroi vacui* formal amintit mai sus,

---

Română, Ed. Enciclopedică, 2010, p.146-147; Vladimir Dumitrescu, *Arta preistorică în România*, vol.I, București, Ed. Meridiane, 1974, p.23

[4] Amestecat cu foarte puțin nisip fin, necesar degresării pentru ca vasul să nu crape. În plus, vasul era cufundat într-o baie de lut colorat înainte de pictare. De altfel, multe dintre vasele cucuteniene erau și lustruite după ardere. Cf. Vladimir Dumitrescu, *Arta culturii Cucuteni*, p.15, 18

[5] *Ibidem*, p.14

[6] Paul MacKendrick, *op. cit.*, p.16

[7] Poate doar, în anumite privințe, de culturile Petrești și Gumelnița, în schimb vasele cucuteniene putându-le sta alături, calitativ, pieselor atice din perioada arhaică. *Ibidem*

[8] Deși în cadrul ceramicii cucuteniene vom întâlni și vase cu evidentă intenție ornamentală prin ele însele (polonice, talgere), al căror decor sugerează un estetic ce depășește nivelul unui simplu obiect de uz comun.

[9] Ceramica este cea care definește o cultură străveche… Pentru Neolitic, epocă în care omul începe să aprecieze frumosul, în general ceramica este cea care înregistrează cel mai evident progresul, desprinderea de utilitarismul recipientului și manifestarea preocupărilor artistice pentru decorul vasului, dar și pentru armonia și eleganța formei, tot mai imaginativ prelucrată sub aspectul zoomorf sau antropomorf.

[10] Paul MacKendrick, *op. cit.*, p.15

[11] Desigur, în afara ceramicii fine, în cultura Cucuteni a existat și ceramică grosolană, a vaselor de provizii, cu un decor cu vârci, realizat prin barbotinare. Cf. Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.77

[12] Deși decorul pictat nu este caracteristic tuturor zonelor sau tuturor fazelor. Există și decor incizat (mai ales în faza A, dispărând aproape în totalitate o dată cu încheierea acestei prime faze), chiar foarte adânc, iar uneori adevărate caneluri sunt folosite în diverse combinații; precum există și ceramică nepictată în faza A. Cf. Vl. Dumitrescu, *Arta preistorică în România*, p.25

[13] *Ibidem*, p.25

[14] Spirala (continuă sau întreruptă) este motivul predominant (folosită în combinație cu câteva figuri geometrice: ovale, romburi, zig-zag-uri, hașururi). Spirala imprimă ansamblului o dinamică deosebită, ca într-o explozie a naturii în mișcare a unui Art Nouveau *avant la lettre*. Și aceasta în ciuda simetriei și a unui număr restrâns de tipuri de motive, cucutenianul fiind mai puțin preocupat de desen, de construcție. Efectul cromatic a fost cel care l-a captivat pe realizator.

[15] N. Ursulescu et al., in Mircea Petrescu-Dâmboviţa, Alexandru Vulpe(coord.), *op. cit.*, p.180

ansamblul cromatic roșu-alb-negru, în diferite combinații de nuanțe, accentuează și mai mult organicitatea unei adevărate explozii vizuale, fără punct de început și fără sfârșit.

Sistemul decorativ cucutenian este destul de coerent și unitar. O caracterizare generală s-ar opri la diversitatea formelor expresive (vase bitronconice, fructiere, străchini, chiupuri, polonice), la care se adaugă tehnici diferite de decorare (pictare, dar și incizare, excizare, împungere), motive nu foarte multe dar ingenios combinate, precum și o cromatică compusă, cum spuneam, din trei culori, însă cu foarte multe nuanțe în general (cu toate acestea, pe un singur vas nu se întâlnesc decât maximum trei tente).

Totuși, acest sistem decorativ nu poate fi receptat ca un tot organic. Prima perioadă a ceramicii cucuteniene, faza A, aduce destul de multe inovații, atât formale, cât și în ceea ce privește ornamentica. Este caracterizată din punctul de vedere formal de câteva vase tipice[16], între care, o mențiune aparte merită vasele-binoclu: doi cilindri evazați – în formă de pâlnie – la capete, uniți de un segment triunghiular la mijloc (eventual cu o scobitură), vase ritualice al căror decor liniar poate duce gândul spre imaginarea a 2 snopi de cereale legați – simbol al ofrandelor oferite Pământului, Soarelui, păsărilor[17].

Și există, desigur, vasele modelate plastic, despre care vom vorbi mai jos.

În ceea ce privește realizarea tehnică a decorului, trebuie amintite și ornamentațiile incizată[18] și canelată, prezente în faza A, chiar dacă valoarea lor nu se ridică la nivelul artistic al ornamentării pictate, specifice. Valoarea artistică a decorului pictat al acestei faze, A (și a întregii culturi, după cum spuneam), este cea cu adevărat superioară.

Dar subiectul lucrării de față se oprește doar la cealaltă tehnică de realizare a decorului vaselor ceramice, existentă și în faza A: cea a decorului plastic și a modelării plastice a olăriei.

Decor plastic a fost descoperit în forma aplicațiilor în relief pe suprafața vaselor. Scopul lor este în același timp utilitar, de toartă a vasului, dar și decorativ, la fel ca în cazul reprezentărilor figurate bidimensionale.

Moștenite din cultura Precucuteni, reprezentările plastice pe vase din faza A, ca de altfel în întreaga cultură Cucuteni, sunt în general zoomorfe, mai rar antropomorfe.

Aparținând acestei faze, A, o siluetă umană se reliefează cu spatele pe un fragment de vas găsit la Bârlălești: disproporționat, cu trunchiul prea lung, terminat printr-un cap ca un capitel de coloană; brațele mici sunt ridicate în sus. Alt fragment găsit în aceeași localitate prezintă o mult mai expresivă siluetă văzută din față, cu brațele întinse lateral și cu picioarele desfăcute. Pe fragmentul de la Trușești, schematizarea merge foarte departe: totul fiind modelat ca un sul în relief. Un mare[19] vas tot de la Trușești are modelate în relief 5 reprezentări umane duble, care transformă vasul (de provizii, după mărime), într-un vas ritualic. Cele două trunchiuri văzute din spate au brațele – îndoite – terminate cu degete

[16] Străchini, castroane, capace bombate, cupe cu picior, dar și vase cu denumiri proprii ceramicii grecești: amfore (o amforă cu capac de la Drăgușeni), cratere (un crater de la Izvoare); dar întâlnim și vase mai deosebite: vase-binoclu, vase-coșuleț cu pereți în colțuri (Drăgușeni), vase prismatice în 4 muchii, cu 4 picioare sau fără, care imită un recipient din coajă de copac (ca vasul de la Izvoare – Piatra-Neamț, cu pereți ușor bombați, pe doi pereți opuși fiind plasată câte o proeminență perforată vertical[16]), linguri și polonice (precum cele de la Frumușica), cu recipientul semisferic și coada orizontală sau oblică[16], amfore cu corpul în două etaje și capac în formă de clopot (Drăgușeni), suporturi de vase, cu același rol ritualic ca și în cazul altor culturi unde se întâlnesc. Cf. M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, p.25, pentru mai multe amănunte despre vasele prismatice neo-eneolitice, vezi și Ștefan Cucoș, *Vase prismatice neo-eneolitice*, in *Memoria Antiquitatis*, IV-V, 1972-1973, București, 1976, p.67-71

[17] Pentru detalii, vezi Dragoș Gheorghiu, *„Vasele-binoclu" – o interpretare etnoarheologică*, in *Acta Musei Napocensis*, 33, Cluj-Napoca, 1996, 209-215

[18] Moștenire precucuteniană, care va dispărea treptat până la sfârșitul fazei A. Cf. N. Ursulescu et al., in Mircea Petrescu-Dâmbovița, Alexandru Vulpe(coord.), *op. cit.*, p.157

[19] 1m înălțime. *Ibidem*, p.82

depărtate, realizate prin crestături, dar ambele perechi de brațe sunt orientate în sus, înspre buza vasului. Contopirea corpurilor poate fi pusă în legătură cu un ritual, dar și cu actul sexual. Un fragment ceramic de la Ruginoasa redă cu expresivitate un chip uman, pe care se distinge pastila în relief a ochiului, nasul puternic și perforat orizontal de o mică gaură[20], sprânceana arcuită[21].

Reprezentările antropomorfe care iau înfățișarea unor vase sunt mai rar întâlnite și mai puțin reușite decât cele gumelnițene. Schematizarea caracterizează un vas antropomorf de la Drăgușeni, fără cap sau brațe (acestea redate în forma tortițelor de sub buză, două tortițe fiind plasate și pe șolduri)[22], cu picioarele unite, dar linia siluetei umane este respectată. Aceluiași tip îi aparține și vasul antropomorf de la Hăbășești, cu aceeași linie a siluetei și cu aceeași bază evazată pentru stabilitate. Vasul similar de la Izvoare, în schimb, se termină printr-un vârf prelung. Toate fuseseră inițial pictate. Deosebit este suportul de vas numit *Hora de la Frumușica* (jud. Neamț), în care sunt stilizate (acefal și fără brațe) 5 siluete feminine văzute din spate, înlănțuindu-și ritmat dansul (ritualic) circular al siluetelor[23]. Măiestria meșterului este dovedită în firescul postúrilor corpurilor aplecate în față și în abstragerea brațelor petrecute probabil peste umeri. De la Bereşti provine un vas-suport în aceeași formă de horă (*Hora de la Bereşti*) (jud. Galați) (de 18cm înălțime), cu piciorul alcătuit din 4 siluete feminine dispuse cruciform, redate din spate, lipite la nivelul umerilor și al picioarelor, cu șoldurile și cu fesele reliefate[24]. De amintit aici este și coada de polonic (din lut ars) de la Frumușica, a cărei modelare (și pictare pe ambele părți) în forma jumătății superioare a unui corp uman este puțin comună în cultura Cucuteni; capul este corect reprezentat, stilizat rombic, cu o expresie care nu se regăsește în cazul figurinelor, în schimb, corpul este redat în maniera statuetelor cucuteniene, cu brațele ca prelungiri ale umerilor[25].

După cum spuneam, în ceea ce privește vasele cu decor plastic, predomină însă reprezentările zoomorfe. Protome de cornute ornamentează în relief (chiar foarte înalt, aproape ronde bosse) pereții vaselor, dar au uneori și rol de tortițe (ca la vase găsite la Hăbășești). Sunt modelate cu măiestrie și cu atenție pentru detalii și mai ales pentru coarnele mai mari sau mai mici, arcuite elegant. O protomă de cerb decorează în relief umărul unui vas de la Mitoc (jud. Botoșani). Fragmentul de vas este rupt și spre gât, și sub curbura umărului (neputându-se preciza tipul vasului), dar protoma stilizează în mod unic arabescul rombic al nervurilor accentuate ale coarnelor[26].

Vasele modelate zoomorf nu sunt foarte numeroase, de exemplu unul în formă de cornută provine de la Ariușd, cu o cavitate în spinare; altul, găsit la Izvoare, datând tot din faza A, este decorat cu pictură și este modelat sumar, cu un cap mare cu o creastă deasupra frunții, bot cu nări mari, urechi (coarne?).

Deși este un domeniu utilitar, ceramica din toate timpurile nu poate fi separată de latura artistică, care, de asemenea, însoțește din cele mai vechi timpuri cele mai multe dintre manifestările creative ale oamenilor. Uneori creată pentru utilizarea cotidiană, în special pentru practicile religioase, ceramica pictată cucuteniană aduce destule noutăți, încă din prima sa fază, A. Începând cu destinația acestor piese (până în prezent au fost descoperite forme ceramice având intenții decorative evidente, cu un fond care depășește nivelul de pure

[20] *Ibidem*
[21] Idem, *Arta preistoricăîn România*, p.214-219
[22] Idem, *Arta culturii Cucuteni*, p.84
[23] Idem, *Arta preistoricăîn România*, p.220
[24] Ion T. Dragomir, *Un vas suport cucutenian – "Hora de la Bereşti"*, in *Acta Moldaviae Meridionalis*, V-VI, 1983-1984, Vaslui, p.85-86
[25] Vladimir Dumitrescu, *Arta culturii Cucuteni*, p.83
[26] Anton Nițu, *Ceramică cucuteniană cu decor zoomorf plastic sau pictural*, in *Memoria Antiquitatis*, IV-V, 1972-1973, București, 1976, p.74

obiecte casnice) și continuând cu metoda tehnică de obținere a acestor vase (ardere completă, o argilă fără impurități, pictură înainte de ardere) și, de asemenea, cu policromia, care combină cele trei culori de bază într-o infinitate de nuanțe – roșu, negru, alb –, ceramica cucuteniană este un apogeu al activității creatoare a omului neolitic.

BIBLIOGRAPHY

CĂRȚI

Dumitrescu, Vladimir, *Arta culturii Cucuteni*, București, Ed. Meridiane, 1979
Dumitrescu, Vladimir, *Arta preistorică în România*, vol.I, București, Ed. Meridiane, 1974
MacKendrick, Paul, *Pietrele dacilor vorbesc*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1978
Miclea, Ion, Florescu, Radu, *Preistoria Daciei*, București, Ed. Meridiane, 1980
Petrescu-Dâmboviţa, Mircea, Vulpe,Alexandru (coord.), *Istoria românilor,* vol.I, *Moştenirea timpurilor îndepărtate*, Bucureşti, Academia Română, Ed. Enciclopedică, 2010
Petrescu-Dîmbovița, M., *Cucuteni*, București, Ed. Meridiane, 1966

ARTICOLE

Cucoș, Ștefan, *Vase prismatice neo-eneolitice*, in *Memoria Antiquitatis*, IV-V, 1972-1973, București, 1976, p.67-71
Dragomir, Ion T., *Un vas suport cucutenian – "Hora de la Bereşti"*, in *Acta Moldaviae Meridionalis*, V-VI, 1983-1984, Vaslui, p.85-86
Gheorghiu, Dragoș, *„Vasele-binoclu" – o interpretare etnoarheologică*, in *Acta Musei Napocensis*, 33, Cluj-Napoca, 1996, 209-215
Nițu, Anton, *Ceramică cucuteniană cu decor zoomorf plastic sau pictural*, in *Memoria Antiquitatis*, IV-V, 1972-1973, București, 1976, p.73-92

CULTURAL AWARENESS IN BUSINESS COMMUNICATION

Andreea Iliescu
Senior Lecturer, PhD., University of Craiova, Department of Applied Modern Languages

Abstract:The present paper brings forth the cultural prominence within the realm of business. Furthermore, it touches upon the chasm between polychronic and monochronic cultures. Along the same lines, the paper is aimed at drawing up the profile of a competent business communicator in a highly competitive environment.

Keywords: cultural awareness, business communication, highly competitive environment

1. Understanding Cultures, Subcultures and Approaches to Business and Workplaces

The term 'culture' generally means a set of customs, traditions, values and conventions that are specific to a social group. Naturally where there are humans, there are differences in the way any culture is practised, expressed and reflected. It's the same with business organizations. Each organization has its own individual way of getting work done, its own ways of communicating internally and externally. Sometimes there are even differences between or within departments that can further complicate matters. It's these intricate factors which ultimately have an impact on the level of success a business attains.

Business culture has its own set of subcultures: the further classification of processes and behaviours that make them little cultures unto themselves. There may be a reserved culture where internal communications are strongly relied upon and external communications are kept to the minimum. A reserved culture may also have different connotations based on a hierarchical belief that the individual is subordinate to the organization; that the minority is subordinate to the majority- and that the lower level is subordinate to the higher level.

This business culture prevails in many countries, for example China and Japan. Another facet can be that the individual will do whatever it takes not to be put in a position where he or she would 'lose face'. This reserve may be linked to people not liking to embarrass colleagues by saying 'no' in a meeting and preferring to say 'yes' when they ultimately mean 'no'.

Or there can be the opposite of reserved culture, expressive culture, where openness of internal and external communications is encouraged and the individual is welcome to make his or her personal mark, as in most countries in Western Europe and in the United States. A feature of this expressive culture is the concept of empowerment, where the individual is given authority or power to authorize something.

Another feature of an expressive culture may be effusiveness, for example a US business person might state that a meeting that went well was 'truly awesome' whereas someone from a more reserved culture might comment 'that didn't go too badly'. The UK would rank as a more reserved culture in this respect even though it's in the West. An effusive business culture might expect open and constant praise when things have gone well; the reserved culture, in contrast, may sense insincerity if offered incessant praise.

There are also, of course, *informal* and *formal* cultures, where the level of expression in communication, attire, manners and courtesy vary from one organization to another. Some businesses have the subculture of focusing on relationships with their clientele. Other

businesses focus on clinching deals and keeping things strictly professional and relatively impersonal – as opposed to professional with a clear personal touch.

On a slightly different point here, the proverb 'to each his own', is not limited to its socio-psychological angle. Not only does every country, city and company have shared customs and conventions, they also have their own uniqueness to distinguish them from one another. Local cultures are bound to have some effect over a company or other professional organization's work culture and its professionals.

In recent years, some companies in the United States and the UK have taken to a more informal approach of staff working as teams, with less demarcation between the boss and his or her subordinates. The boss figure is no longer locked in an 'ivory tower'.

Bigger multinational corporations and conglomerates have followed their Western counterparts and gone open-plan. This creates scope for more open, spontaneous banter and dialogue among colleagues and with bosses.

Both conservative and open-plan approaches work because both yield results.

2. The Three Ss- Smart, Sophisticated and Successful

Today's job markets are becoming less restricted to basing locations in one place from where all the work happens. Modern working life has gone global, requiring professionals to be *smart* in their presentation, *sophisticated* in their style and dealings, and to exude the confidence and 'oomph' that comes with being *successful*.

Smart, *sophisticated* and *successful* are what is called the three Ss, but what do they really mean?

2.1. Smart

The word 'smart' means different things to different people. In the United States 'a smart person' often means someone who knows a lot. In the UK it can mean that, and it may also mean the person is dapper stylish.

We define *smart* as not just about being great in what you do in your daily performance; it is also about really understanding your role and its importance in the grand scheme of things (the company or business infrastructure). Additionally, it's about you valuing your personal effort in your work.

2.2. Sophisticated

The word 'sophisticated' has clear connotations for most. It's about being aware of and able to interpret complex issues. It's also about showing worldly experience of fashion and culture.

Words are the clothes for our logic- and we believe individuals have to choose the right words for the business task in hand and for the cultural sensibilities they encounter.

People worldwide react positively to elegance of expression, so that's another meaning we attach to *sophisticated* in a communication context.

The rise in globalization has left in its wake countless multinational companies that have headquarters in one place, manufacturing sites in other places and trade destinations dotted across the globe. Judgements are always made on whether you are *sophisticated* enough, in the other sense of the word, to show worldly experience of the culture and other issues affecting your audience. Whether you're speaking publicly or privately, or you're just an observer, the way you come across to other professionals carries a great deal of importance.

This rise in globalization has, in turn, brought new concepts like going 'glocal', where global and local cultures merge to ensure that mutual respect and understanding prevail all around. The term 'glocal' was coined in the United States from a phrase 'think global, act local', adopted for the social justice movement.

Time and time again companies learn that if people don't feel respected, they feel disinterested or even worse, offended. This can translate into loss of business. So, to be *sophisticated* is not just to have good manners, but an assured aura which gives off signals that you and your company or business have credibility.

It's about truly believing in yourself, your capabilities and aptitudes, as well as being an ambassador for your business. If you don't believe in the work that you or your organization does, you'll have less esteem and regard for where your company stands. This won't give off secure and confident cues to the outside world. What's more, if you deliver this *sophisticated* aura, not only does your commitment in doing this help people believe in and respect you, but also they're likely to believe that you understand and respect them.

2.3. Successful

Being successful is an easy concept to understand, but how easy is it to be successful? It does actually rather depend upon your own perception: what does being successful mean to you personally and/ or in your work?

Being *successful* is to do work that brings prospects for further growth, and that ultimately benefits yourself and any organization you work for. Being successful is about positive audience engagement and ongoing interaction, for mutual benefit.

3. The Three Cs –Clear, Comprehensible and Confident

To achieve the three Ss, your use of global business English should have the three Cs- it should be clear, comprehensible and confident. This is where knowing how to use the right business English comes in.

3.1. Clear

We all understand the concept of being clear: sending unambiguous messages that people should find easy to understand. But in a global context we need to factor in that the perception of clarity may vary from reader to reader. Do we use our local idiom when writing to someone not from our locality? Or should we use readily understood global English?

Many major corporations strike a balance between both. They know when they need to come across as a global entity – and when to add that splash of local colour that makes all the difference in making their customers feel at home.

It probably won't take long before this trend becomes a convention in today's world of modern business communications. It's crucial because if you don't use the right words coupled with the right tone, you won't strike the right chord with the people you are doing business with.

3.2. Comprehensible

If the communication that you send is clear, then it's more likely it will be *comprehensible.* It's really about checking that what is clear to you can actually be understood by them.

Negotiations, to take just one example, can be seriously hampered by misunderstandings. Or business deals may even be lost – all because someone, somewhere, failed to understand all, or even just one part, of a message.

3.3.Confident

Confidence is something you need to have in order to communicate clearly and comprehensively, as well as to deal well with any communication you receive. Being *confident* is directly related to being smart and sophisticated in that you need to have faith in your abilities and aspirations to take you further. If every individual in a business organization topped up his or her confidence, imagine the strong positive force this could create to help the organization surge forward and take the business to new heights.

To summarize, the achievable ideal is that your communication is *clear* so you identify key, unambiguous messages, is *comprehensible* so readers understand and can make

informed decisions, and gives off a strong sense of being *confident* in the manner in which the communication is expressed.

4. Writing and Speaking More Fluently within the Business Realm

Most managers, like most people, find speaking in public and writing well, difficult. Obey simple rules and your performance on paper will pass any normal tests, while you also have the potential to be an effective public speaker for any audience.

4.1. Writing Text

Always use short words rather than long, and active rather than passive verbs, when you are producing text. Seek a smooth flow, with logical transitions from thought to thought and paragraph to paragraph. Never write more words than you need. If you shorten any piece of writing, you will probably improve its quality. It helps throughout to visualize your audience, and to aim your words at that target.

4.2. Speaking Clearly

Nearly everybody speaks perfectly well in ordinary life. There are extraordinary orators, but you are not competing in their league. In your everyday conversation, you make your meaning clear, have an easy flow, and cover all the necessary ground without being long-winded. That is all that is required in speaking for your professional purposes.

4.3.Structuring Your Talk

Any talk consists of three *Ms*: Message, Material, and Manner. What do you want to communicate? Have one overarching, big message you will leave with the audience. Follow the basic sequence of telling the audience what you are going to say, saying it, and finally repeating what you have said. Within the overall message, write down the key points (as few as possible) in bullet form, and allow about three minutes per point. What will you use to support the message? Write down against each key point the slides, statistics, other facts and stories that you will use. The ideal length is between 20 and 40 minutes. Above that, audiences tend to lose concentration.

4.4. Presenting Your Talk

How will the message and material be presented? You have a wide choice of styles: roaming the stage or room, delivering from a fixed point, using notes, reading a script (which is rarely advisable), formal or informal, participative or lecturing, and so on. Suit the choice to your own personality and preference, but above all to the audience. Learn as much as you can about what each particular audience expects and likes. Maintain eye contact so that you can judge the impact of your talk and adjust if necessary. Use audiovisual aids if at all possible. Videos, slides, and overheads make the message much more effective and memorable than words alone can achieve.

5. Cultural Differences

Americans are fond of moving around while speaking, and of trying to become part of the audience. The British are much more likely to use a lectern and to rely quite heavily on audio-visual material. The Japanese can surprise their European or American audiences by giving extremely witty and informal presentations. The Germans, too, can speak humorously, although their humour may be more apparent to German audiences than to other nationalities. The French may be very fluent – even in English.

5.1. Monochronic and Polychronic Cultures

Two different orientations to time exist across the world: monochronic and polycronic. Monochronic approaches to time are linear, sequential and involve focusing on one thing at a time. These approaches are most common in the European-influenced cultures of the United States, Germany, Switzerland, and Scandinavia. Japanese people also tend towards this end of *the timecontinuum.* Polychronic orientations to time involve simultaneous

occurrences of many things and the involvement of many people. The time it takes to complete an interaction is elastic, and more important than any schedule. This orientation is most common in Mediterranean and Latin cultures including France, Italy, Greece, and Mexico, as well as some Eastern and African cultures.

Negotiators from *polychronic* cultures tend to:	Negotiators from *monochronic* cultures tend to:
1) start and end meetings at flexible times;	*1) prefer prompt beginnings and endings;*
2) take breaks when it seems appropriate;	*2) schedule breaks;*
3) be comfortable with a high flow of information;	*3)deal with one agenda item at a time;*
4) expect to read each others' thoughts and minds;	*4) rely on specific, detailed, and explicit communication;*
5) sometimes overlap talk;	*5) prefer to talk in sequence;*
6) view start times as flexible and not take lateness personally.	*6) view lateness as devaluing or evidence of lack of respect.*

6. The American Negotiator

The USA is a complex multi-ethnic, multiracial, multicultural society. Because of this diversity, it is not possible to predict in detail the negotiating behaviour of any individual American. That said there is such a thing as a mainstream US business culture.

a) The Language of Business. It is the American English. Very few Americans speak a foreign language well enough to handle a complex business negotiation.

b) Making Contact. Perhaps because the USA is an immigrant society with a high degree of geographical mobility, most Americans are used to doing business with strangers. That means that while a referral or introduction is always helpful, in most cases, a prospective counterpart can be approached directly, without going through an intermediary.

c) Deal-Focused. Americans are usually ready to 'get down to brass tacks' shortly after meeting a potential business partner for the first time. It is not that the US negotiators are unaware of the importance of getting to know their counterpart, of building relationship. It is simply that the deal-focused American prefers to build trust while the business discussions are proceeding. They tend to regard extended small talk and preliminaries as a waste of precious time.

d) Orientation on Time. Americans are as obsessed with time as many other cultures are with relationship-building. Famously monochronic, they treat time as a tangible asset that can be saved, spent, lost, found, invested and wasted.

If US business people have an appointment in someone's office at 9:00, they expect their counterpart to see them right on the dot. They regard a person who keeps them waiting for longer than 10 minutes as either hopelessly undisciplined, intolerably rude or both.

e) Informality. A key American value is egalitarianism. They tend to feel uncomfortable in the face of overt status distinctions. Women and young men face relatively few obstacles to doing business in the US, where individual achievement is generally regarded as more important than one's social class, family background or gender.

f) Communication Style. Depending on their ethnic background as well as their individual personality, US negotiators show great variations in the way they communicate. Also, compared with northern Europeans and East Asians, Americans may appear more expressive, more extroverted. But when compared with southern Europeans and Latin Americans, they usually seem bland and introverted.

g) Direct Verbal Communication. The low-context Americans tend to 'say it like it is'. They value frank, straightforward exchange of information, and are usually unaware that

East and Southeast Asians might be offended by their directness. They may even be suspicious of negotiators who prefer indirect, oblique, ambiguous communication.

h) Making a Presentation. Americans respond best to brisk, factual presentations delivered by a competent speaker of English and enlivened by visual aids where appropriate. They may interrupt with questions rather than hold their questions until the end.

7. The Japanese Negotiator

a) The Language of Business. Today more and more Japanese negotiators speak foreign languages, especially English. Nevertheless, because so many Japanese executives read English better than they speak or understand it, it would be better considering employing an interpreter.

b) Make Initial Contact Indirectly. Japanese do not like to do business with strangers. A good way to make initial contact is at a trade show or on an official trade mission. Or one could arrange for an introduction by a respected third party of high status, ideally someone known to both companies involved in the deal.

c) Build a Relationship Before Talking Business. The Japanese concept of *'wa'* necessitates that members of a group, be it a work team, a company, or a nation cooperate with and trust each other. Thus, the Japanese usually prefer, or even demand that business dealings occur among friends, and do not like to deal with strangers. Therefore, proper introductions are crucial when business relationships are launched. Before business transactions can begin, the Japanese must first place the foreigner within some group context (*a 'wa' relationship must be established).* That is why developing rapport is the most important and often, the most time-consuming component of the overall negotiating process. It is essential to get to know the counterpart before starting to discuss business.

d) Orientationon Time. Japanese value punctuality and strict adherence to schedules. They also expect the same of their foreign counterparts, especially potential suppliers. However rude it may be considered being late for a business meeting, it is quite acceptable to be late for a social occasion.

e) Hierarchy, Status and Gender in Japan. Younger, subordinate individuals are expected to defer to older, higher-ranking persons. Since few women have reached positions of authority in Japanese companies, most Japanese men are not used to dealing with females on the basis of equality in a business context. In Japan, buyers automatically enjoy higher status than sellers and expect to be treated with great respect. Hence young foreigners-especially if they are women – tend to face significant cultural obstacles when trying to sell to Japanese customers.

f) Concern with Face. 'Face' has to do with self-respect, dignity, and reputation. One can 'lose face' by appearing childish or lacking in self-control – for example by losing one's temper. One can cause the counterparts to lose face by expressing sharp disagreement, embarrassing them, criticizing them in public or by showing disrespect. Causing serious loss of face can completely disrupt a promising business negotiation. One can give the counterpart face by using polite form of address and observing local customs and traditions. Giving face is an effective way to build a solid relationship. If one makes a mistake, he/ she may be able to save face with a humble apology. And one can save the other party's face, for example, by allowing him a graceful exit from a difficult negotiating position.

g) Communication Style. It is reticent and formal. There is less reliance on written and telephone communication; more emphasis on meeting face-to-face.

h) Verbal Communication. The Japanese frequently employ indirect, vague, oblique language wherein the meaning is deliberately ambiguous and implicit rather than clear and explicit. They may use circumlocutions and evasive language to avoid offending the other party. For example, many Japanese consider it offending to reply to a request with a blunt

'no'. So a negotiator might answer, 'That will require further study' or 'That will be difficult' instead. The result is that politeness is sometimes confusing for the foreigners. Surface harmony has been maintained at the cost of clarity.

Japanese distrust glibness. They use fewer words than many Westerners and tend to rely more on paraverbal and non-verbal communication.

BIBLIOGRAPHY

Ali, Moi et al. *Managing for Excellence.*London: Dorling Kindersley, 2009
Coopman, Stephanie J. & James Lull. *Public Speaking: The Evolving Art.*Boston: Wadsworth Cengage Learning, 2012
Davidson, Jeff. *The Complete Guide to Public Speaking*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2003
Hamilton, Cheryl. *Essentials of Public Speaking*. Boston: Wadsworth, 2012
O'Hair, Dan. *A Pocket Guide to Public Speaking*. Boston: Bedford, 2010
Paraschiv, Dorel. *International Business.* București: Editura ASE, 2005
Sellnow, Deanna D. *Confident Public Speaking*. Belmont: Thomson Wadsworth, 2005
Talbot, Fiona & Sudakshina Bhattacharjee. *Improve Your Global Business English.* London: Kogan Page, 2012

'NATIVE SPEAKER', A NOVEL IMBUED WITH EXISTENTIAL DICHOTOMIES EMBODIED BY VIBRANT CHARACTERS

Andreea Iliescu
Senior Lecturer, PhD., University of Craiova

Abstract:The present paper is meant to address issues like embarking on a journey for self-discovery, reconciling one's past and present, assessing and reassessing identity in terms of ethnicity and cultural assimilation. Furthermore, I underscore that Chang-rae Lee's novel projects characters who are torn between emotional deflation and expansion, in the middle of an increasingly fragmentary narrative, therefore 'Native Speaker' appeals to me as a literary work inviting readers to delve into a realm of thorny issues relative to alienation and identity crises. By the same token, I maintain that we can also approach the novel in terms of its seemingly challenging language underlying a deafening silence, and of its convincingly puzzled out plot, infused with all kinds of incongruities akin to the XXth century urban jungle behaviour.

Keywords: identity crisis, estrangement, self-discovery.

1. Chang-rae Lee's Background

Born in Seoul, South Korea, on July 29, 1965, Chang-Rae Lee moved three years later to the United States with his parents. He grew up in Westchester, NewYork, in a bilingual household, attended PhillipsExeterAcademy in New Hampshire, and graduated from YaleUniversity with a bachelor's in English in 1987. Afterward he travelled to the University of Oregon where he completed an MFA in fiction in 1993. His first novel, *Native Speaker* (1995) won the American Book Award and the PEN/Hemingway Award and considers the tense web of paternal, marriage and political loyalties in the life of a Korean American who works in an American espionage ring. (Huang, 2009: 595)

As Seiwoong Oh maintains, 'Lee's novels […] explore the challenges of inclusion, featuring mixed-race families and characters who must struggle to define their identities.' (Oh, 2007: 161)

Referring to *Native Speaker's* protagonist, the literary critic, Guiyou Huang, spotlights the nature of his efforts to untangle the Chinese puzzle-like existence: "Exploring the impossible stance of a person caught between more than one culture and more than one set of expectations, Lee examines the political cultural of immigrant or 'hyphenated' groups, filial drama, and the realistic communication gaps inherent not only in any marriage but essentially in an interracial one." (Huang, 2009: 596)

2. Native Speaker, a Novel Dissipating Certainties

Native Speaker unfolds as a back and forth journey, enlivening readers to venture into Lee's quivering literary universe.

The novel's complex style, infused with countless metaphors - a genuine piece of linguistic embroidery-, lends itself to paradigm change. Despite foregrounding immigrant-related issues, acclimatization challenges and the like, Chang-rae Lee's novel prompts a predominantly mainstream American readership, thus bypassing a stereotypical approach to these topics.

Belonging to dissimilar cultural backgrounds amounts to being at odds with each other in more than one situation. In a similar vein, even apparently innocuous statements, in certain contexts, catapult Lelia and Henry to compelling arguments.

Lee's ubiquitous narrative 'I' person strives to reconcile snapshots of the past with a crumbling present. Furthermore, with the wisdom of hindsight, some startling confessions succeed in getting aligned with current quagmires and, why not, even with future aspirations.

Enmeshed in the industrial espionage business, Henry Park is also grappling with Lelia's wanderlust, portrayed as a self-explanatory behavioural pattern which carries overtones of ennui and despair.

Korean by birth, American by formal education, Henry Park is confronted with many dilemmas throughout Lee's *debut* novel. This utterly cultural clash, undoubtedly connoting more than a to and fro movement in a legitimate attempt to fit in, to gain the inner strength to voice one's creed, is envisaged as one powerful driving force of *Native Speaker.*

Even for Lelia, it has proved difficult to change Henry Park's attitudes that have become so deeply entrenched over the years. To name just one such attitude, I would refer to Henry's emotionally aseptic manners which are gradually undermining his marriage. Moreover, along with myriad other issues, the protagonist's inability to unveil his feeling articulates the premise for the couple's life to start shattering.

3. Insights into Native Speaker's Identity Discourse

Chang-rae Lee's protagonist is depicted as a neo-American, with a Korean background. He is also a spy, therefore, many times, a traitor betraying even his own kind: 'We casually spoke of ourselves as business people. Domestic travellers. We went wherever there was a need. The urgency of that need, like much of everything else, was determined by some calculus of power and money. […] In a phrase, we were spies.' (Lee, 2013:18)

As the story unfolds, we find that as a 1.5 Korean American, Henry Park is still grappling with a past, reminiscent of his immigrant condition: 'So call me what you will. An assimilist, a lackey. A duteous foreign-faced boy. I have already been whatever you can say or imagine, every version of the newcomer who is always fearing and bitter and sad.'(*ibid:* 171-2)

Henry Park feels alienated throughout his childhood and adolescence years as he can't understand his father. The two grow even more distant once Henry's mother passes away. Father and son do care for each other, yet they don't bond. They don't make a full display of their feelings. As a matter of fact, there is hardly any real display of human emotion between them: 'My father was obviously not modern, in the psychological sense. He was still mostly unencumbered by those needling questions and self-consciousness. Irony was always lost on him. He was the definition of a thick skin. For most of my youth I wasn't sure that he had the capacity to love.' (*ibid:* 63)

Henry's father manages to be a reliable provider for the family, but he fails to genuinely communicate with his only son: 'How similar it was with me, with my father in our house. Even the most minor speech seemed trying. To tell him I loved him, I studied far into the night. I read my entire children's encyclopedia […] I spit-shined and brushed his shoes every Sunday morning.' (*ibid:* 138)

His father's existence has been driven by a sense of duty and honour: 'I saw a man who didn't have to make a display of himself. You knew he walked every inch to where he is. He owes no one, and he can't conceive of being owned something.' (*ibid:* 131)

Once in America, Henry's father began to toil from dawn to dusk with a sole purpose in mind: to support his family, to grow into an entrepreneur, running his own fruit and vegetable chain of stores, without necessarily indulging a careless lifestyle, but just a decent one and,

by comparison, a lifestyle akin to the average mainstream American citizen: 'I thought his life was all about money. He drew much energy and pride from his ability to make it almost at will. He was some kind of human annuity. He had no real cleverness or secrets for good business; he simply refused to fail, leaving absolutely nothing to luck or chance or someone else.' (*ibid:* 53)

Henry Park's stream of confessions prevails in the novel. Moreover, what truly catches readers' attention might be his preciseness of details, a keen eye for introspection, as well as the writer's almost compulsive search for metaphors every two pages. It's a first person narrative voice, instilling in readers an increasing curiosity to simply follow the emerging intricate leads: 'The day my wife left she gave me a list of who I was. I didn't know what she was handing me. She had been compiling it without my knowledge for the last year or so we were together.' (*ibid:* 1) If we are to map out his journey in pursuit of a true self, we better flirt with the content of this list, which reverberates throughout the whole novel: 'It said, variously: *You are surreptitious/ B+ student of life/ first thing hummer of Wagner and Strauss/ illegal alien/emotional alien/genre bug/ Yellow peril: neo-American/[…] sentimentalist/anti-romantic/-analyst (you fill in)/ stranger/ follower/ traitor/spy/ False speaker of language.'*(*ibid:* 5-6)

The plot unfolds seemingly at random as the narrative fabric doesn't circumscribe to any particular chronological criterion. For the sake of definite turning points' relevance, depicted as a string of overwhelming facts, Henry Park initiates a thoroughgoing zigzag that criss-crosses his existential quagmires, both past and present. Embarked on such a literary journey, we are to witness Chang-rae Lee's talent for deconstructing and reassessing a sample of the XXth century American urban jungle universe.

Native Speaker has taken readers by surprise since it poses different questions from those brought to the fore by classic immigrant literature. A spy-protagonist, who refuses to be fitted into any ideological straitjacket, may be an example dovetailing with the previous statement: 'I wanted to explain myself, smartly, irrefutably. […] I had always thought that I could be anyone, perhaps several anyones at once. Dennis Hoagland and his private firm had conveniently appeared at the right time, offering the perfect vocation for the person I was, someone who could reside in his one place and take half-steps out whenever he wished. For that I felt indebted to him for life. I found a sanction from our work, for I thought I had finally found my truest place in the culture.' (*ibid:*137)

Furthermore, the author blends dramatic facts with snapshots of serenity and glances at ephemeral happiness, in an attempt to tailor a story worthy of being read and, what's more, to be whole-heartedly enjoyed. Beyond any shade of doubt, he achieves it eventually.

Henry Park's story envisages a strenuous quest for one's genuine self, puzzling out the reconciliation of the past with the present. However, striking a balance between achievements and losses, crumbs of truth and myriad lies, communication and lack thereof, courage and cowardice, happiness and despondency, therefore such endeavour is bound to fuel countless events underlying Henry's inner strength and readiness to confront both his consciousness and the manner life has treated him: '… but for the first time I found myself at moments running short of my story, my chosen narrative. […] I was no longer extrapolating; I was looping it through the core, freely talking about my life, suddenly breaching the confidences of my father and my mother and my wife. I even spoke to him about a lost dead son. I was becoming dangerously frank, inconsistently schizophrenic.' (*ibid:* 24)

I would venture the opinion that Chang-rae Lee poignantly treads among past instances of Henry Park's life, enabling him to head towards a conundrum-like present that is wrapped into more than one identity dilemmas, carrying nonetheless a distinct touch of resolution to design a considerably more balanced future for his wife and him: 'And perhaps most I loved

this about her, her helpless way, love it still, how she can't hide a single thing, that she looks hurt when she is hurt, seems happy when happy. That I know at every moment the precise place where she stands. What else can move a man like me, who would find nothing as siren or comforting?'(*ibid:*169-170)

The identity discourse is fourfold: to start with, does Henry Park act properly as a Korean or American child? Does he mostly embrace Korean values, thus leading his childhood and adolescence in accordance with them, or does he find them incomprehensible, being seduced, instead, by the more appealing American ones? Along the same lines, I maintain that Henry has been simmering with resentment relative to his father's emotional numbness since his childhood: 'The kind of display my father would not have tolerated in any member of his family. It would have sickened him. *Nobody give two damn about your problem or pain,* he might say. *You just take care yourself. Keep it quiet.* ' (*ibid:* 195)

Secondly, as a professional, even though I would add, quite an incongruous one since he works as an industrial spy, is Henry Park's performance more in line with the embedded Korean or American beliefs? Where exactly lays Henry's faith? Does he come along as a 'trustworthy spy,' although he betrays people which one may consider his own kind? The mendacity seems to permeate not only his professional realm but also his personal relationships: 'The truth, finally, is who can tell it. And yet you may know me. I am an amiable man. I can be most personable, if not charming, and whatever I possess in this life is more or less the result of a talent I have for making you feel good about yourself when you are with me.' (*ibid:* 7)

I can't help myself wondering if Henry Park, entangled in such an intrinsically duplicitous job, is, indeed, siding with either one of the two parts, that is with the American employer who heavily downsizes the impact that Henry Park's work might have on any of the assigned clients, or with these Asian clients who are generally entrusted to the Korean American industrial spy in order to smoothly act on them: 'Typically the subject was a well-to-do immigrant supporting some potential insurgency in his old land, or else funding a fledgling trade union or radical student organization. Sometimes he was simply an agitator. Maybe a writer of conscience. An expatriate artist.' (*ibid:*19)

At the end of the day, though, it all comes down to the extent to which Henry Park manages to trick the vigilance of his consciousness: 'Then we wrote the tract of their lives, remote, unauthorized biographies. I the most prodigal and mundane of historians.' (*ibid:* 20)

An industrial spy, his duties do not imply being physically violent. In this regard, his job is violence-free. Still, it would be too far-fetched to acknowledge that working as an industrial spy doesn't entail any type of violence or doesn't come with any peril warnings attached to it: "'Remember how I taught you. Just stay in the background. Be unapparent and flat. Speak enough so they can hear your voice and come to trust it, but no more, and no one will think twice about who you are. The key is to make them think just once. No more, no less.[…] I just want you to write out a good legend for this and stick with it.' " (*ibid:* 46-7)

Thirdly, when his future wife, Lelia, a Wasp's bold, self-confident daughter, steps into his life, Henry Park's masks start slipping, yet not the most pivotal and enduring ones, since marrying a Scottish, proud English native speaker wouldn't substantiate the impending end of his spy-career. His fortuitous encounter with Lelia marks Henry's life in several other ways: 'But the marriage must be the willingness to walk the blind alleys. Maybe I know that now. You don't tempt fate, you ignore it completely. During the two months she was gone in the Italian islands I walked the streets of the city with my back blind. I was matching the steps of my soloist wife at the other end of the world.' (*ibid:* 15)

As Lelia's husband, Henry Park fails again to commit himself one hundred percent to what they are building together: 'I didn't trust you anymore. That I didn't know how you

really felt about anything, our marriage. Me. You. I realized one day that I didn't know the first thing about what was going on inside your head. Sometimes I think you're not even here, with the rest of us, you know, engaged, present. I don't know anymore why you do things. What you really want from me.' (*ibid:* 136)

Up until an invisible threshold, Henry Park is seemingly behaving as a regularly reliable husband. Once reaching a particular ceiling, Chang-rae Lee's protagonist is compulsively nurturing his propensity for introversion and detachment. Keeping things to himself and omitting great chunks of his life prove to gradually ruin his relationship with Lelia: 'I don't know what you need in life. For example, do you need your job? […] I mean really thought about what you do up there with your friends. […] I just see it as something *not good*. It's as simple as that. I'm not going to invent things anymore for what you do. You think you can leave in the morning and play camera obscura all day and then come home and get into bed and say you're glad to see me. Well, buster, people aren't like that. […] Maybe it's a condition with you. I just know you have parts to you that I can't touch.' (*ibid:* 136-7)

Their son, Mitt is the only one who really succeeds in bringing them together by cementing their bond even if this happens for only several years. After his tragic death, they turn into 'people who' have lost 'forever the truest moment of their union.' (*ibid:* 115)

Lastly, Chang-rae Lee presents us with his protagonist's fatherhood instances, a blessed period when Henry's withdrawal from their couple's life becomes less conspicuous. He is also projected as a rather confused father about whether or not educating his son the same way he was educated, that is in a quite emotionally aseptic manner: 'Mitt said I love you four times. […] I never felt comfortable with the phrase, had a deep trouble with it, all the ways it was said. You could say it in a celebratory sense. For corroboration. In gratitude. To get a point across, to instill guilt in your lover, to defend yourself. You said it after great deliberation, or when you felt reckless. You said it when you meant it and sometimes when you didn't.' (*ibid:* 122)

In this particular regard, the identity conundrum is prompted by Henry Park's need to heel past traumas so that he can tackle new responsibilities: 'By that last summer Mitt was thick with them all. Friends for life, or so it must have seemed. […] After he died they all seemed to get hidden away somewhere, like sets of precious china […] But for a long time the little arms and legs and voices were part of my nightly ritual before sleep. Like a cinematic mantra, a mystical trailer of memory, I replayed the scene of all those boys standing in the grass about the spontaneous crèche of his death.' (*ibid:* 113)

Native Speaker comes across as an intricate novel, since it is peppered with questions, many without eliciting any response, with fascinating insights into human relationships, hence a novel of appearances and of their dissipation, of the ethnic perspective on the mainstream American society, of human grandeur and decadence, of suspicions, of the ethnic shipwreck within the prevailing white American society, of redemptive errors, of some other errors annihilating identities, of slipping masks, of artificially designed myths, of attempts at identity remapping in order to survive, of perpetual foreigners reluctant to assimilation, a novel with and about immigrants, unravelling linguistic dilemmas and bringing to the fore of the narrative tropes of despondency as well as of recycled hopes.

4. The Idiosyncratic Pronunciation of a Non-native Speaker. Language, the Foremost Identity Marker

It is definitely true that we find irrefutable evidence sustaining Mary Jane Hurst's assertions: '*Native Speaker* is a novel about the use of language in America at the end of the millennium, about the meaning of language, and about the importance of language in

reflecting individual and community identity. In its title, *Native Speaker,* and in its content, from opening to closing, the book is about the power of language to shape and reveal the inner self.' (Hurst, 2011: 82)

Not being an English native speaker encodes Henry Park's perpetual status of an alien notwithstanding his fluency in the host culture's language. The metaphor of language as *belonging* presents us with integration subtleties in disguise as the novel abounds in corresponding linguistic comments, more or less blunt: 'I will always make bad errors of speech. I remind myself of my mother and father, fumbling in front of strangers. Lelia says there are certain mental pathways of speaking that can never be unlearned. Sometimes I'll still say riddle for little, or bent for vent, though without any accent and so whoever's present just thinks I've momentarily lost my train of thought. But I always hear myself displacing the two languages […]' (Lee, 2013: 249-50)

I consider that language, like a pivotal pawn of the Americanization process, carries one too many shades of meaning, thus emphasizing Lee's aim of making a statement through his title: *Native Speaker.* Unlike Lelia whose first language was English, therefore she is, beyond any suspicion of doubt, entitled to enjoy the native speaker qualifier, Henry Park's English skills have been acquired over years of gruelling efforts to reconcile the embedded linguistic patterns of his mother tongue, Korean, with those of an unbelievably strange language.

Furthermore, one of the ideas I can infer from Chang-rae Lee's gripping novel is that mastering English doesn't necessarily entail a miraculous erasure of all other features, indicative of his ethnicity, meaning of his inability to access the same amount of information as the American mainstream society.

Culturally immersed in the American mainstream society, Henry Park has nonetheless felt singled out by his English performances hardly enough to enable him pass for *a native speaker.* Lelia, for one, an ESL teacher, could not have been fooled by him.

Alongside what I have already pointed out, Korean scholar, HyungjiPark, delves further into the matters concerning the inextricably connected *language* and *assimilation*: "*Native Speaker*: the two words of Chang-rae Lee's title seem, at first glance, to be self-explanatory. We all know what a 'native speaker' is: a fluent speaker of a language, one who has absorbed that speech from birth or early childhood, often from family. The novel offers up a definition, at least, of the antonym: 'non-native speakers' among children are those who entered school 'speaking a home language other than English'. When Korean American, Henry Park first meets his' very white' and 'American' wife-to-be, Lelia Boswell, he confesses that people like him 'are always thinking about still having an accent.'"

Chang-rae Lee, for being an American writer of Korean ancestry and choosing to draw on ethnicity–related matters in several of his novels as well as on his naturalized status, has been readily labelled as 'an ethnic writer', empowered with the authoritative voice of a minority's spokesperson. Notwithstanding the readers' and some critics' assumptions, the writer has always eschewed such responsibility. Along the same lines, literary critic Mary Jane Hurst argues that 'A reader would be foolish to assume that Chang-rae Lee represents the point of view of all Korean Americans or that Amy Tan has been writing documentaries. Just as John Updike does not represent all white men and Alice Walker does not represent all black women, Tan and Lee should not been seen as spokespersons for Americans of Chinese or Korean ancestry.' (Hurst, 2011:80)

5. The Kwang Job. A Genesis of Henry Park's Spy-Career Ending

When meeting Dr. Luzan, a psychoanalyst he has to observe as part of his mission, for some unfathomable reason, the restrained Korean American spy almost blows his cover as the therapeutic sessions prove to address his own issues, not those of a mere imaginary character. More by accident than design, he comes out almost clean, without the last of his

masks having fallen out: 'This loss of human connection and redemption through confession matches that loss of communication […] In this case, the promise offered by the humanism of psychoanalysis is perverted by Henry's obligation to work as a spy; deception and mendacity take precedence over his efforts to achieve self-discovery. Contrasting sharply with Dr. Luzan's psychology of hope, then, is the spy's realization that telling the truth endangers one; it joins the other examples of disillusionment and frustration when one tries to find the truth of knowledge and authenticity in an arbitrary world.'(Caton, 2008: 123-4)

After tackling the mission of Dr. Luzan in a rather haphazard manner, his chameleon manners lie dormant until Dennis Hoagland decides to assign him John Kwang, the Korean American mayoral aspirant: 'John Kwang was Korean, slightly younger than my father would have been, though he spoke a beautiful, almost formal English. He had a JD- MBA from Fordham. He was a self-made millionaire. The pundits spoke of his integrity, his intelligence. His party was pressuring him for the mayoral race. He looked impressive on television. Handsome, irreproachable. Silver around the edges. A little unbeatable.' (Lee, 2013:25)

With a view to dwelling on Henry's 'primary assignment', Mary Jane Hurst emphasizes John Kwang's skills at 'bringing a new paradigm to city issue' coupled with his contribution of 'innovative ideas to other' matters, features which definitely help Lee's protagonist understand his new target's value: 'Henry's primary assignment in the novel requires him to gather information about John Kwang, a Korean American city councilman considering a run for mayor of New York. Henry does not know who requests the information or even what information is wanted. His job is to infiltrate the personal and public life of Kwang. Kwang, a handsome man with a traditional Korean wife and two young sons, is a self-made millionaire who is active in his church, in the Korean American community, and in the New York political scene.' (Hurst, 2011: 85)

Additionally, we see how getting close to John Kwang, the aspiring Korean American mayoral candidate, is not tantamount to what the ethnic spy has already envisioned: 'Kwang was certainly arresting to me.[…] Before I knew of him, I had never even conceived of someone like him. A Korean man, of his age, as part of the vernacular. Not just a respectable grocer or dry cleaner or doctor, but a larger public figure who was willing to speak and act outside the tight sphere of his family.'(Lee, 2013:149)

John Kwang's public persona is surprisingly at odds with the manner in which Henry has been accustomed to think about any possible trajectory of Koreans in America: '[…]A heterogeneous, hybrid and multiplicitous Asian America necessarily includes those who have apparently made it, like, for example, Chang-rae Lee's John Kwang, and those who struggle with traumatic pasts as they continue into the present and are exacerbated by intraracial and interracial differences.' (Adams, 2008: 172) Consequently, when he observes Kwang's taking centre stage, all the ingrained beliefs seemingly turn obsolete: 'He displayed an ambition I didn't recognize, or more, one I hadn't yet envisioned as something a Korean man would find significant or worthy of energy and devotion; he didn't seem afraid like my mother and father, who were always wary of those who would try to shame us or mistreat us.' (Lee, 2013: 149)

As Bella Adams argues, "'for the most part, however, *Native Speaker* is not concerned with this wartime history, but with post-war historical events. At least three contemporary events are represented in the novel: first, the 1992 uprising in Los Angeles; second, the 1993 *Golden Venture* incident in New York when a ship carrying illegal Chinese immigrants ran aground; and, third, 'Giuliani time' " (Adams, 2008: 167)

Approaching John Kwang's public figure, Bella Adams poignantly underscores the apparent discrepancies between the mayoral candidate and the professional spy, both

American citizens of Korean ancestry: "Not an exploiter, then, like Park and his colleagues, Kwang is champion and friend of the exploited, from unregistered voters to undocumented workers and 'every boat person in between'. Kwang's constituency resembles a multicultural family, and his campaign attempts to diversify Asian American political practices. Kwang's response to the injustice perpetuated by the white patriarchal political economy is a 'giant money club, our huge *ggeh* for all…with people other than just our own' giving and receiving financial support." (*ibid*: 169)

By the same token, the Korean *ggeh* is also taken into consideration by Mary Jane Hurst: 'Huge sums are being donated, mostly in small amounts by vast numbers of legitimate shopkeepers and poorer workers, many of them illegal aliens, in Kwang's district. In turn, Kwang distributes money to those starting their own businesses or those with special needs. The system operates with honourable intent, modelled after the Korean *ggeh*.' (Hurst, 2011: 90)

In John Kwang's case, Henry Park's is a mission accomplished. He makes headway in handling the trappings of the espionage writing by gathering enough evidence to substantiate the allegations against the mayoral candidate. Nonetheless, all the energy which has permeated his existence while working as a spy, is eventually sublimated into his irrevocable decision of ceasing to be one.

6. Conclusion

Native Speaker unravels a string of past occurrences alongside present events, its protagonist being deeply engulfed in memories as he attempts to disentangle truth from lies. In a similar vein, Chang-rae Lee's novel acquaints readers with a solid, intriguing story which skilfully intersperses confessions with harrowing facts.

A magnificently written literary work which dismisses immigrant stereotypes, putting on display an embedded unpredictability and distorted chronology, therefore a novel sprinkled with hints of reconciling older selves with new ones, thus denouncing unbearable instances of life as well as inquisitively peeking inside one's inner turmoil. I would underscore that all the aforementioned facts ultimately converge toward switching impressive angles within a well-articulated intrigue.

BIBLIOGRAPHY

Adams, Bella. (2008). *Asian American Literature.*Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd.

Caton, Lou Freitas. (2008). *Reading American Novels and Multicultural Aesthetics.*New York: Palgrave Macmillan.

Grice, Helena*et al. Beginning Ethnic American Literatures*. (2001). Manchester: ManchesterUniversity Press.

Huang, Guiyou. (2009). *The Greenwood Encyclopedia of Asian American Literature* (Vols. 1-3). Westport, CT: Greenwood Press.

Hurst, Mary Jane. (2011). *Language, Gender, and Community in Late Twentieth-Century Fiction.* New York: Palgrave Macmillan.

Lee, Chang-rae. (2013). *Native Speaker.* New York: Penguin Books.

Oh, Seiwoong. (2007). *Encyclopedia of Asian-American Literature.*New York, NY: Facts on File, Inc.

Internet. Webpage

http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=34&sid=ada42924-65d6-442b-bacf-ff3a449edd9f%40sessionmgr4004&hid=4106, Hyungji Park. *'Diaspora, Criminal Suspicion, and the Asian American: Reading* Native Speaker *and* A Person of Interest *from across the Pacific'*, retrieved May 30, 2018

THE REFLECTION OF XENISMS WITH ENGLISH ETYMOLOGY INTO SPORTING DOMAIN

Hriban Mihaela
Lecturer, PhD., „Vasile Alecsandri" University of Bacău

Abstract:Languageisa "living body" into a continuous movement by means of words and structures that we borrow from different languages. We try to bring into light the manner in which borrowings that have English Etymon are going to influence our Romanian lexis. In this way, we choose different examples from sporting newspapers in order to reveal the phonetical adaptation, the morphological and the semantic evolution or involution of English words into our lexis. We know that sporting domain is into a continuous enrichment of words that have different origins, especially: English one. Our purpose is to reveal the manner in which English words from sporting language are going to influence Romanian vocabulary and to bring into light the consequences of the English influence upon Romanian lexis. We select, from different sporting contexts, words that have unique and multiple etymology and analyse them into Romanian from different linguistic viewpoints: phonetic, morphologic, semantic and stylistic.

Keywords: lexis, influence, adaptation, evolution, sporting language

Limba română se află într-un proces continuu al achiziţiilor lexematice, în sensul că unităţi lexicale ce au diferite origini pătrund în lexicul limbii române, îmbogăţindu-l prin sensuri, structuri lexematice şi semnificaţii ale acestora. În acest scop, am selectat din ziare sportive şi anume: „Gazeta Sporturilor", cuvinte ce au origine engleză, pe care le analizăm pe nivelurile limbii române pentru a observa dacă acestea se adaptează fonetic, se încadrează morfologic şi sunt asimilate în limba română, în procesul comunicării.

d.e.$_1$ „Cel mai dezechilibrat (duel) e cel mai recent, finala de la Cincinnati, acolo unde Simona a ratat *startul*, s-a blocat complet în faţa unei Muguruza hotărâte şi a smuls doar *un game*"[1].

Alături de anglicismul *start*[2], ce are etimologie engleză, identificăm şi anglicismul *game*:

▪ *ghem*/*game* /gheim/ – „s. n. (sport) etapă de joc care constituie o subdiviziune a *setului* în cadrul unei partide de tenis". (< engl. *game*), cf. **MDN**[3], s.v. *game*.

▪ *ghemaveráj* – „s.n. raportul între ghemurile câştigate de cei doi jucători într-o partidă de tenis". (< engl. *game average*), cf. **MDN**, s.v. *game average*.

În *Dicţionarul de anglicismeeuropene* (**DEA**), de Manfred Görlach, termenul *game* înregistrează acelaşi sens pe care îl putem identifica în **MDN**.

Din punct de vedere fonetic, constatăm că anglicismul *game* se încadrează normei fonetice în limba română. Morfologic, *game* este un substantiv comun, de genul neutru (*θ* – *uri*), ce, contextual vorbind, poate fi articulat atât cu articolul nehotărât ***un***: „...şi a smuls doar *un* game", cât şi cu articolul hotărât enclitic -***l***: „ghému***l*** – game-u***l***", pl. *ghém**uri** – game-*

[1] „Gazeta Sporturilor", joi, 7 iunie 2018, p. 18.
[2] Mihaela Hriban, *Abordări lexematice engleze în limba română*, Editura „Pim", Iaşi, 2011, p. 211. Să se vadă, în acest sens, analiza pe nivelurile limbii române a anglicismului *start*.
[3]Florin Marcu, *Marele dicţionar de neologisme* (**MDN**) Editura „Saeculum Vizual", Bucureşti, 2008.

uricf. **DOOM$_2$**[4], s.v. („Sau Samantha Stosur, căreia i-a lăsat doar două game-***uri*** în turul al 3-lea”[5].)

Semantic, sensul cuvântului *game* este asimilat în română. De la unitatea lexicală *game*, în limba română, prin derivare cu sufixul *-averaj*, se formează cuvântul *ghemaveráj*.

d.e. „**Halep este calificată astfel în urma unui *ghemaveraj* favorabil în grupa roşie de la Singapore**[6]”.

d.e.$_2$ „Singura victorie a româncei, obţinută în condiţiile zgurii rapide, ***indoor***, de la Stuttgart, arată însă că nu este vorba despre un război pierdut, ci doar de câteva bătălii[7]”.

▪ ***indoor*** – „/indor/ adj. inv. (despre competiţii sportive) care se desfăşoară în sală, pe teren acoperit”. (< engl. *indoor*) cf. **MDN**, s.v.

▪ ***indoor*** – adj. [pron. *indór*] (-door) adj. inv. cf. **DOOM$_2$**, s.v.

▪ ***indoor***(***s***) – adj. „Acest cuvânt este folosit în structuri compuse de genul: ***indoor*** *sports* (spor de interior) şi cunoaşte popularitate atât în domeniul modei, cât şi în cel al sportului”. cf. **DEA**, s.v.

Cuvântul ***indoor*** este împrumutat din limba engleză, are etimologie unică şi s-a adaptat în română sub aceeaşi formă grafico-sonoră cu a limbii engleze, de unde a fost realizat împrumutul. Cuvântul se numeşte xenism.

Morfologic, lexemul ***indoor*** este un adjectiv invariabil, iar semantic, sensul din limba engleză este asimilat în limba română: joc sportiv, joc de interior.

d.e.$_3$ „Când Muguruza e în zonă însă, când serveşte bine şi ia mingea repede, direcţionând-o tare şi decisiv, puţine adversare îi pot face faţă. Poate confirma acest lucru inclusiv Serena Williams, poate cea mai puternică jucătoare din istorie, învinsă în minimum de ***seturi*** în finala de la Roland Garros 2016 de iberică”[8].

▪ ***set*** s. n. **1.** „parte a unui meci de tenis, volei etc. determinată de obţinerea unui anumit număr de puncte”. **2.** „ansamblu de piese, de instrumente de acelaşi fel sau deosebite, într-o anumită muncă sau exploatare; garnitură”. ▪ „ansamblu de obiecte de îmbrăcăminte confecţionate din acelaşi material, care se poartă împreună”. ▪ „~ de cromozomi = totalitatea cromozomilor cu care contribuie unul din genitori la formarea zigotului”. **3.** „unitate de măsură tipografică, de 0,019598” (< engl. fr. *set*), cf. **MDN**, s.v.

▪ ***set***, s. n. ***seturi***, cf. **DOOM$_2$**,s.v.

▪ ***set*** − „cuvânt împrumutat în română, din limba engleză, prin împrumut direct, iar, prin filieră indirectă, cuvântul ***set*** este asimilat în română, din limba franceză”. Cuvântul a intrat în română la începutul secolului al XX-lea, trecând prin filieră franceză şi, în **DEA**, sunt prefigurate următoarele sensuri, pe care lexemul ***set*** le are: **1.** „colecţie de instrumente, vase de porţelan”; **2.** „două piese care se potrivesc atât în formă, cât şi-n culoare”; **3.** „o succesiune de game-uri (tenis)”; **4.** „cadru care include mobilă de scenă pentru o piesă de teatru sau pentru un film”; **5.** „o succesiune de cântece interpretate în jaz sau în muzica pop”; **6.** „o împletitură (de rafie etc.) pe care se aşază vesela fierbinte pentru protejarea mesei etc.”, cf. **DEA**, s.v. Se observă că numărul mare de sensuri, pe care le are lexemul ***set***, este redus, în mod propriu-zis, la trei sensuri (1, 3 şi 6), care sunt cele mai uzuale în lexicul limbilor europene.

Fonetic, lexemul ***set*** este asimilat în română sub aceeaşi formă grafico-sonoră, asemănătoare limbii engleze, de unde a fost împrumutat cuvântul. Vorbim, în această situaţie,

[4] Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (**DOOM$_2$**), Editura „Univers Enciclopedic”, Bucureşti, 2005.
[5] „Gazeta Sporturilor”, joi, 7 iunie 2018, p. 18.
[6] https://sport.hotnews.ro/stiri-tenis-18362738-turneul-campioanelor-simona-halep-este-calificata-semifinale.htm.
[7] „Gazeta Sporturilor”, joi, 7 iunie 2018, p. 18.
[8] „Gazeta Sporturilor”, joi, 7 iunie 2018, p. 18.

despre un ***xenism***. Din punct de vedere morfologic, lexemul ***set*** este un substantiv comun, de genul neutru în limba română. În limba engleză, lexemul ***set*** are mai multe sensuri, ce nu sunt asimilate în totalitate în română (vezi *supra***DEA**). Sensul nr. 3 din română nu este prefigurat în limba engleză, în **DEA**. Din punctul de vedere al formărilor structurilor lexematice, identificăm în **MDN**, substantivul compus prin aglutinare ***sétbol***: „s. n. minge la tenis, volei etc. servită către sfârşitul setului şi prin care unul din jucători poate câştiga setul respectiv". (< engl. *set-ball*). Ca unitate sinonimică lexemului ***sétbol***, menţionăm cuvântul ***mécibol***, de asemenea, format în română, prin aglutinarea elementelor componente: (< engl. *match ball*) cf. **MDN**, s.v.

d.e. „Câteva mingi inteligent plasate de Vişoveanu peste blocul alor noştri, atacurile bune ale lui Silaghi, dar mai ales seria serviciilor puternice ale lui Lung cu care a amendat visătoarea apărare a gazdelor şi finalul a devenit unul echilibrat: 22-18! Cu mai multă atenţie, jucătorii din Buzău îşi impun jocul şi, după ce irosesc trei ***setboluri*** consecutive, Pavel aduce punctul de 1-0 în tabăra Constamului"[9].

d.e.$_3$ „Primul an cu Darren Cahill antrenor ***full time***".

▪ ***full-time*** /fúl-taime/ adj. inv., adv. „cu normă întreagă" (< engl. *full-time*). cf. **MDN**, s.v.

▪ ***full-time*** (angl.) „[*time* pron. *taïm*] adj. invar., adv. cf. **DOOM$_2$**, s.v.

Anglicismul ***full time*** se adaptează în limba română în aceeaşi formă grafico-sonoră cu limba engleză de unde a fost împrumutul realizat. Cuvântul este un *xenism*. Din punct de vedere morfologic, xenismul ***full-time***, în contextul dat, este un adjectiv invariabil ca parte de vorbire.

d.e.$_4$ ***Breakthrough*** year – „aşa se spune în engleză, un termen greu de tradus în română. Anul în care Simona Halep şi-a recuperat jocul în forma sa pură, crudă, puţin prelucrată"[10].

Anglicismul ***breakthrough*** este, de asemenea, un xenism. El nu este inserat nici în **MDN**, de Florin Marcu, nici în **DEA**, de Manfred Görlach, dar este folosit destul de frecvent în presa sportivă.

d.e.$_5$ „Novak Djokovic, fostul număr unu mondial, va participa la turneul pe iarbă de la Queen's Club, programat săptămâna viitoare la Londra, după ce acceptat un ***wild-card*** oferit de organizatori, sporindu-şi astfel şansele de a evoluala Wimbledon, informează agenţia Reuters"[11].

Ce este însă un ***wild-card***?

În conformitate cu wikipedia.org, „în sport, un ***wild card*** (ortografiat şi **wildcard** sau **wild-card**) este, în general, un drept extraordinar de participare la o competiţie acordat unui sportiv sau unei echipe care nu s-a calificat pe cale normală".

Xenismul ***wild-car*** nu este inserat nici în **MDN**, nici în **DOOM$_2$**. Acesta este utilizat în jocurile sportive: atletism, tenis, înot, judo, tir cu arcul, badminton.

Iar, pentru că în lumea sportului, zilele acestea, s-a tot vorbit despre titlul de Mare Şlem, pe care Simona Halep l-a obţinut la Roland Garros, punem în discuţie anglicismul ***şlem***:

• ***şlem*** – „s. n.**1.** (*tarot*, *bridge* etc.) reuniune a tuturor levatelor dintr-un campionat". **2.** „marele ~ = situaţie în care un tenismen câştigă, în cursul aceluiaşi an, cele patru mari concursuri internaţionale de tenis". (< fr. *chelem*, germ. *Schlemm*), cf. **MDN**, s.v.

DEA precizează faptul că termenul ***şlem*** [ʃlem] a intrat în lexicul limbii române începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prin filieră atât franceză, cât şi germană,

[9] http://www.sansabuzoiana.ro/sport.html?aid=17514.
[10] „Gazeta Sporturilor", marţi, 12 iunie 2018, anul 95, numărul 137, p. 6.
[11] https://sport.hotnews.ro.

iar sintagma ***grand slam*** a pătruns în limba română, începând cu sfârşitul secolului al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea, fiind tradusă ***marele şlam***.

d.e.$_6$ „Şi a trebuit să vină zgura, apoi Roland Garros-ul pentru a mai împlini un vis. Titlul de ***Mare Şlem***, atât de aşteptat, a sosit”[12].

În **DER**[13], termenul ***şlem*** (-**muri**) este un substantiv neutru, ce are semnificaţia: „capot, avantaj la jocul de bridge”. Englezescul ***slam***, cunoscut vorbitorilor de limba engleză, a fost împrumutat şi asimilat în engleză, din fr. ***chelem***, cf. **DER**, s.v. ***şlem***.

Un alt ***xenism*** este ***shakedown*** întâlnit în competiţiile sportive, ce implică raliuri, nave, avioane etc. De această dată, punem în discuţie Raliul Moldovei Bacău, din 15 iunie 2018, competiţie în care **d.e.$_7$**: „Simone Tempestini a fost cronometrat în 2:20:0 şi a fost cel mai rapid în ***Shakedownul*** Raliul Moldovei Bacău”[14].

Xenismul nu este prevăzut nici în **MDN**, nici în **DEA** şi nici în **OALD**[15]. În dicţionarul online englez-român, de pe site-ul **www.hallo.ro**, xenismul ***shakedown*** are ca structură explicativă sensul: „probă finală (a navei, a avionului, în acest caz, a maşinii)”, printre multe alte explicaţii.

Un alt xenism identificat în presa sportivă este ***haters***:

d.e.$_8$: „Simona Halep a câştigat Rolad Garros. Unde sunt acum ***haterii*** Simonei? Cum a spulberat Halep toate criticile”[16].

Lexemul ***hater*** a fost împrumutat din limba engleză: < engl. (to) ***hate***. Termenul nu este inserat nici în **MDN** şi nici în **DOOM$_2$**, dar în **SOEDHP**, cuvântul***hater*** [hei-tə^r] ME. [f. HATE v. + -ER] are următoarea explicaţie: „referitor la cineva care urăşte”. Chiar în articolul din „Gazeta sporturilor”, termenul ***hater*** este explicat în calitate de „contestatar”:

d.e. „Halep e primul român care câştigă un turneu de Mare Şlem după 40 de ani! Este momentul în care toţi ***contestatarii*** ei sunt reduşi la tăcere. Halep, lider mondial incontestabil, a spulberat acum toate criticile”[17].

d.e.$_9$ „Andrea Petkovic, mesaj dur după victoria Simonei Halep: «Pentru toţi ***haterii***: să vă înghiţiţi cuvintele»”[18]!

În exemplul de mai sus, observăm faptul că, din punct de vedere morfologic, lexemul *hater* se adaptează nivelului morfologic al limbii române, şi anume: desinenţa [-i]$_1$ este marcă a pluralului în limba română, iar [i]$_2$ este articol hotărât enclitic.

În procesul achiziţiilor lexematice, cuvinte cu sensuri noi şi cu etimologii unice sau multiple pătrund în vocabularul limbii române, îmbogăţindu-l. Lexemele se specializează unui domeniu de referinţă: sportiv, cinematografic, informatic, vestimentar, gastronomic etc., schimbându-şi, astfel, domeniul aplicabilităţii: din unităţi lexicale ce, incipient, păreau încadrabile într-un lexic comun, treptat, în procesul comunicării, acestea se detaşează, devenind cuvinte ale unui lexic specializat, cum, de altfel, este cel sportiv, aflat în analiză.

Cuvintele selectate atât din presa online, cât şi din „Gazeta Sporturilor” sunt xenisme: unele din ele cum sunt: ***breakthrough***, ***hater***, ***shakedown***, ***wild-card*** nu sunt nici măcar

[12] „Gazeta Sporturilor”, marţi, 12 iunie 2018, numărul 137, p. 7.
[13] Alexandru Ciorănescu, *Dicţionarul etimologic al limbii române* (**DER**), Editura „Saeculum I.O.”, Bucureşti, 2002.
[14] https://adevarul.ro/life-style/auto/raliul-moldovei-bacau-simone-tempestini-mai-rapid-shakedown (15 iunie 2018, ora: 14.57).
[15] S. A. Hornby, *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* (**OALD**), Sixth Edition, Oxford University Press, United Kingdom, 2000.
[16] https://www.gsp.ro/sporturi/tenis/simona-halep-a-castigat-roland-garros-video-unde-sunt-acum-haterii-simonei-cum-a-spulberat-halep-toate-criticile-541469.html (19 iunie 2018, ora: 10.00).
[17] https://www.gsp.ro/sporturi/tenis/simona-halep-a-castigat-roland-garros-video-unde-sunt-acum-haterii-simonei-cum-a-spulberat-halep-toate-criticile-541469.html (19 iunie 2018, ora: 10.10).
[18] https://sport.hotnews.ro (19 iunie 2018, ora: 10.37).

introduse în *Marele dicţionar de neologisme* [2008], de Florin Marcu, ele fac parte din domeniul sportiv, fiind specializate unui anumit gen de sport. De exemplu, xenismul ***game*** este specific jocului de tenis, xenismul ***set*** este utilizat atât la jocul de tenis, cât şi în cel de volei, xenismul ***shakedown*** este folosit în competiţiile sportive dintre nave, avioane, autoturisme etc., xenismul ***slam*** este identificabil în structura ***mare şlem***/***slam***: **d**.**e**. titlul de ***Mare Slam***.

Xenismele selectate în vederea elaborării acestui articol au etimologie unică (< engleză), doar sintagma ***Mare Slam*** este împrumutată în limba engleză, prin filieră indirectă, şi anume: < fr. ***chelem*** şi < germ. ***Schlemm***.

Limbajul sportiv este inclus în categoria limbajelor tehnico-profesionale, care constituie subiectul de cercetare al multor lingvişti, deoarece aceste tipuri de limbaje sunt importante, iar „de justeţea terminologiei depinde înţelegerea corectă a problemelor tehnice şi posibilitatea comunicării dintre specialişti”[19].

Detaşându-se de lexicul comun, limbajul sportiv devine un limbaj specializat şi, totuşi, accesibil atât prin diversitatea tipologiei sporturilor existente actualmente, cât şi prin publicul doritor de spectacol sportiv. Menţionăm faptul că limbajul sportiv găseşte similitudini cu alte stiluri funcţionale ale limbii române, şi anume: stilul tehnico-ştiinţific, stilul publicistic şi, în anumite circumstanţe, chiar cu stilul beletristic, prin evidenţierea caracterului artistic al faptelor de limbă comunicate atât cititorului, cât şi auditorului. Prin caracterul tehnic al sportului, în general vorbind, limbajul sportiv se apropie de stilul tehnico-ştiinţific. Terminologia sportivă oferă cititorului exemple de tehnicitate, reflectate în simbolistica cifrelor, utilizarea abrevierilor, folosirea împrumuturilor de cuvinte ce aparţin domeniului tehnic sau existenţa unei terminologii tehnice propriu-zise. Alte trăsături, pe care le-am mai putea identifica în cadrul scrierilor sportive, ar fi: exprimarea eliptică ca semn al limbajului colocvial-familiar, exprimarea figurată, limbajul personal, nereţinut, chiar bombastic, sinonimia expresivă cu efect stilistic, toate acestea apropie scrierile sportive atât de stilul publicistic, cât şi de cel al literaturii artistice. Deşi s-a tot scris şi încă se mai scrie despre limbajul sportiv, acesta are unele caracteristici, pe care nu le putem identifica la celelalte stiluri funcţionale ale limbii române. Limbajul sportiv foloseşte, însă, caracteristici ale celorlate stiluri în limba română, pe care le împleteşte într-o manieră nouă, inedită şi particulară. Specificăm faptul că putem vorbi despre limbajul sportiv ca despre un limbaj cu particularităţi proprii, cu limite bine definite, cu o structură independentă. Sportul îşi conturează individualitatea începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, moment în care el pătrunde, cu atât mai mult în viaţa socială şi solicită atât pe sportivi, cât şi pe cei care îl privesc, adresându-se, astfel, ambelor părţi şi, ca orice formă de activitate umană, sportul a avut nevoie de modalităţi de exprimare şi de adresare proprii şi, astfel, asistăm la procesul de constituire a terminologiei sportive.

BIBLIOGRAPHY

I. DICŢIONARE:

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (**DOOM$_2$**) Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura „Univers Enciclopedic”, Bucureşti, 2005.
Ciorănescu, Alexandru, *Dicţionarul etimologic al limbii române* (**DER**), Editura „Saeculum I.O.”, Bucureşti, 2002.

[19] Al. Graur, *Unele probleme ale vocabularelor profesionale* în „Limba română”, (II), nr. 6/1953, p. 23.

Görlach, Manfred, *A Dictionary of European Anglicisms* (**DEA**), Oxford University Press, 2005, în format electronic.
Hornby, S., A., *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* (**OALD**), Sixth Edition, Oxford University Press, United Kingdom, 2000.
Little, William + *et. al.*, *The Shorter Oxford English DictionaryonHistorical Principles* (**SOEDHP**), vol. I-II, Oxford University Press, Great Britain, 1973.
Marcu, Florin, *Dicţionar actualizat de neologisme* (**DAN**), Editura „Saeculum I. O.", Bucureşti, 2013.

II. BIBLIOGRAFIE CRITICĂ:

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Gramatica limbii române* (**GALR**), vol. I-II, Cuvântul/Enunţul, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.
Hriban Mihaela, *Limba română. Limba engleză. Privire comparativă*, Editura „Pim", Iaşi, 2015.
Hriban, Mihaela, *Abordări lexematice engleze în limba română*, Editura „Pim", Iaşi, 2011.
Hristea, Theodor, *Sinteze de limba română*, Editura „Albatros", Bucureşti, 1984.

III. SURSE ONLINE:

www.gsp.ro
www.hallo.ro
https://sport.hotnews.ro/stiri-tenis-18362738-turneul-campioanelor-simona-halep-este-calificata semifinale.htm.
http://www.sansabuzoiana.ro

IV. REVISTE:

„Gazeta Sporturilor", joi, 7 iunie 2018, nr. 133 (www.gsp.ro).

FEMINISM AND POSTCOLONIALISM IN THE SHORT STORIES OF CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

Roxana Elena Doncu
Lecturer, University of Medicine and Pharmacy "Carol Davila", Bucharest

Abstract: Chimamanda Ngozi Adichie, one of the most powerful voices in the contemporary postcolonial literature, documents the lives of Nigerians affected by their colonial past and by the demands of a globalized world from the 'embodied' perspective of a black woman and a feminist in her 2009 short story collection, The Thing Around Your Neck. Adichie is less interested in the fine theoretical distinctions between biological sex and cultural gender or how the two are often conflated, with the result that cultural difference becomes naturalized; her main interest lies in charting the negative consequences that gender roles defined by oppressive patriarchal regimes have on individual characters and sketching possibilities of resistance.

Keywords: gender, feminism, postcolonialism, culture clashes

Listed by *The New African* among the 100 most influential Africans in 2013 and by *The Time Magazine* among the 100 most influential people in 2015, Chimamanda Ngozi Adichie is one of the most powerful voices of the postcolonial literature of the 21st century. Born and raised in Nigeria, she went to the United States to study communication and political science at the age of 19. She is the author of three novels, *Purple Hibiscus* (2003), *Half of a Yellow Sun* (2006), and *Americanah* (2013), and of a short story collection, *The Thing Around Your Neck* (2009). Her short stories document the lives of Nigerians affected by their colonial past and by the demands of a globalized world from an 'embodied' perspective, that of a 21st century "Happy African Feminist Who Does Not Hate Men And Who Likes to Wear Lip Gloss and High Heels for Herself and Not for Men", as Adichie ironically refers to herself in her TEDxEUSTON speech "We Should All Be Feminists".

Adichie gives voice to her own brand of feminism, less theoretical, more inclusive and with a strong emphasis on educational value not only in her famous speech "We Should All Be Feminists", but also in the short stories from *The Thing Around Your Neck.* Both men and women are negatively affected by the colonial heritage and the political instability of the rapidly succeeding postcolonial regimes (most of them military dictatorships), which continue to imprison them into clear-cut gender roles. Adichie is less interested in the fine theoretical distinctions between biological sex and cultural gender or how the two are often conflated, with the result that cultural difference becomes naturalized; her main interest lies in charting the negative consequences that gender roles defined by oppressive patriarchal regimes have on individual characters and sketching possibilities of resistance. In "Cell One", the first story in *The Thing Around Your Neck*, the narrator, a young girl, recounts the story of her brother's transformation from a reckless teenager that stole their mother's jewelry into a courageous young man that dares to stand up to the brutal policemen in order to defend an old man. Nnamabia is a victim of his own culture, of the over-indulgence that the family shows towards him just because he is a boy and of their relatively high social status. As "the thieving boys were the popular ones", the narrator explains, "Boys who had grown up watching Sesame Street, reading Enid Blyton, eating cornflakes for breakfast, attending the university staff primary school in smartly polished brown sandals were now cutting through the mosquito netting of their neighbours' windows [...] and climbing in to steal Tvs and

VCRs." (8) Parental authority is at its lowest: the mother loves Nnamabia too much to punish him and the father just makes him write a report on how he stole and sold the jewelry. As the apple of the parents' eye, Nnamabia gets away every time he does a bad thing:

> When, at eleven, Nnamabia broke the window of his classroom with a stone, my mother gave him the money to replace it and did not tell my father. When he lost some library books in class two, she told his form-mistress that our houseboy had stolen them. When, in class three, he left early every day to attend cathechism and it turned out that he never once went and so he could not receive Holy Communion, she told the other parents that he had malaria on the examination day. When he took the key of my father's car and pressed it into a piece of soap that my father found before Nnamabia could take it to a locksmith, she made vague sounds about how he was just experimenting and it didn't mean a thing. When he stole the exam questions from the study and sold them to my father's students, she shouted at him, but then told my father that Nnamabia was sixteen, after all, and really should be given more pocket money. (8-9)

Condoning Nnamabia's misdeeds and protecting him from facing the consequences of his acts only encourages him to proceed further on the path of criminal behaviour. The mistake of the parents will have bitter consequences: Nnamabia will be imprisoned and then brutally beaten up by the policemen. In prison, however, witnessing the humiliations to which the police were subjecting an old man that had been imprisoned for the crimes of his son, Nnamabia finds in himself the courage and the dignity of speaking the truth, even if this gets him into the infamous Cell One. The way Nnamabia manages to redeem himself in the end shows the negative consequences that this kind of education, the product of colonial relationships, has on young boys. As Adichie puts it in her speech, "We do a great disservice to boys in how we raise them. We stifle the humanity of boys. We define masculinity in a very narrow way. [...] We teach boys to be afraid of fear, of weakness, of vulnerability. We teach them to mask their true selves, because they have to be, in Nigerian-speak – a hard man." The pressure that societal expectations exert on boys force them to "prove their masculinity" and thus Adichie concludes that "boys are more likely to steal money from their parents" (12) as they have to pay for bills even as teenagers that go out with girls.

The social gendering that turns Nnamabia into a criminal will have more dire consequences for Nonso and his sister in "Tomorrow is too far", a story which rewrites the Christian story of the fall, with Adam and Eve as Nonso and his sister and the snake *echi eteka,* Tomorrow is too far. Indeed, for Nonso, Grandmama's favourite and the one who is supposed to carry on the family name, there will be no tomorrow, as his jealous sister will take advantage both of Nonso's frailty and his desire to prove his masculinity and cause him to fall from an avocado tree. "Tomorrow is too far" dwells on the gender inequality that makes Nonso and his sister fall apart and at the same time fall from grace; the brother dies, while the sister gradually alienates herself from her family, her country, even from the cousin (Dozie) for whose sake she had lured Nonso to his early death. The story is narrated by the sister, from a strange informally-impersonal point of view, which works well in exposing the psychological rift that had determined her to cause Nonso's fall, her double personality, the tension between reality and appearance: "It was the last summer you spent in Nigeria, the summer before your parents' divorce, before your mother swore you would never again set foot in Nigeria to see your father's family, especially Grandmama. [...] It was the summer Nonso died." (115) This kind of impersonal interior monologue allows the reader to have an insight into the psychology of a girl torn between jealousy and love as well as take into account the circumstances that led to Nonso's death, the socio-cultural interpellations that drive boys to "prove their masculinity" and condemn girls to powerlessness and silent plotting for revenge:

> It was the summer Grandmama taught Nonso how to pluck the coconuts. [...] She didn't show you, because she said girls never pluck coconuts. Grandma cracked the coconuts against a stone, carefully, so that the watery milk stayed in the lower piece, a jagged cup. Everybody got a sip of the wind-cooled milk [...] and Grandmama presided over the sipping ritual to make sure Nonso went first.
>
> It was the summer you asked Grandmama why Nonso sipped first even though Dozie was thirteen, a year older than Nonso, and Grandmama said Nonso's was her son's only son, the one who would carry on the Nnabuisi name, while Dozie was only a nwadiana, her daughter's son. It was the summer you found the molt of a snake on the lawn [...] and Grandmama told you the snake was called echi eteka, Tomorrow is too far. One bite, she said, and it's over in ten minutes. (115)

While Grandmama chooses to side with the patriarchal order that assigns leading roles to men and prescribes submission for girls, Nwambga in "The Headstrong Historian"becomes the founder of a line of strong women: she chooses her own husband, against the will of her parents and the taboo on Obierika's family (whose women lost pregnancies), after she had wrestled her own brother to the ground, a fact that her father found so disturbing that he took precautions not to let anybody find out about this. When Obierika dies, poisoned by his cousins, in order to protect her inheritance and her son from the greed of her male relatives that had taken Obierika's ivory tusk (and with it his authority as a leader), Nwambga thinks of different strategies: her first idea is to kill the cousins with the guns of the white men (as they were more effective than their own weapons), and then, as the white people take control of their land, she sends Anikwenwa to the Catholic mission, so that her son would learn the white language and protect them against their relatives in the white men's court of justice. Strangely enough, she does not send Ani to the Anglican mission, where missionaries were less strict and instruction was done in Igbo, but to the Catholic mission, where the white people were harsh to natives, because "all that mattered was that he learn enough of the language to fight his father's cousins." (126) Adichie shows that the process of colonization required that the colonized be complicit - she is far from early anti-colonial militants such as Franz Fanon, who advocated an aggressive decolonization. On the contrary, Adichie shows that the burden of responsibility for colonization should be attributed not only to the white people and the violence they perpetrated by means of their guns, but also on the natives' lack of unity, their internal misunderstandings and family disagreements: on the one hand, Nwambga wants Ani to learn English so that he could fight against his relatives in court; on the other, while criticizing the white people for their lack of unity, she seems blind to the fact that it was their own lack of unity that had determined her to send Ani to the Catholic missionaries. Having internalized the social prescriptions of her clan, for whom performing one's ascribed role was essential, she judges the white people who "did not seem to know that one must, in front of strangers, pretend to have unity." (126). She consents too easily to Ani's baptism, without realizing that renaming implies changing one's identity: Ani, baptized Michael, will gradually distance himself from what he calls her "heathen ways". Having lost her land to her husband's cousin and her son to the white missionaries, Nwambga hopes that the spirit of her dead husband will come back in her grandson. In contrast to Grandmama, whose complicity in the patriarchal rule is total, Nwambga, herself a rebel in her youth, is quick to notice that whereas the grandson lacks the spirit of the magnificent Obierika, it is her granddaughter who has inherited it: "she knew that it was the spirit of Obierika that had returned; odd, to have come in a girl, but who could predict the ways of the ancestors?" (130) The politics of renaming is reversed and Grace, called Afamefuna (My name will not be lost) by her grandmother, will be the one to become the headstrong historian who reclaims the history of her own people and finally, in a symbolic gesture, officially changes her name from

Grace to Afamefuna.

Naming and re-naming as signs of cultural and identity change are the subject of yet another story, "The Arrangers of Marriage", that touches on an important point in Adichie's feminism: the social pressure to marry that women are subjected to in patriarchal societies such as the Nigerian one. In her talk, Adichie elaborated on the different social status of married versus unmarried women and argued that society and education force women to regard marriage as a kind of personal fulfillment:

> Because I am female, I'm expected to aspire to marriage. I am expected to make my life choice always keeping in mind that marriage is the most important. [...]
> I know a Nigerian woman who decided to sell her house because she didn't want to intimidate a man who might want to marry her.
> I know an unmarried woman in Nigeria, who, when she goes to conferences, wears a wedding ring because she wants her colleagues to – according to her - „give her respect". (13)

And she concludes: "The problem with gender is that it prescribes how we should be rather than recognizing how we are. Imagine how happier we would be, how much freer to be our true individual selves, if we didn't have the weight of gender expectations." (14)

Together with her new husband, Chinaza Agatha Okafor acquires a new country (the US) and is supposed to acquire a new identity, too. The shock of an arranged married overlaps with the cultural shock that she experiences as a new-comer to the US. While in Nigeria, she and her husband were called Ofodile Emeka Udenwa and Chinaza Agatha Okafor. As soon as they arrive in New York, she finds out that her husband is calling himself Dave Bell. To fend off her surprise, he enlarges upon the benefits of acculturation: "You don't understand how it works in this country. If you want to get anywhere, you have to be as mainstream as possible. If not, you will be left by the roadside. You have to use your English name here." (106) Consequently, the name that he enters for Chinaza on the Social Security Number application is Agatha Bell. However, it is not only her name that has to change, but her language/languages also. First, Ofodile/Dave refuses to speak Nigerian in the US, not even at home, and scolds her for using Nigerian words in a supermarket. Secondly, he corrects her everytime she uses British words, and tells her to use the American equivalents instead: busy for an engaged telefone line, lift for elevator, cookies for biscuits. Although she has been raised and educated to be 'homely' (the Nigerian word for a good wife) and to respect her husband, Chinaza starts questioning the validity of her marriage. She cares for her native culture and identity and is less eager than her husband to give them up. Her divided loyalty (between her home culture and her husband) is humorously rendered in the text by the double language she uses: first the British word (which ironically, as one of the effects of colonialism, stands for her Nigerianness) and in brackets the American words, the one indicated by her husband. Ofodile/Dave illustrates Fanon's description of the division at the heart of the black man: "The black man has two dimensions. One with his fellows, the other with the white man. A Negro behaves differently with a white man and with another Negro.", a division perpetuated by the desire to master the language of the Other. Fanon's observation that "The Negro of the Antilles will be proportionately whiter […] in direct ratio to his mastery of the French language." (8) seems to fit Ofodile/Dave perfectly. On the other hand, women's steadfastness in the face of acculturation and their resistance to an alien culture/language is, indirectly, an effect of gendering: while the black men's priority is their ambition to emulate the white men and succeed (Dave wants to live the American dream by becoming a doctor), the black woman's priority will be her husband, and so she will keep her attachment to the native culture. Chinaza's unwillingness to give up cooking Nigerian dishes comes partly from her education, where emphasis on a woman's ability to cook comes from

her having to nourish the family as a wife. After visiting the American food courts, Chinaza suddenly remembers her aunt's advice: "Don't let your husband eat out too much, [...] or it will push him into the ams of a woman who cooks. Always guard your husband like a guinea fowl's egg." (109) This is exactly what Nkem, the main character in "Imitation" does: when finding out from a friend that her husband is having an affair with a younger woman in Nigeria, she decides to save her marriage by going back to Nigeria and giving up on her children's education in the States. Her life, which has always revolved around men - "Ikena, a businessman, had paid her father's hospital bills after the hernia surgery. Tunji, a retired army general, had fixed the roof of her parents' home and bought them the first real sofas they had ever owned." (23) -, is as much of an imitation as the Benin masks that her husband Obiora likes to buy, a copy of a copy (the mask is in itself an imitation of a face, and thus the copy of a mask is a double copy), a simulacrum. Nkem embodies what Adichie in her talk calls bottom power, the power of a woman who uses her sexuality to get things from men and which, in Adichie's opinion is not power at all, "because the woman with bottom power is actually not powerful; she just has a good route to tap another person's power". (16)

The cultural rift between Nigeria and the US is also explored in "The American Embassy", where the main character, a woman still suffering from a nervous breakdown after the death of her four year old son (accidentally murdered by a group of soldiers belonging to the Abacha administration) is applying for political asylum in the US. The inefficiency of the American government (and of similar neocolonial governments) is first hinted at when the people who stand in line for the visa witness how a soldier beats up an old man just under the windows of the American embassy. The woman, tormented by the images of her late son, tries to concentrate on the interview, but she fails: she stars seeing her husband, a human rights fighter against the Abacha government, as partly responsible for the death of her child. She remembers the "look of the excited messiah" (84) that had appeared on her husband's face when, freshly released from prison, he was celebrated by his friends and "everyone supportive of the pro-democracy press" (83). She explains her husband's heroism as "simply an exaggerated selfishness" (84) as some months before he had refused to participate in an important family event just to be able to have an interview with an arrested journalist. Adichie juxtaposes the private world of women and the public one of men in order to show that fighting for democracy and human rights is just as important as it is to care for one's children: the perspectives are different, yet equally important. The husband's heroism, widely acclaimed nationally and internationally, becomes, in the private world of a woman who had lost a son, a sort of selfishness, a failure. Faced with the visa interviewer, an American who has no idea how the psyche of a victim works and who wants to measure suffering and loss objectively, to translate pain into words, the woman suddenly decides that it would be better to die "at the hands of the man in the black hooded shirt or the one with the shiny bald head before she said a word about Ugonna to this interviewer, or to anybody at the American embassy. Before she hawked Ugonna for a visa to safety" (86). Although it is men that make politics and political wars, women are caught in the middle and suffer the tragic losses. The inhumanity of military dictatorships like the Abacha government is more poignantly visible in the affected lives of the women who lose sons, husbands or family in the political wars than in the heroic resistance of journalists and human rights activists. In "A Private Experience", Chika, an Igbo Christian, strikes a friendship with a Hausa Muslim woman during a riot, as they both hide in an abandoned house and tell each other about the sister and the daughter they lost in the riot and whom they know they will never see again. The tragedy they share is more important that their outward clashing identities, the cause of many ethnic genocides in Nigeria. Again, women are depicted as better preservers of their native culture and traditions, compared to men: Ugonna's father, a revolutionary that reminds us again of figures like

Fanon, perpetuates the violence of colonization by replicating its language.

Adichie describes her position as a Nigerian woman writer and the reasons for her outspoken feminism in "Jumping Monkey Hill": Udenwa, a young Nigerian woman writer, tries to make her voice heard at an African Writers' Workshop held in South Africa, outside Cape Town. The workshop is organized by the British Council, and while the organizer, Edward Campbell, an Oxford graduate with a passion for African literature keeps staring at her body, the other African writers try to come up with a definition of real Africa that panders to the tastes of Western neo-colonialists like Edward. The ridicule of debating whether being homosexual is African or not ("how African is it for a person to tell her family that she is homosexual?") reveals the hegemonic relations still at work between the former colonists and the formerly colonized. It is still Edward, the white Oxford graduate that can tell African writers what their identity should be while at the same time claiming that "he wasn't speaking as an Oxford-trained Africanist, but as one who was keen on the real Africa and not the imposing of Western ideas on African venues". (67) Udenwa is appaled and tries to resist this neocolonial discourse regime, but her resistance, against the background of the others' compliance results in her realistic story being labeled as "agenda-writing" by Edward at the end of the workshop. Fighting neocolonialism is equal, for Undenwa as well as for Adichie, with fighting gender inequality. When one fights against dominant regimes (be they of power or discourse) one cannot choose to fight one while complying with the other. Resistance is either complete or not at all.

BIBLIOGRAPHY

Adichie, Chimmanda Ngozi. *We Should All Be Feminists*, New York: Vintage, 2014.
--- . *The Thing Around your Neck*, New York: Alfred A. Knopf, 2009.
Fanon, Franz. *Black Skin, White Masks*. Pluto Press, 2008.

ESPACE ET AUTOBIOGRAPHIE CHEZ GEORGES PEREC ET JULIEN GRACQ

Simona Şuta
Lecturer, PhD., University of Oradea

Abstract:The space theme was since always the main subject regarding the philosophical debates. As for Perec and Gracq, the interest concerning the space applies autobiographically, through secrets that are kept hidden and signs that leave place for questions. For both, the past is rebuilt by searching, exploring the space by writing.

Keywords: space, town, autobiography, past, writing

Le concept de l'espace a été et est encore un sujet de débat philosophique qui ne semble pas avoir trouvé une définition généralement acceptable. Georges Poulet en donne quelques repères conceptuels, il s'agit de la définition donnée par le critique dans son ouvrage L'espace proustien: "Qu'est-ce que l'espace? Pour la plupart des philosophes l'espace, plus encore que le temps, est le monde de l'homogène"…"l'espace à soi pareil"…;"l'espace toujours identique". Réalité considérée comme "une entité abstraite et impersonnelle où les lieux se rangent et se distribuent", les précédant et les englobant, l'espace est "l'affirmation du continu" et "a pour corollaire un principe correspondant de continuité temporelle".[1]

Selon Mircea Eliade il y a des valeurs qui distinguent certains lieux à l'intérieur de l'espace profane, rappelant l'expérience religieuse de l'espace. Eliade les inventorie sous la notion d' "endroits privilégiés", affirmant qu'ils gardent "une qualité exceptionnelle", "unique" : le paysage natal, les sites des premiers amours, une rue ou un coin de la première ville visitée dans sa jeunesse représentent pour Eliade autant de "lieux sacrés de l'Univers privé de l'être non-religieux."[2] Eliade bâtit autour de soi un univers qui lui soit familier, fait d'endroits privilégiés qui gardent les traces d'une certaine valorisation religieuse du monde. L'interprétation d'Eliade ouvre par conséquent une nouvelle perspective où certains endroits sont véritables centres du monde par rapport auxquels l'être se place dans un univers où l'espace est relativisé.

Le thème de l'espace a focalisé l'attention de Georges Poulet et de Gaston Bachelard qui lui ont consacré indépendamment l'un de l'autre mais à la même époque deux ouvrages essentiels pour la critique littéraire. Proches par leur esprit et leurs développements, Les métamorphoses du cercle du premier et La poétique de l'espace du second se distinguent sur un point essentiel. Tandis que Bachelard traite l'imagination de l'espace comme faculté globale de l'esprit humain, les rêveries personnelles des autres interrogés aboutissant à une description unifiant de l'espace, Poulet reconnaît à chaque écrivain un univers particulier "dont la configuration est unique et irréductible".[3] L'approche pluraliste de ce dernier permet la découverte d'espaces multiples et variés tels qu'ils sont évoqués par le cogito dynamique des écrivains. C'est dans cette perspective qu'on va tenter d'analyser l'intérêt pour l'espace chez les deux écrivains Georges Perec et Julien Gracq, dont le style est à peu près semblable.

[1] POULET, GEORGES, L'espace proustien, Paris, Seuil.
[2] ELIADE, MIRCEA. Histoire des croyances et des idées religieuses, Payot, Paris, 1874.
[3] POULET, GEORGES, Les métamorphoses du cercle, Paris, Seuil.

Chez les deux écrivains le thème de l'espace s'explique par le thème de l'autobiographie; chacund'entre euxà des secrets à cacher et des signes à interroger. La question des lieux engage l'œuvre dans toute son extension et dans sa matière la plus intime. Il suffit pour en prendre conscience de se rappeler les titres que les écrivains ont choisi: La Boutique obscure, Espèces d'espaces, Un cabinet d'amateur, W ou le souvenir d'enfance (Perec) et Château d'Argol , Le Rivage de Syrtes, La Presqu'île, La forme d'une ville (Gracq).

Le moi des deux écrivains se construit entre des lieux et des livres. Les deux s'interpénètrent, puisque le voyage conduit à l'écriture, fournit son point de départ et son thème principal à la fiction. A ce sujet, Andra Catarig affirme que "d'un discours empreint de subjectivité, qui fait souvent appel à des savoirs partagés et des croyances collectives".[4]

Perec et Gracq masquent le caractère autobiographique de leur œuvre par le style, par la thématique. La thématique spatiale occupe à l'évidence le premier plan et il est à peine exagéré de dire qu'elle tient lieu chez Perec et Gracq de psychologie et de morale. Rien n'est moins romantique, en dépit des apparences : l'individu ne fait pas du monde le théâtre de son âme, il n'y met ni son désir ni son deuil. Mais la subjectivité se construit dans un rapport avec le lieu et l'heure, en dehors duquel elle n'existe pas : être c'est être au monde.

Pour mieux illustrer les points que les deux écrivains ont en commun on va se référer surtout aux écrits qui ont le plus de ressemblances : "Espèces d'espace " de Georges Perec et "La forme d'une ville " de Julien Gracq.

Tout d'abord, ce que Perec tente de faire dans Espèces d'espaces c'est le "journal d'un usager de l'espace" écrit autobiographique par excellence où les références personnelles sont évidentes. Perec y essaie une auto-identification à partir d'une ré-évaluation du concept d'espace. Autrement dit, pour construire son œuvre et sa vie, Perec utilise deux pierres de base : le "faire" quotidien et l'espace; couple qu'on peut nommer "une topographie du quotidien".[5]

Perec commence le livre avec un contraste spatial: celui de l'espace vide et de l'espace rempli. L'espace vide correspond à un espace en blanc, nommé " Carte de l'océan"; et l'espace rempli correspond à une liste, style dictionnaire, de toutes les possibilités du mot << espace >>.Dans cette liste, l'espace rempli par les divers "espaces langagiers" fonctionne comme un miroir qui reflète sa propre image. Dans Espèces d'espaces l'auteur inclut l'absence de sa propre histoire familiale, représentée par le vide de la "Carte de l'océan", et son histoire, sa vie, qui est son écriture. Son écriture est donc un commencement de vie, de sa vie, en opposition au vide intérieur à l'écriture, à la mort de ses parents.

L'univers perecquien commence par la page, la page blanche, microespace qui va être rempli par l'écriture. Perec y raconte son expérience d'écrivain, apprend à se connaître en se parcourant: "J'écris : j'habite ma feuille de papier, je l'investis, je la parcours."[6] Il localise ainsi sa vie, au centre d'un univers conçu uniquement par rapport à l'espace et aux espaces qu'il traverse en tant qu'homme et en tant qu'écrivain. Ainsi, son affirmation "Vivre c'est passer d'un espace à un autre, en essayant le plus possible de ne pas se cogner"[7], est sa première observation théorique, sa première "vérité".

Il y a en Perec deux tendances : la volonté de "tout dire" dans l'écriture et le désir de ne "rien dire" car dire l'expérience de l'absence du silence, de l'intrasmis comporte le risque

[4] PORUMB, ANDRA-TEODORA, SĂCARĂ-ONIȚA, ADINA, « Identité, originalité et créativité de l'entreprise – pour la construction d'une image de marque forte », The International Conference "European Integration – New Challenges », 14th edition, Facultatea de Științe Economice, Oradea, 24-26 mai 2018, Analele Universităţii din Oradea, Seria Ştiinte Economice, tom XXVII, ISSN – 1222-569X
[5] PEREC, GEORGES, Espèces d'espace, Denoel\Gonthier, Paris, 1974.
[6] Idem
[7] Idem

d'une compromission ou d'une corruption. Voilà deux pôles qui exercent sur Perec une certaine fascination. Parmi ceux qui ont tenté de réaliser l'ambition totalisante du dire s'inscrivent Balzac, Proust, Montaigne. Au revers de cette ambition du tout dire dans l'angoissante confrontation de l'homme face à l'opacité du langage s'inscrit une autre tradition à laquelle appartient également Mallarmé, qui a ressenti devant la "page blanche" une angoisse sacrée, entre la création absolue, qui serait cette œuvre où l'auteur dirait tout et le néant que représenterait le silence " d'une parole absente à elle-même." L'écriture a ici une double signification: modalité de se connaître et désir d'écrire" Penser\Classer.[8]L'espace d'une feuille de papier lui permet de construire et de se construire. L'espace lui permet plus que le temps.

Perec emprunte de Michel Leiris la signification que celui-ci donne au lit "lit-île", car la matière que Perec va déposer sur la page naît au cours du voyage au fond de son lit. Pour lui, le lit représente : l'île mystérieuse", car le lit peut devenir "cabane de trappeurs ou canot de sauvetage sur l'Océan en furie, ou baobab menacé par l'incendie, tente dressés dans le désert, anfractuosité propice à quelques centimètres de laquelle passaient des ennemis bredouille".[9] Le lit est le lieu "des contraires… du désir …espace du rêve et de la nostalgie…".[10] Le lit est celui qui suscite le passé, comme le suscite chez Proust la madeleine, un escalier, une serviette. Perec refait la première phrase de La Recherche du temps perdu et la réécrit à sa manière: "Longtemps je me suis couché par écrit"[11], qu'il signe "Parcel Mroust" qui veut dire en fait "Bartleperec".

On fixe tout d'abord les coordonnées horizontale et verticale et avec ces points de références Perec commence le parcours fictif de ses espaces quotidiens tridimensionaux: du lit à la chambre, de la chambre à l'appartement, à l'immeuble etc. Il structure son œuvre à partir d'un schéma spatial qui, sur le plan de la page, est celui d'une série de cercles concentriques ayant pour point central l'auteur même; cette figure géométrique correspondant à la reproduction de l'adresse de l'auteur, écrite par Perec enfant et reprise par lui-même dans Espèces d'espaces: toutes les deux, structure et adresse, commencent avec l'espace minimal (Georges Perec, 18, rue de l'Assomption…"; "La page", "Le lit", "La Chambre"…) et s'étendent jusqu'à l'espace maximal ("Europe, Monde, Univers"; "L'Europe"; "Le Monde", "L'Espace").Les espaces perecquiens s'organisent autour d'une image unique, faite de séparations et d'espaces cloisonnés. Tout au long d'Espèces d'espaces défile une succession d'espaces emboîtés les uns dans les autres, mais séparés par le blanc des chapitres aussi bien que par la diversité des usages conférés à ces différents lieux. Perec nous fait voir l'espace comme un éclatement construit. L'immeuble de la Vie mode d'emploifait proliférer des existences et des histoires parce qu'il est à la fois lieu de rassemblement que d'éparpillement. En assemblant ainsi espaces et corps d'habitation, Perec construit une image de lui-même. On peut songer à tous ces peintres qui n'ont fragmenté ou cassé lignes et couleurs que pour mieux en proposer d'autres assemblages. L'autoportrait c'est l'auto-assemblage que Perec esquisse grâce à ce va-et-vient entre une unité et une dispersion ne se compromettant jamais l'une l'autre: la dispersion ne sera pas éclatement, ni l'unité enfermement. C'est à cause de cela que Perec revient si souvent au puzzle et à ses parcours entre morcellement et rassemblement.

À l'origine de l'espace c'est le vide; mais il suffit de tracer en noir le périmètre sur fond blanc pour que le vide ne soit plus le même. Le fil d'un tracé désigne aussitôt un "dedans" et un "autour". Les espaces sont définis par leur fonctionnalité; pour changer la vie il suffirait de

[8] PEREC, GEORGES, Penser\Classer, Hachette, Paris, 1985
[9] PEREC, GEORGES, Espèces d'espace, Denoel\Gonthier, Paris, 1974
[10] Idem
[11] Idem

rêver à d'autres fonctions: ainsi, en découpant le temps selon des rythmes heptadiens, un appartement de 7 pièces pourrait offrir un lundoir, un mardoir etc.

Perec ne peut pas concevoir une "pièce inutile": "Il m'a été impossible, en dépit de mes efforts, de suivre cette pensée, cette image jusqu'au bout. Le langage lui-même, me semble-t-il, s'est avéré inapte à décrire ce rien, ce vide, comme si l'on ne devaitparler que de ce qui est plein, utile fonctionnel!"[12] Il n'y a pas des chambres sans passé, sans souvenirs, des pièces qui n'ont jamais servi à rien. Tout ce qui est clos est rempli de quelque chose. Rien ne peut être rempli de rien. D'ailleurs depuis Yung la maison est l'image de notre propre âme, de notre propre passé: "Nous avons à découvrir un bâtiment et à l'expliquer: son étage supérieur a été construit au XIXe siècle, le rez-de-chaussée date du XVIe siècle et l'examen le plus minutieux de la construction montre qu'elle a été faite sur une tour du IIe siècle. Dans la cave nous découvrons des fondations romaines, et sous la cave se trouve une grotte comblée, sur le sol de laquelle on découvre, dans la couche supérieure des outils de silex, et, dans les couches les plus profondes, des restes de fausse glaciaire".[13]

Les propos de Perec sur l'espace permettent le mieux d'entendre ce qu'il cherche à dire sur lui, car il n'écrit que pout écrire son histoire. Par l'écriture il essaye de poser un frêle et ferme barrage devant le vide des disparitions. Tout espace peut tracer un enclos, peut contenir. Lié à l'espace l'être a une chance faible de dépasser son instabilité et de devenir une trace possible dans le monde: "J'aimerais qu'il existe des lieux stables, immobiles, intangibles, intouchés, et presque intouchables, immuables, enracinés; des lieux qui seraient des références, des points de départ, des sources…Écrire : essayer méticuleusement de retenir quelque chose, de faire survivre quelque chose: arracher quelques bribes précises au vide qui se creuse, laisser quelque part un sillon, une trace, une marque ou quelques signes" .[14]

La forme d'une ville de Julien Gracq développe sur sa jaquette déjà un fragment du plan de Nantes et les deux moitiés du titre dessinent un ovale, presque un œil, dans lequel est enserré le nom de l'écrivain (jaquette conçue par José Corti peu avant sa mort). Ainsi se trouve figurée la manière dont Gracq reprend et détourne la citation de Baudelaire par laquelle le livre commence: "La forme d'une ville, on le sait, change plus vite que le cœur d'un mortel".[15] Ce qui s'est transformé – la physionomie de Nantes – importe moins que ce qui a changé le cœur de l'enfant "en le soumettant tout neuf encore à son climat et à son paysage, en imposant à ses perspectives intimes comme à ses songeries le canevas de ses rues".[16] Pour Gracq aussi l'espace est un prétexte de se parcourir, de raconter son histoire, de recomposer son passé comme l'est pour Perec. Mais si chez Perec l'organisation du livre et donc du souvenir est très évidente (il part de l'espace minimal à l'espace maximal), chez Gracq elle ne se laisse pas déchiffrer du premier coup, un lecteur peu avisé pouvant croire qu'il n'y a aucun principe organisateur. Mais en fait Gracq suit un plan très précis de la ville de Nantes, suivant la manière dont l'araignée tisse sa toile. D'ailleurs, pendant son enfance le livre de chevet l'a constitué longtemps un Michelin périmé, dont l'organisation inspire la manière de décrire les rues, les boulevards. L'image de Nantes se reconstruit peu à peu: les radiales, qu'il a souvent parcourus à partir du centre, puis les barreaux parallèles des échelons latéraux (chez Perec c'est plus simple, l'organisation se faisant sur les deux axes: horizontale et verticale) qui viennent souder et homogénéiser l'ensemble. Dans cette toile viennent s'englober les noms des lieux, les noms de la ville, les noms de la toponymie rurale de la région, puis les noms de Nantes médiéval.

[12] Idem
[13] YUNG, C.-G., Essais de psychologie analytique, trad. Ed. Stock.
[14] PEREC, GEORGES, Espèces d'espace, Denoel\Gonthier, Paris, 1974.
[15] GRACQ, JULIEN, La forme d'une ville, José Corti, Paris, 1990.
[16] Idem

L'organisation du livre fait son originalité. Le motif du retour aux lieux d'enfance, constitutif de l'autobiographie, considère en général ceux-ci comme des lieux de mémoire, témoins d'événements et dépositaires d'un trésor affectif. Chez Gracq non seulement la métamorphose de la ville qui "n'en finit pas de changer"[17] empêche tout mesure de la fuite du temps et coupe court à la mélancolie; mais l'empreinte des lieux détermine des dispositions d'esprit au lieu de constituer la trace d'actes vécus.

La forme d'une ville prolonge le dessein autobiographique en lui donnant davantage d'ampleur. Il y a chez Gracq un étrange rapport entre multitude et solitude. Si la perception immédiate de "l'agitation furieuse" s'efface derrière l'image plus forte d'une " ville évacuée…qui resurgit de ses songéries"[18], c'est en raison de la situation qui a constitué dans ces années qui vont de l'enfance à l'âge d'homme son expérience vécue. La réclusion stricte de l'internat du lycée sépare l'enfant d'un milieu familial qui avait été très affectueux et protecteur, mais le sépare d'une ville où il n'habite pas: "Cette vie qui passait au large, qui me frôlait sans cesse de son courant, et pourtant me laissait échoué sur la grève, animait pour moi jusqu'à l'obsession les rues d'une cité dont je ne percevais que la rumeur."[19]

Au reste Gracq parle peu de lui-même et presque toujours indirectement. (C'est le point sur lequel les deux écrivains se rencontrent le mieux.) L'autoportrait qui se dégage du livre est à l'instar de l'image de la ville reconstruite dans la mémoire: "un canevas troué, dans les interstices duquel flottent des zones opaques, pareilles à celles d'un cliché mal développé".[20] Presque toute la vie intérieure se dissimule dans ces zones opaques. Le personnage se construit comme chez Perec par la distribution des espaces, par leur hiérarchie, leur attraction en leur atonie, les lois qui en régissent l'accès. Nantes se reconstruit d'absences et de présences, d'élisions et de présences multiples, comme les morceaux d'un puzzle qui s'agencent d'une manière ambiguë. On observe chez Gracq aussi, le penchant vers le paysage urbain qui se laisse mieux reconstruire. Mais chez Gracq l'esprit du géographe ne tarde pas de s'y glisser pour aménager le territoire dans les termes du paysage naturel: "Un paysage de tours, de blocs et de barres interpose aujourd'hui devant les anciens quartiers une pépinière capricieuse de béton, où certains sujets plus vigoureux, pour gagner de la lumière, au ras du sol, s'étalaient en formations buissonnantes".[21] On constate donc que si chez Perec l'espace est fait de rupture, d'absence et de disparitions, chez Gracq l'espace tend à s'équilibrer d'instinct, ne manquant pourtant pas d'exactitude et d'étrangeté.

On remarque sans difficulté que les deux écrivains ont la même nostalgie quant à l'espace, que les lieux ne peuvent pas rester immobiles, enracinés, que les lieux sont un doute parce qu'ils sont fragiles, le temps les marque et les use, ils changent plus vite que l'homme. Ayant tous les deux cette certitude, ils essayent de les faire durer par l'écriture, "seule façon qu'elle ait d'être en moi et d'être vraiment elle-même".[22]

On dit que chacun de nous a une heure. Celle de Gracq coïncide avec le moment de bascule des saisons, "la première fraîcheur qui se glisse à la fin des jours d'été". C'est le premiersigne de la mort au sein de la vie, s'insinuant comme une "goutte de poison".[23] C'est contre cette goutte que et Perec et Gracq luttent par l'écriture, contre cette goutte d'oubli jetée sur la vie.

[17] Idem
[18] Idem
[19] Idem
[20] Idem
[21] Idem
[22] Idem
[23] Idem

BIBLIOGRAPHY

1. ELIADE, MIRCEA, Histoire des croyances et des idées religieuses, Payot, Paris, 1874.
2. GRACQ, JULIEN, La forme d'une ville, José Corti, Paris, 1990.
3. PEREC, GEORGES, Espèces d'espace, Denoël\Gonthier, Paris, 1974.
4. PEREC, GEORGES, Penser\Classer, Hachette, Paris, 1985.
5. PORUMB, ANDRA-TEODORA, SĂCARĂ-ONIŢA, ADINA, « Identité, originalité et créativité de l'entreprise – pour la construction d'une image de marque forte », The International Conference "European Integration – New Challenges », 14th edition, Facultatea de Ştiinţe Economice, Oradea, 24-26 mai 2018, Analele Universităţii din Oradea, Seria Ştiinte Economice, tom XXVII, ISSN – 1222-569X.
6. POULET, GEORGES, L'espace proustien, Paris, Seuil.
7. YUNG, C.-G., Essais de psychologie analytique, trad. Ed. Stock.

LEXICAL STRUCTURES WITH ENGLISH ETYMON IN ROMANIAN LEXIS

Hriban Mihaela
Lecturer, PhD., „Vasile Alecsandri" University of Bacău

Abstract: Words and lexical units come and go into the Romanian lexis which is a domain into a permanent changing. Thus, words with different etymologies (words that are borrowed from French, English, German and other various languages) come into our vocabulary and influence it with the passage of time. One of these words that are used frequently in the process of communication belongs to what the researchers call "active vocabulary". Lexical units and borrowed structures into Romanian lexis that aren't used constantly into the communication process go to the "passive vocabulary" and remain there – up to the moment they are spoken by.

Keywords: lexis, influence, adaptation, etymology, lexical structures

Scopul lucrării actuale este acela de a aduce în prim-plan cuvinte şi structuri lexicale cu etimologie diferită, în special, engleză, şi de a observa modul în care acestea influenţează lexicul limbii române, ţinând cont, însă, şi de nivelurile lingvistice ale limbii române, aflate în abordare: nivelul fonetic-fonologic, cel morfologic, cel semantic şi cel stilistic. Este cunoscut faptul că unităţi şi structuri lexicale pătrund în lexicul limbii române (şi, în anumite circumstanţe, îl părăsesc), ce este un domeniu aflat într-o permanentă schimbare şi dinamicitate lexematică. Astfel, lexemele frecvent folosite în comunicare, ce au etimologii diferite, şi care sunt împrumutate din limbile franceză, engleză, germană sau din alte limbi, de asemenea, intră în lexicul limbii române, influenţându-l în aşa-numitul compartiment, pe care cercetătorii îl numesc „vocabularul activ" al limbii române. Cuvintele şi structurile lexicale împrumutate şi care nu sunt folosite constant în procesul comunicării pătrund în „vocabularul pasiv" al limbii române, sedimentându-se, până în momentul în care vorbitorul este nevoit să le utilizeze în comunicare şi atunci, acestea sunt reactivate din punct de vedere lingvistic.

Putem identifica foarte multe cuvinte şi structuri lexicale, ce au etimologie engleză şi nu numai, în domeniul economic. Astfel, răsfoind una din multele reviste, ce au caracter financiar[1], am constatat că, numai de pe o pagină, pot fi identificate cel puţin zece cuvinte, ce au etimologie engleză. Şi, pentru că vorbim despre domeniul economic, punem în discuţie unităţi lexematice de genul: ***manager*(*i*)**, ***management***, ***mix*(*ul*)**, ***back-office***, ***top-management***, ***retail***, ***Head of Human Resources***, ***Light Rail***, constructori de ***top***, ***Southern Sun Wine Group***, test-***drive***, ***personal shoppers***etc.

Cu siguranţă, că nefiind în domeniul economic, mulţi dintre cei care întâlnesc termenul ***retail*** se întreabă ce înseamnă acesta ?

În *Dicţionarul actualizat de neologisme* (**DAN**), de Florin Marcu [2013], lexemul ***rétail*** are următoarea semnificaţie : „s. n. vânzare cu amănuntul ; comerţ în detaliu" (< engl. ***retail***). De aici, se formează şi familia lexicală derivată a cuvântului ***retail***, şi anume : ***rétailer*** „s. m. negustor cu amănuntul, cu bucata" (< engl. ***retailer***), (***a***) ***retaliá*** – „vb. tr. a croi din nou, a modela (< fr. *retailler*)" cf. **DAN** (2013), s.v. ***retail***.

Retailul sau ***vânzarea cu amănuntul*** reprezintă acea activitate comercială ce presupune vânzarea unui produs în mod direct către consumatorul final. Din punctul de vedere al activităţilor comerciale, opusul activităţii de ***retail*** (vânzare cu amănuntul) este cea

[1] Să se vadă revista „Target" („Trăieşte business"), aprilie 2007.

de vânzare ***en-gross*** (cu ridicată sau angro). În anumite contexte, lexemul ***retail*** poate apărea atât ca unitate morfologică subordonată unui element regent, cât şi ca element regent căruia i se subordonează o altă unitate morfologică:

d.e. „...cerinţele consumatorilor din industria de ***retail***…" (raport de subordonare);

şi : **d.e.** „***Retail*(erii)** de lux au adăugat reţetei succesului lor mici artificii menite să facă orice client să se simtă VIP"[2] (***retailer*** – element regent).

Un alt lexem, ce are etimologie engleză şi este frecvent folosit în domeniul economic, este ***mix***:

d.e. „Rupert Dollinger consideră că soluţia necesară pentru transferul eficient de cunoştinţe este ***mixul*** între echipa locală şi cea străină pe o perioadă de cel puţin trei ani"[3].

Lexemul ***mix*** este inserat în **DAN** [2013], are etimologie unică şi, în anumite circumstanţe, vorbitorul face derogare de la norma semantică, utilizându-l incorect în cuvinte precum: **mix*t***, ***mix*er** ce, din punct de vedere semantic, au cu totul o altă semnificaţie. Astfel, în **DAN**, lexemul ***mix*** are următoarele explicaţii:

▪ ***mix*** – „*elem.* amestec, mixt" (< fr. *mix*/*o*/-, cf. gr. *mixis*);
▪ ***mix*** – „s. n. amestec" (< engl. *mix*);
▪ ***mixá*** – *vb. intr.* „a amesteca"; ▪ „a executa un mixaj"; (< fr. *mixer*).

Dicţionarul de anglicisme europene, de Manfred Gorlach evidenţiază faptul că lexemul ***mix*** a pătruns în lexicul românesc pe la jumătatea secolului al XX-lea şi că, din familia lexicală a acestuia, fac parte cuvintele: ***mixat*** (adjectiv), verbul de conjugarea I: (***a***) ***mixa*** şi infinitivul lung: ***mixare***. În calitate de explicaţii, **DEA** oferă următoarele:

▪ ***mix*** – **1.** „a combina două sau mai multe substanţe"; **2.** „a pregăti un cocteil etc."; **3.** „ a combina/a mixa două sau mai multe semnale sonore într-unul singur"; **4.** „a înregistra coloana sonoră a unui film prin amestecarea mai multor melodii"; **5.** „a face sau a repara un lucru, utilizând diverse mijloace" etc.

O structură lexicală, ce este destul de frecvent folosită atât în domeniul economic, cât şi în cel al modei, este ***must-have***. Aceasta nu figurează nici în **DAN** şi nici în **DEA**. **OALD**[4]explică structura de origine engleză în calitate de necesitate (în anumite situaţii) a exercitării unei activităţi, iar, în alte circumstanţe, necesitatea devine obligativitate:

d.e. „Într-un secol în care fidelizarea clienţilor e un ***must-have*** pentru a supravieţui pe piaţă, ofertanţii de produse de lux ca Henri Bendel din New York sau Harvey Nichols din Londra au apelat la personal shoppers şi livrări la domiciliu pentru a duce la împlinire chiar şi dorinţele celui mai capricios client"[5].

Lexemul ***must-have*** este un xenism şi s-a adaptat fonetic, s-a încadrat morfologic şi a fost asimilat semantic normelor limbii române.

Un alt lexem întâlnit frecvent chiar în lumea fashionului este ***jeanşi***, contextualizat în exemplul:

d.e. „Istoria ***jeanşilor*** a început în timpul goanei după aur din California când un tânăr imigrant în San Francisco a realizat că avea nevoie de nişte pantaloni dintr-un material foarte rezistent pe care să îi poată folosi când lucra la construcţia magazinului său. Numele tânărului este Levi Strauss…[6]"

În **DAN**, lexemul ***bluejeans*/*blugi*/*blugins*** este definit în calitate de substantiv masculin, ce este defectiv de singular şi care are următoarele semnificaţii:

[2] „Target", aprilie 2007, p. 18.
[3] „Target", aprilie 2007, p. 10.
[4] S. A. Hornby, *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* (**OALD**), Sixth Edition, Oxford University Press, United Kingdom, 2000.
[5] „Target", aprilie 2007, p. 18.
[6] „Target", aprilie 2007, p. 20.

▪ „pantaloni dintr-un material special, foarte rezistent, cu buzunar(e) la spate, pe care sunt ataşate embleme sau fraze ad-hoc, un element de modă tinerească; jeans" (< engl. ***blue-jeans***), cf. **DAN**, s.v.

În cazul acestui substantiv comun, evidenţiem fenomenul dublării pluralului, şi anume punem în discuţie prezenţa desinenţei [**i**] în limba română (**jeanş[i]**) ce, tautologic vorbind, este dublată de morfemul [**s**] în limba engleză în calitate de marcă a pluralului substantivului: **jean[s]**.

O structură lexicală, ce are origine englezească, este **O.K./OK** /ochei/: „adj. inv., adv. De acord (foarte bine)!" (< engl. ***OK***, abr. din ***all correct***).

Actualmente, această structură lexicală abreviată a devenit familiară în limba română, în procesul comunicării. Astfel, de cele mai multe ori, în comunicare, identificăm, în calitate de răspuns afirmativ, englezescul: **OK**, fie în locul unui adverb afirmativ de genul „da", unei expresii verbale impersonale afirmative de felul: „este bine" sau unei locuţiuni adverbiale impersonale afirmative: „este în regulă (având echivalentul semantic: „este bine")

d.e. „Dar o altă persoană speră că va fi **OK** altundeva[7]".

Sunt şi contexte, în care, alături de structura lexicală de origine engleză **OK**, observăm şi expresia verbală impersonală de felul: „este bine":

d.e. „Estebine, o să fie **OK**"[8].

În literatura de specialitate, cercetătorii au scris despre aceste lexeme şi, respectiv, structuri lexicale de origine engleză, ce sunt clasificate în anglicisme de lux şi, de asemenea, în anglicisme necesare. Din categoria anglicismelor de lux, consemnăm şi structura lexicală **OK** (< engl. ***all right***) ce, cu siguranţă, este inutil folosită în limba română, cu atât mai mult cu cât, în română, chiar avem un înlocuitor semantic, şi anume: adverbul afirmativ: „da".

Din categoria anglicismelor de lux, ce sunt necesare în comunicare, fiindcă nu există în română, un înlocuitor propriu-zis, menţionăm structurile lexicale de origine engleză: ***knockout***, (***a***) ***knockauta*** (în calitate de verb de conjugarea I), ***knockdown*** etc.

În **DAN**, ***knockout*** /nócaut; abr. *k.o.*/ este definit în calitate de: substantiv neutru „ce implică scoaterea din luptă, la box, a adversarului, declarat învins dacă, doborât la podea, nu poate relua lupta în decurs de zece secunde" (< fr., engl. ***knock-out***), s.v., iar verbul (***a***) ***knockautá*** este un verb tranzitiv ce are drept semnificaţie: „a face knockaut". ***Knockdown*** /nócdaun; abr. *k.d.*/ este un substantiv neutru, ce defineşte o situaţie în care boxerul trântit la podea se ridică înainte ca arbitrul să numere până la zece". (< fr., engl. ***knock-down***), cf. **DAN**, s.v.

d.e. „Mingea de box ***knockout*** de tip slip and miss este produsul ce îţi va dezvolta puterea de concentrare din timpul meciului şi îţi va perfecţiona precizia loviturilor"[9].

d.e. „La începutul anilor 70, Oyama a lansat un nou gen de competiţie numit "***Knock-Down***". El permite tehnici aplicate cu toată puterea (full contact) asupra corpului. Acest sistem de competiţie a fost adoptat de mai toate stilurile de karate în sistem full contact (Ashihara, Seido, Enshin, Shidokan, WOK şi toate celelalte sisteme de karate full contact). Sistemul Knock-Down se găseşte şi în Kempo. Oyama a afirmat ca acesta (***knock-down***) era singurul test adevărat al capacităţii de luptă a unui karateka"[10].

Se observă faptul că termenii ***knockdown***, ***knockout*** şi verbul (***a***) ***knockauta*** sunt specializaţi domeniului sportiv, iar structuri lexicale echivalente acestora în limba română nu există. Prin urmare, termenii menţionaţi mai sus sunt asimilaţi din limba engleză, în limba

[7] http://context.reverso.net/traducere/romana-engleza/ok (luni, 25 iunie 2018, ora: 12.59).
[8] http://context.reverso.net/traducere/romana-engleza/ok (luni, 25 iunie 2018, ora: 13.10).
[9] https://www.knock-out.ro/minge-box-knockout.html (luni, ora: 14.48).
[10] https://ro.wikipedia.org/wiki/Knock-Down_Karate (luni, ora: 14.54).

română în aceeaşi structură fonetico-grafică, fiind consideraţi peregrinisme sau structuri lexicale aloglote.

Procesul adaptării fonetice, încadrării morfologice şi al asimilării semantice în cazul tuturor acestor lexeme şi structuri lexicale, ce au etimon englez, este unul aflat într-o permanentă desfăşurare şi evoluţie lexematică. Deşi procesul anglicizării a început înainte de anii ’90, acesta
s-a remarcat în mod vizibil, după anii ’90 şi, actualmente, se află într-o continuă desfăşurare. Unele structuri lexicale şi lexeme din rândul celor discutate de genul: ***must-have***, ***knockout***, ***knockdown***, (***a***) ***knockouta***, ***retail***, ***O.K.*** sunt asimilate în aceeaşi formă grafico-sonoră, altele, tot din cadrul celor abordate în această lucrare, trec printr-un proces complex al asimilării lexematice în funcţie de nivelurile fonetic, morfologic şi semantic, unde procesul în sine îşi urmează cursul. Este cazul unităţilor lexicale: ***blue-jeans***/***blugi***/***jeanşi***/***jeans***, ***mix***, ***back-office***, ***top-management***, ***personal shoppers*** ş.a.m.d..

Fenomenul anglicizării este considerat a fi unul pozitiv prin diversitatea lexemelor şi a structurilor lexicale ce intră în vocabularul limbii române. Cuvintele ce pătrund în lexicul limbii române au rolul de a-l dinamiciza, de a-l îmbogăţi prin sensuri şi semnificaţii noi şi de a-i oferi o direcţie evolutivă în procesul amplu al neologizării limbii române.

BIBLIOGRAPHY

I. DICŢIONARE:

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (**DOOM$_2$**) Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura „Univers Enciclopedic”, Bucureşti, 2005.

Ciorănescu, Alexandru, *Dicţionarul etimologic al limbii române* (**DER**), Editura „Saeculum I.O.”, Bucureşti, 2002.

Görlach, Manfred, *A Dictionary of European Anglicisms* (**DEA**), Oxford University Press, 2005, în format electronic.

Hornby, S., A., *Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English* (**OALD**), Sixth Edition, Oxford University Press, United Kingdom, 2000.

Little, William + *et. al*., *The Shorter Oxford English DictionaryonHistorical Principles* (**SOEDHP**), vol. I-II, Oxford University Press, Great Britain, 1973.

Marcu, Florin, *Dicţionar actualizat de neologisme* (**DAN**), Editura „Saeculum I. O.”, Bucureşti, 2013.

II. BIBLIOGRAFIE CRITICĂ:

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Gramatica limbii române* (**GALR**), vol. I-II, Cuvântul/Enunţul, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.

Hriban Mihaela, *Limba română*. *Limba engleză*. *Privire comparativă*, Editura „Pim”, Iaşi, 2015.

Hriban, Mihaela, *Abordări lexematice engleze în limba română*, Editura „Pim”, Iaşi, 2011.

Hristea, Theodor, *Sinteze de limba română*, Editura „Albatros”, Bucureşti, 1984.

III. SURSE ONLINE:

http://context.reverso.net/traducere/romana-engleza/ok (luni, 25 iunie 2018, ora: 12.59).

http://context.reverso.net/traducere/romana-engleza/ok (luni, 25 iunie 2018, ora: 13.10).

https://www.knock-out.ro/minge-box-knockout.html (luni, ora: 14.48).

https://ro.wikipedia.org/wiki/Knock-Down_Karate (luni, ora: 14.54).

IV. REVISTE:

„Target” („Trăieşte business”), aprilie 2007.

THE TRAGIC HERO WITH TWO FACES: CAMPBELL IN VONNEGUT'S MOTHER NIGHT

Edith-Hilde Kaiter
Lecturer, PhD., "Mircea cel Bătrân" Naval Academy of Constanţa

Abstract:Kurt Vonnegut's Mother Night, written in 1962, shares with its readers the war experience as seen by the author. Therefore, the action of the novel is narrated by Howard W. Campbell Jr., as the main character of a very complex war story.
The hereby paper aims at the internal struggle within the protagonist which is gradually dramatized, making the reader ask himself if Campbell pretends only to be a Nazi or he is one and at Vonnegut's special way of addressing other aspects of World War II, such as the power of words, rather than the power of bombs, to support the Nazi war effort in a war narrative where light and darkness are hard to distinguish.

Keywords: war, identity, message, fiction, hero.

Kurt Vonnegut had started his more obvious engagement with World War II with *Mother Night*, published in 1961, eight years before his much more successful representation of that particular war and of his own personal experience was shaped in *Slaughterhouse-Five* (1969). In the introductory chapter of the 1969 novel, the author explains why it took him so long to finish his fictional confrontation with his life experience in a very critical moment in world history, as well as in his personal story. The absurdity of his own war experience, as well as the meaninglessness of what he witnessed, were, more than for Ernest Hemingway or for Norman Mailer, more than an invitation to write a non-narrative featuring anti-heroes about something most people called a war, something he called, in the novel's subtitle, "a children's crusade," while he refers to himself not as a writer, an author, but "as a pillar of salt". That story had to wait for a quarter of a century, or, better said, it had to go through a number of transformations and a lot of artistic experimentation, one of the major stages being his *Mother Night*.

Sanford Pinsker discusses Vonnegut's "comic nihilism" linked to his Tralfamadorian stories (which do not appear in the author's *Mother Night,* but will appear in many other books, particularly in his other World War II novel, *Slaughterhouse-Five*), and then goes on to note the difference that the 1961 novel makes, a key text between Modernist and Postmodernist fictional representations of history. Pinsker draws that line between modernism and postmodernism in relation to World War II, which was considered by other critics, and which had been a starting point in this dissertation:

> There is a cunning in history, particularly where the fiction writer is concerned. The dividing line between that consensus about history known as Modernism and the affair we call Post-Modernism is World War II. […] as Yeats and other Modernists understood, the center had been falling apart for some time. But the "new fiction" felt itself equal to the task of seeing modern life steadily and whole. The air was thick with competing manifestoes – and even a few giants with the talent required to make good on heady promises. (Pinsker 1980: 88)

World War II caused that great divide that Andreas Huyssen mentions in his book on modernism, mass culture and postmodernism, (Huyssen 158) as occurring about the time the

second world conflagration divided the 20th century and world history between a significant *before* and a significant *after*. Pinsker contributes to the discussion describing that war as a particular development affecting representations of history, requiring a moral reappraisal after the horror of Auschwitz:

> World War II and its aftermath was another matter. Certain initiations – that modern warfare is technological and anti-heroic or that despair and disillusionment are fairly predictable by-products – were precluded in advance. Pound and Hemingway (to say nothing of Remarque) had proved already that the language of a recruitment poster lies. […] the decade after 1917 loosed hedonism onto an already weakening Victorian stage, while the world after Auschwitz cried out for moral reappraisal and a crash course in situation ethics. Perhaps that is why significant fiction about World War II has been a continuing problem for the contemporary novelist, rather than a subject to be exhausted. (Pinsker 1980: 88-89)

Kurt Vonnegut had not witnessed Auschwitz, but he had survived the firebombing of Dresden in February 1945: ironically, as an American prisoner of war in Germany. He did not just return to the U.S. after the war to write his own "farewell to arms." Among the books that can be counted as part of his novelistic apprenticeship, *Mother Night* holds a special place. A slim book, Vonnegut's 1961 volume is an unexpectedly complex text, featuring an unexpected kind of hero, at least considering the framework within which informed readers today would feel tempted to interpret him and his war story. Thomas Marvin, in his 2002 critical work, calls it his "most challenging and his most frequently misunderstood novel." (Marvin 59)

Misunderstanding the message of the book might appear surprising to the reader who starts, as anyone should, with the Introduction, in which the author clarifies his main statements. On the very first page, one gets the following messages, given here in the order in which they appear: 1. We are what we pretend to be, so we must be careful about what we pretend to be 2. When you're dead you're dead.3. Make love when you can. It's good for you.

This might be seen as an ironical way of responding to readers that expect clear messages from an artistic work, but the statements will make sense in the novel, and obviously not only there. What Marvin does not mention is that the challenge and the misunderstanding might have to do with the very peculiar relationship between Vonnegut's own experience and background and that of his protagonist, more complex and less straightforward than that between himself and his far more successful (artistically speaking) anti-hero, Billy Pilgrim in *Slaughterhouse-Five.*

The absurdist outlook, as well as the entertaining mode that give a distinct flavour to Vonnegut's fiction are largely due to the large number of twists and oddities of history and personal history, ironies that affected the author in his formative years and even later. These grim ironies were not details observed by a cynical, detached observer of strangers' fates, but aspects of his own life, as well as of close relatives, in a more general way, aspects related to the destinies of two important countries in a German American's life, namely the United States and Germany.

During World War II Vonnegut was an American soldier having a German name but fighting against the Germans. He lost his mother on … Mother's Day, 1944. He became an American soldier with a German name, but unable to speak a word of German when he was taken prisoner by the Germans, around Christmas 1944. He was made to work in Dresden, a beautiful place, "the Florence of the Elbe." His temporary prison, an underground, airtight slaughterhouse, saved his life at the time of the firebombing of Dresden, which occurred on

… St. Valentine's night, 1945. Allied bombers destroyed the city in a holocaust that killed more people than the bomb dropped over Hiroshima (at least that is what many people thought at the time), by all accounts one of the largest massacres in European history (second only to the bombing of Hamburg in August 1943). Kurt – the son and grandson of architects of German origin – survived the destruction of Dresden, one of Germany's architectural wonders, and of a large part of its population. What he witnessed on an apocalyptic scale was a development that is visible in 20th century warfare away from death coming from direct confrontation between two enemy camps towards death being indiscriminately inflicted on everybody, children, women, elderly people included. Based on the terrible figures provided by Marina MacKay in her Companion to World War II literature, "in World War I, approximately 95 percent of all casualties in war were combatants; in World War II 50 percent were civilians" (MacKay 60).

Mother Night created the coordinates within which the author could go closest to what a postmodernist novelist might come up with in the form of fictional protagonists worthy of their name, not puppets, not figures of fun or very artificial creations announcing the death of the hero, of the author, of war fiction itself. One might even wonder if Howard W. Campbell, in this postmodern, anti-heroic time and age, after the collapse of the grand narratives, cannot be interpreted as one of the last tragic heroes in what has become a very unheroic genre (war fiction as anti-war art).

The body of the book consists of "The Confessions of Howard W. Campbell, Jr.," a fictitious American born Nazi propagandist who, like the real Ezra Pound in Fascist Italy during World War II, is seen as one important supporter of Germany's anti-Semitic and anti-American war ideology. After the introduction and the editor's note, written, in a style that will also be used with great effect in the other war narrative, *Slaughterhouse-Five*, in Vonnegut's voice, the rest of the book is narrated in the voice of the protagonist, whom everybody (or almost everybody, as it will turn out) sees as an important Nazi criminal.

In addition to the case of Ezra Pound's collaborationism with the Italian Fascist regime, it is even more relevant to the novel to take into account the trial of Adolph Eichmann, responsible for millions of deaths in the Nazi concentration camps, captured by Israeli agents in Argentina. His memoirs, written in the Israeli jail where he awaited trial, could hardly be seen as the expected confession of a sinister war criminal. Far from seeing himself as a hero or arch-villain, the mass murderer described himself as "a man of average character, with good qualities and many faults." (Marvin 75)

There is no remorse, no expressions of emotion, only justifications of his behavior as that of an ordinary German obeying orders from his superiors. The Jewish Virtual Library, a very comprehensive online encyclopedia, reveals excerpts from this text which puzzled Vonnegut at the time he was writing *Mother Night*, as well as many readers today. It is interesting to note that Eichmann used the same approach as the fictional author of the "confessions of a white widowed male," Humbert Humbert from Vladimir Nabokov's *Lolita.* Eichmann, like Humbert Humbert, is expected by almost everyone to be a horrible, despicable creature, but is writing his "confessional text" having in mind the court he would be facing. Vonnegut's protagonist would do the same immediately afterwards. What might be the connection between Eichmann the arch-villain and Howard W. Campbell Jr. as the main character of a very complex war story is a question that can be considered if one, like Vonnegut himself in the early 1960s, follows first Eichmann's "honest, autobiographical" strategy.

The Jewish Virtual Library fragments (Eichmann's Memoirs jewishvirtuallibrary.org) show Eichmann initially sketching an ordinary personal picture: the report is interspersed with idyllic descriptions of towns and landscapes as well as with vivid accounts of single

episodes. The author depicts his own personality using stereotypes: love for nature, simple, strongly connected with his family; strictly bound by discipline, void of personal ambition. He describes himself as being of limited intellect, practical, a self-made man, no villain, no hero. On several occasions he insists that he was never anti-Semitic nor hostile to foreigners, gradually introducing the less pleasant contribution he had to the carrying out of Hitler's orders concerning the final solution to the Jewish problem: the extermination of about six million people, men, women, and children.

Vonnegut starts from the Humbert Humbert formula, as well as from the Adolf Eichmann memoir design, but achieves surprisingly different effects in the fictional handling of the story of his *Mother Night* protagonist. As already mentioned, the "confessions of Howard W. Campbell Jr." are preceded by the author's introduction (added to the 1966 edition), and then by what it is claimed to be Vonnegut the editor's note. The pattern of his external stratum of the novel, showing two different representations of Vonnegut as author and editor (of Campbell's "memoirs") gives by its mere form an indication of the Dr. Jekyll and Mr. Hyde nature of the experience the book tries to capture, the relationship between good and evil inside the individual as public figure caught in a very complex situation, where, at least as far as his large audience is concerned, he is "the one he pretends to be."

Mother Night turns out to be a war novel at more levels than *Slaughterhouse-Five.* In the latter text Billy Pilgrim is not a warrior and a hero, just an innocent witness in what some call a war or an anti-war novel. If, as a result of his terrible war experience, Billy Pilgrim comes unstuck in time, loses any form of human agency and appears to have become reconciled with fate (things are as they should be, there is nothing I can do about it, he is likely to think), Howard Campbell in *Mother Night* fights on several fronts during his World War II experience, as a publicly known Nazi propagandist, as an anonymous agent for the Allies, but he is also waging a painful inner war, as a result of his double identity.

The structure of the book enables suggestions about themes, the frame of the "autobiography" and a clarification of the novel's title, as well as Vonnegut's position as an American of German descent. It contributes to the overall pattern of a book where honesty and dishonesty, certainty and relativism, light and darkness are interwoven in puzzling ways. This framing of the central story is further complicated by further framing within the central story, in a bewildering play of reflecting and distorting mirrors, which contributes to the complexity of the problems raised in the novel.

"Vonnegut the author" confidently makes that central statement in the first paragraph of the introduction: "We are what we pretend to be, so we must be careful about what we pretend to be" – a belief that the main character would like to challenge and reconsider in one of Vonnegut's rare books in which one can think about a possible interpretation of his protagonists as tragic characters in apparently comic books (or, at least, containing a strong comic, black humour dimension).

In the autobiographical introduction, the writer reminisces about his own war experience as a German American soldier, his POW days culminating in his traumatic experience of the bombing of Dresden. He is not biased by his German heritage in his engagement with the story he is about to retell. He says, however, in order to stress how much ideology can affect individuals, how much it can influence our identity: "If I'd been born in Germany, I suppose I would have been a Nazi, bopping Jews and gypsies and Poles around, […] warming myself with my secretly virtuous insides."

"Vonnegut the editor" says that the book's title is Howard Campbell's, not his (or "Vonnegut the author"'s). He clarifies its origin and significance. It comes from a speech given by Mephistopheles in Goethe's *Faust*. In it the demon says that he is part of the

darkness (*Mother Night*) that gave birth to light, and that the latter has difficulty breaking itself free from what it came from.

The plot of Campbell's narrative begins in 1961, as the protagonist is awaiting trial in an Israeli prison for crimes against humanity (at about the same time, Adolf Eichmann was doing the same thing in the same place). He describes his complex identity as the interplay of conflicting factors: he is an American by birth, a Nazi by reputation, and a cosmopolitan or nationless person by inclination. What follows will dramatize the protagonist's conflicting identity positions, the clash between the groups he belongs to, the roles he performs?

Instead of beginning his autobiography in a straightforward manner, Campbell initially presents his four guards in the Israeli prison and their different war stories, an undertaking that blurs the boundary between good and evil from the very start, and creates a web of various attitudes in which his own narrative is then introduced. Whether we see this as Campbell's shrewd plan or the author's, the general effect is that the protagonist's major crime, whatever it is that he did, which we will find out later, is made to look more problematic.

The first Jewish guard, Arnold Marx, is so young he does not know who Joseph Goebbels was. An archaeologist by hobby, Arnold tells Howard Campbell about a massacre committed by his own ancestors, the Jews that were settling in Palestine. Around 1400 BC, 40,000 inhabitants, men, women and children of the ancient city of Hazor, were slaughtered by the opposing Israelites. The victors were following their god's orders much in the same way German concentration camp Nazi officers were following their Fuhrer's directions.

Arnold Marx's story is intended to be added to the story of the Holocaust the Jews themselves were subjected to in World War II. There are no clear-cut distinctions between good and bad people and peoples, and the two massacres, the ancient one and the recent one, are seen as unfortunate events in a long series of atrocities across history and beyond. Ironically, a Jewish amateur archaeologist reinserts a forgotten episode into history. This highlights the fact that history is not the faithful record of what actually happened, but a selective choice of "heroes" and their memorable deeds meant to create a "grand narrative" that gives meaning and direction to a community, on its way to becoming a nation (one of the pillars of what Benedict Anderson calls an imagined community, the nation).

The second guard is a survivor of the concentration camp at Auschwitz. He had worked as a member of the *Sondercommando* there. What saved him from sharing the fate of the other Jews there was Himmler's final order for the closing of the terrible ovens. The strange thing is that, like other Jewish members of the *Sondercommando,* Andor Gutman knew all along that he would soon be eliminated after a while, that his work of dragging the bodies of fellow Jews out of the gas chamber, would be "rewarded" with his own eventual death. Andor could not understand the reason why he had been an accomplice of the Nazi executioners. He obviously realized it had been a very terrible task to perform.

Arpad Kovacs was the third guard, a Hungarian Jew. He had passed himself off as a German by forging his identification papers. His new Aryan identity allowed him to enroll in the SS. He played his role well and behaved like an over-conscientious Nazi, while simultaneously providing intelligence to Jewish militant groups, thus undermining the position of the military unit he was in. His role foreshadows Howard Campbell's. Considering the written records of Campbell's anti-Semitic broadcasts, he finds them incredibly soft and harmless. He goes so far as to claim that, had he witnessed such mild language being used about the Jews by a true German (like Campbell's anti-Semitic messages on the official German radio station), he would have had that German shot for treason. The obvious plan of all this "compare and contrast" business, attributable to Campbell, but actually Vonnegut's own strategy, is to compare and equate the deeds of the

former SS as the guard in the Israeli prison and the former propaganda chief as a major Nazi criminal, in the same place. It is very difficult to say that one is a Jewish war hero and that the other is a villain.

Bernard Mengel is the last in the guards' gallery of characters that should place Campbell's own story in a special context, where "Mother Night" is the lawful parent of both good and evil in each character. Mengel's story shows another attitude that the horrors of war forced on some of its victims. The Jew tried so hard to deaden his feelings in the face of horror that he was able to simulate death when a German soldier came to extract his gold teeth, taking him for dead. One of the results of this awful experience was Mengel developing an indifference to almost anything having to do with war. There are no hard feelings, no hatred or determination to take revenge left.

Campbell's childhood in America and education in Germany are then briefly described in an autobiographical account. Although his parents moved to Germany when the boy was eleven, he had been born in Schenectady, New York, in 1912, where his father had worked for General Electric. Aspects of Campbell's life in inter-war Germany, aspects of his work for the Nazis, his capture by the Americans at the end of the war appear further on. All evidence confirms the reader's expectations that this is the story of a sinister Nazi, awaiting trial for war crimes committed against humankind.

It is only in Chapter 8 that the reader finds out about Campbell's real identity. He had actually been that male Mata Hari alluded to by Campbell himself at the beginning of his account, dedicated to the famous World War I female spy. Campbell's broadcasts had carried valuable coded information for the Allies. The reader is now invited to reconsider his or her opinion about the protagonist.

Campbell had married a German woman in Germany, where he had become an appreciated playwright. His romantic plays dramatized pure good fighting against pure evil. The Nazis identified with the purely good heroes, obviously admiring young Campbell's art. Before World War II began, in 1938, an envoy representing the American secret services got in touch with him and got him to become an American undercover agent. From an American perspective he becomes a hero almost nobody knows about (those who do know are his immediate superior and the President of the United States), risking his life to serve the land in which he had been born.

Campbell does not do it out of patriotism, but out of a desire to play his identity role as if it were a theatrical part. The temptation to do some dangerous acting is something that appeals to him. He starts pretending and leading a double life. He firmly believes, or at least he hopes, that he will be able to clearly make a distinction between his inner self and his outer self, the persona supported by his public actions. The inner self is the one that matters to him, the public mask is insubstantial, he thinks, only a part in a play that he plays. The protagonist attempts to talk himself into believing that he can stay away from the horrible world in which he plays opposite roles on two opposite sides, taking refuge in his own "Reich für zwei," his love for his wife Helga. Lawrence Broer, in a study of the role of schizophrenia in Vonnegut's fiction, notes the protagonist's flawed vision of his identity:

> …attempts preservation of body and soul by burying and hiding an essential part of himself within the confines of his own mind and projecting another make-believe self to the outer world. As a writer, he had been used to creating romantic fantasies – insanely melodramatic portrayals of heroism and villainy. (…) The problem becomes that both as a writer and Nazi propagandist, he deludes himself that he can separate the fake from the real. (Broer 55)

He is wrong to believe that, when World War II breaks out, the propaganda that he engages in is so exaggerated that no sane person would accept it for the real thing. He gradually turns into a very effective Nazi propaganda instrument, a voice that encourages and motivates the Nazis to be aggressive at the front and cruel to the Jews. On encountering his father-in-law, a confirmed Nazi, just before Germany has to accept defeat, Campbell hears Werner Noth's confession. His father-in-law admits that until then he had suspected him to be a spy (now the reader knows that that was true). Hating him, he would have liked to prove that, and to have his American son-in-law executed for treason. But at that moment, the situation stood differently, and Noth appreciates Howard's important contribution to the German war effort:

> …you could never have served the enemy as well as you served us, he said. "I realized that almost all the ideas that I hold now, that make me unashamed of anything I may have felt or done as a Nazi, came not from Hitler, not from Goebbels, not from Himmler – but from you." He took my hand. "You alone kept me from concluding that Germany had gone insane." (*MN* 80-81)

Howard Campbell's double identity can be seen in his official propaganda messages: the words unambiguously express hatred against those that Nazi Germany considers its opponents, including the Jews. However, the pauses and coughs in the delivery of the text are coded messages, intended for the American secret services. His split personality is revealed in his pathetic attempts to keep the purity of his "inner self" by his occasional "defections" to his "nation for two," where he and his wife Helga can avoid the meanness of the outside world, while constantly having to return and play his widely different public role.

The autobiography attributed to Campbell, his "heroic journey of initiation", to borrow the words of the other Campbell (Joseph Campbell) in his theory in *The Hero with a Thousand Faces,* is then completed in the postwar years up to the protagonist's final rest in the Israeli prison. Howard Campbell's wife, who had disappeared towards the end of the war, miraculously turns up after more than ten years, looking incredibly young. For a former writer of romantic plays, this should come as no surprise, one might think. Romantic complications appear, as now Campbell lives in America and he moves in a world of spies in disguise, where resurrected Helga has her part to play. Like Campbell himself during the war, the other characters have double identities.

It appears that his beloved spouse returned from the dead is Helga's younger sister, an East German agent thus engaging in theatrical activities herself. The painter George Kraft, Campbell's good friend, is actually Iona Potapov, a Russian spy assigned to follow him closely for a reason he will soon find out. Characters take on and off a series of identities in a bewildering series of scenes. Helga's sister, Resi, eventually shows her love for the protagonist, giving up her acting and committing suicide. The Russian spy Iona Potapov metamorphosises himself eventually into George Kraft. Captured by American agents, he turns into the painter George Kraft, the simulacrum turning into the real thing, finding, in prison, artistic fulfillment and his own identity.

Campbell becomes tired of all these games in which people mistake his role. He finally rejects the fanatical friendship of his American Nazi fans and surrenders to Israeli agents, in order to be tried for his wartime activities. One person in the world is left (the other one, President Roosevelt, as is well known, had died in 1945) who knows that he was an American agent. The message which is his written testimony reaches Campbell in time to save his life in a kind of *deus ex machina* grand finale. Quite unexpectedly for the reader who is not fully aware of the protagonist's bitter inner conflict, Campbell, by himself, decides to die. His ethical side decides "to hang Howard W. Campbell, for crimes against himself." (*MN*

192) He is tragically aware that the dark, but visible and tangible part of his identity, which terribly impacted other people's lives, was far more important than the invisible "positive self" which was known only to two people, however important these people might have been.

The postmodern author has used his fictional design to create a puzzling, dizzying world in which genres such as autobiography and documentary realism, war fiction, war thriller, as well as the interplay of truth and falsehood, various simulacra, good and evil, hero and villain, as well as the relativity of historical accounts, work together to challenge what the readers apparently take for granted.

The autography form which frames the body of the text, much in the same way as the same technique works in the other war novel, *Slaughterhouse-Five*, creates an impression of realism and authenticity at first, to be reconsidered by what is to follow. The main character is introduced as a war criminal ushered in by a "real" writer and a "real" editor. The true confession of a criminal's war crimes is what one first expects. The perception that slowly takes shape is that the main character is not guilty, and what the reader is prompted to expect next is the fact that there will be a happy-ending: the American secret services will intervene, Howard Campbell will be proved innocent. Eventually, he is not exonerated, but not sentenced to death by the Israelis, either. He finds himself guilty and sentences himself to death for crimes committed…against himself, or against his true self, for being what he "only" assumed to be, in a terribly public display of a false persona.

Campbell succeeds in attracting the readers' sympathy. He is finally aware that there is no pure good and no pure evil, like in his youthful theatrical productions. He has painfully come to learn something, in postmodernist fashion, of the indeterminate, unstable, problematic nature of identity and history, of the way in which conflicting versions of the same person (the word "person" coming from "persona," a mask) or story can be constructed, and that the subject, although enslaved by history, builds itself, thus becoming answerable. Campbell is now aware that he must accept responsibility for the public mask which he accepted, irrespective of the initial motivation.

Campbell's Janus-faced identity pattern is in keeping with the postmodern world of multiple and fragmented selves and moral uncertainty, and a schizophrenic vision will appear in his other war novel, and in several of his other literary productions. But the critical deconstructing that the author engages in is not supposed to "undermine" representation whatsoever. His undertaking is, to a certain extent, an invitation to read what we consider as "textualized reality" more clearly and critically, sometimes assuming an alien perspective from which to look and decipher things that we tend to take for granted. His approach is probably not intended to subvert "history," but to reconsider it, as Patricia Waugh thinks that Rushdie and Vonnegut do: "both redefine 'history' by assaulting the Hegelian foundations of it as a dialectical movement underwritten by metaphysical causality and necessity…" (Waugh 61)

Howard Campbell is about to write and re-write his personal history, and Vonnegut, above and behind him, is dealing with the pattern of the novel in order to raise important issues and to get the reader to review crucial historical events, aware that history is not an account of hard and dried facts, but an ongoing process of reinterpretation and revision.

Disapproving of a certain "revisionism" in the manner in which the author represents the bombing of Dresden in *Slaughterhouse-Five* ("the bombing of Germany, rather than the German Holocaust, becomes for him the massacre that is situated beyond the bounds of representation" (Watts in Vonnegut 2000: 98)), Philip Watts goes on to charge Vonnegut with the indirect expression of Nazi sympathies, with Louis-Ferdinand Celine becoming his model for reinterpreting the complex narratives of history:

> …Vonnegut's fiction constantly returns to an attraction to fascism, a tendency … in other texts of the same period that exhibit a desire not so much to excuse as to understand and perhaps also to exorcise, to purge the guilt associated with fascist atrocities. (Watts in Vonnegut 2000: 98)

One is supposed to understand someone's sensitivity to the author blurring the line between good and evil when it comes to character delineation in fictional accounts, whether they tackle historical events in a direct manner or not. Nevertheless it is difficult to find enough evidence to charge Vonnegut with being a Nazi sympathizer in this novel or in any other book. It is true that he seems to set the image of the "humane" Campbell-the-American-German against a complex background in which we find the pathetically caricatured American Nazis, as well as the Jews who make terrible moral compromises, but it is hard to see here that he approves of his protagonist or of Nazism in general. He has Campbell sentence himself to death, inviting readers, one may safely say, to be responsible and be serious about the roles they assume in history and in their own personal histories, which give them the necessary, vital self-esteem they need in order to live with themselves, and not to condemn themselves, the way Campbell eventually does. Sanford Pinsker gives Vonnegut his due when it comes to the exploration of "the heart of darkness" of his characters' identity as an indication to phenomena we should be aware of in our own processes of self-examination:

> Vonnegut's point about the Nazi doppelganger within each of us, his insistence that each apparent Self has a concealed counterpart just underneath the skin, makes good – all *too* good – on a notion contemporary fiction inherits from earlier works like *Heart of Darkness* or *Women in Love*. (Pinsker 1980: 91)

His incredulity, or rather, reservations about accepting the grand narratives of war and history may be seen as one of the hallmarks of the postmodern sensibility, according to Lyotard's famous essay. Vonnegut has shown this as early as the 1950s, *Mother Night* has confirmed this at the beginning of the 1960s, and *Slaughterhouse-Five* will complete the picture. What will change will not wholly be a shift in the author's artistic vision regarding heroes, history and war, as significant changes in America's cultural ethos in the first place.

The years – less than a decade – separating the publication of Vonnegut's war novels, *Mother Night* and *Slaughterhouse-Five*, with the attending cultural shifts that occurred in the 1960s, explain the different reception that the two novels had. Vonnegut was still to wait for the right moment to successfully convey some of his messages, but some of them were already coming across in a world where war and heroes no longer had the mythical significance they used to have in earlier societies. Vonnegut referred to them as forms that defied meaning and got the audiences to take over, rather than being manipulated by pro-war heroic discourses.

BIBLIOGRAPHY

BROER, Lawrence, *Sanity Plea: Schizophrenia in the Novels of Kurt Vonnegut*, Ann Arbor: UMI Research Press, 1989.

HUYSSEN, Andreas, *After the Great: Divide Modernism, Mass Culture, Postmodernism*, Indiana University Press, 1986.

MACKAY, Marina, *The Cambridge Companion to the Literature of World War II*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

MARVIN, Thomas F., *Kurt Vonnegut – A Critical Companion*, Westport: Greenwood Press, 2002.

PINSKER, Sanford, *The American Novel in the 1960's*, Troy, NY: Whitston Publishing, 1980.

VONNEGUT, Kurt, *Mother Night* (1961), New York: Dell, 1974.

WATTS, Philip, "Rewriting History: Celine and Kurt Vonnegut," in *Kurt Vonnegut*, ed. Harold Bloom, Chelsea House Publishers, 2000.

WAUGH, Patricia, *Practising Postmodernism, Reading modernism*, London: Edward Arnold, 1992.

ETHICS OF MENTORING IN THE SCHOOL ENVIRONMENT

Pop Claudia Florina
Lecturer, PhD., University of Oradea

Abstract:Being a teacher means the certainty and the anxiety that you have chosen a complex profession, that you will go through a cognitive trail throughout your entire activity, but also that you have the power to give, to live under the sign of high aspirations, to find out solutions that is between art and science, between vocation and knowledge, between rationality and intuition. In this interesting and contradictory 21st Century, didactic activity means for teacher a dimension of knowledge and aquisition of scientific competences, of strict speciality, but also a pedagogical and psychological dimension, through which the young teacher gets in the schools world, mananging various activities-of a professional nature, but also of the human nature in general. And in all this, the mentor will be a guide through the labirinth of the profession, which conveys ideas, experiences, suggestions in a subtle process of initiation towards a possible professional perfection. The initial training, the academic stage of our training, is accomplished through this new professional relationship between the debutant/student and the experienced mentor who will illuminate a path of understanding the profession of active teacher or debutant teacher of the department.

Keywords: mentoring, school, ethical relationship, education field, teacher

A proiecta o activitate curriculară, a concepe strategii didactice, teste, proiecte, itemi relevanți, a completa şi armoniza domeniul formal de cunoaștere şi învățare cu cel nonformal de modelare a personalității, a cunoaște şi a înțelege natura umană, vârste, dificultăţi de relaționare, de comunicare sunt doar câteva ipostaze parcurse de orice profesor.

În acest sens devine axiomatica existența unui mentor care va fi o călăuză prin labirintul profesiei, care transmite idei, experiențe, sugestii într-un subtil proces de inițiere spre o posibilă desăvârșire profesională. Formarea inițială, etapa academică a pregătirii noastre se împlinește prin această nouă relație profesională între **profesoruldebutant/ student/ începător** şi **mentorul/ maestrul/ profesorul experimentat** care va lumina un drum al înțelegerii meseriei de profesor activ, de practician la catedră. Există diferențe majore şi ezitări tulburătoare între ceea ce ştii şi ceea ce trebuie să transmiți, să restructurezi adaptând în procesul didactic, pentru diferite secvențe temporale, vârste, clase, colective sau grupuri de elevi. Sunt procese de reflecție, de analiză şi sinteză, de autoanaliză, de înțelegere a contextelor educaționale extrem de diverse, sunt interogații ce par fără răspuns în absența unui spirit lucid, trecut deja prin etape similare şi care poate facilita selecția, înțelegerea, coborârea din templul cunoaşterii pure şi abstracte în lumea concretă şi ludică a copilului sau în lumea tumultoasă şi răzvrătită a adolescentului.

Dialogul între mentor şi debutant, fie el polemic, tensionat sau calm şi conciliant, înseamnă a aşeza în armonie cunoaşterea şi experiența, impetuozitatea începutului şi tentația totalității, cu selecția lucidă, cu adecvarea la context, cu adaptarea la obiectivele demersului educațional. Este un dialog necesar, care va fi dublat de studiu, de recomandări, de asistențe la ore, de constituirea unor portofolii prin care ceea ce pare nestructurat, excesiv, abstract devine clar şi structurat, adevărată paradigmă pentru o învățare activă, relevantă, contextualizată.

În cultura organizaţională rezidă moştenirea de experienţe, atitudini, eforturi educaţionale şi formative a generaţiilor de profesori care au format generaţii de oameni de succes, au clădit renumele şcolii. Menţinerea/clădirea unei culturi organizaţionale care

distinge şcoala, îi conferă acesteia caracter unic şi personalitate în spaţiul educaţional ar trebui să reprezinte prioritatea oricărui director de succes. Experienţa la nivel european –şi nu numai – ne arată că fiecare cadru didactic nou venit într–o unitate şcolară are nevoie de sprijin şi îndrumare pe parcursul primului an de activitate pentru a se integra în colectiv, pentru a fi cunoscut şi recunoscut de elevii şi de familiile acestora. Profesor debutant, stagiar sau cadru didactic cu experienţă, fiecare are nevoie să cunoască regulamentul intern de funcţionare al unităţii şcolare unde activează, procedurile specifice şcolii, valorile educaţionale şi morale pe care şcoala le promovează, are nevoie a i se clădi sentimentul de apartenenţă la colectivul în cadrul căruia lucrează, sentimentul că este apreciat ca persoană, că activitatea sa didactică este recunoscută şi valorizată, că ideile şi iniţiativele sale au impact, deci…are nevoie de un mentor.

Termenul este folosit pentru a numi un prieten şi un model, în acelaşi timp, un sfătuitor - consilier, o persoană care oferă suport, în moduri diferite, pentru a atinge obiectivele propuse. Mentorul îl ajută pe profesorul debutant să-şi dezvolte calităţile de care are nevoie pentru scopurile profesionale propuse.

"**Mentoratul** este termenul general folosit pentru a descrie relațiile dintre un individ mai neexperimentat, numit discipol sau protejat de către un alt individ, mai experimentat, numit mentor. În mod tradițional, mentoratul este văzut ca o relație diadică, față-în-față, pe termen lung dintre un supervizor adult și un învățăcel pentru a-i întări celui din urmă dezvoltarea profesională, academică sau personală."

În context educațional, mentoratul este o relație de colaborare temporară între doi profesori bazată pe relația dintre un profesor mai experimentat și un novice, sau un profesor debutant.

Scopul acestei relații este acela de a oferi noului profesor, un sistem de sprijin care să-l poată ajuta pe acesta să reușească. Cercetările au arătat că există o legătură între colaborarea dintre profesorul experimentat și debutant, în sensul că sunt mai multe șanse ca acesta din urmă să rămână în profesia de cadru didactic, decât cei care nu sunt susținuti. Mentorii eficienți trebuie să aibă pregătirea și practica lucrului cu adulții, să știe să asculte, să facă observații, și să fie capabili de rezolvarea problemelor. Mai mult decât atât, succesul relației de mentorat se bazează pe emoția reciprocă dintre mentor și profesorul debutant, pe modul comun în care văd aceștia munca împreună și stilurile de învățare pe care le abordează. În parteneriatele cele mai de succes, participantii realizează o creștere intelectuală și creativă cu idei comune care acționează ca un stimul pentru această creștere.

Mentoratul este:

Reciproc: Mentorul și profesorul debutant muncesc împreună pentru a dezvolta relații de parteneriat reciproc, în care fiecare devine, în aceeași măsură, profesor și discipol.

Dinamic: Mentoratul influențează/schimbă contextul, iar contextul modelează relația.

Reflexiv: Mentoratul facilitează reflecția din partea profesorului începător pentru a sprijini dezvoltarea identității profesionale; mentorul provoacă profesorul debutant,din punct de vedere profesional, să-și dezvolte propria filosofie cu privire la predare, precum și să-și definească eficacitatea ca profesor.

In acest context, **mentoratul nu este …**

• O clonare, ori o substituție a părinților sau acapararea unui discipol, sau o oportunitate de a demonstra cât de minunați suntem, sau o oportunitate de a stabili o bază de putere.

• O alternativă la o consiliere sau relație confesională.

• Despre o persoană (profesorul debutant) care devine cunoscător; este despre două persoane într-o relație de dezvoltare care susțin creșterea și învățarea reciprocă.

În cele din urmă, în domeniul educației, mentoratul este un proces complex și multi-dimensional de orientare, de predare, influențare și sprijinire al unui nou profesor. Este

general acceptat faptul că un profesor mentor conduce, ghidează și sfătuiește un altul mai tânăr în profe-sie și experiențe, într-o situație de muncă caracterizată prin încredere reciprocă și convingere. Mentoratul va necesita de multe ori utilizarea unor tehnici de coaching și consiliere, dar diferă de ambele.

O relație de coaching este mult mai limitată în scop și este adesea concentrată pe dezvoltarea unor abilități particulare de muncă și pe achiziția de cunoștințe. Coaching–ul este de obicei orientat pe termen scurt și spre performanță. O persoană poate împărtăși o relație de coaching cu mai multe alte persoane.

Coaching –ul este (procesul de) deblocarea a potențialului oamenilor, de a maximiza performanța lor. El îi ajută mai degrabă să învețe decât învățându-i. La fel ca mentoratul, coaching-ul poate fi înțeles într-un număr de moduri, deoarece există mai multe tipuri și abordări de coaching.

Consilierea este un proces realizat de consilieri sau psihologi care se adresează problemelor și tulburărilor psihologice. Mentorii joacă rolul de consilieri, atunci când oferă tipuri speciale de sprijin pentru cei care se află în situații stresante sau dificile.

Instruirea este un proces structurat de predare prin care formatorul se axează pe dezvoltarea de aptitudini, cunoștințe și atitudini necesare pentru a finaliza o activitate sau de a per-forma la un loc de muncă. Formare ca o formă directă de instruire poate să se bazeze uneori pe coaching si mentoring.

Aşa cum am menţionat, când vorbim despre mentorat, ne gândim la o relaţie bazată pe încredere, nu doar la o activitate în care o persoană cu înaltă expertiză din punct de vedere profesional îndrumă o altă persoană, aflată la începutul carierei sale, stimulând procesul de adaptare la cerinţele de rol. Mentorul urmăreşte identificarea şi actualizarea potenţialului stagiarului, contribuind astfel la satisfacerea nevoii fireşti a acestuia de împlinire.

Fără îndoială, relația impusă de mentorat este sinonimă clasicului raport maestru-discipol, fiecare cristalizându-se în interiorul unui parcurs de formare conștient, motivat și asumat. Indiferent de schimbările din sfera politicilor educaționale, de promovarea din ce în ce mai accentuată a filosofiei pluralității și a alterității ca emanație a „spiritului veacului" în care trăim, mentoratul își are rolul bine stabilit în piramida formării didactice.

Temeiurile filosofice ale acestui tip de raport formativ se găsesc în arealul conceptelor de *relație* și de *alteritate*, piloni semnificativi ai educației secolului al XXI-lea. Definită ca „un eveniment ontologic, întrucât spațiul ei este locul de manifestare a Spiritului, dimensiunea superioară a existenţei umane", *relația* este o formă de manifestare a umanității conștiente, ale cărei efecte vin din exploatarea *intervalului* dintre Eu şi Tu, care lasă loc multiplelor atitudini specifice intercunoașterii.

Pe de altă parte, mentoratul, ca activitate de modelare profesional-științifică asumată programatic și conștient, se încadrează în sfera mai largă a *socialității*, dacă avem în vedere funcționarea sa în interiorul comunităților profesionale.

Necesitatea menținerii mentoratului la toate nivelurile și formele de realizare a educației prin școală – tradițională/ modernă, de stat/ particulară, piramidală/ descentralizată, canonică/ experimentală etc. – este stringentă la momentul actual, dată fiind lipsa de atractivitate a domeniului educațional și tendința tinerilor profesori de a-și abandona, din varii rațiuni, meseria.

Una din premisele obligatorii ale mentoratului o reprezintă existența unei necesare „tensiuni etice" între mentor și cel mentorat, întrucât este ideal ca modelul reprezentat de cel dintâi să fie imitat diferențial. În altă ordine de idei, căutarea şi crearea unui stil personal de înlesnire a învăţării constituie o satisfacție și o împlinire în sine pentru cel implicat în actul de educaţie. Dacă unul dintre principiile şcolii umaniste de psihologie este acela că noi avem o profundă dispoziţie înnăscută de a încerca să devenim ceea ce putem să fim, atunci se poate

accepta idea că mentorul se autoformează, printr-o acţiune deliberată, programată şi gestionată algoritmic, într-un continuu proces de activare a potenţialului personal.

Mentorul îl ajută pe profesorul debutant – care este orientat de către facultate mai ales asupra aspectelor tehnice ale învăţământului – să nu ignore principiile morale care trebuie să-l călăuzească în activitatea didactică. Un profesor poate fi un foarte bun specialist la disciplina sa. El aplică tehnici variate de lucru la clasă, dar nu are rezultate. Atunci el trebuie să-şi pună probleme referitoare la copiii cu care lucrează: Care este nivelul cultural din care provin? Pot fi identificate diferenţe etnice, culturale, de stil de învăţare?; Ce îndemânări/abilităţi şi ce cunoştinţe au ei totuşi şi cum modul de instruire abordat este adecvat abilităţilor deja existente? etc. Prin astfel de investigaţii reflective profesorul poate angaja în mod conştient dimensiunile morale ale instruirii, cunoscându-şi mai bine elevii şi posibilităţile lor de învăţare. Şcoala trebuie să se ghideze după principii morale: justiţia, egalitatea, libertatea, cinstea, echitatea în distribuirea resurselor şi respectul pentru fiecare persoană. Profesorii, ca îndrumători, îşi vor concentra efortul, în consecinţă, şi pe dimensiunile morale ale şcolii: cultivarea copiilor în spiritul unei democraţii sociale şi politice, asigurarea pentru toţi elevii a accesibilităţii cunoştinţelor şi practicarea unei pedagogii care să asigure suport şi încurajare pentru toţi copiii.

În cadrul programelor de mentorat desfăşurate în şcoli, în cadrul unor proiecte europene sau naţionale, s-a constatat că profesorii debutanţi sunt atât receptori, cât şi generatori de cunoştinţe pe parcursul experienţei lor de învăţare a meseriei de profesor. Mentorului îi revine sarcina de a le crea oportunităţi, astfel încât reflecţia şi investigarea să devină parte integrantă a experienţei lor. Recomandăm ca profesorul debutant să redacteze rapoarte reflective regulate privind experienţele trăite, sub forma unui *jurnal didactic*, în care îşi investighează propriile practici. În felul acesta se internalizează ceea ce învaţă, se realizează reflecția asupra acestor lucruri, apoi analiza, ajungându-se astfel la o viziune proprie asupra carierei didactice.

În cadrul procesului de mentorat din România, profesorul debutant este încadrat în echipă împreună cu un mentor care îl va îndruma pe tot parcursul experienței sale, în primii doi ani de activitate. Profesorul debutant și profesorul mentor se angajează continuu într-un dialog care aduce la suprafaţă unele din modelele mentale care ghidează practicile lor. Lor li se poate alătura directorul instituției, aceste conversaţii vizând probleme substanţiale legate de specificul clasei sau contextul şcolii, precum şi al comunităţii. Ei reflectează asupra modurilor în care experienţele pe care le-au avut în şcoli şi universităţi au contribuit la formarea identităţii lor, precum și asupra manierei în care construcţia culturală a profesorului mentor îl defineşte şi îl susţine în realizarea rolului şi a imaginii sale profesionale.

O componentă principală a unei astfel de abordari de tip parteneriat este efortul de învăţare în echipă, în care mentorul şi profesorul debutant conduc proiecte de cercetare (de investigare), care au drept scop obţinerea unei mai bune înţelegeri a practicilor şi a rolurilor lor ca profesori. Acest proces comunică profesorilor debutanţi ideea că atât stagiarii, cât şi profesorii cu experienţă învaţă în mod continuu cum să predea. Totodată, se scoate în relief ideea că cea mai bună cale de a lega teoria şi practica este aceea care implică procesul de investigare sistematică şi autocritică asupra învăţării.

Conceptul de *mentor* este la fel de vechi precum însăși educația reprezentând activitatea pe care o desfășoară *mentorul*, într-o instituție de învățământ, împreună cu practicantul, în folosul celui din urmă pentru a-i sădi încrederea în sine, în perioada practicii pedagogice și, ca propunere de ultimă oră, chiar până la obținerea definitivării în învățământ (T. Pătrăuță, 2008). Conceptul de *mentor de succes* este asociat cu următoarele însuşiri, calităţi sau abilităţi psihice: înaltă expertiză profesională, entuziasm, naturaleţe, flexibilitate mentală, disponibilitate pentru comunicare, dorinţa de a împărtăşi celor mai tineri din propria

experienţă sau generativitate, uşurinţă în interacţiunea cu ceilalţi şi construirea unui climat de încredere, integritate, răbdare, încurajarea şi atitudinea suportivă faţă de stagiar, capacitatea de a empatiza şi, nu în ultimul rând, deschiderea pentru învăţarea permanentă.

Dacă am grupa aceste noţiuni în funcţie de mecanismele psihice predominant implicate, am observa că este vorba de aspecte cognitive, socio-afective, motivaţionale şi de personalitate. Cu alte cuvinte, competenţa de mentor integrează factori *intelectuali* (flexibilitate mentală, autodidaxie şi învăţare permanentă, expertiză profesională) şi *nonintelectuali* (abilităţi sociale, de comunicare, trăsături de personalitate: generativitate sau atitudine suportivă, capacitate de empatizare, integritate, entuziasm, naturaleţe – expresie a autopercepţiei pozitive şi acceptării de sine).

De subliniat că aspectele cognitive, socio-afective şi morale sunt absolut necesare pentru dezvoltarea competenţei de a mentoriza pe cei aflaţi la începutul carierei lor. Mai mult decât atât, Johnson şi Campbell (2002) consideră că „personalitatea şi nu factorii intelectuali reprezintă primul determinant al succesului unui mentor". Dorim să accentuăm rolul aspectelor morale în crearea unei relaţii eficiente, mai precis importanţa conduitei mentorului în raport cu principii etice şi deontologice. Deficitul la acest nivel ridică serioase semne de întrebare legate de competenţa mentorului. Este vorba despre verticalitate morală, integritate, onestitate şi consistenţă comportamentală în diverse contexte, respectarea confidenţialităţii.
Mentorul este profesorul de specialitate dintr-o școală, care are responsabilitatea de a conduce și coordona practica pedagogică a studenților, prin intermediul acesteia, ei aplică noțiunile și cunoștințele de metodică dobândite în facultate și învață să predea.

Mentorii de succes trebuie să fie „cadre didactice, antrenori, formatori, modele, protectori şi sponsori până la un anumit punct în timpul relaţiilor lor cu novicii..... să ofere oportunităţi pentru dezvoltarea altora, prin identificarea situaţiilor şi evenimentelor care contribuie cu cunoştinţe şi experienţe la viaţa novicilor" ().

Mentoratul este văzut ca un proces a cărui esenţă constă în transmiterea abilităţilor şi informaţiilor de la persoane cu experienţă către debutanţi.

Formarea cadrelor didactice de cea mai bună calitate, pentru formarea şi instruirea de cea mai bună calitate a elevilor, a devenit un leitmotiv a politicilor educaţionale la nivelul tuturor ţărilor europene. Sectorul educaţional poate furniza răspunsuri şi soluţii pentru toate provocările societăţii, datorită impactului asupra tuturor sferelor activităţii umane. A asimila ştiinţa predării, a activităţii educaţionale este tocmai ceea ce conferă identitatea profesională celui care se pregăteşte pentru o *carieră didactică.* (Păun, E, 2017)

James B. Rowley (M. Craşovan, 2005) identifică şase calităţi de bază, esenţiale ale unui bun mentor:

1. *Un bun mentor este implicat în sarcina de a ajuta studenţii practicanţi, dar şidebutanţi în succesul şi gratificarea în noua lor muncă.* Mentorii sunt capabili să aibă un impact important şi pozitiv asupra vieţii altora.
2. *Un bun mentor acceptă cadrele didactice debutante.*

La baza oricărei relaţii stă empatia – acceptarea altei persoane fără a face judecăţi. Empatia este definită ca fiind disponibilitatea educatorului de a înţelege atât de mult pe elev şi student încât să fie în stare, fără a neglija distanţarea faţă de acesta, să trăiască stările acestuia (bucuriile şi necazurile).

Mentorii buni nu judecă sau resping persoanele mentorate ca fiind slab pregătite, naive sau retrase, ci văd aceste caracteristici ca pe nişte provocări ce trebuie depăşite.

3. *Un bun mentor dovedeşte suport instrucţional.*

Cadrele didactice intră în carierele lor cu grade variate de abilităţi despre designul instrucţional. Debutanţii trebuie ajutaţi de către *mentori* să-şi îmbunătăţească performanţele, oricare ar fi nivelul lor de abilităţi.

Este de un real folos discuţiile purtate între mentori şi persoanele mentorate. Discuţiile bazate pe împărtăşirea experienţelor pot lua mai multe forme:

a. mentorii şi persoanele mentorate se pot angaja să predea în echipă sau să planifice activităţile în echipă;
b. persoana mentorată să asiste mentorul;
c. mentorul să asiste persoana mentorată,
d. mentorul şi persoana mentorată să asiste alte cadre didactice.

4. *Un bun mentor este eficient în contexte interpersonale diferite*.

Fiecare relaţie de mentorat are loc într-un cadru interpersonal unic. Cadrul didactic debutant poate da dovadă, în mare măsură, de atitudini diferite în ceea ce priveşte ajutorul oferit de mentor.

Mentorii buni trebuie să posede o înţelegere profundă a stilurilor proprii de comunicare şi bunăvoinţa de a observa obiectiv comportamentul debutantului.

5. *Un bun mentor este un model de învăţare continuu.*

Transparenţa, deschiderea în colaborarea cu colegii, inclusiv cu debutanţii, privind optimizarea procesului instructiv-educativ constituie atributele unui bun mentor. *Mentorii* conduc şi iau parte la ateliere de lucru, predau şi se înscriu la diferite forme de formare, dezvoltă şi experimentează noi practici, îşi împărtăşesc noile cunoştinţe, într-o manieră colegială cu cadrele didactice debutante.

6. *Un bun mentor comunică speranţă şi optimism.*

Un *mentor* bun capitalizează oportunităţile pentru a afirma potenţialul uman al persoanelor mentorate. Aceasta se realizează prin conversaţii private şi în întâlniri publice.

Așa cum am menționat, etica este importantă în procesul de mentorat. Cercetarea în domeniul educației profesorilor afirmă că profesia didactică presupune cerințe etice și deontologice în dezvoltarea personală și în cea profesională. Așa cum apreciază Sadio, ”educația reprezintă mult mai mult decât formarea abilităților, dobândirea abilităților sau competențelor, socializarea și cu siguranță mult mai mult decât predarea. O conștiință profesională puternică și deontologia corespunzătoare ar trebui să fie o dimensiune esențială în formarea cadrelor didactice”. Comportamentul lipsit de etică poate să distrugă încrederea și respectul între profesori și colegii lor. Profesorul trebuie să fie cinstit, echitabil, imparțial și cu responsabilitate profesională.

Codurile de etică au scopul de a ghida asupra felului în care un individ ar putea să acționeze ca membru responsabil moral al grupului, când situația cere un element de compromis între principii. Un cod deontologic al profesorilor ar trebui să unifice diferitele reglementări care sunt dispersate în acte, legi, statute sau standarde. Un cod deontologic pentru profesori cuprinde de obicei două părți, prima dintre ele referindu-se la Angajamentul față de elevi și cea de-a doua la Angajamentul față de profesie. Aceasta din urmă ar putea fi extinsă cu cerințele față de mentor. Pentru acest scop am putea să adaptăm Codul Etic propus de Consiliul European pentru Mentoring și Coaching (EMCC). Unele tipuri de comportamente, cerute fiecărui mentor (inclusiv profesorului-mentor) sunt universale. Printre acestea se numără nevoia de a trata activitățile de mentorat cu seriozitate, și cele referitoare la demnitatea, autonomia discipolului și la responsabilitatea comportamentului fiecăruia.

În plus, privitor la competențe, profesorul-mentor ar trebui să fie conștient dacă experiența și cunoștințele sale sunt proporționale cu așteptările și cerințele discipolului.

Privitor la context, profesorul–mentor ar trebui să înțeleagă că relația de mentorat reflectă contextul pe care se bazează și să se asigure că așteptările discipolului sunt înțelese corect de el/ea și că discipolul înțelege modurile în care aceste așteptări ar putea să fie satisfăcute

Privitor la management și la limitele funcției lui/ei-profesorul-mentor ar trebui să acționeze întotdeauna în limitele responsabilității lui/ei și să fie capabil să observe situația în care aceste limite sunt sau ar putea fi depășite și să fie conștient de conflictele potențiale care pot să apară în timpul relației de mentorat și să fie pregătit să se descurce în acele situații.

Profesorul-mentor ar trebui să fie drept și onest: ea /el ar trebui să mențină confidențialitatea ale cărei limite ar trebui să fie stabilite la începutul relației cu discipolul.

Privitor la profesionalism-profesorul-mentor ar trebui:

- să reacționeze pozitiv la nevoile legate de dezvoltarea vocațională a discipolului
- să nu profite de pe urma discipolului în niciun fel, mai ales financiar sau profesional
- să respecte regula potrivit căreia responsabilitatea rămâne chiar și după încheierea oricărei relații cu discipolul.

În toate profesiile, când vorbim despre mentoratul profesional este necesar să ne referim și la un cod etic. Într-adevăr, Consiliul European Pentru Mentoring și Coaching (EMCC) și-a actualizat Codul de Etică pentru profesionisti în general și pentru membrii ai EMCC în 2008 cu scopul principal ” să promoveze cele mai bune practici și să se asigure că sunt menținute cele mai înalte standarde posibile în mediul antrenor/mentorat, oferind cea mai mare oportunitate de învățare și de dezvoltare”.

Codul de Etică al EMCC acoperă următoarele domenii profesionle: competență, context, limite ale managementului, integritate și profesionalism, în care mentorii de profesie trebuie să acționeze etic. Bazându-ne pe propunerile sale în contextul acestui manual, vrem să subliniem următoarele aspecte:

1. **Competență**. Mentorul (se) va:
   - asigura că nivelul său de experiență și cunoaștere este suficient pentru a răspunde nevoilor celor mentorați (discipolilor)
   - dezvolta și apoi spori nivelul competenței participând la stagii relevante de training potrivite activităților de dezvoltare profesională continuă
   - menține o relație cu supraveghetorul calificat corespunzător care va evalua regulat competența lui/ei și va sprijini dezvoltarea acesteia
2. **Context.** Mentorul (se) va:
   - înțelege și se va asigura că relația de mentorat reflectă contextul în care are loc mentoratul
   - asigura că așteptările celui mentorat (discipolului) sunt înțelese și că mentorul înțelege cum trebuie atinse aceste aștaptări
   - căuta să creeze un mediu în care discipolul și mentorul se concentrează și au oportunitatea să învețe
3. **Limite.** Mentorul va:
   - opera tot timpul în limitele competenței proprii, va recunoaște când această competență poate fi depășită și când este necesar să trimită discipolul la un mentor mai experimentat
   - fi conștient de posibilitatea să apară conflicte de interese din relația de mentorat și să se ocupe de ele rapid și eficient pentru a se asigura că nu există niciun prejudiciu pentru discipol.
4. **Integritate.** Mentorul va:
   - menține mereu nivelul de confidențialitate care este potrivit și agreat de la începutul relației.
5. **Profesionalism.** Mentorul (se) va:
   - răspunde la nevoile de dezvoltare ale discipolului, așa cum sunt definite de agenda adusă la relația de mentorat

- asigura că durata contractului de mentorat este numai atât de lungă cât este necesar pentru procesul de mentorat

Alte considerații de natură etică

Organizația London Deanery Coaching and Mentoring, propune propriul cod etic pentru mentori pe care l-am adaptat pentru a fi utlizat în acest manual:

- Rolul mentorului este să răspundă la nevoile și la agenda discipolului; nu să impună propria sa agendă
- Mentorii trebuie să respecte în cadrul acordului actual cu discipolul confidențialitatea potrivită în context
- Mentorii trebuie să fie la curent cu orice lege actuală și să lucreze în cadrul legii
- Discipolii ar trebui să fie conștienți de drepturile lor și de orice proceduri de reclamare
- Mentorii și discipolii ar trebui să-și respecte reciproc timpul și responsabilitățile asigurându-se că ei nu impun dincolo de ceea ce este rezonabil.
- Discipolul trebuie să accepte responsabilitatea crescândă pentru gestionarea relației de mentorat; mentrorul ar trebui să-l împuternicească pe discipol să facă așa și trebuie în general să promoveze autonomia celui care învață
- Fiecare parte poate să dizolve relația
- Mentorii trebuie să fie conștienți de limitele propriei competențe în practica mantoratului
- Mentorul nu va pătrunde în domeniile pe care discipolul dorește să le păstreze private până când nu va fi invitat să o facă. Totuși, el ar trebui să-l ajute pe discipol să înțeleagă cum pot fi relaționate alte probleme cu aceste domenii
- Mentorii și discipolii ar trebui să-și propună să fie deschiși și sinceri unii cu ceilalți și cu ei înșiși în legătură cu relația lor
- Mentorii și discipolii împărtășesc responsabilitatea pentru lichidarea relației când aceasta și-a atins scopul-ei trebuie să evite să creeze dependență.
- Relația de mentorat nu trebuie să fie de exploatare în niciun fel, nici nu poate fi deschisă la interpretări greșite.

Ca atare, este necesar să se stabilească un acord etic între discipoli și mentori pentru a garanta o relație profesională și eficientă.

Chiar dacă privite din exterior, școlile sunt percepute în mod similar, fiecare dintre ele are trăsături distincte si culturi ce le face diferite de alte școli. Cultură organizației școlare este unul dintre cei mai importanți factori care contribuie la eficiența și succesul școlii.

Există diferite definiții ale culturii organizaționale. De exemplu, Edward Sapir identifică trei sensuri principale ale culturii:

• sensul tehnic, care are ca scop pentru unificarea tuturor elementelor umane (cultura umană coextensivă, termenul identic cu "civilizația"),

• cultura ca un ideal de personalitate, în ceea ce privește educația și formarea,

• cultura ca spirit sau geniu al unei națiuni.

Prin urmare, putem concluziona prin a defini cultura organizațională ca fiind formată din valorile, simbolurile, ritualurile, ceremoniile, miturile, atitudinile și comportamentele tipice pentru un anumit societate. Aceste elemente sunt apoi transmise din generație în generație. Cultura organizațională poate fi înțeleasă ca un mod de a gândi, simți și acționa, având o influență enormă asupra rezultatelor și evoluției unei anumite organizații.

Cultura organizațională este definită de credințe, valori și norme de comportament legate de ceea ce reprezintă nivelul de bază cu privire la percepția participanților cu privire la lucrurile care se întâmplă în organizație, aspecte care sunt necesare și acceptate, precum și potențialele amenințări. Normele și valorile în organizațiile necesită o percepție comună asupra lucrurilor care sunt importante, pozitive și dorit. În acest fel, idealurile și

comportamentele participanților în organizație ar trebui să poată fi prefigurate. Valorile sunt esențiale pentru cultura organi-zațională. Unele dintre domeniile în care putem identifica valorile școlare sunt: performanta, competența, competitivitatea, inovația, calitatea, serviciile pentru clienți, lucrul în echipă, grija și considerația pentru oameni.

Pentru un mediu organizațional de succes, un rol deosebit de important în mentoratul între profesori aparține mentorului, care este un profesor ce lucrează în aceeași școală cu discipolul. Aptitudinile și competențele lui sunt cruciale pentru succesul programului de mentorat.

Pentru a decide dacă un anumit profesor, poate acționa în mod corespunzător cu statutul de mentor, trebuie să dispună de următoarele:

1) caracteristicile personale adecvate,
2) cunoștințe adecvate, abilități și experiență ca profesor,
3) atitudine și motivație adecvată.

Activitățile mentorului trebuie să se bazeze pe implicarea acestuia voluntar în rolul de mentor și pentru a asigura familiarizarea cu rolul de cadru didactic și integrarea profesorului începător în noul mediu, la locul de muncă. În acest sens, cel mai important pentru succesul mentoratului între profesori este implicarea voluntară și personală a mentorului.

Pe de altă parte profesorul mentorat trebuie să fie deschis și dispus pentru o astfel de relație, să aibă încredere în mentor. În caz contrar, activitatea de mentorat nu va fi eficientă și va duce la frustrare si descurajare. Pentru eficiența cadrelor didactice de mentorat, este important ca profesorii (atât mentorii cât și cei mentorați) să înțeleagă rolul mentoratului.

În lucrarea sa "Păstrarea excelenței cu trei tipuri de mentori" Anthony K. Tjan a descris trei tipuri de mentori: **1**. mentor prieten; **2**. mentor pentru carieră; **3**. mentor pentru viață.

Cu toate acestea, în educație, în școală, nu numai în cazul în care mentorul combină toate aceste trei tipuri, dar, de asemenea, în funcție de situație, el trebuie să preia sarcinile un antrenor, a unui ghid, a unui expert, a unui model, a unui motivator.

Referitor la tipurile de mentori menționate mai sus, un exemplu de mentor pentru carieră este un supraveghetor al profesorului care intră în sistemul de învățământ, cu scopul promovării, dezvoltării și formării profesionale. Acest rol apare în unele dintre țările Uniunii Europene.

De asemenea, este de remarcat faptul că, în mediul școlar mentorul este ca un prieten, care sprijină profesorul debutant, nu numai psihologic, dar în primul rând în dezvoltarea competențelor profesionale. În general, debutanții in învățământ îți exprimă continuu nevoia și dorința de a avea un mentor dispus să împărtășească cunoștințele, abilitățile și întreaga experiență pe care o are. Aceasta este caracteristica cea mai dorită a mentorului. Gândirea pozitivă este, de asemenea, esențială în acest loc de muncă. Când vine vorba de abilitățile de mentor foarte dorite de către discipoli, acestea sunt abilitățile de comunicare și coaching interpersonale. Mentorul trebuie să știe, de asemenea, modul în care să încurajeze și să-i motiveze pe alții și dorește să contribuie la creșterea, la formarea altor oameni de succes.

Calitatea unui mentor constă în dăruirea cu care împărtășește unui debutant experiența sa, oferind acestuia model de conduită, de profesionalism și sprijin în tot ceea ce înseamnă proiectare, predare și evaluare. Mentorul, având o experiență pedagogică, oferă debutantului în învățământ, instrumentele și metodele folosite în cunoașterea elevului, îl poate sprijini în toate acțiunile sale, fiind deschis spre a încuraja găsirea unor noi tehnici eficiente pentru a surprinde cât mai natural personalitatea copilului.

BIBLIOGRAPHY

Craşovan, M., 2005, „Rolul mentorului în activitatea cadrului didactic debutant", în *Preocupări actuale în ştiinţele educaţiei,* vol. I, Editura Eikon, Cluj-Napoca, pp. 112-130.
Ezechil L., Dănescu E., 2009, Caiet de practică pedagogică, (NIVEL II), Ed. Paralela 45, Seria Ştiinţele educaţiei, Piteşti
***Ghid MENTOR. Cum să implementăm modelul de mentorat în școală – sfaturi pentru școală, an școlar 2016/2017, Project and agreement number - 2014-1-PL01-KA200-003335
H.G. 536/2011 - Ordinul privind aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare
*** Ghidul pentru mentori și coordonatori de programe de mentorat, în cadrul proiectului *Learning to Be a Good Mentor* (LeGMe), un proiect Grundtvig Parteneriat pentru Învățare (2013-1-RO1-GRU06-29565) a învăţământului special şi integrat – L.E.N. nr.1/2011
*** **Ghidul profesorului debutant** , Andreescu Magda Cornelia, Apetroae Mihaela, Apopei Alla, Iaşi , Editura Spiru Haret, 2014, ISBN 978-973-579-247-3
*** **Manualul mentorului** , Andreescu Magda Cornelia, Apetroae Mihaela, Apopei Alla, Iaşi , Editura Spiru Haret, 2014, ISBN 978-973-579-246-6
Sas, C.; Popa, C., 2004, *Practica pedagogică. Suporturi teoretice şi metodologice pentrustudenţi şi mentori*, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea.
*** *Strategia de implementare a unui program de mentorat la nivel institutional,* Râmnicu-Vâlcea, 2014, **ISBN 978-973-0-17246-1**
Pătrăuță, T., 2008, *Caietul îndrumător de practică peagogică,* Editura „Vasile Goldiș" University Press, Arad.
Păun, E., 2017, *Pedagogie. Provocări și dileme privind școala și profesia didactică,* Editura Polirom, Iași

A HISTORY OF PERCEIVING THE COLOUR BLUE ACROSS CULTURES

Irina-Ana Drobot
Lecturer, PhD., Technical University of Civil Engineering Bucharest

Abstract: The purpose of this paper is to analyse reasons why the colour blue was not perceived by ancient cultures. The explanation comes from the field of evolutionary psychology, and has to do with the fact that colours were associated with various messages, from signaling something dangerous (such as red for blood) to signaling that something is safe to eat, such as various fruit. Since blue fruits are not so often found in nature, and since noticing that the sky is blue were not vital details in ancient times, there were no reasons why the perception of the colour blue could be significant back then.

Keywords: culture, colour, evolutionary psychology, ancient times.

1. Motivation: the Colour Blue in the Ancient World and Today

There's Evidence Humans Didn't Actually See Blue Until Modern Times is the title of an article by Fiona Macdonald from April 7, 2018. This popular science article prompts us to think about the way human beings have perceived colours across history and what the reasons for this state of affairs could be. Macdonald draws our attention to the fact that ancient literature does not mention the colour blue: Homer, in his well-known work *TheOdyssey*, describes the ocean as wine-dark and never as blue. The Bible also never mentions the colour blue when it comes to describing the sea. The ancient tablets of Ugarit, the writings where the Bible originated from, also make no mention of the word *blue*. Ancient Chinese writings also never mention the colour blue in relation to such a normal reality in our times, when we associate the sea, the ocean and the sky, in a standard way, with the colour blue. Such a reality is inconceivable to us during our contemporary times, as we see blue as a symbol of royalty, of the military, of artistic tendencies, of business, as we associate uniforms worn in various domains with this colour. What is more, naturally, to us saying that the sky is blue is something extremely ordinary and absolutely common it requires no more questioning. We even have the well-known phrase "to feel blue" which means to feel sad, and which we use constantly, to the extent it no longer has any literary or figurative value. The phrase *blue blood* refers to aristocratic families and it was used due to the issues with poor blood circulation in historical times in such families. The blue city, named Chefchaouen in Morocco is now a well-known site on Facebook through constant sharing.

2. Colours Exist When They are Named: A Matter of Perception

This leads us to the question of how personal perception is, and to what extent it is influenced by cultural factors? Could our ancestors really not see the colour blue if they did not have a name for it back then?

We could say that all of us perceive aspects of this world in a subjective way, but how much of our perception is truly personal? Aren't we influenced by what we are taught about certain aspects of reality? How do we go about between a subjective and objective view of what we see around? The education we receive, personal experiences, unconscious drives and even language may be among what influences our view of the world. Moreover, there seems to be a structure which organizes our perception: we tend to form patterns to order and understand our experience. Such a wish seems normal for us to be able to function in this

world. We not only need to understand the way the world works but we also need a common understanding of it in order to interact symbolically with each other and to live together in a community.

The idea of the existence of certain categories that the mind uses in order to make sense of the raw, unstructured experience may have been first put forward by Kant; but, while Kant regarded them as innate and immutable, the modern authors emphasize their cultural and historical dependency. A great deal of the evidence supporting such a culturally relative view on perception was brought up by linguistic anthropology. Language and thought are intimately related, one may say, along with Wilhelm von Humboldt, who claims that "language is the very fabric of thought" (Gericke 2012: 186). Language implies more than just expressing oneself or describing what we perceive. Languages help us categorize, distinguish, "create" the world in a certain way, according to a pattern. According to Edward Sapir (1929: 69), "Human beings do not live in the objective world alone, nor alone in the world of social activity as ordinarily understood, but are very much at the mercy of a particular language which has become the medium of expression for their society. The fact of the matter is that their "real world" is to a large extent unconsciously built up in the language habits of the group... We see and hear and otherwise experience very largely as we do because the language habits of our community predispose certain choices of interpretation."

There are patterns we apply to our perception involuntarily. Had we not lived in a certain community speaking and hearing a certain language, our perception of the world would have been different. For instance, as Ralph Strauch writes in *The Reality Illusion*, "[…] something which we see clearly as a physical object, like a house, the Nootka perceive as a long-lived temporal event. The literal English translation of the Nootka concept might be something like 'housing occurs;' or 'it houses." It is difficult for us to think, perceive like the Nootka and the same goes for them. Moreover, had we not read about this we wouldn't have perhaps thought that perceiving the house in this way was even possible.

It is not easy to realize how our perceptions are shaped by the culture we have been born into.

People have always had the tendency to structure the world we live in. For this, we have ordered everything into categories, objects, persons, situations. We did this by understanding the way this world works, by naming objects and so on, by describing situations. And naming these, and language as a whole, have ended up by structuring our perception, in their turn. By doing so we should know what to expect from people or various events. Yet wouldn't we remain somehow "trapped" in this view of the world?

Perception is not only subjective. It's not simply a matter of personal opinion. There are patterns, rules according to which we organize our perception of the world. Some depend on and are required by the culture we live in. Our perception of reality may vary and most of it may be dependent on the patterns established by the structure of language or what has been believed to be innate rules of perception. We form a mental, inner image of the world due to factors previously mentioned.

To us, living in the contemporary world, not perceiving and not naming the colour blue is something pertaining to a science-fiction world. There are fairy-tales telling of how the world came to be coloured, and reasons for this happening are a hero, a child, who travels the world and finds a colourful country and brings the colours to his own home town which was originally white, or a magical colourful bird who loses its feather and brings colours to a black and white world. The folk tales have a grain of truth when they talk about the world first being white, perhaps, if we think of the fact that etymologically, the word *blue* in Romanian, *albastru*, originates from the word *albus*, the Latin for white, and which in Spanish and French means *dawn*.

The existence of the word *blue* in language has to do with whether or not this colour is perceived. Kosara (2011) writes a popular science article about *You Only See Colours You Can Name*. Kosara writes about the Sapir-Whorf Hypothesis, claiming you cannot see something until you have a name for it in language. What accounts for this situation, of no word meaning blue in ancient cultures, could have to do, according to evolutionary psychology, to the lack of need for this for survival. Other colours, such as black and white, were immediately perceived, as when living in ancient times there was a need to distinguish between something basic such as day and night. Also, perceiving the colour red was a must, since it could signal danger: the blood is red and when we are wounded our organism acts immediately by lowering the blood pressure so that we would not lose too much blood and manage to survive. Green and yellow were significant colours, as in ancient cultures there was a need to distinguish among fruit that were ripe or not. However, blue fruit were not very common, and noticing the colour blue in the sky was not something vital. According to Taggart (2018), the ancient humans were colour-blind when it came to blue.

Jones (2017) draws attention to the fact that colour perception depends on culture, and that there are cultures in which there exists no concept for the word *colour*, which is so normal and commonplace to us. The people living in the Candoshi village in Peru do not have such a concept, anthropologist Alexandre Surrallés notices. He asks them about a coloured chip "How is it" and "What is it like?" and they answer with: amber, ginger, yellow-orange etc.

3. An Expensive Colour Through History

The colour blue was expensive in the ancient world, as well as in the Renaissance when used in jewelry and in art. In ancient Egypt, the colour blue was used for jewelry, and in the Renaissance, for painting. The shade of blue azurite is the first documented one of the colour blue, and it referred to a natural blue mineral. The Egyptians were the first to produce the colour blue, through the use of pigments. They used it for painting ceramics and statues; they also used it for decorating pharaohs' tombs. The Romans also used it.

Lapis lazuli was a semi-precious stone which started the tone for the ultramarine shade about 6000 years ago. The Egyptians imported it from Afghanistan and turned it into a paint, which they used for jewelry and headdresses. Lapis lazuli was used as a pigment called true blue in the 6th century in Buddhist paintings in Bamiyan and Afghanistan. *Ultramarine* in Latin means "beyond the sea", a phrase which refers to the imported pigment by Italians in the 14th and 15th centuries into Europe. Middle Ages artists in Europe were always looking for the royal blue shade, which was as expensive as gold. This shade was used in paintings for the robes of the Virgin Mary. Vermeer used this colour a lot and his family was put into debt because of this.

Famous shades of blue are cobalt blue, used in the 8th and 9th centuries, for the colouring of ceramics and jewelry, then indigo, which was used for dying textiles and which was cheaper than the blue used for paintings, then marine blue, used for British Royal army uniforms, and, afterwards, Prussian blue, used by Pablo Picasso in his Blue Period and by the Japanese woodblock artist Katsushika Hokusai for his Mount Fuji works.

4. Blue, the Colour of the Divine and of Spirituality

From ancient, pagan times, to Christian art, gods and saints are represented in relation to the colour blue. In Jewish religion, as in the previously mentioned cases, blue stands for the sky and for the divine. Mosques in Iran are built using blue tiles. In ancient Egyptian culture, blue stood for the sky, as a symbol of separating life from death. In Buddhism blue stands for the heavens above and the waters below. In Hinduism, also, dark blue stands for the god Vishnu. In China, blue is also associated with the skies and with immortality. As such, blue is a constant and universal symbol of spirituality throughout cultures and

throughout history. It stands for the sky and for the sea in Japanese and Indian culture. The colours blue thus retains a special aura, and it stands apart from the other colours, perhaps due to its history of perception and creation, as well as its expensive nature.

Furthermore, blue is also regarded as a symbol for longing, and within the trend of Romanticism, for instance within German Romanticism, the blue flower is a symbol of aspiring towards infinity and towards an ideal, in a similar way to the connection with symbolizing spirituality.

The fact that blue is a symbol for high aspirations and spirituality may also have to do with the way it is perceived by the human eye, not just with vast and apparently infinite spaces such as the sky and the seas, which have captivated the imagination and have led to the creation of ancient mythologies. There is a sharp process of refraction of the colour blue by the human eye, making the less flatten and the blue image is pushed back. As a result, the blue spaces and areas are perceived as receding and apparently smaller than in reality, and, if interior spaces use the colour blue too much, then the process of refraction lead to the perception of a phenomenon similar to a fog. Due to such an optical illusion, we may have imagines something spiritual about the colour blue. What is more, there is an optical effect named atmospheric perspective, which explains how objects which are far away seem to be more blue.

5. Conclusions

The association with the colour blue of the sea, ocean and sky is a normal reality nowadays, and it is fascinating to think back to the ancient world where this association never occurred. As a proof, when we imagine stories from the Bible and from Homer's *Odyssey*, we inevitably think of the sea, of the ocean and of the sky as blue. We have never thought about the fact that such a word was never mentioned in those early works. This proves that our perception is always influenced by the culture we live in. We have been taught to perceive the colour blue and to associate it to the world around us without giving too much thought to it. As a result, we never noticed the fact that the word was not mentioned in ancient texts until we were drawn attention to this interesting detail by popular science articles on the Internet.

The paper has drawn attention to the fact that there are possible correlations between the way blue has been established as a universal symbol across cultures and the way it is perceived by the human eye, besides the way it has been created as an expensive dye in the history of art. Due to the optical illusions of perceiving blue objects through the fog or further away, there is the suggestion that blue can stand for a spiritual dimension, which is far away due to the effort to reach it through aspirations and spiritual perfection. Since it had nothing to do with basic survival in the early days of humanity, its symbolism together with its use was removed from the world down here, and came to stand for what is refined (blue blood refers to aristocracy), expensive and precious (lapis lazuli), and spiritual longing. If today blue is also the colour associated with military and business uniforms, the symbolism of something precious and worthy remains: the military is associated with the heroic, and the business world as well, together with an aura of exceptionalism achieved through hard and efficient work, making all the effort valuable. Blue remains a mark of distinction. There are, however, exception in some cultures such as Korean where blue is the colour of mourning, yet even in this case it is connected to religious feelings and spirituality. However, when it comes to the phrase *to feel blue*, it refers to a very earthly feeling, sadness, which is related to here and now.

BIBLIOGRAPHY

Jones, Nicola, 2017, *Do You See What I See?* https://www.sapiens.org/language/color-perception/
Sapir, Edward, 1929, *The Status Of Linguistics As A Science*, in Language, Vol. 5, No. 4, Linguistic Society of America, stable URL: http://www.jstor.org/stable/409588
Strauch, Ralph, 2011, *The Reality Illusion*, Somatic Options.
Gericke, Jaco, 2012, *The Hebrew Bible and Philosophy of Religion*, Society of Biblical Literature, Atlanta.
Kosara, Robert, November 20, 2011, *You Only See Colours You Can Name*, https://eagereyes.org/blog/2011/you-only-see-colors-you-can-name
Taggart, Emma, February 12, 2018, *The History of the Color Blue: From Ancient Egypt to the Latest Scientific Discoveries*, https://mymodernmet.com/shades-of-blue-color-history/
Macdonald, Fiona, April 7, 2018, *There's Evidence Humans Didn't Actually See Blue Until Modern Times*, https://www.sciencealert.com/humans-didn-t-see-the-colour-blue-until-modern-times-evidence-science

ABOUT THE PREMISES OF THE FOUNDING OF THE ROMANIAN MEDIEVAL STATES.WALLACHIA

Ştefan Lifa
Lecturer, PhD., West University of Timişoara

Abstract:In the first centuries of the second millennium the medieval state Wallachia was formed with the first capital at Campulung. In general, the coming of the medieval states from the north of the Danube below had a first phase in which very well-formed, economically, socially, militarily formed unions

Keywords:Wallachia, Terra Transalpina, Basarab, Campulung, medieval history

În teritoriul Banatului de azi, Sfântul Gerard de Sargedo (Legenda Sfântului Gerard,18), venit de la Veneţia,îi înţelegea pe localnici deşi nu cunoştea bine limba maghiară.

Mai târziu, o menţiune în legătură cu Papa Grigore al IX-lea se referă la numirea unui episcop pentru zona Transilvana –gurile se refră Dunării „potrivit cu acea naţiune" –„*ili nationi conformen..*"[1]. În vremurile care au urmat, Grigore al IX-lea i-a cerut lui Ludovic de Anjou să-şi dea concursul la crearea unei episcopi catolice aici, episcopie care urma să-l aibă în frunte pe italianul Angelo de Spoleto. Despre acesta din urmă se susţinea că „*ştie limba zisei naţii*" –„*qui limguam dicte nationis*"[2].

Populaţia authtonă romanică sau romanizată locuia cu precădere în podişurile înaşte, în zonele de câmpie colinară, unde existau păduri, în microzone de pe văile unor râuri (bazinul superios, mijlociu sau inferior al unui râu mai mare, bazinul câte unui râu mai mic), depresiuni intr şi extramontane, în vreme ce alogenii se aşezau de obicei de-a lungul văilor largi ale principalelor cursuri de apă şi câmpie[3]. Astfel de zone, locuite în descursul primului milniu de către populaţia authtonă, curpindeau mai multe aşezări. Nevoia de a executa unele lucrări împreună, de a exploata bogaţii naturale comune, realţiile economico- sociale, limba, cultura materială (vezi Ipoteşti-Cândeşti, Costişa-Botoşana, Hanska-Hucea, Berea-Ciumeşti, Davideni-Neamţ,Dulceana-Teleorman, Budureasca-sudul Dunării[4]. Şi spirituală, precum şi nevoia de apăare comună au determinat construirea uniunilor de obşi pe tot cuprinsul spaţiului carapto-danubiano-pontic. Cuprinzând 8-10 şi mai multe sate, acestea sunt

[1] .Hurmuzachi,I,I,p.132, apud V.Spinei ,*Marile migaţii din estul şi sud estul Europei în secolele IX-XIII*, Institutul Eurpean,Iaşi, 1999,p.11

[2] Hurmuzachi,I,8 ,p.217 apud ibidem

[3] D.Gh.Teodor ,*Aspecte etno-demografice ale continuităţii la est de Carpaţi în sec. V-XI e.n* , în Memoriile Secţiei de Ştiinţe Istorice ale Academiei Române, seria IV, tom XII, 1987 , Bucureşti, 1990., p.173-178.

[4] Vezi în acest sens Idem , *Unele consideraţii privind încheierea procesului de formare a poporului roman* , în Arheologia Moldovei,IX, 1980, p.75-84;idem ,*Conceptul de cultură Costişa-Botoşana.Consideraţii pvind continuitatea popalaţiei autohtone la est de Carpaţiîn secolele V-VIIe.n.*, în Studia Antiqua et Archaeologica,II,Iaşi , 1983, p.215-229;Suazana Dolinescu-Ferche,Ciurel , *habitat de VIe-VIIe siecles de notre ere, în Dacia, 23, 1979, p. 179-230;idem ,La culture "Ipoteşti-Cândeşti(VIe-VIIe siecles). La station en Valachie în Dacia, 28, 1984,p.117-148;P.Roman ,Suzana Dolinescu-Ferche ,Cercetările arheologice , Cercetările de la Ipoteşti (jud.Olt).Obesrvaţii asupra cuturii material authtone din secolul al VI-lea în Muntenia , în SCIVS, 29, 1978*, 1,p.73-92;I:Mitrea , *Principalele rezultate ae cercetătorilor arheologice din aşezarea de la Davideni (secV-VII e.n) , în Memoria Antiquitas, 7-8*, Piatra Neamţ, 1974-1978, p.78-82;I.Crnea ,*Cu privire la teritoriul"nucleu" de formare a poporului român , în Studii şi cercetări de geografie ,I, 1967*, p.3-14;N.Săcară,*Consatntă şi variabilitate a habitatului rural bănăţean în Evul mediu , în Dincolo de zidiri*,Timişoara, 2001, p.3-11;etc.

cunoscute sub numele de *„ţări”* (Maramureşului,Zarandului,Făgăraşului, Oltului,Vrancei,Bârseietc.), *„câmpuri”* (lui Vlad, Dargoş.etc), *„codrii*”(Cosminului,Herţii,Lăpuşnei etc.), *„cobâle”* (Dorohoiului,Bacăului,etc.) sau *„ocoale*” (Câmpulungului, Putnei,etc.)[5]. În secolele al VIII-lea – al IX-lea este specifică cultura veche românească de tip Dridu[6] (denumită după localitatea cu acelaşi nume); aceasta fiimd reprezentată de obşti teritoriale care formau unele zone numeroase aglomerări, grupări de aşezări. Refertor la aceste aglomerări, posibile organisme poltice, Şt.Olteanu a elaborat următoarea clasificare[7]:

- Cele care cuprind între 20-60 de aşezări, cu o suprafaţă între 2000 şi 5000 de km^2 în zonele Botoşani, Iaşi, Bârlad(Moldova), Carasu(Dobrogea), Brăila,Buzău Călăraş(Muntenia), Biharea, Alba-Iulia,Cluj(Transilvania);

- Organisme politice ce cuprind între 10-20 de aşezări grupate pe suprafeţe între 500 -500 de km^2: în zonele Vaslui,Cotnari,Bacău (Moldova), între Argeş şi Dunăre, Giurgiu,Bucureşti,Craiova (Muntenia,Oltenia), între Orşova şi Moldova Veche (Banat), apoi Arda, Târnave şi zona Bârsei (Transilvania);

- Grupări cu 3-8 aşezări pe suprafeţe până la 50 de km^2: zona Vrancea, cursurile inferioare al Vedei şi Teleorman, Calafat, Corabia,Drobeta,Tiişoara,Făgăraş, Braşov,izvoarele Oltului şi Mureşului.

Sunt evidente în această perioadă şi unele diferenţieri sociale accentuate de propietăţiile funciare mai întinse, de situaţia politică, scoială şi militară diferită de la o zonă georgrafică la lata. Astfel diverse aşezări (Udeşti-Suceava,Budurească,Dăbâca,etc.) s-a considerat existenţa unor construcţii alcătuite din două încăperi, posibile reşedinţe reprezentative pentru unii conducători, juzi sau cnezi.

De asemenea o altă diferenţiere socială o sugerează tezaurele de la Coşoeni,Firtusu, Sânicolau Mare, Răducăneni, datate în perioada secolelor VIII-X[8]. Alături de acestea trebuie menţionate mormintele cu inventar mai bogat ca cele descoperite la Obârşia,Izvorul,Stoicani,Ciumbrud,.etc[9].Tot ca o dovadă a acestor diferenţieri sociale poate fi amintită existenţa atelierelor , a neltelor speciale pentru prelucarea aurului şi argintului la Costeşti –Iaşi, Hoga,Dodeşti-Vaslui,Corund,Felnac,etc[10]., asemenea obiecte fiind destinate unor grupări de indivizi cu mai multe posibilităţi materiale.

---

[5]D.Gh.Teodor ,*Aspecte etno-demografice*..p.173-178;Şt.Olteanu ,*Societatea carpato-danubiano-pontică*...,p.33-36;Şt .Pascu , *Voievodatul Transilvanei* , voi.I,Cluj-Napoca, 1971, p.33-40;F.Salvan, Consideraţii cu privire la voievodatul din Ţara Bârsei, în Cumidaca, 1990-1994, 15-19,p.56-65;etc.

[6] D.Gh.Teodor, *Apartenenţa etnică a culturii Dridu, în Cercetări istorice* ;IV,Iaşi, 1973, p. 127-142.

[7] Şt.Olteanu, Scoietatea românească la cumpănă de milenii. Secolele VIII-XI, Bucureşti , 1970, p75-84; vezi şi Ibidem,*Societatea carpato-danubiano-pontică în secolele IV-XI. Structure demo-economice şi social politice*,Bucureşti, 1997, p.24-33, zonele mai intens locuite :zona Brăilei cursurile inferioare ale Buzăului şi Călmăţului ,între Călăraşi şi Dunăre ;între apa Colentinei şi Dâmboviţei;între Vedea şi Teleorman, zonele Corabia,Calafat ,Turnu-Severin ,Bucov ,Râmnicu-Vâlcea şi zona Timişora şi Ocna de Fier , în Transilvania între Crişul Repede ,Someş şi Porţile ânavelor , la izvoaele Mureşului şi Oltului ,Braşov , central actualui judeţ Covasna tc., în Moldova :între cursul inferior al Moldovei şi Siret , curul mijlociu al Bârladului şi Prut, cursurile inferioare ale Moldovei şi Bistriţei , cursul superior al Bârladului , pe malul stâng al Siretului , apoi la vărsarea Bâlcului în Prut în jurul Botoşanilor şi Sucevei , apoi între cursurile inferioare ale Jijei şi Bahluiului, pe Prutul mijlociu , cu mai multe aşezări (grupuri de aşezări) de-a lungul malului drept al Prutului (în Moldova desnitatea aşezărilor cunoscute fiind cea mai mare datorită cercetărilor intense)etc.

[8] D.Gh.Teodor. *Unele consideraţii privind încheierea procesului de formare a poporului român*, în Arheologia Moldovei , IX ,1980, p75-84

[9]*ibidem*

[10] *Ibidem*

În general, aşezările din tot decursul primului mileniu şi-au păstrat caractreul deschis,neavând fortificaţii. Către sfârşitul secolului al VIII-lea şi începutul celui de al IX.lea apar însă şi localităţi întărite, centre politico-administrative ale diverselor zone mai populate de la nordul Dunării de Jos.

Aceste fortăreţe au fost descoperite în multe locuri de pe cuprinsul spaţiului carpato-danubiano-pontic:Cluj-Mănăştiur,Moreşti,Dăbâca,Biharea, Şirioara,Vladimirescu,Pescari(Transilvania)[11], Fundu-Herţii,Tudora,Dresca etc. (Moldova)[12],Slon[13], cele bizantine de la Capidava[14], Păcuiul lui Soare[15],Garvăn[16]etc.
Ele sunt apărate de şanţuri şi valuri de pământ, întărituri din lemn, iar cele de la Dunăre sunt din piatră[17]:

- Fortificaţii din piatră: Slon,Pescari,Moldoveneşti,Capidava,Păcuiul lui Soare,Dinogeţia

- La câmpie cu un şanţ şi val de pământ:Biharea,Zarand,Vladimirescu, Pâncota;

- Pe înălţimi, cu palisade, val de pământ şi şanţuri şi întărituri de lemn Moigrad, Şirioara, Bulci, Şona,Cluj-Mănăştur;

- Cu mai mult de un val de pământ şi şanţuri:Fundu Herţii,Dresca,Tudora,Moreşti,Dăbâca etc.

Pentru secolul alVI-lea sunt pomenite câteva căpetenii slave în sud-estul teritoriului locuit azi de români:Dauritas,Ardagst,Mudokios şi Piragast (Mrnander Protector, Fragmente, 48;Teofilact Simocata,VI,7 etc) ca exercitând poate şi o oarecare dominaţie aici.

În ultimele secole ale mileniului I d.Hr. formaţiunile politice prestatale din spaţiului carpato-danubiano-ponticerau conduse de juzi, jupani, cnezi sau voievozi (duci).Dintre aceştia sunt amintiţi pentru secolele al IX-lea –al X-lea jupanii Voila şi Vataul pe un vas din tezaurul de la Sânicolaul Mare;o inscripţie din 943 de la Mircea Vodă îl pomeneşte pe jupan Gheorghe[18].Ana Comneana i-a amintit în zona Dobrogei şi pe Tatos, Seslav şi Satza (Alexiada,XIV,2), iar în zona Isaccei poate pe Pudilă „un frunţaşal valahilor”. Alte centre importante ale confederaţiilor de obşti precum Slon,Fundu-Herţii,Dersca etc, rbie să-şi fi avut încă de foarte devreme conducătorii lor. La sfârşitul secolului al IX-lea (Anonzmus,XI), voievodatul lui Menomorut (cu cetăţiile Biharea,Zotmar-Satmar şi

[11] M.Rusu,*Castrum urbs civitas, cetăţi şi”oraşe” transilvănene din secolele IX-XIII, în Acta Musei Napconsis*, 1971, p.195 şi urm.; Şt.Matei ,P.Iambor,*Observaţii privind aşezările fortificate din Transilvania în perioada feudalismului timpuriu, în Acta Musei Napocensis , 1980, p. 510* şi urm.;K.Horedt , *Voievodatul de la Bălgrad-Alba Iulia,* în SCIV, 1954, 3-4, p.484-498;M.Rusu ,Şt Dănilă,*Cetatea feudal timpurie de la Şirioara, în File de Istoria,* 1972, p.47 şi urm.; M.Barbu;*Săpăturile arheologice de la Felnac şi Vladimirescu*,în Zitidava,VI, 1976,p.40-47;etc.

[12] D.Gh.Teodor,*Asezarile întărite din regiunile est-carpatice ala României în secolele VIII-IX, în Hierasus,* 1978,p.197 şi urm.; D.Gh.Teodor, Aşezarea medieval timpurie de la Dersca-Botoşani, în Hierasus, XI, 2001,p.107-129.

[13] Vezi Maria Comşa,*Raport preliminar asupra cercetărilor de la Slon-Prahova, în Materiale şi cercetări arheologice*,Oradea, 1979, p.309-310;etc.

[14] *Capidava,Monografie arheologică* (sub redacţia lui Gh.Florescu), Bucureşti, 1958, passim.

[15] P.Diaconu,S. araschi,*Păcuiul lui Soare*, vol.II,Bucureşti, 1977, passim

[16] Gh.Ştefan,i.Barnea, Maria Comşa,E.Comşa,Dinogeţia I.*Aşezarea feudal timpurie de la Bisericuţa-Garvăn*,Bucureşti, 1967,passim.

[17] Şt.Olteanu ,*Societatea carpato-danubiano-pontică în sec IV-XI. Structuri demo economice şi social politice*, Bucreşti, 1997, p.39.

[18] E.Comşa, D.Bogdan,P.P.Panaitescu,*Inscripţia slavă din Dobrogea din anul 943*, în SCIVA, 1951, 3, p.122-128;I.Barnea, Şt Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, vol.III, Bucureşti, 1971, p.212

Zyloc) se întindea până la Tisa, cel al lui Gelui,"quidam blacus", îşi acea reşedinţa probabil undeva pe „fluviul Zomus"(Someş), iar cel al lui Gyula la Alba Iulia, pe când cel al lui Glad între Mureş şi cetatea Urscia-Orşova[19].

Având în vedere toate cele afirmate mai sus putem trage concluzia că, la sfârşitul primului mileniu populaţia autohtonă de la nordul Dunării de Jos se afla într-un stadiu de dezvoltare premergătoar formării statelor medievale. În toată această perioadă îndelungată, identitatea şi chiar existenţa ei au fost puse la grea încercare datorită neajunsurilor pricinuite de populaţiile alogene.

Între ani 1300-1301 hanul Tokta l-a înlăturat şi l-a eliminat de la conducere pe emirul Nogai[20]. Acest fapt a dus la scoaterea întregului spaţiu extracarpatic de sub dominaţia comandantului mongol. De asemnea alanii aflaţi până atunci sub conducerea lui Nogai au plecat în grabă din zonele nordice ale Moldovei în teritorii mai bine protejate. Până atunci ei au staţionat inclusiv în zona Sucevei de unde supravegheau un drum comercial şi strategic important. Acest drum se bifurca la Iacobeni spre a continua în Transilvania şi Maramureş[21]. Din aceste momente cu unele mici probleme care se mai discută[22] drumul spre întemeierea statului medieval Moldova este cunoscut.

Referitor la întemeierea statului medieval Ţara Românească există mai multe opinii. În anul 1247, la scurt timp deci după marea invazie a tătarilor cancelaria regelui Ungariei Bella al IV-lea a emis Diploma Cavelerilor Ioaniţi[23]. Această diplomă prevede că în schimbul unor teritorii de la vest de Olt în care se aflau Ţara Severului şi cnezatele lio ioan şi Farcaş să fie cedată cavalerilor ioaniţi care se obligau să apere regatul Ungariei.

În afară de aceste trei formaţiuni politice mai sunt pomenite încă două: voivodatele lui Seneslau şi Litovoi (Ţara Litua) care erau lăsate românilor.

În diplomă se prevăd şi obligaţiile acestor două voievodate precum şi faptul că trebuia să-i ajute pe cavaleri la apărarea regatului.

Au mai fost pomeniţi şi mai marii ţării.

Cavalerii ioaniţi puteau să cucerească teritorii în fosta Cumanie. În 1228 o mare parte din cumani au fost creştinaţi. Când s-au apropiat mongolii au cerut voie să treacă Carpaţii fiind colonizaţi pe valea Tisei[24].

Nu toţi cumani au plecat atunci, documentele se referă la prezenţa unor cumani Transilvania în secolul al XIV-lea şi multe numa cumane în regiunea Făgăraş şi Haţeg precum şi toponime în Muntenia.

Primele documente din Ţara Românească conţin un număr destul de mare de nume cumane când se referă la boierii ţării.

Ţara Litua a fost un cnezat condus de litroi, era o formaţiune politică pre-statatlă întemeiată în primul rând pe teritoriile judeţului Gorj de astăzi din moment ce îngloba şi Ţara Haţegului[25]. Oganizarea era bine pusă şa punct, existau şi nobili şi ţărani care se adunau în caz de necesitate.

---

[19] Vezi şi Şt.Pascu ,*Voivodatul Transilvaniei*..,vol I, Cluj,1971, p.24-32;Izvoare Anonimus ;*voievodatele în Trasnilvania* ;etc.

[20]*Istoria între mituri şi realităţi ale României modern* (coord. Iosif iulian Oncescu ,Radu Florian Buja) , Târgovişte , 2009-2010, p.27

[21] ibidem

[22] E.Lăzărec, *Despre voievodatul românlor din 1307- 1308 amintit în Cronica lui Ottokar de Strzria în Analelel Academiei Române Memoriişe Secţiunii Istorice, S.III, t.37 , 1944-1945,* p. 309-323 apud *Istoria între mituri şi realităţi , p. 27*

[23]https://istoriiregasite.wordpress.com/tag/diploma-cavalerilor-ioaniti/ , vezi şi *Documente privind istoriaRomânilor ,C.Transilvania , secXI.XIII,* vol. I, Bucureşti, 1951, p. 329-333.

[24] .http://istoriefurata.istorieveche.ro/negru-voda-1291-1315/

[25]https://adevarul.ro/locale/targu-jiu/cine-fost-domn-roman-si-a-dat-viata-tara-voievodul-litovoi-luptat-moarte-ungurilor-1_5699241037115986c686db74/index.html

Atunci când regele Ungariei Ladislau al IV-lea (1272) încă minor a încercat să-l aducă pe Litovoi la supunere a fost refuzat şi s-a ajuns la conflictul armat.

Nu se ştie dacă este vorba de voievodul din Ţara Litua (1247) sau de un altul cu acelaşi nume.

Împotriva lui Litovoi a fost trimis magistrul Gheorghe. Lupta a avut loc între noiembrie 1276 –mai 1277 şi s-a desfăşurat lângă Haţeg. Litovoi a murit şi fratele său Bărbat a fost luat prizioner. S-a răscumpăart pentru o mare sumă de bani şi ajungând el în fruntea voievodatului şi a cedat Ţara Haţegului şi a plătit tribut[26].

Referitor la întemeirea Ţării Româneşti există mai multe variante iara adevărul istoric se împleteşte cu legenda. Există Letopiseţul Canactuzinesc care a povestit pentru prima oară despre descălecat.

„Iar când au fost la cursul anilor de la Adama 6798 (1292), fiind Ţara Ungurească un voievod ce l-au chemat Radul Negrul Voievod, mare herţeg pre Almaş şi pre făgăraş, rădicatu-s-au de acolo cu toată casa lui şi cu mulţime noroade: rumâni, papistaşi, saşi de tot feliul de oameni, pogorându-se pre apa Dâmboviţii, început-au a face ţară noao. Întâi facu-au oraşul ce-i zi Câmpulung. Acolo au făcut şi o biserică mare, frumoasă şi înaltă. De acolo au decălescat la Argeş şi iară au făcut un oraş mare şi şi-au pus scuanul de domnie,făcând curţi de piatră şi case domneşti şi o biserică mare şi frumoasă. Iară noroadele ce se pogorâseră cu dânsul,unii s-au întins presubt tot lovul, de au făcut oraşe şi sate până în marginea Dunării şi până la Olt.

Atunci şi Basarabeşti, cu toată boierimea ce era mai nainte peste Olt, s-au sculat cu toţii de au venit până la Radu- Vodă, închindu.se sa fie subt porunca lui şi numai el ă fie peste toţi stăpânitor. Şi de atunci s-a numit de-i zic Ţara Românească . Iar titluşulcredincios şi cel bun de cinste şi iubitor de Hristos, Dumezeul,cel bun Voievod,cu mila lui Dumnezeu domn a toată Ţara Românească,dintrz Ungaria descălecat şi de la Amlasş şi Făgăraş herţeg.

Acesta iaşte titluşul domnilor de atunce începându-se pân-acum, precum adevărat se vede ca iaşte scris la toate hrisoavele ţării.

Şi într-acestaşi chip tocmindu-s-au Radu Vodă ţara cu bună pace, că încă nu era de turci împrecurata şi –au domnit până la moarte, îngropându-l la biseica lui din Argeş. Şi au domnit ani 24”[27]

Bibliografia istorică restrospectivă naţională a considerat că Letopiseţul Cantacuzinesc a făcut unele confuzii. Nicolae Iorga[28] l-a eliminat pe Negru Vodă din istoria Ţării Româneşti. Basarab, ca *voievod transalpin* mai este pomenit într-un document emis de Carol Robert de Anjou în 1324 şi într-un document emis de Papa Ioan al XXII în 1327[29] .Un fragment de document (intern) de la 1352 îl pomeneşte pe Basarab feciorul Negrului Vodă Basarab[30]. O supoziţie ne-ar face să credem că Tihomir a fost Negru Vodă şi că un descălecat ar fi putut avea locîn ultimii ani ai secolului al XIII-lea.

O sursă deosebit de importantă însă mai târzie este reprezntată de reguzanul Giacomo Di Pietro Lucari a cărei familie avusese şi în trecut (din secXIV) legături cu Ţara Românească[31]. El spune că*: ”Negru Vodă, de eam ungur, tatăl lui Vlaicu,la 1310 pusese*

[26] Neagu .Djuvara, *O scurta istorie a românilor povestită celor tineri*, Bucureşti , 2008,p. 30-38
[27] *Ibidem*
[28] *Ibidem*
[29] A. D.Xenopol , *Istoria românilor,* vol.II,Bucureşti, 1994, p.16
[30] *Ibidem*
[31] *Ibidem* .p.17

mîna pe acea parte din Valahia, care era vechea Dacei,şi găsind ţara împărţită în şesuri, străbătută de multe rîuri şi cu lacuri pline de peşti şi cu clima foarte sănătoasp, pentru a reţinea izbânda, făcu cetettea Cîmpulungului şi zidi prin niste meşteri cetăţui în Bucureşti,Tîrgovişte)Tîtgul de) Floci şi Buzău.Murind, el fu înmormântat în Argeş,Vlaicu fiul său luă domnia şi făcu un castel în Giurgiu[32].

Deşi documentele pot fi interpretate un Negru Vodă este totuşi probabil să fi existat, acesta nemulţumit că congregaţia de la Alba Iulia din 1291 a dat moşia Sâmbăta şi Făgăraş unui alogen ar fi plecat spre Ţara Românească a cărei primă capitală a fost Câmpulung. În ducatul Făgaraşului tradiţia mai păstrează şi azi locul unde se afla cetăţuia sa.

Printre alte dovezi ale descălecatului ar fi: faptul că prima capitală a fost Câmpulung, apoi Curtea de Argeş, Târgovişte şi Bucureşti, de la munte spre câmpie. De asemenea ţara nou întemeiată s-a numit *Terra Trasnalpina* în documente, însă şi Valahia şi Muntenia[33]

Privilegiul celor din Câmpulung nu s-a păstrat însă a fost des pomenit în documentele ulterioare: Radu Vodă 1615, Leon Tomşa 1633,Matei Basarab 1636. Tot Matei Basarab a dat oraşenilor şi un al doilea hrisov. Alt document al celor din Câmpulung a fost dat de Mihnea Vodă în 1659 şi pomeneşte hrisovul lui Radu Negru din 1292 şi acela al lui Mihail voievoid 1392. Documentul a mai fost pomenit în 1660(Gh.Ghica) şi 1672 (Grigore Ghica).

În sfârşit hrisovul lui Radu Negru din 1292 a fost pomenit şi de Gheorge Duca în 1682[34]. Multe orginale.

Concluzia noastră este că în acest sens trebuie comparate izvoarele scrise cu descoperirile arheologice, multe referindu-se la uniunile de obşti aparţinătoare culturii materiale Dridu.Avem în plan acest lucru. O concluzie finală este că, indiferent de interpretarea documentelor este cert aportul populaţiei din Transilvania la definitivarea formării statului medieval Ţara Românească.

BIBLIOGRAPHY

Adolf Ambruster,Romanitatea românilor, Bucureşti, 1994
I.Barnea, Şt Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, vol.III, Bucureşti, 1971
E.Comşa, D.Bogdan,P.P.Panaitescu,*Inscripţia slavă din Dobrogea din anul 943*, în SCIVA, 1951
P.Diaconu,S. araschi,*Păcuiul lui Soare*, vol.II,Bucureşti, 1977
Hurmuzachi,I,I, p.132, apud V.Spinei,*Marile migaţii din estul şi sud estul Europei în secolele IX-XIII,* Institutul Eurpean,Iaşi, 1999
Maria Comşa,*Raport preliminar asupra cercetărilor de la Slon-Prahova, în Materiale şi cercetări arheologice*,Oradea, 1979,
Şt.Matei,P.Iambor,Observaţii privind aşezările fortificate din Transilvania în perioada feudalismului timpuriu, în Acta Musei Napocensis, 1980
Şt.Olteanu, Societatea românească la cumpănă de milenii. Secolele VIII-XI, Bucureşti, 1970
Idem,*Societatea carpato-danubiano-pontică în sec IV-XI. Structuri demo economice şi social politice*, Bucureşti, 1997
M.Rusu,Castrum urbs civitas, cetăţi şi"oraşe" transilvănene din secolele IX-XIII, în Acta Musei Napconsis, 1971
Istoria între mituri şi realităţi ale României modern (coord. Iosif iulian Oncescu,Radu Florian Buja), Târgovişte, 2009-2010

[32]*Ibidem*, p.18
[33]*Ibidem*,p.24 ; Adolf Ambruster,Romanitatea românilor, Bucureşti, 1994, p.47
[34]*Ibidem*,p.25

Gh.Ştefan,i.Barnea,Maria Comşa,E.Comşa,Dinogeţia I.*Aşezarea feudal timpurie de la Bisericuţa-Garvăn*,Bucureşti, 1967
D.Gh.Teodor,Aspecte etno-demografice ale continuităţii la est de Carpaţi în sec. V-XI e.n, în Memoriile Secţiei de Ştiinţe Istorice ale Academiei Române, seria IV, tom XII, 1987, Bucureşti, 1990
Idem, *Asezarile întărite din regiunile est-carpatice ala României în secolele VIII-IX, în Hierasus,* 1978
Idem, Aşezarea medieval timpurie de la Dersca-Botoşani, în Hierasus, XI, 2001
Idem, *Unele consideraţii privind încheierea procesului de formare a poporului român*, în Arheologia Moldovei, IX,1980

SPANISH IDIOMS REGARDING GEOGRAPHICAL NAMES

Dana Matei
Lecturer, PhD., University of Petroşani

Abstract: This article aims to present a number of Spanish idioms containing geographical names that allude to the history of Spain or to some funny stories still existing in the collective memory of the people. Studying them and, on the other hand, finding their equivalent in the Romanian language are necessary in order to improve the cultural ability of those who intend to go thoroughly into the study of the Spanish language, taking into account their frequency in the daily speech.

Keywords: paremiology, cultural competence, geographical names

Introducere. Prezenţa paremiilor în actualitate

În societatea actuală puternic influenţată de dezvoltarea tehnologică, de mulţimea şi diversitatea surselor de informare, se observă o diminuare tot mai accentuată a folosirii paremiilor în limba vorbită şi cea scrisă. Studiile dedicate paremiilor spaniole vorbesc despre scăderea drastică a competenţei paremiologice în rândul generaţiilor tinere de nativi în raport cu cea a înaintaşilor, lucru explicabil, în parte, prin faptul că aceste manifestări lingvistice reflectă valori culturale şi judecăţi ale unor epoci revolute, forme de credinţă şi de reflectare a modului în care, odinioară, oamenii dintr-o societate eminamente rurală îşi reprezentau realitatea exterioară.

Printre cauzele care concură la folosirea şi cunoaşterea tot mai restrânse a paremiilor în rândul nativilor spanioli se menţionează:

-prezenţa unor elemente lexicale arhaice sau a unor structuri gramaticale complicate care îngreunează, în prezent, înţelegerea totală a semnificaţiei;

-absenţa unor particularităţi fonetice şi stilistice comune paremiilor, precum aliteraţia, asonanţa, paralelismul sintactic, coroborate cu lipsa rimei, a structurii bimembre şi lungimea componentelor lingvistice, contribuind toate acestea la posibilitatea redusă de memorizare a lor;

-includerea în componenta semantică a unor elemente care fac trimitere spre locuri, fapte, oameni reali sau personaje fictive, evenimente istorice sau întâmplări anecdotice cunoscute de un grup restrâns, de oamenii locului, care necesită o informare mai amplă din partea spaniolilor din zonele geografice în care anumite unităţi expresive nu sunt cunoscute, şi cu atât mai mult o consultare mai laborioasă a originii lor de către vorbitorii nenativi pentru a înţelege şi decodifica plenar semnificaţia;

-dispariţia unor profesii şi meserii referitoare la activităţi umane caracteristice spaţiului rural din societăţile tradiţionale preindustriale;

-existenţa de paremii contradictorii;

-multe dintre paremii denigrează anumite categorii umane, ridiculizează aspecte şi tare fizice sau morale, critică şi ironizează unele grupuri sociale şi profesionale, având puternice accente de misoginie, xenofobie, bazate pe o gândire tendenţioasă şi neştiinţifică care duce la formarea nejustificată a stereotipurilor şi prejudecăţilor lipsite de fundament. În

acest sens, o parte dintre aceste tipuri de paremii devin incompatibile cu respectarea drepturilor umane din societatea actuală[1];

Pe de altă parte, există şi tabăra optimistă a paremiologilor încrezători în puterea unor paremii de a învinge timpul, recomandând învăţarea şi cunoaşterea lor, aducând următoarele argumente:

-paremiile fac parte integrantă din conştiinţa tuturor grupurilor sociale ca formă de expresie şi competenţă de comunicare, independent de nivelul cultural al fiecărui individ;

-reprezintă patrimoniul cultural al unei limbi şi societăţi, sunt prezente în memoria colectivă, ele funcţionând ca mici texte care reflectă obiceiuri şi stiluri de viaţă;

-capacitatea unor paremii populare de a fi întrebuinţate în mai multe situaţii extralingvistice datorită sensului lor metaforic, dar şi faptul că numeroase comportamente şi atitudini umane se repetă în timp, unele dintre ele fiind specifice naturii umane şi general valabile, fac ca expresiile paremiologice să reprezinte şi în prezent un punct de referinţă şi să fie folosite în vorbirea curentă a mai multor grupuri umane;

-prin intermediul lor se accede la cunoaşterea unor aspecte culturale legate de obiceiurile, tradiţiile, istoria poporului care le-a creat;

-traducerea paremiilor spaniole în limba maternă stabileşte punţi de comunicare, interpretare şi evaluare trasând asemănări sau opoziţii între două sau mai multe culturi, aspect care contribuie la formarea unei competenţe interculturale;

-pot reprezenta un material ludic în cadrul orelor de predare a limbii spaniole pentru străini, pentru că incită curiozitatea din partea cursanţilor faţă de alte forme de reprezentare şi de înţelegere a lumii;

-învăţarea lor stimulează dezvoltarea gândirii, întrucât interpretarea lor presupune efectuarea unor operaţii mentale de nivel înalt;

-pentru vorbitorul nativ, repertoriul paremiologic reprezintă un recurs comod şi rapid în conversaţie la care acesta poate apela fără a face un efort de creativitate,[2] pentru a puncta ceea ce vrea să spună şi pentru a fi înţeles de către interlocutorii care le recunosc datorită faptului că fac parte din acelaşi spaţiu lingvistic-cultural;

-operele literare, mijloacele de informare în masă, cinematografia apelează la paremii;

Paremiile cu cele mai multe şanse de viabilitate, spun paremiologii, rămân în continuare cele de natură morală,[3] ele sfătuiesc, oferă modele de comportament şi atitudini, critică sau ironizează defecte umane, vicii, atitudini şi comportamente, ţintindu-se spre depăşirea lor în relaţia cu membrii unei comunităţi sau societăţi.

În actualitate, folosirea paremiilor ca act de comunicare în discursul oral se vede restrânsă în cadrul mediului familial, dar mijloacele de comunicare în masă şi, mai ales, domeniul publicitar (care tinde să se prevaleze de anumite particularităţi structurale şi fonetice ale paremiilor cu scopul de a atrage atenţia, de a stimula sau a orienta interesul cumpărătorului spre achiziţionarea unor produse pentru a fi vândute) se inspiră cu precădere din bogatul tezaur paremiologic.

Paremiile în cadrul orelor de limbă spaniolă

[1]În introducerea la selecţia proverbelor pe care o face în cartea sa, *Refranero: refranes y expresiones populares*, Pierre Marie Mouronval Morales se pronunţă vehement la adresa acestor paremii denigratoare, considerând că ele trebuie să dispară din conversaţiile noastre cotidiene şi chiar extirpate din conştiinţa colectivă, p. 13.

[2]Rita Jáimez, ¿*Refranes postmodernos?*,,Anuario de lingüística hispánica", nr. 19, 2003, p.124.

[3] Paremiologul Louis Combet propune denumirea de paremii psihosociologice, pentru că sunt enunţuri de natură persuasivă sau demonstrativă care corespund vieţii afective şi comportamentelor indivizilor în relaţia lor cu membrii societăţii, *Los refranes en la literatura*, https://dilanet.unirioja

Scopul ultim şi principal de urmărit în învăţarea unei limbi străine este obţinerea de abilităţi lingvistice şi lexicale din partea cursantului, posibilitatea unei exprimări fluente, alături de însuşirea unor aspecte culturale ale limbii ţintă.

În ultimul timp, se observă un interes tot mai mare de includere a unităţilor frazeologice în cadrul procesului de predare-învăţare a limbii spaniole pentru străini, depăşindu-se viziunea tradiţionalistă conform căreia, obiectivul principal pentru o bună însuşire a limbii este familiarizarea cursanţilor cu forme şi construcţii lexico-gramaticale de uz curent pentru a dobândi o exprimare corectă, asemănătoare cel puţin cu cea a nativilor spanioli, dacă nu identică cu a acestora. După unii autori, prezenţa paremiilor este destul de discretă în manualele pentru învăţarea limbii spaniole şi se manifestă, în general, la nivelul intermediar şi avansat, fără ca ele să dispună de o secţiune specifică sau să urmărească dezvoltarea unei abilităţi determinate. [4]

Limba ne individualizează ca popor, prin intermediul ei comunicăm, facem schimb de informaţii, transmitem gândurile noastre, dar odată cu ea conservăm şi transmitem mai departe fragmente de cultură, valori, o viziune asupra lumii care ne influenţează. De-a lungul vieţii, spune Geert Hofstede, noi, oamenii, învăţăm un tipar de gândire, de simţire şi de acţiune, numit de autor program mental (soft mental), pe care îl dobândim din mediul social din care provenim şi care influenţează comportamentul nostru. Acest soft mental autorul îl numeşte „cultură". Limba pe care învăţăm să o vorbim nu este doar un mecanism prin care rostim cuvinte şi transmitem gânduri sau sentimente, ci ne oferă, în acelaşi timp, un tipar care ne ghidează activitatea mentală, odată cu ea dobândim o viziune particulară asupra lumii care orientează şi ne determină comportamentul.[5]

Cunoaşterea unei alte limbi nu este doar o formă de comunicare, ci şi un mijloc de socializare prin intermediul căreia interacţionăm, pătrundem în diferite medii sociale şi culturale, cunoaştem patrimoniul cultural al limbii ţintă, modul său de viaţă, obiceiurile, tradiţiile, felul de a se comporta şi manifesta în situaţii distincte impuse de nevoile sociale. A cunoaşte bine o limbă străină înseamnă şi deprinderea cu diferitele ei manifestări lingvistice, iar paremiile ca expresii sintetizatoare a obiceiurilor, înţelepciunii şi mentalităţii unui popor dintr-o anumită epocă istorică reprezintă o componentă culturală demnă de luat în seamă.

Trăim într-o lume diversificată cultural, în care raportarea la celelalte culturi devine azi, în contextul globalizării, o necesitate, atât pentru înţelegerea propriei culturi din care facem parte, cât şi pentru a putea observa şi a ne apropia de formele altei culturi cu care venim în contact. Pe de altă parte, când ne referim la cultura unui alt popor, trebuie să avem în vedere aspectele esenţiale care o diferenţiază de propria noastră cultură, pentru a face posibilă depăşirea frontierei între noi şi ceilalţi, străinii. Cele mai importante criterii definitorii care alcătuiesc identitatea culturală a unui popor sunt limba, originea istorică, stilurile de viaţă şi de comportament, religia, spaţiul fizic, istoria, reprezentările artistice, instituţiile, forma politică de guvernământ.

Pentru acest lucru devine necesară formarea unei competenţe interculturale care să înlesnească şi să facă posibile relaţiile dintre culturi, să admită particularităţile fiecăreia şi să le analizeze într-un mod lipsit de prejudecăţi. Christophe Wulf numeşte această capacitate „conştiinţă interculturală"[6], o manieră prin care ne deschidem spre alteritatea celuilalt, având ca efect minimizarea reacţiilor negative şi agresive la adresa străinului. În drumul spre

[4] Julia Sevilla, Jesús Cantera, *Pocas palabras bastan*, Centro de Cultura Tradicional, Diputación de Salamanca, 2002, p. 278.
[5] Isabel Iglesias Casal, *Comunicación intercultural y enseñanza de lenguas extranjeras: hacia la superación del etnocentrismo*, în „Boletín de Asociación para la enseñanza del español como lengua extranjera", Nov. 1999, Málaga, p.13.
[6] Wulf, Christophe, *Antropologia educaţiei*, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007, p.157.

deschiderea noastră faţă de alte culturi, se porneşte de la o solidă competenţă culturală[7], baza care înlesneşte abilităţi precum curiozitatea faţă de pluralitatea culturilor, toleranţa, acceptarea diferenţelor dintre cultura de bază şi cea cu care intrăm în contact. Cunoaşterea unui singur model cultural, al celui din care facem parte favorizează atitudini indiferente faţă de fenomenele de aculturaţie şi duce la valorizarea negativă a celorlalte culturi, de aceea cursanţii trebuie să îşi însuşească o viziune critică ca să poată înţelege forme de viaţă şi coduri morale proprii şi străine[8].

Pentru a realiza acest lucru trebuie pornit de la o premisă dezbărată de prejudecăţi, prin înţelegerea faptului că „în materie de cultură nu există valori superioare sau inferioare; există valori specifice care nu trebuie judecate plecând de la criterii a priori etnocentriste, ci preţuite prin aportul lor la nuanţarea şi îmbogăţirea celorlalte culturi cu care venim în contact". [9] A deveni vorbitor intercultural înseamnă să ştii să comunici în contexte şi situaţii determinate, să cunoşti normele sociale de comportament ale unei comunităţi specifice de vorbitori, obiceiurile şi tradiţiile sale.

Paremiile ca formă de conservare a valorilor trecute reprezintă fragmente de cultură necesare pentru înţelegerea anumitor situaţii de comunicare, dar memorizarea lor şi plasarea adecvată la diferitele situaţii extralingvistice, cu alte cuvinte funcţionalitatea lor pragmatică, nu sunt suficiente nici pentru nativul spaniol, nici pentru străinul care învaţă această limbă. Este necesară explicarea lor prin trimiterea la conjuncturile istorice care au determinat naşterea lor în sânul comunităţilor, furnizarea de echivalente sinonimice în limba maternă pentru a nu se pierde semnificaţia metaforică, îmbogăţindu-se pe această cale orizontul propriu cultural.

Pentru predarea paremiilor se recomandă a priori operarea unei selecţii în funcţie de gradul înalt de răspândire, frecvenţa în vorbire, căutându-se cele mai comune şi mai prezente în limba spaniolă actuală, având în vedere tematica lor vastă şi competenţa paremiologică mai slabă a nativilor despre care s-a menţionat. Iată din start o problemă dificilă, pentru că aşa cum s-a remarcat, survine o întrebare importantă: Cum se poate decide care sunt cele mai frecvente paremii spaniole în actualitate pentru a fi incluse ulterior în programa de învăţare a limbii spaniole?[10]

În acelaşi timp, ele reprezintă o formă de conservare a valorilor morale trecute, prezente în memoria colectivă a naţiunilor, reprezentând fragmente de cultură, iar valorile culturale sunt elementul stabil al acelei culturi. Este important să le cunoaştem, să le studiem, pentru a le confrunta cu propriile noastre valori, pentru că studiul comparativ asupra culturilor porneşte de la măsurarea valorilor.

Paremii geografice spaniole

Obiectivul principal al acestui articol este de a prezenta, studia şi analiza unele expresii spaniole care conţin elemente geografice, în principal nume de localităţi, considerându-se că ele îndeplinesc mai multe funcţiuni:

-furnizează un material lingvistic stimulent pentru învăţarea limbii spaniole;

-pot reprezenta un punct de plecare pentru cunoaşterea unor evenimente istorice sau anecdotice rămase prezente în memoria colectivă populară;

-permit îmbogăţirea informaţiilor legate de geografia ţării a cărei limbă se învaţă;

[7] Anca Nedelcu, *Fundamentele educaţiei interculturale*, Iaşi, Editura Polirom, 2008, p. 25.
[8] Daniel Cassany, Marta Luna, Gloria Sanz, *Enseñar lengua*, Barcelona, Editura Graó, 1998, p. 546.
[9] Anca Nedelcu, *ibidem*, p. 14.
[10]Nazia Barani,*Los refranes más frecuentes del español actual y su enseñanza a hablantes de farsi*, în AIETI, "Actas del I Congreso Internacional de la Asociación Ibérica de Estudios de Traducción e Interpretación", Granada, Vol. 1, 12-14 de Febrero, 2003, p. 257.

-au o utilitate socială clară, ele folosindu-se în situaţii de comunicare bine determinate;

-utilizarea lor actuală se datorează în principal sensului metaforic care se produce prin transferul semantic de la concret la abstract;

-suscită interesul pentru diversitate şi necunoscut, pentru cunoaşterea particularităţilor locale ale altor spaţii cultural-lingvistice. Cunoaşterea anecdotei sau a povestioarei care a stat la originea apariţiei lor poate facilita memorarea.

-folosirea expresiilor în actul comunicării sporesc şansele de a purta o conversaţie cu nativii spanioli de la egal la egal, depăşindu-se posibile şi inerente bariere în actul comunicării atunci când se folosesc astfel de paremii;

-în general, învăţarea, folosirea şi recunoaşterea expresiilor, indiferent de tematica în care se încadrează (familie, societate, profesii, vicii, defecte, geografie sau istorie), ajută la înţelegerea mai bună a modului în care nativii interpretează realitatea.

În acest fel, ele contribuie nu numai la dezvoltarea competenţei lingvistice, cât şi la îmbogăţirea culturală a cursanţilor, pentru că pe această cale vor învăţa şi îşi vor fixa mai bine situaţia de comunicare în care ele trebuie să fie amplasate. În acest articol am preferat termenul neutru de „paremie", chiar dacă în paremiologia spaniolă, diferitele unităţi lingvistice care vor urma sunt numite proverbe, fraze proverbiale, expresii populare sau idiomatice, unul dintre motive fiind că cei care continuă să le utilizeze în discursul lor nu ţin seama de disocierile terminologice între toate aceste subcategorii care formează obiectul de studiu al paremiologiei, oamenii continuă să le folosească în discursul lor cu intenţii precise, fără să fie preocupaţi de denumirea lor. S-a observat, de altfel, că introducerea în manualele destinate limbii spaniole pentru străini a problematicii diferenţierii între toate aceste concepte (modismos, dichos, refranes, proverbios, frases proverbiales, locuciones proverbiales, adagios, máximas) poate reprezenta un obstacol pentru străini, mai ales în cazul în care o anumită expresie apare într-un manual ca proverb, iar în altul sub o altă denumire.[11] Tot în acest sens se pronunţă reputatul paremiolog Julia Sevilla Muñoz, observând că abundenţa termenilor referitori la diferitele subtipuri de paremii este derutantă şi copleşitoare, pe lângă faptul că definiţiile nu sunt clare, nici precise, iar explicaţiile fiecărei categorii paremiologice se suprapun. [12] În definitiv, aşa cum s-a semnalat,[13] interesul elevului este de a învăţa expresii, nu de a le clasifica, iar profesorul nu trebuie să predea lingvistică, ci limba spaniolă.

Paremiile geografice sunt cele care conţin în structura lor un toponim: nume propriu de localitate, regiuni, locuri, munţi sau ape. În acest articol am selectat unele expresii, căutând cu precădere povestioara care se ascunde în spatele lor, făcând astfel posibilă accederea spre aspecte importante din istoria Spaniei sau urmărind invenţia de natură folclorică care stă la originea acestora.

O altă problemă o ridică traducerea paremiilor din limba spaniolă în limba maternă, o adevărată provocare, atât pentru traducători, cât şi pentru elevi sau cei care vor să îşi perfecţioneze cunoştinţele de limbă prin studierea unităţilor frazeologice spaniole. Pe lângă terminologia diferită sub care sunt încadrate aceleaşi unităţi frazeologice de către fiecare cercetător în parte, includerea şi traducerea expresiilor paremiologice în cadrul orelor devine o problemă complexă, având în vedere gradul mare de stabilitate a elementelor componente din structură, semnificaţia globală care nu se desprinde din traducerea fiecărui unităţi lexicale

[11] María Amparo del Campo Martínez, *Los refranes en la enseñanza del español como lengua extranjera*, în REALE, 12, 1999, p. 17.

[12] Crida Álvarez, Julia Sevilla Muñoz, *La problemática terminológica en los estudios paremiológicos*, în "Anuari de Filología. Estudis de Lingüística", 5, 2015, p.67.

[13]Emilio Alejandro Núñez Cabezas, *Los modismos en ELE: Análisis a través de los corpus digitales*, în ASELE, "Actas XII", 2001, p. 160.

în parte, şi, mai ales, selecţia pe care profesorul, din mulţimea mijloacelor pe care le are la dispoziţie, ar trebui să o facă pentru fiecare nivel de studiu: începător, intermediar, avansat sau superior[14].

Analiza paremiilor geografice selectate

- **Quien fue a Sevilla perdió su silla**.

Traducere literală: Cine a plecat în Sevilla şi-a pierdut locul.
Sensul expresiei: a-şi pierde privilegiile, locul sau funcţia din cauza absentării.
Ideea principală: pierdere, oportunitate, neglijenţă, nepăsare.
Folosinţă: răspândită.
Variante similare: *Quien fue a Padrón (Galicia), perdió su sillón.*
Origine: Expresia a suferit, în timp, o modificare esenţială în structura sa, forma originară a fost *Quien se fue de Sevilla perdió su silla* şi are la bază o întâmplare petrecută în vremea lui Enrique al IV-lea, rege al Castiliei între anii 1457-1474. Alonso de Fonseca, arhiepiscop în Sevilla, avea un nepot (Alonso de Fonseca II), pentru care obţinuse episcopia din Santiago de Compostela spre care acesta a şi plecat. Se pare că tânărul episcop nu a făcut faţă disputelor eclesiastice de la acea vreme din Compostela, iar proasta guvernare şi abuzurile pe care le-a făcut l-au determinat pe tânăr să se întoarcă în Sevilla pentru a cere ajutor unchiului său. Acesta i-a cedat temporar funcţia pe care o deţinea în Sevilla pentru a merge el însuşi la Compostela să pună lucrurile în ordine în favoarea nepotului său. În momentul în care s-a întors la postul pe care îl ocupase de drept în Sevilla, nepotul său nu a vrut să-i cedeze locul spunându-i: Cine a plecat din Sevilla şi-a pierdut locul.
Posibilă echivalenţă în română: *Cine pleacă la plimbare, pierde locul de onoare.*

- **Salir de Málaga para meterse/ entrar en Malagón**

Traducere literală: A ieşi din Málaga pentru a intra în Malagón.
Sensul expresiei: a ieşi dintr-o situaţie rea pentru a intra în alta şi mai dezavantajoasă.
Ideea principală: pericol.
Folosinţă: răspândită.
Variante similare: *Salir de Guatemala para meterse en Guatepeor. Escapar del trueno y dar en elrelámpago. Huir del fuego para caer en las brasas. Escapar del charco para caer en el lodazal.*
Origine: Originea acestei paremii poate avea legătură cu distanţa mare (368 de kilometri) dintre cele două localităţi din structura expresiei, Málaga, un oraş important al Andaluziei din sudul Spaniei, şi Malagón, situat în nordul provinciei Ciudad Real din Comunitatea Autonomă Castilla La Mancha. Fixarea expresiei se datorează unui joc de cuvinte, repetarea primelor două silabe din structura cuvintelor Málaga şi Malagón. Este posibil ca expresia să aibă legătura cu o altă zicere în care apare numele localităţii: *Malagón, en cada casa un ladrón*, unde rima consonantică (gón-ón) contribuie la fixarea ei.
Posibilă echivalenţă în română: *A da din lac în puţ.*

- **Irse /marcharse/salir/estar por/en los cerros Úbeda**

Traducere literală: A umbla pe dealurile din Úbeda.
Sensul expresiei: a se pierde, a se rătăci în divagaţii, a se abate de la tema centrală a conversaţiei, a vorbi fără rost.
Ideea principală: divagaţie.
Folosinţă: răspândită.

[14] Inmaculada Penadés Martínez, *Materiales para la didáctica de las unidades fraseológicas: estado de la cuestión*, în "REALE", 9-10, 1998, p. 126.

Variante similare: *Irse/andarse por las ramas.Irse por la tangente. Dar rodeos. Marear la perdiz.*
Origine: Úbeda este un oraş care aparţine de provincia Jaén din Andalucía, supranumit oraşul dealurilor, renumit pentru construcţiile sale renascentiste. În anul 1234, în timpul luptelor duse pentru recucerirea oraşului de sub dominaţia maură, unul dintre căpitanii regelui Fernando al III-lea a dispărut înainte de confruntare armată, pentru a apărea după ce aceasta luase sfârşit. Luat la întrebări de rege în legătură cu absentarea lui, soldatul i-a răspuns că s-a rătăcit pe dealurile din Úbeda. Fraza a fost interpretată ca semn de laşitate, iar astăzi are un sens metaforic.
Posibile echivalenţe în română: *A bate câmpii. A vorbi în dodii.*

- **Estar entre Pinto y Valdemoro**

Traducere literară: A se afla între Pinto şi Valdemoro.
Sensul expresiei:
1). a fi într-o postură nedecisă, într-o dilemă, ezitant în privinţa alegerii dintre mai multe opţiuni.
2). a fi în stare de ebrietate.
Ideea principală: indecizie.
Folosinţă: răspândită.
Variante similare: *Estar entre dos luces. Estar medio borracho.*
Origine: Pinto şi Valdemoro sunt două localităţi aflate în zona Madridului, separate doar de 7 kilometri de autostradă în prezent. La originea expresiei se află o anecdotă din trecut, când între cele două orăşele trecea un pârâu. În Pinto trăia un faimos petrecăreţ,[15] iubitor de vin, care întorcându-se din Valdemoro în Pinto, vesel şi rupt de oboseală, se distra sărind de pe un mal al pârâului pe celălalt, zicând: „Acum sunt în Pinto. Acum sunt în Valdemoro". La un moment dat, pierzându-şi echilibrul, şi aşa destul de fragil, a căzut în mijlocul pârâului. De data aceasta, replica sa a fost: „Acum sunt între Pinto şi Valdemoro". O altă explicaţie se referă la faima vinurilor din Pinto şi Valdemoro, recunoscute pentru calitatea lor, dovadă fiind existenţa expresiei *Vino tinto, si no hay de Valdemoro, démelo de Pinto*[16]. Având în vedere etimologia toponimului Valdemoro (Valle de Moro, Valea Maurului), Alberto Buitrago, consideră că originea expresiei s-ar datora relaţiilor de convieţuire între cele două orăşele: Valdemoro, întemeiat de către musulmani, iar Pinto, tot musulman la origine, colonizat apoi de către creştini.
Posibile echivalenţe în română: *Între două scaune cazi pe jos. Nici în car, nici în căruţă, nici chiar în teleguţă. A sta cu un ochi la slănină şi cu altul la făină.*

- **Estar en Babia**

Traducere literală: A fi în Babia.
Sensul expresiei: a fi distrat, neatent, cu gândurile în altă parte, a fi cu capul în nori, a-i umbla gândurile aiurea.
Ideea principală: neatenţie
Variante sinonimice: *Estar en las Batuecas/ en la luna de Valencia. Estar en la higuera/ en las nubes.*
Folosinţă: răspândită.
Origine: În privinţa originii expresiei există mai multe variante:

[15]În alte versiuni, nu este vorba de un om al locului, ci de un călător care, prin hazard, a nimerit pe acele meleaguri în căutare de hanuri şi cârciumi. A se vedea Javier Leralta, *Madrid, cuentos, leyendas y anecdotas*, vol 2, p. 146.
[16] Guillermo Suazo Pascal, *Abecedario de dichos y frases hechas*, Madrid, Editorial Edaf, 1999.

a). Babia este o localitate aflată în provincia León din Comunitatea Autonomă Castilla y León. În timpul Evului Mediu, regii din León obişnuiau să vină în această regiune muntoasă pentru a vâna animale sălbatice şi pentru a-şi petrece timpul liber, departe de larma şi de intrigile de la curte. Când regele erau căutat la reşedinţa din León dintr-un motiv oarecare, iar el absenta, fiind plecat în Babia pentru relaxare sau vânătoare, curtenii săi foloseau această expresie pentru a motiva absenţa lui, dând de înţeles că regele nu vrea să ştie de nimic.
b). O altă explicaţie are în centru motivul transhumanţei[17]. În timpul iernii, păstorii din Babia îşi duceau oile în ţinuturile Extremadurei, departe de locurile natale. Expresia se folosea referindu-se la dorul pe care îl simţeau aceştia când rămâneau pierduţi în visare în jurul focului, cu gândurile la casele lor.
c). O altă explicaţie are în vedere prejudecăţile culturale care s-au format şi perpetuat de-a lungul timpului în conştiinţa populară. Locuitorilor din Babia li se atribuiau gesturi sau comportamente ridicole, cum ar fi pescuirea lunii reflectate în apă sau semănarea grâului cu scara, dovadă fiind existenţa altor ziceri populare în care ei figurează ca protagonişti: *Si estás en Babia, no vuelvas embobado o distraído*.
Posibile echivalenţe în română: *A fi cu capul în nori, visător. A uita de la mână până la gură. Parcă e picat din lună*.

- **Estar/ quedarse a la luna de Valencia**

Traducere literală: A fi sau a rămâne la luna din Valencia.
Sensul expresiei: a-şi pierde speranţa, a întârzia sau a pierde o ocazie, fie din cauza distragerii atenţiei, fie din alte motive.
Ideea principală: eşec.
Variante sinonimice: *Quedarse al serreno*.
Origine: În timpul Evului Mediu, când Valencia era împrejmuită de ziduri, exista o oră la care porţile cetăţii se închideau noaptea. Cei care întârziau nu aveau altă opţiune decât a-şi petrece noaptea la lumina lunii, până când se făcea din nou ziuă şi se deschideau porţile oraşului. Nu este singura explicaţie care ar sta la originea expresiei. În dicţionarele de expresii comentate ale limbii spaniole, se găseşte o altă variantă: în anumite situaţii din cauza mareei, vasele nu puteau trece de docuri, astfel călătorii se vedeau în imposibilitatea de a debarca în port, fiind nevoiţi să-şi petreacă noaptea pe mare, la lumina lunii.
Posibile echivalenţe în română: *A sta cu/ a rămâne cu ochii în soare*.

- **No se ganó/ tomó Zamora en una hora**

Traducere literală: Nu s-a cucerit Zamora într-o oră.
Sensul expresiei: pentru dobândirea unor lucruri importante este nevoie de răbdare şi de timp.
Ideea principală: efort, răbdare, timp, cucerire.
Variante sinonimice: *No se ganó Toledo en un credo. No se hizo Sevilla en solo un día. No se hizo Alicante en un solo instante. Roma no se hizo en un día.*
Folosinţă: în prezent redusă.
Origine: Originea acestei expresii, despre care se spune că este una dintre cele mai vechi din limba spaniolă, trimite la un eveniment istoric dramatic şi sângeros petrecut în anul 1072 în Evul Mediu iberic. La moartea regelui Fernando I, conform dispoziţiilor testamentare ale acestuia, teritoriile regatului său au fost distribuite urmaşilor săi: Sancho al II-lea de Castilla, Urraca, García, Alfonso şi Elvira.

Nemulţumit de împărţirea posesiunilor, Sancho al II-lea a hotărât asedierea Zamorei, primită moştenire de către sora sa Urraca, pe care încercase în prealabil să o convingă să-i

[17] Alberto Buitrago, *Diccionario de dichos y frases hechas*, Madrid, Editorial Espasa, 2012, p. 300.

cedeze oraşul, însă fără rezultat. După şapte luni şi şase zile, Sancho nu numai că nu a reuşit să pătrundă în cetate, ci a fost trădat de un fals dezertor din Zamora care i-a promis că îl va ajuta să găsească un punct debil al apărării zamorane. Acest dezertor, pe nume Vellido Dolfos, a reuşit să câştige încrederea lui Sancho, l-a atras într-un loc izolat şi l-a ucis mişeleşte.
Posibile echivalenţe în română: *Nici Roma n-a fost clădită într-o singură zi. Nimic nu se face cât ai bate din palme.*

Concluzii

Cunoaşterea expresiilor paremiolgice, a unităţilor frazeologice, în general, este deosebit de importantă pentru cei care vor să aprofundeze studiul limbii spaniole, întrucât ele fac parte din conştiinţa lingvistică a poporului care le-a creat şi din repertoriul lexical al limbii străine pe care o studiem, în cazul de faţă, limba spaniolă. Studierea originii lor contribuie la înţelegerea sensului metaforic, neliteral, iar existenţa eventualelor echivalenţe în limba română îi pot face pe cei interesaţi în studierea acestei limbi să facă faţă unei conversaţii uzuale în care sunt prezente elemente de limbă colocvială, incluzându-i, astfel, pe cei care comunică într-un spaţiu comun cultural care le permite să decodifice sensul expresiei.[18] Ele sunt importante nu numai pentru înţelegerea aspectului vorbit al spaniolei, ci şi pentru alte tipuri de discursuri, având în vedere faptul că mass media, publicitatea sau scrierile literare le folosesc abundent cu diferite scopuri.

BIBLIOGRAPHY

Álvarez, Crida, Sevilla Muñoz, Julia, *La problemática terminológica en los estudios paremiológicos*, în "Anuari de Filología. Estudis de Lingüística", 5, 2015, p. 67.
Buitrago Jiménez, Alberto, *Diccionario de dichos y frases hechas,* Madrid,Editorial Espasa, 2012.
Calles Vales, José, Bermejo Meléndez, Belén, *Expresiones y Dichos populares*, Madrid, Editorial Libsa, 2010.
Cassany Daniel, Luna Marta, Sanz Gloria, *Enseñar lengua*, Barcelona, Editorial Graó, 1998.
Combet, Louis, *Los refranes en la literatura*, https://dialnet.unirioja
Del Campo Martínez, María Amparo, *Los refranes en la enseñanza del español como lengua extranjera*, REALE, 12, 1999.
Doval, Gregorio, *Del hecho al dicho,* Madrid, Alba Libros S.L., 2014.
Gil, Rubén, *Diccionario de anécdotas, dichos, ilustraciones, locuciones y refranes*, Barcelona, Editorial Clie, 2006.
Iglesias Casal, Isabel, *Comunicación intercultural y enseñanza de lenguas extranjeras: hacia la superación del etnocentrismo*, în "Boletín de Asociación para la enseñanza del español como lengua extranjera", Nov. 1999, Málaga.
Jáimez Estévez, Rita, *¿Refranes postmodernos?*, în "Anuario de lingüística hispánica", 19, Ediciones Universidad de Valladolid, 2003.
Mouronval Morales, Pierre Marie, *Refranero: refranes y expresiones populares*, Createspace Independent Publishing Platform, 2017.
Nedelcu, Anca, *Fundamentele educaţiei interculturale*, Iaşi, Editura Polirom, 2008.
Núñez Cabezas, Emilio Alejandro, *Los modismos en ELE: Análisis a través de los corpus digitales*, în ASELE, Actas XII, 2001.

[18]María Prieto Grande, *Hablando en plata: De modismos y metáforas culturales*, în ASELE, "Actas XV", 2004, p. 710.

Penadés Martínez, Inmaculada, *Materiales para la didáctica de las unidades fraseológicas: estado de la cuestión*, în REALE, 9-10, 1998.
Pisot, Rafael, Mahalu Loreta, Teodorovici, Constantin, *Dicţionar spaniol-român de expresii şi locuţiuni*, Iaşi, Editura Polirom, 2002.
Prieto Grande, María, *Hablando en plata: De modismos y metaforas culturales*, în ASELE, Actas XV, 2004.
Sevilla, Julia, Cantera, Jesús, *Pocas palabras bastan*, Centro de Cultura tradicional, Diputación de Salamanca, 2002.
Suazo, Pascual Guillermo, *Abecedario de dichos y frases hechas*, Madrid, Editorial Edaf, 1999.
Wulf, Christophe, *Antropologia educaţiei*, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007.
http://www.abc.es
https://www.cvc.cervantes.es/lengua/refranero/ficha.aspx
www.marcopolitico56.wordpress.com
www.lasfrasesparahoy.com
https://www.diccionarioactual.com

ROMANIAN WORDS FOR THE ROMANIAN SOUL – *OMENIE*

Mariana Vârlan
Lecturer, PhD., „Valahia" University of Târgoviște

Abstract:The Romanian language is the common treasure of the Romanians, and its words reflect the specific and the unity of our people. An island of Latinity, surrounded by a Slavic sea, with Finno-Ugric elements, the Romanian language amazes to this day by its unity, resilience and beauty. These particularities represent permanent sources of analysis and reflection. The present communication ponders upon a key-word for the Romanian soul, a derived lexeme comprehending in it the essence of the material and spiritual life of our nation. Born in the area that gave birth to the famous ballad called Mioritza, the word omenie (humanity, humaneness, kindness) unites in the same thinking and with the same feeling the Romanians from everywhere. This entails its complexity and its untranslatable character.

Keywords: word, unity, Romanian, omenie (humanity, humaneness, kindness)

1. **Introducere**:

Este cunoscut faptul că fiecare cuvânt rostit sau scris ascunde în el forța creatoare a Logos-ului[1] iar nuanțele și subtilitățile semantice transmise prin cuvânt poartă în ele „bunurile" și „frumusețile" fiecărei comunități în care au luat naștere. Indiferent unde s-ar afla, românii adevărați, tradiționaliști sau moderni, poartă în alcătuirea lor lăuntrică limba maternă și resorturile ei spirituale.

Fără a avea pretenția unui discurs identitar, analiza pe care ne-o propunem are la bază câteva reflecții despre *omenie* care aparțin unor români cu suflet frumos și ale căror rostiri nu sunt doar simple afirmații sau ipoteze, ci sunt rodul propriei experiențe de viață și propriului mod de a fi.

2**. *Omenia* – pletoră semantică și stilistică:**

Aplicând metoda analizei semantice și stilistice încercăm să redăm importanța și profunzimea acestui lexem care face dificilă traducerea sa fidelă și exhaustivă într-o altă limbă. Conținutul său complex se subordonează unor principii simple de viață, unor reguli adânc înrădăcinate în ființa noastră.

În opinia lui George Racoveanu, *omenia* este definită metaforic ca „un buchet de flori ale sufletului", iar podoabele ei sunt: iubirea de străini, ținerea cuvântului dat, sentimentul onoarei, dispoziția de jertfă, spiritul dreptății, mărinimia, modestia, credința în Dumnezeu.[2] Toate aceste trăsături conturează profilul psihologic al poporului nostru, evidențiindu-i latura sa pozitivă.

Puterea de semnificare a acestui derivat este confirmată și de prezența sa în structuri frazeologice simple, dar pătrunzătoare, pline de vioiciune și expresivitate. Datorită centrului gravitațional reprezentat de *omenie*, aceste expresii și locuțiuni (verbale, adjectivale, adverbiale) devin adevărate norme de conduită a căror menire este de a fi respectate de întreaga comunitate. Subsumate expresiei „a fi om", frazeologismele – *a fi om de omenie, a învăța (pe cineva) omenie, a ști ce-i omenia, om între oameni,de omenie, cu omenie* – fac referire la o multitudine de calități alese specifice neamului nostru: ospitalitate, bunătate,

[1] Andrei Pleșu, *Limba păsărilor*, Editura Humanitas, București, 1994, p. 24.
[2] George Racoveanu, *Omenia și frumusețea cea dintâi*, Editura Predania, București, 2011, p. 24.

onestitate, demnitate; „purtare blândă, înțelegătoare; atitudine cuviincioasă, respectuoasă."[3]

A fi „om de omenie" înseamnă a iubi pe oricine ca pe propria persoană sau, mai mult, a ne iubi semenii mai mult decât pe noi înșine[4]. Și ce suflet frumos poartă cu el omul de omenie!O asemenea iubire transformă omul într-o ființă spirituală, determinându-l să înțeleagă adevăratul sens al vieții.

Omul de omenie are un barem special pentru a aprecia persoana și valorile care o caracterizează. În relația cu aproapele său, el devine partenerul lui Dumnezeu. Acest fapt ne îndreptățește să afirmăm cu încredere că cel care a dobândit omenia deține cea mai mare și cea mai frumoasă comoară. În felul acesta, omenia stabilește punți între oameni, contribuie la binele comunității întregi, pentru că nu servește egoismul uman, ci hrănește și bucură sufletul. Această virtute nativă constituie dimensiunea fundamentală a poporului nostru și se răsfrânge în felul său de a fi şi a gândi[5],

Din păcate, există în lumea globalizată de astăzi mulți indivizi care s-au depărtat foarte mult de acest model, neluând în seamă și nerespectând valorile autohtone.

Românul europenizat din zilele noastre nu mai recunoaște în firea sa calitățile acestei omenii. Acesta nu mai știe ce este iubirea de oaspeți și nu se mai bucură ca în zi de adevărată sărbătoare atunci când cineva străin intră în casa sa.[6] El nu vrea să înțeleagă că *a omeni* pe cineva în realitatea vieții de zi cu zi, în concretul ei, înseamnă să-l primești pe străin cu inima deschisă și să-l cinstești pentru simplul fapt că este om ca și tine, să-l ospătezi cum se cuvine sau să îi oferi un loc de odihnă, ori să-i adresezi cu duioșie o vorbă bună.

A fi ospitalier înseamnă a fi gazda tuturor care îți bat la ușă, înseamnă a fi gazda tuturor sărmanilor, acelora pe care i-a apucat seara fără masă, fără casă, a celor alungați, urâți, înseamnă a fi gazda omului frate de destin cu tine, gazda făpturii lui Dumnezeu și a adevărului întrupat.[7]

A fi om de omenie înseamnă a fi și om de cuvânt, înseamnă a respecta promisiunea făcută, înseamnă a avea garanția cuvântului de onoare, înseamnă a da importanța cuvenită cuvântului dat[8]. În sprijinul acestei idei, George Racoveanu[9] extrage din comoara spiritualității românești versurile unui cântec popular, cules de Harry Brauner, un important etnomuzicolog român și prelucrat de acesta pentru Maria Tănase:

„Că furnica de-i furnică, lighioană micuțică, la trup mare, la cap mică, de umbla pe sub pământ, tot se ține de cuvânt. Dar noi oameni botezați, de cuvânt suntem lăsați."

Omenia cuprinde în sine și politețea, care nu înseamnă altceva decât respectarea propriei persoane. Politețea înseamnă inteligență, respect și bună-cuviință, nu infatuare sau „bune moravuri". Poate banale astăzi, un simplu „sărut mâna", „te rog" sau „mulțumesc" ori a te adresa cu „matale", „dumneata", „dumneavoastră", sau „a vorbi cuviincios", aceste *formule magice* ar reprezenta un bun început al educației, în general, sau al reeducării generațiilor contemporane. Formula deosebit de cuprinzătoare „cei șapte ani de-acasă", pe care ne-am însușit-o de la părinții și bunicii noștri, ar trebui regândită pentru copiii noștri,

[3] Cf. DEX, s.v. *omenie*.
[4] Oamenii frumoși ai închisorilor comuniste alegeau întotdeauna bucata mai mică de pâine. Dan Puric, *despre Omul Frumos*, București, 2009, p. 42. „Când mă gândesc la pâinea mea, este un lucru material, când mă gândesc la pâinea pentru celălalt, deja e o treabă spirituală." Nikolai Berdiaev apud Dan Puric, *op. cit.*, p. 42.
[5] Dumitru Stăniloae, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, Editura Elion, București, 2001, p. 119.
[6] „Ospitalitatea e omenia manifestată față de străini". Dumitru Stăniloae, *ibidem*, p. 120.
[7] Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate*, Editura Vremea, București, 2006, p. 84.
[8] „Trăim o epocă în care nu se mai spune *Pe cuvântul meu*!, *Pe onoarea mea*!, *Pe cuvânt de onoare*!. S-a pierdut și înțelesul expresiei *om de cuvânt*. Onoarea s-a subțiat și ea, iar rușinea dezonoarei a dispărut cu totul, e datată. Nu mai avem nici măcar consolarea lui *Parol*! Avem, în compensație, o mulțime de parole." Ioana Pârvulescu, *Întoarcere în secolul 21*, Editura Humanitas, București, 2009, p. 333.
[9] George Racoveanu, *op. cit.*, p. 9.

pentru viitorul de mâine. Lecțiile părintești transmise din generație în generație, sub o formă antonimică – *asta se cade/ asta nu se cade, asta e frumos/ asta nu e frumos, asta se cuvine/ asta nu se cuvine* – constituie fundamentul valorilor cardinale.

Poporul nostru a crezut profund în educabilitatea omului, în perfectibilitatea lui, în creșterea permanentă, până la atingerea unui înalt ideal etic. În poveștile și basmele noastre, omul de omenie este blând, înțelegător, muncitor şi drept, în timp ce omul strâmb sufletește nu poate fi îndreptat aşa uşor. El nu trece nepăsător pe lângă nevoile și suferințele apropiaților săi, ci le demonstrează prin faptele sale mila, compasiunea, bunătatea, blândețea, prietenia.

Din omenie „a răsărit chipul lui Făt-Frumos și al tuturor eroilor basmelor noastre, răsăriți din popor, eroi care nu umblă după aventuri pentru aventuri sau pentru dominație asupra altora, asemenea cavalerilor occidentali, ci pentru a salva principii care stau la baza firii, eroi care învinș prin binele ce-l fac celor mici și asupriți, prin istețimea lipsită de viclenie, prin puritate și printr-o modestie căreia îi repugnă fanfaronada puterilor superioare care țin cumpăna dreptății și conduc spre biruința binelui”[10].

Referindu-se la conceptul de specific naţional, Titu Maiorescu vorbea despre originalitatea naţională şi individualitatea unui popor. Pentru el, specificul naţional reprezintă ceea ce gândeşte şi ceea ce simte poporul în partea cea mai aleasă a firii lui etnice.

Faptele de omenie țin de firescul vieții de zi cu zi. De aceea, pentru a fi în rândul oamenilor, omul trebuie să apeleze la fondul său sufletesc și să învețe ce e omenia, adică bunătatea, buna-cuviință, buna-înțelegere, cumpătarea sau un bun simț al măsurii. Ca să fie apreciat în comunitate, omul trebuie „să fie om”, „să fie om la locul lui”, „om la casa lui”[11], cu bună rânduială a familiei și a gospodăriei. De unde și existența expresiilor „om așezat”, „om cu așezământ, „om cu așezare sufletească”.

La polul opus există „*Lăcomia strică omenia.*” și„*Duşmănia strică omenia.*” Aceste structuri expresive prin echilibru și armonie nu fac altceva decât să prevină, să atragă atenția, făcându-l pe om să evite experiențele neplăcute și greșelile pe care le-ar putea face.

Lăcomia și dușmănia transformă omul făcându-l neomenos, dornic de a face răul, de a nedreptăți pe celălalt, de a-l desconsidera.

Tendințele omului modern se centrează pe puterea lui *a avea*[12] și nu pe veșnicia lui *a fi*, așa cum dorește Dumnezeu și cum registrul moral impune. Am ajuns într-un moment în care nu mai conștientizăm că acest „a avea” este înșelător, este efemer, creează dependență și ne descalifică în fața omului adevărat și a divinității. Uneori ne ajută să devenim domni, însă niciodată să devenim oameni. Fiindcă „*Să fii domn e o întâmplare, să fii om e-un lucru mare.*” De aceea trebuie să ne străduim să fim oameni.

Pe același model al omeniei poporului nostru s-au conturat și învățăturile pe care Neagoe Basarab le adresa fiului său Theodosie. Prin îndemnuri pline de însuflețire, domnul Țării Românești poartă de grijă, cu o „infinită delicatețe și iubire” sufletului și ființei umane. Omenia sa depășește „umanismul” vremii sale.[13] Un mare politolog al secolului trecut, Ghiță Ionescu, afirma că:

„Limba română este singura care are cuvântul acesta, de *omenie*. Ai *omenire*, ai *humanité*, ai *Menschheit*, dar n-ai conceptul acesta, **despre o condiție**, de *omenie*: să fii om de treabă. Și numai la români, în limba română, am găsit conceptul acesta de omenie care se

[10]Dumitru Stăniloae, *op. cit*., p. 36.
[11] Andra Șerbănescu, *Cum gândesc și cum vorbesc ceilalți. Prin labirintul culturilor*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 350.
[12] „*A avea* se confundă cu *a fi* (fapt petrecut, de altfel, și în planul limbii: *sum pro habeo, habeo pro sum*), căci românul consideră avariția un păcat, iar sărăcia – o virtute, muncind atât cât îi trebuie pentru a exista.” *Ibidem*, p. 336.
[13]*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, Editura Roza Vânturilor, București, 1996, p. XIII, XV.

ratașează foarte mult cu ce s-a spus despre omenirea modernă. *Când lumea se va stabili pe un principiu de omenie, atunci omenirea va fi mult mai fericită*."[14]

Oamenii de omenie sunt capabili să învingă răutatea și meschinăria[15] prin inteligență și superioritate sufletească. Acești oameni care poartă cu demnitate numele de român sunt asemenea lumânării care luminează în întuneric[16], răspândind, în același timp, mireasma sufletului lor frumos. Ei nu retează elanuri, ci te ajută să te ridici, ei nu calcă pe cadavre, ci suferă alături de cei mulți, ei nu se manifestă zgomotos, ci își duc viața în mod liniștit și simplu, contemplând cu bucurie un răsărit de soare, un boboc de floare, un curcubeu ivit după o ploaie binefăcătoare, un ciripit de păsărele.

Parcă lângă astfel de oameni ai vrea să trăiești o veșnicie și totul pare posibil, pentru că în țara noastră, în interiorul națiunii noastre „*Se poate trăi. Se poate trăi bine. Se poate (încă) trăi frumos*"[17].

3. **Concluzii**:

Ca trăsătură fundamentală a comportamentului uman, ***omenia*** cuprinde în sine dragostea de aproapele, bunătatea, blândețea, bunul-simț, hărnicia, politețea, corectitudinea, respectul pentru tradiții, respectul legilor și al ierarhiei, onoarea, respectarea cuvântului dat, altruismul dezinteresat. Nu greșim dacă spunem că toate acestea reprezintă un corolar a ceea ce înseamnă *omenia*, un cuvânt *forte* al neamului românesc. Prin acest cuvânt „limba română dovedește posibilitatea unei infinite îmbogățiri în nuanțe, în subtilitate."

BIBLIOGRAPHY

1. Bernea, Ernest, *Îndemn la simplitate*, București: Editura Vremea, 2006.
2. Pârvulescu, Ioana, *Întoarcere în secolul 21*, București: Editura Humanitas, 2009.
3. Pleșu, Andrei, *Limba păsărilor*, București: Editura Humanitas, 1994.
4. Pleșu, Andrei, *Despre frumusețea uitată a vieții*, București: Editura Humanitas, 2011.
5. Puric, Dan, *despre Omul Frumos*, București, 2009.
6. Puric, Dan, *Fii demn*!, București, 2011.
7. Racoveanu, George, *Omenia și frumusețea cea dintâi*, București: Editura Predania, 2011.
8. Stăniloae, Dumitru, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, București: Editura Elion, 2001.
9. Șerbănescu, Andra, *Cum gândesc și cum vorbesc ceilalți. Prin labirintul culturilor*, Iași: Editura Polirom, 2007.
10. ****Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*. Ediție facsimilată după unicul manuscris păstrat. Transcriere, traducere în limba română și studiu introductiv de Prof. dr. G. Mihăilă. Cu o prefață de Dan Zamfirescu, București: Editura Roza Vânturilor, 1996.
11. ****Dicționarul explicativ al limbii române*, București: Editura Univers Enciclopedic-Gold, 2012.

[14] *Ibidem*, p. XIII-XIV.
[15] *Căci bunătatea unui singur om este cu mult mai puternică decât răutatea miilor de oameni. Răul piere în aceeași clipă cu moartea celui care l-a înfăptuit, binele continuă să-și reverse strălucirea și după dispariția celui drept*. Panait Istrati, *Chira Chiralina*, 2010, p. 131.
[16] Dan Puric, *Fii demn*!, București, 2011, p. 39.
[17] Andrei Pleșu, *Despre frumusețea uitată a vieții,* București, Editura Humanitas, p. 69.

MISADVENTURES OF THE FEMININE CHARACTER IN JEAN-JACQUES ROUSSEAU'S NOVEL, JULIE, OR THE NEW HÉLOÏSE

Ana-Elena Costandache
Lecturer, PhD., "Dunărea de Jos" University of Galaţi

Abstract: Jean-Jacques Rousseau was one of the important figures of the 18th century. Its work represents a great point of interest with regard to the elements of innovation, especially the romantic innovations (Confessions, Julie, or the New Héloïse, Reveries of the Solitary Walker) and those philosophical (On the Social Contract, Emile or On education) which reveal him like an eminent philosopher. Our study relates to the novel Julie or the New Héloïse, which proposes, as of its title, a message except for: a character with "a new" facet. Consequently, we propose a comparative study between "old Heloise", the heroin of the history of love which fascinated generations since 12th century, and "the new Héloïse", that of Jean-Jacques Rousseau.

Keywords: woman, old Héloïse, new Héloïse, love, passion.

Le roman *Julie ou La Nouvelle Héloïse* de Jean-Jacques Rousseau a été publié en 1761. C'est un œuvre qui pourrait être considérée comme la plus belle histoire d'amour du XVIIIème siècle, dont la lecture a suscité l'intérêt du jeune Stendhal, qui se déclarait « ivre de bonheur et de volupté ».

Dès sa publication, le roman a connu un grand succès. *La Nouvelle Héloïse* a été à la hauteur de son époque parce qu'elle a répondu aux aspirations du public, touché par les vertus de l'amour et du devoir, la solitude dans la nature et le goût de la rêverie. Organisé en six parties, le roman contient cent soixante-trois lettres et neuf billets, envoyés et reçus par plusieurs expéditeurs et destinataires.

Le titre complet du roman est *Lettres des deux amants, habitants d'une petite ville au pied des Alpes recueillies et publiées par Jean-Jacques Rousseau*, mais Rousseau l'appelle simplement *Julie*. L'écrivain nomme son roman *La Nouvelle Héloïse* en faisant référence à l'histoire d'amour entre Abélard et Héloïse, et à leurs lettres écrites au XIIème siècle. Cette ancienne histoire a comme protagonistes le plus célèbre professeur de son époque, Abélard, et la plus cultivée des jeunes filles du royaume. Cette histoire d'amour d'Abélard et d'Héloïse a fasciné des générations de lecteurs, depuis le XIIème siècle. Elle raisonne comme un écho de ce monde où l'amour a pris sa naissance.

L'homme se sent un jeune irrésistible et il veut conquérir Héloïse, qui devient follement amoureuse. Ils oublient tout pour leur passion, ils ont un fils et finissent par se marier. Mais les deux amoureux doivent dépasser beaucoup d'obstacles pour aboutir à une bonne fin : il y a des personnes qui n'acceptent pas leur mariage et, bouleversés, les époux se retirent chacun dans un monastère. Des années plus tard, l'épouse lui écrit pour lui rappeler qu'elle l'avait aimé d'un amour sans limites. Cette correspondance est lue comme « un document humain d'une richesse et d'une beauté telles qu'on peut à bon droit le ranger parmi les plus émouvants de la littérature universelle.»[1]

Héloïse est une amoureuse dont les paroles d'amour ne laissent personne insensible, alors qu'Abélard est celui qui soulève des réactions vives dans ses divers rôles d'enseignant, de séducteur, d'amant et de mari.

[1] Yves Ferroul, *Héloïse et Abélard. Lettres et vies*, Édition Flammarion, Paris, 1996, p. 10.

En ce qui concerne la comparaison entre « l'ancienne » Héloïse et « la nouvelle » Héloïse, on pourrait affirmer que les deux personnages féminins ont des points communs, mais ils se différencient par plusieurs aspects à la fois. Les conceptions sur leur statut dans la relation, sur le mariage et sur l'amour sont différentes. « L'ancienne » Héloïse est une personne qui accepte son statut dans sa relation avec Abélard. Elle est soumise, respecte ses décisions sans protester et lui accorde toute son attention et son amour.

Le personnage de Jean-Jacques Rousseau, Julie, représente l'évolution d'Héloïse à travers les siècles. « La nouvelle » Héloïse représente la femme moderne, vertueuse, qui se trouve au premier plan de la relation. Ce personnage montre l'évolution du statut de la femme à travers le temps.

La lutte contre les élans de la sensibilité, contre la passion ou la force du désir domine le roman. La privation est vue comme la forme supérieure de l'amour puisqu'elle permet d'atteindre un sentiment de plénitude lié au passage de l'avoir à l'être. La fin du roman relève la signification religieuse et morale que Rousseau voulait donner à son œuvre, celle de faire ressortir la pureté de l'amour pour mieux condamner la dépravation des mœurs dans la société parisienne.

Julie ou La Nouvelle Héloïse, l'écriture à deux voix, permet des ruptures de tonalité, des variations et une superposition des versions différentes, en composant progressivement une vérité multiple. Avec ce roman et d'autres œuvres, Rousseau a donné un frisson nouveau à l'univers littéraire. C'est pour cela qu'on pourrait affirmer que la littérature romantique, imaginative et sentimentale est née grâce à son talent.

Avec *La Nouvelle Héloïse*, Jean-Jacques Rousseau propose une relecture de ce qui est devenu « mythe ». Il est très curieux aussi de comparer le couple légendaire avec un autre couple, plus raffiné.

L'histoire d'amour entre Julie et Saint-Preux, tout comme celle d'Héloïse et Abélard, présente en grandes lignes la même idée : un amour inaccompli, prédestinée à la souffrance. Cette situation est provoquée par la société qui croit qu'elle a le droit d'empêcher la relation entre deux jeunes pleins d'espoir, qui s'aiment. Les idées préconçues et les préjugés détruisent toutes les illusions des jeunes amoureux, tous leurs rêves de passer la vie ensemble. Les mariages imposés, qui impliquent souvent des déceptions, de la tristesse et de la souffrance, sont malheureusement les produits de la société.

La société a une grande influence dans la vie du couple. En croyant qu'Abélard a déshonoré Héloïse, Fulbert engage des hommes qui l'agressent et le castrent. Après cette mutilation sa relation avec Héloïse se termine. Ainsi, les deux se séparent.

Après des années, ils reprennent le contact, mais ils ne se reverraient plus jamais. La société montre qu'elle peut changer des destinées. C'est aussi le cas de l'histoire d'amour entre Julie et Saint-Preux. Ils sont séparés à cause des idées préconçues du père de Julie qui ne consentira jamais à marier sa fille avec un routier. Julie est obligée de se marier avec l'homme imposé par son père : M. de Wolmar. Même si Julie est respectée par son époux, elle ne se sent pas accomplie, heureuse, parce que le vrai bonheur était auprès de l'homme qu'elle aimait de tout son cœur, Saint-Preux.

Saint-Preux évoque l'histoire d'Abélard et d'Héloïse dans une lettre envoyée à Julie: « Quand les lettres d'Héloïse et d'Abélard tombèrent entre vos mains, vous savez ce que je vous dis de cette lecture et de la conduite du théologien. J'ai toujours plaint Héloïse ; elle avait un cœur fait pour aimer: mais Abélard ne m'a jamais paru qu'un misérable digne de son sort, et connaissant aussi peu l'amour que la vertu »[2]. Rousseau souligne par cette affirmation

[2] Jean-Jacques Rousseau, *La Nouvelle Héloïse*, Librairie de Firmin Didot Frères, Imprimeurs de l'Institut, 1843, Paris, p. 71.

que les comportements des gens ne sont pas les mêmes. La passion convertie est l'idée qui traverse les deux histoires d'amour.

En lisant les lettres de toutes les deux histoires, on remarque plusieurs différences entre les personnages féminins: « l'ancienne » Héloïse et « la nouvelle » Héloïse.

« L'ancienne » Héloïse[3]	« La nouvelle » Héloïse[4]
a/ Le statut de la femme : Héloïse met en évidence *son statut de femme soumise* dans sa relation avec Abélard, en affirmant qu'elle est sa « servante » et qu'il est le « seigneur ». Quand Abélard lui envoie une lettre, Héloïse conteste la précédence du nom. Il faudrait le nom d'« Abélard » qui précède celui d'« Héloïse, mais Abélard renverse cet ordre dans sa propre salutation : « À Héloïse, sa sœur bien-aimée dans le Christ, Abélard son frère en lui ». Cette inversion provoque l'indignation d'Héloïse : « Je m'étonne, ô mon unique, de voir, dans la suscription de ta lettre, mon nom, contrairement à l'usage et à l'ordre naturel, précéder le tien: la femme précéder l'homme, l'épouse, l'époux; la servante, son maître ; la moniale, le moine et le prêtre; la diaconesse, l'abbé. La justice et les convenances exigent qu'en écrivant à des supérieurs ou à des égaux, on place leur nom en premier; mais, en s'adressant à des inférieurs, on doit respecter l'ordre des dignités ». Héloïse veut que le nom du supérieur précède le nom de l'inférieur. Ainsi, on observe qu'elle accepte sa condition « d'effacée et de soumise » dans sa relation avec Abélard.	a/ Le statut de la femme : Héloïse est *au premier plan de la relation*. Elle exprime ses pensées sans réserves: « Non, mon ami; j'ai les mêmes intérêts que vous, et un peu plus de raison pour les conduire ». On observe que celui qui se soumet dans la relation amoureuse est le personnage masculin, Saint-Preux. Il est prêt d'attendre ce que la vie lui réserve avec sa bien-aimée, Julie: « O Julie ! quelque sort que m'annonce un transport dont je ne suis plus maître, quelque traitement que ta rigueur me destine, je ne puis plus vivre dans l'état où je sens qu'il faut enfin que j'expire à tes pieds… ou dans tes bras ». Elle est celle qui lui demande de se séparer: « Il est l'important, mon ami, que nous nous séparions pour quelque temps, et c'est ici la première épreuve de l'obéissance que vous m'avez promise ». Saint-Preux se soumet à ses désirs: « rien ne m'arrête plus ici que vos ordres ». Il se laisse influencer par sa bien-aimée: « O Julie, quel est ton inconcevable empire ! Par quel étrange pouvoir tu fascines ma raison ». Leur relation se déroule en fonction des décisions du personnage féminin.
b/ La femme *dépendante* de l'autre : Elle ne vit plus « en elle », mais « dans l'autre » ; c'est-à-dire « à travers ». *Elle vit en lui et à travers lui*. Pour elle, c'est un « moi » idéal qu'elle soutient à force d'humiliation. Elle se sent blessée: « Quelle gloire le sort m'a donné en toi ! Quel coup il m'a porté en toi ». Et encore: « Tu sais, mon bien-aimé, et tous le savent combien j'ai	b/ La femme *indépendante* : *La « nouvelle » Héloïse est indépendante.* Elle aime Saint-Preuxde tout son cœur, mais elle garde son propre esprit. Dans cette histoire, on observe que Julie est celle qui se laisse conduire par la raison ; elle « blesse » Saint-Preux par sa décision de renoncer à leur relation et de se marier avec M. de Wolmar. Même si, pour elle, c'est un

[3] Les citations sont extraites du roman *Correspondance d'Abélard et Héloïse*, Édouard Bouyé, Etienne Gilson, Éditions Gallimard, France, 2000.
[4] Les citations sont extraites de roman *Julie ou La Nouvelle Héloïse*, Jean-Jacques Rousseau, Édition Garnier-Flammarion, Paris, 1967.

perdu en toi ». On observe que, dans cette relation, Héloïse est celle qui se laisse diriger par Abélard. Elle vit seulement à travers lui. Même si elle se sent blessée, elle essaye de le lui dire mais d'une manière atténuée, sans lui donner l'impression qu'elle lui fait des reproches.	sacrifice de se séparer de son « doux ami », elle décide de mettre fin à leur relation : « Julie de Wolmar n'est plus votre ancienne Julie » ; « respecte ces tendres penchants », « mon parti est pris ». Elle provoque un grand trouble de cœur à Saint-Preux: « Forcé de repartir, en m'éloignant de celle que j'aime, je compterai pour me consoler les pas qui doivent m'en rapprocher ».
c/ Amour « *maîtrisé* » : Héloïse est affectée par la négligence d'Abélard qui lui refusa « la joie » de ses entrevues et « la consolation » de ses lettres. Cette rupture d'adresse fait penser Héloïse qu'elle n'a jamais été aimée, mais simplement désirée: « Dis-le, si tu le peux, ou bien je dirai, moi, ce que je crois savoir, ce que tous soupçonnent ! C'est la concupiscence, plus qu'une affection véritable, qui t'a lié à moi, le goût du plaisir plutôt que l'amour. Du jour où de ces voluptés te furent ravies, toutes les tendresses qu'elles t'avaient inspirées s'évanouirent ». Elle n'est pas contente se la réponse de son bien-aimé: « Viens donc, ô mon inséparable compagne, t'unir à mon actions de grâces, toi qui participas à mon faute et à mon pardon. Car Dieu n'a pas oublié de te sauver aussi. Il n'a cessé de penser à toi. Par une sorte de saint présage, il t'a désignée depuis toujours comme devant être sienne, en te marquant, toi Héloïse, de son propre nom d'Héloïm » ! Elle croit qu'il suggère dans cette lettre une apparente supériorité, « Héloïm » en signifiant « le maître absolu ». Elle veut qu'il lui écrive de sa propre initiative, non seulement de répondre à ses questions et ses incertitudes. Il est plus distant, avec une attitude froide, éloignée. Elle demande la présence de son bien-aimé: « Considère, je t'en conjure, ce que je te demande : c'est si peu de chose, et chose si facile. Si ta présence m'est dérobée que la tendresse de tes mots, dont tu es si riche, me rendre du moins la douceur de ton image ». Héloïse a besoin de la présence d'Abélard et lui demande, d'une manière soumise, de	c/ Amour « *libre* », *sincère* : la « nouvelle » Héloïse se sent très aimée par Saint-Preux. Elle reçoit toute son attention, sa confiance, son soutien et son amour sincère. Ni la distance, ni la société n'empêche pas Saint-Preux de montrer son profond amour pour elle. Julie le sent très proche de son âme : « Je croyais depuis ton départ n'être plus sensible qu'à la douleur; je croyais ne savoir que souffrir loin de toi, et je n'imaginais pas même des consolations à ton absence. Ta charmante lettre à ma cousine est venue me désabuser ; je l'ai lue et baisée avec des larmes d'attendrissement: elle a répandu la fraîcheur d'une douce rosée sur mon cœur séché d'ennuis et flétri de tristesse; et j'ai senti, par la sérénité qui m'en est restée, que tu n'as pas moins d'ascendant de loin que de près sur les affections de ta Julie ». Quand elle tombe malade d'une petite vérole, Saint-Preux s'inquiète pour elle et décide de lui rendre visite pour savoir quel est son état de santé : « Je viendrais cent fois du bout du monde pour la voir un seul instant ». Après son départ, elle sent encore ses inquiétudes et son grand amour pour elle : « je crois sentir ses lèvres se presser sur ma main ; je la sens mouiller de ses larmes ; les sons de sa voix plaintive me font tressaillir ». Julie se rend compte du pouvoir de l'amour de Saint-Preux, de toutes ses actions et toutes ses déclarations d'amour : « C'est du premier regard de tes yeux, du premier transport de mon cœur, que s'alluma dans lui cette flamme éternelle que rien ne peut pas éteindre. Ne t'eussé-je vue que ce premier instant, c'en était déjà fait, il était trop tard pour pouvoir jamais t'oublier ».

venir la voir : « Au nom de Dieu même, je t'en supplie, rends-moi ta présence, autant qu'il est possible, en m'envoyant quelques lignes de consolation ; si tu ne les fais pour moi, fais-le du moins pour que, puisant ainsi des forces nouvelles, je vaque avec plus de ferveur au service de Dieu ».	Avant de mourir, en sachant ce qu'elle représente pour lui, Julie prévoit la souffrance de son bien-aimé: « Je prévois vos douleurs, je les sens; vous restez à plaindre, je le sais trop; et le sentiment de votre affliction est le plus grande peine que j'emporte avec moi ». Saint-Preux est toujours proche d'elle par la force de son amour, il respecte ses décisions en montrant ses sentiments sincères et profonds pour elle.
d/ *Infériorité dans l'amour* : Héloïse prie Abélard de lui donner plus d'attention. On peut remarquer une certaine amertume dans ses paroles, une vraie douleur à cause du détachement affectif qu'elle ressent de la part de l'homme qu'elle aime. Les lettres d'Héloïse adressées à Abélard sont enflammées et amoureuses. Par tous les mots adressés, elle donne l'impression qu'elle est dépendante de son amour, de son attention, de ses regards. « L'ancienne » Héloïse lui confie tout son amour sans être retenue: « Pour me conformer à ta volonté, j'en suis arrivée à m'interdire tous les plaisirs; je ne me suis rien réservé de moi-même, si ce n'est de me faire toute à toi ». Elle aime Abélard de tout son cœur ; elle est capable de faire tout ce qu'il veut. Pour elle, il n'y a aucun obstacle quand il s'agit de ce qu'il désire. Elle attend qu'il ait la même conduite mais, en voyant qu'il répond d'une manière froide et doctrinaire à ses déclarations d'amour, elle en est déçue : « Quelle injustice de ta part, vois donc, si tu accordes de moins en moins à qui mérite de plus en plus, si tu refuses absolument tout, quand on te demande si peu et une chose si facile ». Même si elle se croit inférieure dans cette relation, Héloïse veut au moins que Abélard lui montre sa compassion, son respect, son amour qui, autre fois, les liaient par une passion sans limites.	d/ *Supériorité dans l'amour* : même si elle aime de tout son cœur Saint-Preux, la « nouvelle » Héloïse essaye de paraître plus indifférente à leur amour quand elle se marie avec M. de Wolmar et elle essaye aussi de faire Saint-Preux se résigner : « Quand avec les sentiments que j'eu ci-devant pour vous, et les connaissances que j'ai maintenant, je serais libre encore et maîtresse de me choisir un mari, je prends à témoin de ma sincérité ce Dieu qui daigne m'éclairer et qui lit au fond de mon cœur, ce n'est pas vous que je choisirais, c'est M. de Wolmar ». Elle ne veut pas montrer son point faible, mais elle reconnaît le fait qu'elle est étroitement liée à lui par le sentiment le plus sincère qui existe au monde : l'amour. Julie nous donne l'impression qu'elle peut se détacher dans une certaine mesure de lui et même de croire qu'elle avec M. de Wolmar sont bien l'un pour l'autre: « Chacun des deux est précisément ce qu'il faut à l'autre; il m'éclaire et je l'anime; nous en valons mieux réuni, et il semble que nous soyons destinés à ne faire entre nous qu'une seule âme, dont il est l'entendement et moi la volonté ».
e/ *Le mariage* : « l'ancienne » Héloïse voit le mariage comme un grand lien entre deux amoureux : « Tu sais que tu m'es lié par la	e/ *Le mariage* : Julie ne voit pas le mariage comme un partage de la passion : « On ne s'épouse point pour penser uniquement l'un à

plus grande des obligations, puisque tu m'es uni par le sacrement nuptial, d'autant plus étroitement que je t'ai toujours, aux yeux de tous, aimé d'un amour sans limite ». Elle pense exclusivement à lui et alimente son amour dans le silence de son cœur. Elle vit leur passion aidée par les souvenirs d'autre fois, quand ils étaient proches l'un de l'autre.	l'autre, mais pour remplir conjointement les devoirs de la vie civile, gouverner prudemment la maison, bien élever ses enfants. Les amants ne voient jamais qu'eux, ne s'occupent incessamment que d'eux, et la seule chose qu'ils sachent faire est de s'aimer ». Dans sa vision, le mariage représente une vraie responsabilité en tant qu'épouse, mère et citoyenne. Avec ce statut, elle prend conscience de tous ses devoirs tâches au foyer.
f/ *Passion folle* : « l'ancienne » Héloïse se laisse conduire facilement par ses sentiments et sa passion: « Sous le prétexte d'étudier, nous nous sommes abandonnés totalement à la passion… Il y avait plus de baisers que d'explication… Notre désir ne nous fit délaisser aucune des étapes amoureuses, et nous y ajoutâmes toutes les inventions insolites de l'amour ». Elle n'a aucune réserve. L'étude devient seulement un « prétexte » pour les deux amoureux. Ils passent le temps ensemble en montrant l'amour l'un pour l'autre. Ils ne pensent pas aux conséquences, ni à l'avenir. Ils vivent le présent de toutes leurs forces et leur passion. Elle a réveillé en Abélard le feu de la passion par sa beauté qui l'a charmé : « Elle était la toute première par la richesse de son savoir. La rareté de la connaissance littéraire chez les femmes mettait encore plus nettement en valeur cette jeune fille et la rendait extrêmement célèbre dans tout le royaume. Je vis en elle tout ce qui séduit habituellement les amants ». Ravi et conscient de son charme, Abélard ne pense pas qu'il puisse être refusé: « J'avais alors une telle renommée, j'étais tellement remarquable par ma jeunesse et ma beauté, que je ne craignais pas d'être repoussé par n'importe quelle femme que je jugeais digne de mon amour ».	f/ *Passion maîtrisée* : la « nouvelle » Héloïse ne cède pas facilement devant les sentiments et la passion qu'elle ressent pour Saint-Preux : « Durant nos lectures… si je vous vois un instant sans votre mère ou sans votre cousine, vous changez tout à coup de maintien ; vous prenez un air si sérieux, si froid, si glacé, que le respect et la crainte de vous déplaire m'ôtent la présence d'esprit et le jugement, et j'ai peine à bégayer en tremblant quelques mots d'une leçon que toute votre sagacité vous fait suivre à peine ». Il ne peut pas comprendre son attitude : « J'ose vous le demander, comment pouvez-vous être si folâtre en public, et si grave dans le tête-à-tête ? Je pensais que ce devrait être tout le contraire, et qu'il fallait composer son maintien à proportion du nombre des spectateurs. Au lieu de cela, je vous vois, toujours avec une égale perplexité de ma part, le ton de cérémonie en particulier, et le ton familier devant tout le monde : daignez être plus égale, peut-être serai-je moins tourmenté ». Elle essaye de cacher ses sentiments, mais ce sont très profonds: « Tout fomente l'ardeur qui me dévore; tout m'abandonne à moi-même, ou plutôt tout me livre à toi; la nature entière semble être ta complice; tous mes efforts sont vains, je t'adore en dépit de moi-même ».

Suite à la comparaison des deux « Héloïses », on peut affirmer que les deux personnages féminins se différencient par plusieurs aspects. Les visions sur leur statut dans la relation, sur le mariage et sur l'amour sont différentes.

L'ancienne Héloïse est une personne qui accepte son statut inférieur dans sa relation avec Abélard. Elle est soumise, elle respecte ses décisions sans protester et elle lui accorde toute son attention et son amour. La nouvelle Héloïse représente l'évolution du personnage féminin à travers les siècles. Elle est vertueuse, sûre d'elle et des ses décisions. Elle est au premier plan de la relation. Ses désirs sont respectés par Saint-Preux.

Ces personnages féminins montrent l'évolution du statut de la femme à travers le temps. Même si elle est encore influencée par les préjugés sociaux, Héloïse essaye d'être indépendante, libre de toute contrainte. Si, au début du roman, on fait connaissance avec Julie d'Étange, une jeune naïve, timide, elle finit par surprendre le lecteur à la fin du roman par son changement et sa maturité. D'ailleurs, à travers le fil du roman, tous les personnages qui l'entourent jouent un rôle important dans son évolution. Saint-Preux l'a fait connaître la définition de l'amour, la passion et les états inexplicables de joie: « Je goûte le plaisir délicieux d'aimer purement. Cet état fait le bonheur de ma vie; mon humeur et ma santé s'en ressentent; à peine puis-je en concevoir un plus doux, et l'accord de l'amour et de l'innocence me semble être le paradis sur la terre ». Près de lui, Julie se sent aimée, protégée, entendue et très heureuse.

Sa mère, Mme d'Étange lui montre l'amour sans limites d'une mère, son pouvoir de pardonner et d'être son soutien sans condition. Elle accepte la relation d'amour de sa fille avec Saint-Preux: « Cette tendre mère… commence à connaître, par tout ce qu'elle voit, combien vos deux cœurs sont hors de la règle commune, et combien votre amour porte un caractère naturel de sympathie que le temps ni les efforts humains ne sauraient effacer ». Pour Julie, sa mère était très importante. Quand Mme d'Étange est morte, Julie souffre beaucoup: « Âme pure et chaste, digne épouse, et mère incomparable, tu vis maintenant au séjour de la gloire et de la félicité: tu vis; et moi, livrée au repentir et au désespoir, privée à jamais de tes soins, de tes conseils, de tes douces caresses, je suis morte au bonheur, à la paix, à l'innocence ».

M. d'Étange est celui qui détruit la relation d'amour de Julie avec Saint-Preux parce qu'il ne peut consentir que sa fille se marie avec un routier. Il change totalement le cours de la vie et les états d'esprit de sa fille. Alors, Julie se rend compte qu'il suffit une seule décision que sa vie change définitivement. Ses projets avec Saint-Preux, ses illusions de jeune amoureuse deviennent impossibles à s'accomplir.

Julie accepte, le cœur brisé de souffrance, la décision de son père de se marier avec M. de Wolmar, mais elle reste avec plusieurs questions sans réponse en ce qui concerne la séparation de l'être aimé. Sa bonté et son désir de ne pas blesser son père la font céder et se résigner devant son sacrifice.

Un autre personnage qui joue un rôle important dans la transformation en personne adulte de la jeune Héloïse est son mari, M. de Wolmar. Il est plus âgé qu'elle et plus sage et équilibré en tout ce qu'il entreprend. À un moment donné, elle est contente de son mariage, mais elle ne sent pas pour son époux un amour plein de passion, elle ne se sent pas parfaitement heureuse, liée à « une illusion ».

Julie ou « la nouvelle » Héloïse peut être considérée comme un exemple de femme moderne, vertueuse. Son parcours dans le roman est plutôt complexe: à partir des sentiments simples et pleins de naïveté jusqu'au pouvoir du sacrifice suprême. À travers le roman, on observe facilement des changements en ce qui concerne son esprit et ses attitudes, sous l'influence des personnages qui l'entoure et surtout du milieu où elle vit.

Même si Julie est forcée de sacrifier son amour, elle ne sent pas de haine ou rancune. Elle ne juge personne pour sa destinée, pour son malheur. Julie est une bien-aimée passionnelle, une femme et une épouse dévote et responsable, une amie de confiance, une fille obéissante et soumise à la volonté de ses parents et une mère protectrice, capable de

risquer sa vie pour ses enfants. Julie est une mère tendre, mais sévère à la fois. Son dévouement de mère, se remarque surtout lorsqu'elle son fils de la noyade. Après, elle tombe malade.

Même si elle souffre beaucoup, « la nouvelle » Héloïse ne connaît pas la haine. Avant de mourir elle est reconnaissante pour tout ce que la vie lui a offert: « Elle remercia le ciel de lui avoir donné un cœur sensible et porté au bien, un entende main sain, une figure prévenante; de l'avoir fait naître dans un pays de liberté et non parmi des esclaves, d'une famille honorable, et non d'une race de malfaiteurs, dans une honnête fortune et non dans les grandeurs du monde qui corrompent l'âme, ou dans l'indigence qui l'avilit ».

Elle sent que sa mort est la résolution de tous ses tourments, qu'elle vient naturellement, par la destinée. Julie voit son « départ » comme une libération de tous ses regrets et ses remords.

Par l'intermédiaire de son personnage, Julie (ou « la nouvelle » Héloïse), Jean-Jacques Rousseau désigne la psychologie féminine du XVIIIème siècle, l'héroïne littéraire représentée par son amour, son dévouement, ses remords, regrets et illusions, la femme moderne située entre fragilité et pouvoir, passion et vertu.

BIBLIOGRAPHY

- Bouyé, Édouard, Gilson, Etienne, *Correspondance d'Abélard et Héloïse*, Éditions Gallimard, France, 2000
- Ferroul, Yves, *Héloïse et Abélard. Lettres et vies*, Édition Flammarion, Paris, 1996
- Rousseau, Jean-Jacques, *Julie ou La Nouvelle Héloïse*, Édition Garnier-Flammarion, Paris, 1967
- Rousseau, Jean-Jacques, *La Nouvelle Héloïse*, Librairie de Firmin Didot Frères, Imprimeurs de l'Institut, Paris, 1843

THE HISTORY OF TRANSLATION AND TRANSLATION STUDIES

Nagy Imola Katalin
Lecturer, PhD., Sapientia University of Cluj-Napoca

Abstract: This study aims to makea brief presentation of the history of translation from the earliest manifestations of interlinguistic transfer to the birth of the discipline called Translation Studies and the most recent trends in the study of translations. Although theoretical considerations regarding translation started to appear even in ancient times, the term translation studies came to be used only in the early 1970s. We present the most important cornerstones in the development of translations, alongside with the most remarkable contributors in the field of translations: practicioners and theoreticians alike.

Keywords: history of translations, translation studies, theory and practice of translation, translation theories

Traducerea are o istorie de peste 5.000 de ani, iar profesia de traducător este una dintre cele mai vechi în lume (Guțu, 2015,13). În antichitate, în capitala Imperiului Roman apar primele traduceri literare și primele sintagme care desemnează activitatea de transfer dintr-o limbă în alta. Primele documente care atestă o activitate traductologică datează din anii 2300 î.Hr., când în Mesopotamia existau deja dicționare bilingve. În epoca romană se fac primele traduceri din literatura greacă și apar primele texte teoetice asupra traducerii (de exemplu tratatul lui Cicero, 46 î.Hr.). „Grecii pentru traducere nu au decît cuvîntul *hermeneuein* (a interpreta). Romanii elaborează un întreg lexic pentru traducere – *vertere, convertere, transverter, imitari, reddere, translatare*. Roma are şi primul traducător Livius Andronicus […] care a tradus *Odisea* în 240. Prima tentativă de abordare teoretică a problemei traducerii o constituie prefaţa unei traduceri ale lui Demosthene, realizată de către Cicero, care optează spre o realizare oratorică, dar nu traductologică. De aici conflictul între sens şi cuvînt, sens şi stil, creativitate şi fidelitate." (Ungureanu, 2013, 7)

În secolul II d.Hr. apar scrierile lui Saint Jérôme, patronul traducătorilor și primul traducător al Sfintei Scripturi, care traduce Biblia în limba latină. El va fi promotorul traducerii literale. Începând din secolul VII d.Hr. apar și primele traduceri specializate, texte medicale scrise în limbile greacă și latină fiind traduse în limba arabă.

Așadar, precepte și considerații legate de traducere au fost formulatede către Cicero, dar și de cătreSaint Jerôme și Sf. Augustin. Cicero, considerat cel mai important traducător al antichităţii clasice, „susţine în reflecţiile sale asupra traducerii, că nu trebuie copiate imagini verbale, ci redat sensul, el scrie în *Libellus de optimo genere oratorum* recomandarea de a nu se traduce *verbum pro verbo*, adică cuvânt cu cuvânt, recomandare reluată apoi de Horațiu în *Ars poetica*.

Deşi traducerile din greacă în latină sunt caracterizate de emulaţie, el s-a străduit să transpună precis terminologia filozofiei greceşti şi a dat numeroase explicaţii de motivare a soluţiilor traductive pe care le-a utilizat. Ieronim (Hieronymus, 348-420 d. Hr.), autorul primei traduceri complete a Bibliei în limba latină, contribuie şi el la îmbogăţirea teoriei despre traducere. În epistola sa către senatorul roman Pammachius, el susţine ca principiu traductiv primordialitatea sensului faţă de cuvânt, exceptând de la acest principiu textul Sfintei Scripturi, unde – spune el - şi „ordinea cuvintelor exprimă un mister". (Mohr, 2012,

99-100) Ieronim a contestat literalismul doar în traducerea textelor nonbiblice, nonreligioase, arată Lungu Badea (2013, 21).

În secolul al XII-lea Toledo devine un adevărat centru traductologic. Prima şcoală de traducători, Şcoala din Toledo, a fost fondată de R. de Toledo, în perioada 1125 - 1151. „La această şcoală s-au format traducători în toate limbileeuropene, clasice şi orientale. Pentru istoria traducerii inVest, eforturile şcolii din Toledo au însemnat popularizareaoperelor culturii universale. Şcoala din Toledo a enunţat celedouă condiţii necesare pentru apariţia acesteia: o diferenţă decultură între două comunităţi şi contactul direct între acestea(comunitatea creştină şi cea musulmană).” (Guțu, 2015,14) Cel mai renumit traducător al școlii de aici este Gérard de Cremone.

Dincolo de acest moment prototraductologic, adevărată înflorire a activității de traducere sosește odată cu Renașterea și revoluția produsă de invenția lui Gutenberg. Secolul al XVI-lea este marele secol al traducerii, al descoperirii și traducerii operelor celor mai importanți autori clasici greci şi latini. Difuzarea operelor lor traduse va fi facilitată prin invenţia tiparului, arată Guțu (2015,14).

Verbul care desemnează activitatea de a traduce, *traduire,* a fost utilizat pentru prima oară în limba franceză în secolul al XVI-lea de către lexicograful și traducătorul umanist Robert Estienne, care lansează lexemul în 1539. Paralel cu introducerea tiparului și cu redescoperirea antichității greco-latine apare și contribuția lui Ètienne Dolet: în 1540 Ètienne Dolet introduce cuvintele derivate *traduction*/ *traducere* și *traducteur*/ *traducător* (Guidère, 2016, 16). Așa cum explică Larose, cuvântul traducere provine dintr-un foarte vechi verb latin cu conjugare neregulată, care avea forma de infinitiv prezent *transferre*, și de participiu trecut *translatus*. (Larose, 1989 apud Guidère, 2016, 16). Termenul *traducere* apare deci in Franţa pentru prima dată, „sub peniţa lui Ètienne Dolet, tipograf, umanist şi traducător.”(Guțu, 2015,14), verbul *traduire* va înlocui forma veche *translater*. Tot el scrie primul tratat despre traducere în limba franceză *La Manière de bien traduire d`une langue en autre*, unde stabileşte cinci reguli fundamentale, niște adevărate arhiprincipii ale traducerii, care au supraviețuit până azi, sub o formă sau alta (păstrarea perfectă a sensului exprimat de autor; cunoaşterea perfectă a celor două limbi; traducere nu cuvânt cu cuvânt, dar păstrarea intenţionalităţii auctoriale; evitarea neologismelor; păstrarea coerenţei şi armoniei limbajului) (cf. Ungureanu, 2013, 6).

Spre sfârşitul secolului al XVI-lea limbile străine au cunoscut o extindere din ce in ce mai largă (Bantaş, 1999, 105-111). Epoca clasicismului (secolul al XVII-lea) aduce cearta dintre antici și moderni și traducerea după modelul *frumoaselor infidele*. Practicile traductologice din această perioadă promovau metoda adaptării: omisiunea unor pasaje întregi, reformularea, restructurarea textelor. Secolul Luminilor (secolul al XVIII-lea) este marcat de inspirația creațiilor literare autentice din traduceri (Montesquieu, *Les lettres persanes*, 1721). Începând din secolul al XIX-lea are loc o profesionalizare a traducerii și o teoretizare bazată pe practica traductologică (Guidère, 2016, 23). Din secolul al XVIII-lea până la începutul secolului XX *lingua franca* a diplomaţiei internaţionale a fost limba franceză. „Secolul XX înseamnă şi *punerea în scenă a traducerii*, pentru că rolul de comunicare a crescut considerabil. Traducerea unor conferinţe a apărut in anul 1919, mai întâi consecutivă, iar apoi simultană, în procesul de la Nürnberg, după cel de-al doilea război mondial. Războiul rece a condus la apariţia maşinii de traducere in anul 1954.”(Guțu, 2015,15)

Documentul clasic de traducere monumentală este Biblia, text scris inițial în ebraică, după care este tradus în greacă și latină. În germană Biblia este tradusă de către Martin Luther în 1522, în engleză de către Tyndale în 1525, în franceză de către Olivetan în 1535 (cf. Ungureanu, 2013, 6).Un important salt calitativ în tradiţia cugetărilor despre traducere îl

produce teologul şi reformatorul german Martin Luther, care este adeptul unei traduceri libere a textelor sacre. „A devenit celebră maxima sa exprimată în *Scrisoarea deschisă despre traducere*: *„Rem tene, verba sequentur!”*, adică *„Pătrunde sensul, cuvintele vor veni de la sine!”*. Luther considera că traducătorul trebuie să aibă un fin simţ al limbii ţintă pentru a putea realiza texte, care să producă efectul dorit asupra receptorilor. De la Luther provine şi termenul *Verdeutschun*g, care este substantivizarea infinitivului german *verdeutschen.* Prin urmare, Luther nu şi-a propus, asemenea lui Ieronim, să traducă *ad litteram* Biblia, ci să o transpună în limba germană, înţelegând traducerea ca act de adaptare la uzul limbii ţintă.” (Mohr, 2012, 99-100) Discursul traductologic inițiat și dezvoltat în jurul traducerii *Bibliei*, a luat naștere „din grija pentru conservarea textului sacru care este cuvântul lui Dumnezeu şi din conceperea limbilor ca perfect corespondente; ca urmare, soluţiile alese – pentru rezolvarea problemei de fidelitate şi/sau infidelitate (cu entropiile aferente) – au fost literalismul sintactic, calcul sintactic, echivalenţele sintagmatice care violau firescul limbii traducătoare. Literalismul a dominat traducerile spre latină în tot Evul Mediu, începuturile Renaşterii şi a continuat să se manifeste în pofida contestării lui.” (Lungu Badea, 2013, 21)
Așadar primele reflectări teoretice asupra traducerii sunt marcate de un empirism fundamental, și ele se mulează pe câteva dichotomii fundamentale, câteva opoziții conceptuale latente care vor marca toată istoria ideilor traductologice. Aceste dichotomii sunt: traductibil *vs*. netraductibil, litera *vs.* spiritul textului, fidelitate *vs*. trădare (Guidère, 2016, 24). Cu toate acestea, există un decalaj între conceptualizarea activității traductologice și practica traductologică, între teorie și traducere propriu-zisă. Există o tendință pronunțată de a confunda traductologia și practica traducerii.

Dacă reflexiile teoretice asupra traducerii datează din antichitate (textele lui Cicero, Horațiu, Seneca, Plinius), de-a lungul timpului numeroși literați, filosofi, gânditori și-au exprimat poziția în tematica traducerii, mai bine spus în tematica prescriptivismului: Saint Jérôme (*De optimo genere interpretandi*), Saint Augustin, Thomas d´Aquinno, Roger Bacon, Erasmus, Martin Luther (1530, *Sendbrief vom Dolmetschen*), Étienne Dolet, Joachim du Bellay, John Dryden, Gottfried Wilhelm von Leibniz, Alexandre Pope, Samuel Johnson, Novalis, Goethe, Friedrich von Schleiermacher, Wilhelm von Humboldt, Shelley, Arthur Schopenhauer, Friedrich Nietzsche ș.a.

Traducerile au continuat de-a lungul secolelor următoare, deși lipsea încă o teorie de specialitate, teoria traducerii. Așa cum arată Mohr (2012) până la începutul secolului al XIX-lea toate teoriile *pre-ştiinţifice* despre traducere gravitau în jurul dihotomiei fidelitate faţă de original – libertate în exprimare. „În 1813, Friedrich Schleiermacher publică eseul *Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens* (*Despre diversele metode de traducere*) în care prezintă principiile pe care le-a aplicat la traducerea *Dialogurilor* lui Platon. În doctrina hermeneutului Schleiermacher, textele se împart în două maricategorii, şi anume: texte în care se reflectă originalitatea autorului şi texte pur descriptive, rezultatedin necesitatea de comunicare. Textele din cea de-a doua categorie sunt considerate deSchleiermacher nedemne de asocierea cu lexemul *Übersetze*n (care desemnează *actul traductiv*), elfolosind în mod peiorativ cuvântul *Dolmetschen* pentru a desemna transpunerea acestora în altălimbă. Schleiermacher susţine că numai transpunerea în altă limbă a operelor autentice merită afi analizată şi teoretizată, întrucât traducerea celeilalte categorii de texte este o activitate banală,mecanică, pe care o poate practica oricine cunoaşte două limbi la nivel mediu.” (Mohr, 2012, 99-100)

După Bantaș-Croitoru (1999) un punct de cotitură în istoria reflecțiilor teoretice despre traducere îl reprezintă volumul lui Ortega Y. Gasset, *Mizeriile și splendorile traducerii* (Madrid, 1942). După 1945 cercetarea traductologică revenea în special în sarcina lingviștilor, cu toate că existau și specialiști care respingeau abordarea lingvistică, deoarece

aceasta cerceta limba în afara contextului comunicațional (Danica Seleskovitch și cercul de la *École Supérieure d´Interprète et de traducteurs*, fondat în 1957 la Paris 3 – *Sorbonne Nouvelle*). In calitate de doctrină cu drepturi depline, sau cel puţin revendicate, traducerea îşi face loc in domeniul teoriilor despre limbă în cea de-a doua jumătate a secolului XX (Guțu, 2015,28). Un prim pas în elaborarea bazelor teoretice, științifice ale procesului traducerii este cartea rusului V. Feodorov, *Bazele teoriei traducerii* (1953),„devenită clasică, in virtutea faptului că a fost primul." (Guțu, 2015,16)

Inceputurile învățământului superior de traductologie sunt legate de fondarea, în 1941, la Geneva, a Școlii de Traducere și Interpretare (*École de Traduction et d´Interprétation*) în cadrul universității de acolo, urmată de fondarea, în 1949 a unei secții de traducere și interpretare în cadrul Școlii de Studii Comerciale Înalte (*l´École des Hautes Études Commerciales de Paris*). In 1957 la Sorbona se fonda Școala Superioară de Interpreți și Traducători (*l´École Supérieure d´Interprètes et Traducteurs*), iar la Institutul catolic parizian se instala Institutul Superior de Interpretariat și Traducere (*l´Institut Catholique de Paris/Institut Supérieur d´Interprétariat et de Traduction.*

Devenită disciplină universitară și fiind preocuparea principală a din ce în ce mai mulți specialiști, traducerea devine obiectul unor cercetări serioase din anii 1950, fiind o preocupare a lingviștilor cu prisosință: Roman Jakobson (1959), John C. Catford (1965), Georges Mounin (*Les belles infidèles,* 1955, *Les problèmes théoriques de la traduction*, 1963), Jean-Paul Vinay și Jean Darbelnet (*La stylistique comparée du français et de l´anglais. Méthode de traduction*, 1958). În centrul interesului stă relația dintre limba sursă și limba țintă, Primul care aduce în schemă și figura traducătorului și mută accentul spre obiectivul comunicării este Eugene Nida (*Toward a Science of Translating*, 1964).

O lucrare fundamentală, care pune baza unei adevărate abordări științifice este *Problèmes théoriques de la traduction* de George Mounin, apărută în 1956. În spaţiul francez, în 1956, J.-P. Vinay şi J. Darbelnet lansează lucrarea clasică *Stylistique comparée du français et de l'anglais/Stilisticacomparată a limbii franceze şi engleze.* „Această lucrare clasică, inspirată din realitatea canadiană bilingvă, a oferit doctrinei 7 tehnici de traducere. Cu toate acestea, trebuie să remarcăm faptul că numeroase studii moderne privind domeniul au un caracter profund descriptiv, bazat pe comparaţie." (Guțu, 2015, 17) Un alt teoretician al traducerii este Edmond Cary *(Comment faut-il traduire?),* dar și J. Piaget, M. Ballard, E. Nida, G. Steiner, R. Jakobson, K. Reiss. „Noua generaţie a teoreticienilor traducerii nominalizează: J. R. Ladmiral, M. Lederer, D. Seleskovitch, R. Bell, T. Cristea." (Ungureanu, 2013, 7)

Printre lucrările fundamentale care au marcat decisiv evoluţia cercetărilor ulterioare, enumerăm următoarele: I. A. Richards, *Toward a Theory of Translating*, Z. S. Harris et al., *Eight Papers onTranslation* (1954), *Mechanical Translation* (1954), Edmond Cary, *La traduction dans le monde* (1956), Theodore Savory, *The Art ofTranslation* (1957), Reuben A. Browner (ed), *On Translation* (1959), George Steiner, *After Babel* (1975), Leon Levitchi, *Îndrumar pentru traducătorii din limbaengleză în limba română* (1975), Andrei Bantaş, Elena Croitoru, *Didactica* traducerii (1998), Susan Bassnet, André Lefevre, *Constructing Cultures. Essay on LiteraryTranslation* (1998), *Translating Studies* (1980), *Translation, History and Culture* (1990) etc.

Paternitatea termenului *traductologie* este încă un subiect disputat. Termenul *traductologie* (< fr. *traductologie*) datează din 1972 şi a fost creat de germanistul, traducătorul şi filozoful francez Jean-René Ladmiral, afirmă Mohr (2012, 98), în timp ce Lungu Badea (2017, 15) îl citează pe Harris, care l-a utilizat în 1973 în articolul *La traductologie, la traduction naturelle, la traduction automatique et la sémantique*.

Cert e că în 1972 James Homes prezintă un articol fundamental în evoluția traductologiei, *The Name and Nature of Translation Studies*, tipărit abia în 1988. El lansează aici denumirea de *Translation Studies*. Dincolo deci de a fi lansat denumirea disciplinei, denumire care va face carieră în cercetarea traductologică, Holmes stabilește și principiile fundamentale și obiectivele disciplinei: descrierea fenomenelor traducerii, și formularea unor teorii explicative și predictive legate de fenomenul traductiv (cf. Raková, 2-14, 15). În 1972, la cel de al III-lea Simpozion Internațional de Lingvistică din Copenhaga lingvistul britanic James Holmes „a specificat necesitatea recunoașterii teoriei traducerii ca pe un domeniu independent de cercetare ştiinţifică. Holmes a formulat drept sarcină principală a noii științe stabilirea principiilor generale pentru explicarea legităților și prezicerea manifestărilor reale în dezvoltarea teoriei procesului de traducere." (Metleaeva, 2016, 111). Lungu Badea (2017, 15) menționează pătrunderea termenului *traductologie* în discursul românesc în anii 1970, prima oară fiind utilizat de către Elena Ghiță într-un articol din 1976.

Așadar, anii 1950 au marcat un reviriment însemnat al perspectivei teoretice în cercetarea traducerii, „urmărindu-se fundamentarea unei teorii generale şi a unei poetici a traducerii pe baza influenţelor convergente dinspre comparatismul literar şi stilistic, poetica structurală, semantica structurală şi semiotica, logica şi psihologia. Traductologia cunoaşte progrese considerabile şi realizări de mare valoare care au rămas certe puncte de referinţă pentru domeniul în discuţie, prin aportul excepţional adus de remarcabili oameni de litere sau filozofi cum au fost Goethe, Schopenhauer, Mathew Arnold, Ortega y Gasset, Ezra Pound, Paul Valéry, Benedetto Croce sau Walter Benjamin." (Pioariu, 2003, 1)

În această abordare științifică sistematică,traducerea începe să se situeze la intersecţia intereselui de studiu al mai multor discipline, al lingvisticii, psihologiei, sociologiei, teoriei culturii. Problema traducerii nu a beneficiat multă vreme de un studiu sistematic. Predecesori direcți ai teoriei traducerii ca disciplină științifică pot fi considerate lingvistica structurală și cea funcțională. Adepții lingvisticii structurale, cu preocupări în domeniul teoriei traducerii (precum Roman Jakobson, Paul Newmark, Jean-Paul Vinay și Jean Darbelnet) au adus în centrul atenției concepte cheie precum *semnificaţia* și *echivalența*. Traductologii care au fost adepții lingvisticii funcționale (Katharina Reiss, Paul Vermeer, Julian House, Mona Baker) au evidențiat rolul determinant al contextului social în procesul traducerii. „Abordarea structuralistă frontală, respingând studierea semanticii, a ignorat problematica traductologică, prilejuind reevaluarea așa-numitei *teorii a intraductibilității,* conform căreia traducerea în genere este imposibilă. S-a creat o situație paradoxală, când activitatea practică seculară de traducere era pusă la îndoială. Explozia informațională postbelică, soldată cu schimbări esențiale în activitatea traductologică, dar și în abordarea interdisciplinară a problemelor lingvistice, inclusiv a celor de comunicare verbală, precum și dezvoltarea științei despre procesul literar, a permis apariția unor posibilități de dezvoltare în continuare a științei traductologice. *Teoria intraductibilității* a fost astfel combătută: factorii lingvistici presupun nu doar complicații pentru traduceri, dar și condiții pentru a le depăși." (Metleaeva, 2016, 111)

Începînd din anii 1980-1990 accentul cercetărilor în traductologie se mută de la o abordare teoretică spre analiza pe baza tipologiei textuale sau analiza discursului: Hatim (1984), Hatim și Mason (1990), Reiss (1974, 1984). O caracteristică fundamentală a gândirii traductologice moderne este abordarea din perspectiva actanțială, de comportament (Justa Holz-Mänttäri și a ei *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*. Helsinki, 1984 în care elaborează teoria traducerii ca acțiune traductivă/*Translatorisches Handeln* sau teoria *Skopos* a lui Hans Vermeer, Katharina Reiss, Christiane Nord etc.)

In același mod Gideon Toury va defini traducerea ca un act al traducătorului, bazată pe câteva norme de traducere. Pentru el traducerea nu se definește prin niște criterii absolute,

ci prin norme. Traducătorul ia câteva decizii individuale în procesul traducerii, iar aceste decizii sunt dictate și reglate de normele sociale (ideologice, politice, religioase) existente în spațiul și timpul în care se efectuează traducerea. Printre cei care par să urmeze ideea privind normele se află școala traductologică DTS (*Descriptive Translation Studies*), și americanul Lawrence Venuti. Acesta pornește de la ipoteza polisistemului, conform căreia textele unei culturi slabe vor avea tendința de a fi naturalizate atunci când sunt traduse într-o limbă/cultură puternică (*domesticating translation*, maniera păstrării caracteristicilor limbii și culturii țintă), în timp ce textele unei culturi puternic, când sunt traduse în direcția unei culturi mai slabe, au tendința de a fi exotizate, străinizate sau alienate (*foreignizing translation*, maniera păstrării caracteristicilor limbii și culturii sursă). Venuti face parte din ceea ce se numește în istoria traductologiei, the *cultural turn*, adică aplecarea spre preocupări mai generale, mai global(izat)e, interculturale în materie de traducere arată Raková (2014, 20-21). Lawrence Venuti subliniază efectul negativ, destructiv al procesului traducerii, cauzat de faptul că orice întâlnire interculturală produce o pierdere semantică, deoarece diferenţele dintre culturi nu pot fi compensate sau rezolvate prin mijloace semantice. (cf. Simigné, 2007, 2)

Secolul XX este secolul traducerilor literare, căci așa cum arată Raková, (2014, 21), în 1972 traducerile literare reprezentau majoritatea covârșitoare a traducerilor (aproximativ 40.000 titluri), comparativ cu datele din 2000, care arată că dintr-un total de 73.840 traduceri doar 34.540, adică 47% erau traduceri ale unor texte literare. În anul 2000 în Franța, de exemplu, dintr-un număr de 9502 traduceri mai mult de jumătate , adică 5065 titluri erau traduceri literare (cf. Sapiro, 2008, 148, pe baza *l´Index Translationum* apud Raková, 2014, 21).

Cea de-a doua jumătate a secolului XX produce o explozie editorială în privința volumelor dedicate istoriei traducerii, ceea ce contribuie masiv la legitimarea tot mai accentuată a traductologiei ca disciplină științifică autonomă. Astfel, apar volume precum: Edmond Cary, *La traduction dans le monde moderne*, Geneva, 1956; R. A. Brower, *On Translation*, Cambridge, 1959; George Steiner, After Babel (1975); Louis Kelly, *The True Interpreter: A History of Translation Theory and Practice in the West*, New York, 1979; Henri Van Hoof, *Histoire de la traduction en Occident: France, Grande-Bretagne, Allemagne, Russie, Pays-Bas*, Paris, 1991; Lieven D´Hulst: *Cent ans de théorie française de la traduction. De Bat livre De Cicéron à Benjamin. Traducteurs, traductions, réflexions*, Lille, 1992. Majoritatea acestor volume sunt concentrate asupra problemelor traducerii literare, cu excepția cărții lui Van Hoof care consacră câteva capitole devenirii și istoriei traducerii tehnice (cf. Raková, 2014, 25-25).

George Steiner propune, în *După Babel*, patru perioade distincte în evoluția istorică a fenomenului traducerii și reflexiei teoretice despre traducere:

1. Perioada dintre anul 46 înainte de Hristos (celebrul dicton al lui Cicero, referitor la a nu se traduce *verbum pro verbo*) și 1813 (eseul lui Friedrich Schleiermacher, *Uber die verschiedenen Methoden des Ubersetzens*): este perioada empirică a traducerii, în care accentul cade pe rolul traducătorului;
2. Perioada dintre anul apariției eseului lui Shleiermacher și până în 1946, momentul în care apare studiul lui Valèry Larbaud, *Sous l'invocation de Saint Jérôme*: este perioada filosofică a traducerii;
3. Perioada dintre sfârșitul anilor 1940 și pînă la mijlocul anilor 1960: este perioada formalistă, lingvistică a traducerii, în care apar și primele încercări de traducere automată;
4. Perioada care începe către sfârșitul anilor 1960 și ține până azi: este perioada hermeneutică a traducerii, când revin în atenție abordările interpretative.

Kelly (1979, 224 apud Guidère, 2016) modifică periodizarea lui Steiner, divizând prima etapă, considerată prea lungă, în cinci segmente temprorale mai scurte: epoca preclasică, medievală, clasică, renascentistă și iluministă a traducerii.

André Lefevere propune o diviziune nu cronologică, ci tematistă a istoriei traducerii. Astfel etapele de care vorbește Lefevere (1992 apud Guidère, 2016) sunt:

1. Rolul ideologiei în producția traductologică;
2. Rolul mecenatului;
3. Rolul constrângerilor poetice;
4. Universul discursului;
5. Dezvoltarea limbajului și a educației;
6. Rolul tehnicilor de traducere.

Traductologia ca știință care studiază deopotrivă teoria și practica traducerii în toate formele ei (verbală, scrisă, generală sau specializată) are un puternic caracter interdisciplinar, fapt relevat de o cercetare atentă asupra etapelor evolutive ale devenitii ei. Traductologia este o disciplină care nu oferă, nu poate oferi explicații imuabile, nu identifică teorii universal valabile dincolo de repere temporale și/sau spațiale, ci oferă interpretări, impregnate și influențate de contextul spațial și temporal în care se produc. Această disciplină tânără este menită să studieze una din cele mai vechi activități de comunicare interumană, traducerea. O privire asupra istoriei traducerilor poate fi nu doar benefică, consideră Guidère (2016, 21), ci chiar o precondiție esențială a teoretizărilor, deoarece marile probleme ale traducerii au rămas constant aceleași pe parcursul secolelor: reflectările și întrebările gânditorilor antici se regăsesc, toate, în miezul teoriilor contemporane asupra traducerii.

BIBLIOGRAPHY

Bantaș, Andrei - Croitoru, Elena. 1999. *Didactica traducerii*. Editura Teora: București.

Delisle, Jean, Lee-Jahnke, Hannelore, C. Cormier Monique (coord.) 2005. *Terminologia traducerii*. Traducere şi adaptare Rodica şi Leon Baconsky. Cluj-Napoca: Casa Cărţii de Ştiinţă.

Guidère, Mathieu. 2016.*Introduction à la traductologie. Penser la traduction: hier, aujourd'hui, demain*, Edition de Boeck, https://www.decitre.fr/media/pdf/feuilletage/9/7/8/2/8/0/7/3/9782807300088.pdf, accesat 9 decembrie 2017.

Guțu, Ana. 2015. *Eseuri traductologice. Scrieri traductologice*, Univ. Liberă Intern. din Moldova,Fac. de Litere, Inst. de Cercet. Filologice şi Interculturale. Chişinău :ULIM, 2015. –, anagutu.net/files/2015/08/Eseuri_Gutu_FINAL.pdf, accesat 10 septembrie 2017.

Lungu Badea, Georgiana. 2012. *Mic dicţionar de termeni utilizaţi în teoria şi practica traducerii*. Timişoara: Editura Universităţii de Vest.

Lungu Badea, Georgiana. 2013. *Idei şi metaidei traductive româneşti(secolele XVI-XXI*), Timişoara: Editura Eurostampa.

Lungu Badea, Georgiana. 2017. *Ipostaze ale traductologiei în România (2000-2015)*, in Lungu Badea, Georgiana (ed), *Studii de traductologie românească. II. Încercare de cartografiere a cercetării în domeniu. In honorem magistrae Elena Ghiță*, pp. 9-44. Timișoara: Editura Universității de Vest. www.diacronia.ro/indexing/details/V4226/pdf accesat 11 ianuarie 2018.

Mohr Carol Alexandru. 2012. *German Translation Theories and Their Practicalness/Teorii traductologice germane şi aplicabilitatea acestora în practica traducerii.* in„Studii de Știință și Cultură", Volumul VIII, Nr. 3, septembrie 2012.

Nida, Eugene A. 2004. *Traducerea sensurilor. Traducerea: posibilă şi imposibilă*. Studiu introductiv, traducere și note de Rodica Dimitriu.Iași: Editura Institutul European.

Pioariu, Rodica. 2003. *Arthur Miller și Tennessee Williams in traduceri românești* .http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/philologica/philologica_2003_tom2/43.pioariu_rodica.pdf. accesat 10 septembrie 2017
Raková, Zuzana. 2014. *Les théories de la traduction*. Brno: Masarykova univerzita. https://digilib.phil.muni.cz/data/handle/11222.digilib/130676/monography.pdf, accesat 10 septembrie 2017.
Simigné Fenyő Sarolta, 2007, *Régi és új koncepciók a fordítástudományban* in ACTA HUNGARICA – AZ UNGVÁRI HUNGAROLÓGIAI KÖZPONT FOLYÓIRATA. 18. évf.: pp.171-178. (2007).43.
Shuttleworth, Mark- Cowie, Moira. 2007. *Dictionary of Translation studies*. Manchester.New-York: St. Jerome Publishing.
Ungureanu, Victoria. 2013. *Teoria traducerii*. http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/999/1/traducere.pdf. accesat 3 martie 2015.

AMERICAN DREAM VS AMERICAN ILLUSION

Anca Badulescu
Lecturer, PhD., Transilvania University of Braşov

Abstract:This paper looks at Frank McCourt's novel "Teacher Man" and tries to answer the question whether a poor Irish young man aged nineteen will make the American dream come true. The protagonist's life is marked by ups and downs, by hope and disillusionment, by ecstasy and agony. When everything seems to have gone down the drains, it becomes obvious that Teacher Man has prevailed. He proves to be a 'late bloomer' - in his own words – both as a teacher and a novelist.

Keywords:Irish, teacher man, Limerick, New York, creative writing

When he left Limerick, aged nineteen, bound for New York, Frank McCourt took his young life into his own hands, hoping that the American dream would come true for him. The poor skinny Irish youngster's only fortune was a suitcase, in which he kept his only book, *The Works of William Shakespeare: Gathered into One Volume*, purchased with his last money. The brown suit he was wearing on the voyage came from Nosey Parker's pawnshop, Parnell Street, Limerick and was bargained by his mother, because she couldn't possibly send her son Frank to America, *wearing the relics of oul' decency, this one's shirt, that one's trousers. (p. 34)* His mother also succeeded to buy the suitcase, *that worn-out piece of cardboard held together by a spit and a prayer (p.35),* for much less money than Feathery Burke had hoped to sell it for.

Reflecting on this crucial moment of his life, Frank McCourt realized that but for the book everything about him was secondhand. He even stated that all he had accumulated during his childhood and early youth, Catholicism, Irish history, a tale of suffering and martyrdom told over and over again by priests and teachers, was secondhand.

At twenty-seven years of age the new Irish-American teacher was telling his high school students stories about his miserable childhood in Ireland. He believed that storytelling is teaching and this proved to be true. Students got interested and asked numerous questions about their teacher's life back in Ireland. They found out that he was born in New York and his family sailed back to Ireland when he was four. The family lived in utter poverty after the wild alcoholic father abandoned them, when Frank was ten. A great patriot, ready to die for his native country, he used to wake his children in the dead of night and make them sing Irish patriotic songs. His mother had to beg for food, clothing, and coal to boil water for tea. At school he was mocked at by his mates because of his American accent, and the schoolmaster once compared him to something the cat brought in. The class started laughing and soon he was literally pushed and hit on the nose until he bled. And it was just him against forty cruel boys who grew up on the lanes of Limerick. They called him redskin and gangster and made his life a hell. This is how the small boy of Irish extraction, born in America had to face Irish poverty, his father's addiction and abandonment, his mates' violent behavior.

While telling his students the very sad story of his childhood and the dire poverty his family was living in, the teacher started discovering things which he had not admitted before. He remembered an episode his mother once told him. She was pushing the pram with Frank's brother in it, when a rich lady stepped out of a car and asked her if she didn't want to sell her son Malachy, a boy with golden locks and rosy cheeks. She refused and offered her older son, Frank instead. The lady didn't want him. Frank McCourt's adolescent students were

outraged: *Aw, gee, Mr. McCourt, your mother shouldn't have done that to you. People shouldn't offer to sell their children. You ain't so ugly. (p. 29)*

Poverty and lack of love and understanding were not the only problems poor Irish children had to fight with. Sadly, they had to cope with a very strict Catholic education and cruel teachers. When Frank was six, he and all his schoolmates were called bad, very bad boys. All they had to do, in his opinion, was *to bow those heads, pound our chests and say, Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. (p.29)* Their darting eyes were proof enough that they were wicked, and that it was the schoolmaster's duty to prepare them for First Confession, First Communion, and then Confirmation. In order to stop being bad boys, they had to be taught Examination of Conscience which meant looking inwards, searching the dark corners of their souls. As a result, they confessed to the teacher and to themselves to all seven deadly sins - Pride, Covetousness, Lust, Anger, Gluttony, Envy, Sloth – but also to have disobeyed the ten Commandments (including adultery and coveting the neighbor's wife). Much later, Frank McCourt understood that this process of Conscience Examination had been deeply engraved in his mind and that he had to live with it: *When you get into the habit of examining your conscience it's hard to stop, especially when you're an Irish Catholic boy. If you do bad things you look into your soul, and there are the sins, festering. (p.31)* A few years later, these Irish scars would be Frank McCourt's only luggage.

Frank left school at fourteen and started doing odd jobs, never ceasing to dream of America. Once he delivered a telegram to the Good Shepherd Convent where nuns and lay women made lace and ran a laundry. The telegram he was delivering required an answer, and while he was waiting for it, he caught a glimpse of the lovely lace a nun was working at: a cherub hovering over a shamrock. When she came back with the answer and Frank plucked up the courage to admire the lace, he was harshly told: *That's right ,boy, and remember this: The hands that fashioned this lace never touched flesh of man. (p195)* If you were Irish and a Catholic nun speaking to an Irish Catholic boy, this was the way you taught him yet another lesson.

When he boarded the ship which would take him across the Atlantic to a land free of Irish and strict Catholic rules, he was still the poor young Frank McCourt, but dreaming of a better life. All he knew was that he *wasn't put on this earth to be a Catholic or Irish or vegetarian or anything. (p.195)* What he didn't know, though, was that he would be followed all his life by his miserable childhood. Soon enough he was telling his high school students *those Irish stories. (p.194)* The American teacher was reliving his Irish childhood.

Once in America, Frank McCourt had to fight for a meager living doing all kinds of menial jobs. The American dream was clearly not waiting for him to come true. Once again he was mocked at because of his Irish accent this time, and his Irish looks. In the eyes of many Americans he was the innocent boy just off the boat, even though he had been in the American Army and had graduated from New York University: *I was disheartened. No room for me in the great American Dream. I returned to the waterfront, where I felt more comfortable. (p.56)* Six years after his passage to America, the young Frank returned to Ireland wearing the American uniform and was met with irony and disrespect. Even though he tried to put on an American accent, his Irishness came to the fore: *Arrah, Jaysus, you're not a Yank at all, at all. You're Irish like everyone else. (p.159)* Sadly, in New York he did not feel at home, the American dream was slowly turning into an illusion, in Ireland he was rebuked for putting on American airs. He was confused. Born in America, brought back to Ireland, he emigrated to America, served in the American Army and found himself between these two worlds in neither of which he felt at home.

Before he became a teacher in New York, he worked on Manhattan, Hoboken and Brooklyn piers hauling, hoisting, pulling and pushing weights which he and his mates had to

stack on pallets. His life was miserable again, not only because of the very hard physical work but also because of the cruel sarcastic way his fellow workers treated him, the fights that broke out on piers and loading docks. He learned that insulting someone's mother, even if that person didn't like his mother, meant you were in big trouble. In this environment Frank had to fight for survival like the tough guys on the docks: with his fists and hook. And the American dream did not seem to come true for Frank.

The poor boy from Limerick who didn't have a refrigerator or toilet paper at home – as he confessed to his students – didn't believe that he would become a teacher. And there he was in New York City, twenty-seven years old, facing his first class at McKee Vocational and Technical High School in the Borough of Staten Island. The American dream was finally about to come true. Or maybe not quite. When the sixteen year olds swarmed in, he knew that his task was going to be a very difficult, if not an impossible one. The first thing that happened was that one of the boys threw his baloney sandwich at the teacher's feet and he didn't know how to react. Only then did he realize that at the university they had not been taught to be teachers. Gradually, he was to understand that these children were unhappy; they formed gangs and fought other gangs, cursing and injuring one another; Italians, Blacks, Irish, Puerto Ricans would attack with knives, chains, baseball bats in a dangerous world. All this happened while teachers came and went. Some of them were old, others young, some kind, others strict. Students scrutinized them, challenged them. They knew all about tone of voice, body language, weakness or strength. The golden rule the teacher had to learn was that shouting or snapping at them would be the shortest way to losing them. So, the new teacher picked the sandwich from the floor and started eating it and then congratulated the kid's mother for the tasty sandwich. This is how the teacher won the first battle in class. Very soon *Yo, teach* would become *Teacher Man.*

Paradoxically enough, while endeavoring to enact the American dream, Frank McCourt kept going back to his Irish childhood and telling his class sad stories about a world which seemed to resemble their own. The teacher became aware of the fact that each class had a mouth, the student who asked questions and kept him from teaching boring things, along with the complainer, the clown, the goody-goody, the beauty queen, the sissy, the lover, the intellectual, the jerk, the religious fanatic, the melancholy, and not only. There was a lot of unhappiness in these adolescents' lives, and the teacher often identified with them. While the kids enjoyed listening to stories instead of learning about vocabulary and grammar, their teacher was *escaping a cocoon of Irish history and Catholicism, leaving bits of that cocoon everywhere…(p.20)* and all along he was reminded of his Irish accent, his Irish past, his foreignness.

Step by step the Irishman found the way to his students' minds and hearts. The class at McKee made it clear that being another stern scholarly teacher would not be the solution: *Yeah, mister, that's what all the teachers say. Or else. We thought you were gonna be different being Irish an' all. (p.76)* And this teacher proved to be different. Thus, while examining a forged excuse note, he had an epiphany: he asked his students to write excuse notes for their own future children. The class came up with the most original excuses and wrote brilliant assignments about *family problems, boilers exploding, ceilings collapsing, fires sweeping whole blocks, babies and pets pissing on homework, unexpected births, heart attacks, strokes, miscarriages, robberies.(p.85)* As a homework the teenage students had to write *An Excuse Note from Adam to God* or *An Excuse Note from Eve to God.* What he then discovered was American high school writing at its best. Slowly, almost unknowingly Frank McCourt was breaking new ground. He was finding himself, developing his own style and techniques and, above all, he understood that he had to tell the truth. The American dream was going to happen after all.

At the age of thirty, Frank McCourt married Alberta Small and soon started courses at Brooklyn College for a Master of Arts in English Literature. His thesis, *Oliver St. John Gogarty: A Critical Study,* focused on an Irish personality, doctor, poet, playwright, novelist, athlete, memoirist, a friend of James Joyce. After eleven years in New York he chose an Irish figure and started digging into Irish history and literature thus building his American future on Irish roots. When he was offered a position as an adjunct lecturer at the New York Community College in Brooklyn, it seemed that he was going to embrace an academic career. His students were Hispanic, Black or Irish adults, most of them under thirty, working in stores, factories, offices by day, studying by night. Teaching a course which required research and hard work proved to be a failure and ended in disillusionment a year later. His adult students didn't have any opinions or questions, all they wanted was to graduate. In addition, he had disappointed his wife who considered that he was going nowhere in life, that he was meandering from school to school. The American dream in her eyes was *being happily married, productive, settled, content, having children, developing mature relationships, looking to the future, going on nice vacations, joining clubs, taking up golf, growing old together, visiting relatives, dreaming of grandchildren, supporting their churches, thinking of retirement. (p.121)* Frank McCourt knew that this American dream was not going to come true for him, and that his marriage was on the rocks.

At thirty-eight, a failed teacher of high school English, and at the threshold of a midlife crisis McCourt found himself *adrift in the American dream. (p.157)* In an effort to rise in the world and save his career and his marriage, he took Alberta's advice and enrolled in a doctoral program in Ireland, planning to write a thesis on *Irish-American Literary Relations, 1889-1911.* Here he was again, sailing on board *Queen Elizabeth* to Dublin, more exactly the Protestant Trinity College. The American dream had proved to be a disillusionment but this Irish dream of walking the halls of Trinity College, reading in the college library, and becoming a real scholar could still come true. At McDaid's pub, though, he was met with hostility: *Jaysus, it's a sad fookin' day when you have to come to Dublin for a fookin' university. Don't they have tons of 'em in America, or is it the way they didn't want you and are you a Protestant or what?(p.174)* For the next two years McCourt strove to build and sustain his thesis but finally came to the conclusion that nobody would actually be interested in the topic. Therefore, the failed doctoral candidate returned to New York carrying a bagful of index cards about Irish history and the Irish immigrants in America. Dublin had shut its door to Frank McCourt and his Irish dream had died. The picture of his life was a sad sight: he had emigrated, worked at various dead-end jobs, had got drunk in Germany, chased women, worked his way through New York University, moved from one school to another, got married and failed in marriage, sailed again to Ireland hoping to change his luck and didn't succeed.

Back in New York, *a failed everything (p.178),* he tried to find his place in the world only to be disappointed again and again. Having reached the lowest point in his teaching career, and having lost any hope of making the American dream come true, the now itinerant substitute teacher drifted from one school to another, never feeling at home. Even worse than that, although his wife had given birth to their daughter, Maggie, their marriage came to an end thus annihilating the dream of the American happy family, too.

But then, something happened: the depressed, disappointed teacher came to life again when he was offered a teaching job at Stuyvesant High School, a top high school in the city, and was invited to teach creative writing. Not knowing anything about writing, McCourt remembered his mother saying: *God help us, but sometimes you have to chance your arm. (p. 190)* And that is what he started doing with the demanding adolescents of Stuyvesant High. When introducing Dickens' *A Tale of Two Cities* and *A Portrait of the*

Artist as a Young Man by Joyce, his students didn't respond and asked him where his Irish smile had disappeared. But very soon the students were attracted to McCourt's course and flocked to his classes. When the room was literally packed, they sat on the windowsills. All this because Mr. Frank McCourt was a different teacher, a teacher who got their attention, challenged them, one who admitted it when he didn't have an answer. The teacher had finally found his voice and had created his own style of teaching. When the topic was food vocabulary, the students coming from very different backgrounds brought the next day all kinds of foods and all of them had a huge picnic in the park close to their school, and everyone enjoyed Jewish, Chinese, Korean, Italian exquisite dishes. Then they brought cookbooks in class and read out loud their recipes. The teacher had won them over. One student explained……*they look like poetry on the page and some of them read like poetry. I mean they're even better than poetry because you can taste them. And, waw, the Italian recipes are pure music. (p.208)* Soon enough the recipes were chanted and then sung and accompanied by various instruments: a flute, an oboe, four guitars, bongo drums, two harmonicas. Kids in other classes wished they could sing recipes instead of reading Alfred Lord Tennyson or Thomas Carlyle. When teaching poetry Mr. McCourt surprised his students by urging them to find hidden meanings in nursery rhymes or a simple poem like *My Papa's Waltz,* by Theodore Roethke. The kids got the message and played the game. They understood that: *We're not analyzing. We're just responding. (p.222)* And all this because they were lucky enough to be taught by Teacher Man!

When the time came for the bell to ring for the last time for Frank McCourt, he had taught in five different high schools and one college: McKee Vocational and Technical High School, Staten Island; the High School of Fashion Industries in Manhattan; Stuyvesant High School in Manhattan, night classes at Washington Irving High School in Manhattan; New York Community College in Brooklyn. He had had classes by day, by night, in summer schools. About twelve thousand boys and girls, men and women, thirty-three thousand classes were taught by him during thirty years. These were good and bad times. Sometimes the teacher grew wings, at other times he questioned his ability to become a good teacher.

Back to the initial question: did Frank McCourt make the American dream happen or was he just chasing a chimera? I think the dream of Teacher Man did come true. It came late, after hard work, disappointments, depression, at times humiliation. It may not be the American dream which is supposed to explode in people's lives and turn the tables. It is a teacher's dream of becoming Teacher Man for so many adolescents. In addition, another dream became reality: Frank McCourt Writer Man. When he said good bye to his last high school class someone called: *Hey, Mr. McCourt, you should write a book. (p.257)* And he DID. *Teacher Man* is the third novel by Frank McCourt.

BIBLIOGRAPHY

McCourt, Frank: *Teacher Man,* Harper Perennial, London, New York, Toronto and Sydney, 2006

STUDY ON THE COUNSELING AND ORIENTATION OF STUDENTS FROM THE POLYTECHNIC UNIVERSITY OF BUCHAREST FOR THE TEACHING PROFESSION

Elena Oliviana Epurescu
Lecturer, PhD., „Politehnica" University of Bucharest

Abstract: Career counseling is an extremely demanding and current issue of education sciences that focuses not only on pursuing a career path by a subject in terms of personality but also by socio-economic conditions and offerings, but especially focuses on maturing the individual in the professional field chosen in order to achieve the performance and the achievement of the specific professional standards. In higher education, the need for counseling presents a reality, but also a necessity. I think a strategy to promote higher education counseling services will have the desired effect if we have the target population (students) at the heart of our concerns.

Keywords: counseling, professionalization, career plan, psycho-pedagogical training, didactic profession.

1. Introducere

Studiul privind nevoile de consiliere ale studenților privind profesia didactică a fost realizat în cadrul modulului psihopedagogic de la Catedra pentru Pregătirea Personalului Didactic, din Universitatea Politehnica București.

Catedra de specialitate oferă studenților pregătire psihopedagogică, metodică și practică în paralel cu pregătirea de specialitate realizată în facultate.

La sfârșitul studiilor, studenților li se eliberează un certificat ce atestă competențele de cadru didactic.

Calificarea de profesor - inginer este asigurată printr-un pachet de discipline prevăzute în planurile de învățământ pentru fiecare facultate.

Direcțiile de investigație sunt multiple și nu se raportează și nu se limitează la copil/adolescent ci și la tânărul student aflat în fața unor multiple oportunități de dezvoltare profesională atât pe termen scurt și lung, menite să satisfacă nevoile tânărului cât mai ales cerințele pieții muncii.

Consilierea pentru cariera didactică a studenților din învățământul tehnic este extrem de sensibilă în sensul că impune compatibilizarea a două domenii divergente și convergente în același timp și îi determină pe specialiștii implicați la măsuri de intervenție corespunzătoare adaptate în funcție de specificul facultății pe care studenții o urmează.

Temele existente în domeniul consilierii carierei privind profesia didactică oferă perspective de analiză pentru un demers investigativ complet.

Premisa la care am plecat a fost impactul pe care tema și acțiunile teoretice și practice în domeniul consilierii și consultanței în carieră a studenților au contribuit și contribuie la alegerea unei profesii didactice.

Din acest motiv, lucrarea își propune să ofere un cadru de analiză a aspectelor esențiale din domeniul consilierii, în contextul sistemului de învățământ românesc.

În acest sens, justificative sunt argumentele aduse în favoarea temei alese. Aceste argumente sunt: tema aleasă este interesantă și are un impact social major; studenții vor să cunoască mai multe despre alternativa ocupării unui loc în învățământ; este un subiect de actualitate; impactul asupra societății suferă datorită unor lacune, probleme perpetuate în

sistemul de învățământ; profesia didactică oferă studenților din învățământul tehnic o alternativă pe piața forței de muncă; anumiți „algoritmi" din cadrul consilierii pentru profesie, în special pentru profesia didactică se pot aplica și în viața socială; consilierea este văzută ca o modalitate de informare, socializare, nu numai ca pe un punct de sprijin, un ajutor; relațiile studenților cu specialiștii din domeniul carierei sunt mai deschise, mai bogate, bazate pe exemplele de viață și de vârstă a fiecărui student/(client); relațiile ce se stabilesc în acordul de consiliere sunt bazate pe respect și încredere reciprocă; nevoile celor consiliați devin recunoscute, acceptate și orientate spre atingerea scopului lor; „cunoaște-te pe tine însuți" este mottoul de la care am pornit această lucrare, numai cunoscându-te vei putea să găsești soluții, răspunsuri și pentru cei din jur.

Printre aspectele majore pe care ne-am centrat atenția menționăm: studiul impactului pe care îl are activitatea de consiliere asupra celor implicați; analiza demersului de consiliere pentru profesia didactică în învățământul profesional tehnic; factorii care contribuie la conturarea unei astfel de opțiuni; perspectiva comparativă inginer-profesor; elaborarea unor planuri de carieră; strategii de optimizare și modernizare în domeniul consultanței pentru profesia didactică.

Obiectivul general este dezvoltarea competențelor didactice și de specialitate pentru pentru viitoarele cadre didactice.

Programul de formare pentru profesia didactică vizează următoarele obiective specifice: identificarea nevoilor de formare a viitoarelor cadre didactice în vederea corelării cu proiectarea și realizarea cursurilor de formare; identificarea relației dintre pregătirea actuală și cerințele viitoare ale activității profesionale; identificarea domeniilor în care respondenții consideră necesară dezvoltarea competențelor; identificarea importanței formării profesiei didactice, ca suport al dezvoltării carierei; identificarea punctelor tari și a punctelor slabe ale modalităților de organizare privind profesia didactică; identificarea nevoilor specifice de formare în domeniul specializării inginerie și în domeniul profesoral pentru învățământul preuniversitar; identificarea motivației pentru alegerea profesiei didactice.

La acest program al modulului psihopedagogic se adaugă și activitățile de consiliere și consultanță privind opțiunea studenților pentru profesia didactică.

În acest sens am elaborat un ghid de bune practici pentru a veni în sprijinul studenților privind orientarea și consilierea pentru profesia didactică.

2. Metodologia cercetării în sfera recrutării studenților din domeniul tehnic pentru profesia didactică.

Sunt prezentate elementele de metodologie care au stat la baza orientării și susținerii cercetării realizate în scopul culegerii, prelucrării datelor necesare și formulării concluziilor legate de tema abordată.

Cercetarea de față are drept scop explicarea, înțelegerea și extinderea cunoașterii personalității studenților, cu impact asupra calității domeniului consilierii și al intervenției calificate asistate spre a asigura orientarea studenților din învățământul tehnic pentru profesia didactică sau pentru alte ocupații sociale, cu finalități formative evidente.

Obiectivele prin care am realizat scopul cercetării noastre sunt:

O1. Identificarea gradului de implicare a studenților în activitățile modulului psihopedagogic;

O2. Precizarea seturilor motivațional-favorizante pentru profesia didactică ale conduitei studenților din domeniul tehnic;

O3. Determinarea satisfacției resimțite de studenții politehniști urmare a parcurgerii cursurilor din cadrul modulului psihopedagogic;

O4. Estimarea utilității consilierii în procesele și deciziile premergătoare în alegerea profesiei didactice;

O5. Identificarea și elaborarea unui profil de competențe și calități ale personalității cadrului didactic care favorizează atingerea eficienței în procesul consilierii;

O6. Realizarea unui instrument/ghid de bune practici, centrat pe dezvoltarea de proiecte personale și competențe specifice valorizării activității de consiliere.

În cercetarea de față au fost luate în considerare mai multe categorii de variabile, după cum urmează: variabile curriculare; variabile referitoare la resursele umane; variabile psihopedagogice; variabile independente; variabile dependente.

Am formulat ipoteze generale și ipoteze specifice, după cum urmează:

I1. Dacă studenții UPB se înscriu, urmează și participă sistematic la activitățile propuse în planul de studii și pregătire psihopedagogică și de consiliere, atunci ne asteptăm ca o bună parte dintre aceștia să se înscrie la concursul de intrare în învățământ și a urma o carieră didactică în domeniu.

I2. Anticipăm și o progresivă conștientizare a corespondenței între calitățile lor ca persoane tinere potrivite pentru a fi formate ca profesioniști; participarea, implicarea, și motivația pe parcursul celor trei ani de pregătire psihopedagogică și de consiliere, pot fi percepute ca posibile condiții, soluții de intrare pe piața muncii din România sau alte țări din UE.

I3. În ce măsură valorile motivaționale ale studiului universitar-profesional-științific și psihopedagogic corelează, susțin sau reduc din gradul de satisfacție a studenților, cu privire la așteptările lor personale, potrivit rezultatelor vieții și stilului universitar.

I4. Ca așteptare concluzivă formulăm și ideea unor posibile corelații între performanțele universitare generale și anticipările reușitei opțiunii de a intra în rândurile personalului didactic din școala din România, potrivit și cu standardele acestei profesii, în special pe dimensiunea asociată cu competențele verbale și de comunicare.

I5. În ce măsură proveniența studenților dintr-o familie de cadre didactice joacă un rol stimulativ pentru decizia de a urma cursurile de pregătire psihopedagogică, iar consecința ar putea fi opțiunea personală pentru o carieră didactică.

Grupul țintă al cercetării de față se referă la studenții din anii de debut și terminali ai facultății din învățământul tehnic superior din București.

În cele ce urmează vom prezenta câteva dintre metodele pe care le considerăm semnificative pentru cercetarea noastră.

Am argumentat utilitatea demersului investigativ, iar itemii care au stat la baza realizării chestionarului, interviului nondirectiv, anchetei pe bază de opinie au fost: gradul de implicare a studenților în activitățile modulului psihopedagogic, motivația pentru o profesie didactică, satisfacția resimțită de studenți prin parcurgerea cursurilor din cadrul modulului, opiniile studenților privind profesia de cadru didactic, utilitatea consilierii în alegerea carierei didactice, rolul competenței nonverbale în decizia pentru cariera didactică.

În cercetarea de față am elaborat un chestionar ce a avut ca punct de pornire opiniile studenților privind profesia didactică.

În cadrul anchetei pe bază de opinie, am utilizat acest instrument, specific cercetărilor cantitative, deoarece, într-un timp scurt, multe date pot fi măsurate, cuantificate și raportate la o medie statistic determinată.

Am utilizat interviul nondirectiv, cu scopul de a recolta date, scopul interviului nondirectiv este nu numai rezolvarea problemei clientului, ci și emoțiile acestuia care îi permit să depășească obstacolele viitoare și să-și rezolve problemele nou apărute.

Pentru a surprinde impactul pe care activitatea de consiliere, respectiv de consultanță în carieră îl are asupra actorilor educaționali, am utilizat o serie de metode cantitative și calitative, precum și metode de evaluare și metode statistice.

Din multitudinea metodelor de evaluare am sintetizat ca fiind edificatoare pentru cercetarea noastră portofoliul beneficiarului implicat în consiliere.

Acesta cuprinde „produsele" subiecților, dar și progresul înregistrat de la o etapă la alta, constituie un proces de analiză atentă a datelor obținute pe numeroase căi și pe o perioadă relativ mai mare de timp.

Examinăm aici, doar metodele statistice mai complexe și nu pe cele clasice, cunoscute de prelucrare a datelor: analiza corelațională, testul T de semnificație, testul Chi-square (h^2), coeficientul de consistență internă Cronbach-Alfa, analiza nivelară.

3. Rezultatele obținute în urma cercetării privind stadiul actual al consilierii și orientării studenților din învățământul tehnic pentru profesia didactică.

Demersul nostru investigativ privind consilierea pentru activitatea didactică a studenților din domeniul tehnic s-a axat în principal pe câteva axe fundamentale: consilierea pentru carieră - paradigmă în cercetarea empirică; motivația pozitivă față de pregătirea psihopedagogică; satisfacția studenților; cariera/profesia didactică și nevoia de consiliere; rolul central al competenței verbale; diferențieri calitative sintetice evaluate în raport de genul respondenților; gradul de implicare personală în modulul psihopedagogic; date comparative în raport de vârsta subiecților; diferențe comportamentale și de opinie în raport de anii de studii; diferențele valorice ale variabilelor în raport de specificul facultății; rezultatele interviului nondirectiv; elementele calitative semnificative privind formarea pentru profesia didactică; rezultatele anchetei pe bază de opinie; percepții personalizate privind hobby-urile studenților.

Chestionarul

- din această analiză remarcăm un aspect important pentru consilierea privind cariera didactică și anume că plăcerea pentru parcurgerea unui modul psihopedagogic și exercitarea carierei didactice este condiționată de specificul activităților de bază din facultățile pe care acestia le parcurg, de stilul de predare-învățare regăsit la cadrele didactice care predau aceste activități și de rolul social pe care-l are cadrul didactic în viziunea absolvenților facultăților lor;
- cadrele didactice care predau în cadrul modulului psihopedagogic modelează comportamentele subiecților și formează atitudini specifice activităților didactice diferențiate însă de profilul și modelul parental de cadrul didactic existent în familia de bază.

Interviul nondirectiv

- remarcăm încă de la început că pe prima poziție în ierarhia punctelor slabe o reprezintă evaluarea de suprafață, superficială a studenților;
- aceasta este urmată de mentalitatea învechită (stilul de predare-învățare, viziunea predării), dar și de nepăsare;
- ulterior sunt evidențiate ca puncte slabe din partea studenților următoarele:nivelul de remunerare,impulsivitatea cadrelor didactice, sistemul de dezorganizare, programul încărcat, stilul incoerent, nesepararea vieții personale de cea profesională;
- toate aceste elemente se constituie ca direcții de intervenție pentru consilierul privind cariera didactică, pentru formarea conduitelor de topy-ing pe de-o parte , iar pe de altă parte de găsire a unor strategii de ameliorare a calității

climatului socio-afectiv din clasă, de îmbunătățire a managementului clasei de elevi.

Ancheta pe bază de opinie

- imaginea despre profesia didactică unii studenți se raportează clar la cunoștințele transmise, alții la atingerea obiectivelor;
- utilitatea consilierii pentru opțiunea didactică- remarcăm de la început faptul că subiecții noștri beneficiază de servicii privind consilierea pentru cariera didactică;
- gradul de implicare al studenților în activitățile din cadrul modulului psihopedagogic, observăm că studenții investigați de noi se implică în activitățile desfășurate în cadrul modulului psihopedagogic în mare parte;
- satisfacția muncii, plăcerea profesării meseriei există;
- recompensa financiară a personalului didactic subiecții noștri evidențiază limitele afirmării personale prin prisma personalității de dezvoltare multiplă a cadrului didactic ca urmare a resurselor financiare limitate;
- deși sunt recunoscute aceste limite, subiecții noștri, prin răspunsurile elaborate, validează o teorie în domeniul dezvoltării profesionale: recunoașterea eforturilor depuse este superioară în plan motivațional recompensării financiare.

4. Concluzii

Ne așteptăm ca atuurile programelor de consiliere/consultanță în carieră derivate din elaborarea acestora în baza unei analize pertinente de nevoi, respectând criteriile logice și psihologice a conținuturilor și strategiilor de intervenții utilizate, vor conduce la următoarele rezultate:

- creșterea calității programelor în domeniul consultanței pentru profesia didactică prin utilizarea de metode și mijloace moderne;
- dezvoltarea competențelor necesare unui viitor cadru didactic și corelarea lor cu diferite domenii și politici educaționale europene în raport cu nevoile și cerințele de pe piața muncii;
- creșterea gradului de conștientizare a viitoarelor cadre didactice asupra importanței proiectelor și programelor de formare pentru profesia didactică;
- sporirea ratei de acces la sursele de informare/dezvoltare în carieră prin desfășurarea de acțiuni de consiliere/consultanță de calitate superioară;
- scăderea ratei de renunțare/părăsire a sistemului de învățământ datorate noilor perspective oferite de derularea de planuri și programe de consultant în alegerea carierei didactice;
- satifacția resimțită de studenții facultății tehnice prin parcurgerea cursurilor din cadrul modulului psihopedagogic dar și prin activități de consultanță și consiliere;
- dezvoltarea unui culturi a responsabilității privind statutul de cadru didactic (satisfacția personală a muncii, satisfacția muncii de profesor, calități, punctele tari/slabe ale carierei didactice);
- elaborarea unui ghid de bune practici pentru a veni în sprijinul strudenților în alegerea profesiei didactice.

Ca orice altă investigație și acest studiu are câteva limite:

- prima limită este legată de eșantionul reprezentativ numai pentru UPB, nu și pentru celelalte universități din țară;

- cea de-a doua limită o constituie alegerea studenților înscriși la modulul de specialitate din cadrul universității tehnice pentru a putea contribui la o mai profundă înțelegere a modului în care impactul de interese se desfășoară asupra carierei didactice.

Prin urmare, rezultatele vor indica dacă interesele vocaționale sunt sau nu sunt mai distincte la femei sau bărbați.

La acestea se adaugă și câteva obstacole:

- atitudinea și comportamentul negativ al beneficiarilor;
- lipsa mijloacelor materiale necesare;
- management ineficient;
- lipsa de interes pentru consiliere și consultanță în carieră chiar și din partea consilierului;
- lipsa unei baterii de teste specifice orientării profesionale;
- lipsa modalităților de atragere a fondurilor extrabugetare;
- neimplicarea mass-media;
- număr redus de publicații specifice;
- lipsa de interes a reprezentanților instituțiilor abilitate;
- lipsa unei certificări în domeniul consultanței în carieră.

În rezumat, lucrarea de față deschide noi căi, generează noi provocări semnificative asupra consilierii, în general, și, în special, pentru profesia didactică, propune modalități și strategii pentru gestionarea unor situații practice.

Lucrarea își demonstrează utilitatea practică satisfăcând nevoia de informare în domeniul consilierii și consultanței pentru profesia didactică, oferind, totodată, deschideri spre managementul de proiect în consiliere și orientare în domeniul învățământului.

BIBLIOGRAPHY

1. Chelcea, S. (2004). Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative. București: Editura Economică.
2. Gliga, L. (2002). Standardele profesionale pentru profesia didactică. Sibiu: POLSIB SA Sibiu.
3. Mitrofan, N. (1998). Aptitudinea pedagogică. Bucureşti: Editura Academiei.

CALCUL DYNAMIQUE DU SENS LEXICAL: ÉTUDE DU NOM FACE

Păstae Oana-Maria
Lecturer, PhD., „Constantin Brâncuşi" University of Târgu-Jiu

Abstract:This paper presents a dynamical construction of meaning within the framework of B. Victorri and C. Fuchs' theory.The most common words of a language are polysemous so it is the word face. First, we examine the various meanings of the word "face" using different dictionaries of synonyms, and then we apply the theory of dynamical representation of meaning which makes it possible to build, in a fully automatic way, the semantic space corresponding to a given polysemous word by using an algorithm based on the analysis of a graph of synonyms.

Keywords: polysemy, categorization, semantics, synonyms, meaning representation

1. Introduction

Pour débattre du phénomène de la polysémie, nous allons représenter le sens de l'unité linguistique *face* à l'aide des dictionnaires de synonymes. Un examen de ses sens en synchronie nous permet non seulement de travailler sur les différents sens de ce nom, mais aussi de nous interroger sur le lien qui les unit. Nous présenterons, à travers l'étude de ce mot, *le* comportement sémantique de l'unité à partir des travaux initiaux sur la construction d'«espaces sémantiques». Le processus de construction du sens d'une unité linguistique dans un énoncé est vu comme un processus dynamique où ses sens s'influencent mutuellement. C'est la diversité des effets interprétatifs du nom *face* qui concerne cette étude conduite dans le cadre du processus de la construction du sens de ce mot.

2. Méthodes et matériaux

Notre étude repose sur des fondements déjà établis par bien d'autres linguistes : pour ce qui est de la polysémie en général, nous n'énumérons ici tous les ouvrages de grande importance que nous avons consultés parce que les titres et les chercheurs qui couvrent ce champ d'étude sont nombreux. Notre bibliographie cite les ouvrages dont nous nous sommes servis pour cette étude ; pour ce qui est du mot *face*, nous proposons d'analyser son sémantisme et d'inscrire cette étude dans la théorie du modèle de *la construction dynamique du sens* proposé par B. Victorri et C. Fuchs (1996). La polysémie des unités linguistiques pose des obstacles dans l'analyse sémantique et l'on considère que ce modèle nous aidera à la désambiguïsation du sens.Par exemple, on peut définir les unités linguistiques de manière à ce qu'elles n'appartiennent qu'à une et une seule catégorie linguistique: ainsi *face* qui signifie figure, visage ; *face* qui signifie aspect, apparence extérieure d'une chose ; *face* qui signifie côté antérieur d'une chose, sa façade, son endroit et *face* qui signifie chacun des côtés plans d'un objet, d'une chose sont considérés comme deux unités distinctes.

La catégorisation d'une unité linguistique a lieu à plusieurs niveaux : au niveau du mot, de ses différents emplois lexicalisés et au niveau discursif. Nous allons appréhender l'identité du nom *face* «à travers la variation à laquelle elle peut être soumise, d'un énoncé à l'autre, et

d'un emploi à l'autre» et cette identité «soit conçue comme caractérisée par cette variation même»[1].

Pour construire et représenter de façon automatique l'espace sémantique du nom *face*, nous utilisons le logiciel VISUSYN développé par Ploux et Victorri (1998) qui permet de construire de façon totalement automatique l'espace sémantique correspondant à un mot polysémique donné en utilisant un algorithme basé sur l'analyse d'un graphe de synonymie. Ce logiciel repose sur l'analyse du graphe du dictionnaire électronique des synonymes (désormais DES) du laboratoire CRISCO (www.crisco.unicaen.fr/des/).

C'est cette structure de graphe petit monde que nous allons exploiter pour la construction de l'espace sémantique du nom *face*. Nous montrerons que la sémantique de notre nomest beaucoup plus complexe que ne le donnent à penser les analyses classiques. Construire l'espace sémantique associé à une unité, c'est avant tout déterminer quel est son sémantisme, c'est pour cela nous avons d'abord collecté le plus grand nombre possible d'occurrences d'emplois différents représentatifs du comportement sémantique du mot *face*. Nous allons ensuite classer ces emplois pour rapprocher les différents énoncés et déterminer les degrés de proximité entre les différents sens.

3. La sémantique du nom FACE

Pour passer enfin à l'étude du sémantisme du nom *face* il faut tout d'abord noter un fait très bien connu: *face* est un mot très polysémique, pouvant par conséquent véhiculer, selon le contexte de son utilisation, différents sens ou nuances de sens.
D'après **le Trésor de la Langue Française Informatisé** *face* signifie :

I. **A.** — Partie antérieure de la tête de l'homme. *Muscles de la face. Jeanne, violemment, tournait la tête, s'enfonçait la face dans l'oreiller* (ZOLA, *Page amour,* 1878, p. 941).

B. — Dans la religion catholique; souvent avec une majuscule : Le visage du Christ.

La beauté de votre Face dans la torture (CENDRARS, *Du monde entier,* 1957, p. 27).

C. — Partie antérieure de la tête des animaux.

Un masque de crime fait de la face du gorille et de la grenouille (GONCOURT, *Journal,* 1860, p. 723).

D. — **1.** Synonyme de *tempe. Il a les faces dégarnies* (*Ac.* 1835, 1878).

2. Hauteur de la face d'un personnage, servant d'unité de mesure pour le reste du corps.

L'ensemble de la figure a dix faces. Il y a, du bas du genou au cou-de-pied, deux faces.

3. Côté d'une pièce de monnaie, d'une médaille où est représentée la face d'un personnage.

Jouer à pile ou face. La fameuse médaille (...) brillait, prisonnière, entre deux lentilles de cristal, visible du revers et de la face comme une hostie dans l'ostensoir (ARÈNE, *J. Figues,* 1870, p. 128).

4. *Littéraire.* Présence spirituelle.

Devant la face du Seigneur (Ac.). Cet antre, où Baal montre sa face à nu (HUGO, *Cromw.,* 1827, p. 127).

[1]DE VOGÜE, S. 1999. «Construction d'une valeur référentielle: entités, qualités, figures», in *Travaux de linguistique du CERLICO*, Presses universitaires de Rennes, Rennes, 12 : 77-106.

II. **A. —** Partie antérieure, partie qui se présente aux regards.
1. *Hélas! la face rubiconde de la lune trônait encore là-haut par-dessus les châtaigniers* (FABRE, *Rom. peintre,* 1878, p. 109).
2. *Vieilli* ou *littéraire-* synonyme de *façade*. *Ce bâtiment a tant de mètres de face.*

4. *Spécialement*
a) *Les faces de l'architrave.* Les bandes dont elle est composée.
b) *Les faces d'un bastion.* Les deux côtés qui sont entre les flancs et la pointe d'un bastion.
c) [Au jeu de la bassette] La première carte que découvre celui qui tient la banque.
La face est un valet.

B. — *Partie extérieure*

1. Étendue d'un élément physique. *La face des eaux, la face des abîmes* (*Ac.* 1835, 1878).
2. *GÉOM.* Portion de plan délimitant un volume, un objet *(cf. côté).*
a) *Au pluriel. Faces d'un dièdre, d'un prisme; les six faces égales d'un cube, d'un dé. Pierre taillée sur toutes ses faces* (*Ac.* 1932).
b) *Au singulier. Face inférieure, latérale, opposée, supérieure.*
Le long du plan incliné de la face boréale de la pyramide (DUPUIS, *Orig. cultes,* 1796, p. 138).

C. — *Au fig.*

1. Aspect.
a) Une chose concrète, une étendue, un paysage
Depuis quelques années, Paris a changé de face (*Ac.* 1878).
b) *Rare.* [En parlant d'une pers.]
Lionel admirait sa femme, qui lui apparaissait extrêmement touchante sous cette face nouvelle de jeune mère en fleur (FEUILLET, *Mar. monde,* 1875, pp. 96-97).
2. *Changer, renouveler la face de quelque chose*
Évènement qui change la face des choses. [*Descartes*] *changea véritablement la face des sciences mathématiques* (CHASLES, *Aperçu historique et développement géométrique,* 1837, p. 94).

Une analyse relativement intuitive et non exhaustive de la catégorie FACE à partir de l'article lexicographique proposé par le TLFI va nous aider à illustrer ce mode de description sémantique, en termes de sens premiers et de sens dérivés. Les deux sens premiers sont : partie de la tête de l'homme et partie antérieure de quelque chose (face de la lune, face d'un prisme, face d'une feuille etc.). Les sens dérivés sont : le visage du Christ, partie antérieure de la tête des animaux, hauteur de la face d'un personnage, côté d'une pièce de monnaie, façade, face des eaux, aspect etc.

D'après le dictionnaire **Larousse** les sens du nom *face* sont les suivants :

- Région limitée en haut par le cuir chevelu, sur les côtés par les oreilles et en bas par le cou.
- Partie antérieure de la tête de certains animaux : *La face du singe.*
- Côté quelconque de quelque chose ; chacune des parties extérieures de quelque chose : *Les faces d'un cristal. Mets l'autre face du disque.*
- Aspect, point de vue, manière d'être, état dans lequel se présente quelque chose : *La face cachée d'une affaire. Voir une question sous toutes ses faces.*

- Industrie du bois
  Surface visible d'une pièce de bois, d'un placage, d'un contreplaqué, d'un panneau. (On distingue la face [ou parement] de la contre-face [ou contreparement].)
- Dessin et perspective
  Chacun des éléments d'une surface séparé des autres par une arête.
- Géométrie

1. Polygone plan qui délimite un polyèdre de l'espace E_3.
2. Polyèdre convexe, partie d'un hyperplan, qui limite un polyèdre d'un espace de dimension finie quelconque.
3. Demi-plan qui compose la frontière d'un secteur diédral.
4. Secteur de plan qui compose la frontière d'un secteur polyèdre.

- Militaire
  Élément d'une batterie ou d'un ouvrage fortifié parallèle au front.
- Numismatique
  Côté d'une médaille, d'une monnaie qui porte une figure, une effigie, par opposition à pile.
- Spectacles
  Un des premiers plans de la scène, par opposition aux plus éloignés, appelés lointains.

La première phase du travail a été une phase d'observation, qui consiste à collecter le plus grand nombre possible d'occurrences d'emplois différents du nom *face* et à les classer. Bernard Victorri, Catherine Fuchs (1996) considèrent que la polysémie se caractérise justement par l'impossibilité de discrétiser ainsi les sens d'une expression et pour cela il faut comparer les sens :

«Il s'agit donc plutôt d'opérer par comparaisons successives, en essayant de "rapprocher" les énoncés dans lesquels l'expression possède des sens "voisins" et de mettre en évidence, chaque fois que c'est pertinent, des séries d'énoncés dans lesquelles le sens de l'expression change graduellement. En fait, la pratique de ce genre de classement repose sur trois types de jugements, qui correspondent à trois propriétés de l'espace sémantique qui se trouvera ensuite associé à l'expression décrite.» (1996 : 62).

Ils parlent de trois types de jugements que nous appliquerons au nom *face*.
Le premier type de jugement est appelé *jugement de proximité* est postule que l'on peut effectivement dire si des sens d'une expression sont plus ou moins voisins les uns des autres.

1. *Sur la **face** assombrie **de l'eau**, l'oie nageait, agile et souple* (PESQUIDOUX, *Chez nous,* 1923, p. 131).
2. *De l'enveloppe se tirait un bouquet de lilas, peint et découpé, qui s'ouvrait en éventail sur sept **faces*** (GONCOURT, *Sœur Philom.,* 1861, p. 35).
3. *Le Mont-Blanc, vu par **sa face** Nord-Est, par Argentière, le glacier du Géant, et toutes les aiguilles* (MALÈGUE, *Augustin,* t. 2, 1933, p. 480).

En effet, les sens du nom *face* apparaissent beaucoup plus proches dans (1) et (3) que dans (2) même si le sens dans les trois énoncés est étendue d'un élément physique.

Un deuxième type de jugements est le *jugement de repérage* formulé ainsi : Le sens de l'expression dans l'énoncé 3 est intermédiaire entre son sens dans l'énoncé 1 et son sens dans l'énoncé 2.

4. *Jeanne, violemment, tournait la tête, s'enfonçait la **face** dans l'oreiller* (ZOLA, *Page amour,* 1878, p. 941)
5. *Depuis quelques années, Paris a changé de **face*** (*Ac.* 1878).
6. *En poursuivant notre route, nous rencontrons à gauche une maison à **face** architecturale, sculptée et brodée d'arabesques peintes* (NERVAL, *Voy. Orient,* t. 1, 1851, p. 148).

Un troisième type de jugements, appelés *jugements de recoupement*, correspond à modéliser les sens par des *régions* de l'espace sémantique, plutôt que par des points. Ils peuvent se formuler ainsi : Le sens de l'expression dans l'énoncé 2 recoupe le sens que l'on observe pour cette expression dansl'énoncé 1.

7. *Examiner un problème sous toutes ses faces.*
8. *Évènement qui change la face des choses.*

Bernard Victorri, Catherine Fuchs considèrent que : «ces jugements impliquent que tout sens possède une certaine *extensionnalité* dans l'espace sémantique : les sens les plus indéterminés seront ceux de plus grande extension, et inversement les plus précis correspondront à de très petites régions de l'espace sémantique. A la limite, on peut obtenir des *sens d'extension minimale* (c'est-à-dire telle que tout sens qui le recoupe le contienne entièrement) : ce sont ces sens, que l'on peut identifier à des points de l'espace sémantique, que nous appelons des *valeurs sémantiques* de l'expression.» (1996 : 63).

Après la méthodologie de Victorri et Fuchs, nous avons collecté le plus d'occurrences possibles de notre mot, nous avons classé les occurrences collectées pour dégager les valeurs typiques et nous avons comparé les sens du mot. Dans ce qui suit, nous allons construire l'espace sémantique de notre mot.

4. Construction automatique de l'espace sémantique associé à *face*

Ce nom est fortement polysémique: il prend des sens différents dans différents contextes, comme l'ont montré les exemples ci-dessus.

La variation lexicale de notre concept sera déterminée à travers la construction d'un espace sémantique qui repose sur l'analyse d'un graphe de synonymie. L'algorithme, initialement proposé dans Ploux et Victorri (1998), permet d'analyser automatiquement la structure d'un graphe de synonymie, construit à partir du dictionnaire électronique des synonymes. Cet espace constitue un accès à la sémantique du mot, mais ne permet pas de rendre compte de l'interaction de cette unité avec le contexte.

Dans le dictionnaire électronique des synonymes, *face* a 41 synonymes. Un clique est un ensemble de mots tous synonymes entre eux. Si l'on regarde les cliques du graphe qui contiennent *face*, on observe qu'il y en a 44, on s'aperçoit que chacun décrit un sens bien déterminé de *face*, comme le montrent les quelques cliques suivants: [apparence, aspect, extérieur, face, faciès, figure, physionomie, semblance, tournure, visage] ; [apparence, face, figure, front, visage].

Le DES propose une liste de 41 synonymes:

Face: angle, apparence, aspect, avers, chant, coin, côté, couture, croix, devant, devanture, en droit, extérieur, façade, facette, faciès, figure, frimousse, front, frontispice, groin, gueule, hure, image, mine, minois, mufle, museau, obvers, paroi, physionomie, point, point de vue, semblance, sens, surface, tête, tournure, trait, versant, visage.

Le classement des premiers synonymes est le suivant:

façade	
visage	
côté	
endroit	
figure	
front	
apparence	
devant	
hure	
tête	
mufle	
museau	
aspect	
faciès	
mine	
groin	

Ces synonymes s'organisent en 44 cliques. Nous observons que *face* appartient à tous les cliques.

- apparence, aspect, extérieur, face, faciès, figure, physionomie, semblance, tournure, visage
- apparence, extérieur, face, figure, mine, physionomie, tournure, visage
- apparence, aspect, face, faciès, figure, trait, visage
- angle, aspect, côté, face, point de vue, tournure
- apparence, aspect, endroit, extérieur, face, tournure
- apparence, extérieur, façade, face, figure, mine
- apparence, extérieur, façade, face, mine, surface
- apparence, face, figure, image, semblance, visage
- apparence, face, figure, mine, trait, visage
- face, faciès, figure, physionomie, tête, visage
- face, figure, mine, physionomie, tête, visage
- apparence, endroit, extérieur, façade, face

- apparence, face, figure, front, visage
- apparence, façade, face, figure, front
- aspect, côté, endroit, face, point
- aspect, côté, endroit, face, tournure
- face, figure, frimousse, minois, visage
- face, figure, front, tête, visage
- face, figure, gueule, tête, visage
- face, figure, hure, tête, visage
- face, figure, image, tête, visage
- face, figure, mine, minois, visage
- face, hure, mufle, tête, visage
- face, mufle, museau, tête, visage
- aspect, côté, face, versant
- coin, endroit, face, point
- côté, endroit, façade, face
- côté, face, point, sens
- côté, face, point de vue, sens
- devant, devanture, façade, face
- devant, endroit, façade, face
- devant, face, front, tête
- devant, façade, face, front
- face, frimousse, museau, visage
- face, groin, hure, mufle
- face, groin, mufle, museau
- angle, coin, face
- aspect, face, facette
- avers, face, obvers
- chant, côté, face
- couture, face, point
- façade, face, frontispice
- croix, face
- face, paroi

Les cliques seront donc les points de l'espace sémantique qui est l'espace euclidien engendré par *face* et tous ses synonymes. La Figure 1 présente la visualisation de l'espace sémantique associé à *face* selon le DES.

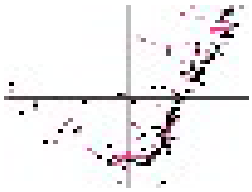

Figure 1- Espace sémantique associé à *face*

Grâce au développement de nouvelles technologies informatiques ces ressources nous ont permis d'obtenir de façon automatique des informations sémantiques sur *face* et ses relations avec d'autres mots.

Un clique est un ensemble d'unités lexicales qui ont la propriété d'être toutes synonymes les unes des autres, aucune autre unité ne pouvant être rajoutée à l'ensemble sans que l'on perde cette propriété.

Considérons les sens de *face* qui semblent très éloignés les uns des autres : (a) partie antérieure de la tête de l'homme, (b) le visage du Christ, (c) partie antérieure de la tête des animaux, (d) tempe, (e) partie antérieure, partie qui se présente aux regards, (f) étendue d'un élément physique, (g) aspect etc. On peut exhiber une série de sens intermédiaires entre les sens (e) et (f) : *façade*, *côté,* partie de la surface d'un organe, d'un membre, caractérisée par sa localisation *etc.*

Ce modèle permet dans ce cas de représenter les différents sens de *face* dans un même espace sémantique, respectant ainsi l'analyse sémantique qui conduit à le considérer comme polysémique.

Les diverses significations de *face* s'organisent selon deux axes (cf. Figure 1). L'axe vertical fait passer progressivement de valeurs où *face* désigne l'apparence, la figure, le visage. Sur l'axe horizontal, les valeurs sont celles où *face* désigne l'aspect, la façade.

5. Conclusion

A partir du modèle de la construction dynamique du sens, nous avons emprunté un modèle qui nous a permis de construire l'espace sémantique du mot polysémique *face*.

Avec notre travail sur *face*, nous avons vu que la construction de l'espace sémantique ne laisse que peut de place à la subjectivité puisqu'il s'établit sur des dictionnaires et non sur des mouvements de pensées. Nous avons observé comment les diverses significations de *face* ont été mises sous une même dénomination.

Dans cette conception dynamique de la construction du sens, c'est le potentiel sémantique unique associé à chaque unité linguistique qui doit expliquer les possibilités d'emploi de cette unité.

Le dictionnaire électronique des synonymes du français du laboratoire CRISCO nous a fourni non seulement la liste des synonymes, mais aussi la liste des «cliques» de synonymes.

Le travail entrepris sur les grands graphes devrait nous mener plus loin.

BIBLIOGRAPHIE

CRUSE, D. A. (1986). *Lexical Semantics*.Cambridge: Cambridge University Press.

CROFT, W. et CRUSE, D. A. (2004). *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

DE VOGÜE, S. (1999). Construction d'une valeur référentielle : entités, qualités, figures. In *Travaux de linguistique du CERLICO*, vol 12, Rennes: Presses universitaires de Rennes, pp. 77-106.

DUBOIS J. et al. (2002 [1994]) *Dictionnaire de linguistique*, Paris : Larousse.

FUCHS C., (1992). Les subordonnées introduites par *encore que* en français, *Travaux linguistiques du CERLICO,* pp. 89-110.

KLEIBER, G. et RIEGEL, M. (1989).Une sémantique qui n'a pas de sens n'a vraiment pas de sens, In *Linguisticae Investigationes*, vol. XIII / 2, pp.405-417.

KLEIBER, G. (1999). *Problèmes de sémantique. La polysémie en questions*. Paris : Presses universitaires du Septentrion, Villeneuve d'Ascq.

PLOUX S. et VICTORRI B. (1998). *Construction d'espaces sémantiques à l'aide de dictionnaires de synonymes. Traitement Automatique des Langues*, ATALA, pp.161-182.

VENANT F. Représentation géométrique et calcul dynamique du sens lexical : application à la polysémie de livre. In *Langages* 4/2008, no. 172, pp. 30-52.

VICTORRI B., FUCHS C. (1996). *La polysémie – Construction dynamique du sens*, Paris : Hermès.

Dictionnaires

- Trésor de la langue française, version électronique, disponible dans le site Internet du Centre National de Ressources textuelles et lexicales: http://www.cnrtl.fr/
- Larousse: http://www.larousse.fr/
- http://www.crisco.unicaen.fr/des/synonymes/face
- https://www.cordial.fr/dictionnaire/definition/face.php

WHY STILL ENGLISH FRANCA?

Violeta Negrea
Assist. Prof. PhD., The Academy of Economic Studies, Bucharest

Abstract:The English process to reach the status of a universal instrument of communication makes its way to the modern globalized world as the humankind second largest native language and the official language of over 70 countries. (Crystal, 2003: 1-27) English is the most widely learned second language and more and more people are clamoring to learn it. 80% of the information in the world is expressed in English (Crystal, 2003:106) making it a universal communication instrument and learning must for cross culture openness, flexibility, and adaptation. Our investigation covers the historical, political, and cultural resources of the linguistic phenomenon which assist communication, knowledge transfer, and development. The conclusion goes to the independent nature of the English language paradox: it is not the political or military domination, or even the native linguistic policy that made it spread and develop but the strength of the people speaking it natively, despite the political events in its country of origin[1]. The article pleads for the cognitive input-output language nature as part of the upward economic, cultural and social development and integration through knowledge and understanding.

Keywords: etymology, linguistic globalization, English Franca, language economics, development

Etymological clarification

Although it is called either a '*contact language'*, a '*global language'* (Crystal 2003; Gnutzmann 1999:358), or '*an international language'* (EIL) (Jenkins 2008) etc, English has acquired the status of *lingua franca* due to its capacity to meet the communication needs of the people from various geographical and cultural areas. '*Franca'* defines the functionality of English going beyond the cultural boundaries of its native speaking environment as opposed to its vernacular function.

The etymology of the term draws back to the history of a vehicular language used to match communication needs throughout eastern Mediterranean area from the 11th to 19th. The Italian '*franca'*, known also as *Sabir*, or the Arabic *Faranji*, or the Greek *phrankoi* was the name given to the Frankish tribes (Latin: *franci* or gens *Francorum*) in the time of the Eastern Roman Empire, and used before the crusades, according toKahane. (1951:287-91) The ancient European *LinguaFranca* was made up of Arabic, French, Greek, Italian, Portuguese and Spanish in the time of Renaissance. There was also some more historical emergence of languages used as *vehicular languages* which were used in particular geographical areas: Arabic, Chinese, the ancient Greek, Latin, and then French were, by turn, the *lingua franca* of Europe, in old times. Some of them represent the cultural liaison of a nation, such as the Arabic; Russian was the lingua *franca* for some eastern European countries where it was imposed politically, but English has become the universal operational communication instrument of the world. Holmes (1997: 195-224) estimates that *lingua franca* "refers to a language serving as a regular means of communication between different linguistic groups in a multilingual speech community'.

[1] We make reference to Brexit, the impending withdrawal of the United Kingdom from the European Union decided by the British people by referendum in June, 2016

Statistics show that in modern times, the non-native English users out-number the native speakers of the language, several times. It means that English is not only the language of the native speakers anymore, but it is the *English Franca* that provides the norms needed by communication of the non-native speaking community and make it functionally effective. (Kachru, 1992) But the socio-linguistic literature makes reference to the linguistic cultural communities as being related to the nation geography and culture. The social stability and cultural separation are reference criteria for the *English Franca* as long as it is the language defining "the community of practice" which is developed globally by nations which share it as common language. (Eckert; McConnell-Ginet, 1992; Wenger, 2004) develop the term further into the following chracteristics that they found specific to the *English Franca* global speaking community:

- mutual engagement in shared practices
- jointly negotiated enterprise
- members' shared repertoire

English Franca turns into a *contact language* used by global speakers to negotiate and opt for the mutually understood meanings in particular situational contexts, or into *a partner language* when it combines with native language appropriately for the effectiveness of intercultural communicative situations. Communicative needs motivate innovative linguistic forms, influences and code-switches which are no longer regarded negatively. The *English Franca* global users will select the most effective linguistic repertoire for their particular purposes leading to the continuous development of their mutual understanding. It is the way that *English Franca* saves the multilingual and pluri-cultural diversity. (House & Rehbein, 2004: 2).

English Franca is 'no longer founded on the linguistic and socio-cultural norms of the native English and its respective countries and cultures.' (Gnutzman, 2000: 358).

The non-native English speakers, coming from different cultures, have the tendency to develop a democratic language status as they use it functionally, in terms of their native language norms, making English the communication instrument of equal rights.

The speakers of various mother tongues and cultural backgrounds choose English as their second language (House, 1999: 73–89; Seidlhofer, 2001: 133-158) as long as *English Franca*is already crucial for international professional intelligibility, culture awareness and intercultural communication effectiveness. It works for the information-based society and the mutual creation of knowledge by bridging languages and culture barriers.

The world that has been changed by English will never be the same. English is no longer learned as a foreign hegemonic language. People need it as an instrument of socializing or professional communication. English is present in virtually every key development trend whether it is communications technology such as the internet, news media, or education. English has evolved into the most extensive and prolific language in the world.

Are there any other reasons that made English the most extensively used language in the world? History experience proved that political and military domination would never be strong enough to make peoples willing to adopt a language happily as a means of their day-to-day communication. The masters can impose their language officially to the political and administration level, to the upper classes as a formal instrument of communication, but never to its informal stage, unless it contributes to the diversification and easiness of communication. The historic experience of the British Isles themselves witnessed this very dramatic situation. The speakers of the Old English could not be forced to use the language of the invading Normans. They preserved and developed their English as an expression of a specific and strong culture which was nevertheless open to influences.

The modern-day global spread of English is pushed by economic, demographic and technological development drivers and accompanied by educational, cultural, political and ethical issues. The complex global tendencies and even fashions are closely interrelated with the role of English as a working world language. But the global English is no longer the language of Shakespeare that was standardized and developed originally on the British Isles and which was used to be taught as a second language in the 19th century. The extension of its status from the language of a nation, to the one of all nations, made it the language of all, the language that undertook the responsibility of the world-wide communication and education, able to redefine the national and individual cultural identity, and recreate new global social, professional and political human relationship patterns.

Communication and knowledge transfer: flexibility and adaptability

The key role of English in the process of globalization is closely connected to the next industrial revolution and to the shift of a new social, economic and political order. The availability of English as a global working language makes globalization process more rapid, while globalization push English use wider. The interrelated phenomena are severely transforming the world in the present and near future.

English is one of the simplest and easiest natural languages in the world. The only other simple and easy languages are the constructed[2] ones. Linguists and scholars felt like conceiving artificial languages that might help people to communicate easily. They experienced building up grammar, vocabulary, complex meanings, alphabets that might have done the constructed language handy. All of these experiences proved to be just linguistic training drills.

Why should they work out a *constructed language* if there were already a better easy natural one? This is English, for sure.

Nowadays, knowledge, information and education are transmitted through the natural ready-made instrument of communication: English Franca. People which are not language trained are cut off from education, knowledge, information and, consequently, from the right decision. In other words, they are shut off from the outside world. In contrast, educated people are open towards outside world.

The human resource quality of a nation is easily evaluated not only by the number of literate population, but also by its aspiration to achieve growth and development and by its capacity to sustain it. Productivity of human resource lies in the capacity to meet the new technical and business demands of the 21st century which is the result of training, education and accessibility to new information and knowledge through language training.

While British and American English represent specific cultural characteristics, *English Franca* has the effective communication potential in terms of cross culture environment. It also matches the information transfer and knowledge development needs. The present project recommends *English Franca* usage and teaching as a process rather than a product by raising cultural awareness through linguistic accommodation and meaningful negotiation. Language Franca instruction aims the achievement of mutual understanding, rather than convergence of the language standards and norms. The acquisition of the cross-cultural competence is closely dependent to the language culture-specificity of thought and behavior, social and religious values promoted by the culturally embedded language, which is able to balance the student flexibility to cognition and behavior. New ideas and beliefs can switch cultural codes and barrier patterns as a result of the culture-specific dependency paradigm and raise of awareness of parameters such as religion or social role of sexes according to the language culture promoted. It is *English Franca* innovative linguistic forms

[2] An artificial human language created and planned to facilitate peoples communication (Eco, 1995)

that are able to promote cognitive flexibility through lingua-cultural awareness and open mindedness.

The access to professional information through language competence makes language instruction handy in achieving growth as professionals, as long as students can also pursue an online degree and work and earn at the same time. The acquisition of language skills can promote workforce achievement and preparation for global competitiveness by fostering economic and social excellence through the equal access to information and effective professional and human communication. It is a sine-qua non condition to the continuous strives on key educational issues. In today's world, the role of language education has become even more vital, making it an absolute necessity for economic and social development of any nation.

English Franca Geography

The physical, political and economic geography of the English speaking areas in the world brings foreword knowledge contribution that English language skills have added to the economic development of various countries and nations. The status of English in various countries in the world is closely connected to the political options, cultural identity, and education policies. The linguistic map of Europe seems to be limited to five languages: English, French, German, Spanish and Russian.

According to the 2017 Eurostat Statistics[3] English seems to be the most widely-spoken-proficient foreign language throughout Europe and the self-rated English language skills of Europe are improving.

	Very good	**Good**	**Basic**
English	22	47	30
German	17	42	39
Spanish	17	35	47
French	15	39	46

The statistics show that almost every day English use is likely to apply to the professional needs of the non natives. English users as a foreign language are followed by 22% Spanish and German users.

	Occasionally	**Often**	**Almost everyday**
English	44	29	31
German	50	25	22
Spanish	87	26	22
French	61	22	13
None	25	52	53

At the country level, it appears that the frequency of use of a language is connected with the foreign language policy makers and the extent to which the language in question is known and learnt in school in each country.

The newly joined countries in the European Union appear to have a slightly different language competence situation. Bulgarians, with 33% and Romanians with 30% occasional use indicate that that foreign languages training is not focused on by language policy planners. Not surprisingly, youngpeopleuse languages mainly while studying.

The vast majority of Europeans perceive knowing foreign languages as very useful, mainly English which is considered the most useful to know for personal development and career.

The prospect of working in another country and studying abroad is more motivating for the young Lithuanians, (45%), Estonians (43%), Slovakians (42%) and Romanians (42%). The higher educatedstudents, as the most active language learners, indicate work-related

[3]http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Foreign_language_learning_statistics

reasons as an incentive to learn languages. Language training is frequently seen as a means of obtaining a better job, but a large part of Europeans seem unlikely to enjoy the advantages of multilingualism.

Language economics: conclusive ways ahead

The economic perspective on language policies is scientifically relevant for the contribution of language development and instruction to the economic evolution, professional and social integration. The issue of language policies impact on the economic development has contributed to the increased interest in sociological research, anthropology and political science since the 60ties.

The 'economics of language' or 'language economics' plays an increasingly practical role in the evolution of peoples. (Grin, 2003: 169-188; Grin, 2004: 189-202) The end of the 20th century and the beginning of the 21st century have been marked by social, political events and technological evolutions which have made room to the follow-up socio-linguistic phenomena. (Firth, 1996: 237-59) The fall of the Berlin wall in November 1989 opened way to the re-construction of Eastern European economic and cultural identities which were suppressed for decades.

The economic perspective on language learning appears to be on the rise in these geographical areas, as it gives relevance to the analysis of the specific problems having impact on the developing countries in the region. The close relationship between *English Franca*, as a global language, and the highly and rapid linguistically changing of the professional and cultural environments provide useful information for the research of the economics of international trade, world production, travel and communication technology. The dynamics of *English Franca* in these newly born economic environments is pendent on the choice of multinational corporations carrying out their activity across borders. The accessibility to the dominant *English Franca* facilitates economic, technological and scientific resources and secures economic development, which ultimately is followed at cultural level alterations. The option to support a minority language claims for deliberate expensive measures and contributes to the demise process of small languages. The language economics investigation takes its leads increasingly strategic, as the economic approach of the issue is materialized by language policy. Its capacity to analyze, evaluate and compare economically the language policy models assist in the economic decision-making process.

The language and cultural diversity can potentially be leveled up by a culture of a language Franca bringing economic development by direct access to information and technology through specific language policies. Economic arguments can be promoted to support its learning in EU developing countries.

BIBLIOGRAPHY

Bucholtz, Mary, A. C. Liang, Laurel A. Sutton, ed. (1999) Reinventing Identities: The Gendered Self in Discourse, Oxford University Press

Crystal, David (2003) English as a Global Language, 2nd ed. Cambridge University Press

Eckert, Penelope and McConnell-Ginet,Sally (1992) Communities of practice:
Where language, gender, and power all live. In Kira Hall, Mary Bucholtz and
Birch Moonwomon (eds.) Locating Power: Proceedings of the Second Berkeley Women and Language Conference, 89-99. Berkeley, CA: Berkeley Women and Language Group.

Eco, Umberto (1995) The search for the perfect language. Oxford: Blackwell

Firth (1996) The discursive accomplishment of normality: On 'lingua franca' English and conversation analysis, Journal of pragmatics, Volume 26, issue 2

Gnutzmann, C. (1999) ed. Teaching and Learning English as a Global Language .Tubingen: Stauffenburg
Grin, François (2003) On the Costs of Cultural Diversity: Diversity as paradigm, analytical device, and policy goal, In W. Kymlicka et A. Patten (eds.), Theorizing Language Rights. Oxford: Oxford University Press
Grin, François (2004) On the costs of cultural diversity. In: *Cultural Diversity versus Economic Solidarity*. Bruxelles https://archive-ouverte.unige.ch/unige:40079
House, Juliane; Jochen Rehbein (2004) Multilingual Communication, ed. John Benjamins Publishing
Holmes, Janet (1997) Women, language and identity. Journal of Sociolinguistics, 1
Jenkins, Jennifer (2008) English as a Lingua Franca, JACET 47th Annual Convention
House, J. (1999) Misunderstanding in intercultural communication: interactions in English as a lingua franca and the myth of mutual intelligibility In C. Gnutzmann (ed.) Teaching and Learning English as a Global Language. Stauffenberg, Tübingen, Germany.
Kachru, Braj (1992) The Other Tongue; English across Cultures, ed. Braj B. Kachru, 2nd. Edition, Urbana and Chicago: University of Illinois Press
Kahane, Henri (1951) The sea as a medium of linguistic diffusion, In Italica, 28
Seidlhofer, B. (2001) Closing a conceptual gap: the case for a description of English as a lingua franca, In the International Journal of Applied Linguistics, 11
Wenger, Etienne (2004) Knowledge management is a dough nut: shaping your knowledge strategy with communities of practice. Ivey Business Journal, January-February

BETWEEN FRIENDS. AN INTERWAR IDEOLOGICAL DIALOGUE

Ştefan Firică[1]
Assist. Ph.D., Faculty of Letters, University of Bucharest

Abstract:The "young generations" spread across Europe in the 1900-1930s were not only groups who shared a common intellectual platform, but also crucibles to build up new ideas and launch them into the public space. Such was the case of the Romanian "young generation", educated under the formative influence of the University teacher Nae Ionescu. While a general horizon of significance was accepted by most of the group members, there was room for personal innovation too. This article shows how a travelling concept – to use the phrase coined by Mieke Bal (2002) – gained new dimensions in the writings of two coevals and friends, Mircea Vulcănescu and Mircea Eliade. While the former devised the term "resigned historicism" in the field of generational sociology, the latter enlarged upon it and provided it with a mystical / religious counterpart, "soteria". Thus, a friendly dialogue mushroomed into several non-fictional and fictional fragments, resulting in the development of two twin and complementing concepts, that may be looked upon as a Romanian contribution to the interwar pan-European Existentialist vocabulary.

Keywords: travelling concepts, Existentialism, "resigned historicism", "soteria", Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade

Într-un proiect ideologic ambițios din anii 1933-'34, Mircea Vulcănescu lansează un concept de răsunet cel puțin în cercul nu tocmai restrâns, de-acum, al „tinerei generații": „istorismul prin resemnare". Sintagma, deși oarecum nefirească filologic, prinde în redacțiile presei prietene de dreapta, și într-un interval scurt se înregistrează un val de reacții din partea lui Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Eliade sau Petru Manoliu. O parte dintre aceștia se simțeau, pe bună dreptate, vizați de polemica amicală declanșată, demonstrativ, de Vulcănescu, a cărui intenție vădită era de a forma un nou subcurent ideologic în vadul „tinerei generații". Dintre toate, răspunsul cel mai complex l-a furnizat Eliade, nu doar în câteva articole de direcție, dar și prin intermediul unor eroi ficționali pe care îi pune în mișcare într-o serie de romane concepute în aceeași perioadă.

Istorism prin resemnare

Mac Linscott Ricketts a observat că personajul David Dragu transpune cel mai fidel figura autorului, în *Întoarcerea din rai* și în *Huliganii*. Miopia, gesticulația neobosită sunt detaliile fizice care l-ar evoca pe Eliade însuși (Linscott Ricketts 2004 II: 297). Dav păstrează un legământ al castității făcut în clasa a VI-a de liceu și scrie eseuri patetice de preamărire a virginității, masculinității, fără îndoială din aceeași făină ca *Apologia virilității* sau *Virilitate și asceză*. Proiectul lui adolescentin îl rezumă singur, într-un monolog interior ținut cu pumnii strânși:

„să te creezi pe tine, om adevărat, om întreg, ca dintr-o bucată de granit; asta înseamnă un sens al existenței, singurul sens: să te *faci*, bucată cu bucată, împotriva tuturor slăbiciunilor, a tentațiilor, a căderilor" (Eliade 1995b: 73).

[1] This work was supported by a grant of the Ministry of Research and Innovation, CNCS - UEFISCDI, project number 21 / 2018, PN-III-P1-1.1-PD-2016-0142, within PNCDI III.

Căderea tinerilor în sex epuizează spiritul, așa că el își fixează un program rigorist de canalizare a energiei în întreprinderi strict intelectuale, pentru a atinge piscuri ale cunoașterii. Autoconstrucția lui urmează principiile pedagogice ale unui Dr. Jules Payot, autor al *best-seller*-ului *Educația voinței*, devorat și de Eliade în adolescență. Cartea, adresată studențimii de 18-25 de ani, discuta despre modul în care „inteligența" poate stăpâni „viscerele", prin strângerea șurubului voinței. Identitatea la care aspiră Dav e una pur spirituală, a „duhului" purgat de ispitele „cărnii", ca să păstrăm dualitatea din eseurile junelui Eliade. Condiția acestui ascetism fiind singurătatea, personajul se străduiește să se smulgă de legăturile familiale, mari consumatoare de resurse, crede el. Și Dav e unul dintre „sufletele tari" care detestă atașamentele, sau s-ar vrea unul. S-ar dori izolat în garsoniera închiriată, drămuindu-și timpul între mersul la redacție și scrisul la tratatul de etică, reducându-și orele de somn, ca să le înmulțească pe cele de studiu, dar tot atunci boala tatălui îl țintuiește de casa părintească, îl face să își piardă vremea și mai ales indiferența superioară. Tribulațiile lui trebuie înțelese ca variații ale binomului captivitate / libertate. Iar lanțul servituții este vinovăția, față de oamenii care îl obligă la reciprocitate prin sentimente, binefaceri și bune intenții. Se simte „nenorocit, sufocat" (idem: 18) de rude, de prieteni și ne dăm seama că revolta lui se îndreaptă de fapt către totalitatea relațiilor umane, comunitatea: „O furie oarbă năvăli în el, contra acestui oraș luminat și sinistru, contra oamenilor care treceau fericiți pe stradă, contra birourilor de aici, contra oricui" (idem: 166). Cheia elevației este, pentru tânărul Dav, fuga din comunitate.

Numai că în viața lui se întâmplă un eveniment care îl smulge de pe orbita intelectuală autistă visată: tatăl moare, iar el se trezește cu responsabilitatea unei familii de întreținut și, mai ales, a unei surori de măritat. Atunci ia el decizia unei schimbări majore de destin: dă misiunea lui „înaltă", „eroică", „ascetică" pentru o alta, umanitară, socială, altruistă. David Dragu din *Huliganii* va preda franceza la un liceu obscur de provincie, va da bani în casă și își va face griji pentru viitorul Gettei. Traiectoria lui a fost desenată tocmai pentru a ilustra teoria lui Vulcănescu despre „istorismul prin resemnare", considerată a fi una dintre tendințele absolvenților de facultate din anii '30. Sociologul credea că numai pe un asemenea sacrificiu de sine al elitelor se poate clădi progresul țării:

„*Cheia întregei aritudini a istorismului resemnării stă-n convingerea că întărirea vieții în comun nu-i cu putință decât dacă o pleiadă a celor mai buni ai generației se vor hotărî să se sacrifice, să renunțe la împlinirea lor, la autorealizarea lor, pentru binele celor mai mulți*" (Vulcănescu 1996: 51).

Reprosul cel mai frecvent care i s-a adus acestei idei a fost că o asemenea „atitudine" ar duce la înghițirea pleiadei în valurile mediocrității. În apărarea lui, Vulcănescu a realizat cât de prețios era exemplul lui Dav, pe care l-a folosit ca material didactic, într-o conferință. Un tânăr din specia lui va decide benevol, iată, să abandoneze problemele „care vin din Sirius" (idem: 50) și se va coborî în istoria contingentă, dându-și obolul pentru binele obștesc. Împins de o triplă motivație (sete de realitate, solidaritate, modestie), el ajunge „să renunțe la el însuși pentru a servi" (idem: 38). De remarcat că imaginarul pus în joc e preponderent religios (slujire, ascultare, jertfă, mântuire), inclusiv când vine vorba despre riscul major al acestei opțiuni existențiale, care e ratarea (îngroparea talantului, pierderea în lume). Dav, din nou, dă glas anxietății de bază a modelului, ambivalența sacrificiu-ratare: pe de o parte, el transcende dificultățile și reușește să-și finalizeze tratatul de etică, publicându-l cu oarecare succes, pe de alta, e ros de temerea că și-ar fi trădat aspirațiile. Eroul problematizează tema „provinciei care ratează", fiindu-i atribuit optimismul stenic din articolele autorului (vezi *Provincia „ratează"?...*, 1938, în 1990 II: 211-213; *Provincia și legionarismul*, 1938, în „Dosarul" Eliade V: 261-264), conform căruia o personalitate autentică nu poate fi învinsă de

circumstanțele istorice, oricât de vitrege. Și totuși, Dav însuși a căpătat o tentă mai cenușie. Autorul a știut să încapsuleze, în el, tensiunile interne din teoria vulcănesciană și a avut inspirația de a nu le anula cu o rezolvare facilă.

Sensul simili-monahal al acestei „asceze a vieții sociale" (Vulcănescu 1996: 38) a putut fi formulat și în alt vocabular decât cel creștin. În întoarcerea în lume a lui Dav, Linscott Ricketts a văzut soluția din *Bhagavad Gita*, combinată cu principiul *ahimsa*, al compasiunii față de orice ființă vie (2004 I: 635).

Soteria

Fumisteria mistică, rarefiată la David Dragu, se densifică în cazul lui Pavel Anicet. Biografia eroului are puține axe: dragostele paralele pentru Una și Ghighi, curmate printr-o sinucidere aparent inexplicabilă. Motivația ezoterică din spatele gestului fatal reprezintă una dintre mizele majore ale *Întoarcerii din rai*. De ce ar prefera moartea un tânăr care are toate datele pentru a se bucura de viață, ar trebui să se întrebe cititorul, la finalul *Întoarcerii din rai*.Prin Pavel, Eliade vrea să creeze ceea ce el numea un personaj-mit: unul dotat cu o conștiință teoretică a lumii și care să rezume prin gesturile lui o întreagă spiritualitate națională (Eliade 1939: 82-86). Cei care îi citeau publicistica au putut detecta această linie de interpretare, dintre ei, cel mai îndrăzneț fiind Octav Șuluțiu, care vedea în Pavel versiunea modernizată a ciobanului mioritic, prin seninătatea deplină cu care contemplează moartea (*Dosarul Eliade* IV: 81-83). Un arhetip actualizat care să vivifieze o presupusă metafizică românească ancestrală, așadar. Alt comentator a plasat personajul la intersecția mai multor doctrine hinduse, ca ilustrare a salvării în *nirvana* (Linscott Ricketts 2004: 637). Ambele rute exegetice l-ar fi satisfăcut pe Eliade, savantul în devenire crezând la vremea aceea în convergența, la infinit, a folclorului românesc cu spiritualitățile orientale, în ceea ce privește valorizarea pozitivă a suferinței și a morții (Eliade 1939: 124-126).

Iluminarea morții ca extaz o are Pavel, subit, în timpul unei plimbări, privind o vitrină oarecare, într-o după-amiază care nu anunța nimic deosebit. Se creează o tensiune epistemologică între viață (vid, dualitate, multilateralitate, împrăștiere) și moarte (plenitudine, recuperarea unității pierdute), separate printr-un prag al disperării, dincolo de care se întinde o mare a liniștii:

„O moarte fără desperare, pornind totuși de la o trăire desperată. O moarte senină, căci numai acela care moare senin poate întâmpina marea unitate de dincolo, se poate contopi desăvârșit cu buna unitate de dincolo... Oricât ai suferi, dar să fii senin în ceasul morții... Să vrei să mori pentru că nu poți trăi altfel, nu poți trăi în împărțiri, în dualitate, în multilateralitate" (Eliade 1995b: 208).

Pavel nu pare să creadă într-o lume de dincolo, ceea ce nu îl face mai puțin euforic în privința capacității de a atinge cunoașterea absolută prin moarte:

„în clipa cuprinderii morții, în clipa realizării acelei unități supreme, ai într-o clipă de extaz toată cunoașterea existenței; a adevăratei existențe, nu a vieții pe care o trăim cu toții aici" (idem: 238).

Răspunzător pentru acest tip de cunoaștere este un eu transcendent, care luminează cu intermitențe și în timpul vieții, în clipe de grație ca aceea petrecută de Pavel la intersecția străzilor bucureștene. Restul existenței e trăit de un eu cotidian, cenușiu, fabricat convenabil în funcție de circumstanțe:

„Adevărul e că știu cine sunt, știu mai ales când sunt eu unul adevărat, născut iar nu făcut – și când sunt simplă scoică radiofonică prinzând unde și emițând nostalgii ce nu-mi aparțin. Când citesc, când răspund la întrebările d-lui Jerbea, când lucrez pentru șef, când îmi pierd vremea cu vreun mamifer – nu sunt eu. Apuc cea dintâi mască ce mi-e la îndemână și mă port cu reactivitatea ei specifică. Dar câteodată, sunt eu însumi, apariție fulgurantă și instantanee care mă copleșește, mă transcende.
Atunci se avea, se regăsea, un Pavel cu înțelegere vertiginoasă, cu suflet de zeu, cu vreri cosmice. Acela sunt eu, iar restul timpului sunt un molusc polimorf și infinitesimal" (Eliade 1995b: 61-62).

Vocabularul subacvatic (scoica, molusca) îl știm din eseul *Romanul oceanografic* și figurează eul cotidian, văzut ca o masă gelatinoasă, nevertebrată, informă, sau ca o cavitate goală, în care ricoșează reverberațiile altora. Care nu are, așadar, o structură internă și nici o substanță autentică, zbătându-se inutil într-un regim al penumbrei. În contrast, eul „născut iar nu făcut" e o apariție fulgurantă, cu aptitudini „cosmice". Personajul e realizat pe o schemă dualistă, comună la Eliade, iar o comparație cu David Dragu se impune în acest punct. Ambii eroi au configurații binare, împărțiți fiind între un eu degradat și unul „adevărat". La amândoi, polul-masă îl reprezintă individul modern, atomizat în stări aproximative și incomplete, ca iubirile lui Pavel. Celălalt pol, încărcat cu semnificații superioare, diferă de la un caz la altul. Dav pariază pe efortul încăpățânat de automodelare în funcție de un program asumat, în timp ce Pavel crede într-o iluminare, o epifanie survenită spontan, fără preparări conștiente. Diferența-cheie e dintre o identitate (auto)construită și una revelată. Dav e omul alegerii, Pavel, al nehotărârii cultivate ca mod de a fi. Nu degeaba inima lui pendulează, până la sfârșit, între cele două femei: orice opțiune pozitivă ar aduce anularea unui rezervor de potențialități, incomparabil mai bogat, de aceea individul trebuie să își inhibe instinctul de a își degaja o cărare, un destin, din labirintul de traiectorii posibile. Orice decizie punctuală înseamnă ieșirea din totalitate și intrarea sub zodia relativismului, a risipirii. Putem sistematiza opoziția dintre eroi prin alte câteva perechi contrastive: voință vs. suspendarea voinței, acțiune vs. contemplație, întoarcere în lume vs. extramundaneitate. Avem, față în față, tipul „existențialist" și tipul „mistic", intenția lui Eliade fiind de a își pune în scenă cele două modele pe care le proiectase în mai multe eseuri, scrise în replică la teoria vulcănesciană a tendințelor tinerei generații. Cea mai succintă (și, într-un sens, platonică) descriere a lor o găsim în 1934: *soteria* și *sympathia* sunt „încercarea de salvare, de mântuire, de ieșire din lume – și încercarea de a găsi un suport în lume, de a iubi lumea, de a căuta armonia cu toată existența" (Eliade 1934: 1183). *Sympathia* adună sub aceeași umbrelă „istorismul resemnării" și „activismul prin disperare" de la Vulcănescu[2]. *Soteria* e un element nu inexistent, dar insuficient elaborat în tabelul acestuia. Inutil de precizat care dintre personaje se potrivește în tiparele cărei categorii. Așadar, până la un punct, experiențele lui Dav și Pavel converg, în sensul că ambii vor să se smulgă dintr-o captivitate – din celula familială (Dav) sau erotică (Pavel) – și se îndreaptă spre libertate, ceea ce pentru unul înseamnă creație culturală, iar pentru celălalt contemplație metafizică. Până la urmă, căile lor se despart, ducând către *sympathia*, respectiv *soteria*, către imanență, respectiv transcendență. Pavel e alternativa pe care Eliade o opune modelului etic propus de Vulcănescu (și reprezentat, în roman, prin Dav). Sinuciderea lui literală trebuie citită metaforic: ea înseamnă ieșirea de pe scena istoriei și, eventual, pătrunderea pe un plan ontologic superior.

Nu numai Pavel, ci și Petru Anicet reprezintă *soteria* ca soluție a desprinderii de cele lumești, într-o epocă politică frământată. Tânărul geniu componistic, ale cărui armonii muzicale înmărmuresc pe ascultătoarele neinvitate, crede la rândul lui, în sensul misticii

[2]Ea se va politiza vădit în articolul „Mântuire istorie, politică" din 1936 (Eliade 1990 II: 152-155), care reia dihotomia din 1934.

orientale, că a contempla e mai important decât a face, având ca rezultat o desțărmurire a ființei: „Mi se pare că lucrul esenţial nu e acţiunea, ci găsirea de sine. Când vei înţelege cât de departe se întind hotarele fiinţei tale, atunci poţi face totul, şi într-un chip mult mai uşor” (Eliade 1995a: 54). Activitatea pe care o are în vedere se desfășoară pe palierul abstract al creației artistice, care, la rândul ei, nu e decât o fereastră către o inefabilă realitate ultimă. Aspirația către ea se reflectă în atracția către toposul absenței, către „deasupra” și „dincolo”: „Să poţi crea *orice,* să poţi întrece oricare dintre geniile muzicale şi totuşi să rămâi *deasupra,* indiferent faţă de opera ta, neutru, impasibil, asta e calea... [...] Simt însă că e ceva ultim, ceva *adevărat,* înapoia tuturor formelor şi vieţilor care vă consumă pe voi, vă consumă aşa, până la moarte...” (idem: 314). Cât de sus ar fi ajuns Petru Anicet în ierarhia creației nu știm, dar aflăm din *Jurnalul portughez* că i se rezerva o partitură solist în *Viață nouă*.

Romanele urmau să formeze o trilogie a tinereții și în acest ultim sens, spiritualist-transcendent. Pentru că Eliade acordă o dimensiune mitică vârstei cu pricina, pornind de la basmul românesc *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*. (Iată, încă o dată, cum autorul mizează pe o propensiune specială a folclorului nostru către problematica nemuririi.) Oricine se află între 16 și 30 de ani are dreptul să spere la depășirea condiției umane, dintr-un optimism care nu e decât rodul unei biologii funcționale în parametri optimi. Dorința transcenderii limitelor ar fi, deci, pentru cei mulți, o simplă halucinație obținută printr-un fel de supradoză endorfinică, ce va dispărea imediat ce organismul își va reduce capacitatea, după cei 30 de ani. Dar există, cel puțin teoretic, și câțiva aleși pentru care visul nu a fost o simplă intoxicație și transmutația se produce:

„Sunt totuși anumiți oameni care își transsubstanțializează perfect tinerețea lor biologică în tinerețea din basmul românesc și universal. Așa au fost, ca să nu vorbim decât despre câțiva mari români, Eminescu, Hasdeu, Pârvan. Firește, mai sunt nenumărați alții, pe care nu-i știe nimeni, pentru că n-au lăsat 'opere' după ei.
A 'transmuta' fervoarea și plenitudinea tinereții biologice într-o 'tinerețe fără bătrânețe' este scopul oricărui tânăr. Mitul se cere, însă, totdeauna retrăit, reactualizat. N-are nicio importanță dacă majoritatea nu izbutește să îl experimenteze. Dacă 'îmbătrânesc' repede, automatizându-și viața, oprindu-și creșterea spirituală, ducând existență larvară și prea tristă până la hotarul morții. Mitul ispitește necontenit alte promoții, alte 'generații', alți tineri” („Mitul generației tinere”, 1935, în Eliade 1990 II: 110).

Urmează referirea precisă la „tânăra generație” română, care la 1927 jura pe „primatul spiritualității” și la 1935 făcea pasul decis în arena politică, mai ales înspre extrema dreaptă. Situația era foarte asemănătoare cu a „tinerelor generații” europene. Implicarea lor mai mult sau mai puțin pernicioasă, pe piața ideologiilor, Eliade o cauționează în numele celor câteva valori discrete de calibrul personalităților menționate. „Tinerele generații”, cu prestațiile lor uneori lamentabile în spațiul public, se văd aureolate de „tinerețea fără bătrânețe” din poveste. Politica și mitul comunică printr-un culoar rapid.

În roman, singurii care pot emite pretenții la plenitudine, transmutație, transsubstanțiere, din tagma unor Eminescu, Hasdeu, Pârvan și a altora uitați pentru a nu fi lăsat opere în urma lor, sunt frații Petru și Pavel, fiii cvasi-beatificatului Francisc Anicet, figuri cardinale în mulțimea de chipuri ale „tinerei generații”. Mântuirea pe care o caută ei, în sensul unui *exitus* din timp, contemplat și de medicul Zerlendi sau de Ștefan Viziru (din *Secretul doctorului Honigberger* și *Noaptea de Sânziene*), nu e politică. Eliade, el însuși angrenat tot mai strâns în sistemul ideologic de dreapta în momentul redactării romanelor *Întoarcerea din rai*, *Huliganii* și *Viață nouă*, imaginează compensator, prin aceste personaje, o cale regală de evadare din contingent, printr-o pură experiență mistică sau estetică. Frații Anicet ilustrând ficțional salvarea din lumea politică, David Dragu personifică valențele

implicării civice în viața comunității: personajele sunt măști românești din spatele cărora auzim vocalizele ideologice ale celor doi prieteni reali, Eliade și Vulcănescu.

BIBLIOGRAPHY

„Dosarele" Eliade: *„Dosarele" Mircea Eliade*, vol. I-V. Cuvânt înainte şi culegere de texte de Mircea Handoca, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 1998-2001.

Bal 2002: Mieke Bal, *Travelling Concepts in the Humanities: A Rough Guide (Green College Lecture Series)*, University of Toronto Press, Toronto – Buffalo – London.

Eliade 1934: Mircea Eliade, „Căile spiritului", *Azi*, Anul III, nr. 4, octombrie 1934, 1183-1185.

Eliade 1939: Mircea Eliade, *Fragmentarium*, Editura Vremea, București, 1939.

Eliade 1990: Mircea Eliade, *Profetism românesc*, vol. I-II, Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1990

Eliade 1995a: Mircea Eliade, *Huliganii*, Ediție îngrijită și cuvânt înainte: Mircea Handoca, Editura Garamond Internațional, București, 1995.

Eliade 1995b: Mircea Eliade, *Întoarcerea din rai*, Ediție îngrijită și cuvânt înainte: Mircea Handoca, Editura Garamond Internațional, București, 1995.

Linscott Ricketts 2004: Mac Linscott Ricketts, *Rădăcinile româneşti ale lui Mircea Eliade,* Introducere la prima ediție și prefață la ediția românească de Mac Linscott Ricketts, În românește de Virginia Stănescu și Mihaela Gligor, Criterion Publishing, București, 2004

Vulcănescu 1996: Mircea Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*, vol. I-III, Selecția textelor, note și comentarii de Marin Diaconu și Zaharia Balica, Editura Eminescu.

THE CULTURAL AND INSTRUCTIVE ROLE OF THE PROVERBS. PRACTICAL WAYS FOR USING THE GHIDE: ROMANIAN AS A FOREIGN LANGUAGE, THE VERB

Viorica Vesa-Florea
Assist., PhD.„Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract:The verb guide, Romanian as a Foreign Language the Verb, is a new working instrument which addresses to those interested in deepening their Romanian language knowledge. The volume contains, besides the 70 tables of verbs, conjugated at all the modes and tenses, 7 summary tables which offer the possibility to practise the verbal forms with the help of the tables, of the verb conjugation models at different modes and tenses, 700 verbs given as examples and 561 proverbs. As it is also a collection of thoughts, aphorisms, proverbs, this work gives samples of thinking and sensitivity representative for our culture, sources of moral and educational training. The proverbs deal with different themes and they are alphabetically grouped, according to the verb they contain. The work presents the role of the proverbs to favour the memorization, to get the attention and to facilitate the learning. All this contribute to the development of socio-cultural competence by assimilating some knowledge referring to the Romanian culture, to the interpersonal relations, to the thinking way, to the cultural values and to the paremiological richness of the people. As sometimes they are short, elliptic, other times rhythmic or rhymed, they are easy to be kept in mind. The proverbs express the essence, give conclusions, they are suggestive and they are worth a thousand words. Moreover, they urge to action.
The work presents the cultural and educational role of the proverbs, practical ways to use them, types of exercises, working in team and interactive games.

Keywords: proverbs, cultural role, educational, exercises, interactive games

1. Introducere

Volumul de verbe, *R.L.S.Verbul*, apărut de curând la Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, a fost conceput în scopul atingerii unor obiective concrete: pe de o parte, necesitatea completării manualului folosit în clasă cu unele materiale suplimentare, oferirea unor informaţii în mod progresiv şi echilibrat care să contribuie la însuşirea corectă a formelor gramaticale ale verbului la diferite moduri şi timpuri, sintetizarea cunoştinţelor cu ajutorul unor tabele recapitulative, prezentarea unei viziuni panoramice în ceea ce privește abordarea verbului.

De asemenea, am urmărit facilitarea și stimularea conversației, crearea posibilităţii unei însuşiri practice a limbii române prin intermediul exemplificărilor, a întrebărilor cu răspunsuri multiple, diversificate. Ca exemple ilustrative în cazul unor verbe, am oferit mai multe proverbe, mostre de gândire şi de sensibilitate reprezentative pentru cultura românească, surse de instruire morală şi educaţională.

Lucrarea dezvoltă următoarele aspecte: a.) structura ghidului de verbe; b.) rolul cultural şi educativ al proverbelor c.) modalităţi practice de utilizare, tipuri de exerciţii, munca în echipă şi jocuri interactive d.) concluzii.

2. Structura ghidului de verbe

Ghidul de verbe conține: 70 de tabele cu verbe, conjugate la toate modurile și timpurile, 7 tabele recapitulative, 700 de verbe exemplificate și 561 de proverbe.

Cele 700 de verbe sunt traduse în engleză și franceză, fiind folosite sub formă de întrebări-răspunsuri. Acestea corespund nivelelor de competență A1, A2, B1 și B2,

aferente *Cadrului european comun de referință* (CECR), altfel spus, nivelului "începător", "fals începător", "intermediar 1" și intermediar 2".

Traducerea verbelor în cele două limbi de circulaţie internaţională facilitează înțelegerea semnificației acestora; în plus, economisește timpul și eforturile consumate pentru a înțelege sensulcu ajutorul altor dicționare.

Lucrarea are ca public-țintă, pe lângă studenții din anul pregătitor, o paletă largă a publicului, adică orice persoană interesată să-și dezvolte competența de comunicare în această limbă în mod progresiv, unitar și în acord cu necesitățile comunicative cotidiene.

Volumul conţine tabele recapitulative cu verbe reprezentative, selectate și conjugate la modurile personale și nepersonale, la diatezele activă, reflexivă și pasivă, tabele cu verbele neregulate, verbe pronominale cu dativulși cu acuzativul, construcții verbale folosite impersonal cu pronume în acuzativ și dativ, verbe cu două pronume, reflexiv în acuzativ și pesonal în dativ, tabele recapitulative cu verbe folosite cu acuzativul, verbe cu dativul, construcții verbale cu pronume personale în dativ, verbe impersonale, tabele recapitulative cu verbele cele mai folosite (150) din limba română.

Secțiunea de bază a ghidului o reprezintă exemplificările verbelor în enunțuri, prezentarea acestora sub formă de întrebări-răspunsuri. Această parte este mai puțin abordată și exersată de manualele de gramatică și de cărțile de verbe existente în biblioteci sau pe rafturile librăriilor. Valoarea practică a contextualizării verbelor s-a reflectat în performanțe superioare în ce privește însușirea strategiilor conversaționale specifice oralului și în testarea celorlalte competențe: înțelegere după auz, înțelegerea unui text scris, secțiunea de vocabular și gramatică sau în producerea creativă de text. Din acest motiv am rezervat un spațiu mai amplu exemplificării verbelor prin enunțuri diversificate și prin exprimări aforistice.

Volumul prezintă o colecţie de nestemate culturale: proverbe, aforisme, cugetări care stimulează dezvoltarea competenței socio-culturale, sporesc şi nuanţează cunoștințele referitoare la cultura noastră, la relațiile interpersonale, la valorile culturale și la bogăția paremiologică a poporului român.

3. Rolul cultural şi instructiv al proverbelor

Ce este un proverb? *Dicţionarul de neologisme* al limbii române defineşte proverbul astfel: „expresie populară succintă, cuprinzând o învăţătură, o experienţă de viaţă".

Ce rol au proverbele în procesul familiarizării vorbitorilor cu limba și cultura existentă într-o anumită parte a lumii? Despre proverbe s-a spus; „Proverbele sunt giuvaerele popoarelor." „Proverbele sunt cartea de aur a popoarelor." „Un proverb este o scurtă propoziție obținută dintr-o lungă experiență." (Miguel de Cervantes). Un popor african (din Nigeria) are o definiţie mai neobişnuită a proverbului, numindu-l <<un cal care te poartă repede spre idei noi>>.[1]

Proverbele nu doar instruiesc, ci și amuză, creează bună-dispoziție. Este un adevăr general acceptat faptul că amuzamentul depinde deseori de cultură, de personalitate, de educaţie, de dispoziţia de moment, precum şi de alţi factori. Practic, toată lumea râde de câte ceva: de o povestioară amuzantă, de o surpriză plăcută, de o glumă sau de un joc de cuvinte inteligent. Familiarizarea vorbitorilor nonnativi cu proverbele românești înseamnă nu numai stabilirea unor paralele interculturale pentru a descoperi și compara o anumită cugetare cu alta, apropiată, dintr-o cultură diferită, ci și ocazii oferite de a se apropia de modul de a vedea lucrurile al oamenilor din aceste locuri, de a se amuza, de a relaxa atmosfera.

[1] „Treziţi-vă", 2003, 2, p. 9.

Când ne folosim cu înţelepciune de informaţiile conţinute în cărţi, bibliotecile rămân, o poartă spre cunoaştere, pe care oricine o poate deschide. Nivelul de cultură şi de educaţie influenţează puternic modul de gândire al fiecărui individ.

În cazul vorbitorilor străini, contactul cu limba, cultura și civilizația din România reprezintă o provocare, o experiență interesantă pentru unii, o realitate șocantă pentru alții. Este nevoie de timp și energie pentru a te adapta la o alimentație, la o climă, la o limbă, la un mod de gândire, la un sistem de valori, la obiceiuri care sunt, uneori, total diferite de ceea ce știai înainte, precum și de eforturi pentru a-ți face prieteni noi. Mai multe chestionare au evidențiat o problemă aproape comună, sesizată de către studenții străini: lipsa unui cerc de cunoscuți, a unor persoane cu preocupări comune cu care aceștia să întrețină relații mai apropiate și care să diminueze într-o anumită măsură sentimentele negative pe care le trăieşte, în general, o persoană „străină".

Diferențele de cultură, precum și comunicarea, cu cele trei mari categorii de limbaje: verbal, paraverbal (vocea) și limbajul trupului (mimică, gestică, ținută vestimentară, privire) pot fi diferite, în funcție de contextul cultural, astfel încât unele acțiuni sunt considerate potrivite sau nepotrivite într-o altă cultură diferită. De exemplu, „în cultura asiatică se evită contactul vizual direct cu persoana cu care conversezi, iar râsul cu gura deschisă este considerat nepoliticos. În cultura chineză se evită îmbrățișările și sărutul atunci când o persoană este felicitată; în schimb sunt frecvent folosite aplauzele pentru a exprima aprecierea, bucuria, admirația. În cultura japoneză aplecarea în față este o formă comună de salut; tăcerea este obișnuită, acceptată și nu e stânjenitoare. Semnul *OK* în unele țări mediteraneene este un gest trivial, în Franța semnifică zero, în Japonia este interpretat ca o cerere de bani."[2]

Chiar și în privința interpretării culorilor, diferențele sunt mari: în cazul europenilor, roșul simbolizează pasiunea, sentimentul intens de iubire. În Afganistan și în Japonia roșul e interpretat negativ, transmițând ideea de violență, agresivitate, luptă, caracter demonic.

Femeilor din cultura noastră li se pare firesc și cataloghează drept politețe, respectiv impolitețe, faptul de a li se acorda întâietate la intrarea într-o clădire sau sală ori de a fi ajutate la transportarea bagajelor. În Orient aceste gesturi nu sunt considerate întotdeauna potrivite, de aceea lipsesc adesea din comportamentul celor care provin cultura respectivă, iar manifestarea acestora stârnește suspiciuni.

„În S.U.A. dacă privești prea insistent o femeie poți fi catalogat și acuzat de hărțuire sexuală. Ca regulă generală, în Orient femeia este cea care taie privirea, iar în Occident, mai curând bărbatul este cel care coboară privirea. … În lumea arabă salutul obișnuit este însoțit sau urmat de strângerea de mână. Mâna poate fi dusă și în dreptul inimii, la care arabul poate să-ți pună mâna pe umărul drept și să-ți sărute obrajii"[3]

La români, gestul de a da din cap înainte și înapoi transmite sensul de *da*, pe când mișcarea capului de la stânga la dreapta înseamnă *nu*. Spre deosebire de cultura noastră, bulgarii folosesc gesturile respective cu sens inversat, de aceea aceștia se familiarizează mai greu cu un limbaj diferit al corpului.

În China și în Japonia folosirea vestimentației de culoare deschisă transmite ideea de doliu, în România denotă tinerețe, rafinament, eleganță. În Africa idealul tradițional feminin înseamnă robustețe, forță, plinătate. În schimb, modelele diferite ale prezențelor feminine din țara noastră pot crea sentimente de inferioritate sau chiar adevărate complexe în rândul tinerelor provenite din ţările respective, în unele situații

[2]Prutianu, Ș., *Antrenamentul abilităților de comunicare*, vol. I, Editura Polirom, Iași 2004, p. 194.
[3] Idem, p. 195.

acestea având consecințe grave precum: adoptarea unor diete drastice de slăbire, pierderea respectului de sine, tristețea, tendința de izolare sau depresia.

Nu de puține ori, cei care vin în contact cu obiceiurile locale etichetează drept bizare, neobișnuite sau cel puțin interesante anumite concepții şi manifestări din această zonă geografică, diferențe care se atenuează progresiv prin receptarea noii culturi. În cazul studenților din anul pregătitor, acceptarea unor repere culturale diferite se realizează, mai puțin brutal și aceasta deoarece, în general, grupa este receptată drept un cadru familiar, ocrotitor, prietenos, perspectivă la care contribuie sensibil și atitudinea cadrelor didactice care predau la aceste grupe.

Ghidul de verbe este și o colecție paremiologică utilă, oferind exemple de cugetări, aforisme, proverbe pe teme diferite, grupate alfabetic, în funcție de verbul pe care îl conțin. Proverbele favorizează memorarea, captează atenţia, şi facilitează învăţarea. Uneori sunt scurte, eliptice, alteori ritmice sau rimate, ceea ce le face mai uşor de reţinut. Deoarece esenţializează, concluzionează, proverbele sunt sugestive și fac cât o mie de cuvinte. Iată câteva exemple:

Verbul *A da, Proverbe: Nu da oaia în paza lupului!/ Darul ce îl dai la timp prețuiește îndoit./ Nu da sfaturi cui nu ți le cere!/ Inima înțeleptului dă perspicacitate gurii lui, dar dă și putere de convingere buzelor lui./ De multe în lume am dat şi tot nu m-am învățat!/ Nu da cioara din mână pentru vrabia de pe gard!/ Făgăduința dată e datorie curată./ Voința inimii dă aripi picioarelor./ Dați prejudecățile afară pe ușă și acestea vor intra pe fereastră.*

Verbul *A face, Proverbe: Omul gospodar își face vara sanie și iarna car./ Pasul scurt face viața lungă./ Nu toate insectele fac miere./ Un om înțelept face cât doi./ Vinovatul își face gura mare./ Vinul îl bei bun, dar el te face nebun./ Și la cuptorul mic se face focul mare./ Să-ți pară rău când faci ceva rău, nu după aceea!/ Nu spune: „Cum a făcut el, așa îi voi face”!/ Până nu faci foc, nu iese fum./ Răul, pe care și-l face omul singur, nimeni nu ar putea să i-l facă./ Plopul nu face pere, nici răchita vișinele (micșunele)./ Pe cine vrei să-l faci dușman, dă-i bani cu împrumutul!/ Picătura, strop cu strop, face al mărilor potop./ Până nu plouă, nu se fac ciupercile.*

Verbul *A fi*, *Proverbe*: *Munca e brățară de aur./ Vorba lungă e sărăcia omului./ Vina recunoscută e pe jumătate iertată./ Lucrul odată început este pe jumătate făcut./ Nu este pădure fără uscături./ Tăcerea e de aur, vorba e de argint./ Ochii sunt fereastra sufletului./ Dragostea e o prietenie care cântă./ Unde-s mulți puterea crește./ Mai bine să fie mai târziu decât niciodată./ E mai bine puțin și bun decât mult și rău./ O inimă calmă este viața corpului/ Fii cu ochii-n patru!/ Fuga e rușinoasă, dar e sănătoasă./ Bunătatea este mai bună decât frumusețea./ Foamea e cel mai bun bucătar./ Răzbunarea e arma nebunului./ Dacă pământul e bun, puțină apă îi trebuie./ Socoteala cinstită e prietenie lungă./ Și tăcerea e un răspuns./ Copiii sunt cinstea părinților, iar părinții - lauda copiilor./ Unde nu-i cap, vai de picioare./ Răbdarea este amară, dar fructele ei sunt dulci./ Zilele omului sunt ca floarea câmpului./ Amânarea e hoțul timpului.*

Verbul *A se îmbolnăvi*, *Proverbe*: *Cine nu s-a îmbolnăvit nu știe să aprecieze sănătatea./ Omul care s-a îmbolnăvit, chiar și mierea, simte că e amară./ Dacă te-ai îmbolnăvit, nu te ajută nici măcar un pat de aur./ O așteptare amânată îmbolnăvește inima, dar o dorință împlinită este un pom al vieții.*

Verbul *A se mânia, Proverbe: Cum apa nu stă pe munți, tot așa omul cu inimă mare nu se mânie tare./ Un om care se mânie stârneşte certuri şi face multe greşeli.*

Verbul *A prinde, Proverbe: Nu poți prinde pește fără să te uzi./ Pisica cu clopoței nu prinde șoareci./ Cu o lingură de miere prinzi mai multe muște decât cu un butoi de oțet.*

Verbul *A rămâne*, *Proverbe*: *Apa trece, pietrele rămân./ Cine caută prieteni fără cusur rămâne fără prieteni./ Dacă judeci pe cineva, nu-ți mai rămâne timp să-l iubești.*

Proverbele stimulează gândirea, sentimentele şi simţul moral, necesitând, iniţial, o înţelegere exactă a semnificaţiei. Prin repetare, explicare şi folosire se obţine extinderea sensului, ceea ce va contribui, în cele din urmă, la dezvoltarea vocabularului.

Colecțiile paremiologice înglobează o serie de norme şi valori sociale ce scot în evidenţă valoarea practică a înțelepciunii proverbiale, fac aluzii la moravuri şi obiceiuri şi sunt rezultatul observării cu înţelepciune a lucrurilor. Multe dintre zicători sunt o mărturie a observaţiilor fine despre caracterul oamenilor. Acestea fie ridiculizează defectele, fie elogiază valoarea unor calități, precum: bunătatea, mila, hărnicia, onestitatea, răbdarea, loialitatea, iertarea ori iubirea. Zicerile esențializate nu sunt doar un mod mai înţelept de a vedea lucrurile, ci constituie îndemnuri la acţiune. Rezultatul învăţării va fi mai mult decât memorarea mecanică a unor anumite exprimări metaforice. Persoana va fi impulsionată să asimileze noua informaţie, care îi va modela subtil sau în mod pregnant sensibilitatea, gândurile, sentimentele, cuvintele, acţiunile.

Proverbele exprimă şi încrederea în capacitatea fiinţei umane de a face binele, întărind adevărul cuvintelor biblice: "Să facem pe om după chipul şi asemănarea noastră" (Geneza 1:26), adică omul a fost înzestrat cu calităţi divine, precum: iubirea, dreptatea, înţelepciunea, puterea şi poate fi impulsionat să acţioneze cu dreptate. Cunoaşterea și înţelegerea acestora contribuie, credem, într-o anumită măsură la modelarea culturală, instructivă, educativă, morală a celor care învaţă limba română.

De exemplu, un tânăr, provenind din mediul lingvistic arab, mi-a povestit cum tatăl său, absolvent al Facultăţii de Medicină din România, a fost atât de ataşat şi de marcat de experienţa trăită aici, încât a spus: „mi-au trebuit zece ani ca să-mi revin, pur şi simplu nu mi-am putut scoate din minte şi din inimă perioada trăită aici". Ni s-a întâmplat și nouă, cred, să-i reîntâlnim după mai mult timp pe foștii noștri studenți și poate că ne-a venit să exclamăm: „Vorbeşti şi gândeşti puţin ca un român acum!", altfel spus, „conștient sau nu, ai luat cu tine ceva din experiența de aici, spațiul acesta cultural și lingvistic te-a influențat, te-a îmbogățit, a lăsat asupra ta o urmă de neșters!".

4. Modalităţi practice de utilizare, tipuri de exerciţii, munca în echipă şi jocuri interactive

Proverbele constituie o sursă bogată de instruire, iar pentru a trage cât mai mari foloase e recomandabil ca acestea să fi exersate în cadrul unor exerciții diversificate, pornind de la exemplele oferite în ghidul de verbe. Itemii utilizaţi ar putea fi următorii:

a. Găsiți continuarea pentru proverbele prezentate. Acest joc se realizează cu ajutorul unor bilețele care conțin proverbele fragmentate în două părți. Cel care citește prima parte așteaptă completarea potrivită din partea altui participant. Prin repetare și oferirea de punctaje, persoanele se familiarizează, memorează și vor folosi, la rândul lor, unele dintre aceste proverbe în comunicare.

b. Copiaţi pe un bileţel un cuvânt-cheie dintr-un proverb, iar pe partea cealaltă scrieți proverbul în întregime. Aşezaţi bileţelele astfel încât să fie vizibile doar cuvintele-

cheie. Persoana sau grupa cealaltă va trebui să ghicească care este proverbul din care aţi selectat fragmentul respectiv.
c. Memoraţi cât mai multe proverbe care vă plac, apoi creaţi două grupe care să prezinte pe rând proverbele memorate.
d. Prezentaţi un proverb asemănător ca semnificaţie cu cel învăţat în limba română din cultura voastră.
e. Folosiţi unul sau mai multe proverbe alese în contexte diferite.
f. Completaţi spaţiile punctate cu acele cuvinte care lipsesc dintr-un proverb.
g. Selectaţi dintre cuvintele oferite iniţial pe cele potrivite pentru a completa spaţiile libere.
h. Completaţi spaţiile libere cu acele cuvinte care rimează.
i. Prezentaţi proverbul preferat grupei. Explicaţi de ce l-aţi ales.
î. Explicați unui coleg, folosind propriile cuvinte, semnificația unui proverb.
j. Realizaţi o scurtă povestioară de 5-7 rânduri a unui proverb și prezentați-o grupei.
k. Povestiţi o întâmplare interesantă din viaţa voastră şi folosiţi în final un proverb potrivit.
l. Citiţi un anumit text literar şi încercaţi să valorificaţi un proverb învăţat.
m. Stabiliți o temă de activitate și selectați din carte cât mai multe proverbe care să se potrivească. Realizați activitatea respectivă pe două grupe și confruntați rezultatele finale.
n. Alegeţi anumite cuvinte-cheie şi amintiţi-vă unul sau mai multe proverbe în care acestea se regăsesc.
o. Alegeţi un verb şi încercaţi să găsiţi un proverb care să utilizeze verbul respectiv.
p. Selectaţi un proverb şi explicaţi de ce vă este util şi ce v-aţi propus să faceţi pentru a-i da valoare practică.
r. Realizaţi sau căutaţi unele imagini sau caricaturi sugestive care să se potrivească proverbelor selectate de voi.

5. Concluzii

Familiarizarea vorbitorilor nonnativi cu proverbele românești înseamnă nu numai stabilirea unor paralele interculturale pentru a descoperi și compara o anumită cugetare cu alta, apropiată, dintr-o cultură diferită, ci și ocazii oferite de a-i familiariza pe aceștia cu specificul oamenilor din aceste locuri. De obicei, concluzia e aceeași: indiferent de țara de unde provin, oamenii iubesc bunătatea, amabilitatea, ospitalitatea, frumosul, hărnicia, dreptatea. Aceste constante sunt nunțate și completate de o bogată diversitate de proverbe românești care confirmă ideea diversității în unitate.

Mesajul transmis este clar: prin gândurile, sentimentele, cuvintele, gesturile și comportamentul nostru transmitem mesaje, de aceea este necesară o selectare atentă și o purificare a informațiilor, ținând cont de responsabilitatea serioasă de a-i instrui pe alții. Cum putem face acest lucru? Dacă accentuăm acele aspecte care îi apropie și îi unesc pe oameni, îi fac să se simtă apreciați, îi motivează să cultive valori morale și îi determină la acțiuni pozitive, în acord cu mesajul receptat.

În concluzie, competența de comunicare în limba română se dobândește prin asimilarea progresivă a noii culturi și este favorizată de cunoștințe suplimentare, dobândite personal. Utilizarea eficientă a ghidului de verbe poate contribui, credem, la însuşirea unor informații noi, mostre concrete de limbă, cultură și civilizație care să facă fascinant şi plăcut sinuosul drum al învăţării.

BIBLIOGRAPHY

Barbu, Ana Maria, *Dicţionar, Conjugarea verbelor româneşti*, Editura Coresi, 2009.
Gheorghe, Gabriel, Proverbele româneşti şi proverbele lumii romanice, Editura Albatros, Bucureşti, 1986.
Grigore, Toma, *Verbe românești*, Editura Universitaria, Craiova, 1994.
Negreanu, Constantin, *Structura proverbelor româneşti*, Editura Stiinţificăsi Enciclopedică, Bucureşti, 1983.
Popescu Sireteanu, Ion, *Dicționar de verbe românești*, Editura Demiurg, 2013.
Prutianu, Ș., *Antrenamentul abilităților de comunicare*, vol. I, Editura Polirom, Iași, 2004.
Stan, Camelia, Stan Dragoș, *Discheta verbelor*, Editura Verba, 2008.
Uricaru, Lucia, Goga, Mircea, *Verbes roumains Romanian Verb Verbe românești*, (ed. a II-a) Editura Echinox, Cluj, 2007.

ENGLISH IDIOMS WHICH ORIGINATE IN SOME FAMOUS QUOTATIONS

Corina Mihaela Geană
Assist, Ph. D., University of Craiova

Abstract: Our article aims at focusing on phrases belonging to the idiomatic linguistic compartment, which had as a source of inspiration a lot of famous English quotations. A lot of well-known expressions taken out from different books, poems, songs, cartoons, magazines, fairytales, as well as phrases uttered by politicians, have become part of the language. There are phrases which are known and used all over the world, most of them bearing interesting meanings. All these quotes are used in different situations by different people, in an attempt to offer advice or underline certain ideas, principles and values of a given society. Our article is focused on this particular domain of the English phraseology, since famous quotations have had a profound influence on the English language.

Keywords: quote, book, poem, song, Shakespeare.

The domain of the English idioms that originate in some famous quotations is bountiful. We have tried to render a list, as comprehensible as possible, comprising a variety of idiomatic expressions. The expressions are arranged alphabetically, each one of them is explained and an example is provided. Unless a word is used in all parts of the English-speaking world, the country of origin or the country in which the word is most prevalent is given between brackets. Each entry contains a note on the origin of the idiom. We have had as a reference book *"Oxford Idioms. Dictionary for Learners of English"*[1]. Here are some examples:

- *a babe in the woods* (American English) = a person who lacks experience of life and who is too willing to trust other people; e.g. *I am a babe in the woods when it comes to money investment.* This idiom comes from an old song *The Children in the Woods* in which two children are left alone in the woods by a man who was paid to kill them.
- *a brave new world* = a situation that is meant to improve people's lives but is often a source of extra problems; e.g. *The government promised us a brave new world of prosperity and well-being*. This idiom comes from Shakespeare's *The Tempest*. The expression was later used by Aldous Huxley as the title of his most famous book, in which a vision of the future was described.
- *a catch-22 situation* = a difficult situation from which there is no escape because you need to do one thing before doing a second, and you can not do the second thing before doing the first; e.g. *No one wants to support me until I am successful, but I cannot succeed without any support. Catch-22* is the title of a novel by Joseph Heller, in which the main character pretends to be crazy in order to avoid dangerous situations in war. The authorities say that he cannot be crazy if he is concerned about his own safety.
- *a dog in the manger* = someone who selfishly stops other people from enjoying something which he / she cannot enjoy; e.g. *He behaves like a dog in the manger whenever he refuses to give his little brother the toys he wants*. This phrase comes from Aesop's fable

[1] *Oxford Idioms. Dictionary for Learners of English*, Oxford University Press, 2006

about a dog which lay in a manger (= a long open box) filled with lay. In this way he stopped the other animals eating the hay, even if he could not eat it himself.

- *a double whammy* (American English) = two unpleasant situations that happen at the same time and cause problems for someone / something; e.g. *My wife suffered a double whammy when her car broke down the same day she was robbed.* This idiom comes from the 1950's American cartoon *Lil Abner*. One of the characters could *shoot a whammy* (= use magic power to make something bad happen to somebody) by pointing a finger with one eye open, or a *double whammy* with both eyes open.
- *a Jekyll and Hyde* = a person with two separate personalities, one good and one evil; e.g. *I don't understand how Tom can be so rude; I have always considered him the nicest person on earth. He is a real Jekyll and Hyde.* This idiom comes from Robert Louis Stevenson's novel *Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, in which Dr. Jekyll takes a drug which separates the good and bad sides of his personality into two characters. All the negative aspects go into the character of Mr. Hyde.
- *all's well that ends well* = if the final result is good, earlier difficulties are not important; e.g. *I know how hard you have worked to become a doctor. But you know the saying: All's well that ends well.* This is the title of a play by Shakespeare.
- *an ugly duckling* (familiar speech) = a person or thing that at first does not seem attractive or likely to succeed but that later becomes successful or admired; e.g. *She hasn't always been successful; it was a time when she was a real ugly duckling*. This idiom comes from a children's story by Hans Christian Andersen, in which a young swan is raised with ducklings. They have to stop teasing him about his ugliness when he grows into a beautiful swan.
- *a place in the sun* = a very favourable position, especially in one's professional life; e.g. *When I was accepted at Cambridge University, I really felt that I had found my place in the sun.* This idiom is a translation of a phrase used in Pascal's *Pensées* in the seventeenth century.
- *a rose by any other name (would smell as sweet)* = what matters is what something is, not what it is called; e.g. *He was disappointed when his job title was changed from "assistant" to "adjunct". Doesn't he realize that a rose by any other name would smell as sweet?* This idiom comes from Shakespeare's play *Romeo and Juliet*.
- *as mad as a hatter* = crazy, insane; e.g. *You are as mad as a hatter if you think I will betray my best friend.* The *Mad Hatter* is a character in Lewis Carroll's *Alice's Adventures in Wonderland*. Because of the chemicals used in hat-making, workers often suffered from mercury poisoning, which can cause loss of memory and damage to the nervous system.
- *as pleased as Punch* (British English) = very pleased; e.g. *My cousin was as pleased as Punch when he found out he was admitted to that prestigious university.* This idiom refers to the character Mr. Punch in the traditional puppet play *Punch and Judy*.
- *a / your fairy godmother* = someone who helps you unexpectedly when you most need help; e.g. *My boss played fairy godmother by deciding to raise my salary.* The *fairy godmother* is the magical character in the story of *Cinderella* who helps Cinderella go to the ball.
- *a wind / the winds of change* = an event or a series of events that has started to happen and will cause important changes; e.g. *There is a wind of change in the attitude of politicians.* This phrase refers to a speech made by the British Prime Minister Harold Macmillan to the Parliament of South Africa in 1960.
- *be hoist / hoisted by / with your own petard* (British English) = be caught in the trap

that you were preparing for someone else; e.g. *Though he tried to take us in, he was eventually hoist by his own petard.* This idiom comes from Shakespeare's play *Hamlet*. A *petard* was a small bomb.

- *be (like) ships that pass in the night* (familiar speech) = (of people) meet for a short time, by chance, and perhaps for the only time in your lives; e.g. *During my adolescence I had many friends, but as years went by, many of them turned out to be just ships that pass in the night.* This expression is taken from a poem by Longfellow: "Ships that pass in the night, and speak each other in passing …".
- *be over the moon* (British English, familiar speech) = be very happy and excited; e.g. *She has been over the moon ever since she found out she is pregnant.* This idiom comes from a line in an old children's poem: "Hey diddle, diddle, the cat and the fiddle, the cow jumped over the moon …"
- *Big Brother (is watching you)* = a leader, a person in authority or a government that tries to control people's lives; e.g. *Since we live in a computerized world, Big Brother is constantly watching every move we make.* This expression comes from *Nineteen Eighty-Four*, a novel by George Orwell, in which the leader of the government, Big Brother, had total control over people. The slogan *Big Brother is watching you* reminded people that he knew every move they made.
- *cut / untie the Gordian knot* = solve a difficult problem with forceful action; e.g. *The police cut the Gordian knot by sending their best officers at the crime scene.* This idiom comes from the legend in which King Gordius tied a very complicated knot and said that whoever untied it would become the ruler of Asia. Alexander the Great cut through the knot with his sword.
- *discretion is the better part of valour* (British English) = it is better to avoid a dangerous situation than to confront it; e.g. *You'd better not try to climb that sheer cliff; you know that discretion is the better part of valour.* This idiom comes from Shakespeare's play *Henry IV*.
- *from the sublime to the ridiculous* = used to describe a situation in which something serious or important is followed by something silly or insignificant; e.g. *His career as a painter range almost all the time from the sublime to the ridiculous. From the sublime to the ridiculous is only one step* is a translation of a phrase that was first uttered by Napoleon Bonaparte.
- *gild the lily* = try to improve something which is already perfect, and so spoil it; e.g. *You look perfect. Don't put any make-up. You would be gilding the lily.* This idiom comes from Shakespeare's play *King John*. *Gild* means "to cover something with a thin layer of gold". A *lily* is a very beautiful flower.
- *grin like a Cheshire cat* = smile mischievously; e.g. *He sat there grinning like a Cheshire cat when he saw his friend stumbling over the coffee table.* The *Cheshire cat* is a character in Lewis Carroll's book *Alice in Wonderland.*
- *have one's pound of flesh* = demand the full amount that someone owes you, even if this will cause them trouble or suffering; e.g. *They want the entire sum of money we owe them by next Tuesday. They want their pound of flesh.* This idiom comes from Shakespeare's *Merchant of Venice*, in which the moneylender Shylock demanded a pound of flesh from Antonio's body if he could not pay back the money he borrowed.
- *hope springs eternal* = human beings never stop hoping; e.g. *I don't think she is going to forgive him for having betrayed her, but you know the saying: hope springs eternal.* This phrase comes from Alexander Pope's *Essay on Man*: "Hope springs eternal in the human breast."

- *if the mountain will not come to Muhammad, Muhammad must go to the mountain* = if someone refuses to come and see you, you must go and see him / her; e.g. *Since you cannot come to France, I will visit you in Romania – if the mountain won't come to Muhammad, Muhammad must go to the mountain*. This idiom comes from a story about the prophet Muhammad, who once sought proof of his teachings by ordering a mountain to come to him. When it did not move, he maintained that God had been merciful, because if it had indeed moved they all would have been crushed by it.
- *jam tomorrow* (British English) = a useless promise of something that will never happen; e.g. *His promise that he will always be faithful to her has been nothing but jam tomorrow*. This idiom comes from Lewis Carroll's *Through the Looking-Glass* (1871), in which the Queen says to Alice: "The rule is, jam tomorrow and jam yesterday but never jam today."
- *kill the golden goose / kill the goose that lays the golden egg / eggs* = ruin or destroy something that brings one wealth; e.g. *If the manager sacked Jim, his best employee, it would be like killing the golden goose.* This phrase comes from an old Greek story about a farmer who had a goose that laid golden eggs. The farmer thought that if he killed the goose, he could get all the eggs inside. However, by killing the goose, he lost everything.
- *let the genie out of the bottle* = do something that causes a permanent change in people's lives, especially one which might make a situation worse; e.g. *When I revealed my secret to everyone, I let the genie out of the bottle.* In Arabian stories, a *genie* is a spirit with magical powers that lives in a bottle or a lamp.
- *no shit, Sherlock!* (slang) = used when you think someone has said something that is obvious or that you already know; e.g. *"I think that smoking is bad for your health." "No shit, Sherlock!" Sherlock* in this expression refers to *Sherlock Holmes*, the fictional detective.
- *open sesame* = an easy way to achieve something that is usually very difficult to obtain; e.g. *High grades do not necessarily represent an open sesame to a future successful career.* This phrase comes from the story *Ali Baba and the Forty Thieves*. The words *open sesame* opened the door of the thieves' cave where they kept their treasure.
- *Parkinson's law* = used to say that work will always take as long as the time you have to do it; e.g. *I don't know why this essay is taking me so long; Parkinson's law, I guess*. This idiom comes from the title of a book by C. Northcote Parkinson about inefficient administration.
- *pie in the sky* (familiar speech) = ideas that are not practical; false dreams or hopes; e.g. *She is hoping to become a great actress one day, but, in my opinion, it's all pie in the sky.* This idiom comes from a song written in 1911 by Joe Hill, who worked to improve the rights of workers in America. The song criticizes religion for creating false hopes in the poor: "Work and pray, Live on hay, You'll get pie in the sky when you die."
- *pomp and circumstance* = formal and impressive ceremony; e.g. *The queen was welcomed with all the pomp and circumstance she deserved.* This expression comes from Shakespeare's play *Othello* and refers to the impressive clothes, decoration and music that are part of an official ceremony.
- *Prince Charming* = a man who seems to be a perfect companion because he is attractive, kind, etc.; e.g. *I know that I will eventually find my Prince Charming*. This idiom refers to a character in fairy tales such as *Cinderella*.

- *shuffle off this mortal coil* = die; e.g. *Great artists will continue to live in our memory even after they have shuffled off this mortal coil.* This phrase comes from Shakespeare's *Hamlet*.
- *some are more equal than others* = used to say that different people or groups are not really equal, although they appear to be so; e.g. *It is said that people are created equal, but some are more equal than others.* This idiom is used by one of the pigs in George Orwell's book *Animal Farm*: "All animals are equal but some animals are more equal than others."
- *sour grapes* = used to describe the behavior of someone who pretends that something they cannot have is of little value or interest; e.g. *When she was asked to speak her mind regarding her friend's theatrical performance, she said it was ok, but I think that's just sour grapes.* This phrase comes from one of Aesop's fables. A fox cannot reach some grapes so he decides that they are too sour to eat.
- *the buck stops here* = used for telling someone that you are prepared to accept responsibility for something; e.g. *I know that what I have done is wrong. The buck stops here.* This idiom was first used by the US President Harry S. Truman to mean that he did not *pass the buck.*
- *the corridors of power* = the places where important decisions in government are made; e.g. *John wishes he were in the corridors of power someday, so he is doing his best to achieve that.* This phrase comes from the title of a book by C.P. Snow, published in 1964.
- *the cupboard is bare* (British English) = used to say that there is no money for something; e.g. *She is repeatedly asking money from her parents, but the cupboard is bare.* This idiom comes from a children's nursery rhyme about Old Mother Hubbard, who had nothing in her cupboard to feed her dog.
- *the / a curate's egg* (British English) = something that has both some good and some bad things about it; e.g. *I think his performance is a bit of a curate's egg*. This expression comes from a story in the magazine *Punch*. A polite *curate* (= an assistant to a priest) is given a bad egg while eating in the house of a senior priest. When asked if he likes the egg, he answers that "parts of it are excellent".
- *the die is cast* = a decision that cannot be changed has been made; e.g. *Once the manager had decided to fire him, he knew that the die had been cast and there was nothing he could do about it.* This idiom was first uttered by Julius Caesar when he took his army across the river Rubicon. Its basic meaning is *the dice has been thrown*.
- *the emperor's new clothes / the emperor has no clothes* = used to describe a situation in which everyone suddenly realizes that they were mistaken in believing that somebody / something was very good, important, etc.; e.g. *He finally realized that the emperor had no clothes and that he was being deceived all this time.* This phrase comes from a story by Hans Christian Andersen, in which two men offer to make an emperor a new suit from a very light material which they say stupid people cannot see. When the emperor puts on the suit, nobody wants to appear stupid so they all praise his new clothes. However, when a little boy asks why the emperor has no clothes on, everybody admits that they can see no clothes and that the emperor is naked.
- *the green-eyed monster* = jealousy personified; e.g. *She often succumbs to the green-eyed monster when she sees her husband surrounded by beautiful women.* This idiom comes from Shakespeare's play *Othello*.
- *the lion's share (of something)* = the largest part of something that is being shared;

e.g. *Every time mother makes us a pie, my little brother wants the lion's share.* This phrase comes from one of Aesop's fables. The lion is helped by other animals to kill a stag, but then refuses to share it with them.

- *the milk of human kindness* = kind feelings; e.g. *There is much of the milk of human kindness in her; she is so friendly and generous.* This expression comes from Shakespeare's play *Macbeth*. Lady Macbeth regrets that her husband doesn't have the ambition that she has.

- *the primrose path* = an easy life that is full of pleasure but that causes you harm in the end; e.g. *If we had followed his example, we would have been walking down the primrose path to ruin.* This expression comes from Shakespeare's play *Hamlet*.

- *there is / lies the rub* = that is the main difficulty; e.g. *A: "All you have to do is arrive at the station by five p.m., when the train leaves." B: "But there is the rub – I don't find the key to the apartment and I cannot leave the house without locking the door."* This idiom comes from Shakespeare's *Hamlet*.

- *there's method in somebody's madness* = there is a reason for one's behavior and it is not as strange or as stupid as it seems; e.g. *I always read the newspaper backwards. But there's method in my madness – the fashion column is on the back page.* This idiom comes from Shakespeare's play *Hamlet*: "Though this be madness, yet there is method in't."

- *there's no rhyme or reason to / for something / without rhyme or reason* = no sense or logical explanation; e.g. *He behaved irrationally, without rhyme or reason.* This expression comes from Shakespeare's *As you like it*: "But are you so much in love as your rhymes speak?" "Neither rhyme nor reason can express how much".

- *the silent majority* = the large number of people in a country who think the same as each other, but do not express their views publicly; e.g. *The ruling party is counting on the silent majority to support its immigration policy.* The US President, Richard Nixon, used this phrase during the Vietnam War.

- *the slings and arrows (of something)* = the problems and difficulties (of something); e.g. *She turned out to be incapable of dealing with the slings and arrows of her new position in the company.* This idiom comes from Shakespeare's play *Hamlet*: "the slings and arrows of outrageous fortune".

- *the wish is father to the thought* = we believe a thing because we want it to be true; e.g. *I hoped I would see Tom again and the wish was father to the thought. He called and announced me that he would come back from England in a couple of days.* This phrase comes from Shakespeare's play *Henry IV*.

- *tilt at windmills* = waste time fighting imaginary enemies or resolve issues that are unimportant or impossible to overcome; e.g. *Back in the old days, fighting against racism was synonymous with tilting at windmills.* This idiom comes from Cervantes' novel *Don Quixote*, in which the hero thought that the windmills he saw were giants and tried to fight them.

- *time is money* = time is valuable; e.g. *Don't waste my time with such trifles. Time is money, you know.* This saying was first used by the American politician Benjamin Franklin in 1748.

- *wear your heart on your sleeve* = show other people your emotions; e.g. *It is not in his nature to reveal his true feelings; he never wears his heart on his sleeve.* This phrase is taken from Shakespeare's play *Othello*: "For I will wear my heart upon my sleeve, For days to peck at."

- *your salad days* = the time when you are young and unexperienced; e.g. *Back in my salad days I used to go to my grandparents' in the country every summer.* This idiom comes from Shakespeare's play *Antony and Cleopatra*.

- *your wish is my command* = I am ready to do anything you ask me to do; e.g. *I will go and buy some strawberries for you. Your wish is my command.* These are the words of the genie in the story about Aladdin in *The Thousand and One Nights*.

English idioms are an important part of both written and spoken English. It is common knowledge that one will not be thoroughly at home with the English language unless he / she can both understand and use different words or phrases correctly. Our article has tried to focus on the most frequently used idioms which originate in some famous quotations.

As we have noticed so far, the name of William Shakespeare appears in a third of the entire list of famous words or expressions. The great Shakespeare has left an immense phraseological legacy in the English language. Some of the quotes from his works have become so used, partly because of their beauty, partly owing to the motivational power they convey or owing to their wisdom. Therefore, Shakespeare stands out as one of the greatest producers of speech in the English language. Our everyday speech is full of words or phrases invented by Shakespeare. "They have become so common that we may not realize they were first introduced by Shakespeare. (…) Clarity of expression and the use of ordinary diction partly account for the fact that many of Shakespeare's phrases have become proverbial in everyday speech, even among people who have never read the plays. It is also significant that the passages most often quoted are usually from plays written around 1600 and after, when his language became more subtle and complex."[2]

Greek stories or fables, Arabian stories, fairytales, Hans Christian Andersen's stories, as well as political discourses are also important sources for English idioms. "Great literature has always been filled with idioms to describe characters and settings in vivid, memorable terms. Whether the authors were the first to coin a phrase or were simply making the best use of the language they heard around them, idioms add sparkle and wit to the works in which they are employed. If writers are lucky, their sentiments will be memorable enough to continue being used for hundreds of years."[3]

BIBLIOGRAPHY

Geană, Corina, *A Short Survey on Shakespeare's Most Famous Quotations*, an article which has appeared within the 8th Edition of the International Conference "Landmarks of Identity in European Context" (vol. I), Editura Universităţii din Piteşti, 5-7 June 2009

Longman Dictionary of Contemporary English. 6th Edition, Published by Pearson Education Limited, 2014.

Oxford Idioms. Dictionary for Learners of English, Oxford University Press, 2006

Trofin, Aurel, *Dicţionar englez-român. Expresii idiomatice şi locuţiuni*, Scientific Publishing House, Bucharest, 1996

http://examples.yourdictionary.com/famous-examples-of-idioms-in-literature.html

[2] Geanã, Corina, *A Short Survey on Shakespeare's Most Famous Quotations* – an article which has appeared within the 8th Edition of the International Conference "Landmarks of Identity in European Context" (vol. I), Editura Universităţii din Piteşti, 5-7 June 2009, pp. 302-307, ISSN 1843-1577.

[3] http://examples.yourdictionary.com/famous-examples-of-idioms-in-literature.html

MEDICAL WRITING AT THE FRONT: ENCHANTMENT AND DIS-ENCHANTMENT IN TESTIMONIES OF THE SCOTTISH NURSES SERVING IN ROMANIA DURING THE GREAT WAR

Costel Coroban
Assist. PhD., „Ovidius" University of Constanţa

Abstract: This article is based on letters and diaries of nurses from the Scottish Women's Hospitals who served at the front in South-eastern Romania during the First World War. The hypothesis is that self-examination in the Scottish women's diaries was prompted by the tragedy and trauma of the violent conflict ravaging the country, and that this self-analysis resulted in the nurses changing their attitude towards the war, which they no longer saw as glorious or as an "adventure", but were able to perceive in its full horror. The failure of the Romanians and Russians on the Dobruja front – considered of secondary significance – disillusioned not only the Scottish nurses, but the entire Romanian army and the already sceptical representatives of the Russian imperial army.

Keywords: Scottish Women's Hospitals, medical writing, nursing, Romania, World War I, horror of war

Concerning the general image of the war for those at home and those on the front, Victoria Stewart observes that "Abstract ideas about war took prevalence over actual knowledge, and the clash between ideals and practicality was a difficult one to reconcile" (2003, 36). In the seminal study *No Man's Land: Combat and Identity in World War 1*, Eric J. Leed marks the difference between "the military way" and "militarism" (1979, 56-57). The former notion refers to a discourse about war in which practical aspects are brought to the foreground, while the latter means a "system of images, symbols, and rituals designed to express the character of the 'warrior' and the character of the community in which he is at home" (1979, 57 qtd. in Stewart 2003, 36). As we shall see, the accounts of the Scottish nurses on the Eastern Front are a mix of the two, with 'the military way' probably holding the upper ground. The nurses held the view that war is 'ennobling', especially winning the war and this is reflected in their description of the military personnel they encountered and their enthusiasm when meeting the British soldiers in the Armoured Car Division. Yet, they were more concerned with the more practical aspects relating to the army and to their own activity. To them, the generals are those who decide where the hospitals shall function, and quite often, when they should quickly pack everything and retreat in case of enemy advance.

The nurses who came to the front found themselves in an unprecedented situation. Laurie Kaplen shows that these ladies belonged to "The new generation of young women, some of whom had never seen a naked man, much less a suppurating wound or mangled body…" (2016, 69). Many questions arise: how would these women cope with the new setting they found themselves in? What did the nurses make of this male universe, the war theatre – coupled with the operation theatre – they were suddenly admitted to? To what extent did they allow their prejudice of military affairs and war to take over in their description of the soldiers they met? Did this cultural encounter change their perspectives of themselves? Such queries will mark the present article. To give a short example, Ethel Moir, one of the orderlies and, as previously seen, a writer inclined towards highly romanticized descriptions, made the following note after experiencing military instruction on the ship that transported the SWH to Europe in 1916: "I'm writing this 'standing at attention' at my bunk,

waiting for 'cabin inspection'. We have to undergo such a lot of nonsense in the way of drills, saluting, etc. – talk about soldiers!" (in Cahill, 18). It is a clear example of the shock we might expect of those unacquainted with military discipline, and whose military inexperience allowed a self-ironical attitude. To Ethel Moir, the condition of the soldier is equated to that of an individual whose freedom and identity becomes lost in "drills, saluting, etc".

The perplexity of the unprecedented situation in which the nurses found themselves is also noted by Elinor Rendel in a letter:

> We are learning Russian industriously from one of the Russian doctors attached to our lazaret. He is very kind and takes a lot of trouble, but unfortunately he has no idea of teaching. His only notion is to make us read aloud from a Russian reading book meant for small children. The words are mostly quite useless to us. There are little sentences such as 'Scythe, mow the grass while there is dew.' In return we teach him English. The lessons are rather difficult because he knows very little English, and he always speaks and teaches us in German with occasionally a French word thrown in. It is most confusing. Another difficulty is that all our patients are Serbs, and we have to learn and use a good many Serbian words. The result is that our brains are whirling and the confusion is great. (in Cahill, 124-125)

The situation of the Scottish Women was complicated by the linguistic barrier. On some occasions this barrier led to soldiers simply staring at them in amazement and silent admiration when appreciating the bravery of the nurses' presence on the war front, perhaps thinking that what these women were doing was typical of their own countries and not knowing that the SWH's presence on the Eastern Front in Romania was, in fact, the result of the British government's refusal to accept the medical services graciously offered to them by the revolutionary Dr. Elsie Inglis in 1914 when she received the perplexing and patronizing reply "My dear lady, go home and sit still".

Vera Brittain noted in her famous war diary, *Testament of Youth*, that the nurses longed to be heroic, but the administration only permitted them a secondary role in war and concluded: "Women get all the dreariness of war, and none of its exhilaration" (104). The assumption that, for men, war is 'exhilarating' imparts the traditionalistic/imperialistic perception of war propagated by the government(s). One of the most important pieces of literature when discussing the way women saw their relationship with the men on the front is Claire M. Tylee's *The Great War and Women's Consciousness. Images of Militarism and Womanhood in Women's Writings 1914-1964*, which has become one of the fundamental works on women's war writings. While Fussell was concerned with what men wrote during the Great War, Tylee did the same but focused on women. She highlights how nurses or other women present on the front fail to see behind their government's propaganda and were 'easy victims' of it, not because of the legislation that prohibited any anti-war texts (*Defence of the Realm Act*, 1914), but because they lacked the intellectual flexibility required to adopt a different perspective on war, even after dealing with the horrible suffering of their patients. Christine E. Hallett calls this "the mental straitjacket of their upbringing within a patriarchal and imperialistic society" (Hallett 2014, 4).

Claire M. Tylee uses the phrase "the heroic pageantry of war" to refer to the spirit of adventure which captivated many young men and women – who had no idea about the horror and trauma they would witness and suffer – on the eve of the First World War. The same scholar shows that women had trouble in finding a language that was adequate to describe their experiences during the war because "The idea of war was intimately connected with

many other values of Western culture. To challenge its heroic image was to undermine ideas fundamental to their world and to their conception of history" (Tylee 1990, 20).

It was not surprising that women, who up to that moment lived relatively domestic lives, would see their sojourn on the Eastern Front as an extraordinary adventure. This was coupled with the government's propaganda that aimed to persuade as many young men as possible to join the front by turning war into a righteous crusade against barbarous enemies. As a result, many of the nurses took up this rhetoric in their journals and consequently expressed their eagerness to become part of the glorified war effort. Katherine Hodges, one of the ambulance drivers, almost feels the need to justify her presence at the front, in the world of men. While on the ship that was transporting them eastwards, she recounts her joining the Scottish Women's Hospitals in the fashion of an unexpected escapade. Hodges' adhesion to the ambulance unit of the SWH as a driver is clearly outside the boundaries set by the British government that regulated the "home front". The language used in the diary expresses her astonishment at succeeding in this feat in spite of hostile odds: the driver accidentally found out about the possibility of work at the front, while performing a chore in the garage. As she had been trying to find work at the front for a long time, Hodges wasted no time. She took a cab to the SWH headquarters, where she was straightaway welcomed to join the "round table" of the Transport Unit by its leader, the "Honourable" Evelina Haverfield (an honorific form of address reserved at the beginning of the 20th century to venerable men). This fragment is one of the very few in which Mrs Haverfield is depicted in a positive light. Most of the drivers who wrote accounts of her at the front found her very difficult to deal with, which probably led her to suffer a nervous breakdown and to her returning home earlier. Katherine Hodges's enthusiasm to join the front and her being "delighted" at the prospect does not uniquely mark her excitement on that specific day. Her confession is a common description of how the rest of the drivers and the nurses saw themselves in relation to their roles within the war system and reflects the view of the general public on such matters (Cahill 15-16).

In *Memoirs of First World War Nurses: Making Meaning of Traumatic Experiences*, Maxine Alterio shows that, at the beginning of the Great War there were few who foresaw the horrors and destruction caused by war and who actually envisaged the series of actions that had led to its outbreak. There were many who thought that military victory would contribute to more equality and prosperity, and who were blinded by political propaganda, by the general spirit of optimism at the time and by the comfort brought by recent industrial developments (Alterio 8).

While on her way to Romania in September 1916, Elinor Rendel was writing home the following in a letter, anticipating her "adventure":

> It reminds me in some ways of the WS and WCC and our camp life at Studland. So many of the women here have belonged to semi-military organisations such as the Women's Reserve Corps, etc., in which they do a lot of saluting, that the military spirit has crept in – much to the annoyance of the sisters, who have already begun to rebel […]
>
> Some of the criticism is true, I think. Some of our leaders have been bitten with the military craze and they love saluting, giving orders, etc. without having grappled with the essentials. They rather like making us salute them for example without dreaming of returning the salute. However I think it's all been rather a game to pass the time and make us forget submarines. (in Cahill, 21)

Figure 1: *Are You in This?*. © Imperial War Museum (Art.IWM PST 2712).

The famous World War 1 poster that reads "Are YOU in this?" displays, in a chain of work, what each social category should be doing to support the soldiers at the front: men and women on the "home front" are depicted working in the production of ammunition, while on the real front soldiers are first assisted by boy scouts who are passing them bullets, and only then by women nurses (*sic*!), who are described as "dispensing care rather than treatment" (MacNamara 1998, 81), and certainly not driving ambulance cars or using X-ray devices. For the government's and the military authorities' spatial understanding of the front, the nurse is situated behind the Boy Scout, therefore closer to the "home front", so adult women were considered less fit for military experience than very young boys even. A moment of similar revelation was the decoration of the nurses in March 1917 in Bessarabia, which was recorded by Margaret Fawcett. First, the nurses were decorated after the wounded soldiers had been given their medals, the same soldiers that they regarded with pity and who were the nameless victims of the war. Second, even the nurse who described the moment admitted that they did not expect to receive the same decorations as the militaries did. This example shows how challenging it was for women to "write themselves back" (Cixous 1976) into the memory of the Great War. Worthiness on the front as well as access to the vault of war memory were awarded by proximity to trauma.

Elinor Rendel further marks a clear difference between herself and the other women who seem to have had previous semi-military experience. Rendel expresses a similar dislike

for the masculine code of military saluting and the rest of the war panoplies that displace the nurses into the masculine universe of war. Mary Milne, the cook of the SWH unit, wrote about another step in the masculinization of the female body while the women were on the ship on their journey to the front: their hair had to be cut by the ship's barber (Cahill 22). This physical change complements the behavioural transformations required to enter the masculinized world of the front. Mary Milne is obviously not thrilled with the abolition of her womanliness, but she accepts it as an expected requirement to join the front troops.

Passages like the two above suggest that the medical women experienced certain difficulties in adopting militarism and expressed their limited revolt to have to take up a masculine attitude to war in the diaries they wrote. Dr. Elsie Inglis, the leader of the Scottish nurses remarked with certain satisfaction that, on one occasion, one of the women in the Ambulance unit had gone to the engine room of the ship they were sailing in with a greaser and when she returned covered in grease, one of the officers stopped her and said 'Now where are you going to, my lad?'"(in Cahill, 21). On a different occasion, Dr. Elsie Inglis disciplines the ambulance drivers for acting too much like men, as Ysabel Birkbeck recounts on November 30, 1916: "Dr Inglis harangued the Transport after breakfast. The first part was against the nasty habits of the Transport; somebody's been swearing, it seems, as if there's not plenty to swear about" (in Cahill, 136). Besides the comical aspect, the Commanding Officer's observation is in line with the organisation's intention to destroy the barrier between genders and prove that women could be just as useful as men on the front (McDermid 2007), but the nurses and ambulance drivers felt on occasions great psychological pressure at the difficulty of fitting to the role of men while having to behave like ladies.

In June 1916, while making preparations for their sojourn in Romania, Dr. Elsie Inglis had to accept the resignation of Miss Marx, who was then in charge of the ambulances and refused to go with men drivers. The leader of the nurses explained in a letter that "It would be absurd after the extraordinary success the Transport has made, to climb down and fall back on men" (in Cahill, 257). For Dr. Elsie Inglis, giving the job of ambulance driver to men meant regress for her organization, as

> …our first object was to care for the wounded - but our second to do it through a women's organisation. That is the case, isn't it? And now that the Transport is to be closely attached to the hospital, there is no reason whatsoever for changing. Miss Marx seems to have got very panicky about the condition of things in Russia - but if she were right (which she isn't) it would be a reason for giving up the hospitals, not for having men drivers for the cars! (in Cahill, 257)

It seems that the status of the Ambulance unit was central in establishing the collective identity of the SWH organization. The position of nurse fitted perfectly into the traditional roles reserved for women, but not the same could be said for the position of driver. At the beginning of the 20th century, being a chauffeur was an entirely new occupation in the world of men as well, therefore the reticence of accepting women in this role that belonged to the world of men may be easily explained. Dr. Elsie Inglis's ideals were more important than what she saw as unnecessary caution. The ambulance drivers were an important part of the Scottish nurses' identity and giving it up was comparable to her to giving up the hospitals.

Before embarking on the ship that would take them to the East, Nurse Lilias Grant described the Ambulance or Transport unit of their hospital in very kind words, looking quite envious of the fascination they exercised on the public while marching, as quaint remarks came from the public, such as "Now I shouldn't mind joining that lot", or "They are not

going into danger at all" (in Cahill, 16). The disjunction between the way one of the nurses saw the Ambulance unit and the way in which the prejudiced public reacted opens the topic of the masculinized female body. In her *Masculinity and the Wounds of the First World War: A Centenary Reflection*, Ana Carden-Coyne asserts that "masculinity underpinned imperialism and militarism, fundamentally shaping the experience of modern war as social, embodied and psychological experiences" (2015, 2). The women desired to be seen as men in order to be able to claim the same rights, yet the Scottish nurses did not accept this masculinization without protest. The public comment, "They are not going into danger at all" excludes women from the "honour" of becoming a victim of the war, which is part of the world of men. It is also possible that Lilias Grant may not have been entirely honest in her journal and actually expressed her own doubt at the thought that the ambulance drivers – the "stars" of the SWH unit – would be more exposed to danger than the usual nurses or orderlies.

In a different account, this time from the early days of the Scottish nurses' hospital in Medgidia, Nurse Yvonne Fitzroy wrote down what an honour it was to dine with the drivers, whom she called "the ultra-exclusive Transport" (in Cahill, 28). The account is revelatory in establishing the identity of the SWH unit because Fitzroy marks a clear difference between her status as a nurse and the esteemed positions of the ambulance drivers and commanding officer. Even though the presence of the nurses was meant to break the social order of the time, the women were subjected to authority within their organization almost in the same way as in the society, so there was little encouragement for the usual nurse to adopt a different point of view on the war that was raging and to dispel its "heroic pageantry". Almost a week before arrival at the front in Dobruja in 1916 ambulance driver Katherine Hodge expressed her eagerness by remarking they were "not within fifty miles of the fun!" (in Cahill, 33).

Maintaining the same high spirits, Ethel Moir was writing in November 1916, after the harrowing experience of the retreat from Dobruja, that she would not have missed it for anything in the world (Cahill 104). The image Moir is describing herself in is that of an adventurous hero, and it is surprising that the other nurses were so marked by the horrors of retreat they had just been through. Some wrote in their journals that they would never forget the faces of the refugees. Ethel Moir maintains the Romantic image of the "young, wide eyed, innocent nurses and domesticated representations of the nursing space" (MacNamara 1998, 71) by ascribing to an image of herself as a fearless adventurer. Elinor Rendel similarly remarks how overjoyed she was to be part of the war experience: "I am now having the time of my life and enjoying myself more than I have for years. It is really great fun here" (in Cahill, 55). It is interesting how merely doing her job means, to the nurse, having great fun. It is also obvious that the nurse was both adventurous and passionate in doing her job.

Ambulance driver Katherine Hodges continued to express anticipation as well as wonder as the nurses were getting close to the front. She appears very excited, even "jolly glad" at the thought of getting into "the thick of fighting", at the same time expecting to face the fear successfully (Cahill 32). This defies traditional gender roles in which women are expected to adopt a passive attitude to war, and this aspect leads to what has been called "gender blurring". Such high spirits were maintained in the descriptions of Lois Grant after their retreat from Ciocârlia de Jos in October 1916. She confesses that she believed she and her friend, Ethel Moir, had been in the care of a greater power "than any earthly one" (in Cahill, 89). She made her statement in spite of the poor state of the car in which they were making their escape, which they expected to come to bits at any moment, and in spite of the burning line on the horizon.The bravado of Grant is inspiring and worthy of being used as an example to teach others how to behave in similar situations. The Christian ideology of the two nurses – who express faith in being protected by Providence – is included in the

"Christian mythology of chivalry" regarding the war, developed by Claire M. Tylee in her book, where she argues that such descriptions of the nurses reinforce traditional nationalist discourse about war (1990, 26) because they do not challenge the legitimacy of the war or those who started it and caused so much destruction and suffering. This proposition can be complemented by Santanu Das's theory of the "silent witnessing" attribute to women in the Great War (2006).

Elsie Bowerman displays similar unbridled enthusiasm for the adventure the nurses were on in Romania, almost mirroring the religious fervour of a crusading army:

> "…There's much to tell you about the people, much too long to write, but they are a ripping lot. It is so nice to get with a set of people who are all keen, all see the funny side of things, all prepared to face anything" (in Cahill, 20)

In spite of this eagerness, the nurses hesitated to situate themselves in the male-only universe of war, as their lamentation against having to observe military regulations or to having to have their hair cut. In the excerpts above it is clear how eager the nurses were to travel to the front and begin their work, refraining from directly glorifying war, but showing the kind of naïve enthusiasm historians usually criticize as regards those who had little idea about the destruction the war would bring. By the end of September 1916, which was the time when the Scottish nurses arrived at the front in Dobruja, the position of the Allies on the Dobruja front had been seriously weakened by the defeat at Turtucaia following the battle between 2 and 6 September 1916. Turtucaia was defended by approximately 39,000 Romanian troops (of which 34,000 became casualties while the rest were able to flee across the Danube to Silistra). The Russian troops in Dobruja were concentrated in a more eastern position at Cobadin (Kiriţescu 1989, 398). In the meantime, on 3 September 1916 Brigade General Nicolae Arghirescu, the commander of the 19th Infantry Division, had decided on the evacuation of Bazargic and began retreating north of the city (Platon 2003, 423). The lack of communication between the Russian and Romanian commands, the halting of the Salonika offensive by General Sarrail[1], the reduced sized and strength of the Russian divisions sent to help Romania, coupled with the intensification of the offensive of the Central Powers' forces under Marshal von Mackensen on the Rasova – Cobadin – Topraisar – Tuzla line (repelled but with heavy casualties suffered by the defenders), were the factors that contributed towards the difficult situation found by the Scottish nurses on their arrival in Romania (Platon 2003, 424).

BIBLIOGRAPHY

Cahill, Audrey Fawcett (ed.). *Between the Lines: Letters and Diaries from Elsie Inglis's Russian Unit.* Edinburgh, Cambridge: The Pentland Press, 1999.

Fitzroy, Yvonne. *With the Scottish Nurses in Romania.* London: John Murray, 1918.

Tim Albert, *The A-Z of Medical Writing,* BMJ Books, London, 2000.

Alterio, Maxine G. *Memoirs of First World War Nurses: Making Meaning of Traumatic Experiences.* PhD Thesis. Wellington: Victoria University of Wellington, 2013. on-line: http://researcharchive.vuw.ac.nz/xmlui/bitstream/handle/10063/2798/thesis.pdf?sequence=6

[1] General Maurice Sarrail was a French general who commanded the multinational Allied force during the Salonika campaign (December 1915-December 1917), intending, but failing to prevent the Central Powers' conquest of Serbia, Wallachia and Dobruja.

Brittain, Vera. *Testament of Youth: An Autobiographical Study of the Years 1900–1925.* London: Virago, 1978.

Carden-Coyne, Ana. "Masculinity and the Wounds of the First World War: A Centenary Reflection." *Revue Française de Civilisation Britannique,* XX, no. 1, 2015, on-line: http://journals.openedition.org/rfcb/305 .

Coroban, Costel. "As Sound as a Dollar: Fundraising in America during the Great War in Nurses' Diaries." *Ovidius University Annals. Philology Series* 1, 2013, 149-157.

—. "Dobruja – Overlapping Territory between Romania and Bulgaria: from Friendship to Distrust at the Beginning of the XXth Century (ca. 1878-1916)." *Revista Romana de Studii Eurasiatice,* 7, no. 1-2, 2011, 115-128.

—. "From The Fringe of The North To The Balkans: The Balkans Viewed By Scottish Medical Women During World War I." *Revista Română de Studii Baltice şi Nordice,* 4, no. 1, 2012, 53-82.

—. *Potârnichile Gri: Spitalele Femeilor Scoţiene în România 1916-1917.* Târgovişte: Cetatea de Scaun, 2012.

—. "Sufragete pe câmpurile de luptă româneşti din Primul Război Mondial." *Magazin Istoric,* XLVI, no. 8, 545, 2012: 71-75.

—. "The Scottish Women's Hospitals in Romania during World War I." *The Valahian Journal of Historical Studies*, no. 14, 2010: 53-69.

Das, Santanu. *Touch and Intimacy in First World War Literature.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Hallett, C.E. (2014): *Veiled Warriors: Allied Nurses of the First World War,* Oxford: Oxford University Press.

Higonnet, Margaret R. „Authenticity and Art in Trauma Narratives of World War I". *Modernism Modernity* 9, no. I, 2002:91-107.

-*Behind the Lines: Gender and the Two World Wars*. New Haven: Yale University Press, 1987.

-*Lines of Fire. Women War Writers of World War I*, New York: Plume, 1999.

-"Not So Quiet in No-Woman's Land" in *Gendering War Talk*, eds. Miriam Cooking, Angel Woollacot, Princeton: Princeton University Press, 1993, 205-226.

-*Nurses at the Front: Writing the Wounds of the Great War*. Boston: Northeastern University Press, 2001.

Kirițescu, C. (1998). Istoria Războiului pentru întregirea României: 1916-1919 [The History of the War for the Reunification of Romania: 1916-1919], Vol I. Bucharest: Editura Științifică și Enciclopedică.

Leed, Eric J. *No Man's Land*: Combat and Identity in World War I, Cambridge: Cambridge University Press, 1979.

Leneman, Leah. *Elsie Inglis: Founder of Battlefront Hospitals Run Entirely by Women.* Edinburgh: NMS Publishing, 1998.

-*In the Service of Life*: *The Story of Elsie Inglis and the Scottish Women's Hospitals.* Edinburgh: The Mercat Press, 1994.

MacNamara. (1998). "*Are not All Angels Ministering Spirits*"*Representations of British Military Nurses and the First World War* (Master of Art thesis manuscript ed.). Kingston: National Library of Canada.

McDermid, J. (2007). What's in a name? The Scottish Women's Hospitals in the First World War. *Minerva Journal of Women and War I* (1), 102-114.

Platon, Gheorghe. *Istoria Românilor. Vol. VII. Tom II. De la Independență la Marea Unire (1878-1918)[The History of the Romanians. Vol. VII. Tome II. From Independence to the Great Unification (1878-1918)]*. București: Editura Enciclopedică.

Stewart, Victoria. *Women's Autobiography, War and Trauma.* New York: Macmillan, 2003.
Todorova, Maria. *Imagining the Balkans*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
Tylee, Claire M. "Maleness Run Riot: The Great War and Women's Resistance to Militarism."
Women's Studies Int. Forum 11, no. 3, 1988, 199-210.
The Great War and Women's Consciousness: Images of Militarism and Womanhood in Women's Writings, 1914-1964. London: Macmillan, 1990.

ON THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION AND ENGLISH LANGUAGE SKILLS FOR HEALTH PROFESSIONALS

Costel Coroban
Assist., PhD.„Ovidius" University of Constanţa

Abstract: This article aims to draw attention to some aspects of the importance of English language skills consolidation and of intercultural skills formation for medical professionals (physicians, pharmacists, nurses, therapists and other health workers) under the current political, economic, social and demographic developments within the Europe Union and Great Britain. The method of work is primary and secondary source analysis. The primary sources that have been consulted are regulatory documents of the European Union and of the National Health Service (NHS) of Great Britain, while the referred secondary literature consists in seminal monographs and articles of theoreticians in this field, as well as a selection of articles from the British media. The process of test standardization and of the imposing of stricter language testing conditions for medical professionals is described in the first part of the paper, while in the second part there is a discussion of recent globalization developments with the explosion it brought to cultural diversity (through the concepts of multiculturalism and interculturalism).

Keywords: interculturalism, medical communication, English language testing, medicine, health professionals

This study starts from the premise that, at a theoretical level, communication between the patient and the health care professional is part of a larger process of institutionalization of social interaction and rationalization of the medical profession (Gazi et al 2005, 2). Drawing from Habermas's *The Theory of Communicative Action* (1981), which heavily relies on Max Weber's theory of institutionalization in *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism* (1992), and relying on the research of Mishler (1984), Gazi et al show how "political and economic structures begin to 'colonize the lifeworld' of individuals, providing institutional standards and rules for action which are unquestioned by participants and, due to the social embeddedness of these institutions, are unquestionable", resulting in communication between the medical professional and the patient becoming "an arena in which consensus on the causes, processes and remedies of illness can be reached through dialogue, working directly on the lifeworlds of patients through discourse" (2005, 2).

Current literature that treats the subject of medical professional-patient communication is extensive, consisting in monographs and studies referring to subjects such as protocols for delivering bad news and offering hope, discussing alternative treatments and compliance, or the importance of establishing rapport with the patient[1]. Increasing academic awareness towards the importance of patient-doctor communication is still a rather recent development, dating from the last the decades of the 20th century or from the first decades of the 21st century. While equally drawing from previously mentioned sources, the present contribution aims to shift the viewpoint towards a different paradigm, that of the importance of communication and language skills *within* the community of medical professionals as well,

[1] See, for example, Debra L. Roter, Judity A. Hall, *Doctors Talking with Patients / Patients Talking with Doctors:Improving Communication in Medical Visits*, Praeger Press, London, 2006; John Heritage, Douglas W. Maynard, *Communication in Medical Care. Interaction between primary care physicians and patients*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006; Jo Brown, Lorraine M. Noble, Alexia Papageorgiou, Jane Kidd, *Clinical Communication in Medicine,* Wiley Blackwell, Oxford, 2015.

especially in regards to the contemporary cultural diversity of medical professionals in hospitals, clinics, pharmacies, care homes and other medical establishments.

Current trends in globalization and the fact that, in the medical field in English-speaking countries, an increasing number of professionals in medicine, pharmacy and nursing were born outside of those countries makes the covering of language and communication skills necessary in the curriculum of medical schools worldwide. To offer some examples, in the United States, 25% of the physicians are immigrants, according to a contributor to a major American periodical (Fisher 2016), while in the United Kingdom information from the National Health Service based on figures from the Health and Social Care Information Centre (HSCIC) show that 11% of all medical staff and 26% of doctors are not British, as discussed in an analysis in The Guardian (Siddique 2014). In Australia, census data from as early as 2006 shows that 68.9% of health workers were born in India, Nepal, Philippines, Zimbabwe or abroad (Negin et al., 2013). This high diversity among medical professionals represents the reason why doctors, nurses and pharmacists would benefit from skills such as intercultural sensitivity and the ability to speak a foreign language, in this case English, at an intermediate or higher level.

The World Health Organization draws attention to the problem that, because a huge body of medical information is only available in English, most of the inhabitants of the planet, who do not speak English, are deprived from precious sources of knowledge on rare conditions, which, for example, may not be readily available in Arabic or Chinese: "Language can be a barrier to accessing relevant and high quality health information and delivering appropriate health care – an unmet need that is amplified on a global scale" (WHO 2015).

Currently, European Union regulations direct that:

> "In the majority of the Member States, a certain level of linguistic ability is required for workers within the medical sector, being private or public - either per sector or per post through specific legislation covering health personnel, legislation generally applicable to regulated professions or administrative practice. […] The medical professions may include posts such as physicians/doctors, dentists, pharmacists, veterinarians, ergo therapists, nurses, midwives, paramedics, elderly care personnel, dermatologist, certain laboratory professionals and barber-surgeons (Austria, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Finland, Germany, Hungary, Ireland, Lithuania, Poland, Slovakia, Slovenia, Sweden, The Netherlands and United Kingdom). Health personnel appear to be either required to dispose of the required language skills in order to receive admission for practicing a specific profession, or the enforcement of language requirements rests with the employer." (Jensen 2014, 26)

As back as 2011, it was revealed that "Patient and employer complaints about foreign doctors who lack proficiency in a country's official language are prompting a reconsideration of language requirements for doctors seeking to practise within the European Economic Area, which includes all 27 European Union member states, along with Norway, Iceland and Liechtenstein. The European Commission is now conducting consultations on revisions to the existing Professional Qualifications Directive and plans to issue an updated version…" (Villanueva 2011). Surprisingly, in Romania, according to Law no. 95/2006 on Health Care Reform, there was no language requirement at all for the employment of physicians and doctors, which was contrary to legislation in the rest of the European Union member states. Only in 2016 the mentioned law was amended through a Government ordinance with the

introduction of article 410 paragraph 1 stating that the verification of language skills is limited to the Romanian language skills as it is the official language of the state. Currently, according to article 384 of the same law, medical professionals in Romania can take their oath in the Romanian language or in any of the commonly used languages of the European Union.

In the United Kingdom, the General Medical Council's *Good medical practice* guide (2013) states that medical professional "must have the necessary knowledge of the English language to provide a good standard of practice and care in the UK". Stricter language regulations had been introduced since 2013, when cases of mistreatment resulting in patient's death owing to poor English skills had been revealed to the press. The Guardian (2013) mentioned the case of a physician from Germany whose indications resulted in the accidental death of a patient while the doctor was working as an out-of-hours GP and administered a 10-fold analgesics overdose to the 70-year-old victim. After the introduction of stricter language testing regulations for medical professionals, in 2015, it was revealed that 45% of applicants were not able to prove their language skills were sufficient and, in consequence, were denied practice by the GMC (Meikle et al., 2015). More recently, it was revealed that EU law actually protects European doctors working in the UK, which results in this category of medical professionals in Britain being three times more likely to receiving sanctions for mistakes that are owed to poor language skills (Knapton 2016). Consequently, there have been calls that, given the political opportunity for new regulations opened by the Brexit, EU nationals working in the health field in the UK should be required to take the newer and more demanding language tests, as "Patient safety is of the utmost importance, and we expect all healthcare professionals working in the UK to have a good command of the English language" according to sources from the British Department of Health (Knapton 2016).

Excellent language and communication skills are also required in the case of those health professionals who are mostly concerned with research. In the pharmaceutical industry, medical writing has become so specialized that it has developed two distinct branches: *regulatory medical writing* and *educational medical writing* (Albert 2000). As the previously mentioned author points out, writing something down does not guarantee getting a message across from one person to another (Albert 2000, 26) The exigencies of medical writing have grown in accordance with the recent development in the pharmaceutical field and with the arrival of stricter regulation of clinical trials documents, case reports, investigation brochures, patient consent forms, research protocols, and regulatory documents in general. There are also emerging subdomains of medical writing such as marketing focused writing or medical journalism writing.

The recent "rise" of medical writing as a profession is a phenomenon of great interest for the development of communication skills within health occupations. It is also a proof of the necessity and requirement of clear, concise and efficient communication between all the stakeholders within the medical domain. Many linguists would point to Grice's razor and his "These spots mean (meant) measles" example from one of his seminal studies in order to support the exigency that all equivocalness should be avoided in a field of great importance such as the domain of health: "As a principle of parsimony, conversational implications are to be preferred over semantic context for linguistic explanations", i.e. an utterance should always be taken into account for what the speaker/writer means and for what it implies rather than for what it literally means (see Grice 1957 and 1969). One may add that since medical diagnoses, prescriptions or any discussion related to treatment concordance (deciding on a suitable treatment according to the patient's lifestyle or previous experience with different substances or formulations) or treatment compliance have real, immediate consequences in

the daily life of patients, the need for unequivocalness in medical communication becomes even more stringent.

In the mentioned influential article by Grice, the British linguist shows that "In certain linguistic cases we ask the utterer afterward about his intention, and in a few cases (the very difficult ones, like a philosopher asked to explain the meaning of an unclear passage in one of his works), the answer is not based on what he remembers but is more like a decision, a decision about how what he said is to be taken" (Grice 1957, 387). Mutatis mutandis, we would like to draw the reader's attention to a possible parallel between Grice's "philosopher" and the modern medical professional (be he or she a physician, pharmacist, nurse or therapist), who, when facing patient's questions, often has to rethink his medical decision and explain, sometimes in a language that is more familiar to the person who is asking, his original intentions.

Returning to the importance of intercultural communication in the medical field, this term ought to be clarified and an explanation should be offered as to why it is worthwhile to even discuss issues of interculturalism in relation to the medical professions. Interculturalism and multiculturalism are terms that are connected and which are currently in use, often indiscriminately as although both are related to pluralism they designate different notions. The term multiculturalism has been criticized for promoting the separate living of different communities in parallel structures, thus generating suspicion, reciprocated unawareness between different cultures and the waning of collective identities and common values, while also protecting unacceptable minority practices (see Barrett 2013). There exists the notion of "failure of multiculturalism", which denotes mostly the relationship between Western democracies and their Muslim communities. The notion has been made famous by Chancellor Angela Merkel's comment in 2010 that, in Germany, multicultural society has "utterly failed" (BBC 2010) based on views expressed by an important number of members of the German society that they feel threatened by the increasingly large number of immigrants who are allegedly contributing to unemployment. In contrast to the multicultural perspectives towards diversity management, interculturalism is more inclusive and, although the term is not new, it has not yet been conclusively defined. Ted Cantle, in his monograph dedicated to interculturalism (2012), relies on the conceptualization of the term by Meer and Mood (2011), who show that:

> "first, as something greater than coexistence, in that interculturalism is allegedly more geared toward interaction and dialogue than multiculturalism. Second, that interculturalism is conceived as something less 'groupist' or more yielding of synthesis than multiculturalism. Third, that interculturalism is something more committed to a stronger sense of the whole, in terms of such things as societal cohesion and national citizenship" (quoted in Cantle 2012, 142).

In practice, interculturalism means welcoming diversity by combating discrimination, racial or religious hatred and prejudice towards minorities. It is one of the most pressing issues of contemporary society, highlighted even as far back as 2011 in a special report of the Council of Europe, which identified such threats as "rising intolerance; rising support for xenophobic and populist parties; discrimination; the presence of a population virtually without rights; parallel societies; Islamic extremism; loss of democratic freedoms; and a possible clash between 'religious freedom' and freedom of expression" (Council of Europe 2011). The same report shows that, within minority groups in European states, "Discrimination appears to be especially widespread, and to have very harmful effects, in the following areas: employment;

housing; education; *healthcare* (emphasis ours) and social services; and the actions of the police and law courts" (Council of Europe 2011).

In view of the statistical evidence brought forth in the first part of this study, it becomes clear that from an ethnical point of view health workers and patients are very likely to encounter people of different cultural backgrounds (different mother language, religion and nationality) among their colleagues or among the medical staff that treats them. The importance of good language skills in overcoming the challenges of cultural diversity within the field of healthcare cannot be overstated. In a study by Kelsy Lin Ulrey and Patricia Amason (2009) which started from the premise that cultural diversity has become increasingly important, it was found that efficient intercultural communication skills based on cultural sensitivity correlated with reduced levels of "intercultural anxiety", decreased healthcare professional's stress and helped patients in areas with immigrational demographic changes (Ulrey et al 2009). Given the above evidence and arguments, we hope to have succeeded to some extent in drawing attention towards the necessity of integrating efforts for the improvement of medical students' language skills in the greater effort of "diversity management" and intercultural sensitivity education at European level.

BIBLIOGRAPHY

Tim Albert, *The A-Z of Medical Writing,* BMJ Books, London, 2000.

M. Barrett, *Interculturalism and Multiculturalism: Similarities and Differences*, Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2013.

BBC, *Merkel says German multicultural society has failed*, 17 October 2010, on-line: https://www.bbc.com/news/world-europe-11559451 , accessed on 24 June 2018.

Jo Brown, Lorraine M. Noble, Alexia Papageorgiou, Jane Kidd, *Clinical Communication in Medicine,* Wiley Blackwell, Oxford, 2015.

Ted Cantle, *Interculturalism. The New Era of Cohesion and Diversity*, Hampshire, Palgrave Macmillan, 2012.

Council of Europe, *Living together. Combining diversity and freedom in 21st century Europe - Report of the Group of Eminent Persons of the Council of Europe*, on-line: https://rm.coe.int/16806b97c5 , 2011.

Nicole Fisher, "25% Of Physicians Are Born Outside The U.S. Can Immigration Reform Fix The Shortage?", Forbes, 12 July 2016, https://www.forbes.com/sites/nicolefisher/2016/07/12/25-of-docs-are-born-outside-of-the-u-s-can-immigration-reform-solve-our-doc-shortage/#4212f120155f , accessed 21 June 2018.

Islam Gazi, Michael Zyphur, "Institutionalizing Identities: Communication Skills and The Making of Doctors and Patients" *Academy of Management Best Conference Paper*, 2005, CMS, pp. 1-6.

General Medical Council (GMC), *Evidence of English language skills: Guidance for European doctors applying for a licence to practice*, 2013, on-line: https://www.gmc-uk.org/-/media/documents/Evidence_of_English_language_skills___Guidance_for_European_doctors___DC5767.pdf_56557987.pdf , accessed 23 June 2018.

H. P. Grice, "Meaning", *Philosophical Review*, vol. 66, no. 3, pp. 377-388. Reprinted in H. P. Grice (ed.), *Studies in the Ways of Words*, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1989, pp. 213–23.

H. P. Grice, "Utterer's meaning and intentions", *Philosophical Review*, vol. 78, pp. 147–77. Reprinted in H. P. Grice (ed.), *Studies in the Way of Words*, Cambridge MA, Harvard University Press, 1989, pp. 86–116.

Jurgen Habermas, *The Theory of Communicative Action*, transl. Thomas McCarthy, Boston, Beacon Press, 1984.

John Heritage, Douglas W. Maynard, *Communication in Medical Care. Interaction Between Primary Care Physicians and Patients*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006.

Ulla Iben Jensen, "Analytical Note for 2013. The Language Requirements under EU Law on Free Movement of Workers. Updated in 2014", European Commission website, ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=11715&langId=en , accessed on 23 June 2018.

Sarah Knapton, "EU doctors three times more likely to face disciplinary action for poor English than other foreign medics", on-line on Telegraph.co.uk, August 2016, https://www.telegraph.co.uk/science/2016/08/16/eu-doctors-three-times-more-likely-to-face-disciplinary-action-f/ , accessed on 23 June 2018.

Law no. 95/2006 Regarding Reform in the Field of Health, Parliament of Romania, on-line: http://www.lexmed.ro/doc/Legea_95_2006.pdf , accessed on 23 June 2018.

E. Mishler, *The Discourse of Medicine: Dialectics of medical interviews*, Norwood NJ, Ablex, 1984.

K. Meer, N. Modood, "How Does Interculturalism Contrast with Multiculturalism?" *Journal of Intercultural Studies*, vol. 33, no. 2, 2011, pp. 175-196.

James Meikle, "European NHS doctors face tougher language checks before practising", 23 February 2013, on-line on TheGuardian.com, https://www.theguardian.com/society/2013/feb/24/european-nhs-doctors-language-checks , accessed on 23 June 2018.

James Meikle, Kate Connolly, "Almost half of EU doctors seeking work in UK failed to prove English skills", July 2015, on-line on TheGuardian.com, https://www.theguardian.com/society/2015/jul/27/eu-doctors-work-in-uk-failed-english-skills-gmc-licence , accessed on 23 June 2018.

Joel Negin, Aneuryn Rozea, Ben Cloyd, Alexandra LC Martiniuk, "Foreign-born health workers in Australia: an analysis of census data", *Hum Resour Health*. 2013; vol. 11, no. 69.

Debra L. Roter, Judity A. Hall, *Doctors Talking with Patients / Patients Talking with Doctors:Improving Communication in Medical Visits*, Praeger Press, London, 2006.

Haroon Siddique, "Figures show extent of NHS reliance on foreign nationals", The Guardian, 26 January 2014, https://www.theguardian.com/society/2014/jan/26/nhs-foreign-nationals-immigration-health-service, accessed 21 June 2018.

Kelsy Lin Ulrey, Patricia Amason, "Intercultural Communication Between Patients and Health Care Providers: An Exploration of Intercultural Communication Effectiveness, Cultural Sensitivity, Stress, and Anxiety" *Health Communication* vol. 13 no. 4, 2009, pp. 449-463.

Villanueva, Tiago. "Europe Contemplates Stricter Language Proficiency Testing of Doctors." CMAJ : Canadian Medical Association Journal 183.6 (2011): E321–E322. PMC. Web. 23 June 2018.

Max Weber, *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*, London and New York, Routledge, 1991 (first published 1930).

World Health Organisation (WHO), "Bridging the Language Divide in Health", *Bulletin of the World Health Organization*, 2015, vol. 93, pp. 365-366.

DENTAL ANXIETY OF SCHOOL-AGE CHILDREN - GENDER DIFFERENCES

Ramona Vlad, Mirela Vlad
PhD Student, University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureș, Primary school teacher, "George Enescu" Music College in Bucharest

Abstract: The aim of our study is to identify the differences in how the dental act is perceived among boys and girls of 8-10 years old. A sample of 115 school children, including 52 boys and 63 girls, aged between 8-10 years old, were interviewed. The pupils who were questioned attend "Nicolae Balcescu" Secondary School in Tirgu Mures and "Sf. Gheorghe" Secondary School in Sangeorgiu de Mures. We have chosen these two groups to see if there are differences in the perception of the dental act. In terms of psychological method, the questionnaire and the semi-structured interview. Both groups were second and third-grade students with similar socio-economic status.
The results showed that most children had been to the dentist. The highest degree of anxiety is manifested by the boys, but there are no significant differences between the answers of results regarding the degree of anxiety in the dental office. The study shows that the degree of child anxiety at the dentist is influenced by the individual experience with dental act and by the parental education.

Keywords: Dental anxiety, school children, oral health, boys and girls

Introducere

Anxietatea reprezintă o stare emoțională, de neliniște și teamă, însoțită de unele modificări fiziologice și comportamentale. Stările anxioase pot fi însoțite de fenomene organo-funcționale precum palpitațiile, dificultăți în respirație și transpirația. Doron R., Parot F. (2006)

Kaplan și Sadock definesc anxietatea ca o stare caracterizată prin sentimentul de "teamă fără obiect, însoțit de semne somatice care indică hiperactivitatea sistemului nervos''. Kaplan HL., Sadoc VA. (2001)

Freud explică factorul subiectiv implicat în anxietate, dar marchează și limitele acestuia, arătând implicațiile neglijării factorilor sociali care i-au modelat subiectului afectivitatea în prima copilărie. Freud S. (1990)

Pot fi afectate de anxietate persoane de vârste diferite. Școlarii reprezintă o categorie aparte, vulnerabilă din punct de vedere psihologic, datorită transformărilor atât de natură biologică, cât și psihologică, la care sunt supuși copiii de această vârstă.

Anxietatea poate determina inhibarea comportamentului, subminarea propriilor resurse, scăderea capacității de concentrare și de învățare, precum și dificultățile de comunicare.

Material și metodă

Studiul și-a propus să identifice diferențele de gen în ceea ce privește anxietatea școlarilor la stomatolog. S-a desfășurat pe un lot de 115 copii (63 fete și 52 băieți) din Tîrgu Mureș și Sângeorgiu de Mureș, aparținând Școlii Gimnaziale "Nicolae Bălcescu"și Școlii Gimnaziale "Sf. Gheorghe". Elevii au vârste de 8-10 ani și fac parte din clasa a II-a și a III-a.

Au fost aplicate două chestionare cu răspunsuri la alegere, pentru a se identifica modul de percepere a actului stomatologic și, totodată, fidelitatea răspunsurilor. S-a urmărit ca nivelul socio-economic al copiilor chestionați să fie unul asemănător. Metodele de investigație au fost chestionarul, conversația și demonstratia.

Chestionarul nr. 1 a cuprins nouă întrebări cu răspunsuri la alegere și o întrebare deschisă, care a vizat enumerarea motivelor personale ce determină anxietatea. Prin acest chestionar au fost identificate răspunsurile în legătură cu prima vizită la stomatolog, teama de aparatura medicală, injecție, precum și impactul pe care l-a avut asupra lor prima vizită la stomatolog.

Chestionarul nr. 2, aplicat la o lună de zile dupa primul chestionar, a cuprins cinci itemi și a urmărit aflarea răspunsurilor la întrebări regăsite și în primul chestionar, folosindu-se de această dată emoticoane cu fețe vesele sau triste, pe o scală de la 1 la 5.

Rezultate

Răspunsurile copiilor au arătat că trăirea, exprimarea și recunoașterea emoțiilor reprezintă un domeniu în care pot apărea diferențe de gen, chiar dacă nu foarte mari.

Sunt prezentate doar acele grafice care indică diferențe între fete și băieți, respectiv cele corespunzătoare răspunsurilor la întrebările 2, 3, 4, 5 și 6 din Chestionarul nr. 1.

Tabelul 1(Diferențe pe gen: băieti/fete, Chestionarul nr. 1)

Item	Băieti: 52	Fete: 63	Valoare p
1a	38	51	0,3733
1b	14	12	
2a	10	18	0,5187
2b	24	26	
2c	4	7	
3a	25	40	0,2298
3b	13	11	
4a	23	23	0,4473
4b	29	40	
5a	28	27	0,2650
5b	24	36	
6a	9	17	0,5666
6b	18	17	
6c	12	16	
6d	13	13	
7a	16	22	0,7049
7b	20	18	
7c	4	7	
7d	12	16	
8a	13	16	1,0000
8b	39	47	
9a	29	32	0,7077
9b	23	31	

Tabelul 2(Diferențe pe gen: băieți/fete, Chestionarul nr. 2)

Item	Băieți: 52	Fete: 63	Valoare p
I1f1	20	24	0,8544
I1f2	7	9	
I1f3	5	10	
I1f4	11	10	

I1f5	9	10	
I2f1	24	37	0,2990
I2f2	5	9	
I2f3	9	4	
I2f4	5	5	
I2f5	9	8	
I3f1	14	14	0,3601
I3f2	6	17	
I3f3	11	10	
I3f4	8	9	
I3f5	13	13	
I4f1	11	19	0,5118
I4f2	7	10	
I4f3	7	6	
I4f4	11	7	
I4f5	16	21	
I5f1	15	24	0,5006
I5f2	6	9	
I5f3	12	7	
I5f4	9	11	
I5f5	10	12	

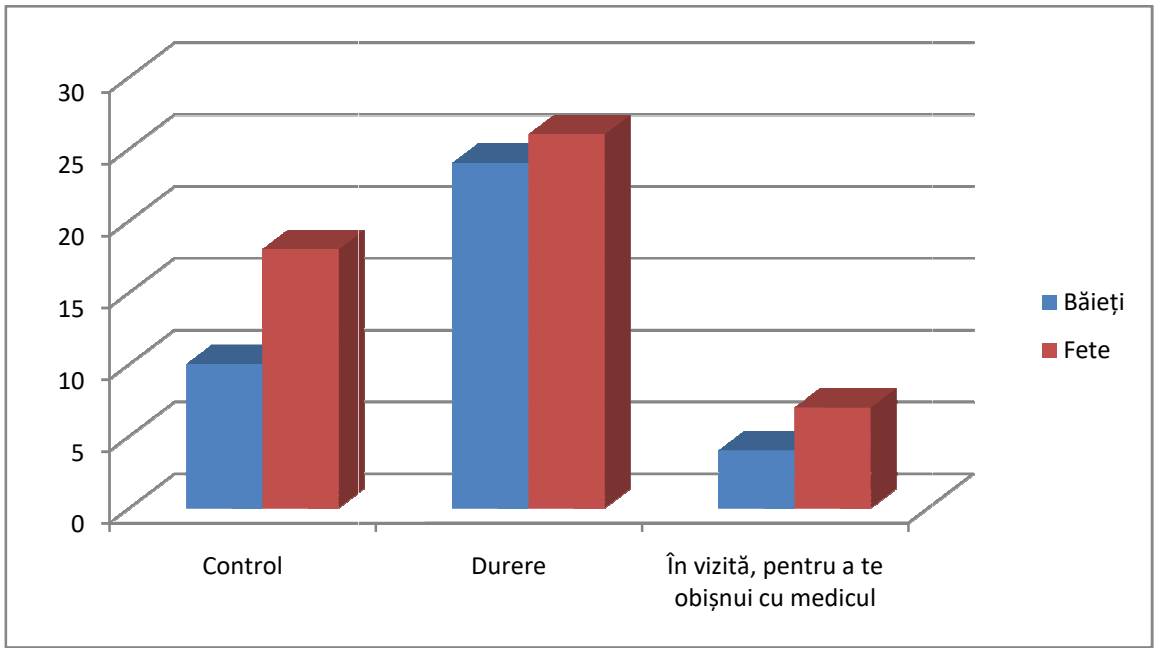

Figura 1. **Distribuția răspunsurilor la întrebarea 2**
Pentru ce ai mers la stomatolog?

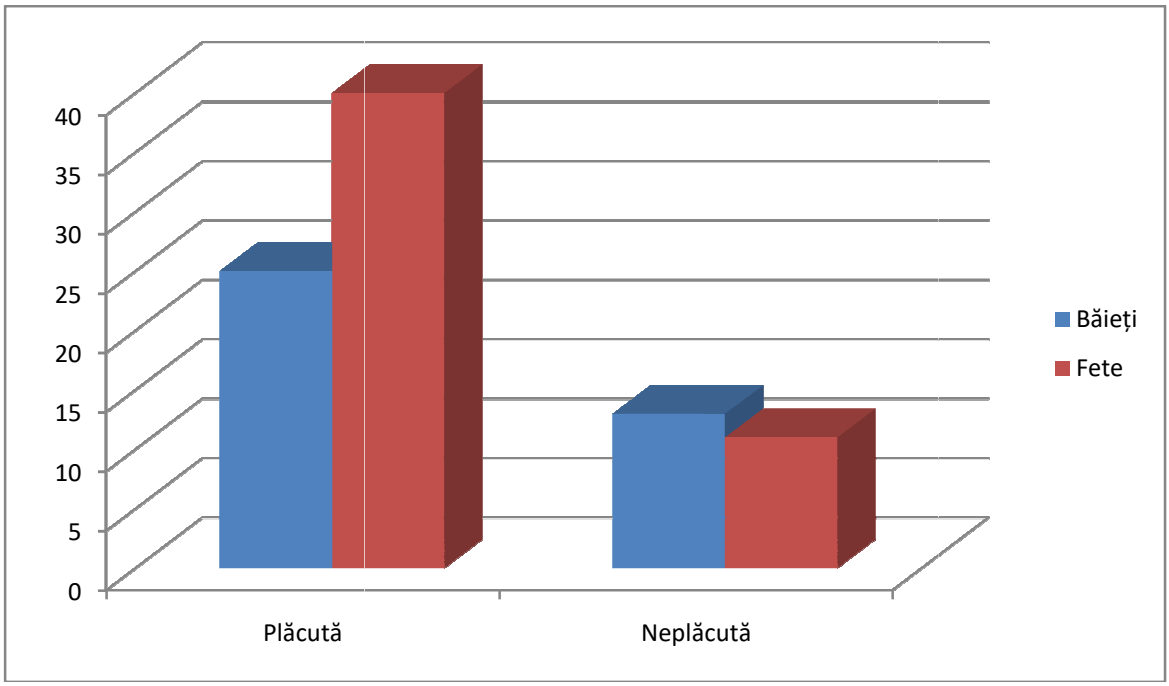

Figura 2. **Distribuția răspunsurilor la întrebarea 3**
Cum ți s-a părut prima vizită?

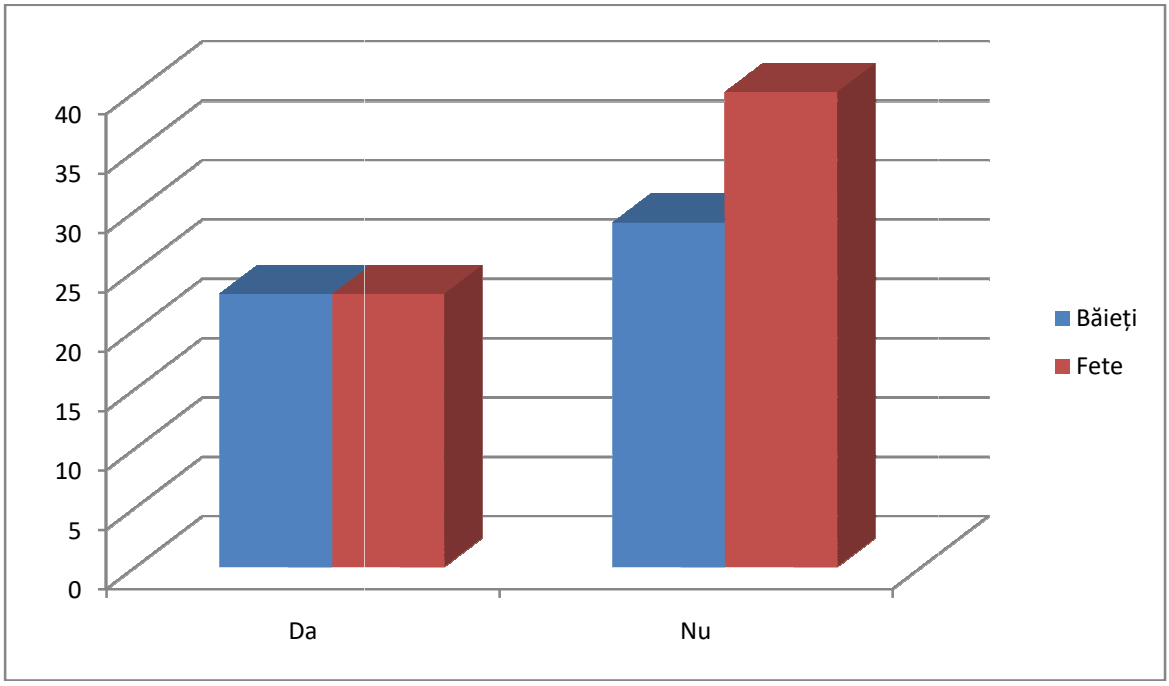

Figura 3. **Distribuția răspunsurilor la întrebarea 4**
Te temi de aparatura medicală?

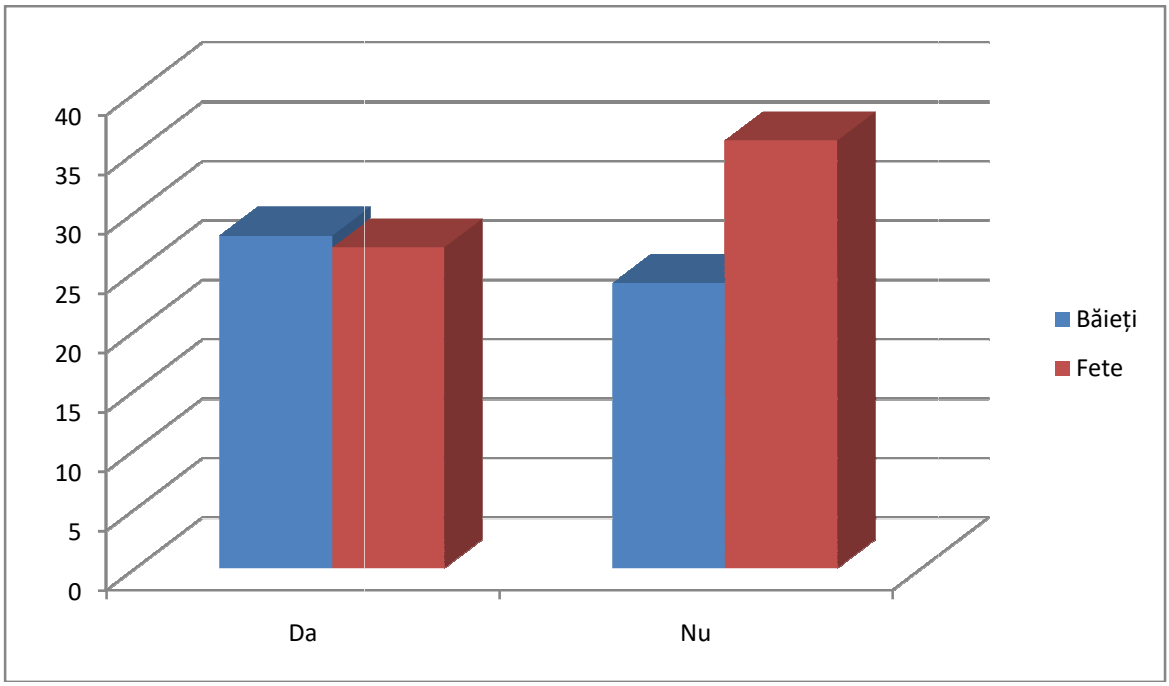

Figura 4. **Distribuția răspunsurilor la întrebarea 5**
Ți-e frică de injecție?

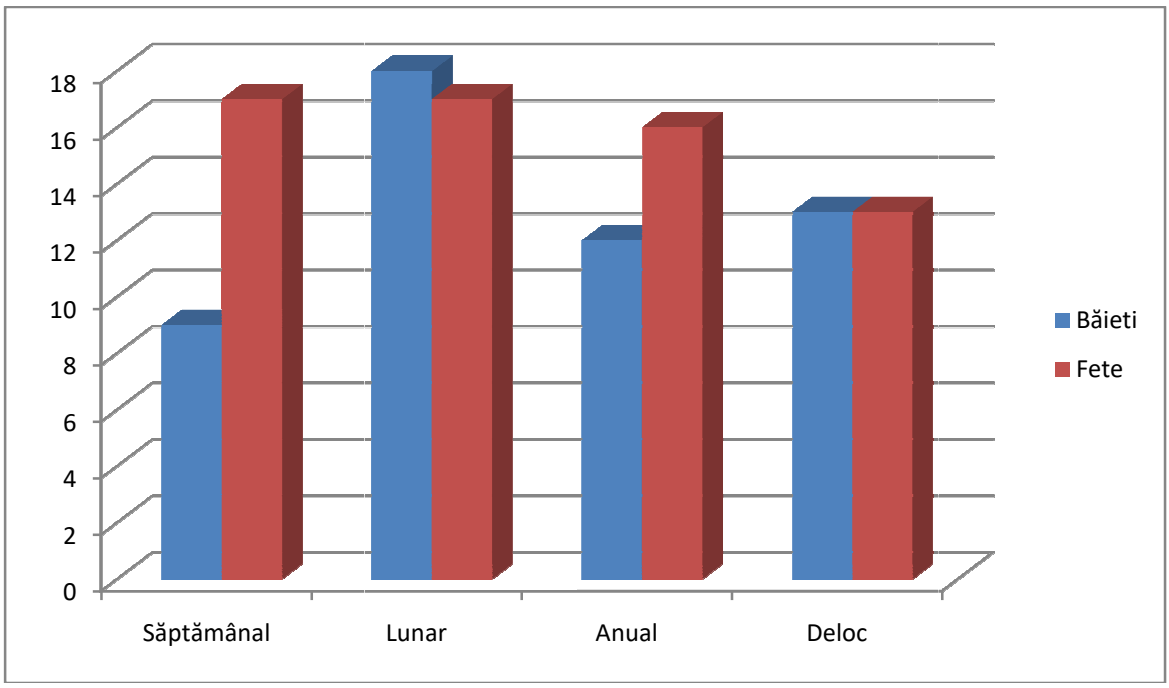

Figura 5. **Distributia răspunsurilor la întrebarea 6**
Cât de des ți-ai dori să mergi la stomatolog?

Discuții

Rezultatele asemănătoare obținute de copii la cele două chestionare demonstrează fidelitatea răspunsurilor acestora.

Deși tendința firească este aceea de a merge la stomatolog doar atunci când apar probleme, au declarat că merg la stomatolog chiar și numai pentru control, 18 fete din 63 și 10 băieți din 52. Își doresc să meargă săptămânal la stomatolog 17 fete din cele 63 și 9 băieți din cei 52. Se tem de aparatura medicală și de injecții un număr mai mare de băieți decât de fete. Deși diferențele nu sunt mari, se remarcă ușoare diferențe de percepere a actului stomatologic, fetele dovedind, prin răspunsurile date, mai puțină teamă decât băieții.

La ultima întrebare a Chestionarului nr. 1, câțiva băieți au declarat că atunci când merg la stomatolog se gândesc cum ar putea evada din acel spațiu, ei justificând aceasta prin teama de durere.

Diferențele înregistrate între răspunsurile fetelor și ale băieților se pot explica și prin faptul că multe dintre fetițele chestionate au declarat că își doresc să devină medici, unele medici stomatologi. Aceasta explică într-un fel lipsa temerilor unor fetițe față de halatul alb, aparatura medicala, injecție și dorința de a merge cât mai des în cabinetul stomatologic. Jocurile în care ele includ și "de-a stomatologul" le-au ajutat pe multe dintre ele să-și învingă temerile față de actul stomatologic.

Problematica anxietății la stomatolog a constituit un fenomen comun, des întâlnit în literatura de specialitate. Alte studii au arătat că există o prevalență a fricii dentare de 23,4% la școlarii având vârste cuprinse între 12 și 15 ani. Pramila M., et al (2010), Marya CM., et al (2012)

Un rol important în combaterea anxietății la stomatolog și în tratarea copiilor anxioși îl are formarea medicală continuă și experiența medicului stomatolog. Diercke K., et al (2012)

Concluzii

Anxietatea constituie un răspuns normal la noutate, având un rol major în dezvoltarea cognitivă și emoțională a individului.

Un număr mai mare de fete decât băieți au declarat că merg la control la stomatolog, astfel: 11,34% din totalul fetelor, spre deosebire de 5,2 % din numărul baieților.

Au considerat plăcută prima vizită la stomatolog: 25,2% dintre fete, spre deosebire de băieți, care au răspuns afirmativ doar în proporție de 13%.

Mai multe fete decât băieți au declarat că nu se tem de aparatura medicală, respectiv 25,2% dintre fete și 15,08% dintre băieți și nici de injecții: 22,68% dintre fete, comparativ cu 12,48% dintre băieți. Și tot mai multe fete și-ar dori să meargă săptămânal la stomatolog: 10,71% dintre fete, spre deosebire de băieți, care ar dori să meargă săptămânal doar în proporție de 4,68%.

Rezultatele arată că deși nu sunt mari, pot exista totuși diferențe între fete și băieți în privința anxietății la stomatolog, la această vârstă.

Este necesară implementarea, în școli și grădinițe, a unor programe de educație pentru sănătatea orală a copiilor, astfel încât aceștia să își formeze o percepție corectă asupra actului stomatologic, a medicului și aparaturii medicale, pentru înlăturarea temerilor care de cele mai multe ori se bazează pe necunoaștere.

BIBLIOGRAPHY

1. Doron R, Parot F - *Dicționar de psihologie*, Ed. Humanitas, București, 2006, 54; 60.

2. Kaplan HI, Sadoc BJ, Sadoc VA -*Manual de buzunar de psihiatrie clinică*, Ed. Medicală, București, 2001, 122; 202.
3. Freud S -*Introducere în psihanaliză*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1990, 326.
4. Pramila M, Murthy AK, Chandrakala B, Ranganath S -*Dental fear in chilgren and its relation to dental caries and gingival condition - A cross sectional study in Bangalore city, India*, Int J Clin Dent Sci, 2010;1:1-5.
5. Marya CM, Grover S, Jnaneshwar A, Pruthi N -*Dental anxiety among patients viviting a dental institute in Faridabad, India*, West Indian Medical Journal, 2012, 61:187 - 190.
6. Diercke K, Ollinger I, Bermejo JL, Stucke K, Lux CJ, Brunner M -*Dental fear in children and adolescents: a comparison of forms of anxiety management practised by general and paediatric dentists*, International Journal of Paediatric Dentistry, 2012, 22:60-67.

SCHOOL SUCCESS AND FAILURE - DETERMINANTS FACTORS AND WAYS TO PREVENT SCHOOL FAILURE

Ramona Vlad, Mirela Vlad
DMD, PhD Student, University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureş,
Primary School Teacher, "George Enescu" Music College in Bucharest

Abstract: School success is manifested by very good results in learning and involves self-knowledge, awareness of forces and mobilization of them in overcoming obstacles.
School failure is a set of school losses whose effects have a negative impact on social integration, based on several factors that have as their main causes: the individual, the parents and the family, the school and the local community.We chose this subject as a result of finding that many pupils fail to achieve the performances they can reach, being content with mediocrity. It is important for the student to start having contact with education from earlier age. Setting goals is essential from a very early age for to gain self-confidence. They become aware that their work or actions have an influence on the future.
The aim of this study is to identify school factors that influences pupils performance, the factors that will help them on their way to self-knowledge their own possibilities, on the way to success.

Keywords: Education, pupils, school success, school failure

Introducere

Problematica succesului şi a eşecului şcolar a fost şi este de actualitate; despre succesul şi eşecul şcolar s-a scrisfoarte mult în literatura de specialitate. Remarcante rămân studiile şi cercetările promovate de Jean Piaget şi Lev SemionoviciVîgotski. Există o strânsă legătură între acţiunile practice şi cele mintale. Punctul de plecare în formarea operaţiilor mintale la copil îl constituie acţiunea externă cu obiectele concrete. Dacă iniţial planul acţiunii materiale se concretizează sub forma mişcării externe, ulterior procesul îşi pierde caracterul de acţiune externă cu obiectele şi începe să se desfăşoare în planul limbajului extern dialogat. În final, procesul se transpune pe planul limbajului intern, adică pe planul mintal propriu-zis, în care operaţia se realizează ca act de gândire.

Factorii determinanți ai succesului şi eşecului şcolar

Prin succes școlar desemnăm acele rezultate obținute la un randament superior, în conformitate cu nivelul cerințelor programelor școlare și al finalității procesului de învățământ. Succesul vizează rezultatele prin anumite cerinţe impuse și nu prin deziderate îndeplinite de către unii elevi și studenți sau chiar de unele cadre didactice. Un rol important asupra succesului şcolar îl au strategiile didactice de tip evaluativ-stimulativ. Ele oferă posibilitatea măsurărilor şi aprecierilor rezultatelor obţinute în activitatea de învăţare. Ca indicator sintetic al evaluării, nota trebuie să fie stimulativă, declanşând şi întreţinând o atitudine pozitivă faţă de activitatea şcolară. Pavelcu V. (1962)

Succesul școlar este mai apropiat de performanță și eficiență, pe când reușita poate fi considerată ca acea stare calitativă în raport cu un anumit obiectiv propus spre realizare.

Din punct de vedere pedagogic, reuşita şcolară este considerată ca o rezultantă a colaborării tuturor factorilor implicaţi în activitatea de învăţare. Prima categorie include

factorii care se referă la geneză, cealaltă înglobând toate variabilele personalităţii elevului implicate în procesul de învăţământ. Silistraru N. (2000)

Rămânerea în urmă la învăţătură se manifestă prin incapacitatea temporară de a face faţă activităţilor şcolare, incapacitatea sau refuzul de a învăţa, de a nu avea rezultate în concordanţă cu capacităţile. Cauzele sunt multiple. Retardul şcolar este real, elevul nu poate avea rezultatele pe care le-ar dori sau care i se cer, sau aparent, elevul poate să înveţe, dar refuză, îi lipseşte motivaţia. Retardul de scurtă durată este explicat prin dificultăţi temporare-oboseală, stare de boală, după vacanţă, evenimente stresante din viaţa de familie. În cazul retardului de scurtă durată sunt şanse mari de redresare. Retardul poate fi şi de lungă durată, cu şanse reduse de redresare, cu eforturi mari din partea elevului şi a celor ce vor să-l ajute.

De-a lungul timpului au fost realizate multiple cercetări pentru identificarea şi prevenirea eşecului şcolar.

Eşecul şcolar este consecinţa inadaptării la mediul socio-profesional, la nivelul cerinţelor acestuia. Este considerat un fenomen periculos, deoarece determină efecte negative atât în plan psihologic individual, respectiv o alterare a imaginii de sine a elevului în cauză, care îşi va pierde tot mai mult încrederea în propriile posibilităţi şi capacităţi ajungând să dezvolte o teamă de eşec, cât şi pe plan social, pentru că eşecul şcolar permanentizat conduce la o marginalizare socială cu un nivel crescut de comportamente deviante şi infracţionale.

Eşecul şcolar are la bază mai mulţi factori, elevul confruntându-se cu o serie de dificultăţi şcolare care au ca principale cauze: propria persoană, părinţii şi familia, şcoala sau comunitatea locală. Elevul poate întâmpina diferite dificultăţi:de natură somatică, cognitive sau de ordin afectiv.

Dintre dificultăţile afective, cele mai întâlnite în plan şcolar sunt opoziţia, instabilitatea, anxietatea şi depresia. Opoziţia poate fi o reacţie la un fapt petrecut recent (conflictul copilului cu dascălul sau cu unul dintre părinţi), sau se poate înscrie într-un stil de comportament obişnuit al copilului a cărui origine trebuie căutată într-o insatisfacţie a relaţiilor afective din interiorul familiei.Pentru eliminarea efectelor negative ale eşecului şcolar este necesară cunoaşterea cauzelor care au produs-o.

Cauzele eşecului şcolar pot fi clasificate în trei categorii, după natura lor:

Cauze de natură familială: familiile dezorganizate; lipsa condiţiilor necesare vieţii decente; lipsa condiţiilor de învăţare; comportarea autoritară a unora dintre părinţi faţă de copiii lor; lipsa controlului acestora asupra activităţii şcolare şi a celei extraşcolare; lipsa legăturii unor părinţi cu şcoala, cu profesorii, precum şi lipsa preocupării unor părinţi faţă de orientarea şcolară şi profesională a copiilor lor.

Printre factorii care ţin de mediul familial se remarcă nivelul de instruire, aspiraţiile, condiţiile social-economice ale familiei. Dacă elevul provine dintr-o familie cu nivel scăzut de instruire şi aspiraţie în care există conflicte, fără preocupare pentru activitatea şcolară a copilului, atunci acesta va fi mai puţin motivat să înveţe, va avea un nivel scăzut de încredere în sine, va prezenta instabilitate emoţională, tulburări afective, ceea ce reduce performanţa şcolară.

*Cauze de natură psihosociofiziologică***:** tulburările fiziologice; tulburări psihice şi de comportament; tulburări psihosociale.

Cauze de natură pedagogică: organizarea defectuoasă a procesului de învăţământ, pregătirea necorespunzătoare a cadrelor didactice; bază tehnico-materială şi didactică necorespunzătoare, lipsa de cooperare dintre profesori; relaţii nedemocratice faţă de elevi; orientarea şcolară şi profesională necorespunzãtoare; existenţa unui grup şcolar neunitar; evaluarea subiectivă a rezultatelor şcolare; insuficienta contribuţie a factorilor educativi; lipsa preocupării socioeducative.

Strategiile şi condiţiile favorabile prevenirii insuccesului şcolar se stabilesc, în mare măsură, în funcţie de cauzele nereuşitei şcolare, ele reiterând caracteristicile strategiilor şi condiţiilor obţinerii succesului şcolar.

Prevenirea şi combaterea eşecului şcolar

Reuşita şcolară a tuturor elevilor se apreciază în funcţie de atingerea unui nivel de performanţă standard minimal. Aceasta poate fi consecinţa unei motivaţii adecvate posibilităţilor intelectuale ale elevului, unei voinţe puternice de a realiza cu succes sarcinile şcolare, unui climat familial sănătos, unei stări optime de sănătate fizică şi intelectuală, unei relaţii bune a elevului cu şcoala (colegi şi cadre didactice). O motivaţie puternică favorizează obţinerea unor performanţe ridicate, pe când o motivaţie slabă diminuează participarea elevului în activitatea de învăţare. Motivaţia îndeplineşte, deci, un rol activator şi dinamizator în reuşita şcolară a elevului. Acest rol nu trebuie însă exagerat. Există un nivel optim de activare motivaţională cu consecinţe pozitive asupra performanţei. Supramotivarea ca şi submotivarea poate conduce la obţinerea unor rezultate mai slabe. Se consideră în acest sens că „orice proces cognitiv are implicaţii emoţionale şi orice emoţie nouă se leagă de un conţinut cognitiv". Dintre aceste motive cognitive putem menţiona trebuinţa de informaţie, trebuinţa de performanţă, de autorealizare, curiozitatea perceptivă. Popescu-Neveanu P. (1977), Mişel G. (1976)

Când unii elevi nu pot atinge acest nivel- concretizat în discrepanţa dintre competenţele precizate în curriculumul şcolar şi rezultatele înregistrate de elev- se apreciază că există situaţia de insucces şcolar (eşec şcolar).

În prevenirea şi combaterea eşecului şcolar trebuie să avem în vedere faptul că motivele pentru care elevii părăsesc şcoala, înainte de a-şi finaliza educaţia şi formarea, sunt individuale.

Insuccesul şcolar se poate manifesta ca rămânere în urmă la învăţătură, la anumite materii şi pe un interval de timp determinat (semestru) sau în forma cea mai gravă- eşecul şcolar (elevul are numeroase lacune în cunoştinţe, este turbulent la ore, chiuleşte, manifestă dispreţ faţă de şcoală).

Familia, ca şi clasa de elevi, trebuie să asigure un mediu în care copilul se simte în siguranţă, încurajat, stimulat şi apreciat, "învăţarea trebuie să se desfăşoare în condiţii de confort psihic. În sfera motivaţională, atitudinile părinţilor faţă de situaţia şi viitoarea ocupaţie a copiilor, împreună cu nivelul de încurajare pe care ei îl oferă muncii şcolare, se află într-o legătură semnificativă cu performanţele lor". Creţu S. (1992)

Prevenirea şi înlăturarea eşecului şcolar impun o cât mai bună colaborare între şcoală şi familie, sprijinirea şcolii cu resurse materiale şi umane corespunzătoare unui învăţământ de calitate, desfăşurarea activităţilor şcolare de către cadre didactice bine pregătite profesional şi desfăşurarea unor activităţi de orientare şcolar-profesională adecvate. Colaborarea dintre învăţător şi familiile elevilor nu înseamnă colaborare cu părinţii elevilor foarte buni la învăţătură, ci cu toţi părinţii, în special cu cei ai căror copii întâmpină dificultăţi. În activităţile desfăşurate cu părinţii se pot aborda teme referitoare la dezvoltarea interesului pentru învăţătură, respectarea regimului zilnic de activitate şi odihnă, cunoaşterea anturajului copiilor, îndrumarea şi verificarea lecturii copiilor de către părinţi.

Pentru optimizarea actului didactic, în contextul căruia să se prevină ori să se elimine eşecul şcolar, factorii educativi, mai ales profesorii, trebuie să dovedească şi să respecte câteva condiţii specifice, printre care manifestarea unei concepţii optimiste faţă de educaţie, dragoste şi dăruire faţă de elevi, măiestrie pedagogică şi conştientizarea elevului asupra posibilităţilor sale reale.

Căutarea şi elaborarea acelor metode instructiv- educative adecvate factorilor interni ai elevului, precum şi cerinţelor şcolare, alături de conţinutul învăţământului, pregătirea şi personalitatea profesorului constituie premisele pedagogice fundamentale ale reuşitei scolare.

Concluzii

Pentru evaluarea corectă a insuccesului şcolar trebuie avut în vedere faptul că eşecul şcolar poate fi de tip cognitiv (care constă în nerealizarea de către elevi a obiectivelor pedagogice) - dar poate fi şi de tip necognitiv (care se referă la incapacitatea elevului de a răspunde adecvat şi de a se adapta la exigenţele şcolii), precum şi faptul că insuccesul şcolar poate fi sporadic sau permanent.

Printre manifestările care însoţesc eşecul şcolar se întâlnesc de multe ori devieri comportamentale şi chiar abandonul şcolar dacă fenomenul nu este observat şi nu se intervine la timp. De aceea este necesar ca părinţii şi profesorii să sesizeze primele schimbări care survin în atitudinea elevilor faţă de activitatea şcolară şi să reacţioneze adecvat. Profesorul poate să intervină eficient pentru a determina succesul şcolar al elevului plecând de la cunoaşterea posibilităţilor de implicare în activitatea şcolară ale acestuia. Ştiind că fiecare fiinţă umană este unicat, varietatea diferenţelor individuale pentru copiii de aceeaşi vârstă este normală şi, ca urmare, pot apărea stadii diferite ale maturizării psihice, un interes deosebit prezentându-l unele întârzieri în dezvoltarea intelectuală.

În general, succesul şcolar este considerat o măsură a inteligenţei, dar s-a constatat că aceasta nu este o premisă unică pentru succesul şcolar. Reuşita şcolară trebuie să fie susţinută de motivaţie, care poate fi motivaţie extrinsecă (învăţarea pentru o notă bună, aprecieri din partea profesorului sau colegilor, laude din partea părinţilor) dar mai ales motivaţie intrinsecă (declanşată de însuşi interesul pentru procesul de cunoaştere - curiozitatea, plăcerea de a înţelege şi de a descoperi).

Între nivelul de aspiraţie şi rezultatele obţinute există o condiţionare reciprocă: un nivel mai înalt mobilizează resursele şi eforturile elevului pentru obţinerea unor rezultate mai bune în timp ce un nivel de aspiraţie scăzut nu antrenează elevul în obţinerea performanţei. Succesul face să crească nivelul de aspiraţie, în timp ce eşecul îl coboară.

Nivelul de aspiraţie trebuie să fie în concordanţă cu posibilităţile reale ale elevului, deoarece un nivel prea înalt în raport cu posibilităţile reale este dăunător, dat find faptul că angajarea în activităţi care nu pot fi îndeplinite duce la insuccese şi decepţii.

Un nivel scăzut al aspiraţiei duce la nevalorificarea capacităţilor elevului şi acesta nu poate progresa.

Evitarea eşecului şcolar presupune deci o instruire bazată pe motivaţie intrinsecă şi satisfacţia învăţării, pentru că numai un comportament de învăţare care se încheie cu o stare de satisfacţie tinde să se repete, în caz contrar, dacă starea de insatisfacţie persistă, se instituie o conduită opusă, de respingere a învăţării.

BIBLIOGRAPHY

1. Pavelcu V - *Psihologie pedagogică,* Bucureşti, 1962.
2. Silistraru N - *Note de curs la pedagogie*, Chişinău, 2000.
3. Popescu-Neveanu P - *Curs de psihologie generală,* Bucureşti, 1977.
4. Mişel G - *Elev bun şi elev slab*, Bucureşti, 1976.
5. Creţu S - *Pedagogie generală,* Bucureşti, 1996.
6. Cosmovici A, Iacob L - *Psihologie Şcolară,* Ed. Polirom, Iaşi, 1999.
7. Gherasim LR, Butnaru S - *Performanţa Şcolară,* Ed. Polirom, Iaşi, 2013.

"THE LAST DAYS OF MUHAMMAD ATTA": A PORTRAIT OF THE ISLAMIC TERRORIST

Susana Bocsaru
Phd. Student, University of Bucharest

Abstract: Following the terrorist attacks of 9/11, Martin Amis felt that writing fiction seemed like a "pointlessly indulgent exercise", and writers needed to attend to "the facts of life." However, in "The Last Days of Muhammad Atta", Amis produces a fictionalized version of the attacks and attempts to paint a portrait of the new global enemy, the Islamic terrorist. Even though the story is a third person narration which typically confers objectivity, the inner motivations of Muhammad Atta, the first hijacker to crash a plane into the World Trade Center, are sought, in an effort to identify "the core reason" behind such abominable acts.

Keywords: 9/11, Muhammad Atta, Islamic terrorist, internal motivation, the Muslim Other.

A global event, broadcast live all over the world, September 11 and its repercussions outstretched far beyond the borders of the US. Novelist Martin Amis, author of Britain's best known fiction, was among the first British authors to take a position on the terror attacks immediately after the events. He became what may be called the ideologue of the situation post-September 11. In 2008, Amis published the volume *The Second Plane,* a collection of essays, book reviews and short stories, as a response to Marxist literary critic Terry Eagleton who had accused him of racism after an interview with Ginny Dougary for *The Times.*[1]

The pieces featured in this collection appear in chronological order form 18th September 2001 to 11th September 2007, and were initially publishedin *The Guardian, The Observer, The Times, The New Yorker,* and *The New York Times.*They cover Tony Blair's premiership and discuss the long lasting legacy of 9/11, which Amis views as a turning point in history. He comments on the nature of the threat in the British society and the constant feeling of anxiety and insecurity in the wake of the attacks, and criticises the British Muslim communities. In time, he adopts a firm anti-Islamist position. It is important to note that the 7th July 2005 London bombings are not discussed.

The two short stories featured in *The Second Plane* are “In the Palace of the End”, published in March 2004, and “The Last Days of Muhammad Atta", published in April 2006, both in *The New Yorker.* Amis' short stories focus on male characters, the main themes being violence, death, thwarted masculinity and loss of identity. They have not received favourable reviews. As one critic remarks, "It is perhaps a mark of the subject at hand that makes these two pieces among the most disappointing in the book."[2]

The fact that these two short stories were published in a periodical means that there is an imposed word limit and also a concern for the general readership of the publication. As a type of fiction, the short story focuses on one incident, has a single plot and setting, covers a short period of time (one day) and focuses on one character.

[1] Ginny Dougary, "The Voice of Experience", *TimesOnline,* 9th September 2006. http://www.ginnydougary.co.uk/2006/09/

[2] Michel Noble, "The Second Plane by Martin Amis" (31th March 2008) https://www.popmatters.com/the-second-plane-by-martin-amis-2496171842.html

In "The Last Days of Muhammad Atta", Martin Amis imagines the last few days in Muhammad Atta's life before crashing a plane into the Twin Towers. The narrative perspective is heterodiegtic- the third person narrator is not a character in his own narration.

The motto of the story is a quote from The 9/11 Commission Report: "No physical, documentary, or analytical evidence **provides a convincing explanation** of why [Muhammad] Atta and [Abdulaziz al] Omari drove to **Portland**, Maine, from **Boston** on the morning of **September 10**, only to return to **Logan** on Flight 5930 on the morning of September 11."[3] Since reality does not offer an explanation or concrete evidence in relation to Muhammad Atta's actions on that particular day, Martin Amis offers a fictionalized version of the missing hours. We find out that Atta has two reasons, both of them "puerile undertakings"[4] in retrospect: to meet the Imam and discuss how suicide clashes with the teachings of Islam, and to induce in one of his fellow hijackers, Ziad, a feeling of doubt and sorrow as to the possible rewards awaiting in heaven.

The story starts with Muhammad Atta waking up in a cheap hotel in Portland in the early morning of September 11, and follows his actions as he prepares to board on the plane that would be the first to crash into the World Trade Center. Atta is believed to be "the chief of operations", but two other 9/11 hijackers are mentioned: Ziad Jarrah on board of United 93, and Abdulaziz-al-Omari, on the same plane as Atta. The story describes the useless security checks at the airports, and the terrorist activities on board of Atta's plane: while other hijackers attack a stewardess, threaten and subdue the passengers, Atta gains control of the cockpit and flies the plane into the World Trade Center.

The third person narration gives the illusion of objectivity. It implies that the author should not let his personal opinions interfere with the representation of the narrative, which should be independent. It is not the case here. Amis' story, to paraphrase a commentator, seems to tell at every step what a British writer would think is going on in the mind of a Muslim terrorist than what it really is. Even the words used to recreate Atta's thoughts "sound a lot like Amis:"[5] "The themes of recurrence and prolongation, he sensed, were already beginning to associate themselves with his last day."'[6]

Most blatantly, the character is taken out of context and presented in the final day of his mission. As one commentator explains, "dead time doesn't do anything for fiction, which needs to function and if- as here- past, present and future are collapsed together then fiction is impossible."[7] Amis creates a character that is completely dehumanized, functioning like a machinery to destroy, most stunningly, for no reason other than a profound hatred for mankind. Amis intends to draw a portrait of the terrorist, the typical Islamist terrorist. Yet, his character is one-dimensional and simple. The character is on a path of self-destruction as the self dissolves into violence. The story is punctuated by flashbacks which give some details about Atta's preparations for this day, but the information is not credible.

[3]Martin Amis, "The Last Days of Muhammad Atta" in *The Second Plane. September 11: Terror and Boredom* (London: Jonathan Cape, 2008) 95.
[4] ibid., 99.
[5] Sameer Rahim, "Review of *The Second Plane* by Martin Amis", 29 January 2008. http://www.complete-review.com/reviews/amism/second.htm
[6] Martin Amis qtd in Rahim.
[7]Sam Anderson, "The Second Plane by Martin Amis" (10th July, 2010) http://dreisnerbooks.blogspot.com/2010/07/

There is a lot of introspection. The inner motivations of the character are sought. We find out that he is not religious, and that his only focus of his existence is the Islamist jihad. There is a reference to the six dozen of virgins waiting in heaven, and two discussions with the Sheik and the Imam who approve to the plan. But nothing except the thought of the coming death makes Atta smile: "It was 8.24. He laughed for the first time since childhood: he was in the Atlantic of the sky, at the controls of the biggest weapon in history."[8] Instead of an objective presentation of facts, we encounter a reflecting character.

Amis uses **irony** to highlight what he imagines to be the generally accepted values and behaviour of typical characters. The character he creates is chronically constipated, and suffers from terrible headaches. There is a grotesque depiction of Muhammad Atta. His breath smells like a "blighted river" as a result of "disused gastric juices bubbling up the sump of his throat".[9] He cannot not even stand to look at himself in the mirror and wonders how his "gangrenous" face did not seem suspect to the inspectors at the airports. He comments that in the future "the profiling wouldn't need to be racial: it would be facial merely."[10] One reviewer comments that Muhammad Atta is not credible at all: "*The face of Muhammad Atta* is the face that was repeated on TV screens worldwide in the months that followed 11 September…Atta can't see himself in his reflection, and Amis can't see him either: which makes him not a person but a **narrative black hole**." [11]

The character is, it seems, pretty mentally unstable. We find out about his training in the camps of Afghanistan. When the Sheik asks him if he is ready to die, he does not even want an answer. Dementia is probably written on his face. The sheik comments: "The question isn't necessary…I see the answer in your face."[12] The character is dehumanized, maimed by disgust and hatred of everything, even of his life.

Interestingly enough, we find that the terrorist is not motivated by religious belief: "Atta was not religious...If you took away all the rubbish about faith, then fundamentalism suited his character, and with an almost sinister precision."[13] Fundamentalism reflects his character traits: a frustrated individual, profoundly misogynistic, who likes the idea of brotherhood but "despises his fellow brothers", one who hates the idea of music and laughter and who sees life as an illusion. As the narrator explains, Muhammad Atta is an apostate, since an educated man cannot believe in religion. There is also contempt for romantic love and for staying alive.Jihad, for him, is a fashion he blindly believes in, until the end. Jihad is "the most charismatic idea of his generation."[14] Atta is a sadistic, ferocious character, not interested in religion. However, Islamic fundamentalism is fascinating to him by its strength. We find out that "Muhammad Atta… was doing it for the core reason and for the core reason only",[15] later explained as anticipated perpetuation of death: "The core reason was, of course, all the killing- all the putting to death. Not the crew, not the passengers, not the office-workers in the Twin Towers not the cleaners and the caterers, not the men of the NYPD and the FDNY. He was thinking of the war, the wars, the war-cycles

[8] Amis, 96.
[9] ibid., 97.
[10] ibid, 98.
[11] Sam Anderson, "The Second Plane by Martin Amis" (10th July, 2010) http://dreisnerbooks.blogspot.com/2010/07/
[12] Amis, 98.
[13] ibid., 102.
[14] ibid., 101.
[15] ibid., 99.

that would flow from this day". Also, for this individual "killing was divine delight. And your suicide was just a part of the contribution you made - the massive contribution to death."[16]Bringing about death was a way to give meaning to his existence: "All your frigidities and futilities were rewritten, becoming swollen with meaning."[17] For this character, death is the only meaningful active force in his life.

Thus, religion is used only as a mask to kill randomly. The reader can reach the sole conclusion that there could be no other possible explanation for Atta's actions other than sheer and indiscriminate violence. Moreover, neither Ziad nor the other hijackers are presented as especially religious. They were only caught in "a peer-group piety contest".[18] Later on, the narrator discloses that Ziad "wasn't doing it for love, or for God. He was doing it for the core reason, just like Muhammad Atta."[19] Atta was a chronically bored individual, for whom "all the time was dead time."[20] He believes the other face of terrorism is boredom and notices that "whatever else terrorism has achieved in the past few decades, it had certainly brought about a net increase in world boredom."[21]This is one of the statements that Amis never gets tired of expressing. Terrorism and boredom are flip sides of the same coin.

Interestingly enough, in the end, the suicide killer reflects on the inutility of the killings. The terrorist acts prove to be random and senseless: "And then the argument assembled all by itself. The *joy* of killing was proportional to the *value* of what was destroyed. But that *value* was something a killer could never see and never gauge. And where was the *joy* he thought he had felt—where was that *joy*, that itch, that paltry tingle? Yes, *how gravely he had underestimated it. How very gravely he had underestimated life*.[22] The killer's final revelation is about the value of life in itself. Also, the plural in the title may be used to imply that the murder-suicide act could be repeated forever.

Amis has been criticized for the simplicity of his character. As Kristiaan Versluys explains: “As a pure projection of Amis’s own viewpoint, Atta is utterly ‘othered.’ Having no access to the private thoughts of the historical Muhammad Atta, Amis has created a character that is the incarnation of his idiosyncratic take on Islamic terrorism.”[23]Moreover, it seems that Atta is nothing but a repressed and sexually frustrated individual, resembling the figure that Amis paints of Sayyid Qutb, the father of Islamism, in "Terror and Boredom", the central essay of the book. The sole character trait of Muhammad Atta seems to be misanthropy, as a result of frustration and a generalized dissatisfaction with life. The story is again a critique of Islam, a fictionalization of Amis' point of view on the subject, a comment on the horror of the attacks, the inefficiency of the security systems in western societies, the clash of values between the West and Islam, and the impossibility of drawing a moral equivalence between America and the Islamic world. The character is one-dimensional, ready formed. He is not on a path towards self-discovery as the self is complete.

The structure of the story is circular, of the play-rewind-play type: it begins and ends with the same sentence: “On September 11, 2001, he opened his eyes at 4 a.m., in

[16] ibid., 122.
[17] ibid.
[18] Amis, 96.
[19]ibid., 115.
[20]ibid., 113.
[21]ibid., 108.
[22] ibid.,, 124.
[23]Kristiaan Versluys, *Out of the Blue: September 11 and the Novel* (Columbia University Press, 2009) 160.

Portland, Maine; and Muhammad Atta's last day began."[24]The circular structure could suggest the fact that, among the crowds of believers, whether they are Islamists, Christians or of any other religion, there could be a Muhammad Atta. Fictionalizing his last day may as well be a fictionalizing of the last day of every religious fanatic (more or less a believer) who blows himself up, or commits abominable crimes against those around him, having that core motivation which is impossible to explain or comprehend by a person who uses reason as a guiding principle in life, not fanatic blindness, which is sometimes senseless.

Some critics believe that "The Last Days of Muhammad Atta" barely deserves the name "fiction", since it merely reiterates all the arguments that Amis advances throughout the book. Amis does not create a credible character. He is one-dimensional, not autonomous, and speaks with the author's voice. Moreover, there is no trace of humanity, since even religious motivation is negated. The Islamic fundamentalist is presented as irrational and impossible to comprehend or enter into a meaningful conversation with. Islamic fundamentalism becomes the absolute Other with whom there could be no common discourse.

BIBLIOGRAPHY

Volumes:
Amis, Martin. *The Second Plane. September 11: Terror and Boredom.* London: Jonathan Cape, 2008.

Versluys, Kristiaan. *Out of the Blue: September 11 and the Novel.* Columbia: Columbia University Press, 2009.

Articles:
Anderson, Sam. "The Second Plane by Martin Amis", 10th July, 2010.
http://dreisnerbooks.blogspot.com/2010/07/
Dougary, Ginny. "The Voice of Experience". *TimesOnline,* 9th September 2006.
http://www.ginnydougary.co.uk/2006/09/
Noble, Michel."The Second Plane by Martin Amis", 31st March 2008.
https://www.popmatters.com/the-second-plane-by-martin-amis-2496171842.html.
Rahim, Sameer "Review of *The Second Plane* by Martin Amis", 29 January 2008.
http://www.complete-review.com/reviews/amism/second.htm

[24]Amis, 124.

THE INFINITIVE PHRASE- A CONTROVERSY WITH STYLISTIC VALUE

Elena Boştenaru
PhD. student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract:The aim of this paper is to point out the controversies risen with regard to the infinitive. Although a wide number of theoreticians claim that it lacks predication, we attempt to demonstrate that the predication exists and that the infinitive can be considered predicate when a lexical subject emerges or when its regents are the verbs „to be" or „to have", with whom it establishes a subordination relation, mediated through a relative. Moreover, its imperative character provides the text with a stylistic value that is more prominent than the one generated by the subjunctive.

Keywords: infinitive, controversy, predication, change, phrase

0. Contextualizare

Aşa cum afirmă Valeria Guţu-Romalo, „în ultima jumătate de secol, varianta literară, consolidată în configuraţia ei unitar sintopică, a cunoscut o largă extindere în comunicarea oficială şi publică, înlocuind sau dublând pentru largi categorii de vorbitori variantele regionale, ceea ce favorizează răspândirea ei spontană sub forma propagării mimetice. Norma ajunge să funcţioneze (şi) ca model spontan."[1]

În contextul în care tehnologia avansează de la o zi la alta, prin analogie, se schimbă şi perspectiva gramaticală. De la tradiţional, se trece, din ce în ce mai pronunţat, la generativism. Totuşi, discursul şi perspectiva asupra limbajului rămân constante. Orice act comunicaţional trebuie să respecte pe de-o parte schema lui R. Jakobson, iar pe de alta, principiile de natură integralistă, susţinute de Eugeniu Coşeriu. Odată cu noile perspective, situaţia se schimbă, generând controverse. Astfel, dacă potrivit acestuia „corespund domeniului «determinării» toate acele operații care, în limbaj ca activitate, se execută *pentru a spune ceva despre ceva prin intermediul semnelor limbii*, adică pentru a «actualiza» şi a orienta spre realitatea concretă un «semn virtual"[2], în GBLR situaţia nu mai stă aşa, criteriul sintactic alternând cu cel semantic.

Studiul de față dorește să evidențieze problemele pe care le pune infinitivul în interiorul textului literar, morfologic și sintactic, și cum influențează paradigma stilistică aceste elemente gramaticale.

1. Circumscrierea fenomenului predicativității

Privind sincronic şi diacronic verbul, observăm ca fiind constantă dihotomia: moduri predicative vs. moduri nepredicative. În acest sens, se impun câteva precizări cu privire la fenomenul gramatical al predicaţiei. Studii complexe, în acest sens, realizează Ştefan Hazy în lucrarea intitulată „Predicativitatea: determinarea contextuală analitică", G. G. Neamţu în teza „Predicatul în limba română" şi D. D. Draşoveanu.

[1]Valeria Guţu-Romalo, „Între „model" şi „normă", în Studii Lingvistice. Omagiu profesoarei Gabriela Pană Dindelegan, la aniversare, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007, p. 160.
[2] Eugeniu Coșeriu, Curs de lingvistică generală, Facultatea de Litere, Cluj-Napoca.

În opinia specialiștilor, predicativitatea presupune o relaţie strânsă subiect-predicat, relaţia de „inerenţă”[3], având drept punct de plecare trei mari elemente: modul, timpul şi persoana. În esenţă, predicaţia nu face altceva decât să redea „raportarea conţinutului unui enunţ la realitatea obiectivă reflectată”.[4]

Punând în aceeaşi ecuaţie predicativitatea şi caracterul nepersonal controversat al infinitivului, sincronic şi diacronic, se impun câteva observaţii, care ne vor ajuta în înțelegerea importanței infinitivului la nivel interpropoziţional într-un text literar.

Verbele aflate la modul infinitiv cunosc categoria modului, pe cea a timpului şi pe cea a diatezei. Un astfel de verb poate avea într-un enunţ subiect propriu, distinct de cel al verbului predicat.[5] Lipsa schimbării formei după număr şi persoană nu este un act singular, în aceeaşi situaţie fiind şi formele verbale aflate la conjunctiv perfect.[6]

Luând în considerare perspectiva clujeană, infinitivul poate face parte dintr-o sintagmă, în interiorul unui enunţ. Potrivit noii abordări de organizare a gramaticii, propuse de GALR 2005-2008, infinitivul poate fi centrul unui grup verbal, grup verbal independent de grupul verbal cu centru verb aflat la mod predicativ, cu funcţie de predicat prototipic;

În ceea ce priveşte poziţia în frază, acesta poate sta oriunde, dar studiile arată că de cele mai multe ori se află în poziţie initial, căci se vizează valența sa emfatică.

Semantic, se comportă ca un mod predicativ. Prin urmare, luând în calcul observaţiile de mai sus, putem considera infinitivul ca fiind un predicat semantic, negreşit, iar pentru că selectează un subiect căruia îi impune caz, e adevărat că ajutat de cliticele pronominale sau de deictice, poate fi predicativ şi morfologic. Acesta îndeplineşte regula primordială a predicativităţii (chiar dacă mediat), stabilindu-se inerenţa de care vorbesc D. D. Draşoveanu şi G. G. Neamţu. Dat fiind că regula este îndeplinită doar mediat şi doar în cazul în care infinitivul selectează un subiect propriu, îl vom numi mod semipredicativ.

2. Infinitivul - mod nepersonal cu multiple valențe

Tradițional vorbind, ca mod nepersonal, infinitivul îndeplinește mai multe funcții sintactice, fapt stipulat de Gabriela Pana Dindelagan în capitolul consacrat verbului din GALR 2005/2008.

Aruncând o privire peste aceste funcții sintactice, observăm că îi este foarte ușor să ocupe pozițiile sintactice pe care le are de obicei substantivul, mai dificil de realizat fiind pozițiile circumstanțiale. Acestea sunt mai greu de identificat în limba scrisă, nefiind foarte uzuale. Totodată, se poate observa că, de cele mai multe ori, infinitivul se află în poziție inițială. Reținem câteva lucruri esențiale cu privire la comportamentul infinitivului în interiorul propoziției. Astfel, acesta își păstrează din limba latină natura dual și, de fiecare

[3] D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, p. 205.

[4] Paula Nemţuţ, *Moduri nepersonale ale verbului în limba română contemporană*, Editura Universităţii din Oradea, Oradea, 2011, p. 43.

[5] În cazul în care verbul aflat la modul infinitiv are subiectul său, se pune problema apariţiei într-o propoziţie a două subiecte. Ţinând cont şi de raportul de unu la unu stabilit între subiect şi predicat, am putea vorbi despre un predicat aflat la modul infinitiv, profitând de logica inversă a fenomenelor gramaticale. De asemenea, în sprijinul afirmaţiei ar veni şi teoriile lui D. D. Draşoveanu care vorbeşte în acest caz de un propredicat şi cea a Ecaterinei Teodorescu ce avansează ideea de frază în contextul semnalat de noi.

[6] Lingviştii optează pentru a încadra modul conjunctiv, varianta sa perfectă, în categoria modurilor predicative, luând în considerare natura sa istorică. Totodată, se doreşte evitarea controverselor pe care le-ar produce scindarea modului conjunctiv în două categorii, cel prezent să aibă valenţe predicative, iar cel perfect valenţe nepredicative. Ar fi foarte nepotrivit din moment ce lexico-semantic transmit acelaşi conţinut. Temporalitatea este cea care ar face diferenţa predicativ-nepredicativ, timpul nefiind chiar trăsătura definitorie a verbelor (ea apare şi la clasa gramaticală a a adverbelor). În plus, se poate observa trecerea extrem de uşoară de la infinitiv la conjunctiv, existând o echivalenţă totală la nivelul conţinutului transmis.

dată, îndeplinește contextual funcții sintactice specifice.Funcțiile de nume predicativ și de element predicativ suplimentar îi reconfirmă infinitivului funcția de complinire de ordin predicativ. Capacitatea sa de a ocupa poziția de subiect reprezintă o moștenire din latină, fiind prezentă și în limba franceză, fapt care ne oferă prilejul de a ne baza în analizele noastre viitoare (la nivel interpropozițional) pe premisele și implicațiile istorico-etimologice;

Este vizibil faptul că infinitivul verbal reușește să ocupe foarte ușor poziția de circumstanțial, cel nominal având o mai mare nevoie de prepoziții, care să sugereze necesitatea apariției unei anumite circumstanțe.

Irina-Elena Pavel face o analiză complexă a felului în care infinitivul evoluează în toate limbile romanice, bazându-și studiul pe o complexă susținere etimologică. Ajungând la pozițiile circumstanțiale pe care le ocupă infinitivul, aceasta reușește să identifice perioada în care acestea devin recurente: „Originea infinitivului final, în variantă prepoziţională şi neprepoziţională, trebuie investigată în latina populară, unde funcţiona ca regim al verbelor *movendi*, aşa cum originea infinitivului cu valoare consecutivă este o concretizare a verbului cauzativ *facĕre*. Deşi limba română a evoluat mai lent, prima dovadă a CS fiind înregistrată abia în secolul al XVI-lea p. Chr., aceasta dezvoltă considerabil aria circumstanţialului. În prezent, ea atestă şi existenţa infinitivului cu valoare concesivă."[7]

Infinitivul scurt prototipic are funcții sintactice, după cum am observant atât în contextele identificate de Gabriela Pană Dindelegan, cât și în exemplele personale, preluate din literatura română, prin combinarea cu o serie de prepoziții. Isabela Mihaela Nedelcu sugerează că „posibilitatea infinitivului de a se asocia cu prepoziții ca *din, în, lângă, la, cu*, reprezintă un argument pentru a demonstra natura nominală a infinitivului scurt în română."[8] Totuși, prezența contextuală a prepozițiilor care coexistă cu un infinitiv scut nu este un argument suficient pentru susținerea naturii sale nominale, în măsura în care poate apărea și fără prepoziții, cu un subiect propriu, lexicalizat sau nu.

În ceea ce privește topica, infinitivul se poate afla atât în poziție inițială, cât și în poziție mediană sau finală în interiorul propoziției. Cum îndeplinește foarte ușor funcția de circumstanțial, premisele predicativității sunt foarte puternice, fapt recurent în prezentarea poziției noastre la nivel interpropozițional a infinitivului.

3. Construcții infinitivale- controverse și valori (con-)textuale

Verbul are un rol semantico-sintactic extrem de important, întrucât în interiorul propoziției trebuie să atragă de-o parte și de alta instanțele gramaticale, subiectul și obiectul (direct sau indirect). Practic, din postura de nucleu al comunicării, nu face altceva decât să atribuie roluri tematice, „asigurând, totodată (…) coeziunea componentelor."[9]

În ceea ce privește perspectiva pragmatică, este partea gramaticală ce înglobează principalele clase ale deixisului, aspectul, timpul și persoana, elemente care determină relația de interdependență cu subiectul, căruia i se impune cazul nominativ.

Dacă verbele la moduri personale respectă tiparul de mai sus, cele la moduri nepersonale se comportă diferit, spun unii specialiști, pierzând din atributele de natură verbală. În consecință, verbul cu formă nonfinită își pierde autonomia enunțiativă, semantico-enunțiativ vorbind, pierde mărcile deictice, dar poate apărea, în același timp, în două ipostaze,

[7] Irina-Elena Pavel, *Infinitivul și construcțiile infinitivale latino-romanice,* Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2013, p. 249-250.
[8] Isabela Mihaela Nedelcu, *Particularități sintactice ale limbii române în context romanic. Infinitivul,* Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București, 2013, p. 53.
[9] Simona-Nicoleta Tămaș, Amelia Barbu, *Verbul. Infinitivul,* Editura Sitech, Craiova, 2014, p. 16.

termen subordonat și centru de grup (centru paralel cu un altul, guvernat de verbul aflat la mod predicativ).

Fiecare dintre cele patru moduri nepersonale se află la limta dintre clasa verbelor și o altă clasă gramaticală, determinând coexistența unor categorii gramaticale eterogene. Un caz particular îl reprezintă infinitivul și gerunziul. Infinitivul nu pierde total mărcile deictice. Acesta realizează opoziții esențiale: *temporală* - **prezent vs. perfect**, *de tranzitivitate*- **tranzitiv vs. intranzitiv,** *de diateză,de aspect*, dar și pe cea care vizează distincția **personal vs. impersonal.**

De asemenea, este interesant ce implicații semantico-sintactice și pragmatice presupune infinitivul atunci când intră în structuri complexe, de tipul construcțiilor infinitivale cu regent „a fi" sau „a avea".

Înainte de a discuta despre statutul infinitivului la nivelul frazei, este necesar să facem o distincţie de natură terminologică. Optăm pentru denumirea „Construcții infinitivale", nu pentru cea de „structuri infinitivale", din rațiuni logice. Potrivit DEX-ului, „structura" trimite la capacitatea de punere împreună a unor elemente. „Structura gramaticală" presupune, potrivit MDE, „modul specific fiecărei limbi de a organiza cuvintele în propoziții și fraze"[10]. Prin extrapolare, „structura infinitivală" ar trimite la modul de organizare al infinitivului într-un enunț. Or, infinitivul își pierde rolul de organizator enunțiativ, generând multiple probleme semantico-sintactice. Cum acesta este organizator de grup verbal, cu regim independent prin raportare la grupul guvernat de verbul predicat din enunț, fiind, totodată pasibil de o înlocuire cu un conjunctiv, considerăm oportună utilizarea conceptului de construcţie, „construcţie infinitivală".

Dacă la nivel intrapropozițional infinitivul este mai ușor de explicat, situația se complică atunci când vine vorba de statutul său interpropozițional. Un astfel de caz îl constituie prezența sa în imediata apropiere a unui relativ, având drept regente verbele „a fi" sau „a avea", cum am spus și mai sus. Potrivit GALR 2005/2008, „precedat de pronume sau adverbe relative, în relație sintactică cu verbul *a avea* sau *a fi,* infinitivul intră în alcătuirea *construcțiilor infinitivale relative,* o variantă de structură *de constituent semantic dezvoltat* prin care realizează funcții sintactice de subiect sau de complement"[11]. Situația este extrem de delicată, gramaticienii având opinii diferite. Analizându-le, perspectiva personală conturată devine una foarte clară. Infinitivul nu este un mod nepersonal oarecare, lucru care determină câteva observații particulare.

În ceea ne privește, considerăm că infinitivul trebuie luat drept mod predicativ în mai multe situații, pe care le vom reda, bazându-ne pe patru elemente esențiale, substratul latinesc, aspectul comparativ cu limba franceză, limbă neolatină, aspectul analogic cu alte părți de vorbire considerate a fi predicative și pe concepția tipologică[12] a lui Eugeniu Coșeriu, pe care l-am amintit și în debutul articolului.

Coroborarea acestor elemente, trebuie precedată de o definire a concepției tipologice coșeriene. Prin aceasta, se înțelege aplicarea unui demers inductiv ce presupune extragerea din interiorul limbii române, printr-o amplă analiză, a principiilor și a procedeelor semnificative de natură structural-organizatorică. Existând deja baza propusă de Saussure, *parole vs. langue*, lingvistul român presupune o distincție în patru straturi, vorbire-normă-sistem-tip. Fiecare element evidențiat de Coșeriu contribuie, în viziunea Gabrielei Pană Dindelegan, la „abstractizare, tipul lingvistic fiind nivelul de abstractizare cel mai înalt, chintesență a organizării semnificative dintr-o limbă, în stare să explice nu un fapt sau mai

[10] MDE, București, 1978.
[11] GALR, vol II, p. 83, București, 2008.
[12] E. Coșeriu, „Tipologie" în *DSL,* 2000, p. 541-543.

multe fapte de limbă, ci numeroase procedee și principiile semnificative ale sistemului analizat."[13]

Premisele concluziilor de natură ideologico-metodică fiind bine delimitate, trecem la expunerea propriu-zisă a motivelor pentru care considerăm infinitivul verb predicativ, contextual, și construcțiile infinitivale propoziții finite. Ca toate celelalte moduri verbale[14], infinitivul cunoaște câteva valori, printre care și cea injonctivă, ce obligă considerarea sa ca mod predicativ în propozițiile principale, unice. Acesta nu cunoaște categoriile gramaticale interdependente de mod și timp pentru a putea stabili o relație „personală, marcată flexionar" cu subiectul lexicalizat sau din afara enunțului, fapt care nu împiedică, în viziunea noastră, absența predicativității. Prin analogie cu adverbul și cu interjecția, predicate ale unor propoziții simple, cu subiect zero, când sunt urmate de conjuncția „că", părțile de vorbire neflexibile ce nu cunosc persoana și numărul, suntem de părere că absența deixisului, este un motiv insuficient pentru a nega predicativitatea infinitivului

Infinitivul comută cu conjunctivul, fapt evidențiat tot timpul de lingviștii care îi resping celui dintâi predicativitatea. Totuși, aceștia nu țin seama de ceea ce subliniază Ionuț Pomian, invariabilitatea formală a conjunctivului perfect. Astfel, înlocuirea infinitivului cu conjunctivul perfect, pe motiv că nu realizează opozițiile de timp și persoană, este improprie, chiar ilogică. În varianta perfectă, conjunctivul se comportă la fel ca infinitivul. În consecință, și acest aspect este un argument puternic în susținerea predicativității infinitivului.

Dacă lingviștii îi acceptă predicativitatea în propozițiile principale, chiar regent uneori, este abuzivă negarea sa în subordonate. În ambele contexte relația de inerență subiect-predicat e blocată. Negarea caracterului predicativ, în condițiile în care infinitivul își selectează un subiect propriu, diferit de cel al verbului din regentă, pe motiv că relația subiect-verb la modul infinitiv nu este una bilaterală, ci unilaterală, bazată pe elemente de natură anaforică, nu deictică, este iarăși absurdă. Practic, prin negarea predicativității infinitivului, se neagă și capacitatea subiectului, prezent contextual, lexicalizat sau nu, de a selecta un predicat. De asemenea, am putea vorbi despre un subiect care își blochează orice relație cu un verb, lucru imposibil de acceptat.

Construcțiile speciale, unde regentul propoziției guvernate de un infinitiv se introduce printr-un relativ, pronume sau adverb, este verbul „a avea" sau „a fi", situația nu e așa de complicată pe cum o fac gramaticienii să pară, atunci când neagă orice posibilitate ca infinitivul să ocupe poziția sintactică de predicat. În momentul în care în frază apar simultan un relativ și conjuncția „să", cea din urmă își pierde valoarea de relatem, rămânând doar marcă a conjunctivului, fapt ce obligă la tragerea concluziei că puterea relaționară a unui relativ este mai mare decât cea a conjuncției. Paralel, analizând situațiile: Desigur că vine./Iată că vine./ N-are cine să vină./N-are cine veni., relativul nu mai are o așa mare putere relațională. Dacă în cazul conjuncției subordonatoare „că", puterea relațională conjuncțională e așa de mare încât transformă în predicat un adverb sau o interjecție[15], în cazul lui „să", lucrurile sunt diferite, puterea sa fiind diminuată de capacitatea de a intra în construcția analitică a conjunctivului și de a fi precedată de un relativ. În această ecuație, relativul este relatem prin excelență doar dacă e urmat de un „să" morfematic, altfel, este mult mai slab relațional decât un „că" conjuncțional, lipsindu-i capacitatea de a impune predicativitate verbului succedent. Lucrul acesta ultim este imposibil de acceptat, întrucât analizând originea

[13] Gabriela Pană Dindelegan, *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări,* Editura Humanitas, București, 2003, p. 211.

[14] A se vedea, în special, conjunctivul cu valoare imperativă, considerat de G. G. Nemțu „o modalitate specială de a realiza conținutul gramatical imperativ, unul mai puțin categoric", în *Teoria și practica analizei gramaticale. Distincții și... distincții,* Ediția a III-a. Editura Paralela 45, Pitești, 2008, p. 179.

[15] O analiză a interjecției și a adverbului cu valori predicative face și G. G. Neamțu în lucrarea dedicată predicatului, (op. cit., p. 29).

relativului și a conjuncției „că” putem găsi puncte comune, mai ales în latura pronominală a relativului. Totodată, privind în ansamblu categoria relatemelor lexicale intrapropoziționale, trebuie să le oferim tuturor același loc. Un relativ trebuie să aibă aceeași putere relațională cu o conjuncție sau cu un nehotărât, mai ales că are dublă funcție, la nivel intra și la nivel inter. Puterea realțională nu trebuie să fie influențată de acest ultim detaliu, capacitatea de a ocupa o anumită poziție sintactică nu îi scade capacitatea relațională. În plus, pot apărea situații ilogice, așa cum am văzut în cazul analizei construcțiilor infinitivale cu relative propusă de D. Irimia.

Întrucât considerăm prezența subiectului foarte importantă, dincolo de analogia cu părție de vorbire neflexibile, adverbul și interjecția, și luând în considerație și faptul că nu toate adverbele și interjecțiile pot deveni predicate, putem vorbi despre două tipuri de infinitiv, cel care selectează un subiect propriu și cel care reia subiectul regentei,

Aflat la diateza reflexivă, verbul are, intrinsec, un pronume reflexiv care conduce, obligatoriu, spre o persoană. Astfel, chiar dacă nu este prezent un raport marcat, anaforic, se realizează relația cu un subiect care face această acțiune, care este lexicalizată în forma unui nume de acțiune. Contextual, se poate vorbi despre o relaționare „cine-ce face”, dar nemarcată flexionar. Absența desinențelor de număr și de persoană nu trebuie să împiedice relația subiect-predicat, dacă există un alt mijloc prezent, în speță, reflexivul aflat în cazurile dativ sau acuzativ.

Subiectul și predicatul nu se află într-o relație de subordonare, fiecare îi impune celuilalt anumite categorii gramaticale. Faptul că subiectul există, dar nu impune număr și persoană, dar primește restricția de a sta în cazul nominativ, nu înseamnă că relația acestor poziții sintactice este anulată. Nu mai este bilaterală, ci unilaterală, iar unilateral nu este egal cu zero. Se poate vorbi despre o predicație validată doar pe jumătate, infinitivul putând fi considerat semipredicativ.

4. Concluzii

În concluzie, coroborând toate observațiile conclusive expuse mai sus, putem conchide că infinitivul are toate premisele, diacronic, sincronic și analogic, să fie considerat un mod predicativ în momentul în care realizează o relație cu un subiect, prezent faptic sau subînțeles.

Prin urmare, dat fiind că nu în toate contextele subiectul se poate identifica, îl considerăm mod semipredicativ, generator al unui semipredicat, ceea ce obligă considerarea tuturor construcțiilor cu acesta purtătoare de semipredicativitate. Așa cum am susținut și în cazul relației unilaterale, semipredicativ nu este echivalent cu zero, ci e doar o consecință a unilateralității, referindu-se strict la absența persoanei și a numărului din flexiunea verbală. Prin urmare, propoziția guvernată de un semipredicat și introdusă printr-un relativ (la fel de important relațional ca un „că” ce impune predicativitate interjecției și adverbului) este una finită, nu semi-finită, semipredicatul comportându-se ca un predicat în acest context datorită relativului. Astfel, susținem cu tărie că toate construcțiile infinitivale sunt propoziții finite, pe care le vom numi după model francez, relativ-infinitivale subiective (sujet) și relativ-infinitivale completive directe (COD).

BIBLIOGRAPHY

1. Coșeriu, Eugeniu, „Tipologie” în *DSL,* 2000, p. 541-543.
2. Coșeriu, Eugeniu, Curs de lingvistică generală, Facultatea de Litere, Cluj-Napoca.
3. Dindelegan, Gabriela Pană, *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări,* Editura Humanitas, Bucureşti, 2003.

4. Drașoveanu, D. D., *Teze şi antiteze,* Editura Dacia, Cluj-Napoca.
5. GALR, vol II, p. 83, București, 2008.
6. Guţu-Romalo, Valeria, „Între „model" şi „normă", în Studii Lingvistice. Omagiu profesoarei Gabriela Pană Dindelegan, la aniversare, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007.
7. MDE, București, 1978.
8. Nedelcu, Isabela Mihaela, *Particularități sintactice ale limbii române în context romanic. Infinitivul,* Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București, 2013.
9. Nemțu, G. G. „o modalitate specială de a realiza conținutul gramatical imperativ, unul mai puțin categoric", în *Teoria și practica analizei gramaticale. Distincții și... distincții,* Ediția a III-a. Editura Paralela 45, Pitești, 2008
10. Nemţuţ, Paula, *Moduri nepersonale ale verbului în limba română contemporană*, Editura Universităţii din Oradea, Oradea, 2011.
11. Pavel, Irina-Elena*, Infinitivul și construcțiile infinitivale latino-romanice,* Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2013.
12. Tămaș, Simona-Nicoleta, Amelia Barbu, *Verbul. Infinitivul,* Editura Sitech, Craiova, 2014.

THE IMPORTANCE OF SPONTANEOUS AND SEMI-SPONTANEOUS SPEECH AND ITS ANALYSIS IN APHASIA EVALUATION

Réka Incze (Kutasi)
PhD student, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: As an acquired language disorder aphasia affects millions of people worldwide. One of the difficulties that aphasic patients usually encounter is the inability to produce well-structured sentences. Even if patients are aware of what they would like to say or express they are often unable to utter words which are syntactically correct. A lot of sentence production impairments have been described during the years and a few generalizations have appeared. In order to help researchers create a generalized list of deficits that occur during aphasic speech, aphasic patients' spontaneous or semi-spontaneous speech samples have been analyzed.

Keywords: aphasia, language impairment, semi-spontaneous speech, picture description

One of the difficulties that aphasic patients usually encounter is the inability to produce well-structured sentences. Even if they are aware of what they would like to say or express they are often unable to utter words which are syntactically correct. A lot of sentence production impairments have been described during the years and a few generalizations have appeared. In order to help researchers create a generalised list of deficits that occur during aphasic speech, spontaneous or semi-spontaneous speech samples produced by aphasic patients have been analysed. Spontaneous speech can be elicited in many different ways but one of the most used elicitation technique is conversation elicited through *personal narratives*.

1. Spontaneous speech and its analysis

As the disturbance of spontaneous speech is the clearest and most noticeable evidence of aphasia, its analysis has become extensively widespread representing a real aid in the diagnosis and classification of aphasia[1]. Its analysis is also very important as it provides the most complete and exquisite reflection of language abilities in case it is analyzed from a linguistical point of view. The analysis of spontaneous speech has also been used for the categorization of aphasics into motor or non-fluent types (disturbed speech production but intact comprehension) and sensory or fluent types (intact production, disturbed comprehension)[2]. Above this, research conducted report that speech comprehension is disturbed in all aphasics, therefore the analysis of spontaneous speech is significantly more important for the assessment of aphasia. More, spontaneous speech analysis is essential for treatment as the results obtained after its analysis can be beneficial in planning an adequate treatment plan.

[1] H. Goodglass, F. A. Quadfasel & W. H Timberlake, *Phrase length and the type and severity of aphasia,* in *Cortex*, 1, 1964, pp. 133-153.
[2] C. Wernicke, *Der Aphasische Symptomencomplex. Eine Psychologische Studie auf Anatomischer Basis*. Breslau, Cohn, Franck & Weigert, 1874. (English translation, in R. A. Cohen & M. W. Bartowsky (Eds.), *Boston Studies in the Philosophy of Science*, Vol. IV, Dordrecht, Reidel Publishing Company, 1969, pp. 34-97.

1.1. Personal narratives

According to Garro and Mattingly "the role of personal narratives is that of decoding and reframing the past to make sense of the present and provide an orientation for the future".[3] The authors highlighted that the production of a narrative is an active and valuable process that relies on one's personal as well as cultural resources. Stories can be a helpful aid for learning about and at the same time observing aphasic people's speech and the mistakes they make as a result of their medical condition. At the end of the nineteenth century, Sigmund Freud pointed out the therapeutic importance of personal narrative by stating that „the symptom carries a meaning and is connected with the experience of the patient."[4]

Personal narratives are highly regarded as they are important for the everyday life of aphasic people and they offer outstanding information on a wide variety of linguistic and extralinguistic competences. In 1997, Labov emphasized that „narratives are privileged forms of discourse that play a central role in almost every conversation".[5]

The use of personal narratives in aphasia evaluation and treatment has been suggested as they are a helpful aid in re-establishing an aphasic person's identity. In order to retell a story, the patient needs to possess narrative competence. However, it is demonstrated that in case of a severely impaired speech the ability of an aphasic to make a „point" with a personal narrative may be damaged.

Personal narratives are multi-functional, meaning that they can be referential (telling events clearly) and evaluative (emphasize the principal data in the narrative).[6] Data from past research suggests that aphasic patients have a difficulty in re-telling events in a clear manner, meaning that the referential function of the narrative is vulnerable. On the other hand, aphasic patients are somehow obliged to use a so-called evaluative language, which, according to Armstrong[7], represents a difficulty for them as they tend to misuse evaluative verbs and clauses.

When using narratives as elicitation tasks, the performance of personal narratives is the first task aphasic patients are asked to complete. At the beginning of the session, the patient is asked to narrate or to simply tell his/her stroke story afterwards, being asked to recount a happy or a sad event from his/her life and in the end to describe his/her actual state of well-being. Besides their use in investigating coherence, clarity, reference, temporal-causal sequencing and evaluation, personal narratives can also be used for investigating lexical and grammatical errors in aphasic speech.

Narratives include information regarding people, time, action and location. Expressing information like, who did the action, what actually happened, where did it take place, what exactly happened are impaired in people with aphasia.[8]

Narratives are also extremely important in aphasia therapy as well. By telling his/her story, the aphasic patient tries to accept what happened to him/her and reintegrate himself/herself into society. A personal narrative is seen as „a window into individual life

[3] L. Garro, C. Mattingly, *Narratives as construct and construction*, in *Narrative and the Cultural Construction of Illness and Healing,* C. Mattingly and L. Garro (Eds), Berkley, University of California Press, 2000, p.7.
[4] Freud Sigmund, *A general introduction to psychoanalysis*, New York, Boni and Liveright, 1920, p. 221.
[5] W. Labov, *Some further steps in narrative analysis,* in *Journal of Narrative and Life History*, 7, 1997, p. 396.
[6] R. Jakobson, *On language* (L. R. Waugh & M. Monville-Burston, Eds.), Cambridge, MA, Harvard University Press, 1990.
[7] Elizabeth Armstrong, *Expressing opinions and feelings in aphasia: Linguistic options,* in *Aphasiology*, 19:3-5, 2005, p. 286.
[8] H. K. Ulatowska, L. Allard, & S. B. Chapman, *Narrative and procedural discourse in aphasia,* in Y. Joanette & H. H. Brownell (Eds.), *Discourse ability and brain damage: Theoretical and empirical perspectives*, New York, NY, Springer-Verlag, 1990, pp. 180–198.

[.....] from which to see [.....] how meaning and understanding have been constructed and or reconstructed".[9]

2. Semi-spontaneous speech and its analysis

The main aim of linguistic rehabilitation for aphasic speakers is the enhancement of their day-to-day communication. Conversation and turn-taking are evidently considered to be important in speech production[10] though in clinical practice a more controlled type of discourse context is preferred, like storytellings and picture descriptions which can be defined as semi-spontaneous discourse production[11]. The assessment of semi-spontaneous speech has been used in aphasia therapy since 1972 by Goodglass and Kaplan[12] with the help of a stimulus in the form of the *Cookie Theft* drawing. Since then, researchers have been using semi-spontaneous speech in the assessment and treatment of aphasia in order to point out its importance and usefulness in aphasic discourse analysis..

2.1. Picture description

Picture description was and is one of the most extensively used elicitation technique as discourse samples produced by aphasic speakers in this way can be easily compared. Researchers have used it and are still using it as it is the most efficient way to analyse aphasic speech.

Picture stimuli utilized in the assessment and treatment of patients with aphasia vary from single pictures, action pictures to picture sequences.[13] The analysis of connected speech has helped clinicians to understand how patients suffering from aphasia use the standard rules of a language and their predefined patterns.[14] The development of stimuli based on single picture description or a picture sequence has aided therapists to assess the elicited narrative discourse from a different point of views in a clinical setting. Undoubtedly, picture stimuli have been utilized to a great extent in the assessment of speech of people with aphasia. Luria[15] emphasizes that pictures used for clinical discourse elicitation are of two types. Thus, there are simple and complicated pictures. When using simple pictures as an elicitation task, researchers have to be aware that these do not offer enough information unlike complicated

[9] B. De Vries, A.J. Lehman, *The complexity of personal narratives,* in *Birren J., Kenyon GM, Jan-Erik R, Schroots JJF, Svensson T, eds. Aging and Biography: Explorations in Adult Development,* New York, Springer Publishing Co. 1996, p. 153.
[10] S. Beeke, R. Wilkinson, & J. Maxim, *Exploring aphasic grammar 1: a single case analysis of conversation,* in *Clinical Linguistics & Phonetics*, 17, 2003a, pp. 81–107.
[11] R. Prins, & R. Bastiaanse, *Review: analysing the spontaneous speech of aphasic speakers,* in *Aphasiology*, 18, 2004, p. 1076.
[12]H. Goodglass & E. Kaplan, *The assessment of aphasia and related disorders*, Philadelphia, Lea & Febiger, 1972.
[13] P. S. Myers, & C. W. Linebaugh, *The use of context-dependent pictures in aphasia rehabilitation,* in R. H. Brookshire (Ed.), *Clinical Aphasiology Conference Proceedings*, Minneapolis, MN, BRK Publishers, vol.14, 1984, p. 145.
[14] L. E. Nicholas & R. H. Brookshire, *A system for quantifying the informativeness and efficiency of the connected speech of adults with aphasia,* in *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 36, 1993, p. 338.
[15]A.R. Luria, *Higher cortical functions in man* (B. Haigh, Trans.), New York, Basic Books, [Original work published 1962.], 1962, p. 363. Available at: https://goo.gl/5WRD5e, accessed: March 10th, 2018.

pictures do. Complicated pictures or complex[16] ones help the patient formulate a story by giving him/her the possibility to see what happened before the climax.

Nicholas and Brookshire[17] have used a three-picture sequence with patients with aphasia in order to determine whether the patient is able to utter sufficiently intelligible words in order to be included in a study that they wanted to perform. In order to assess whether aphasics are able to understand the main idea of a topic and on how well do they perceive it, Nicholas and Brookshire[18] have also used the picture descriptions, by using four single pictures, two picture sequences. The research was conducted on 20 brain-damaged adults and 20 adults suffering from aphasia. Each of the pictures presented a series of events which the aphasic patient had to follow so as to create a story. The pictures were presented to the patients individually, put in from of him/her and the examiner asked the subject to talk about them, leaving the pictures on the table until the patients finished talking. By using this technique the authors wanted to test whether „the presence, completeness, and accuracy of main concepts in connected speech can be scored with acceptable interjudge and intrajudge reliability for most adults with aphasia."[19] The same elicitation method was employed by Kathryn M. Yorkston and David R. Beukelma[20] in order to develop a technique that can help them to quantify the connected speech samples of 50 aphasics, all native English speakers, suffering from moderate and mild aphasia (content-unit analysis). Unlike Nicholas and Brookshire, Yorkston and Beukelma have used a single picture, namely *Cookie Theft* picture.

Picture descriptions can also be used to assess narrative discourse performance of people with aphasia. In this way, researchers can find out how many words, correct information units and their percentage does a patient convey per minute. In this regard, the most notable research was conducted by Nicholas and Brookshire[21] in which, by analyzing the correct information units per minute they could offer data about the efficiency and informativeness of a person's speech.

Another aspect that raised the curiosity of the researchers was whether female and male-oriented pictures would have an impact on the amount or content of the aphasic speakers' responses. Correia, Brookshire and Nicholas[22] used eight black and white gender-biased pictures in their research in order to find out whether this categorisation has an impact on the speech elicitated by aphasic people of different gender. The pictures were categorised by a committee as four male-biased and four female-biased pictures. Upon conducting their research they concluded that subjects used more words when describing male-biased pictures while the same amount of words was used for both male and female-biased pictorial stimuli.

---

[16] Gloria Streit Olness, *Genre, verb, and coherence in picture-elicited discourse of adults with aphasia,* in *Aphasiology*, 20 (2/3/4), 2006, p.176.
[17] Linda E. Nicholas, Robert H. Brookshire, *A System for Quantifying the Informativeness and Efficiency of the Connected Speech of Adults With Aphasia,* in *Journal of Speech and Hearing Research*, Volume 36, 1993, p. 340.
[18] Linda E. Nicholas, Robert H. Brookshire, *Presence, Completeness, and Accuracy of Main Concepts in the Connected Speech of Non Brain-Damaged Adults and Adults With Aphasia,* in *Journal of Speech and Hearing Research*, Volume 38, 1995, p. 147.
[19] *Ibidem*, p. 151
[20] Kathryn M. Yorkston and David R. Beukelma, *An analysis of connected speech samples of aphasic and normal speakers,* in *Journal of Speech and Hearing Research*, 45, 1980, p. 28.
[21] Linda E. Nicholas, Robert H. Brookshire, *A System for Quantifying the Informativeness and Efficiency of the Connected Speech of Adults With Aphasia,* in *Journal of Speech and Hearing Research*, Volume 36, 1993, p. 340.
[22] L. Correia, R.H. Brookshire, & L.E. Nicholas, *Aphasic and non-brain-damage d adults' descriptions of aphasia test pictures and gender-biased pictures,* in *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 55, 1990, pp. 714-715.

Patients produced correct information units in the case of male-biased pictures than in the case of female ones. The author has also concluded that gender bias of pictures did not affect the percentage of words uttered by aphasic patients thus, it should not represent a threat to the correct outcome of the research. In case, a researcher would like to totally eliminate this so-called threat, he/she is advised to use gender-neutral pictures in speech elicitation tasks.[23]

Spontaneous and semi-spontaneous speech analysis can be a useful aid in aphasia evaluation and why not aphasia therapy.

BIBLIOGRAPHY

1. Goodglass, H., Quadfasel, F. A. & Timberlake, W. H, *Phrase length and the type and severity of aphasia,* in *Cortex*, 1, 1964, pp. 133-153.
2. Wernicke, C., *Der Aphasische Symptomencomplex. Eine Psychologische Studie auf Anatomischer Basis*, Breslau, Cohn, Franck & Weigert, 1874. (English translation, in R. A. Cohen & M. W. Bartowsky (Eds.), *Boston Studies in the Philosophy of Science*, Vol. IV. Dordrecht, Reidel Publishing Company, 1969, pp. 34-97.
3. Garro, L., Mattingly, C., *Narratives as construct and construction*, in *Narrative and the Cultural Construction of Illness and Healing,* C. Mattingly and L. Garro (Eds), Berkley, University of California Press, 2000.
4. Sigmund, Freud, *A general introduction to psychoanalysis*, New York, Boni and Liveright, 1920.
5. Labov, W., *Some further steps in narrative analysis,* in *Journal of Narrative and Life History*, 7, 1997, pp.395–415.
6. Jakobson, R., *On language* (L. R. Waugh & M. Monville-Burston, Eds.), Cambridge, MA, Harvard University Press, 1990.
7. Armstrong, Elizabeth, *Expressing opinions and feelings in aphasia: Linguistic options,* in *Aphasiology*, 19:3-5, 2005, pp. 285-295.
8. Ulatowska, H. K., Allard, L., & Chapman, S. B., *Narrative and procedural discourse in aphasia*, in Y. Joanette & H. H. Brownell (Eds.), *Discourse ability and brain damage: Theoretical and empirical perspectives*, New York, NY, Springer-Verlag, 1990, pp. 180–198.
9. De, Vries, B., Lehman, A.J., *The complexity of personal narratives,* in *Birren J, Kenyon GM, Jan-Erik R, Schroots JJF, Svensson T, eds. Aging and Biography, Explorations in Adult Development,* New York, Springer Publishing Co 1996, pp.146–166.
10. Beeke, S., Wilkinson, R., & Maxim, J., *Exploring aphasic grammar 1: a single case analysis of conversation,* in *Clinical Linguistics & Phonetics*, 17, 2003a pp. 81–107.
11. Prins, R., & Bastiaanse, R., *Review: analysing the spontaneous speech of aphasic speakers,* in *Aphasiology*, 18, 2004, pp. 1075–1091.
12. Goodglass, H., & Kaplan, E., *The assessment of aphasia and related disorders*, Philadelphia, Lea & Febiger, 1972.
13. Myers, P. S., & Linebaugh, C. W., *The use of context-dependent pictures in aphasia rehabilitation*, in R. H. Brookshire (Ed.), *Clinical Aphasiology Conference Proceedings*, Minneapolis, MN, BRK Publishers, Vol.14, 1984, pp.145–158.
14. Nicholas, Linda, E., Brookshire, Robert, H., *A System for Quantifying the Informativeness and Efficiency of the Connected Speech of Adults With Aphasia,* in *Journal of Speech and Hearing Research*, Volume 36, 1993, pp. 338-350.

[23] *Ibidem*, p. 719.

15. Luria, A.R., *Higher cortical functions in man* (B. Haigh, Trans.). New York: Basic Books, [Original work published 1962.], 1962, p. 363. Available at: https://goo.gl/5WRD5e, accessed: March10th, 2018.
16. Olness, G.,S., *Genre, verb, and coherence in picture-elicited discourse of adults with aphasia,* in *Aphasiology*. 20(2–4), 2006, pp. 175–187.
17. Nicholas, Linda, E., Brookshire, Robert, H., *A System for Quantifying the Informativeness and Efficiency of the Connected Speech of Adults With Aphasia,* in *Journal of Speech and Hearing Research*, Volume 36, 1993, pp. 338-350.
18. Nicholas, Linda, E., Brookshire, Robert, H.,*Presence, Completeness, and Accuracy of Main Concepts in the Connected Speech of NonBrain-Damaged Adults and Adults With Aphasia,* in *Journal of Speech and Hearing Research*, Volume 38, 1995, pp. 145-156.
19. Yorkston, Kathryn, M. and Beukelma, David, R., *An analysis of connected speech samples of aphasic and normal speakers,* in *Journal of Speech and Hearing Research*, 45, 1980, pp. 27-36.
20. Correia, L., Brookshire, R.H., & Nicholas, L.E., *Aphasic and non-brain-damage d adults' descriptions of aphasia test pictures and gender-biased pictures,* in *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 55, 1990, pp. 713–720.

THE ROMANIAN SOLDIERS IN THE FIRST CRUSADE (1095-1099), ACCORDING TO A PRIMARY MEDIEVAL LITERARY SOURCE

Mircea Cristian Pricop
PhD., „Ovidius" University of Constanţa

Abstract: The mention of the possible presence of the Romanians from the North of the Danube in the Knights' Crusade, the second and most important stage of the First Crusade, belongs to the chronicler Fulcher of Chartres, the eye witness of the events. The account of the French scholar attracted my attention when I was working on the full translation into Romanian of the oldest source of the First Crusade, The Anonymous Chronicle (Anonymi Gesta Francorum et Aliorum Hierosolymitanorum). The value of this translation, to be published this year, arises from its necessity in research in various scientific fields, from History and Theology to Political Sciences. Reaching the narrative - in the Normand (South-Italian) version of Gesta – of the desert of Pisidia difficult crossing, it was necessary to verify / study thoroughly the information by comparing it with another source. The mention of the 'Dacians' among the crusader troops by the chronicler of Chartres gave rise to an unavoidable interest. Of course, Fulcher's reference requires a careful and broader exegesis than a comparative footnote in a translation of a different historical source. Hence the need to extend, through an exclusive study, the perspective of the research I initially dealt with to verify the hypothesis of a significant Romanian military contingent that accompanied the crusader armies, at least to the siege of Antioch (21 October 1097 – 3 June 1098).

Keywords:Romanians, the First Crusade, Fulcher of Chartres, Tatikios, Dacians.

Introduction

Translating primary sources represents, among other things, one of the litmus tests of our future. The deficiency of translations in the national language of ancient and medieval sources, (many including valuable data about our ancestors from the so-called "white period" of history), registered in Romanian science in general, leads us forcibly to an ambiguous situation. Without falling into the trap of a burlesque conspiracy, we must nonetheless confess that, unlike its Western sisters, which, cherishing translations to their true value, explore, very diligently, absolutely every documentary corner of the past, and even when compared with its surrounding sisters (Hungary, Bulgaria, Greece, Russia), forever restless in "discovering" new "proofs of nobility" (seen and not rarely presented as pretexts of primacy among others), Romanian science gives proof of a precarious argumentation, often lacking in sources, not because these would not exist but, especially, due to the fact that they are not available in the national language.

The mention referring to the possible presence of the Romanians from the North of the Danube in the Knights' Crusade, the second and most important stage of the First Crusade, belongs to the chronicler Fulcher of Chartres, the eye witness of the events and chaplain of the dynamic Baldwin of Boulogne, count of Edessa and the first Latin king of Jerusalem (1100-1118).

The account of the French scholar Fulcher, attracted my attention when, while working on the full translation into Romanian of the oldest source of the First Crusade, The Anonymous Chronicle (*Anonymi Gesta Francorum et Aliorum Hierosolymitanorum*) - already published in 1100, I felt the necessity to compare certain information with those provided by other participants in the Eastern campaign. The value of this translation, to be

published this year, arises from its necessity in research in various scientific fields, from Theology, Philology and History (primary beneficiaries) to International Relations or Political Sciences. Too few sources dating from the time of the crusades **– not a single one from the period of the First Crusade! –** have been available in Romanian, until now. This is why *The Anonymous Chronicle* is not necessary only to specialists. I could easily say that, according to its initial destination, *Gesta* addresses especially to the ordinary reader. The subject of the translation is a fascinating one even now, after the passage of nine centuries since its appearance. *Gesta Francorum* becomes in our eyes a complex, mature work in which we can easily picture ourselves. It confers the reader a wide, sincere perspective, laden with emotion without being blinded by it.

Of course, Fulcher's reference requires a careful and broader exegesis than a comparative footnote in a translation of a different historical source. Hence the need to extend, through an exclusive study, the perspective of the research I initially dealt with to verify the hypothesis of a significant Romanian military contingent that accompanied the crusader armies, at least to the siege of Antioch (21 October 1097 – 3 June 1098).

1. The Historical Source (the Author and the Chronicle)

One of the most important and complete accounts of the First Crusade has been written by Fulcher of Chartres. The mission he undertook in his time distinguishes Fulcher of Chartres more than every other eye witness who has recounted the episodes of the Crusade, reason for which his life is better known.

Born in Chartres around the year 1059, he was educated from his early days for the service of the Church. At the time of the Clermont Council, in 1095, he was serving as priest whether in Chartres or in Orleans. Excited by the general enthusiasm which had spread rapidly throughout France, Fulcher, together with many other fellow countrymen, swore the oath of the Cross and enlisted in the army of count Stephen of Blois, the son-in law of King William the Conqueror. He was convinced that the words of the Saviour were coming true: *"But now, he that hath a purse let him take it, and likewise his scrip: and he that hath no sword let him sell his garment, and buy one."* (Luke 22, 36).

Count Stephen of Blois, as lord of Chartres, had remarked Fulcher, for his devotement and also for his erudition, keeping him close to the headquarters of his army. The army had stationed until its reunion with the Normand and Flemish troops. Stephen of Blois and Robert of Normandy were brothers-in-law. Stephen was married to Adele, daughter of William the Conqueror, and Robert was the oldest son of the new king of England. Accompanying them was also count Robert II of Flanders, cousin with Robert the Normand. After duke Robert of Normandy and count Robert of Flanders put their contingents together with that of Stephen of Blois, the army started its march, towards the end of 1096. Fulcher had accompanied it on its way to Constantinople. From there, after swearing the oath of fidelity towards emperor Alexius I Comnenus (1081-1118)[1], all the great lords have crossed, together

[1] The Comnenus dynasty had Vlach origins and came from Thrace, probably from the city of Comne. The Emperor Basil II the Macedonian (+1025) gives the right to own land, for exceptional military accomplishments, to the first Comnenus ancestor, Manuel Erotikos, born a peasant, and offers him a great estate in Paphlagonia, where he built a castle named Castra Comnenon (nowadays Kastamuni in the north of Anatolia). The Comneni were military aristocrats and their source of power derived from the fact that they were so skilled in defending the Empire's frontiers. In the conflict between the party of the courtiers and that of the military, aroused on the issue of the succession of the dynasty of the Macedonians, towards the end of the year 1056, the first Comnenus, the son of the Vlach peasant ennobled by Basil II, takes the throne of Byzantium on

with their armies, the Bosporus, and headed to Nicaea, backed up by several reconnaissance and artillery troops under the command of the Byzantine generals Tatikios and Butumites.

On the 14th of May 1097, Nicaea, metropolis of Asia Minor and capital city of the Seljuk sultan Kilij Arslan[2], was completely surrounded by francs. Although it did not have a joint command, the cruciate army acted as a unitary whole. Godefroy of Bouillon[3] positioned himself in the front of the northern wall, Tancred[4] was already at the eastern wall, Raymond of Saint Gilles[5] and Adhemar of Puy[6] occupied (a little bit later) the southern part, and Bohemond[7], Robert of Flanders and Stephen of Blois closed the iron fist of the encirclement, getting there on the 3rd of June. The decisive move of emperor Alexius of transporting military boats to the Ascania Lake, thus blocking the only mean of supply of the city, deterred the Turkish defenders to surrender to Byzantium on the 19th of June. On the conquest of Nicaea, the thesaurus of the sultan and his family was taken into custody by the Byzantines. The high rank knights and the commanders of the Crusade were called to Pelecanum, where Alexius had its headquarters. The emperor distributed to everyone gold and jewels from the sultan's treasury. Count Stephen of Blois writes to his wife Adele that he is stunned by the "mountain of gold" which he was entitled to[8].

---

behalf of the military. We are talking about Isaac, paternal uncle of emperor Alexius I, who reigned between 1056 and 1059. For more information see: Bănescu, 1971, pp. 121-140; Runciman, 2014, pp. 68-73.

[2] The sultan Kilij Arslan I (1079-1107). In the text of the *Gesta* he appears as Soliman (the Young). Emir Soliman, the actual founder of the Rum sultanate, was sultan's Kilij Arslan I father.

[3]Godefroy of Bouillon (+ 1100), duke of Lower Lotharingia (Lorraine). After the conquest of Jerusalem, he becomes the first sovereign of the cruciate states, assuming the title of Protector of the Holy Sepulchre. Although he had actually ruled over the kingdom of Jerusalem, he refused, out of piety, the kingship affirming that nobody should wear a golden crown where Christ has worn a thorn one. He will die in unclear circumstances (the chronicles talk whether about the arrow wound gotten in the siege of Acre, or about a disease, or, finally, about the consumption of some poisoned fruits which Godefroy had supposedly received as a gift from a Muslim noble), in about a year after the conquest of the Holy Kingdom. He will be followed on the throne by his brother Baldwin, who will be less scrupulous about wearing on his forehead the golden crown.

[4] Tancred was the nephew of Bohemond. He was the son of Odo, also known as *"the Good Marquis"*. A perfect soldier, a clever diplomate and a skilful leader, Tancred will succeed to make a name for himself, hard to forget in the Orient. After he had founded a princedom of his own in Galilea, Tancred will cede it to the kingdom of Jerusalem as he preferred to settle down definitively in Antioch, which he will govern, in the name of his uncle, Bohemond, until the end of his life (12th of December 1112). He was married to princess Cecilia of France.

[5]Also known under the name of Raymond of Toulouse. He was the richest and most respected leader of the Crusade. He will establish a new state in the Orient, called the Tripoli County. On his death, on 28th February 1105, the rich city of Tripoli, led by a dynasty of Muslim judges, was completely surrounded. The Christian armies will succeed to take back the fortress only in 1109, under the command of Raymond's son, count Bertrand.

[6]The papal legate Adhemar of Puy was the brightest presence of the Crusade. A gentle and honest man, courageous and wise, respected even by the most intransigent ones, a mediator between the emperor and the cruciate princes, between the catholic and the orthodox clergy, the French bishop worked untired, with much diligence, for the unity in action of the Christians. The bishop, Adhemar, was killed by typhoid fever on the 1st of August 1098, little after the defeat of the armies of the Mosul, led by the Atabeg Kerbogha.

[7]Bohemond of Hauteville, count of Taranto and prince of Antioch, the son of the Normand duke Robert Guiscard. His name was actually Mark, but he will take the surname his father gave him: Bohemond (the Giant). Although an enemy of the Byzantium just likes his father, Bohemond will be forced to become, eventually, a vassal of the emperor Alexius, signing the Devol Treaty, in 1106. He will die in 1111 in Italy. His warrior prestige remained unequalled during his entire life. Bohemond's military ability reaped the admiration of all those who had known him either from their position of allies, or from that of enemies. A very well contoured description of the hero is portrayed by Princess Anna Comnena, who knew him personally (Ana Comnena, vol. II, 1977, pp. 236-238). *"There isn't in all The Alexiad, except for the emperor Alexius, a man to whom Anna Comnena made the honor of a more perfect and more flattering portrait"* (Diehl, vol. II, 1969, p. 85).

[8] Runciman, 2014, p. 205.

Apparently after the victory in Nicaea, Fulcher became the chaplain of count Baldwin of Boulougne[9], brother of duke Godefroy of Bouillon. From this moment on, until Baldwin's death, in 1118, Fulcher faithfully fulfilled this mission, being closely associated with the skilful army commander.

Continuing its journey towards south, on the old military Byzantine road, the great army separated into two groups. The first group was led by Bohemond, Robert the Normand and by Tancred. To these, from Nicaea, the army led by general Tatikios fell alongside. Baldwin of Boulogne was part of the second group. Bohemond and Tatikios had exited first from the pass near Dorylaeum. In the Dorylaeum valley, nonetheless, sultan Kilij Arslan was awaiting with immense forces (there were also the emir of Cappadocia and the armies of his uncle Malik Ghazi, the son of emir Danishmend) to get his revenge for the loss of his capital city. Believing that all of the cruciate army had exited the pass, the Turks started a blitzkrieg from the heights on the knights in the first group, surrounding them. The Turks' way of fighting was based on mobility and on the launching of a series of successive curtains of arrows. The crusaders hardly handled the furious offensive of the Turks. But the Seljuk sultan did not know that a second cruciate army was rapidly coming to help Bohemond. The Provencals and the Lorrains, in the group of which there was also Fulcher, threw themselves into the battle, stirring turmoil in the rows of the Muslim army. Bishop Adhemar of Puy positioned himself with his troops behind the enemy, closing any possibility of escape for the Turks. The liberating apparition of Adhemar of Puy and his knights behind the Turks, on the heights from where they themselves initially launched their attack, panicked the Seljuk in such a manner that they broke the fighting formation and abandoned their camp (where the sultan's thesaurus was) in the hands of the brave Christians[10]. Heading towards south-east, through the north of the Taurus Mountains, the entire cruciate army, having as avant-garde the light cavalry of Tatikios, took possession of Polybotos, Antioch of Pisidia and Philomelium. Chasing the enemies, the crusaders adventured through the desert of Pisidia, where the thirst and other kind of shortages destroyed them[11]. The anonymous chronicler writes on this occasion: *"Therefore, we chased them through the deserts, and through barren and uninhabited land, from where we hardly got out alive. The hunger and the thirst restricted us everywhere, and there was absolutely nothing for us to eat, than, randomly picking and rubbing the wheatears, with that such wretched food we survived. There, most part of our horses died, thus many of our knights became pedestrians and because of the lack of horses our oxen took the place of the horses[12] and because of the great need, our burdens were carried by our goats and our sheep, even by our dogs"*[13].

Fulcher of Chartres remembers with emotion that, despite the disastrous situation the great army was in, the state of mind of the troops was though very good and the brotherhood among the crusaders of different nationalities was an obvious proof of the divine grace[14]. In August the crusaders managed to reach Iconium[15] which they found abandoned by the Turkish garrison. The rich stores of food and drinkable water of the city had revived for several days the tired army. Stacked with provisions, the knights of the Cross continued their road to Heraclea, where they faced the armies of emir Hasan of Cappadocia, which they put to rout. The next stop was Tyana, where Baldwin of Boulougne and Tancred get separated

[9] Baldwin of Boulogne, the brother of Godefroy of Bouillon, count of Edessa and king of Jerusalem (1100-1118).
[10] Runciman, 2014, pp. 210-211.
[11] Krey, 1921,p. 120.
[12]The meaning is that some knights had come to use the cattle for riding.
[13]*Gesta* III, 10.
[14] Fulcher de Chartres, 1913, p. 203.
[15]Nowadays Konya, the most important city of the Central Anatolia.

from the great army and went through the Cilician Gates to the prosperous valley of Tars. The enmities between Tancred and Baldwin led to their separation. Tancred, after conquering several cities and Cilician castles, will attach himself to the main body of the crusaders in Maras (Germanicea), thus continuing the siege on Antioch. Baldwin, however, will continue his own expedition, associating himself with several Armenian despots in the fight against the Turks. He will go forth until over the Euphrates, in the prosperous land dominated by the great city of Edessa. The first cruciate state will therefore be established, in 1098, under the name of county of Edessa. Fulcher followed his master in the Armenian adventure.

Thus, he was not present neither to the siege on Antioch or to the one on Jerusalem as he was at that time in Edessa, which he left at the end of the year 1099, when he undertook a pilgrimage to Jerusalem, together with Baldwin and Bohemund. When Baldwin was summoned to take over the reign of the kingdom of Jerusalem, after Godefroy's - his brother – death, Fulcher followed him to Jerusalem, where he remained until the time of his death, in 1127. His work, *Historia Hierosolymitana,* was written on his friend's request. It appeared in stages, the first part being diffused even since 1101. Another part of the work was given to the public towards the end of 1105, and the last fragment, written between 1124 and 1127, takes the shape of an analytical account about the Kingdom of Jerusalem, for the beginning of which it represents the most important information source. It is possible that he may have revised the first two parts of his account. The book ends suddenly, with the account of a mice invasion in the year 1127[16], fact that leads us to the conclusion that Fulcher of Chartres did not had the chance to finish his work. Thus, we can assume that 1127 is the year of his death[17].Unlike other accounts of the participants on the First Crusade, including the *Gesta Francorum*,the book of the scholar Fulcher is neither bias nor discriminatory. His perspective is an objective, favourable one and in the same time correct, including about the eastern Christians, fact which grants him, up until today, a priority in what the accuracy of the information is concerned.

The work is authentic, valuable through the richness of pertinent information regarding the world at the end of the 11th century. After *Gesta,* it is the second one as for its spreading and utilisation by the writers that subsequently wrote about the First Crusade.

2. The Danubian Mercenaries of the Empire

In the army of Alexius I Comnenus there were more contingents of mercenaries recruited from the Danube region. The groups of Petchenegs, generically mentioned by the chroniclers of the First Crusade, raise a certain identification problem. We know that in the 11th century their presence in the mercenary troops of the Byzantium is frequently mentioned. Nevertheless through the battle of Levounion, in 1091, the Petcheneg people, which had invaded the Byzantine provinces in the Balkans, is almost completely massacred by the reunited armies of the Byzantines and Cumans, led by Alexius I Comnenus. According to several authors, the Petchenegs talked approximately the same language as the Uzi and the Cumans. In the case of the Petchenegs who greeted the leaders of the First Crusade and escorted their armies to Constantinople, we can easily believe that we are talking about soldiers from different Turkish tribes which invaded the north-Danubian space and mingled with the Romanians and the Slavs in the 10th-11th centuries, becoming Christians and being finally assimilated by these. We cannot exclude the fact that in the legions of mercenaries

[16] Runciman, 2015, p. 358.
[17] Krey, 1921,p. 10.

generically called by the Latins *pinzinacis* and by the Greek *patzinakes* (Petchenegs) might have been a great number of Romanians from the North of the Danube[18].

We are being drawn to this conclusion by the name the Byzantine chroniclers give the migrators who temporarily occupied the territories from the north of the Danube (Moldova, Transilvania and Wallachia/Țara Românească). Thus, Princess Anna Comnena, in her chronicle *The Alexiad,* dedicated to the life and deeds of her father Alexius I Comnenus, calls the Hungarians *Dacians*, the Petchenegs *Scythians*, the Cumans *Sarmatians*, and the Uzi *Gets*.

Of course, we can invoke the habit of archaization, much appreciated by the medieval chroniclers, but it had nonetheless a historic, ethnic, geographic, social, political and religious substratum. This substratum presents itself as follows:

I.The migrators were not more numerous than the local population. They composed the dominant class but they were the ones who got the archaic name of the subdued population.

II. Although they had taken charge of the general political leadership, based in the case of the migrators of the 10th-12th centuries (inclusively in the case of the Hungarians led by the Arpad dynasty), on the recruiting of new military forces among the autochthones, on trade and on collecting taxes, the migrating populations had entered in a Christening and integration process in the pre-established order of the Byzantium and – in the north of the Danube – in that of the Romanian and the Slav-Romanian peasant communities. This fact is being proved by the appearance of a numerous socio-ethnic "transitional category", referred to by the Byzantine chroniclers under the name of *mixo-barbarians* towards which a great part of the invaders have naturally "navigated", until their total assimilation[19]. To these mixo-barbarians, from whom all the Danubian garrisons of the Empire were composed of, we cannot assign an exclusive identity, but, rather a mixed one. Reputable scientists such as Wilhelm Tomaschek or Nicolae Bănescu recognize in the mixo-barbarians from the Danubian cities, the Romanians and the Bulgarians, and in those mentioned as being a part of the imperial troops a mixture among Petchenegs, Uzi, Romanians and Bulgarians[20].

III. Taking into consideration the geographic position they occupied at the moment of their invoking, a little before the battle of Levounion, we can conclude that the Hungarians were the dominant class in Transilvania, the Uzi in Moldova, the Cumans in the southern part of Wallachia/Țara Românească, and the Petchenegs in Dobrogea and in the northern part of Bulgaria[21].

IV. If under the name of Gets, Dacians, Sarmatians, Scythians there were the Uzi, the Hungarians, the Cumans and the Petchenegs, it is also probable that under the name itself of Uzi, Hungarians, Cumans or Petchenegs there were, based on a logic reciprocity principle, a numerous contingent of *"Gets-Dacians-Sarmatians-Scythians"* from across the Danube: Romanians and mixo-barbarians (Slav-Romanians, Petcheneg-Romanians, Uzi-Romanians, *etc.*). Thus, whether under their own antic denominations, or under the "tag" taken over from the ruling class temporarily consisting of the Turk originated migrators, the Romanians were massive enrolled in the forces of the Byzantine army in the X-XII centuries[22].

3. The Group of "Dacians", led by General Tatikios

[18] Bănescu, 1946, p.101.
[19] Ana Comnena, vol. I, 1977, pp. 289-291.
[20] Bănescu, 1938, p.22.
[21] Ana Comnena, vol. I, 1977, pp. 134-135, 261.
[22] Barnea, Ștefănescu, 1971, p. 132.

When leaving Nicaea, the crusaders received from the emperor an expeditionary battalion to lead them safely on the roads of Asia Minor. The group of soldiers was put under the command of the experimented Tatikios, Alexius' right-hand man.

The relations with Tatikios were good until the siege of Antioch. The crusaders gave the emperor all the cities according to the oath of fidelity and the small expeditionary group lead by Tatikios (composed of Greek, Armenian and Danubian mercenaries, lightly armed) was useful to them through its mobility, through the knowing of the land and through the good relations with the local Christian population. Even to the Turk enemies, at that time, the emperor's banner still stirred respect[23]. All the reports on the evolution of the crusade, sent by Tatikios to the emperor, until the moment of the separation of the Byzantine general from the crusaders (in February 1098), are favourable to the westerners.

The reason for which the Byzantine general left remains a mystery up until today. There are several opinions about Tatikios' withdrawal. His side of the story, presented by Anna Comnena, is that Bohemond would have informed him that the rest of the lords had decided to assassinate him in order to appease the need of revenge of the hungry soldiers who were surrounded by the enemy[24]. Steven Runciman tends to believe the Byzantine story[25].

No matter how we would put it, nevertheless emperor Alexius, who was behind Tatikios, broke his oath of defending his vassals from the deathly danger they were in. The diplomatic motivation of Byzantium was that the information received from the deserters, as well as those coming from the Muslims, made the emperor come to the conclusion that the expedition of the crusaders had already finished through the sure defeat they were going to experience from the Atabeg of Mosul and that there was no point in investing in an already failed project. To all these added up the rumour that Ismail, son of sultan of Khorasan, was on his way to Antioch, with an army, trying to block a possible Byzantine initiative of helping the knights. It's the proof that the emperor of Byzantium never perceived the soldiers of the Cross as brothers and fighting companions, but more like mercenaries conjecturally under his command, whom he could discard[26]. These things will never be forgotten, or forgiven by the Latins.

Tatikios will not return, and the support he promised will never get to the crusaders. *Gesta* mentions with gravity: *"Meanwhile, the enemy, Tetigus[27] hearing that the army of the Turks assaulted us, he said he was afraid[28] and, believing that all of us will perish and will fall in the hands of the enemies, inventing all kind of fabrications, which he could skillfully spread, said: "lords and much wise men, you see that we are here in great need, and that there is no help coming from anywhere. So, allow me to return to my country, Romania[29], and I, without doubt, will make possible for many ships to come here, on the sea, full of wheat, wine, orzo, meat, flour and cheese and all the necessary goods. I will make it possible to bring you horses to sell, and establish here, on land, a market, under the emperor's protection. Here, all of these I faithfully promise you and will take care of it. Yet my servants and my tent are in the camp, thus you can strongly believe that I shall return as soon as*

[23] Ana Comnena, vol. II, 1977, pp. 121-122.
[24] Ana Comnena, vol. II, 1977, pp. 129-130.
[25] Runciman, 2014, pp. 249-250.
[26] Ana Comnena, vol. II, 1977, pp. 133-139.
[27] General Tatikios, the imperial legate who accompanied the crusader army.
[28] *"Tatikios, then seeing that the hunger was great (because the head of an ox was being sold for three golden coins) and losing any hope of conquering Antioch, he left; he embarked on the ships of the romans which were anchored in the Soudi Port and headed to Cyprus…"(*Ana Comnena, vol. II, 1977, p. 130).
[29] The name does not referr anymore to Asia Minor but to the way in which the Byzantines called their own empire at that time. For the establishing of a series of connections between the kingdom of Romania and the name of our country, Romania, see: Pricop, 2013, pp. 59-69.

possible". In this way he ended his speech. That enemy left and he left everything he owned in the camp, and he is and will remain under the breaking of his vow"[30].

Regarding the ethnicity of the soldiers put under the Byzantine general, he himself a mixo-barbarian, there is only one signaling, that of chronicler Fulcher of Chartres, expressed on the occasion of the difficult crossing of the Pisidia desert, in July-August 1097.

In the Pisidia desert[31], Fulcher of Charters, count Baldwin of Boulogne's chaplain, remembers that, despite the shortages, the state of mind of the troops was though very good and the brotherhood among the crusaders of different nations was an obvious proof of the divine grace: "*Sed quis unquam audivit tot tribus linguae in uno exercitu, cum ibi adessent Franci, Flandri, Frisi, Galli, Allobroges, Lotharingi, Alemanni, Baioarii, Normanni, Angli, Scoti, Aquitani, Itali, Daci, Apuli, Iberi, Britones, Graeci, Armeni?... sed qui linguis diversi eramus, tamquam fratres sub dilectione Dei et proximi unanimes esse videbamur*" *("But who has ever heard of such a mixture of languages in a single army? There were Francs, Flanders, Frisians, Gaels, Allobrogian, Lothringian, Alemanni, Bavarians, Normand, English, Scottish, Aquitanians, Italians, Dacians, Apulians, Iberians, Bretons, Greeks and Armenians… But although we talked different languages, we were nonetheless brothers in the love for God and seemed to be closely related")*[32].

Of course, Fulcher, he himself a crusader, did not want to enumerate here all the Christian nations participating to the liberation of the Orient but to emphasize that, despite the blood, the language and the habit differences, the soldiers (at least the common ones) had worked together exceptionally even under the worst conditions.

About the *Dacians*[33], mentioned by Fulcher only once, in the context of the crossing of the Anatolian desert, as participants to the first crusade, their identification would be possible in four variants:

a) By assimilating them with the Scandinavians. It is true that in two 11'th century chronicles – *Historia Normannorum* (finalized around 1015), by Dudo of Saint Quentin and continuing the events described by him, *Gesta Normannorum Ducum* (finalized around 1070) by Guillaume of Jumieges, the Kingdom of Denmark (Dania) is called Dacia, but this substitution of names – favoured by the real association between the Goths and the Dacians in the time of the great migrations (4th-8th centuries) – had no real impact on the society nor on the historical contemporary literature of the two chroniclers.

The first important utilisation was that of the papal administration, which, only starting with 1192, in its papers, defines Scandinavia as Dacia. From 1196, in the majority of the topographic documents the word *Daneis* is replaced with *Dacus*. During 1220-1230, the Dominican and Mendicant Franciscan catholic orders established monastic centres in Denmark, witch was called in their documents *regio Dacia,* as well as in the entire Scandinavia, called the *Dacia province*[34]. So it is not likely that the Scandinavians were

[30] *Gesta* V, 16.
[31] *Gesta* III, 10.
[32] Fulcher de Chartres, 1913, p. 203.
[33] The antic people of the Dacians had an Indo-European – Thracian origin. The Kingdom of Dacia (which included in the 1st century the actual territory of Romania as well as important parts from around its borders) was conquered by the Roman emperor Trajan after two bloody military campaigns, in the years 101-102 and 105-106. The historical capital of the Dacians, Sarmizegetusa, situated in the Hateg region in Romania, in the Carpathian Mountains, was conquered with great difficulty and its last king, Decebal, killed himself, so as to not be captured by the invaders, in the year 106. The Roman Empire organized the territories occupied by the Dacians in a new province, which was ruled until 271-274, when Emperor Aurelian, for fear of Goths, decides to withdraw the administration and the army south of the Danube, where he established a new province called *Dacia aureliana.*
[34] Field, 1977, p. 32.

called Dacians at the moment of the finalisation of Fulcher of Chartres' chronicle, written in several stages: 1101, 1106 and during 1124-1127.

b) By assimilating them with one of the migrating peoples settled in the Carpathian area (the Hungarians, the Bulgarians, the Petchenegs, the Cumans or the Uzi) from which the Byzantine emperor recruited his mercenaries. In the troops of these mercenaries there were also Romanians, the true descenders of the Dacians[35]. Nevertheless, as an exception from the medieval rule of the archaization of names, we notice that the western writers, contemporary with the author of the *Gesta,* do not apply this rule to the peoples in the Eastern Europe. They mention the peoples which they met in their way or which were part of the Byzantine army, directly, without archaizing their names. On the other hand, Fulcher himself calls the Petchenegs mercenaries, the Greeks and the Armenians, the Hungarians and the Bulgarians with their real names, without any fragment of his work in which he attributes any archaizing denomination.

An early plagiarist of Fulcher's work, Bartolf of Nangis, deceased in Syria around the year 1109, mentions the ethnic groups which formed the population of Constantinople at the time of the crusaders' arrival, living peacefully in the metropolis of the world. He enumerates, under their real denominations, the Greeks, the Bulgarians, the Alani, the Cumans, the Petchenegs, the Italics, the Venetians, the Romans, the Dacians[36], the English, the Amalfitans, the Turks, the Jews, the Cretans and the Arabians, as well as the converted ones from several peoples[37].

Another one of his contemporaries, Raymond of Aguilers, companion of count Raymond of Toulouse and of bishop Adhemar of Puy, in his work *Historia Francorum qui ceperunt Jerusalem* (1099), writes down: *"We reached Durazzo. We believed we were on our land, thinking that the emperor and his servants were our brothers and our companions…Because in front as well as behind us, by our right and by our left, the Turks, the Cumans, the Uzi,* ***the Tanacs*** *(tanaces), the Petcheneg and the Bulgarians were preparing an ambush against us"*[38]. The Tanacs remain "unidentified" until today by the historians of the first crusade. The military tagma of the *"immortals" (athanatoi)*, with which the *Tanacs* could be superimposed, is no longer mentioned after the war between the Byzantines and the Normands (1081-1085) in no literary or administrative document, fact which demonstrates that it had already been abolished at the time of the crusaders' arrival[39].

c) The identification of the names offered by Fulcher and Raymond – Dacians, and Tanacs – with the south-danubian Romanians (the Vlachs) enrolled in the Byzantine army, seems to be worthy to be taken into account as an option[40]. Anna Comnena mentions Vlach

[35] The Roman clerks and the imperial soldiers were easily moved by Emperor Aurelian south of the Danube, in the years 271-274, but most of the old inhabitants of Dacia (the ethnic synthesis of whom, equally Roman and Dacian, had already finished in the 3rd century, with the apparition of the first migrators) preferred to continue their life on their land. Their Romanian descendants survived in a semi-independent regime, led, politically and military, by their own local chiefs, called **judecatori (judges)** (lat. *duumviri jure dicundo*) / **juzi** (lat. *judices*) and **cnezi** (the romanian and slavic word **cneaz** is derivedwhether from theLatin word *cuneus*, or from the Celtic-Germanic word *künig*/*könig*), **voivozi** (word of Slavic origin, equivalent of the latin *duces*), having similar attributions. Entrenched in Latinity and in Christianity, they chose the variant of a difficult cohabitation with the invading barbarians, paying them taxes and enrolling as mercenaries whether in their armies, or in those of the Roman, respectively Byzantine imperial ones.

[36]The Romanian presence in Constantinople is signaled even by the latter Byzantine chroniclers. See: Ducas, 1958, pp. 250-251.

[37] Hagenmeyer, 1913, pp. 176-177, note 1.

[38] Krey, 1921, pp. 65-66.

[39] Birkenmeyer, 2002, p. 8, note 8.

[40] Birkenmeyer, *The Development of the Komnenian Army*, pp. 30, 76-77, 124.

recruits in her father's army[41]. In the eve of the Levounion battle (Tuesday, 29th of April 1091) 5000 Vlachs "daring and ready to attack" joined Alexius in the battle against the Petchenegs[42]. This hypothesis is though unlikely, because nowhere in the medieval history the Romanians from the South of the Danube are named Dacians. They are exclusively referred to as Blachi, Blaki, Blasi, Vlach (vlahi). This is not the case for the Romanians from the North of the Danube, which, although remembered as Vlachs or Wallachians[43], are generally called in the chronicles, even in the late period, after their ancestors' name, as Dacians[44]. It is posible that the name *Tanaces* Raymond of Aguilers refered to is linked to this unique group of oriental Latins, separated (by Slavs) from all contact with the western Latin nations, who served as heavy infantry in the byzantine army.

d) By assimilating the terms offered by Fulcher and Bartolf – Dacians – with the Romanians on the left shore of the Danube. Firstly by the geographical position, then through their Latinity, through their specific weapons and clothes and not lastly through the Christian faith, the Romanians from the North of the Danube have always represented an outpost of civilization in the midst of the migrators, without ever being confused with those. Once entered in the army of the Byzantine emperor, always searching for new forces, the Romanians formed groups of armies, whether in association with other groups of Balkan mercenaries, or by themselves, as it results from the accounts of the afore-mentioned chroniclers. Also noticeable is Fulcher's Dacians' position between the Italians in the north (*Itali*) and the ones in the south (*Apuli*), emphasizing, perhaps, as well as other chroniclers, the linguistic contiguity between them[45].

To support this hypothesis, which I embrace, we have the competent point of view of the scholar Heinrich Hagenmeyer, who gives the term "Dacians" used by Fulcher, the meaning of **inhabitants of the territory between the Danube, Tisa and Prut**, which probably belonged to the troops Alexius had sent with Tatikios[46]. Taking into consideration that the majoritarian population of this region has always been the Romanian one, it is easy to understand that the reference was made exclusively to its members. Of course, the Greeks and the Armenians are also remembered with the same occasion as accompanying general Tatikios.

Conclusions

Until the beginning of the 14th century, when they managed to establish the medieval princedoms of Moldavia and Țara Românească, the Romanians, the unique result of the christened Dacian-Roman synthesis, are very rarely mentioned in the documents, being substituted or confused with the peoples that settled in their territories. This is the reason for which, the discovery of a literary mention about them in the 11th century becomes valuable through the new fields of research it offers.

The cruciate legacy of the great Romanian leaders Mircea the Elder (Mircea cel Bătrân), Stephen the Great (Ștefan cel Mare), Michael the Brave (Mihai Viteazul), worn with honour on the clothes, the flags and the voivode seals, does not come only from those "late crusades" in which our armies participated (Nikopol, 1396 and Varna, 1444).

[41] Ana Comnena, vol. II, 1977, pp. 12, 16, 71.
[42] Ana Comnena, vol. II, 1977, pp. 16-17. See: Cojoc, 1990, pp. 53-67.
[43] Ducas, 1958, pp. 86-87, 176-177, 252-255.
[44] Laonic Chalcocondil, 1958, pp. 40, 63-64, 93, 114, 155, 171, 184, 189, 190, 193.
[45] Laonic Chalcocondil, 1958, pp. 63-64.
[46] Hagenmeyer, 1913, pp. 176-177, note 1.

Proofs of the Romanian presence in the great campaigns in the Orient begin from the very First Crusade. The participation of the Romanians from the North of the Danube in the 1st Crusade can appear as an unknown historic field, but of great value, as it proves the historic continuity of the most vigorous characteristic of the Romanian people: that of defender of the European civilization and of Christianity. *"The Romanian armies have continuously maintained in the East the Cross bearing flags of Constantine"*[47].

BIBLIOGRAPHY

A. Primary Resources:

Ana Comnena, 1977. *Alexiada*, vol. I-II. București: Minerva.
****Anonymi Gesta Francorum Et Aliorum Hierosoymitanorum.* 1924. Ed. Lees, B. A. Oxford: Clarendon Press.
Fulcher de Chartres. 1913. *Historia Hierosolymitana*. Ed. Hagenmeyer H. Heilderberg: Carl Winters Universitätsbuchhandlung.
Laonic Chalcocondil. 1958. *Expuneri istorice*. București: Academiei Republicii Populare Române.
Ducas. 1958. *Istoria turco-bizantină (1341-1462)*. București: Academiei Republicii Populare Române.

B. Books, Studies, Articles

Barnea I., Ștefănescu Ș. 1971. *Din Istoria Dobrogei*, III. București: Academiei.
Bănescu, N. 1938. *Bizanțul și Romanitatea de la Dunărea de Jos*, București: Monitorul Oficial.
Bănescu, N. 1946. *Les duchés byzantins de Paristrion (Paradounavon) et de Bulgarie*. București: Cartea Românească.
Bănescu, N. 1971. *Chipuri din Istoria Bizanțului*. București: Albatros.
Birkenmeyer, J. W. 2002. *The Development Of The Komnenian Army*. Leiden: Koninklilje Brill Nv.
Cantor, N. F. 1958. *Church, Kingship And Lay Investiture In England, 1089-1135*. Princeton: Princeton University Press.
Cojoc, M. 1990. Cruciadele și populația românească din sudul Dunării. *Mitropolia Olteniei*, 2 (4-6), iulie-decembrie, Craiova, pp. 53-67.
Diehl, C. 1969. *Figuri Bizantine,* vol. II. București: pentru literatură.
Iorga, N. 1972. *Sinteza bizantină*. București: Minerva.
Iorga, N. 1974. *Istoria vieții bizantine*. București: Enciclopedică Română.
Jotischky, A.2001. Greek Orthodox and Latin Monasticism. *Orientalia Lovaniensia Analecta, 98, The Sabaite Heritage In The Orthodox Church From The Fifth Century To The Present*, Uitgeverij Peeters En Departement Oosterse Studies, Leuven, pp. 90-93.
Krey, A. C. 1921. *The First Crusade - The Accounts Of Eye-Witnesses And Participants*. Princeton: Princeton University Press.
Montefiore, S. S. 2012. *Ierusalim. Biografia unui oraș*. București: Trei.
Pricop, M. C. 2012. *Ortodoxie, etnicitate, identitate europeană*. Constanța: Arhiepiscopiei Tomisului.
Pricop, M. C. 2013. *Tezaurul identitar românesc*. Constanța: Arhiepiscopiei Tomisului.

[47] Iorga, 1972, p. 165.

Runciman, S. 2014. *Istoria Cruciadelor*, vol. I. București: Nemira.
Runciman, S. 2015. *Istoria Cruciadelor*, vol. II. București: Nemira.

THE APPEARANCE OF THE MELUSINE IN LOSTRIȚA BY V. VOICULESCU

Popa Carmen Ioana
PhD. student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract:Through C. G. Jung, we will present the concept of Melusine, a being who is half woman-half fish/snake and is regarded as part of mental processesin alchemy, the anima. This Melusine has a paradise constitution, like the adamic pair before falling into the sin. The figure of Melusine is found in the text of V. Voiculescu, Lostrița. Through this being, who also dwells in psychic and not just in waters, Aliman will be attracted to the absolute, the unconscious. With his obssesion for this fish, Aliman finds his end in the arms of this being; it is a way to return to origins. With Melusine´s figure, we will notice that Aliman has the chance to meet his ideals, and the pulsations that turn into desire are the ones that will separate him from others, with him entering a land of muteness alone. Melusina belongs to the Aquastro field; Aquastro being the spiritual principle of longa vita, a concept of unconscious.

Keywords: Melusine, duality, anima, obsession, unconscious, fish

„În legendă, Meluzina are ba coadă de pește, ba de șarpe, respectiv este jumătate om, jumătate animal. Ea apare uneori chiar numai ca șarpe. Legenda are, din cât se pare, rădăcini celtice; însă ca motiv se poate întâlni într-o mare parte a Pământului locuit. Legenda nu era doar extraordinar de populară în Evul Mediu în Europa, ci găsim motivul ei și în India, în legenda despre Urvashi și Pururavas, care este menționată încă în *Shatapatha-Brâhmana*. Ea apare și la indienii nordamericani. Motivul jumătate om-jumătate pește este un tip, ca să zicem așa, universal răspândit. O menționare specială merită notița lui Conrad Vicerius, după care Meluzina («Melyssina») vine de pe o insulă din ocean, unde locuiesc nouă sirene care, printre altele, se pricep și la arta de a se transforma în orice altă făptură. Notița este de un interes deosebit, căci Paracelsus menționează Meluzina împreună cu «Syrena». Această tradiție provine probabil de la Pomponius Mela, care numește insula «Sena» și pe făpturile care locuiesc acolo «Senae». Acestea provoacă furtuni, se pot transforma, pot vindeca boli incurabile și cunosc viitorul. Întrucât *serpens mercurialis* al alchimiștilor este numit nu rareori «virgo» și reprezintă sub aspect de Meluzină (deja înaintea lui Paracelsus), capacitatea lor de transformare și arta lor de a vindeca sunt importante în măsura în care tocmai aceste particularități sunt afirmate cu tărie și despre Mercur."[1] Această făptură ține de domeniul Aquastrului, fiind reprezentată ca o zână a apelor, fiind în principal o povestire de sorginte franceză, o legendă veche, fiind străbuna contelui Luisignan, „mère Lusine".[2] Aquastrul este principiul spiritual din *longa vita*, asemenea Iliastrului, care este considerat și *prima materia*, ambele fiind de asemenea principii psihice, Aquastrul fiind un concept al inconștientului.

„Un roman din secolul al XV-lea i-a popularizat legenda: o zână de o frumusețe răpitoare îi făgăduiește lui Raimondin să-l înalțe până la cele mai înalte demnități ale regatului dacă acceptă s-o ia de soție, dar să nu o vadă niciodată sâmbăta. Căsătoria se încheie, norocul și copii frumoși o pecetluiesc, încununând-o. Dar Raimondin, căruia i se povestește că soția îl înșală, se lasă cuprins de gelozie și privește, printr-o gaură făcută anume în perete, la Melusina, care, într-o sâmbătă, se retrăsese în iatacul ei. Ea tocmai făcea baie, și

[1] C. G. Jung, *Opere complete 13. Studii despre reprezentările alchimice*, traducere din germană de Daniela Ștefănescu, București, Editura Trei, pp. 211-212.
[2] *Ibidem*, p. 169.

Raimondin descoperă astfel că soția lui este jumătate femeie, jumătate șarpe, ca sirenele care erau jumătate pește sau pasăre. Raimondin este covârșit de durere, iar Melusina, trădată, își ia zborul, scoțând țipete înfricoșătoare de pe turnul castelului. Această legendă, care amintește de mitul lui Eros și al lui Psyché, simbolizează uciderea iubirii din lipsa de încredere sau refuzul de a respecta, la ființa iubită, partea ei de taină. Mai poate simboliza și dezintegrarea ființei care, dorind a fi lucidă cu orice preț, distruge însuși obiectul dragostei ei, pierzându-și în același timp și fericirea. Aflată pe calea individualizării sale, n-a știut să-și asume limitele inconștientului și ale misterului și nici umbra sa, animalitatea sa, partea sa de obscur și de incognoscibil."[3] În *Studii despre reprezentările alchimice*, se specifică faptul că ziua de sâmbătă îi este închinată lui Saturn, iar din cauza faptului că secretul său fusese descoperit se va reîntoarce în domeniul apelor, dar va mai apărea în vreme de nenorocire ca *praesagium*.[4] Putem deduce de această ființă faptul că apariția ei este o prevestire a ceea ce urmează să se întâmple. Prezența ei devine una misterioasă și miraculoasă în același timp, fiind modalitatea prin care bărbatul este atras în mit.

Meluzina devine un factor care atrage și manipulează personajul, care va fi fascinat și hipnotizat de această făptură care nu aparține teluricului, dar care își face drum în acest mediu pentru a-i atrage pe tinerii neinițiați în mediul din care provine. „Ea intră în aceeași categorie cu Syrena și Nympha. Aceste făpturi nimfice locuiesc în apă. Nimfa, în mod special, este, așa cum se spune în tratatul *De sanguine*, «un coșmar». În schimb «melosiniae» trăiesc în sângele omenesc. În tratatul *De pygmaeis*, Paracelsus ne divulgă faptul că Melosina a fost inițial o nimfă, ispitită de Belzebut la vrăjitorie. Ea provine de la acea balenă în a cărei burtă profetul Iona a văzut marile mistere. Această origine este de-o mare importanță; căci locul de origine al Meluzinei este pântecele misterelor, adică în mod vădit ceea ce numim azi fiind inconștientul. Meluzinele nu au organe genitale, ceea ce le caracterizează ca fiind ființe paradiziace, căci Adam și Eva în Paradis nu aveau nici ei organe genitale. În plus, Paradisul se află sub apă «și încă acolo este». Diavolul s-a «furișat» în pomul Paradisului, a «mâhnit» astfel pomul, iar Eva a fost sedusă de «Basilisco infernali». Adam și Eva au «greșit» cu șarpele și au devenit astfel «monstruoși», adică au căpătat, din cauza greșelii comise cu făptura șarpelui, organe genitale. Melosina însă a rămas la nivel paradiziac ca ființă acvatică și a trăit mai departe în sângele omenesc. În sângele vital avem deci simbolul primitiv al sufletului, drept care Melosina trebuie interpretată ca o arătare, respectiv ca un fenomen psihic. Dorneus confirmă în comentariul său această interpretare, spunând că Melosina este o «visio in mente apparens», o viziune mentală. Pentru un cunoscător al proceselor subliminale, psihice, de transformare, această figură este ușor interpretabilă ca figură anima. Melosina paracelsică apare ca o variantă a lui *serpens mercurialis*, care a fost reprezentat, printre altele, și ca fecioară-șarpe, pentru a exprima prin această *monstrositas* natura dublă a lui Mercur."[5] Melusina este reprezentată ca fiind *anima*, locuind în incoștient, prin intermediul căreia se intră în contact cu această parte a psihicului.

În nuvela *Lostrița*, această făptură este Meluzina, anima spre care tânjește Aliman, făptură care îi va aduce sfârșitul. Această făptură este considerată o ființă malefică, care atrage tinerii în spumele apelor, era considerată o făptură din tărâmul diavolului, care este pusă doar pe rele, singurul ei scop fiind să viețuiască în aceste locuri, pentru a-i atrage pe tineri în mrejele ei, folosindu-și farmecele: „Nicăieri diavolul cu toată puița și nagodele lui nu se ascunde mai bine ca în ape. Dracul din baltă, se știe, este nelipsit dintre oameni și cel mai amăgitor. Ia felurite chipuri: de la luminița care pâlpâie în beznele nopții și trage pe călătorul

[3] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere,* Iași, Editura Polirom, 2009, p. 580.
[4] C. G. Jung, *op. cit.*, p. 169.
[5] *Ibidem*, pp. 172-174.

rătăcit la adânc, până la fata șuie care se scaldă în vultori și nu-i decât o știmă vicleană, cursă pusă flăcăilor neștiutori, să-i înece”[6]. Această lostriță are trupul unui pește: „o nagodă cu înfățișare de lostriță. De sus de la izvoare și până dincolo de Piatra, peștele naibei se arăta când la bulboane, când la șuvoaie, cu cap bucălat de somn, trup șui de șalău și piele pestrițată auriu, cu bobițe roșii-ruginii, ca păstrăvul”[7]. Atrage prin înfățișarea sa deoarece „ai zice că e o domniță lungită la soare pe plaja de nisip argintiu”[8]. Apariția sa este una prevestitoare pentru ceea ce va urma, devenind o apariție marcantă în viața lui Aliman. Senzualitatea sa îl va atrage pe acest tânăr în scopul de a fi inițiat în tainele cosmosului, de a transcende spre o iubire care nu va avea împlinire în plan teluric. Toată căutarea sa devine un drum inițiatic care îl va apropia însă de malefic și de o ființă care nu aparține teluricului, dar nici acvaticului, fiind prinsă la mijloc.

Această făptură își întinde propriul năvod spre acest tânăr ca după să se reîntoarcă în ape pentru ca vraja sa să își atingă țelul, făcându-l pe Aliman să o urmeze neîncetat. „Meluzina, Shakti cea înșelătoare, trebuie să se întoarcă în împărăția apelor, dacă e ca opera să prospere, atingându-și țelul. Ea nu mai are voie să stea față-n față cu adeptul, ademenindu-l cu înfățișarea sa, ci trebuie să devină ceea ce a fost dintotdeauna: și anume parte a întregului său. Ca atare, ea trebuie să cuprindă spiritul («ut in animis nostris concipiatur»). Rezultă astfel acea unire dintre conștiință și inconștient, care există mereu acolo, fără să fie conștientizată, dar era și tăgăduită mereu prin unilateralitatea conștiinței. Iar din unire ia naștere acea totalitate pe care filosofia sau cunoașterea introspectivă din toate zonele și timpurile a denumit-o prin simboluri, nume și noțiuni a căror varietate este inepuizabilă. «Mille nomina» ascund faptul că la această *coniunction* nu mai este vorba despre nimic ce poate fi înțeles discursiv, ci despre o trăire pur și simplu imposibil de redat, de a cărei natură aparține sentimentul eternității sau atemporalității irevocabile.”[9] Ființă, cu apucături malefice, își creează propriul univers în care îl atrage pe Aliman, univers din care ceilalți sunt excluși, motiv pentru care căderea lui Aliman este una inițiatică. Aliman pătrunde pe un tărâm al inconștientului, coboară în străfundurile sale, fiind un tărâm instabil care îl va zdruncina, viața lui va fi o continuă vânătoare.

Această făptură se încadrează și în categoria sirenelor, făpturi care îi atrag pe cei neavizați în tărâmul lor. „Sirenele reprezintă pericolele care-i pândesc pe cei ce navighează pe mare; sunt, de asemenea, imaginea morții. Sub influența Egiptului, care reprezenta sufletul morților sub forma unei păsări cu cap de om, sirena a fost considerată sufletul mortului care nu și-a împlinit destinul și s-a transformat într-un vampir devorator. Cu toate acestea, din nimfe perverse și divinități infernale, ele s-au transformat în divinități aparținând celuilalt tărâm, care-i vrăjeau prin armonia muzicii lor pe cei Preafericiți ajunși în Insulele Norocoase; în această ipostază apar reprezentate pe anumite sarcofage (GRID, 425). Dar în imaginația tradițională, ceea ce s-a perpetuat din mitul sirenelor este simbolismul seducției mortale. (...) Dat fiind că ele se trag din elementele nedeterminate ale aerului (păsările) sau din mare (peștii), au fost considerate creații ale inconștientului, ale viselor fascinante și înfricoșătoare în care prind contur pulsiunile neînțelese și primitive ale oamenilor. Simbolizează puterea autodistructivă a dorinței, căreia o imaginație pervertită nu-i arată decât un vis smintit, în locul unui obiect real și al unei acțiuni realizabile.”[10] Lostrița, pentru Aliman, este o pulsație neînțeleasă care pornește din străfundurile sale, pulsație care se va transforma în dorință, în

[6] V. Voiculescu, *Nuvele și povestiri*, prefață și tabel cronologic de Roxana Sorescu, București, Editura Cartex 2000, 2004, p. 170.
[7] *Ibidem*, p. 170.
[8] *Ibidem*, p. 170.
[9] C. G. Jung, *op. cit.*, pp. 214-215.
[10] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 837.

acaparare, în împlinire, ca după să apară ratarea ființei sale, care se desprinde de tot ceea ce este teluric, se desprinde de oameni, găsindu-și împlinirea într-un mediu care nu-i este compatibil, dar în care începe să se simtă împlinit.

După ce a ținut-o în brațe câteva momente se simte schimbat, este vrăjit de această făptură care îi va aduce sfârșitul. Greutatea pe care a simțit-o îi rămâne imprimată în brațe, în suflet, în inconștient, aspiră spre această *anima*, care îi scapă, această întâmplare pentru el este o sursă de nebunie, într-un mediu în care începe să se simtă ca făcând parte, într-un loc al muțeniei, el își aude dorințele, pulsațiile din interior îl tulbură. Această întâmplare este o taină a lui Aliman, care începe cu fascinația lui pentru acest pește considerat rar. Condiția lui Aliman se schimbă treptat, pentru a putea intra în contact cu mediul din care provine această lostriță. Se izolează de teluric, de oameni, intră într-o stare de muțenie, într-o liniște totală spre a-și putea urma pulsațiile pe care le aude. Destinul lui devine strâns legat de această lostriță, avea noroc la pescuit în funcție dacă zărea această nălucă sau nu. Lostrița îl ademenește cu tentaculele ei spre un mediu care nu îi este prielnic în totalitate. Schimbările prin care trece sunt doar un drum inițiatic spre destinația finală, moartea; loc în care va avea parte de absolut.

Reușește însă să prindă lostrița cu ajutorul unui vraci bătrân: „Într-o zi s-a hotărât. A plecat în sus, la un sat sălbatic de pe Neagra. Auzise el că acolo e un vraci bătrân, mare descântător de pești; un fel de stăpân al apelor”[11]. Cu ajutorul acestui vraci, care îl învață un ritual magic, reușește să o prindă pe lostriță sub formă umană, dar dând mediului acvatic un substituent al celei pe care o dorea: „Aliman s-a întors acasă cu o lostriță lucrată în lemn, aidoma de șuie și frumoasă ca cea din Bistrița. Vopsită la fel cu aur și argint și stropită cu picățele galbene ruginii. Era alcătuită din două jumătăți care se îmbucau una-ntr-alta, cu scoabe. În mijlocul gol al închipuirii, după ce a frecat-o peste tot cu lapții de lostriță și buruieni de apă, a ascuns un peștișor mai mic, tăiat dintr-un corn de cerb: ca să-i dea cumpăneală în apă și s-o cârmuiască. Toate au fost vrăjite, descântate și afierosite după străvechi noime și îndreptare ale magiei pierdute și uitate de ceilalți. Și într-un miez de noapte cu luna în pătrat poleind trupul gol al flăcăului, Aliman a intrat până în mijlocul râului cu peștele vrăjit în mână, a spus încet descântecul învățat pe de rost, în care se lepăda de lumea lui Dumnezeu, și a dat drumul păpușii cu chip de lostriță. Apele au primit-o și parcă au săltat, purtând-o supuse. Omul s-a dus, după povață, și s-a culcat. Ca niciodată, a adormit adânc și liniștit până a doua zi la prânz, când l-au trezit oamenii. Plouase sus la munte și Bistrița venise sodom din mal în mal, cărând sfărâmături de sate la vale, cu case, oameni și vite. Trebuia să sară și el, cel mai cutezător și mai priceput, să dea ajutor”[12]. Lostrița din lemn este o îmbinare de două părți; aceste părți pot fi: cer-pământ, masculin-feminin, teluric-acvatic, bun-rău; dualitatea acestei păpuși îi va prilejui lui Aliman șansa să o întâlnească pe lostrița mult râvnită. Lemnul din care este creată, în unele părți ale lumii, semnifică *prima materia*, cunoaștere, înțelepciune. Vom observa dualitatea acestei păpușii și din faptul că este poleită cu aur și argint: aurul este corespondentul soarelui, fiind un principiu masculin, în timp ce argintul se raportează lunii, fiind, în cele mai multe culturi ale lumii de sorginte feminină. Noaptea sub clar de lună, Aliman, gol, se întoarce la starea adamică, dar intră în inconștient, luna fiind simbolul prin excelență al acestei părți a psihicului omenesc. Aliman intră în inconștient să o prindă pe această Meluzină, pe această *anima*, pentru a se uni și a forma întregul în plan teluric și uman. Aliman încearcă o pătrundere într-un mediu care nu-i este cu totul prielnic și încearcă să o aducă pe lostriță într-un mediu în care nu se poate adapta în totalitate. Acest pescar fascinat de o lostriță se va reîntoarce la origini, printr-un ritual magic, malefic, va răsturna echilibrul acestei lumi.

[11] V. Voiculescu, *op. cit.*, p. 173.
[12] *Ibidem*, pp. 173-174.

Din apele acestea învolburate se vede o făptură care abia se ține, este lostrița care a fost substituită: „o făptură omenească abia se mai ținea cu amândouă mâinile pe o rămășiță de cârmă. Aliman se pregătea să intre voinicește în valuri și s-o aștepte la loc prielnic, cu cangea în mână, când pluta se smulse din fierbătoare și veni cât ai clipi țintă la mal, sub picioarele lui. Dintre sfărâmături el scoase în brațe o fată, singura viețuitoare care nu fusese smulsă de apele hrăpărețe. Era leșinată. Flăcăul o întinse pe iarbă, o frecă pe inimă, îi apăsă coșul pieptului, așa cum se dă ajutor înecaților. Fata își veni numaidecât în fire. Nu înghiți deloc apă. A zâmbit izbăvitorului ei, s-a uitat speriată la lumea adunată și a cerut mâncare. Oamenii vedeau cu uimire cum se zbicesc repede straiele pe ea, ia, fota, opincile, ca și când n-ar fi fost udă niciodată. Au mai băgat de seamă că are părul despletit pe umeri ca niște șuvoaie plăvițe răsfirate pe o stană albă. Ochii, de chihlimbar verde-aurii cu strilici albaștri, erau mari, rotunzi, dar reci ca de sticlă. Și dinții, când i-a înfipt într-o coajă de pâine întinsă de Aliman, s-au descoperit albi, dar ascuțiți ca la fiare”[13]. Putem deduce că această ființă cu dinți ca de fiară este însăși lostrița care a căpătat, cu ajutorul ritualului magic, corp uman. Frumusețea malefică a acestei fete îl subjugă pe Aliman, el uită de lostriță, neremarcând elementele rele din această ființă care îi devine atât de dragă: „Dar Aliman n-a mai lăsat-o mult acolo. A luat-o grabnic la el acasă, unde a ascuns-o de ochi străini. Și s-a încins între ei dragoste, cum nu se mai pomenise pe meleagurile acelea. Parcă fuseseră făcuți și adunați înadins unul pe potriva celuilalt. Era frumoasă, cu chipul poate cam bucălat, șuie, cu trupul lung, mlădios, și despicătura coapselor sus ca la buni înotători. Flăcăul uitase dintr-o dată de lostriță și de vrăji. Ținea fata în brațe și dulcea ei povară împlinea tot ce râvnise și jinduise nebunește până atunci. Ziua stau închiși în casă ori umblau alintați prin păduri. Noaptea ieșeau la Bistrița, ținându-se pe după gât. Se scăldau cu nesaț, goi amândoi, până îi prindeau zorii. Apele se făceau pe rând de aur, de argint și apoi albastre, învăluindu-i tăinuitoare. Când unda ajungea ca olmazul, ei ieșeau și se îmbrăcau. Vânau păstrăvi și îi mâncau acolo, fripți la foc de brad, cum îi plăcea fetei”[14].

Pe parcursul textului, observăm felul în care realul se îmbină cu irealul, Aliman având parte de miraculos în viața lui. Realul este fascinația sa pentru acest pește care îl va aduce în pragul nebuniei, însă în real este ancorat Aliman și prin fata cu care se căsătorește, tânărul intră în ireal prin lostriță, dar are parte de miraculos prin dragostea cu fata care devine substituentul lostriței. Totul este doar o pregătire pentru a intra în absolut.

Apariția lostriței în apele Bistriței îl înnebunește, parcă se trezise dintr-un somn adânc, iar vederea lostriței este doar un sfârșit al acestei etape în care totul părea un vis: „Pe la jumătatea praznicului sosi în goană un băiețaș, cu vestea că lostrița vrăjită s-a arătat iarăși. E aici aproape, ieșită la liman sub coasta iadului, unde stă lungită la soare, ca o domniță. Parcă doarme. Numai bate ușor din coadă, ca și cum s-ar apăra de musculițe. E mai mare și mai frumoasă ca până acum. Aliman, buimac de băutură, cum auzi de lostriță, s-a deșteptat ca dintr-un somn adânc și a sărit smintit dintre oaspeți, strigând: «Azi nu mai scapă! O mănânc la nunta mea!». Și a alergat nebun spre râu”[15].

Alergă spre valuri, nebun după lostriță, dorește să o cuprindă, să o prindă, să simtă din nou povara acestei făpturi în brațele sale pentru a se liniști; nu mai simte pericolul care se află în această vâltoare: „Numai Aliman nu vedea, n-auzea. Alerga mereu înaintea năboiului, cu o ceată de nuntași speriați după el. Și iar simțea deșteptată în carnea brațelor dulceața unei poveri neuitate. Când sosi în locul de care povestise băiatul, lostrița era acolo. Ea se-ntoarse deodată nălucitoare, cu capul țintă în Aliman. Stătu așa o clipă plină. Apoi porni, fulgerând apele, spre el. Omul încremeni. Dar numaidecât, cu chipul luminat de o bucurie nefirească,

[13]*Ibidem*, p. 174.
[14]*Ibidem*, pp. 174-175.
[15]*Ibidem*, p. 176.

chiui, strigând cât să înăbușe huietul: «Iată, vin!»... și, smucindu-se din mâinile a trei oameni, sări în mijlocul Bistriței, cu brațele întinse spre lostriță”[16]. Apele îl trag în străfundurile sale, revederea lostriței îl trezește, acest simț erotic îi curmă existența telurică: „El a mai ieșit o dată. Ținea lostrița și, amețit de izbitura apelor se căznea s-o apere, adăpostind-o ca pe un copil cu brațele. Apoi s-a cufundat în valurile care, bolborosind mânioase, s-au pecetluit deasupra lui pentru totdeauna”[17]. Lostrița este un absolut spre care tinde Aliman, fiind un absolut care îi va aduce sfârșitul în această lume, dar și o reîntoarcere la origini. Aliman se reîntregește prin această trecere pentru a avea parte de o dragoste care depășește condițiile teluricului, o iubire în absolut. Fascinația sa devine una bolnăvicioasă, este doar un semn prevestitor; apare dorința de a distruge ceea ce iubește, se jertfește pe sine în acest mediu pe care nu l-a putut cuceri în întregime.

Aliman este fascinat de himere, dar vom observa și dualitatea din relația lui cu Ileana, ziua fiind un moment al revelației, al nașterii, însă în intervalul acesta de timp, ei stăteau închiși, devine o ascundere de lumină, de elementul activ, însă vom observa o răsturnare a planurilor. Noaptea, moment al ascunderii, moment al apariției lunii, element pasiv, cei doi se plimbă în exteriorul casei. Ziua, moment activ, ei devin pasivi, iar noaptea, moment pasiv, ei devin activi.

Lostrița devine o obsesie, o cale de a accede la absolutul care nu se regăsește în această lume. Trebuie să-și depășească condiția, să acceadă spre o alta pentru a avea parte de o iubire care depășește hotarele acestei lumi. O astfel de obsesie îl chinuie și îl atrage spre culmi spre care nu este pregătit să aspire, se pierde, se regăsește, prin intermediul mediului acvatic renaște spre o altă condiție, una prielnică cu cea a lostriței. Accederea spre absolut, devine o negare a condiției sale umane, este dorința de a fi cu cea aleasă într-un mediu care le va permite desfășurarea. Își reneagă celestul, intră în umbra maleficului folosind ritualul magic pentru a avea parte de cea pe care o dorește, făptură care îi este viață și moarte, fiind cea care îi va aduce sfârșitul, luându-l în tărâmul apei.

Aliman se înstrăinează de ceilalți, se izolează pentru a intra în miraculos și a avea parte de acest mit primordial. Prezența celorlalți i-ar distruge starea de mutenie în care a intrat, i-ar strica traiectoria în cosmos. Aliman realizează ritualul magic singur, înstrăinat de condiția sa, întorcând spatele celestului, și întorcându-se cu fața spre malefic. Totul doar pentru a o avea pe cea sub vraja căreia se află. Apa este un mediu dătător de viață, un element primordial, fără de care nu se poate trăi, dar devine și un mediu care absoarbe viața din personaje, devine un tărâm thanatic, al întoarcerii la origini. În mediul acvatic, în apă, Aliman își întâlnește obiectul obsesiei, dragostea pentru o făptură care nu coincide cu mediul din care el face parte, fiind un mediu în care va întâlni moartea.

Apa în acest caz arată dinamica vieții, totul apare din ea și se reîntoarce în ea, fiind un loc prin excelență al transformărilor, simbolizând atât viața, cât și moartea. Din străfundurile apei țâșnesc imagini ascunse în subconștient, monștrii, cum este și în cazul acestui pescar.

Cu ajutorul figurii Meluzinei, am observat faptul că Aliman are șansa de a-și întâlni idealurile, iar pulsațiile care se transformă în dorințe, sunt cele care îl vor despărți de ceilalți, el intrând într-un tărâm al mutenie, având șansa de a intra în contact cu absolutul, moment în care își găsește sfârșitul.

Prin intermediul acestui studiu am dorit să prezentăm conceptul de *Melusina*, fiind anima, o parte importantă, care îl va aduce pe Aliman pe un tărâm thanatic. Această făptură este prinsă la mijloc, între teluric și acvatic, fiind asemenea unei nimfe.

[16] *Ibidem*, pp. 176-177.
[17] *Ibidem*, p. 177.

BIBLIOGRAPHY

Bibliografie de referință

1. VOICULESCU, V., *Nuvele și povestiri*, prefață și tabel cronologic de Roxana Sorescu, București, Editura Cartex 2000, 2004

Bibliografie generală

1. BĂDĂRĂU, George, *Proza lui Vasile Voiculescu. Modalități de realizare a fantasticului*, Iași, Editura Princeps Edit, 2006
2. DURAND, Gilbert, *Structuri antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*, traducere de Marcel Aderca, prefață și postfață de Radu Toma, București, Editura Univers, 1977
3. JUNG, C. G., *Opere complete 12. Psihologie și alchimie*, traducere din germană de Viorica Nișcov, București, Editura Trei, 2016
4. JUNG, C. G., *Opere complete 13. Studii despre reprezentările alchimice*, traducere din germană de Daniela Ștefănescu, București, Editura Trei, 2017
5. PODOSU, Ion, *Universul prozei lui Vasile Voiculescu*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2007

Lucrări cu caracter general. Dicționare. Enciclopedii

1. CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Iași, Editura Polirom, 2009

MARGINAL IDENTITIES IN MIRCEA IVĂNESCU'S POETRY

Iulia Nedea
PhD. Student, Universityof Oradea

Abstract:In the context of '60s poetry, the work of Mircea Ivănescu represents a turning point. Unclaimed by any group and un-included in the landscape of that generation, the poet relies on ambiguity and metaphor, turning poetry into a third dimension of reality. While the poets of the '60s were concerned with building a super-individual mythology as an alternative to reality, Mircea Ivănescu was commencing the construction of an individual mythology, based on biographism and self-fictionalization. The present paper traces some of the particularities of Mircea Ivănescu's poetry, the same one that individualizes him within the perimeter of '60s literature.

Keywords: marginality, irony, identity, virtuality, truth.

În contextul poeziei șaizeciste, creația lui Mircea Ivănescu este singulară. Poetul debutează în 1968 cu volumul *Versuri*, în care nimic din lirica sa nu mai seamănă cu cea anterioară, după cum afirmă și Alexandru Cistelecan în monografia pe care i-o dedică: „Atașat generației '60 pe o orbită marginală, excentrică, de nu de-a binelea centrifugală, Mircea Ivănescu s-a comportat mai degrabă ca un satelit pierdut al acesteia"[1].

Dacă, de pildă, șaizeciștii alcătuiau, oarecum, un grup compact care trebuia să lupte cu armele limbajului poeziei împotriva presiunilor regimului totalitar, Mircea Ivănescu nu se mai revendică de la vreo grupare. Poezia nu se mai angajează decât la purtarea adevărurilor individuale, personale, textuale. Pentru Mircea Ivănescu adevărul e atât cât contează pentru text.

Prima poezie din volumul de debut este o mărturie a adevărurilor textului. La acest nivel poetul poate jongla cu orice concept: "Și eu am umblat o dată cu o amintire/ în mâini, strângând-o atent, să nu-mi scape./ (Îmi alunecase o dată - și se rostogolise de-a dura/ pe jos. Am șters-o frumos, cu mâneca hainei,/ nu mi-a fost frică. Amintirile mele sunt mingi - / nu se sparg niciodată"[2].

Poezia lui Mircea Ivănescu cuprinde mai multe nivele ale realului în discurs. Un concept de la care pornește e amintirea, așa cum apare și în poemul mai sus menționat. Apoi conceptul se minimalizează prin ironie, doar așa el devine viu. După care, transformat ludic, el intră într-o virtualitate. Nu e greu de ajuns, din acest punct, la ideea de poezie ca realitate ce devine, la poezia care se face la fel pe măsură ce realul se face; totul se construiește continuu în lirica lui Mircea Ivănescu. Viziunile de la care porniseră șaizeciștii se dizolvă în jocuri ale disimulărilor.

Dincolo de ludic și de efectul de real surprins în poemele ivănesciene, ceea ce ne mai atrage atenția este distanțarea de eu (de unde și pluralul multora dintre poeme), Mircea Ivănescu situându-se sub influența creației heteronimilor lui Fernando Pessoa. Poezia lui Mircea Ivănescu renunță la a vorbi și în numele propriu. Eul lui Mircea Ivănescu conține în sine o multitudine de identități, e un eu plural și paradoxal - vorbește în numele propriu, dar, ironizându-se, în același timp își pierde centralitatea, luând o poziție marginală: "în fond, am intrat o dată patruzeci și cinci de oameni/ într-o cabină obișnuită de telefon - și am mai avut

[1]Alexandru Cistelecan, *Mircea Ivănescu. Monografie*, Aula, Brașov, 2003, p. 9.
[2] Mircea Ivănescu, *versuri*, ediție îngrijită, cuvânt înainte și tabel cronologic de Al. Cistelecan, Humanitas, București, 2014, p. 27.

loc/ și să vorbească la aparat - și fetele îi suflau peste umăr/ în pâlnie - și alții jucau «telefonul fără fir» între ei, și cuvintele parveneau deformate”[3].

Mircea Ivănescu relativizează perspectivele, însă pentru el multitudinea de priviri asupra realului se transformă în gest, iar jocul înseamnă a juca și a dejuca realitatea. Poetul demontează datele realului în așa fel încât nici poezia nu mai rămâne poezie - ea poate fi orice: o poveste sau un roman al realității, care, însă, poate la fel de bine să nu fie deloc, pentu poet ceea ce contează este lipsa temeiului, fluxul, trecerea: „să facem o poveste, un basm cu multe întâmplări/ despre seara când am stat lângă ea,/ și era ca și cum am fi mers pe coridoarele lungi/ ale auzului - și timpul era măsurat în sunete,/ și tăcerea era sunetul cel mai blând,/ o blândețe de iarnă. Să spunem cum încercam/ să o gândim mereu altfel”[4].

Interesant și felul în care poetul se pierde în descrieri ale lumii exterioare, ca să revină apoi la o întrebare fals-clarificatoare. Lui Mircea Ivănescu nu-i scapă din vedere faptul că jocul cu realul nu este gratuit - miza e cunoașterea, însă nu o cunoaștere de tip clarificator. Cartea e personajul principal al poemelor sale, fără însă a-i cădea în capcanele textualiste, căci pe Mircea Ivănescu nu-l preocupă decât cartea vie, cu toate virtualitățile și posibilitățile pe care aceasta le poate avea. O carte ingenuă, am putea spune, aflată mereu în virtualitate pură.

Se are în vedere, totodată, un joc al contradicțiilor în aceste poezii - Mircea Ivănescu deschide întrebari, chestionează, pune cititorul în situația de a se îndoi, la fiecare semn pe care i-l pune în fața. Versurile își anulează adevărul unul altuia - poetul interoghează până și posibilitatea îndoielii, ajungând, în cele din urmă, prin această dialectică poetică la adevăr (la adevărul poetic, desigur, care și în poezia lui Mircea Ivănescu ține de revelație): “Cartea aceea/ ar putea fi un fel de poveste despre ea?/ Scena aceasta, care din când în când se face o amintire/ reală despre copilăria mea - nu ar putea fi/ un preludiu în fața ei aplecându-se și încet/ risipindu-se, ca și cum nici nu ar fi fost adevărată?”[5].

Ion Negoițescu, de pildă, a văzut în poezia lui Mircea Ivănescu dimensiunea descriptivă: „Mircea Ivănescu este un poet ce nu simte nevoia de a sugera, ci de a descrie /.../ - de a descrie întâmplări sau medii din care se pot naște întâmplări -, cum nu simte nevoia de a se confesa 'poetic', 'liric', 'metaforic', ci de a nara...”[6] Ca mulți alții, el a observat în poezia lui Mircea Ivănescu capacitatea de a construi parabole despre realitate și de a o folosi pe aceasta din urmă doar ca pretext.

Pe tot parcursul poemelor cu mopete, cartea, lectura și scrisul se transformă în ființe vii, autonome - ies din lumea lor și devin o insulă a realului în realul cititorului. Ipostaza de cititor o preia v înnopteanu care are revelația lecturii. Cartea umanizează personajele „de hârtie” ale lui Mircea Ivănescu, așa încât ele înceteaza să rămână simple piese ale unui mecanism textual: „v înnopteanu stă la masa de lucru. citește. și lampa / aruncă pe pagina din fața lui un cerc atât de adânc / și luminos, încât privirea se pierde. pe umărul stâng / al lui v înnopteanu stă delicata bufnița blondă. clampa // chepengului prin care v înnopteanu coboară în acea tainică/ încapere subteranee unde el meditează sclipește auriu / în lumina lămpii. în umbrele camerei se înscriu / pe perete versete despre v înnopteanu. și câte o frică // răzleața dacă își mai arată capul cu ochii holbați/ din vreun colț, v înnopteanu o risipește de-ndată/ când, la masă, întoarce pagina. e o minunată // lectură.”[7]

Intervine mereu problema timpului reversibil doar în ficțiuni. Cum observăm și din poemul citat mai sus, alterarea timpului biografic este esențială pentru ca acesta să devină

[3] *Ibidem,* p. 40.
[4] *Ibidem*, p. 53.
[5] *Ibidem*, p. 47.
[6] Ion Negoițescu, *Alte însemnari critice* apud Al. Cistelecan, *op. cit*. p. 71.
[7] Mircea Ivănescu, *op. cit.*, pp. 80-81.

reversibil. Ca întoarcerea înapoi să fie posibilă, timpul trebuie trecut prin cuvinte. Nu va mai fi vorba de o regăsire a aceluiași trecut, ci a unuia ficționalizat: „imagini avem – viața noastră-i o carte/ cu chipuri – la care putem,/ la unul, la altul, să ne oprim și că vrem,/ chiar sinceri, să le credem adevărate”[8].

Poetica ludică a lui Mircea Ivănescu are în centrul său trei actanți – timpul, cartea și o ipostază a alterității feminine. Fiecare dintre ele se oglindește în cealaltă, devenind, de fapt, pretexte pentru joc: „Sentimentele ei – câteodată globuri de sticlă/ alunecând spre marginea mesei, și atunci/ imaginile răsfrânte acolo se schimbă,/ se amestecă una cu alta, și nu se mai vede nimic./ Însă rămâne – asta e un chip nemișcat/ ca o poză pe o carte uitată deschisă -/ rămâne fața ei rea”[9].

Singura oglindă a poemului o reprezintă poemul însuși. Totul se mută în interiorul textului și adevărat devine numai ceea ce e adevărat pentru text. Poemul lui Mircea Ivănescu apare ca o realitate suficientă sieși. Însă traseul dinspre decorporalizare refuză să fie complet. Poetul urmărește să dea viața conceptelor pe care le descrie, simpla descripție nu-i mai este de ajuns.

Aici intervine anecdotica lui Mircea Ivănescu, care pune în scenă conceptele despre care poetul scrie. Putem discuta, în acest sens, de felul în care Mircea Ivănescu deschide poemele sale spre o a doua realitate. Avem de-a face cu o prelucrare și punere în text (narațiune) a obiectului și apoi cu o punere în scenă a lui. Realitatea e cel puțin bidimensională, în ce privește poemele lui Mircea Ivănescu. Întotdeauna avem de-a face cu o punere în abis, cu o imaginare a mișcării obiectelor în interiorul unei alte mișcări.

Astfel capătă viața personaje precum mopete, v înnopteanu și i negoescu, prietenul tatălui lui vasilescu, pisicâinele pe nume benone, broscoporcul sau pisifonele. Fiecare dintre ele ne spune povestea vieții lui de personaj. Fiecare se oglindește pe sine în propria-i poveste de care este conștient.

Rezultă din relațiile dintre aceste ipostazieri fire narative foarte ingenios construite care se îmbină cu fabulosul. Există, totodată, în poeziile mopetiene ale lui Mircea Ivănescu, o ambiguitate esențială. Mopete se dovedește a fi plăsmuirea propriei sale imaginații, poetul nu admite și nu sugerează că el ar fi creația unei alte entități exterioare. Autorul, naratorul, eul poetic nu există pentru aceste creații. Personajele se inventează din ele însele pentru sine și pentru poem: “mopete din poemul pe care-l scrie el însuși/ își face închipuirile lui despre dânsul și/ crede că este independent - însă bufnițe -/ semne ale rațiunii -/ îl pândesc pe propria lui frunte,/ pentru că ele știu că el este doar o creație/ care depinde de orice măruntă aberație/ a lui mopete când vrea să se-ncrunte/ fără motiv, și îl uită. mopete s-a răsturnat./ care din ei? el - celălalt? celălalt?”[10].

Identificăm, totodată, pe lângă jocul virtualităților, și un joc al alterităților, în poemele lui Mircea Ivănescu. Realul nu e doar devenirea permanent posibilă și potențială, ci și oglindirea permanentă în pluralitatea imaginilor din afară.

De pildă, în poemul *mopete și jocul de-a vitraliile* avem de-a face cu simulacrul unei secvențe erotice, și tocmai oglinda face posibilă acest simulacru care impune, până la urmă, o mediere: „mopete a intrat astăzi dimineața în odaia/ luminată iernatec de răsfrângerile zăpezilor matutine,/ și a văzut-o pe bruna rowena. lampa o îmbia/ urcând pe masa ei în glob transparent de lumină// și o făcea foarte gravă. mopete o privea/ fascinat. bruna rowena, cu ochii-nălțați/ - dar foarte adânci - era foarte îndepartata. abia/ dacă mopete o mai deslușea printre alți// umeri de amintiri, cu mâini strânse la piept./ lui mopete i s-a făcut frică - cumplit

[8] *Ibidem*, p. 313.
[9] *Ibidem*, p. 38.
[10] *Ibidem*, p. 68.

de drept/ între ochii lui îi ardea timpul care-i mai fusese lăsat”[11].

În măsura în care putem discuta despre erotism în poezia lui Mircea Ivănescu, el se coagulează în jurul acestor jocuri ale disimulărilor și pretextelor. Eul se ridică deasupra întregii scene, pe care el însuși o inventează, și își multiplică perspectivele. Dacă eul se multiplică și ființa feminină dobânește o multitudine de chipuri, deși e înfățișată sub un chip generic, o „ea” ca un fel de principiu al lumii fictive. Principiu care poartă în sine atât binele, cât și răul, ființa feminină din poemele lui Mircea Ivănescu iese cel mai bine în evidență prin tăcerile sale. De altfel, eul îi împrumută și ei vocea sau chipul său: „Să stăm altfel, romantic, o vreme,/ să desenăm cercuri pe covor,/ fără să o privim. Și altul din noi,/ Cu spatele către cameră, să privească în timpul acesta (...)/ Și altul din noi,/ așezat pe fotoliul unde e ea (...)/ Și altul să umble morocănos prin cameră mormăind (...)/ Tot astfel și eu pot intra acum cu patruzeci și cinci de euri proprii/ în cutia adâncă a ascensorului - și să urc/ fără să le ascult vorbele”[12].

Chiar dacă realul cu adevărat real este cel al cărților citite de personajele din poemele lui Mircea Ivănescu, cartea nu e singura sursă vie a lui. Realul mai are ca sursă și reamintirea. De remarcat aici că nu e vorba de amintire, ci de *re-amintire*. Adică de o redublare a realului, și, în cele mai multe cazuri, de o reamintire a amintirilor altora.

Poezia devine, astfel, recuperare unui teritoriu străbătut, nu are drept referință decât ceea ce revine din sine. Poezia ajunge să fie a treia realitate: “Nu este adevărat deci din ceea ce este viața/ noastră decât ceea ce a fost - ceea ce ne amintim întorcându-ne/ spre trecut / și niciodată clipa în care/ suntem”[13].

Poemele de după 1970 ale lui Mircea Ivănescu încep să-și pună o altă problemă. Intervine acum conceptul de mască. Însă nu înțeles în felul în care ne-am aștepta. Masca nu coincide cu ficțiunea ori cu un mijloc de a evada din real. Masca e realul când nu e înțeles ca literatură, ca ficțiune; e suferință, de pildă, goală, lipsită de magia parabolei ori a poveștii: “Ce simplu ar fi dacă ți-ai putea apuca o suferință/ cu mâna (cu una, nu cu amândouă, căci durerile tale/ sunt găunoase, ușoare), și-ai așeza-o aici, în fața ta, pe perete, / și cu cealaltă mână ai bate un cui, s-o agăți/ - suferință este o mască, nu?”[14].

Având acum, în față, definiția a ceea ce este adevărul și ce nu, Mircea Ivănescu ajunge, în cele din urmă să ficționalizeze ultimul parametru al mecanismului său poetic: comunicarea. Relația și comunicarea sunt, și ele, în cele din urmă, niște ficțiuni. Ceea ce înseamnă că sunt adevărate, iar poezia nu poate să comunice decât adevăruri.

În cele din urmă, în ultimele sale volume, Mircea Ivănescu începe să pună la îndoială chiar și adevărul livresc - ceea ce coincide cu un cutremur în spațiul cunoașterii și cu o nesiguranță absolută și neîncredere în cuvinte, cum ele nu trimit spre ceva deasupra lor. Amintirea nu mai e nici ea un fundament, poezia lui Mircea Ivănescu respinge acum și biografismul, înlocuindu-l cu autoficțiunea, care poate fi, de altfel, vindecătoare.

BIBLIOGRAPHY

1. Cistelecan, Alexandru, *Mircea Ivănescu. Monografie*, Editura Aula, Brașov, 2003.
2. Ivănescu, Mircea, *Versuri*, ediție îngrijită și cuvânt înainte de Al. Cistelecan, Editura Humanitas, București, 2014.
3. Liiceanu Gabriel, *Măștile lui M.I.. Gabriel Liiceanu în dialog cu Mircea Ivănescu*, Humanitas, București, 2012.

[11] *Ibidem*, p. 78.
[12] *Ibidem,* p. 40.
[13] *Ibidem,* p. 119.
[14] *Ibidem*, p. 118.

4. *Mircea Ivănescu '80*, volum coordonat de Al. Cistelecan, Editura Paralela 45, Pitești, 2011.
5. Pop, Ion, *Jocul poeziei*, Editura Cartea Românească, București, 1985.
6. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. I, Editura Cartea Românească, București, 1978.

ILEANA MĂLĂNCIOIU'S INTERVIEWS - BETWEEN DIALOGUE AND CONFESSION

Iulia Nedea
PhD. Student, University of Oradea

Abstract:Ileana Malancioiu's interviews draw the attention of the reader first of all because of the manner in which she directs them towards the creative workshop of the poet. Besides the fact that they are a good source of insight into the writer's oeuvre, the interviews also highlight a different fundamental side of the writer, which is her gift for dialogue. The present paper aims to investigate the manner in which the gift for dialogue and the gift for confession intertwine in Ileana Malancioiu's interviews.

Keywords: dialogue, confession, poetry, autofiction, biography

Atunci când definește omul ca ființă dialogică, Martin Buber afirmă că sensul acestuia nu se poate realiza decât în relația eu-tu. Cunoscuta sa afirmație "la început este relația"[1] plasează conceptul la originea rostirilor prime. Cuvintele fundamentale nu pot fi rostite decât în cadrul relației și în libertate deplină.

Definiția lui Buber se apropie de cea pe care Ileana Mălăncioiu i-o dă scriitorului, când spune că rolul lui, în cele din urmă, stă în faptul de a fi o voce a societății sale.Citind interviurile Ilenei Mălăncioiu, problema asupra căreia inevitabil ne oprim este în ce măsură coexistă preocuparea pentru confesiune a poetului cu intuiția sa dialogică. Convorbirile poetei au constituit pentru majoritatea comentatorilor un reper în interpretarea poeziilor, fiind considerate o deschidere spre atelierul său de creație. Cu toate acestea, avatarul eului, preocupat mereu de autodezvăluire și cunoaștere a sinelui, eu pe care îl regăsim în poeme în relație cu dublul său interior mai mult decât cu lumea, este prezent și în interviuri. Am putea spune chiar că, și aici, poeta nu comunică, ci *își* comunică, transformând dialogurile fie în memorii, când, nu de puține ori, descrie secvențe autobiografice, fie în arte poetice, explicându-și viziunea despre scris.

N. Steinhardt afirma într-unul dintre eseurile sale că biografia este esențială pentru a înțelege creația unui scriitor în vreme de criză: "Stabilirea raporturilor dintre operă și viață poate – cu precădere în perioadele istorice denumite critice – dobândi puteri revelatoare"[2].

Afirmația lui Steinhardt deschide câteva probleme asupra cărora ar trebui să ne oprim: relația dintre creația poetică și biografie, dar și raportul dintre poezie și contextul în care a fost scrisă. Interviurile scriitoarei ar putea fi grupate în funcție de câteva subiecte asupra cărora ea revine constant: raportul scrisului cu existența și discuțiile despre influențele scriitorilor din epocă și tabloul epocii.

Prima carte de interviuri a Ilenei Mălăncioiu cuprinde dialogurile cu Daniel Cristea-Enache, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Ileana Mălăncioiu*, în 2003. Cea de-a doua, *Exerciții de supraviețuire*, publicată în 2010, conține interviuri publicate inițial în presă. În 2016, Ilenei Mălăncioiu îi mai apare volumul *Am reuşit să rămân eu însămi*, ce reia dialoguri

[1] Martin Buber, *Eu și tu*, Humanitas, București, 1992, p. 13.
[2] N. Steinhardt, *Opere 17. Drumul către isihie. Ispita lecturii*, ediție îngrijită, studiu introductiv, note, referințe critice și indici de Irina Ciobotaru, sutdiu introductiv de Tania Radu, repere bibliografice de Virgil Bulat, Polirom, Iași, 2014, p. 410.

din celelalte volume și conține câteva interviuri noi. Un număr mic de interviuri este cuprins și în volumul aniversar *De anima*, din 2015.

Interviurile Ilenei Mălăncioiu insistă cu precădere asupra două momente din viața sa. În primul rând, revine în mod repetat la câteva secvențe din copilărie. Relația Ilenei Mălăncioiu cu scrisul nu poate fi discutată în afara influențelor primelor lecturi, pe care le menționează mereu: Biblia și romanul lui Rebreanu, *Pădurea spânzuraților.*

Într-unul dintre cele mai ample dintre interviuri, cel cu Matra Petreu, Ileana Mălăncioiu spune că primul model i-a fost mama, de la care afirmă că a moștenit inclusiv credința: "în casa în care m-am născut nu existau cărți (...) decât Biblia și alte câteva cărți religioase [...] Am început să citesc literatură târziu și primul roman care s-a întâmplat să-mi cadă în mână a fost *Pădurea spânzuraților*"[3].

Cuvintele Ilenei Mălăncioiu ne trimit spre un element esențial al operei sale: nu livrescul, nicidecum acumularea unui background cultural ieșit din comun, ci spontaneitatea. Nu rareori, scriitoarea se afirmă pe sine ca fiind norocoasă tocmai pentru că nu a avut ca bază pentru scrisul ei cultura epocii sau a contextului în care a scris, ci că memoria sa culturală s-a fundamentat pe absența lecturilor cărților respective.

De asemenea, un set de imagini recurente alcătuiesc tabloul de scriitoare al Ilenei Mălăncioiu: trimiterile constante la geneza poemelor, la poeziile din volumul de debut, la felul în care i-au fost receptate cărțile, mai ales în perioada de dinainte de 1989, la contextul în care a scris alături de alți scriitori și, nu în ultimul rând, regăsim reveniri aproape obsesive la lupta cu cenzura și discuții legate de problema eticului și a esteticului.

Citind interviurile, observăm că Ileana Mălăncioiu are două crezuri. Primul, repetat în nenumărate rânduri în aproape toate interviurile, este acela că *poezia trebuie să fie o expresie a vieții*, la care se adaugă influența cărților citite, biografia livrescă, iar al doilea, nu atât exprimat, cât dedus ca substanță a creației poetei, dar menționat direct la finalul interviurilor cu Daniel Cristea-Enache: "lumea aceasta se sprijină pe credința în existența celeilalte"[4].

De unde se desprind două coordonate ale biograficului, în poeziile Ilenei Mălăncioiu, o biografie a experiențelor concrete, trăite în istoria și preistoria volumelor, și o alta a unei existențe *de dincolo*, care ne face să afirmăm, fără îndoială, odată cu Eugen Negrici, că Ileana Mălăncioiu înfățișează în poemele sale o biografie a elementelor consubstanțiale.

Câteva momente biografice de cotitură sunt amintite de Ileana Mălăncioiu, în repetate rânduri, în interviuri: influența Cărții cărților, cum o numește ea însăși, și faptul că nu a avut alte lecturi care să o influențeze în copilărie, debutul cu teza la limba română și influența *Pădurii spânzuraților*, moartea surorii sale, căreia îi dedică volumul *Sora mea de dincolo*, experiența limită a morții prin care a trecut în 1977 și, nu în ultimul rând, experiența cenzurii, odată cu volumul *Urcarea muntelui*.

De la aceste afirmații, doar un pas către geneza volumelor de poezie, prin care Ileana Mălăncioiu explică relația dintre biografia personală și creație, regăsită mai ales în primele volume, dar ajunge și la a pune problema relației etic și estetic, atunci când discută istoria volumului *Urcarea muntelui*, care, cum susține ea însăși, cuprinde expresia unei dorințe sau a unui vis colectiv[5]. Regăsim, peste tot, aceeași obsesie a revenirii la începuturi, făcută cu conștiința că numai pornind din punctul lor își poate explica viziunea.

În interviurile cu Daniel Cristea-Enache, poeta dezbate momentul debutului publicistic, dar și editorial, despre care ne spune că a stat sub amprenta lui Emil Botta, care i-a citit volumul *Pasărea tăiată* la apariție și a dorit să o cunoască. Cu toate că poezia *Pasărea*

[3]Ileana Mălăncioiu, *Exerciții de supraviețuire*, Editura Polirom, Iași, 2010, pp. 12-13.
[4] Idem, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 284.
[5]Vezi Ileana Mălăncioiu, *Exerciții de supraviețuire*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 111: "am făcut trecerea către urcarea muntelui, pentru a vorbi despre Golgota pe care urca un întreg popor de condamnați".

tăiată fusese considerată un eșec și fusese respinsă de "Viața românească", Ileana Mălăncioiu a debutat în "Luceafărul". Poeta a avut de suferit chiar de la primul volum, însă, din cauza cenzurii, poemul *Ursul* fiindu-i considerat subversiv.

Un alt moment biografic important discutat în interviuri este experiența cenzurii cu care s-a confruntat mai ales în ultimii ani de comunism, la redacția revistei "Viața românească". Expunând în câteva pagini documente care privesc încercarea de a salva textele celor două numere care urmau să fie topite de cenzură (texte de Noica, Liiceanu, Ana Blandiana, Gellu Naum), Ileana Mălăncioiu subliniază nu atât reușita efortului, cât puterea de solidarizare a intelectualilor implicați: "Dacă după atâtea eforturi s-a ajuns la topirea revistei, s-ar putea spune că totul a fost zadarnic. În realitate, faptul că s-au solidarizat atâția intelectuali în ideea de a se opune cenzurii și Securității (...) au reprezentat în mod neîndoielnic ceva"[6].

O idee esențială se desprinde de aici, potrivită mai ales poeziei Ilenei Mălăncioiu în contextul în care a fost scrisă, anume aceea că există două voci ale poeziei: una, care vorbește din adâncul experiențelor personale și una care vorbește în numele comunității. Cu alte cuvinte, drumul parcurs de poezia scriitoarei șaizeciste de la biografismul *Păsării tăiate* la experiența colectivă din *Urcarea muntelui*.

În numeroase rânduri, este amintită o figură importantă mai ales pentru scriitoarea însăși, anume aceea a lui Aurel State, numit de poetă "prietenul meu, prizonierul", alături de care traduce două volume de poezie. Ne spune despre el că a fost voluntar în război pentru eliberarea Basarabiei, iar apoi luat prizonier și condamnat la moarte. Ca apoi să-i fie comutată pedeapsa, dându-i-se 25 de ani de închisoare, în închisorile rusești și românești. La momentul aflării de către Securitate că a încercat să-și publice memoriile în străinătate, este ucis.

Pornind de la discuția despre memoriile lui Aurel State, pe care Ileana Mălăncioiu i le republică mai târziu la editura Litera, scriitoarea deschide din nou un subiect important referitor la condiția scriitorului în comunism: relația dintre etic și estetic. Dând ca exemplu o secvență din jurnalul Monicăi Lovinescu, în care aceasta discută despre Aurel State exclusiv din punct de vedere al talentului său literar despre care se arată nemulțumită, Ileana Mălăncioiu trece bariera etichetei de simplu *roman* a cărții lui State, arătându-și încă o dată opțiunea pentru dimensiunea existențială, etică.

Experiența de viață a lui State, susține Ileana Mălăncioiu, depășește cu mult presupusul talent. E vorba de vocea și de prezența scriitorului în interiorul coșmarului colectiv în care se află. Pe tot parcursul dialogurilor sale, Ileana Mălăncioiu revine la biografia lui Aurel State, cu numeroase prilejuri, oferindu-i unul dintre *micro-romanele* biografice din interviurile sale, alături de cele pe care le realizează și altor scriitori (Raicu, Titel, Botta, Cotruș, Noica).

Povestea lui State, redată prin numeroase fragmente în dialogurile Ilenei Mălăncioiu cu Daniel Cristea-Enache, are în vedere lupta contra sistemului securist, nicidecum afirmarea unui talent literar. Ci unul mai degrabă existențial, talentul de a se susține în revoltele sale împotriva unui sistem absurd: "Romanul autobiografic *Drumul crucii*, despre care aflăm cu prilejul morții autorului că nu-i spune nimic Monicăi Lovinescu, aducea totuși o noutate. Pentru că, într-o lume în care atâția oameni cu pretenții și-au trădat prietenii sau colegii de detenție ca să-și apere pielea, «bietul State» s-a aruncat de pe acoperișul închisorii Uranus în speranța că, astfel, i-ar putea salva pe cei reținuți în dosarul său"[7].

Spre finalul dialogurilor, Ileana Mălăncioiu discută genezele volumelor sale. Despre *Pasărea tăiată* ne spune că a pornit de la problema suferinței personale, care trebuia exorcizată prin poezie.

[6] Idem, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 176.
[7] *Ibidem*, p. 193.

Există, așadar, o ruptură în creația poetei, una ce ține de viziune și care a fost impusă de contextul istoric: "ulterior, când aveam să constat că moartea psihică poate reprezenta ceva infinit mai grav decât moartea propriu-zisă, părerea mea despre ce reprezintă scrisul s-a mai schimbat. Dar nu atât de mult încât să cred că poezia rezistenței, în sensul obișnuit al cuvântului, ar constitui punctul cel mai înalt al creației unui poet adevărat"[8].

Mai degrabă decât a avea o vocație dialogică, Ileana Mălăncioiu rămâne în perimetrul intuiției acesteia, conștientă că în afara căutării unor răspunsuri în ființa celuilalt întreaga societate s-ar prăbuși, dialogurile rămânând, în cele din urmă, reveniri la propria subiectivitate.

BIBLIOGRAPHY

1. Buber, Martin, *Eu și tu*, traducere de Ștefan Aug. Doinaș, Editura Humanitas, București, 1992.
2. Mălăncioiu, Ileana, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, Editura Polirom, Iași, 2003.
3. Mălăncioiu, Ileana, *Exerciții de supraviețuire*, Editura Polirom, Iași, 2010.
4. Mălăncioiu, Ileana, *De anima*, Ioan Es. Pop coord., Editura Paralela 45, Pitești, 2015.
5. Mălăncioiu, Ileana, *Am reuşit să rămân eu însămi – interviuri 1994 – 2016*, Editura Polirom, Iași, 2016.
6. Steinhardt, Nicolae, *Opere 17. Drumul către isihie. Ispita lecturii*, ediție îngrijită, studiu introductiv, note, referințe critice și indici de Irina Ciobotaru, studiu introductiv de Tania Radu, repere bibliografice de Virgil Bulat, Polirom, Iași, 2014.

[8] *Ibidem*, p. 209.

A CELEBRATION OF SACRED POETRY

Mare Andrada
PhD Student, „Petru Maior" University of Tîrgu-Mureş

Abstract: The subject of this study shows how humans did not only inherit their forefathers' beliefs, but also their ideas, and explains how poets were able to embody reality by means of artistic symbols that reflected such elements of their lives as emotions and objective mental states. The sacred space and the symbolic of the centre are essential for sacred writing. The Sacred has become a key term in recent writings, and what is at its core is often astonishingly undefined, open and ambivalent.Important theories of the Sacred have been articulated in the 20th century by Otto, Eliade, Caillois, Girard, Ricoeur etc. This study discusses about a range of images and texts in order to understand the notion of the sacred – in the past and today.

Keywords: spirituality, Divinity, concepts of the sacred, mystycism, poems

În agitatul spațiu al literaturii postbelice, sacrul creează un orizont în care refugiul în liniște este căutat necontenit de zbuciumatul suflet omenesc. Astfel, evadarea în sacru este șansa sufletului de a-și descoperi identitatea pierdută în timpurile biblice. Atât preocupările filosofice cât și cele de fenomenologie religioasă cu privire la noțiunea termenului *sacru* își au originea în filosofia secolului al XIX-lea. De la însemnătatea sacrului în raport cu divinul și până la a-l separa de religie, accepțiunile date acestei categorii sunt numeroase și variate. Termenul de „sacru" își are originea etimologică în lat. „sacrum", şi înseamnă „ceea ce nu poate fi atins fără a întina, sfânt".[1] Sacralitatea adună împreună primitivi şi moderni, raţiune şi realitate supranaturală, timp şi spaţiu, inform, amorf şi omogen. Deoarece lumea în care trăim a fost întotdeauna încărcată de valori religioase, indiferent de crizele cu care s-a confruntat istoria, se cuvine să creionăm o schiță a modului în care sacrul a fost perceput de cei care l-au teoretizat.

Lumea în care trăim a fost întotdeauna încărcată de valori religioase, iar forța cu care este realizat sacrul este mereu gata să se răspândească în afara lui, să se scurgă. Prin acest fapt, protecţia sacrului este deosebit de importantă. Acesta trebuie apărat de orice tangență din partea profanului, deoarece capacitatea celui din urmă este de a altera, de a-l face să-şi piardă însuşirile specifice. Sacrul este un izvor al oricărei eficacităţi, pe când profanul nu poate fi decât disprețuit. Opoziţia dintre sacru şi profan permite definirea unuia în raport cu celălalt prin simpla negare, fiind comună tuturor abordărilor, însă fiecare ştiinţă se raportează la sacru în mod diferit.

Pentru Otto, religia intră în sfera raţionalului, dar cu toate acestea, sacrul nu poate fi cuprins în concepte deoarece sacrul este mister care se poate revela doar prin experienţa trăită. Astfel, conceptele devin incapabile de a surprinde sacrul. Dacă raţionalul este reprezentat de un lucru înţeles clar, atunci esenţa divinităţii poate fi desemnată drept raţională, iar religia care afirmă şi recunoaşte acest concept este şi ea o religie raţională. Numai prin acest aspect este posibilă „credinţa înţeleasă ca o convingere cristalizată în concepte clare şi opusă simplului sentiment"[2]Raţionalismul este de fapt acceptarea miracolului, iar între „raţionalism şi contrariul său există mai curând o anume diferenţă

[1]*Dicţionarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, p. 942.
[2] Rudolf Otto, *Sacrul,* trad. Ioan Milea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002,p. 7.

calitativă, ţinând de starea sufletească şi de conţinutul sentimental al credinţei. Acestea din urmă depind în mod esenţial de raportul dintre raţional şi iraţional în ideea de Dumnezeu."[3]

Poezia religioasă este o formă concretă de comunicare, dintotdeauna, a omului cu Dumnezeu. Textele de inspirație divină transfigurează sufletul omului, iar poezia religioasă stă la baza întregii evoluţii a limbii şi a literaturii române, deoarece poezia religioasă demonstrează că spaţiul unde s-a aşezat geneza poporului român a fost un spaţiu creştin în care s-au scris cărți, cu ajutorul lui Coressi, Dosoftei, Antim Ivireanu, Varlaam etc.

Indispensabilă cultului sacral, poezia este limbajul uman predilect în relația dialogală cu sacrul, dar mai precis cu zeul. Ființa umană se confruntă cu necesitatea de a comunica într-un mod intim cu ființa lui și poate comunica numinosul fără să-l conceptualizeze.

Atunci când își propune să identifice sacrul în poezie, critica literară include în sfera ei de interes alegeri cu spectru foarte larg, de la creații literare religioase până la poeme filosofice, mitologice, ermetice.

Având caracteristică transfigurarea realității prin crearea de imagini sensibile, poezia unește profanul ontologic cu sacrul teologic, dând naștere la noi modele poetice, căci ,,doar prin poem, pornind de la aceasta, ajungem la o mai bună înțelegere intuitivă a naturii sale. Natura sa nu este să ascundă, ci să se arate drept adevăr, să se deschidă în lumina adevărului."[4]

Sacrul reprezintă pentru fiecare experiență lirică o provocare neîncetată. La fel cum există vârste ale culturilor și ale poeziei, tot așa există și vârste ale sacrului. Totalitatea imaginilor sacrului dintr-o anumită perioadă istorică generează un anume comportament religios, iar căutarea sacrului este o condiţie necesară pentru găsirea acestuia. La sacru ajunge doar cel care caută şi care este dispus să facă eforturi deosebite pentru a trece dincolo de obişnuinţele şi graniţele lumii vizibile. Pentru că sacrul nu poate fi perceput niciodată direct, dar prin intermediul hierofaniei (a manifestării sacrului în profan) putem ajunge la ceea ce este pentru totdeauna ascuns, voalat.Aşa cum am spus mai sus, sacrul are forme de manifestare care poartă numele de hierofanii. Prin această hierofanie, literatura devine act vestitor prin care se manifestă sacrul. [5]

Aşadar, căutarea sacrului înseamnă fie drumul spre origini, fie întruchiparea binelui absolut în fiinţa divin-omenească a Mântuitorului, fie întoarcerea spre universul ingenuu, interior, adevăratul *locus sacer*, sălaş al lui Dumnezeu. În oricare dintre aceste situaţii problematice s-ar afla, omul mărturiseşte că în subconştientul său legătura cu sacrul este o permanenţă, iar *homo religiosus* manifestându-se în deplinătatea trăirilor sale. După cum afirma şi Blaga, lumea, cu tot ceea ce conţine şi cu tot ceea ce o înconjoară, este un mister ce îşi aşteaptă dezlegarea. ,,Inaparentul divin se retrage în formă, dându-i măsura și posibilitatea revelării de sine în imagine. Starea de revelare a Dumnezeului necunoscut este măsura în care el lasă să se vadă, dă formă apariției într-o imagine."[6]

În *Estetica poeziei lirice,* Liviu Rusu afirmă că poezia nu este irațională, ea aducând la lumină eul originar de sub masca dură a eului empiric: ,,poezia nu se răzvrătește împotriva rațiunii, ci reprezintă o retragere din rațiunea conceptuală, mecanică, în rațiunea vie, în care

[3] *Ibidem*, p. 9.
[4] Dorin Ștefănescu, *Poetalul,* Ed. Limes, Cluj, 2016, p. 59.
[5] În acest sens, H.-G. Gadamer notează: „În orice mărturie artistică este vestit ceva, este cunoscut şi recunoscut ceva. [...] Totuşi, pretenţia mesajului creştin trece dincolo de acest nivel, arătând direcţia contrară. Mesajul arată ce nu le poate izbuti oamenilor şi.şi câştigă tocmai de aici pretenţia şi radicalitatea ofertei sale" („Experienţa estetică şi cea religioasă", în Hans-Georg Gadamer, *Actualitatea frumosului*, traducere de Val. Panaitescu, Editura Polirom, Iaşi, 2000, p. 142).
[6] Dorin Ștefănescu, *Poetica imaginii. O fenomenologie a inaparentului,* Ed. Paideia, București, 2015, p. 294.

totul cântă în armonie clară. Ea este expresia fidelă a ceea ce Pascal a numit atât de fericit *la raison du cœur."*[7]

Spaţiul în care s-a dezvoltat poezia românească este un spaţiu predominant creştin, de aceea sintagma „poezie creştină" are tot dreptul să se numească astfel. Poezia creştină este parte integrantă a sacrului, a religiosului. Poetul se cunoaşte pe sine însuşi prin poezie, se redescoperă printr-un univers propriu. Un studiu aplicat asupra relației dintre sacru și poezie îi aparține lui Horia Bădescu. Aici, poetul redă poeziei ceea ce este prin excelență al poeziei, adică îi restaurează sensul. Pornind de la ipoteza că omul, o victimă a crizei identitare cauzate de pierderea stării primordiale, trăiește continuu nostalgia sentimentului. Căutând înlăuntrul său și în imanentul transcendent al lumii sensul prezent-absent, poeziei îi revine un singur rol, acela de a surprinde manifestarea sacrului în realitatea contingentului, de a spori misterul tăcerii ei. Conform concepției blagiene, Horia Bădescu recunoaște că scrierea de poezie înseamnă participarea la sufletul universal în mod creator, co-existând cu unicitatea Ființei: „fiindcă a vedea altfel presupune ascunderea dezvăluirii ascunsului, pentru a-l putea vedea pe acesta manifestându-se în ascunderea sa."[8] Ducând imediat la perplexitate în fața ordinii ascunse a lumii, orbirea himerică îl așază pe poet într-o vale a mirării creatoare, autorul numind aceasta „mysterium mirum care face din poezie o teologie a mirării."[9] Fiind o memorie a Ființei, născându-se acolo unde răsună vocea imperceptibilă, dar perceptibilă a Ființei, nespusul și tăcerea definesc poemul: „Nu cuvintele, ci cantitatea de tăcere conținută-n poem e aceea care măsoară raportul acestuia cu Verbul și permite să percepem cât de mult poemul se află în Logos, în Ființă,"[10] poemul devenind un lung șir de tăceri dar și de revelații. Fiind un fenomen al tăcerii, „fiecare cuvânt ascunde sub – sau mai degrabă *prin* – imaginea expresiei sale un timp al acțiunii proprii."[11] Dar această tăcere „face posibilă nașterea cuvântului dintr-un fel de pat germinativ în care încolțește tot ce poate fi spus și ascultat. Tăcere rezonantă, căci ea își potrivește măsura cu inflexiunile trăirii și ale înțelegerii, găsind nu doar cuvântul potrivit pentru a-i exprima sensul, ci și imaginea activă, semnificația reveriei care îi dă curs liber."[12]

Ghemuindu-se în brațele literaturii din care face parte, poezia are ceva în plus față de acesta, iar Horia Bădescu definește surplusul ca pe o „încărcătură transcendentă a poemului, ca faptă de discurs, cum ar zice Ricoeur, ca metaforă sacră, Verb creator."[13]

În literatură, poezia devine rugăciune, o modalitate artistică de a comunica gândurile, ideile şi sentimentele într-un mod specific liric, în care profunzimea cugetării şi complexitatea exprimării primesc conotaţii dintre cele mai diverse. Poezia devine rugăciune şi rugăciunea devine poezie atunci când divinul se impregnează în versurile artistului prin depăşirea limitelor şi deschiderea orizontului spre logos. Arta limbajului este o facere, o creaţie care imită pe Dumnezeu, poetul fiind inundat de lumina divină, el fiind cel care duce mesajul, aprinde și menține făclia la oameni prin intermediul inter si transtextualităţii remarcând etapele : arta scrierii textului, momentul receptării textului, efectul de purificare provocat de text. Când toate acestea coexistă, ceva „semnificabil se așază în poem, se pune la dispoziția posibilității de a semnifica. [..] Această semnificare diferită de cea a adecvării prin imitație instituie realitatea unei lumi nefamiliare, neîntâlnită în felul în care ea ni se înfățișează , și totuși o lume în care ne regăsim."[14]

[7] Liviu Rusu, *Estetica poeziei lirice,* Ed. Pentru Literatură, București, 1969, p. 178.
[8] Horia Bădescu, *Memoria Ființei. Poezia și sacrul,* Ed. Junimea, Iași, 2008, p. 33.
[9] *Ibidem,* p. 63.
[10] *Ibidem,* p. 184.
[11] Dorin Ștefănescu, *Poetalul,* ed. cit., p. 111.
[12] *Ibidem,* p. 111.
[13] Horia Bădescu, *op. cit.,* p. 171.
[14] Dorin Ștefănescu, *op. cit*., p. 59.

Poeții români şi-au asumat o viziune creştină asupra existenţei, iar temele, motivele, imaginea creştină nu sunt numai „ingrediente" oarecare în afara oricărei intenţii de mărturisire creştină.

Poeziile sunt mai mult decât nişte texte lirice, ele sunt hierofanii, deoarece transmit manifestări sacre în planul lumii materiale, fiind și catalizatorul relaţiei dintre raţional şi iraţional, devenind o altă realitate, dar ce face ca în această lume „străină care ne atrage în lumina ei să nu ne simțim străini ? Faptul că înțelegem despre ce este vorba, că acceptăm ceea ce ne e dat să vedem înseamnă că adevărul pe care îl considerăm străin de noi e și al nostru. Poemul ni se deschide pentru că află în noi o deschidere. ''[15]

Poezia religioasă are un mesaj înălțător de transmis cititorilor: poetul este cel care poartă un mesaj înalt în istorie, el este un mărturisitor și un purtător al Logosului, al Iubirii, al Luminii și al Bucuriei. Poezia religioasă este o formă concretă de comunicare, dintotdeauna, a omului cu Dumnezeu, textele de inspirație divină transfigurând sufletul omului, însă „Divinul păstrează distanța; pentru ca el să se retragă în imagine trebuie să existe o distanță care să o primească. Retragerea însăși creează distanța, măsura în care forma capătă imagine."[16]

Poezia religioasă este prima formă de manifestare a literaturii române, căreia i-a adus teme şi motive lirice de mare sensibilitate artistică; viaţa, moartea, iubirea, durerea, jalea, bucuria, credinţa, toate acestea sunt expresii apărute în istoria noastră o dată cu graiul românesc, dar în acelaşi timp sunt taine ale sufletului creştin, taine ale mărturisirii şi-ale împărtăşirii acestui suflet românesc. Sintagma de poezie religioasă este o catalogare generală, iar afirmațiile critice trebuie particularizate și contextualizate în sfera largă a religiosului, complexitatea nuanțelor neputând fi ignorată în pledoaria pentru generalizări și încadrări tipologice.

Într-o carte publicată la începutul anilor '20, Carl Schmitt afirmă: „toate conceptele semnificative ale istoriei moderne a statului sunt conceptele teologice secularizate"[17] iar Jacques Maritain afirmă la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial: „nu în înălțimile teologiei, ci în profunzimile conștiinței profane și ale existenței profane este locul unde acționează creștinismul"[18], reieșind că aici că, în secularismul profan există o mare nevoie de sâmbure providențial. La fel cum religiosul, teologicul, sacrul generează adevărul și luminosul în spațiul întunericului și al rătăcirii de sine, tot astfel poezia religioasă „sfințește" locul pe care se așază alături de celelalte creații lirice contemporane.

Conștientizând un redus interes pentru poezia religioasă, Virgil Nemoianu aduce un reproș istoriilor literare că „nu se ocupă îndeajuns de un aspect mereu prezent în cultura produsă de români: dimensiunea spirituală și religioasă."[19]Însă, deși poezia religioasă românească a fost uneori evitată de istoricii literari, pusă sub semnul întrebării, subapreciată, fiind acuzată de dogmatism și retorism, prin poeți ca Voiculescu, Blaga, Pillat, Nichifor Crainic, Gyr, Fundoianu etc., poezia religioasă conturează rezistența crizelor istoriei, iar prin virtuozitate a avut ecou până azi prin nume ca Valeriu Anania, Daniel Turcea, Paul Aretzu, Doinaș, Ioan Alexandru, Nicolae Ionel, Dan Damaschin etc.

[15] *Ibidem,* p. 59.
[16] Dorin Ștefănescu,*Poetica imaginii. O fenomenologie a inaparentului,* ed. cit., p. 295.
[17] Carl Schmitt, *Teologia politică,* trad. Lavinia Stan și Lucian Turcescu, Ed. Universal Dalsi, 1996, p. 56.
[18] Jacques Maritain, *Creștinism și democrație,* trad. Liviu Petrina, Ed. Crater, București, 1999, p. 43.
[19] Virgil Nemoianu, *Jocurile divinității. Gândire, libertate și religie la sfârșit de mileniu,* Ed. Polirom, Iași, 2000, p. 16.

BIBLIOGRAPHY

Bădescu, Horia, *Memoria Ființei. Poezia și sacrul,* Ed. Junimea, Iași, 2008
Gadamer, Hans-Georg, *Actualitatea frumosului*, traducere de Val. Panaitescu, Editura Polirom, Iaşi, 2000
Maritain, Jacques, *Creștinism și democrație,* trad. Liviu Petrina, Ed. Crater, București, 1999
Nemoianu, Virgil, *Jocurile divinității. Gândire, libertate şi religie la sfârşit de mileniu,* Ed. Polirom, Iași, 2000
Otto, Rudolf, *Sacrul,* trad. Ioan Milea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002
Rusu, Liviu, *Estetica poeziei lirice,* Ed. Pentru Literatură, București, 1969
Schmitt, Carl, *Teologia politică,* trad. Lavinia Stan și Lucian Turcescu, Ed. Universal Dalsi, 1996
Ștefănescu, Dorin, *Poetica imaginii. O fenomenologie a inaparentului,* Ed. Paideia, București, 2015
Ștefănescu, Dorin, *Poetalul,* Ed. Limes, Cluj, 2016

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ - RENAISSANCE POETRY AND THE PSALMS

Mare Andrada
PhD Student, „Petru Maior" University of Tîrgu-Mureș

Abstract: Doinaș is aware of the great power of God, an Old Testament God of justice and wrath, just as he continually acknowledges his own littleness throughout the poem of psalmists. He is one of our greatest poets, substantial and the genuine understanding of his poetry rewards the effort that is required of his reader. The present essay focuses on the perspective that a religious poet has upon his own text and the connection between the process of literary creation, the audacity to play upon the metaphor and its game.

Keywords: dialogue, transcendent, asumption, psalm, gravity of emotion

Întrucât direcțiile poeziei românești din perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial nu erau foarte bine delimitate, zona creației literare intră într-un cenușiu proces de degradare sub presiunea puterii politice din acel moment. Pe această hartă a liricii postbelice își accentuează profilul și Ștefan Aug. Doinaș care, alături de alți poeți „întârziați care traversează în tăcere deșertul"[1] readuc literatura la seminormalitatea de dinaintea războiului. În această zonă a reconfigurării normalității literare trebuie căutate locul și meritul lui Doinaș.

Figură proeminentă a liricii noastre românești, poet de o cultură vastă care s-a aplecat asupra fenomenului literar românesc și străin, ocupând domenii ca: poezia, eseistica, publicistica, proza, critică și istorie literară, dramaturgie, la care se adaugă o arie cunoscută a traducerilor, Doinaș și-a pus pecetea pe tot ce a scris. Apelând ori la mitologie, ori la personalități creatoare, la regnul mineral sau la cel animal, poetul utilizează forma clasică a versului, versul alb și libertatea prozodică modernă.

Un remarcabil volum de psalmi apare în urmă cu peste douăzeci de ani, volum care desăvârșește tradiția psalmului poetic. Scris de Ștefan Aug. Doinaș spre sfârșitul vieții, *Psalmii* exprimă nu numai o căutare acerbă a divinității, ci descriu și intimitatea întâlnirii cu Dumnezeu, colaborarea dintre uman și divin, dar și diversitatea trăirilor omului în relație cu divinitatea. Având convingerea că geneza acestui tip de poezie analizată în acest capitol nu este străină de apartenența religioasă, de concepția despre divinitate și de trăirile intim-filosofice ale autorului, ne propunem o analiză a psalmilor acestui poet în consistența lor meta-religioasă și transconfesională, impusă de obiectivele și de instrumentele unei cercetări literare.

Psalmul este o meditație existențială, o specie de poezie filosofică în care sunt exprimate raportul om-divinitate, dar și dileme existențiale. Pornind de la imnurile de slavă adresate divinității, artiștii au creat poeme care freamătă neliniști existențiale, iar uzul liturgic al psalmilor biblici e moștenit încă din cultul iudaic. Cântați în temple, la sărbătorile religioase, la întronare, la ceremoniile de nuntă, psalmii surprind întâlnirea dintre Dumnezeu și om sub forma unui dialog sacru ca mod exclusiv de existență.

Mărturisind modul artistic al unei sensibilități religioase și poetice de a se raporta la Dumnezeu, psalmul reprezintă un reper fundamental în cultura creștină, cu valorificări nu numai în spațiul cultului religios și al teologiei, ci și în literatură și muzică. Fiind un catalizator în cultură prin rescriere, traducere, versificare, prin interpretările teologice și

[1] Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române,* Ed. Paralela 45, Pitești, 2008, p. 1063.

literare, psalmul este ,,o rugăciune poetizată”[2], un act manifest, un text hierofanic, sacru, care împlinește aspirația poeziei spre sacralizare, Eugen Negrici mărturisind despre psalmii biblici că ,,pot fi socotiți ca modelul fundamental, arhimodelul, abecedarul poeților și al cititorilor de poezie.”[3]

Considerați a fi primii și cei mai importanți psalmi folosiți în cultul Bisericii primare, psalmii mesianici expun intenția Regelui David de a cânta relația sa cu Dumnezeu, dar și profeția despre venirea și patimile Mântuitorului, constituind o valoare spirituală inegalabilă prin colecția veche de imnuri și cântece de laudă. Numind *Psaltirea* ,,teologia în starea ei de grație muzicală,”[4] aceasta este asemeni unei teologii în versuri, ceea ce face ca învățătura să fie mai accesibilă prin virtutea sunetului muzical. Fie că stau sub semnătura deplinei smerenii și disperări, sau a invocațiilor pline de curaj, psalmii-rugtăciune conțin opțiunea vieții și a nădejdii în Dumnezeu, alegerea unui mod religios de a fi în lume, pentru care sacrul este realitatea însăși, unde teama, credința, bucuria, nădejdea lasă să se simtă ,,răsuflarea de neasemuit a unei ființe omenești”[5]. *Psaltirea* a avut o contribuție esențială și pentru faptul că ,,era prima carte de cetire după care se preda alfabetul,”[6] text tradus în limba română și versificat, intrat în slujba bisericii.

Deși pot exista concepții paradoxale privind fundamentul religios al liricului doinașian, iar opiniile pot viza unghiuri diametral opuse, tocmai aceste părți contribuie la alcătuirea și conturarea întregului. Într-o armonie desăvârșită conviețuiesc mai multe dimensiuni aparent distincte, dar ,,consubstanțiale, în măsura în care ele sunt rodul aceloraşi opțiuni poetice și filosofice urmate cu extremă consecvență de-a lungul timpului, o riguroasă, aplicată și fermă conștiință a poeziei, o viziune poetică, o practică a scriiturii întru totul armonioasă și de o lămuritoare coerență.”[7]

Locul lui Doinaș printre psalmiști este unul aparte, bine încadrat, poetul este conștient că psalmii lui au atât o funcție cathartică, dar și una ,,evanghelică, propovăduitoare, roditoare, menită să deschidă ochii văzători fără vederea sacră.”[8]

Tonul psalmilor tânjeşte în nădejdea neclintită după Dumnezeu. Fără să existe o revoltă aspră, există un eu iscoditor care cercetează şi interoghează, care, chiar şi atunci când nu primeşte răspunsuri, nu-şi pierde cumpătul. Artistul-poet reia miturile şi adevărurile mari ale umanităţii, refăcând modelele originare prin două dimensiuni aparent distincte: „e vorba, mai întâi, de o riguroasă, aplicată şi, mai cu seamă, fermă conştiinţă a poeziei şi, în al doilea rând, de o viziune poetică, cu alt cuvânt o practică a scriiturii întru totul armonioasă şi de o lămuritoare coerenţă”[9].

Pentru o perspectivă de ansamblu asupra întregii creații artistice a lui Doinaș, critica literară, deși a receptat în mod diferit poezia lui Doinaș, îl încadrează pe acesta în rândul poeților de mare valoare nu numai ai perioadei postbelice, ci ai întregii literaturi române. Eugen Simion afirmă: „nu-i poet, în orice caz, al crizei și, dacă a cunoscut rupturi, tragedii interioare, le-a dat, traducându-le în poem, o coerență și un echilibru care înlătură ideea de convulsie, dominată în poezia modernă,”[10] iar IonMihuț îl receptează pe Doinaș ca pe un receptacol al vocilor poetice fundamentale ,,ale omenirii, manifestându-și preocuparea asiduă

[2] Anca Tomoioagă, *Psalmii în literatura română,* Ed. Contemporanul, București, 2015, p. 74.
[3] Eugen Negrici, *Poezia medievală în limba română,* Ed. Vlad&Vlad, Craiova, 1996, p. 14.
[4] Bartolomeu Anania, *Introducere la Psalmi în Biblia,* Ediție jubiliară, versiune diortosită după Septuaginta, Ed. IMBBOR, București, 2001, p. 616.
[5] Eugen Negrici, *op. cit.*, p. 29.
[6] Ștefan Ciobanu, *Istoria literaturii române vechi,* Ed. Eminescu, București, 1989, p. 94.
[7] Iulian Boldea, *De la modernism la postmodernism,* Ed. Universității ,,Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2011, p. 85.
[8] Anca Tomoioagă, *op. cit.,* p. 256.
[9] Iulian Boldea, *Istoria didactică a poeziei româneşti,* Editura Aula, Braşov, 2005, p. 459.
[10] Eugen Simion, *Scriitori români de azi,* vol. I, Ed. Cartea Românească, București, p. 141.

pentru tălmăcirea acestora în limba română".[11] Poetul are permanent în vedere „modalitățile demersului artistic, în ansamblul său, de oriunde și de totdeauna; el este eseistul subtil, inteligent, cu un vast orizont în domeniul esteticului, cu o largă deschidere către specificitatea și individualitatea creației".[12]

Realizând o lucrare amplă în care sunt urmărite schimbările din operă, insistând asupra căilor de reinventare și asupra izvoarelor, Virgil Nemoianu nu s-a ocupat și de opera publicată începând cu 1990, semnalând totuși că transformările din actul artistic au continuat și după aceea. La Doinaș s-a remarcat o nevoie de cunoaștere a limbilor străine, eforturi de traducere, încercări de teoretizare. „Doinaș se află sus, foarte sus, în Olimpul poetic românesc; și anume în multiplicitatea sa, în bogăția sa de nuanțe și înfăptuiri"[13] Există un Doinaș din tinerețe, personalitate reflectată în *Alfabetul poetic,* apoi un Doinaș al anilor '60, torturat, un doinaș al revoltei și indignării, un Doinaș prozator întârziat – *T de la Trezor* apoi unul al „împlinirilor ample"[14] de la maturitate, iar spre sfârșitul vieții, un psalmist. Doinaș a fost un om care s-a reinventat de mai multe ori.

Restrângând sfera criticii literare spre ciclul psalmilor, Alex Ștefănescu a identificat o transformare finală în activitatea artistică a lui Doinaș, afirmând: „Cea de-a patra vârstă poetică a lui Ștefan Aug. Doinaș este aceea a psalmilor."[15] Înnoindu-și poezia fără a-și pierde identitatea, într-o perioadă în care manifestă dispreț față de impostura și kitsch-ul comunismului, Doinaș, crede criticul, s-a lăsat dus de valul unui idealism moral adus de Revoluție, ce îi determină o participare efervescentă care îi autentifică scrisul.

Cornel Regman afirmă că la Doinaș, ca și la Arghezi, religiozitatea s-a dezvoltat „în timp și în dispoziții alternante,"[16] iar spre sfârșitul vieții a luat forma lirică a unui „examen existențial, de pe poziția omului pieritor, la care e supusă instituția Divinității", cu o seninătate și o desprindere necesare pentru un demers creator coerent. Fibra religiozității acumulându-se lent, se impune ideea că „filonul religios nu devine la Doinaș o temă «oportună» ivită într-un «gol tematic» și nici prilej de poezie decorativă,"[17] ci concretizarea unei vechi predispoziții umane estetice. Diferențiindu-l de Arghezi, în opinia criticului, Doinaș știe să unească, să împace „drama existenţială lucid percepută cu o arzătoare dorinţă de a crede, de a fi chiar un străjer al credinţei, în apărarea unui cer tot mai şubrezit."[18]

În interiorul psalmilor doinașieni se produc interferențe între limbajul artistic și cel filosofic, dar și interferențe axiologice între religie și estetică, ceea ce îl determină pe V. Fanache să îl apropie pe Doinaș de Blaga. Intenționând să creeze o poezie filosofică evitând retorica „filozofardă", „lirosoful din Doinaș"[19] recurge la calea de mijloc, ceea ce îl determină în continuare pe criticul Al. Cistelecan să afirme: „Psalmii fac însă tentativa de a muta miza poeziei doinașiene de pe reflexivitate pe introspecție, de pe idee pe experiență și de pe medierea culturală, pe imediatețea existențială. Poetul e, din această perspectivă, în recidivă, dar confesionalul său a reușit să întredeschidă ușa interiorității, avântându-se, de pe pragul ei, în explorarea arhetipalului mai degrabă decât în a individualului."[20]

---

[11] Ioan Mihuț, *Ștefan Aug. Doinaș,* Ed. Recif, București, 1994, p.14.
[12] *Ibidem.*
[13] Virgil Nemoianu, *Surâsul abundenței. Cunoaștere lirică și modele ideologice la Ștefan Aug. Doinaș,* Ed. Fundația Culturală Secolul 21, 2004, p. 320.
[14] *Ibidem.*
[15] Alex Ştefănescu, *La o nouă lectură: Ștefan Aug. Doinaș,* în „România Literară", 2002, nr. 16, p. 15.
[16] Cornel Regman, *Dinspre „Cercul Literar" spre „Optzeciști",* Ed. Cartea Românească, București, 1997, p. 42.
[17] *Ibidem,* p. 43.
[18] *Ibidem.*
[19] AL. Cistelecan, *Poezie şi livresc*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1987, p. 176.
[20] Idem, *Top ten,* ed. cit., p. 96.

Valoarea conștiinței unui poet se măsoară în prețul dat actualității, iar imaginea psalmilor lui Doinaș ne duce cu gândul la o literatură traversată de fervori uscate, lucidități bruște și căderi în mirajul metaphoric, Gheorghe Grigurcu afirmând: „nu puține sunt momentele în care Doinaș se abandonează unei seriozități debordante ca o mărturie a libertății vizionare, dar îndată intervine cenzura unei lucidități care îngheață rotocoalele respirației dionisiace, prefăcându-le în forme geometrice."[21] Valoarea poetului e de a îmbogăți percepția nuanțată a realului, de a spori explorarea cunoașterii adâncurilor psihice, de a conserva identificările omului.

Chiar dacă teologia lui Doinaș e a unui „Dumnezeu evanescent"[22] care anunță „încă din primul *Psalm,* un *Dio diminuendo,* reluând peripeția divină din Capela Sixtină, acolo unde, la sfârșitul creației, dintr-un atlet vânjos, Dumnezeu ajunge un bătrânel înghesuit de propria-i creație."[23] psalmistul nu are o cunoaștere parțială a divinității. Dumnezeu se revelează creației, ceea ce nu îl limitează pe psalmist la un singur tip de cunoaștere.

Tonul psalmilor tânjeşte în nădejdea neclintită după Dumnezeu. Fără să existe o revoltă aspră, există un eu iscoditor care cercetează şi interoghează, care, chiar şi atunci când nu primeşte răspunsuri, nu-şi pierde cumpătul. Artistul-poet reia miturile şi adevărurile mari ale umanităţii, refăcând modelele originare prin două dimensiuni aparent distincte: „e vorba, mai întâi, de o riguroasă, aplicată şi, mai cu seamă, fermă conştiinţă a poeziei şi, în al doilea rând, de o viziune poetică, cu alt cuvânt o practică a scriiturii întru totul armonioasă şi de o lămuritoare coerenţă"[24].

BIBLIOGRAPHY

Bibliografia operei:

Doinaş, Ştefan, Aug., *Psalmi,* Editura Albatros, Bucureşti, 1997
Doinaş, Ştefan, Aug., *Opere,* vol. III, Editura Naţional, Bucureşti, 2000
Doinaş, Ştefan, Aug., *Psalmi,* Editura Litera Internaţional, 2003

Bibliografia critică:

1. Anania, Bartolomeu, *Introducere la Psalmi în Biblia,* Ediție jubiliară, versiune diortosită după Septuaginta, Ed. IBMBOR, București, 2001
2. Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei româneşti,* Editura Aula, Braşov, 2005
3. Boldea, Iulian, *De la modernism la postmodernism,* Ed. Universității „Petru Maior", Târgu-Mureș, 2011
4. Cistelecan, Al., *Poezie şi livresc*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1987
5. Ciobanu, Ștefan, *Istoria literaturii române vechi,* Ed. Eminescu, București, 1989
6. Grigurcu, Gheorghe, *Poeți români de azi,* Ed. Cartea Românească, București
7. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române,* Ed. Paralela 45, Pitești, 2008
8. Mihuț, Ioan, *Ștefan Augustin Doinaș,* Ed. Recif, București, 1994
9. Negrici, Eugen, *Poezia medievală în limba română,* Ed. Vlad&Vlad, Craiova, 1996
10. Nemoianu, Virgil, *Surâsul abundenței. Cunoaștere lirică și modele ideologice la Ștefan Aug. Doinaș,* Ed. Fundația Culturală Secolul 21, 2004

[21] Gheorghe Grigurcu, *Poeți români de azi,* Ed. Cartea Românească, București, p. 62.
[22] *Ibidem,* p. 98.
[23] *Ibidem,* p. 97.
[24] Iulian Boldea, *Istoria didactică a poeziei româneşti,* Editura Aula, Braşov, p. 459.

11. Regman, Cornel, *Dinspre „Cercul Literar" spre „Optzeciști",* Ed. Cartea Românească, București, 1997
12. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi,* vol. I, Ed. Cartea Românească, București
13. Ștefănescu, Alex, *La o nouă lectură: Ştefan Aug. Doinaş*, în „România literară", 2002, nr. 16
14. Tomoioagă, Anca, *Psalmii în literatura română,* Ed. Contemporanul, București, 2015

AVANT-GARDE SUMMARY

Ioana-Mihaela Bardosi-Vultur
Phd. student, „Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: Avant-garde means non-conformism, fierce militancy and, ultimately, a courageous visionary affirmation, all resulting from the belief of victory in the struggle with the already established, imperturbable, imposing and hostile traditions of the new. This desire for success led poets to see the creation more as a process and less as a result, as a work. Although it seems that this movement takes on all the elements of modern tradition, the avant-garde prints a distinct note, dynamizing them, in other words, exaggerating them and introducing them in the most surprising contexts.

Keywords: Avant-garde, non-conformism, traditions, contexts, militancy

Avangarda, privită la mod general, a suscitat diferite reacţii din partea criticilor şi istoricilor literari. Pasând mingea când de pe terenul *extremist* al lui Lovinescu, când de pe cel *anarhist* al lui Constantin Emilian, spiritul acestei mişcări nu s-a bucurat de o receptare critică adecvată. Rămâne ciudat faptul că nume importante din critica literară autohtonă, cu precădere cea reprezentativă pentru actualitatea interbelică, nu au acordat un credit şi o atenţie mai mare scriitorilor avangardişti. Celor menţionaţi mai sus li se alătură şi George Călinescu. Nici acesta nu a întâmpinat cu prea mare entuziasm opera de frondă, ba mai mult, a contestat şi negat vehement metoda dadaistă de a face poezie, precum şi legitimitatea acestor poeţi. Iată şi motivul pentru care cei mai înverşunaţi critici ai avangardismului au fost avangardiştii înşişi, cu toate că numele lor a apărut mai mult în dreptul manifestelor şi nu al analizelor.

Dar timpul s-a arătat împăciuitor şi totodată salvator pentru această perioadă a istoriei noastre literare şi a produs acea resuscitare a interesului pentru avangardă. Primul pas a fost făcut de Saşa Pană în 1969, când publică *Antologia literaturii române de avangardă*, prefaţată de Matei Călinescu. După acest moment, interesul critic pentru mişcările în cauză a crescut simţitor, importanţi critici, istorici şi exegeţi literari lăsându-şi numele pe listele de analiză ale avangardei literare: Ion Pop, Marin Mincu, Adrian Marino, Ovid S. Crohmălniceanu, Mircea Scarlat, Paul Cernat şi alţii.

Abordată, pentru început, separat de modernism, avangarda nu s-a lăsat prea mult timp despărţită de acesta. Conexiunile existente între aceste două orientări pot fi reprezentate schematic sub forma unei diagrame Venn-Euler. Pentru început, ambele se ridică împotriva preceptelor tradiţionaliste şi clasiciste. Dorinţa acestor scriitori de a-şi raporta operele, pe cât mai mult posibil, la prezent, la viaţa reală, este o altă dovadă comună celor două mişcări. Mai mult, după cum putem observa şi în afirmaţiile lui Matei Călinescu, decadenţa se face şi ea simţită la scriitorii moderni. Dacă la avangardişti acel sentiment al crizei acute, care stă la baza întregului demers, îşi face simţită prezenţa în mod continuu, cealaltă tabără îl adoptă mai târziu. Cele două mişcări prezintă şi alte contaminări, demersul literar modernist facilitând apariţia zgomotosului avangardism. Pe această linie merge şi Adrian Marino, teoreticianul definind ideea de modern prin termeni specifici avangardei: *derută, dinamic, opoziţie, confuzie, aventură, experienţă, absurd*, plasând-o într-un plan futurist. Ambele trenduri literare, ulterior şi cel postmodernist, revendică necesitatea sincronizării artist-operă-epocă. Aşadar, poezia trebuie să reflecte realitatea imediată, să dea glas vieţii de zi cu zi.

Mimetismul este o altă problemă combătută de toate cele trei mişcări. Drept urmare, realitatea artificială, vândută de unele texte cititorilor, va fi aspru contestată, producându-se, am putea spune, acea „deparazitare a creierului" la care făcea referire Ilarie Voronca. Această deparazitare se va simţi la cote maxime imediat după dominarea proletcultistă.

Cea mai răsunătoare şi controversată manifestare a modernismului, avangardismul, se pare că are origini în scriitura secolului al XIX-lea, ea regăsindu-se în poezia vieţii a lui Whitman, absurditatea lui Jarry, alchimia verbului specifică lui Rimbaud şi, nu în ultimul rând, în hazardul calculat al lui Lautréamont. În aceşti scriitori îşi găseşte punctul de plecare scriitura antitradiţionalistă.

La fel ca în cazul altor curente literare, influenţele externe, asupra literaturii autohtone de la acea dată, nu au încetat să apară. Una din consecinţele resimțite a fost aceea de literatură de rang secund, de unde şi acel complex de inferioritate, atent prezentat de Paul Cernat. Aflată la răscrucea a două confluenţe, occidentală şi orientală, ţara noastră a ţintit înspre apus. Ea a căutat un permanent sprijin şi o recunoaştere din partea vestului european. În acest sens, România avea un statut de periferie literar-avangardistă, noile idei propagându-se de la centru (Franţa, Italia) către periferie. Din această cauză a rezultat şi complexul de inferioritate, acut resimţit de către scriitorii noştri. Chiar şi în raport cu avangarda orientală, în speţă cu cea rusă, scriitorii răsăriteni ne-au luat-o înainte, sincronizarea lor cu Occidentul venind mult mai devreme. Procesul de sincronizare fusese şi de această dată ratat, însă literatura română a reuşit să mai remedieze din ruptura culturală care ne despărţea de Occident. Urmând două planuri, cel lingvistic şi cel al scoaterii artei din categoria produselor de consum, creaţia avangardistă îşi fixase drept obiectiv final acela de a obţine o libertate şi o îndrăzneală excepţională a exprimării. Criticul Ion Pop îl prezintă pe scriitorul avangardist în postura celui care aleargă mereu după acea libertate deplină, dar pe care n-o poate găsi decât dacă se află în punctul zero al creaţiei. Cunoscând patru curente, cam cu aceiaşi protagonişti, avangarda noastră a fost una destul de bine punctată şi chiar a prins un oarecare contur, prin reprezentanţii şi revistele literare specifice. Este vorba de Urmuz, Tristan Tzara, Ion Vinea, Ilarie Voronca. Aceştia sunt scriitorii care au adus şi au dezvoltat fenomenul avangardist pe cuprinsul României. Mai mult, unul dintre ei, este vorba de Tristan Tzara, chiar a rămas în istoria literaturii ca fiind fondatorul dadaismului. Puţini sunt cei care ştiu că lucrurile nu au stat aşa, iar cel care a demarat această mişcare a fost, de fapt, Hugo Ball. Cu toate acestea, dacă cineva poate fi făcut responsabil de existenţa dadaismului, acela este Tzara.

De asemenea, prezenţa lui Urmuz, rămâne emblematică pentru avangardismul românesc, având în vedere statutul său de precursor al mişcării. Operele sale epice sunt mult prea importante pentru a nu fi supuse analizei noastre. În ciuda faptului că Tristan Tzara a iniţiat una dintre cele mai jucăuşe perioade din literatura universală, lucrurile nu au urmat acelaşi drum. După un lung război cu logica, poetul ajunge în cele din urmă la lirismul umanizat. Din acest moment ludicul începe să se disperseze din creaţia sa. Un loc aparte, în ceea ce priveşte poezia avangardistă şi ludicul, îl ocupă Ion Vinea. Asta pentru că acest scriitor e un caz ciudat, o enigmă, după cum afirma chiar Al. Rosetti, o fire taciturnă, a cărui alipire la avangarda literară e evidenţiată de puţine elemente: tematică, decor, stilul telegrafic, insolitul unor comparaţii şi ermetismul unor poezii – cu toate că în prezent acestea nu mai par la fel de încifrate. Din acest motiv, el ne apare astăzi mai mult un elegiac, un *trubadur şi un preţios*, după spusele lui Nicolae Manolescu. Nu la fel au stat lucrurile în cazul lui Voronca, antitradiţionalismul operei sale fiind mult mai accentuat şi mai bine pus în evidenţă, cel puţin în prima parte a creaţiei artistice. Recurgând pe rând la ermetism, expresia eliptică, onirismul imaginii şi la vocabularul propriu decorului citadin, poetul se îndreaptă în final spre poemul panoramic, împletire de ode, iar lirismul vizionar este din ce în ce mai pronunţat. Deşi poezia sa se bucură de o bogată încărcătură imagistică, spiritul său combativ a fost domolit, în cele

din urmă lăsându-se pradă meditaţiilor şi reveriilor. Cu toate acestea, *mozaicul liric,* atent subliniat de către Nicolae Manolescu, rămâne exemplul cel mai grăitor pentru experimentalismul ludic al lui Voronca. Cei trei generatori de poezie avangardistă au avut o rădăcină comună: simbolismul. Ei nu au zăbovit prea mult pe acest tărâm.

Orice s-ar spune, mişcarea de avangardă nu poate fi despărţită de un puternic spirit ludic. Dacă tradiţia e sinonimă cu regula, reiese că antitradiţia presupune încălcarea regulii, mai mult decât atât, promovează o eliberare de ea. Acesta este şi motivul pentru care unii critici au văzut în spatele mişcării avangardiste un joc, unul maleabil, permisiv şi schimbător.

Se poate spune că ludicul, întâlnit în creaţia avangardistă, nu s-a pierdut, el fiind utilizat şi de alţi scriitori care au urmat acestei perioade, unul din jocurile preferate fiind cel cu dimensiunile. Dar acest tip de experiment mai fusese încercat şi înainte de ivirea primelor raze avangardiste, de către Lewis Caroll, în *Alice în Ţara Minunilor*. Preluarea ludicului în postavangardism şi, ulterior, în postmodernism se regăseşte în poezii aparţinând lui Ion Caraion, Geo Dumitrescu, Constant Tonegaru, Dimitrie Stelaru şi Ben Corlaciu. În ceea ce priveşte pleiada de scriitori modernişti şi postmodernişti, aceasta îi va include pe Ana Blandiana, Emil Brumaru, Florin Iaru, Mircea Dinescu, Romulus Bucur şi Petru Romoşan. Aceşti scriitori pun în aplicare o mutaţie a paradigmei culturale. Ei simt că totul a fost deja spus, drept pentru care nu au altă soluţie decât să re-scrie întreaga literatură, dar sub o altă formă. Uneltele, instrumentele şi tehnicile la care fac apel scriitorii postmoderni sunt jocul de limbaj, colajul de sintagme, parodierea modelelor, parafraza, dialogul intertextual, citatul ironic, anularea graniţelor dintre speciile şi genurile literare, totul pentru a atinge o poetică a concretului şi a banalului.

Toate regulile şi normele pe care trebuie să le respectăm în viaţa cotidiană ne aduc la saturaţie. Din această cauză a fost nevoie să se găsească o alternativă la seriosul lucrurilor. Aici au intervenit poeţii, dar e vorba de cei care reprezintă modernismul şi mişcările care i-au urmat. Dorind eliberare creativă, ei şi-au propus să resusciteze literatura de la începutul secolului al XIX-lea, aceasta având statutul unui mort viu. Demersul nu a fost unul uşor, ei având de înfruntat multe piedici şi dogme trasate de rezistenţa tradiţionalist-clasicistă. Dorinţa noilor veniţi pe scena literară, de a remedia aşa-zisul dezastru literar, a fost percepută ca o provocare. Această provocare a fost luată în serios, chiar dacă metodele şi tehnicile de care s-au folosit au ridicat, non-stop, numeroase semne de întrebare. Stilul adoptat a creat loc speculaţiilor şi sancţionărilor critice, venite din partea contestatarilor. Supremaţia ludicului, care planează deasupra acestor creaţii, dar şi asupra celor care se înscriu în alte perioade literare ulterioare, nu a făcut altceva decât să confere o nouă viaţă literaturii universale.

Primele semne sunt de natură dadaistă, unde metoda specifică de a face poezie spune totul. Procedeul aparte al acestor scriitori - decuparea cuvintelor din ziare, punerea lor într-un recipient, urmată de notarea lor în ordinea extragerii – se sprijinea pe un demers ludic. Nu e de mirare că George Călinescu a contestat vehement această tehnică. Dar ea trebuie privită ca un principiu artistic, din dezordine rezultând produsul artistic autentic. Spre deosebire de celelalte texte lirice anterioare, operelor dadaiste nu li se poate aduce acuza de mimetism. Ludicul este întâlnit şi la poeţii constructivişti. Dacă în cazul precedent era vorba de tehnică, aici totul ţine de atitudine. Entuziasmul infantil este întâlnit la tot pasul atunci când în operă se fac referiri la noile achiziţii tehnice sau la impresionantele construcţii, care atunci prindeau contur. La rândul lor, suprarealiştii nu renunţă la spiritul ludic în poeziile lor. Putem spune că ei se joacă de-a creatorii de noi lumi posibile, sunt nişte vânzători de vise într-o lume sătulă de rutină şi cunoscut, la fel cum procedează şi grupul suprarealist. Nu în ultimul rând, toţi scriitorii avangardişti întreprind o călătorie, doar destinaţia este cea care diferă de la un curent la altul. Dorinţa de eliberare este atât de mare încât evadarea, călătoria sub orice formă, este căutată permanent. Dacă într-o primă fază este vorba de o călătorie materială, aplecată asupra

mijloacelor de locomoţie şi a celor de comunicare existente în etapa suprarealistă, accentul se deplasează spre lumea subterană a eului profund, adusă la suprafaţă cu ajutorul visului.

Saturaţia a fost cea care a declanşat necesitatea schimbării şi în postmodernism. Stagnarea literaturii, din epoca interbelică şi cea proletcultistă, a enervat la culme frontul literar. Veteranii au schimbat rapid şi ei macazul. Atmosfera sufocantă şi restricţionară trebuia destinsă. Cu această ocazie, spiritul ludic a acaparat din nou universul liric. Diversele subiecte ale realităţii cotidiene puteau fi expuse acum sub forma unui joc ascuns.

Toate aceste libertăţi cvasidemiurgice au fost favorizate de noua viziune, care are în vedere atât „facerea", cât şi „împărtăşirea" poeziei. Notele distincte, menţionate deja, ar fi scandalizat reţeta clasicistă. Contestarea tuturor dogmelor, încălcarea regulilor şi a graniţelor presupuse de genurile literare reprezintă dovezi ale răsfrângerii cotidianului în literatură. Dacă în viaţa de zi cu zi individul începe să ia seama de propria fiinţă şi propriile posibilităţi, acest aspect se va răsfrânge şi asupra poeziei. Ea începe să aibă conştiinţa propriilor deveniri, simţind necesitatea unei transformări. Creaţia literară va ieşi din hibernare odată cu primăvara modernistă. Sincronizarea dintre operă şi realitatea cotidiană se producea în cele din urmă. Aceşti scriitori au riscat, dar au mizat tot timpul pe insurgenţele unui public sătul de rutina, monotonia şi previzibilismul unei literaturi consacrate. Chiar dacă uneori inovaţiile scriitorilor au şocat, cum s-a întâmplat în cazul avangardismului, reacţiile stârnite nu au avut totalmente conotaţii negative. O literatură care suscită, care atrage după sine tot felul de critici înseamnă că trăieşte, este vie şi productivă. Dacă deranjează, cu alte cuvinte ea este percepută drept o ameninţare sau un inconvenient pentru cineva sau ceva, această literatură este indirect valorizată. Adunând mai mult critici negative la adresa ei, cu precădere în perioada sa de glorie, mişcarea avangardistă a deţinut un rol hotărâtor în ceea ce priveşte orientarea evoluţiei literaturii române, fiind una care a dat dovadă de multă nebunie şi abjecţie în atingerea obiectivelor propuse.

Un lucru rămâne cert când vine vorba de avangardă, iar acesta vizează conştiinţa autoreflexivă a literaturii. În niciun alt moment din istoria sa ea nu a fost atât de mult centrată pe dinamica propriei geneze, pe pericolul de a se împotmoli în propriile creaţii. Se poate conchide de aici că idealul suprem al mişcării era de a nu face artă, şi asta, pentru că arta presupune raportarea la o convenţie, cu alte cuvinte la regulă, nimic altceva decât veşnica sperietoare avangardistă. În mare cam aşa au stat lucrurile, dar analiza noastră va încerca să evidenţieze și câteva nuanțe ale procesului de preluare a diverselor elemente ludice de-a lungul mişcărilor literare care i-au urmat avangardei.

Fie că e vorba de cubism, constructivism, integralism sau de futurism, dadaism, suprarealism, aceste mişcări au un punct comun. Deşi prima categorie are drept scop o artă abstractă, intelectuală, iar cea de a doua categorie vizează o artă ilogică, onirică, cu toate acestea, ambele sunt legate prin spiritul de frondă şi dorinţa arzătoare, de a realiza o artă internaţională. Toate aceste mişcări nu făceau altceva decât să promoveze un modernism categoric.

Cu toate acestea, premisele mişcării româneşti de avangardă trebuie căutate în transformările limbajului poetic întreprinse de simbolism - la sfârşitul secolului XIX şi îndeosebi în primul deceniu al secolului XX, în opoziţie cu orientările tradiţionaliste. După cum s-a putut observa, încă din primul capitol, deosebirile dintre modernism şi avangardism sunt foarte subtile, devenind uneori, la unii scriitori, aproape insesizabile. Spre exemplu, George Bacovia, un poet considerat unanim simbolist, poate fi citit azi, fără a diminua valoarea operei sale, ca un poet avangardist, sau dacă nu, cel puţin ca un poet care a anticipat prin creaţia sa acest curent. Aşadar, George Bacovia poate fi considerat, aşa cum susţine Nicolae Manolescu, un precursor al spiritului care se va manifesta după război în avangardism. Criticul şi istoricul literar îşi argumenta această afirmaţie prin faptul că opera

bacoviană este mult prea primitivă în raport cu arta simboliştilor, care este prin excelenţă o creaţie a subtilităţii. Estetica simbolistă a sugestiei, ce răsturnase vechea logica a poeziei, deplasând accentul pe semnificant şi pe valenţele sintaxei poetice, elibera poezia de retorică şi anecdotă, pentru ca, într-o fază imediat următoare, o serie de poeţi ce debutaseră ca simbolişti să-şi afirme, în mod spectaculos, atitudinile iconoclaste, în raport cu însăşi această convenţie. Nume sonore de scriitori avangardişti s-au ridicat din rândurile simboliştilor.

Având mereu drept stea călăuzitoare pe cea a sincronizării, noii noştri scriitori trebuiau să se descurce, profitând de conjuncturile create. Neavând la dispoziţie un trecut cultural-literar asemănător altor naţii, poeţii autohtoni s-au văzut nevoiţi să sară sau să consume rapid etapele occidentale, pentru a se putea produce acea sincronizare mult visată, iar numele etapelor e rostit cu aceeaşi uşurinţă ca urcarea preţurilor la tramvaie, cum constată Voronca însuşi.

Fiind de cele mai multe ori marginalizată, minimalizată sau acceptată cu mari reticenţe, avangarda n-a putut lăsa indiferentă ambianţa socio-culturală a trei decenii în care s-a afirmat, şi tocmai extremismele sale au fost cele care au contribuit la menţinerea conştiinţei treze a convenţiei literare, avertizând asupra necesităţii înnoirii, a menţinerii spiritului creator în pas cu vremea. Dimensiunile şi impactul pe care le-a avut în teritoriul literaturii, nu trebuie, desigur, exagerate, însă e de recunoscut faptul că manifestările avangardei au oferit exemple de nonconformism estetic şi social, programele şi operele - de inegală valoare - pe care le-a propus participând la înnoirea perspectivelor asupra limbajului poetic, la îmbogăţirea universului imaginar al poeziei româneşti.

Noul spirit bântuit de nelinişte, de frământări şi tensiune, se opune lâncezirii, inerţiei, automulţumirii şi dogmelor estetice de până la el. Revoluţia se produce atât în expresie, eliberată acum de orice constrângeri, mergând până la refuzul regulilor gramaticale, logice şi poetice, cât şi în conţinut, deoarece încep să se cultive stările vagi, onirice, subconştientul, ocultismul, automatismul psihic, hazardul. Principiul de bază al modernismului, dar mai ales al avangardei, pare a fi lozinca lui William Fleming, potrivit căruia singurul lucru permanent este schimbarea.

Startul este dat de dadaism, un curent nonconformist şi anarhic, de discreditare completă, de negare a artei tradiţionale. Toate acestea sunt semne ale unui teribil dispreţ faţă de vechea ordine şi elementele de cultură deja inculcate. O situaţie, care poate fi tradusă, sub forma conflictului adolescent-părinte. Cuvântul-cheie aici, este *anti* – antiarta, antiliteratura, antimuzica şi se mizează pe cele mai ciudate şi năstruşnice metode de creaţie, fundamentate pe principiul incoerenţei, absurdului şi al lipsei de logică.

Echilibrul este destul de repede restabilit şi asta datorită explorării unor spaţii tematice inedite, de tipul visului şi al subconştientului. Pe această cale iau naştere noi curente avangardiste, cele mai răsunătoare fiind constructivismul şi suprarealismul. Grupat în jurul revistei *Contimporanul*, constructivismul românesc a reunit scriitori, pictori, sculptori, regizori şi actori.

Dar fiecare personaj avangardist e până la urmă unic în felul lui. Dacă la celelalte curente literare de până acum exista totuşi un evident şi bogat fond comun, nu la fel se întâmplă şi aici. Fiecare se diferenţiază prin ceva de confraţii săi. Deşi înzestrat cu o excepţională imaginaţie metaforică, Vinea se distinge de restul masei avangardiste prin modul inedit de structurare al metaforelor. Spre deosebire de Voronca, la el nepăsarea dadaistă nu-şi are locul, nu aruncă metaforele la întâmplare, nici nu le subliniază rolul decorativ ca Maniu. La Vinea, totul este aşezat cu atenţie în versuri stricte, dominate de un stil rece, abstract şi intelectual.

Cu totul diferit e celălalt reprezentant de seamă al avangardei literare române, Ilarie Voronca. Aşa cum nota şi Călinescu în *Istoria* sa, poetul alege să-şi clădească o faţa de

scriitor dificil, pe care să o arate profanilor şi în cele din urmă a reuşit acest lucru. Dar numeroasele măşti pe care le-a ales au mai alunecat din când în când, până în prezent, când, au fost date cu totul la o parte. Astăzi el e futurist, dadaist, suprarealist şi în acelaşi timp niciuna din tendinţele amintite, întreaga operă apărându-i mai mult ca o sinteză a acestor valuri.

E futurist datorită absenţei combinării obişnuite între cuvinte, a ortografiei şi a arhitecturii aparte a aşezării în pagină, dar scoaterea întâmplătoare a cuvintelor din pălărie este pur dadaistă, în timp ce ocultismul este împrumutat de la suprarealism. Toate acestea, la un loc, dau o poezie impresionistă, intenţionat fărmată de procedeele telegrafice şi de metaforismul exagerat. Cu toate acestea, în spatele măştilor se ascunde un temperament retoric, sentimental şi descriptiv, care îşi clădeşte poeziile pe un evident fundament de sorginte eminesciană şi bacoviană.

Creaţia sa poetică redă propriile sale viziuni asupra avangardei româneşti. În opinia sa, creaţia poetică trebuie să fie axată pe principiul ordinii şi al geometriei, dar de asemenea şi pe un principiu al libertăţii, care să îi confere poetului posibilitatea de a asocia cuvintele după bunul său plac, nu neapărat respectând anumite reguli. Pentru el, nimic nu este mai ostil decât inerţia sau închistarea operei într-un anumit tipar. Ca şi alţi avangardişti, Voronca renunţă la ordinea firească a poeziei, la armonia care trebuie să o străbată, renunţă şi la echilibru, într-un cuvânt, la tot ceea ce reprezintă convenţionalitate, pentru că poetul simţea că, acolo unde există convenţionalitate, există de asemenea şi o mare doză de falsitate. Cu alte cuvinte, poemele sale ţipă, vibrează, dizolvă, cristalizează, umbresc, zgârie, înspăimântă sau calmează, în timp ce imaginile se îmbulzesc în asociaţii fulgere.

Chiar dacă avangardismul nu a dat opere literare prestigioase, el a insuflat literaturii un spirit nou. În timp ce tradiţia se arăta refractară mişcării, preferând să rămână fidelă propriilor terenuri, în scopul atingerii perfecţiunii, reprezentanţii noii mişcări erau fascinaţi de călătorie, de evadarea din cotidian, aventura picurându-le în sânge setea de necunoscut. Prin urmare, avangardiştii devin eternii călători ai literaturii, hoinărind conform principiului de *perpetuum mobile*. Primul care se îmbarcă este Urmuz, dar evadarea sa este mereu una ratată, singura posibilă având doar bilet dus, nu şi întors. Lovinescu vedea călătoriile întreprinse de avangardişti drept o necesitate de sincronizare cu ţările învecinate.

Pe măsură ce timpul se scurge, avangardiştii întreprind călătorii din ce în ce mai rapide, şi e normal ca şi imaginile lor poetice să se conformeze acestor schimbări. Sătul de poezia de cabinet, Stephan Roll aduce în prim-plan poemul reportaj.

Dar tot timpul reorientează şi destinaţia scriitorilor în suprarealism, ea centrându-se spre interior, spre eul profund, un bun exemplu fiind Gellu Naum. Opera sa este un demers de recuperare a purităţii interioare, a sinelui primar, şi care se foloseşte destul de des de cele patru elemente primordiale în vederea găsirii unei soluţii pentru a scăpa de fricile omului modern. Indiferent că aleg să exploreze spaţiul extern sau pe cel intern, scriitorii avangardei rămân nişte rebeli, al căror ţel este transformarea poeziei în act existenţial.

Când vine vorba de moştenirea lăsată de scriitorii avangardişti, de cele mai multe ori accentul cade asupra manifestelor acestora, şi mai puţin este vizată opera, creaţia lirică. Adevărul e că, de la dadaism şi până la suprarealism, poeţii au demonstrat o veritabilă competiţie de texte expresive şi valorificând diverse tehnici persuasive. Din această cauză, unii comentatori caracterizau această mişcare drept una care înregistrează mărturii privitoare la o anume stare de spirit şi e mai puţin axată pe creaţii durabile. Un lucru rămâne cert, şi acesta se referă la faptul că toate manifestele din această perioadă dispun de o sonoritate mult mai convingătoare decât opera ca atare.

Tente avangardiste au puput fi simţite şi după stingerea acestei etape literare. Primii care au recurs la unele împrumuturi au fost scriitorii din generaţia ’80, aceştia reluând atitudini şi

sloganuri pentru a depăşi estetismul neomodernist, caracteristic anilor ’60. Aşa cum am putut observa, perioada avangardistă, literatura acelei vremi, a avut un impact destul de mare pentru scrierile ulterioare, pentru demersul literar care a urmat. Poeţii au preluat diverse procedee specifice scrierilor avangardiste şi le-au adaptat propriilor texte. Primii au fost postavangardiştii, ei alegând să continue spiritul *frondeur* printr-un vers caustic şi acid, care avea menirea să resusciteze conştiinţa lumii şi să promoveze gravitatea timpului. Dar, chiar şi aşa, scriitorii postavangardişti au mai făcut şi abateri, ei refuzând imaginarul avangardist şi reţeta acestora de a face poezie. Dacă avangardiştii şi-au păstrat, în mare parte, o tonalitate unitară, aceşti poeţi au devenit duali, atacurile lor fiind când voalate când tranşante. Mai mult, unii poeţi, cum este cazul lui Geo Dumitrescu, se orientează înspre dezvoltarea şi intercorelarea unui lexic exotic, pus pe seama unui semantism sinuos. Dar acest procedeu nu urmăreşte decât un joc al codificării expresiei şi a ideii poetice, de multe ori în spatele a ceva banal, cum este un joc de biliard. După această etapă urmează o perioadă de tranziţie, neomodernismul reprezentând, din punct de vedere ludic, îmbogăţirea poeziei cu tentă jucăuşă, pentru a permite postmodernismului să valorifice la maxim posibilităţile ludice ale cuvântului. Scriitorii neomoderniști au deschis drumul generaţiei care i-a urmat şi, în ciuda acuzelor, creaţia acestora s-a ridicat la aceeaşi valoare cu a lor. Chiar dacă ironia acestora nu a fost la fel de acidă, ea s-a folosit de multe jocuri subversive şi artificii divagante.

Chiar dacă au trecut aproape o sută de ani de la avangarda literară românească, timpul nu a reuşit să aşeze straturi groase de praf peste aceasta. Din contră, interesul şi fascinaţia pentru cea mai răsunătoare mişcare modernă par să fie direct proporţionale cu timpul, în ultimele decenii bucurându-se de o atenţie semnificativă, fiind tratată din cele mai inedite posibilităţi, în timp ce în domeniul strict creativ, ea dă dovadă de posibile reîntoarceri.

BIBLIOGRAPHY

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Arbore, Grigore, *Futurismul*, Ed. Meridiane, București, 1975
2. Bachelard, Gaston, *Poetica reveriei*, trad. de Luminița Ibrăileanu, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005
3. Baconsky, Leon, „Sașa Pană: poezia unui doctrinar avangardist”, în *Marginalii critice și istorico-literare*, vol. I, Ed. pentru Literatură, București, 1968
4. Balotă, Nicolae, *Urmuz*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1970
5. Balotă, Nicolae, *Arte poetice ale secolului XX*, Ed. Minerva, București, 1976
6. Béhar, Henri, *Tristan Tzara*, Ed. Junimea, Colecția „Românii din Paris”, Iași, 2005
7. Blaga, D. Carmen, *Urmuz și criza europeană a imaginarului*, Ed. Hestia, Colecția „Eseuri”, Timișoara, 2005
8. Bodiu, Andrei, *Direcția 80 în poezia română*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000
9. Bucerzan, Dana, *Ion Vinea – o abordare semantic-textuală a creației poetice*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001
10. Buoth, Francois, *Tristan Tzara. Omul care a pus la cale revoluția dada*, trad. De Alexandru și Magdalena, Boiangiu, Ed. Compania, București, 2002
11. Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității. Modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism*, Ed. Polirom, Iași, 2005
12. Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie (de la modernism la avangardă)*, Ed. Eminescu, București, 1972, ediția a III-a, postfațată de Ion Bogdan Lefter, Ed. Paralela 45, Pitești, 2009

13. Cernat, Paul, *Avangarda românească și complexul periferiei*, Ed. Cartea Românească, București, 2007
14. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. Cinci secole de literatură*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008

THE THEME OF THE REDEMPTIVE WOMAN THE SOTERIOLOGICAL PERSPECTIVE IN THE NOVELS "THE WEDDING IN HEAVEN" AND "THE FORBIDDEN FOREST"

Valentin-Iulian Mazilu
PhD. student, University of Piteşti

Abstract: Through his two novels, The Wedding in Heaven and The Forbidden Forest, Mircea Eliade creates a feminine character in the image of a savior through the sacrifice of love. Debating the soteriological perspective, Ileana, the woman benefiting from an apparently well-established destiny, leaves the patterns of the common and with the use of her magical presence transforms the lives of two perfect antinomic men. The love stories of two different people are framed by a complex picture of the sufferings and feelings of extinction generated by a benevolent fantasy woman's disappearance. In fact, the title "The Wedding in Heaven" sends to the transcendent, to a cosmic wedding, an union with the ideal, with perfection, and the The Forbidden Forest creates a context favorable to the hierophany. Ileana's presence will be followed everywhere by the protagonist of the other novel, Ştefan Viziru, an existence marked by aspirations which will attract the punishment of the destiny. So, Ileana has become the destiny never fulfilled because her role is to save the convicts of destiny through her sacrifice.

Keywords: Eliade, myth, soteriology, eros, Ileana

Punând în discuţie personajele feminine din „Noaptea de Sânziene" şi micul roman erotic „Nuntă în cer" trebuie înţeleasă analiza feminităţii din perspectivă soteriologică. Referitor la geneza celui de al doilea roman amintit, Mircea Eliade îl scrie în lagărul de lângă Miercurea Ciuc, arestat în timpul dictaturii regale pe motivul prieteniei cu teoreticianul „trăirismului", profesorul Nae Ionescu. Prozatorul român este deţinut şi anchetat câteva săptămâni la Siguranţa Generală, după care, dat fiind refuzul său de a se desolidariza în scris de mişcarea legionară este trimis în lagăr. Aici scrie romanu visat care nu trebuia să semene cu nimic din ce scrisese anterior.

Romanul are ca punct de sprijin acelaşi mit al androginului, a eternei căutări a cuplului, şi a nefericirii în dragoste prezent în alte scrieri ale lui Eliade.

Aceeaşi temă transpare şi în romanul „Noaptea de Sânziene", apărut la Paris, scris în limba franceză, mai întâi, în 1955, cu titlul „Fôret interdite".

Revenind la „Nuntă în Cer", Mircea Eliade, conform lui Ioan Petru Culianu[1], „pare atras de speculaţia kabbalistic în jurul nunţii." În accepţia lui Moses ben Leon, autorul probabil al „Zōhārului", „nunta pe pământ nu este decât împlinirea celor două jumătăţi care, în al şaptelea cer, alcătuiau o entitate androgină. Pogorând în lume, sufletul a trebuit să se scindeze şi să se întrupeze într-un bărbat şi o femeie, care se caută unul pe altul «până la capătul pământului» ca să-şi refacă unitatea în conformitate cu arhetipul celest. După căutarea laborioasă, entităţile despărţite se regăsesc şi indisolubilitatea lor este de atunci înainte marcată de ritul căsătoriei."[2] Sunt speculaţii mai vechi, găsindu-se urme din ele în Talmud, putându-se face, de asemenea trimiteri şi la discursul lui Aristofan din „Banchetul" lui Platon. Povestea căutătorului vieţii fără de moarte se regăseşte în ambele romane puse în discuţie, unde omul modern aspiră să se înalţe deasupra istoriei pentru a continua să trăiască

[1] Culianu Ioan Petru, Studii româneşti, p.247
[2] Ibidem

veşnic. Tema condiţiei istorice care se reuneşte cu aceea a jocului aparenţelor ca încercare iniţiatică se prelungeşte dintr-o scriere romanescă în cealaltă. Astefel cei trei eroi, Mavordin, Hasnaş, Viziru, negăsind fiinţa adevărată ratează proba. Această idee se transfigurează treptat într-o altă temă, incapacitatea eroului de a recunoaşte miracolele în cotidian.

Titlul romanului, „Nuntă în cer" sugerează faptul că împlinirea eroului nu se poate realiza pe pământ. Raportul eros-thanatos este lesne de înţeles. Prin neîmplinirea ei în spaţiul profan, nunta devine tanatică în spaţiul sacru, deoarece iubirea reprezintă un prim prag al morţii, iar moartea ar deveni treapta supremă a iubirii.

Erosul lui Eliade nu este unul sentimental, romantic, ci este construit ca un instument de cunoaştere, fiind puternic spiritualizat. Rezultatul acestei constucţii este o dragoste străină cotidianului, devine reminscenţa unei beatitudini paradisiace ce ia forma unei minuni irepetabile pe parcursul vieţii.

Mitul androginului este expus de Mavrodin, nu prin reflecţii memorabile, dar care trimit la teoria integrării din filosofia veche greacă.[3]: „Viaţa are sfârşit aici, pe pământ pentru că e fracturată, despicată în miriade de fragmente. Dacă cel care a cunoscut, ca mine, desăvârşita integrare, unirea aceea de neînţele pentru experienţa şi mintea omenească, ştie că de la un anumit nivel viaţa nu mai are sfârşit, că omul moare pentru că singur e despărţit, despicat în două, dar că printr-o mare îmbrăţişare se regăseşte pe sine într-o fiinţă cosmică, autonomă şi eternă..."

Eugen Simion apreciază că romanul „Nuntă în cer" este scris în stil Turgheniev: „o discreţie frumoasă apropie acest personaj de eroinele lui Turgheniev."[4]

Prozatorul român face trimiteri în roman prin eroii săi la poveşti idealiste ca cele ale lui Tristan şi Isolda sau Dante şi Beatrice, astfel Mavrodin, profund egoist nu acceptă decât filiaţie spirituală: „ – Noi nu suntem o pereche din această lume, încercai eu s-o mângâi. Destinul nu se împlineşte aici pe pământ. Noi ne-am cunoscut numai în dragoste. Dragostea e raiul nostru, dragostea fără fruct. Întocmai ca Tristan şi Isolda, ca Dante şi Beatrice, adăugai eu zâmbind, ca să alung văzduhul acela tulbure, îmbătătăor din preajma noastră"[5]

Naraţiunea are ca subtext regăsirea prin iubire a paradisului pierdut şi integrarea într-o stare sacră prin eros. Personajele romanului, Mavrodin şi Hasnaş, dezvăluie fiecare marea iubire a vieţiilor, zugrăvind, prin prisma fiecăruia, imaginea unei femei ideale, iar ipoteza din final care sugerează că ar fi aceeaşi femeie iubită de două ipostaza diferite ale masculinităţii evocă elementul atipic al creaţiei romaneşti.

Sabina Fînaru scrie că „eternul feminin este, în persoana Ilenei, concretizarea unui principiu cosmic; parfumul capului ei «de metale vechi şi ierburi din alte amintiri», simbolul scoicii cu care asociază Mavrodin frumuseţea trupului din care emană, după cum spune şi Hasnaş «forţe nelămurite» şi unirea în urma căreia Andrei simte că renaşte ca un macrantrop sunt imagini a căror expresivitate are o rezonanţă mitică. Pentru ea (ca şi pentru Marile Zeiţe păgâne sau pentru Fecioara Maria) virginitatea şi maternitatea sunt calităţi, nu funcţii fiziologice. Întruparea iubirii într-un copil ar salva-o prin transfigurarea planului carnal, iar dualismu structural al fiinţării ar fi fost soluţionat printr-un simbol al biunităţii."[6]

Aşadar, Ileana/ Lena este o apariţie legendară, o enigmă, poate. Cert este că are funcţia similară eroinelor dostoievskiene, aceea de mântuitoare. Influenţa asupra destinelor celor doi se resimte la nivel cosmic, aşzându-i într-un plan ideal doar prin iubirea ei, lucru care îi face pe eroi capabili de transcendenţă.

[3] Simion Eugen, Mircea Eliade. Nodurile şi semnele prozei, p.198
[4] Ibidem, p.199
[5] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 9
[6] Fînaru Sabina, Eliade prin Eliade, p. 205

Mavrodin catalogheaza iniţial iubirea ca fiind „o infecţie sentimentală”, iar o relaţie presupune claustrare. Mai mult, acelaşi personaj analizează, înainte de a o întâlni pe Ileana, femeia într-o manieră lipsită de profunditate: „Uneori, mai ales în tren, privesc cu atenţie chipul vecinei mele de compartiment şi îmi spun: dacă m-aş fi aflat într-o anumită zi, într-un anumit loc, într-un anumit oraş, femeia aceasta ar fi fost soţia mea sau poate, cum se spune, dragostea mea cea mare. [...] Orice femeie pe care o iubesc mă apasă, mă sugrumă şi, fără voia ei, mă destramă şi mă topeşte până la descompunerea finală”[7]

Cunoaşterea Ilenei îi schimbă concepţia despre iubire, având faţă de ea o atitudine religioasă care asociază luciditatea cu extazul, clarviziunea cu vraja, iubirea şi cunoaşterea. „Dincolo de magia fizică, de magnetismul iubirii, el întrevede miracolul ei: dragostea este pentru el «har», «răpire», «comoţie», «revelaţie», «clipă suspendată» care proiectează fiinţa dincolo de psihologie şi fiziologie. Iubirea devine o oglindă, privind în ea, cei doi se recunosc şi intuiesc dimensiunea cosmică şi eternă a fiinţei lor şi transgregându-şi propria structură, se metamorfozează într-unul singur.”[8] Aşadar, simbolul perechii e dedublat de acela al androginului.

Pardoxul narativ constă în expunerea inversă a evenimentelor. Deşi, Hanaş este cel care o întâlneşte primul, romanul debutează cu istoria tânărului scriitor, Andrei Mavrodin. Aceeaşi accepţie despre femeie o are şi Hasnaş, Don Juan-ul, însă nu din aceleaşi mortive. El nu are ca resort creaţia privitor la rolul femeii în viaţa sa, ci viaţa trăită intens fără a-şi adresa întrebări complexe ale existenţei: „În privinţa femeilor şi a dragostei eram poate un cinic. Nu iubisem niciodată. Legătura din timpul studenţiei mele fusese singura mea aventură spirituală. Războiul mă lecuise şi de ea, lecuindu-mă de orice fel de dragoste. Văzusem prea multe ca să mai cred în făgăduinţe, în cinste. Numai femeile urâte sunt cinstite, credeam eu. Pentru că până atunci nu întâlnisem femeie frumoasă care să-mi placă şi care să-mi reziste.”[9]

Lena/ Ileana exercită asupra celor doi parteneri succesivi o atracţie bizară, crezută de fiecare o veritabilă magie capabilă să nască pasiuni devoratoare pentru a le umili apoi fiinţa raţională şi a-i descumpăni, paradoxal, iluzia dragostei spulberându-se în momentul apogeului ei.

Aparenta lipsă a liberului arbitru converge către tema destinului, temă regăsită, de asemenea, în mai multe scrieri romaneşti ale prozatorului român. Punerea în prim plan a forţei implacabile a destinului duce ireversibil la fatalitate. Pentru Mavrodin înţelegerea greşită a destinului său duce la nefericire. Iubirea pentru Ileana îi oferă eroului eliadesc revelaţia unităţii primordiale umane, acesta cunoaşte caracterul angelic al Ilenei. Dragostea are valoare rituală, de aceea pare agresivă şi terifiantă pentru Mavrodin, actul erotic devenind „o sete de contopire” prin care omul se desăvârşeşte: „Setea trupurilor noastre a fost greu de stins atunci. Parcă nu mai era îmbrăţişare contopirea aceea din urmă, când cu adevărat se topeau contururile, dispărea carnea, ne uitam respiraţia, mistuiţi amândoi de o singură – însângerată şi nesăţioasă – gură. De mai multe ori am nădăjduit că la capătul răpirii aceleia vom întâlni, împreună, moartea. N-am ştiut că poate fi atât de ispitioare moarte, atât de caldă – voluptate fără spasm, beatitudine, fără strigare. În puţinele clipe de luciditate, când mă trezeam, îmi dădeam seama că ursita nu-mi alesese numai un anumit suflet pe care trebuia să-l iubesc, ci alesese şi un anumit trup pe care numai patima mea îl putea frânge. Toate cunoaşterile trupeşti de până atunci mi s-au părut un simplu şi nevinovat joc, o gratuită voluptate. Ileana se născuse numai şi numai pentru mine. Am avut atunci revelaţia adevăratului înţeles al strigătului: a mea – al meu! Posesiunea, cât ar fi ea de perfectă, nu înseamnă aproape nimic. Cel care a spus: amorul e o chestiune de epidermă, se referea, fără

[7] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 6
[8] Fînaru Sabina, Eliade prin Eliade, p. 206-207
[9] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 81

îndoială la aceste cunoaşteri inferioare ale trupului, faptul că o posesiune e posibilă numai în anumite condiţii fizice şi numai pentru anumite exemplare umane. Dar trupul poate revela mai mult. Dincolo de voluptate, dincolo de rut, este cu putinţă o regăsire desăvârşită în îmbrăţişare, ca şi cum ai cuprinde – pentru întâia oară – o altă parte din tine care «te încheie», te completează revelându-ţi altă experienţă a lumii, îmbogăţită cu alte noi dimensiuni..."[10]

Al. Protopopescu o caracterizează pe Ileana „ca o fiinţă mai degrabă discretă decât excepţională"[11], iar naraţiunea lui Mavrodin prezintă exprerienţa unei realităţi fizice încheiate: viaţa alături de femeia iubită până la dispariţia acesteia. Este un plan al femeii stăpânite de raţiunea rodniciei. „Ca toate femeile care stârnesc în bărba demonul analizei, Ileana nelinişteşte prin gingăşia terestră şi respect pentru datina pământească. E o Isabel mai puţin sacră şi o Maitreyi făr nimb magic, deci un personaj verosimil."[12] Paradoxul acestei femei este că, deşi, îşi doreşte să devină eroina romanului lui Mavrodin, ea îl împiedică să scrie, el năzuind să obţină din relaţia lor suprafirescul, fapt ce duce nemijlocit la distrugerea iubirii din realitatea terestră.

Momentul apariţiei Ilenei în viaţa lui Mavrodin este la o petrecere banală, doar ziua pare simbolică – opt ianuarie – , (Eliade alege asemenea date calendaristice cu nuanţă simbolică: „Maitreyi", 18 septembrie, „Noaptea de Sânziene", 24 iunie) ceea ce sugerează că actele esenţiale ale existenţei se racordează la un calendar cosmic.[13]

Femeia stranie pe care o întâlneşte tânărul scriitor îşi impune prezenţa prin vraja ei ascunsă. Ileana devine din momentul prezenţei sale materializarea erosului; femeie palidă şi fermecătoare cu o biografie secretă. Eugen Simion spune că orice personaj pozitiv din opera lui Mircea Eliade este însoţit de această vrajă. Încercarea lui Mavrodin, îndrăgostit fulgerător, de a-i cunoaşte trecutul se limitează doar la aflarea faptului că Ileana avusese o mare, tragică dragoste de care se vindecase greu. Femeia este acum „calmă, «purificată de bovarisme», limpezită de orice vulgar sentimentalism", totuşi terifiată de posibilitatea repetării acestei experienţe: „Gândeşte-te – îi spune ea îndrăgostitului erou – gândeşte-te bine ce faci...", enunţ repetat într-un moment al naraţiunii funcţionând ca o referinţă ce va dezlega parţial enigma acestui personaj feminin.

„Povestea erotică, în sine, este admirabilă, de o discretă poezie. Bărbatul, dominat de compexele creatorului cu o mare experienţă în domeniu: «am uitat de mult gustul atâtor trupuri pe care le-am cunoscut», obişnit – în fine – să se apere de «infecţa sentimantală» cade numaidecât într-o mistuitoare pasiune sau cum zice el, aluncă «în calma noastră pierdere». Pierderea este acceptată de rezervata femeie şi Mavrodin cunoaşte o «împlinire îngerească a fiinţei»"[14]

Eliade reia simbolul mâinii în romanul „Nuntă în cer", astfel Mavrodin este fascinat de „mâna Ilenei palidă, cu degete foarte lungi, aproape transcendente": „Din toate aceste fragmente, profiluri, lumini, gesturi, feţe, glasuri, am văzut deodată resprinzându-se mâna Ilenei, palidă cu degetele foarte lungi, aproape transparente. Am zărit mâna aceasta înainte chiar de a-i vedea bine faţa şi ochii. Braţul întreg, probabil se odihnise până atunci pe pian, şi, la intrarea mea, îl ridicase leneşă. Degetele mi s-au părut neobişnuit de însufleţite, parcă ar fi fost singurul lucru viu printre toate acele fragmente de viaţă îmbulzite în salon. Şi mai era ceva, un amănunt care m-a obsedat apoi multă vreme: mâna întreagă părea goală, degetele

[10] Ibidem, pp. 31-32
[11] Protopopescu Al., Romanul psihologic românesc, p. 218
[12] Ibidem
[13] Simion Eugen, Mircea Eliade. Nodurile şi semnele prozei, p.197
[14] Ibidem, p. 198

acelea palide şi nervoase erau parcă făcute anume ca să poarte un inel, şi inelul acela le lipsea. Era o mâ mână pură, nelogodită, monahală..."[15]

Simbolistica mâinii[16] este complexă, mâna exprimând ideea de activitate, dar şi de putere şi dominaţie. În limbile din Extremul Orinet, expresii ca „a pune mâna" sau „a lăsa din mână" au înţelesul de „a începe" sau „a termina" o activitate. Sunt unele scrieri taoiste – „Tratatul despre floarea de aur" – care dau sensul alchimic de „coagulare" şi de „dizolvare" spirituală, cea de a doua sugerând „neintervenţia", dezvoltarea liberă a experienţei interioare într-un microcosm ce se sustrage condiţionării spaţio-temporale. Mâna, de asemenea, reprezintă un însemn regal, un instrument de stăpânire şi un simbol de dominaţie.

Cuvântul ebraic „iad" înseamnă şi „mână" şi „putere", polaritatea mâinilor poate fi considerată ca bază a mudrelor din hinduism şi budism, de exemplu, *varda-mudra* este mudra dăruirii, mâna fiind coborâtă cu degetele întinse şi palma în faţă, este mudra conferită zeiţei Kali care distruge elementele trecătoare ale universului, aflându-se astfel dincolo de tot ce este trecător şi împărţind fericire. Aşadar, mâna este un fel de sinteză exclusiv umană, dintre masculin şi feminin. Mavrodin este veşnic marcat de experienţa primei atingeri din timpul dansului, dansul recrează mitul universal al androginului: „Apoi am auzit deodată muzica. Ne-am ridicat amandoi, brusc, în aceeaşi clipă, privindu-ne clar în ochi. Am cuprins-o aproape fără să-mi dau seama, căci mi se părea peste putinţă de închipuit că s-ar putea repeta o asemenea uluitoare atingere. Dar din alunecarea ei simplă şi întreagă în braţele mele am ghicit cât de desăvărşit trăisem împreună aceeaşi aşteptare, cât de asemenea fusese darul nostru..."[17]

Ileana este profund marcată de trecutul ei, însă mai sufocantă este atenţia lui Mavrodin, mereu suspicios, mereu gelos pe trecutul ei. „Ileana este acum total opusă Lenei", refuză căsătoria, întristându-se la anunţarea logodnei, refuză locurile în care a fost cu Hasnaş şi doreşte rodirea dragostei fizice.

Pentru Mavrodin, numele femeii i se pare nepotrivit: „O chema Ileana şi se îmbrăca totuşi pentru un alt nume, pentru o Maria sau o Lucia. [...] Nici mână n-avea pentru o femeie pe care o cheama Ileana". Pentru numele „Ileana" pare că Eliade are o slăbiciune, este Ileana, Lena, nume asociat zeiţei Diana (Iana), spirit al pădurilor, dar şi paznic al porţii. Eliade sugerează şi alt sens al zeităţii, anume Iana, perechea lui Ianus cel cu două feţe; Ileana/ Lena fiind două feţe ale aceleiaşi femei în metamorfozele generate de timp şi destin. Lena devine purtătoarea unui mesaj secret, amintind de zeiţa misterelor, Diana.[18]

Ce îl marchează pe eroul eliadesc este absenţa lui din trecutul ei, obsesie care, fără îndoială, va genera conflicte ce vor întări ideea separării, însă resortul ce va determina dezechilibrul relaţiei este conflictul maternităţii: pentru Mavrodin femeia nu trebuie să fie mamă, nu trebuie să trăiască omeneşte. Însă, continuarea vieţii, în opinia Ilenei, presupune o altă viaţă, un copil: „Nu e vorba de altceva, înţelegi bine. Dar aş vrea atât de mult să am un fiu prin tine... Veni repede de la fereastră şi se ghemui alături de mine. Îmi cuprinse obrajii şi începu să se roage. Niciodată n-am văzut-o atât de schimbată; parcă se temea de ceva nevăzut, de o menire a cărei aripă o simţise în preajmă. Şi ce altă femeie ar fi avut atâta curaj să vorbească despre pântecele ei neroditor, să mărturisească deodată o taină pe care nu o bănuisem, o durere surdă, cumplită, la care nu mă putusem gândi? Setea ei de rodire mi-a revelat atunci o altă Ileană, cu rădăcini profunde, legată de pământ, arsă de un dor pe care nicio mângâiere de a mea nu-l putea ostoi. Mă gândisem întotdeauna cu emoţie la maternitate, dar destinul acesta mi se păruse de un ordin inferior, legat mai mult de

[15] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 7
[16] Chevalier Jean, Gheerbrant Alain, Dicţionar de simboluri", pp. 109-113
[17] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 14
[18] Ruşti Doina, Dicţionar de simblouri din opera lui Mircea Eliade, p. 103

întâmplare şi filosofie şi alimentat exclusiv de instincte. Nu crezusem că dorul acesta poate covârşi uneori o femeie până la totală risipire, că poate pătrunde toate zonele conştiinţei sale, marcând-o lent, subterean. – Tu faci ceva, îmi şopti, tu creezi. Eu, însă, n-am niciun fel de dar, sunt numai o simplă femeie. Şi să rămân mereu aşa ca acum, pură...[19]

Se poate spune, deci, că sunt două axe ce generează iminenta despărţire: imposibilitatea creatorului de a scrie şi de a trăi concomitent şi convingerea lui că artistul nu trebuie să creeze decât în arta lui, iar prin afirmaţiile ei, Ileana îşi enunţă întregul specific, creionând concepţia ei depsre femeie: ea nu este artistă, deci nu se poate desăvârşi prin creaţia cuvântului, însă are darul creaţiei prin fiinţă. Puritatea invocată de eroină are sens peiorativ, deoarece e sinonimă cu sterilitatea, cu nerodirea. Faţă de accepţiunea „purităţii" din alte scrieri romaneşti ale lui Eliade, „puritatea" Ilenei înseamnă neîmplinirea unui destin. Fiul pentru eroină ar fi însemnat o renaştere. Simbol al dedublării, mod de repetare şi de prelungire a fiinţei, fiul cuprinde în sine metamorfoza continuă a timpului care moare şi renaşte la infinit. Intermediar între origini şi sfârşit, fiul constituie, în interpretarea lui Nae Ionescu, o ipodtază s Trinităţii, legătura posibilă dintre om şi divinitate.[20]

Majoritatea personajelor create de Eliade nu are copii, aşadar nu au liant cu realitatea cotidiană, cu profanul, iar dacă au, copii „absentează" din acţiune, neinfluenţând-o marcant. Fiul lui Ştefan Viziru din *Noaptea de Sânziene* moare, devenind un resort al pedepsei istoriei.

Fiind dominaţi de planul sacru, eroii romancierului român trăiesc cu năzuinţa ieşirii din timp, iar comuniunea şi comunicarea cu sacrul se realizează prin mijlocirea femeii. Femeia iubită îi revelează această cale, însă Mavrodin nu o înţelege, faţă de ea, el este neiniţiat. Iniţierea Ilenei s-a produs printr-un sacrificiu, ratatrea primei sale mari iubiri, pe când tânărului scriitor i-a lipsit o mare iubire, manifestându-se din acest punct de vedere doar în profan: „Iubirea, adevărata iubire este totuna cu nemurirea, căci, femeia iubită şi Femeia eternă sunt feţe ale «infailibilei Madonna Inteligenza»; Sophia. Înţelepciunea lumii se află transfigurată în iubire şi moarte."[21] Nae Ionescu întăreşte această idee: „iubirea este act pur spiritual; iubirea trupului nu este decât o continuare imperfectă, întrucât împiedică fuziunea, de aceea întâlnirea este amânată, personajele trăiesc o logodnă perpetuă.[22]

După cum s-a scris, iubirea presupune o serie de manifestări, printre acestea este şi sacrificiul. Ileana se sacrifică, observând că Mavrodin este total devorat iubire, nu mai scrie, nu reuşeşte să ducă la sfârşit niciun proiect. Avortează pentru a nu-l îngropa pe omul care scrie alături de sine, dispărând apoi pentru a nu-i strivi libertatea de creaţie, nu înainte de a-i reorganiza viaţa: „Ştii, m-am gândit eu mult la tine cât timp am fost singură. Ce egoistă eram înainte...Voiam să te păstrez numai pentru mine...Absurd!... Tu nu eşti ca ceilalţi, ca noi... Soţia Meşterului Manole s-a zidit pe sine la temeile, şi eu mă temeam de o jertfă mult mai neînsemnată..."[23]

Mircea Eliade transpune în replica eroinei mitul jertfei pentru creaţie pe care îl prezintă pe larg în *Comentarii la legenda Meşterului Manole.* „Jertfa mult mai neînsemnată" nu este neînsemnată doarece prin aceasta, Ileana nu mai este desăvârşită ca femeie, nici ca iubită, nici ca suflet simţitor. Aşadar, scrificiul copilului este înocmai ca sacrificiul Anei pentru desăvârşirea creaţiei lui Manole: „Copilul e un simbol ecumenic al începuturilor, al lucrului nou, al vieţii totale, al evenimentelor excepţionale, al trăiniciei, al eternităţii. [...] Însufleţirea constucţiei se face sub semnul mitic al «copilului» ca să asigure operei nu numai

[19] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 41
[20] Ruşti Doina, Dicţionar de simblouri din opera lui Mircea Eliade, p. 60
[21] Ibidem, p. 75
[22] Ibidem
[23] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 68

durata, ci şi perenitatea."[24] Or, după cum s-a sesizat, opera eroului este destinată eşecului, el fiind în imposibilitatea de a sfârşi ce a început: „Am ştiut de la început că-mi va fi peste putinţă să scriu în apropierea ei..."[25]

Dispariţia finală consolidează sacrificiul, dar şi enigma. Ileana lui Mavrodin devine eroina mântuitoare care prin refuzul lui Mavrodin devine eroina mântuitoare care prin refuzul unei iubiri terestre generează eroului simţiri bizare şi profunde. Scrie *Nuntă în cer* pentru a-i cere iertare femeii pe care o sacrificase. „Este modelul creatorului de a recupera rodul pierdut al iubirii"[26]

A doua parte a naraţiunii îl are ca povestitor pe Hasnaş care se confesează colegului său de cameră despre marea sa dragoste: „Am să-ţi povestesc şi eu o întâmplare. [...] Mi-au adus aminte întâmplările dumitale de o dragoste mare a mea. Asta se întâmplă întotdeauna: ţi se pare că iubita seamănă cu tot ce ţi se povesteşte despre dragoste. Dar poate că de data asta seamănă într-adevăr."[27]

Începutul naraţiunii lui Hasnaş anticipează caracterul mitic al Ilenei. Similaritatea iubitei nu mai este doar intuită, ci sugerează, de fapt, prezenţa aceleiaşi femei enigmatice în viaţa amândurora. Dacă în relaţia cu Mavrodin, Ileana îşi desăvârşeşte rolul de mântuitoare, în prima parte a vieţii se iniţiază prin iubirea şi căsătoria cu Hasnaş.

Continuarea relatării face posibilă realizarea deplină a creionării personajului feminin prin oferirea părţii absente o vieţii eroinei, anume trecutul care îl obsedează pe tânărul scriitor, Andrei Mavrodin.

Hasnaş este om de afaceri şi „filosofia lui de viaţă se sprijină pe ideea că trebuie să uiţi întâmplările prin care ai trecut şi să te laşi dus spre moarte împăcat. Şi că întotdeauna e prea târziu pentru un bărbat care a cunoscut o dată o mare dragoste. [...] Orice ar încerca e prea târziu.[28]

Barbu Hasnaş o întâlneşte pe Lena cu opt sau nouă ani înaintea lui Mavrodin. Studiase în Franţa ingineria, însă incomplet şi trecuse prin război fără conştiinţa dramei acestuia. Spre finalul războiului cunoaşte în tren o fată de cincisprezece ani având în mână romanul lui Tolstoi, Anna Karenina, pe care o lasă într-o gară din Moldova. Hanaş o reîntâlneşte pe adolescentă, devenită acum femeie într-un Bucureşti pestriţ şi petrecăreţ. O întâlneşte în casa insaţiabilei şi mondenei Clody, amanta sa.

Ceea ce îl marchează pe erou este aceeaşi mână palidă care îl frapează şi pe Mavrodin. Lena judecă foarte sever lumea în care trăieşte, este catalogată de Clody „ultima fecioară din secolul al XIX-lea".[29] Această fecioară se dovedeşte a fi o pasionată lucidă, foarte profundă. „Frigiditatea ei este numai o cumplită teamă «Am fugit de tine, mi-era frică [...], sunt îndrăgostită de tine.»"[30] Această mărturisire a Lenei vine după o experienţă erotică pe jumatate eşuată, la Veneţia. Eroina *Nunţii în cer* devine un medicament pentru Hasnaş, o necesitate, creând un joc ce îl va antrena şi pe erou. Hasnaş se va îndrăgosti iremediabil de tânără, tânără aflată la prima ei dragoste care se dăruieşte sincer primei iubiri. Dragostea Lenei cu Hasnaş este una chinuitoare, de sufocare deoarece femeia este dorită atât de puternic încât se creează dependenţa, anihilarea până în punctul urii, iar carnea constituie o legătură vicioasă indestructibilă.

Această dependenţă întăreşte sentimentul de claustrare al lui Hasnaş, de aceea acesta descoperă o poftă năprasnică de a o chinui, de a o umili şi de a o insulta pe Lena: „ Scenele

[24] Eliade Mircea, Comentarii la legenda Meşterului Manole în Drumul spre centru, p.420
[25] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 38
[26] Simion Eugen, Mircea Eliade. Nodurile şi semnele prozei, p. 200
[27] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 77
[28] Simion Eugen, Mircea Eliade. Nodurile şi semnele prozei, p. 200
[29] Eliade Mircea, Nuntă în cer, p. 83
[30] Simion Eugen, Mircea Eliade. Nodurile şi semnele prozei, pp. 200-201

acestea s-au repetat de nenumărate ori în cei trei ani cât am fost împreună. Cu cât trecea timpul, cu atât îmi era mai dragă, mai necesară. Nici nu ştiu, de altfel, dacă atunci am fost într-adevăr, îndrăgostit, dacă am trăit cu adevărat dragostea. Altceva, mai grav, mă lega de Lena; îmi era necesară, indispensabilă. În tocmai ca aerul, ca apa, ca lumina. [...] Nu puteam fără prezenţa ei şi totuşi, îndată ce mă aflam prea mult alături de ea, simţeam o poftă năprasnică să mă eliberez, să o chinui, să o insult."[31]

Spre deosebire de Ileana lui Mavrodin, Lena nu oferă confortul unei relaţii, nu e capabilă de sacrificii, femeia se complace în postura de fiinţă idolatrizată, iar refuzul de a da naştere unui copil întăreşte această ipostază. Eroina suferă metamorfoze, trece o serie de etape iniţiatice pentru a putea deveni mântuitoarea celuilalt, Mavrodin. Hasnaş, devine o victimă colaterală a unui destin ce trebuie desăvârşit. În fapt, nu Lena este cea care îl sacrifică, ci timpul, destinul, iar pragmatismul lui Hasnaş este pedepsit prin dispariţia de lână sine a completării sale. Eroul nu realizează că în planul profan nu se poate împlini nunta, iar raiul nu devine decât o nostalgie a unor aminitiri a unui paradis pierdut.

Analizând personajul feminin, este justă întrebarea: de ce nu este permis cuplului reintegrarea în planul profan? Destinul are o forţă implacabilă, zdrobitoare? Timpul se înşală raportat la eroi? Dacă această clepsidră ar fi fost întoarsă la timp şi Mavrodin ar fi fost prima iubire a Lenei/Ilenei? Oare vocaţia acesteia ar fi fost alta?

Romanul *Noaptea de Sânziene* prezintă evoluţia şi metamorfozele mai multor personaje feminine, însă trebuie făcută referire numai la raportul damnării personajului Ştefan Viziru şi mântuirea acestuia de către Ileana şi Ioana.

Romanul apare la Paris, la Editura Ioan Cuşa în 1971, destinul acesturi roman fiind surprinzător, apare iniţal în limba franceză: *Fôret interdite.* Scris între 1949 şi 1955, opera romanescă doreşte să reflecte o radiografie a societăţii româneşti.

Un autograf al lui Mircea Eliade acordat pe foaia de gardă a ediţiei româneşti de la Paris a *Nopţii de Sânziene* defineşte această creaţie majoră a scriitorului şi istoricului religiilor: „un roman – fluviu şi o mitologie camuflată în istoria contemporană".[32] Ion Pop explică aceste două sintagme, astfel „romanul – fluviu" sugerează „ faptul că *Noaptea de Sânziene*", în desfăşurarea ei amplă pusă deschis şi programatic sub semnul Timpului, reflectă o radiografie a societăţii româneşti, urmărită pe parcursul a doisprezece ani, adică între 1936 şi 1948". Cea de a doua sintagmă, „o mitologie camuflată în istoria contemporană" arată numărul doisprezece circumscrie ideea ciclului cosmic, simbolizând universul în derularea sa ciclică sapţio-temporală.

Referitor la personaje, fiecare dintre acestea încearcă depăşirea condiţiei umane: „statutul de aservit al propriei sale identităţi"[33], astfel Ştefan Viziru se întreabă cum ar putea face să aibă o altă identitate şi să iubească în acelaşi timp două femei. Temele acestea care se întrepătrund în „romanul total" al prozatorului român se regăsesc şi în alte scrieri romaneşti ca: *Nuntă în cer*, unde Mavrodin îşi doreşte identitatea altor persoane sau iubirea fratelui cel mare din familia Anicet – *Huliganii* – pentru Ghighi şi pentru Una. Deosebirea dintre eroul huligan şi Ştefan Viziru este că cel din urmă simte cu toată tăria sufletească faptul că este capabil de acest lucru, însă destinul este implacabil, iar această accedere în spaţii şi timpuri sacre se soldează cu eşec şi deziluzie.

Funcţia personajelor feminine este aceea de mântuitoare raportate la traseul fiecărui personaj masculin. Ileana, primeşte rolul salvatoarei prin capacitatea de a trezi în Ştefan Viziru sentimente complexe, iar Ioana devine în aşteptarea personajului menţionat, omul iubit şi soţul său, o veritabilă Penelopă modernă.

[31] Eliade Mircea, Nuntă în cer, pp. 104-105
[32] Pop Ion (coord.), Dicţionar analitic de opere literare româneşti, p. 636
[33] Ungureanu Cornel, Mircea Eliade şi literatura exilului, p. 53

Romanul presupune existenţa a două triade antitetice: Ioana-Ştefan-Ileana Sideri pe de o parte şi pe de altă parte, Biriş-Cătălina-Palade-Bibicescu. Rolul acestei unltime triade menţionate conferă romanului o notă de savoare atractivă nu numai prin erotismul ei tramatic, ci şi prin substratul să figural.

Încă din debutul naraţiunii, Ştefan Viziru este pus într-o situaţie dramatică: va încerca să iubească două femei în încercarea de a desluşi misterul destinului său. Mircea Eliade scrie în *Memorii*: „Trebuie să adaug, însă, că foarte curând, Ştefan Viziru se va trezi obsedat de o speranţă paradoxală, şi anume posibilitatea de a se recunoaşte îndrăgostit, în aceleaşi timp, de două femei. În concepţia lui Ştefan, o asemenea experienţă, aparent irealizabilă ar fi echivalent, pe un alt plan, cu experienţele sfinţilor”[34]. Ştefan se va îndrăgosti de Ileana, întţâlnită în noaptea de Sânziene în pădurea Băneasa, această relaţie pasională constituind, în fapt, o transpunere în altă realitate. Mitul tristanian[35], mit al eternei căutări erotice este revelat lectorului pe parcursul progresului lecturii. Ce este lesne observabil esre, de asemenea, tema destinului şi transpunerea personajelor în situaţii pe care acestea nu le pot controla, Ştefan Viziru se căsătoreşte cu ursita dublului său, Ciru Partenie, negându-şi destinul erotic. Istoria de care fuge cu toată fiinţa sa îl va pedepsi puternic, astfel soţia sa, Ioana, ursita lui Partenie, dar şi fiul său sfârşesc tragic. Atât Ioana cât şi Ileana oferă eroului revelaţia de tranziţie într-o altă lume metafizică în sens transerotic. Confuzia care guvernează existenţa eroului are valoare duplicitară: îi arată lui Ştefan esenţa existenţei sale, însă, în aceeaşi măsură, îl condamnă pe acesta la suferinţă prin tragediile din jurul său, ca moartea lui Partenie, de exemplu.

Ileana lui Viziru este o prelungire a Ilenei celor doi eroi din *Nuntă în cer*. Este în acelaşi timp cea care îl condamnă, dar şi cea care îl mântuieşte, numai că fiinţa eroului *Nopţii de Sânziene* nu poate suporta şi trăi concomitent ce două personaje nu izbutesc separat. Ileana este o întrupare a „eternului feminin”[36] autohton; reprezintă prelungirea unei iluzii, a doamnei Zissu care îi va marca existenţa eroului sub diferite aspecte.

Ileana îl scoate în afara timpului şi a istoriei pe erou, discutând în momentul întâlnirii lor despre timp şi despre eliberearea prin moarte. Ştefan Viziru nu poate iubi cu aceeaşi intensitate două femei, este torturat de această neputinţă, dar şi de incapacitatea de a alege dintre cele două. Erosul devine pentru erou o tentativă de a ieşi din timp, doreşte să atingă condiţia sfinţilor. Femeia devine pentru el o modalitate de a transcede, o parteneră pentru o „nuntă în cer” ce nu o poate realiza cu Ioana, soţia sa, ci cu Ileana, iubita întâlnită în momentul evadării din cotidian în noaptea de Sânziene.

Ioana este cea dăruită lui de destin, fapt pe care îl înţelege târziu, odată cu pedeapsa istoriei. Ştefan Viziru devine un Tristan care pierde şi găseşte marea dragoste în aceeaşi măsură în care îi oferă importanţă.

Imaginea Ilenei în viziunea lui Biriş este relevantă pentru rolul femeii în roman: „Abia acum o vedea bine. Cu cine seamănă? Era sigur că mai văzuse undeva ochii aceştia de un verde nefirescm care căpătau o lumină aurie cu fiecare zâmbet, sigur că mai întâlnise undeva acelaşi obraz arămiu, aceeaşi gură foarte roşie, cu dinţii albi, limpezi, strălucitori.[...] Nu era figura ei, nici culoarea ochilor sau a părului cea care îl tulburase, ci era ceva în felul ei de a fi, în expresia ei, ceva care-i amintea nu atât de o femeie, cât de o stare pe care o cunoscuse cândva, demult într-un timp pe care nu şi-l putea preciza, ceva care-i amintea de un anumit timp, de o anumită viaţă pe care o pierduse de mult.”[37] Această femeie reprezintă pentru personajele romanului un element de influenţă, pare a fi un fragment de paradis, care

[34] Eliade Mircea, Memorii, V. 2, p. 109
[35] Simion Eugen, Mircea Eliade. Nodurile şi semnele prozei, p. 256
[36] Eliade Mircea, Memorii, V. 2, p. 34
[37] Eliade Mircea, Noaptea de Sânziene, pp. 241-242

generează sentimente profunde. Pentru Biriş înseamnă un fragment din retrăirea copilăriei, un fel de continuare a camerei Sâmbo a lui Ştefan. Dacă pentru Viziru, Ileana reprezintă un mijloc de evaziune în afara timpului, pe Biriş, prezenţa tinerei îl întoarce în istorie: „Ştiu acum cu cine seamănă Ileana. [...] Ştiu cu cine seamănă. [...] Îmi pare foarte bine că am flat cu cine seamnănă... Avem patru ani; a fost singura mea dragoste împărtăşită. Am privit-o cred, o jumătate de minut, credeam că n-am s-o mai uit niciodată. O uitasem..."[38]

Imaginea miresei reprezintă tentaţia atingerii absolutului pentru eroul eliadesc. Nae Ionescu, referitor la existenţa mitică, identifică trei căi de căutare a absolutului: transcendentală, creştină şi emanitistă – cea a pelerinului care evadează în ţinuturi alese, cea a mirelui mistic şi cea a sfântului, care crede că îl are pe Dumnezeu în sine şi de aceea este ameninţa de păcatul orgoliului – şi optează pentru calea creştină, a mirelui care crede în taina iubirii şi a nunţii.[39] Mircea Eliade crează în *Noaptea de Sânziene* acest tip de evadare, astfel toate semnele destinului se îndreaptă către un prototip desprins de existenţa cotidiană, profană, Ştefan Viziru se pregăteşte pentru taina nunţii sale, iubirea stranie pentru Ileana Sideri face parte din destinul său deoarece întâlnirea cu ea este anunţată de o previziune şi este asociată cu imaginea maşinii, simbol al trecerii în moarte.

Eugen Simion[40] îl vede pe Ştefan Viziru ca pe un veritabil Ulise. În *Noaptea de Sânziene*, lumea agresată de istorie este puternic erotizată, experienţa eroului din Portugalia cu domnişoara Zissu îl marchează existenţial pe erou.

Finalul romanului are influenţe mitice, în fapt este împlinirea nunţii, iar pragul este reprezentat de maşina, simbol care îl urmăreşte timp de doisprezece ani, un an cosmic. Sfârşitul cererii la despărţirea din Lisabona, este sfârşitul unei continue căutări, în moarte: „«Vreau să-ţi mărturisesc că nu te-am iubit decât pe tine. Şi în după-amiaza aceasta am înţeles de ce.» [...] «Nu te-am iubit decât pe tine. Te voi iubi şi când în ultima clipă...»[...] «Iubitul meu», o auzi şoptind. «Aş vrea să ştii...» «Iubitul meu», o mai auzi şoptind. Zărise parapetul şi, dincolo de el, ghicise căscată în întuneric prăpastia. Începu să tremure. Ar trebui să-i spun... dar îl oribiră farurile maşinii răsărite pe neaşteptate din întuneric, în faţa lor şi fără să-şi dea seama ce face, se apropie mult de Ileana. Simţi în acea unică nesfârşită clipă, întreaga beatitudine după care tânjise atâţia ani, dăruită de privirea ei înlăcrimată. Ştiuse de la început că aşa va fi. Ştiuse că, simţindu-l foarte aproape de ea, Ileana va întoarce capul şi-l va privi. Ştiuse că acea ultimă, nesfărşită clipă îi va fi de ajuns."[41]

Viaţa şi moartea coincid, ultima clipă reprezintă pragul spre nunta sacră a eroinei. Ileana este însăşi Moartea, este ieşirea din Timp, reprezentat de Ioana pe care Ştefan o iubise tot timpul.

Toate personajele feminine ale operei eliadeşi atrag prin complexitate şi feminitate. Sunt resorturi ale forţei destinului şi influenţează cu voinţă sau fără evoluţia şi metamorfozele intelectualilor creaţi de prozatorul român. Un roman nu poate exista în întreaga sa formă fără raportarea la eros şi la cuplul primordial. Mântuirea prin feminin înseamnă transcederea unei istorii opresive.

BIBLIOGRAPHY

Chevalier Jean, Gheerbrant Alain, *Dicţionar de simboluri*, Artemis, Bucureşti, 1993;
Culianu Ioan Petru, *Studii româneşti*, Nemira, Bucureşti, 2000;
Eliade Mircea, *Nuntă în cer*, EUS, Chişinău, 1996;

[38] Ibidem, p. 247
[39] Ruşti Doina, Dicţionar de simblouri din opera lui Mircea Eliade, pp. 94-95
[40] Simion Eugen, Mircea Eliade. Nodurile şi semnele prozei, pp. 258-259
[41] Eliade Mircea, Noaptea de Sânziene, p. 321

Eliade Mircea, *Noaptea de Sânziene*, Humanitas, Bucureşti, 2004;

Eliade Mircea, *Comentarii la legenda Meşterului Manole* în *Drumul spre centru,* Univers, Bucureşti, 1991

Eliade Mircea, *Memorii*, Humanitas, Bucureşti, 1991;

Fînaru Sabina, *Eliade prin Eliade*, Univers, Bucureşti, 2006;

Pop Ion (coord.), *Dicţionar analitic de opere literare româneşti*, Casa Cărţii de Ştiinţă, Bucureşti, 2007;

Ruşti Doina, *Dicţionar de simblouri din opera lui Mircea Eliade,* Coresi, Bucureşti, 1998;

Simion Eugen, *Mircea Eliade:Nodurile şi semnele prozei*, Univers Enciclopedic Gold, 2011;

Ungureanu Cornel, *Mircea Eliade şi literatura exilului*, Viitorul Românesc, Bucureşti, 1995;

HÖFLICHKEITSINDIKATOREN IN DIREKTIVEN SPRECHHANDLUNGEN UND IHRE BEDEUTUNG FÜR DEN FREMDSPRACHENUNTERRICHT. EINE INTERKULTURELLE UNTERSUCHUNG AM BEISPIEL DES DEUTSCHEN UND FRANZÖSISCHEN

Ştefan-Anton Saulea
MA, PhD candidate, University of Bucharest

Abstract:Although the concept of „politeness" as a normative of universally positive interaction patterns has been the subject of numerous studies in fields such as psychology and sociology, the linguistic approach towards pragmatics has only been developed since the rise of great researchers such as Erving Goffman. This work analyses the manifestations of „politeness" in directive speech acts in German and French, in form of case analysis with the focus on performative aspects. Its purpose is both academical and didactical, as it contains a section with suggestions on the implementation in classroom.

Keywords: politeness, directive speech acts, pragmatics, face-work, substitution

1. Einleitung und Forschungsanliegen

Obwohl das Konzept der „Höflichkeit" als Normierung von tradierten, universell als „positiv" empfundenen Interaktionsmustern innerhalb einer Gesellschaft schon seit Jahrhunderten als Subjekt von (vor)wissenschaftlichen Untersuchungen gilt[1], wurde es erst Anfang der siebziger Jahre des 20 Jahrhunderts zu einem Untersuchungsgegenstand der Linguistik und insbesondere ihres relativ jungen Zweigs der Pragmatik. Den Anstoß dazu boten vor allem die Studien von Brown und Levinson, die Erving Goffmans „face"-Konzept auf die Linguistik und a priori auf die Untersuchung von sprachlicher Höflichkeit übertrugen. Brown und Levinson sehen im Einsatz von Höflichkeit einen Mechanismus zur sozialen Annäherung oder Entfernung:

Indeed, there are very general social motivations for using various techniques of positive politeness and negative politeness; they operate, respectively, as a kind of social accelerator and social brake for decreasing or increasing social distance in relationships, regardless of FTAs.[2]

Gerade durch die essentielle Rolle die Höflichkeit in der sprachlichen Interaktion hat, ist die Untersuchung ihrer Realisierungsmethoden vor allem für den Fremdsprachenunterricht von zentraler Bedeutung. Der erste Teil der vorliegenden Arbeit untersucht den interkulturell geprägten Charakter von Höflichkeit, um zu bestimmen, inwieweit Höflichkeit universell tradierten Prinzipien folgt oder vielmehr kulturspezifische Ausprägungen hat.

Im Hauptteil werden dann die eigentlichen Höflichkeitsindikatoren des Deutschen und Französischen analysiert und gegenübergestellt, um Ähnlichkeiten und Abweichungen zu

[1] Kerbrat-Orecchioni bezieht sich auf die „littérature de comportment" des XVI Jahrhunderts. Zu den zitierten Werken gehören „Cortegiano de Baldassar Castiglione" (1528) oder die „Civilité puérile" (1530) von Erasmus. In: Catherine Kerbrat-Orecchioni: *Les interactions verbales*, Tome II, Paris, Armand Colin, 1992, S. 161
[2]Brown/Levinson: *Politeness*, Cambridge University Press, 1987, S. 93

lokalisieren. Anschließend wird auf die Bedeutung von Höflichkeitswissen und –kompetenz im Fremdsprachenunterricht eingegangen. Direktive Sprechhandlungen sind ab ovo verschiedenen missverständlichen oder ambiguen Interpretationen ausgesetzt, denn sie implizieren eine Einschränkung der Handlungsfreiheit des Hörers und greifen somit seine Autonomie an. Folglich sind Höflichkeitsindikatoren relativ oft in direktiven Sprechhandlungen vorzufinden, wie es auch Kerbrat-Orecchioni anmerkt:

C'est dans la catégorie des ‚directifs' que se rencontrent les formulations les plus nombreuses et variées. Il n'est donc pas étonnant que les études soient elles aussi nombreuses, qui portent sur les diverses réalisations de l'ordre et de la requête (laquelle n'est finalement qu'un ordre adouci), en relation avec le degré de politesse qu'elles sont censées exprimer.[3]

Das Wissen über die verschiedenen Höflichkeitsindikatoren die in einer anderen Sprache, bzw. in der Zielsprache des Fremdsprachenunterrichts, vorkommen, ist somit eine wichtige Voraussetzung für das Glücken der interkulturellen Kommunikation überhaupt. Anzumerken wäre noch, dass die vorliegende Arbeit sich nicht vorgenommen hat, die verschiedenen Verfahren zur Vermittlung von Höflichkeitswissen und -kompetenz im Fremdpsrachenunterricht zu untersuchen (im Übrigen ein relativ junges Forschungsgebiet der Fremdsprachendidaktik), sondern lediglich die Bedeutung dieser linguistischen Komponente in direktiven Sprechakten, durch die Gegenüberstellung des Deutschen und Französischen, zu veranschaulichen.

2. Höflichkeitswissen als interkulturelle Kompetenz

„Mon directeur de recherche français m'a réservé un accueil plutôt froid. Il ne m'a même pas demandé si j'étais marié, quel âge j'avais, où j'habitais etc. Il m'a simplement expliqué l'orientation générale de l'établissement et les formalités d'inscription." (Témoignage d'un étudiant coréen arrivant en France)[4]

Während die bekanntesten und meist zitierten Forschungsmaterialien im Bereich der Höflichkeit in Interaktionen[5], etwa von Leech (1983) und vor allem Brown und Levinson (1978, 1987), die Normen der (Un)Höflichkeit transkulturell generalisierten[6], indem sie die bestimmten kulturspezifischen Höflichkeitsindikatoren nicht ihrer Stammkultur attribuierten, sondern als universell geltend betrachteten, häuften sich in den letzten Jahren die interkulturell angelegten Forschungsansätze in diesem Gebiet.[7] Das Wissen über

[3] Catherine Kerbrat-Orecchioni: *Les interactions verbales*. Tome II; Armand Colin Paris, 1992, S. 199
[4]Ein Beispiel aus Jang (1993), zitiert von Kerbrat-Orecchioni in: Catherine Kerbrat-Orecchioni: *Le discours en interactions*; Armand Colin Paris, 2005, S. 286
[5] Die Bezeichnung „Interaktion" verweist auf die Vielfältigkeit der nonverbalen Indikatoren, die während einem kommunikativen Austauch zwischen Individuen zum Vorschein kommen und einen bedeutenden kognitiven Wert besitzen. Der Inhalt dieser Arbeit widmet sich jedoch den Höflichkeitsindikatoren die exklusiv aus sprachlichen Indikatoren hervorgehen, ohne auf die Gestik, Mimik oder anderen außersprachlichen Faktoren näher einzugehen.
[6] Kerbrat-Orecchioni spricht von den „théoriciens, que l'on peut dire ‚de la première génération' (Lakoff, Leech, Brown et Levinson) étant réunis en cause par un certain nombre de chercheurs ‚de la deuxième génération', qui travaillant sur des sociétés tres éloignées des nôtres ont de ce fait une vision beaucoup plus relativiste des choses." n: Catherine Kerbrat-Orecchioni: *Les interactions verbales*, Tome II, Paris, Armand Colin, 1992, S. 160
[7] Kerbrat-Orecchioni weist auf komparativ angelegte Werke hin, wie: *Contrastive Pragmatics* (Olesky 1989); *Cross-Cultural Pragmatics* (Blum-Kulka & al. 1989, Wierbzbicka 1991, Davis & Henze 1998) oder *Culture-*

Höflichkeitsindikatoren und ihrer linguistischen Realisierung ist zu einer grundsetzlichen Voraussetzung für das Glücken jedwelcher Form von Interaktionen innerhalb einer Gesellschaft geworden. Freilich beherrscht jedes Mitglied jener Gesellschaft ein Repertoire an Handlungsmustern das es sich (im Normalfall) schon als Kind; sowohl durch die Eltern mittels Metakommunikation, als auch durch eigene Erfahrungen , also „by doing", angeeignet hat. Jedoch erweist sich dieses Wissen als mangelhaft innerhalb eines fremdkulturellen Kontextes, wo möglicherweise andere Normen der Höflichkeit herrschen. Brown und Levinson gehen von einem universell gültigen Höflichkeitsregister aus, eine Position die von manchen Sprachforschern als ethnozentrisch beschrieben wurde. Diesbezüglich meint Nina Nixdorf:

Der Vergleich der Realisierungen von Sprechakten in mehreren Sprachen wirft somit die bis heute nicht gelöste Frage auf, ob die Funtionsprinzipien der Verwendung von Sprache entweder a) universelle pragmatische Prinzipien sind, deren angemessener Gebrauch kulturspezifische ist; oder b) aus der Konzeptualisierung des kulturellen Ethos jeder Einzelsprache hervorgehen.[8]

Der heutige Stand der Forschung nimmt die kulturellen Unterschiede wahr und es sind gerade diese kulturellen Unterschiede die zu interkulturellen Missverständnissen oder sogar Konflikten führen können, denn, wie Peter France es ausdrückte: „Politeness means learning to accomodate to others within a given social groupe."[9]Dazu Bublitz indem er Trim zitiert:

There is a great difference between the governing conventions of conversation in the two communities. [...] the scope for misunderstanding, communication breakdown, mutual dislike and the firm establishment of adverse stereotypes is considerable.[10]

Vor allem die Äußerungen wo Höflichkeit indirekt vermittelt wird können im sprachlichen Austausch zwischen Fremd- und Muttersprachlern zu Konfusionen führen, da hierbei ein hohes Maß an kognitiver und kultureller Kompetenz erfoderlich ist[11], wie im klassischen Beispiel das auch bei Charaudeau vorzufinden ist: „Fermez la fenêtre!" bzw. „Il fait froid."[12]Deeyu Srinarawat definiert „Indirektheit" als:

Speech act, in which the expressed meaning of an utterance does not match the speaker's implied or intended meaning. An indirect illocutionary act requires the Speaker's and the listener's shared background information and the ability to make inferences on the listener's part.[13]

Contrastive Linguistics (Kniffka 1995, Spencer-Oatey 2000) in: Catherine Kerbrat-Orecchioni: *Le discours en interaction*; Armand Colin Paris, 2005; S. 288-289

[8] Nina Nixdorf: *Höflichkeit im Englischen., Deutschen, Russischen. Ein interkultureller Vergleich am Beispiel von Ablehnungen und Komplimenterwiderungen*; Tectum Verlag Marburg, 2002, S. 25

[9]Peter France: *Politeness and its discontents. Problems in french classical culture*; Cambridge University Press, 2006, S. 5

[10] Wolfram Bublitz: *Nur ganz kurz mal: Abschwächungsintensivierung durch feste Muster mit ‚mal'* in: Gudrun Held (Hrsg.): *Partikeln und Höflichkeit*, Peter Lang, 2003, S. 184

[11]vgl. Kasper and Rose: *Pragmatic Development in a Second Language*; in: *Language Learning. A Journal of Research in Language Studies*; Blackwell Publishing, Michigan, 2002, S. 5

[12] Patrick Charaudeau: *Comment le langage se noue à l'action dans un modèle socio-communicationnel du discours. De l'action au pouvoir*; in: *Cahiers de linguistique française 26. Les modèles du discours face au concept d'action*; Université de Genève, 2004, S. 152

[13]Deeyu Srinarawat: *Indirectness as a politeness strategy of Thai speakers*; in: R. Lakoff & S. Ide (Hrsg.): *Broadening the Horizon of Linguistic Politeness*, John Benjamins Publishing Company Amsterdam/Philadelphia, 2005, S. 175

Diese Fähigkeit, soziale Interaktionen erfolgreich koordinieren zu können, hängt scheinbar in einem hohen Maße von der Kompetenz zur face-Bewahrung des Interaktionspartners ab, anders ausgedrückt, von seinem Wissen und seiner Bereitschaft (eine „unhöfliche", face-bedrohende Äußerung, heißt nicht unbedingt, dass der Sprecher sich nicht höflich hat äußern können, es kann auch sein, dass es nicht seine Intention war, höflich zu sein) zu einer von Höflichkeit regierten Interaktion. Wir benutzen hierbei eher den Terminus „Interaktion" anstatt „Kommunikation", da Höflichkeit keine eigentliche kommunikative Rolle hat, sondern nur jene, die Relation zwischen Sprecher und Hörer bei ihrer kommunikativen Interaktion zu steuern[14]. Haugh spricht in diesem Sinne von „implizierter Höflichkeit", die er als:

Something implied in addition to what is literally said (Haugh, 2002), which having been communicated in this way shows what the speaker thinks of the hearer or the speaker, relative to their expectations about what the speaker should show he/she thinks of the hearer or the speaker (Haugh and Hinze, 2003; Haugh 2003, 2004)[15]

definiert.

3. Sprachliche Realisierung von Höflichkeit in direktiven Sprechhandlungen des Deutschen und Französischen

3.1 Klassifizierung der Direktiva

Gisela Harras definiert Direktiva als:

Verben, mit denen voluntative Sprechereinstellungen lexikalisiert sind, die sich auf zukünftige Handlungen eines Hörers beziehen. […] „es handelt sich entweder um einen Mitteilungsgehalt oder um einen Fragegehalt[16]

Bestimmte Äußerungen die strukturell, also von ihrem propositionalen Gehalt her, theoretisch einen Fragegehalt beinhalten, weisen aber in der Praxis einen deutlichen Mitteilungsgehalt auf. So will Herr X durch die Frage: „Ist der Platz frei?" von Frau Y nicht wirklich wissen, ob der Platz neben ihr frei ist (was er ja selbst sehen kann), sondern vielmehr bittet er um Die Erlaubnis, sich neben Frau Y setzen zu dürfen.[17] Solche Äußerungen werden zu den sog. „indirekten Sprechakten" eingeordnet, wo der Sprecher dem Hörer seine Intention nicht explizit addressiert, sondern suggeriert diese eher.

Harras sieht in folgenden Prädikaten die vier Großparadigmen der Direktive:

[14]vgl. Spencer-Oatey in: *Journal of Pragmatics*, Volume 39, Nr 1, Elsevier B.V., 2006, S. 644;
[15]Michael Haugh: *The co-constitution of politeness implicature in conversation*; in: Journal of Pragmatics, Volume 39, Nr 1, Elsevier B.V., 2006, S. 85
[16] Gisela Harras in: *Handbuch deutscher Kommunikationsverben*. Teil 2: *Lexikalischer Strukturen*; Schriften des Instituts für deutsche Sprache; de Gruyter; Mannheim, 2006, S. 125
[17] Der Mitteilungsgehalt kann auch weiter interpretiert werden. So ist es denkbar, dass Herr X Frau Y zu verstehen geben will, dass er ein bestimmtes Interesse an ihr har.

(i) Verben, mit denen auf Situationen Bezug genommen wird, in denen ein Sprecher zum Ausdruck bringt, dass der Hörer etwas tun soll, z.B. auffordern, bitten.
(ii) Verben, mit denen auf Situationen Bezug genommen wird, in denen ein Sprecher zum Ausdruck bringt, dass der Hörer etwas nicht tun soll, z.B verbieten.
(iii) Verben, mit denen auf Situationen Bezug genommen wird, in denen ein Sprecher zum Ausdruck bringt, dass er nicht will, dass der Hörer etwas nicht tut, z.B. erlauben.
(iv) Verben, mit denen auf Situationen Bezug genommen wird, in denen ein Sprecher zum Ausdruck bringt, dass der Hörer mit einer sprachlichen Handlung auf die von ihm gestellte(n) Frage(n) reagieren soll, z.B. fragen.[18]

Folgendes Beispiel zur Veranschaulichung:

„Könntest du bitte das Fenster öffnen?“

Prop. Gehalt: Mitteilungsgehalt P: „Könntest du bitte das Fenster öffnen?“
Geschehenstyp: Handlung: Die Äußerung impliziert eine physische Handlung des Hörers.
Zeitbezug: Zukünftig: Das Fenster ist im Moment der Äußerung noch zu.
Rollenbezug: Hörer: Der Sprecher adressiert sich dem Hörer.
Einstellung von S zu P: S will: P: Der Sprecher will, dass das Fenster geöffnet wird.
Sprecherabsicht: S will: H tut: P: Der Sprecher will, dass der Hörer das Fenster öffnet.

Allgemein betrachtet stellt also eine direktive Sprechhandlung den auf einen Hörer ausgerichteten Willen eines Sprechers, der den Hörer zu einer bestimmten Handlung bringen will.

3.2 Realisierung von Höflichkeit in direktiven Sprechhandlungen des Französischen nach Kerbrat-Orecchioni

Kerbrat-Orecchioni unterscheidet hierzu: „les procédés ‚substitutifs’ (qui consistent à remplacer un élément de la formule ‚normale’ – la plus simple et la plus directe – par un autre élément censé rendre plus polie la formule en question) vs. ‚additifs’ (qui viennent en surplus de la formule directe qu’ils accompagnent).[19]Im Folgenden werden diese zwei Hauptrealiesierungsmethoden von Höflichkeit im Hinblick auf direktive Sprechhandlungen näher untersucht werden.

3.2.1 Substitution

Kerbrat-Orecchioni sieht also als erste Technik des Substitutionsprinzips die Substitution eines Sprechaktes durch einen anderen, der weniger „bedrohlich“ klingt und der die Handlungsfreiheit des Hörers nicht angreift. Freilich handelt es sich hierbei nur um ein sich auf die propositionale Ebene beziehendes „Sprechakt-switching“, denn die Umformulierung eines Befehls durch den Austausch der imperativen durch die interogative Formulierung hat wenig Einfluss auf das eigentliche Ziel bzw. auf die Sprecherabsicht, die durch den Sprechakt verfolgt wird, in diesem Fall, dass der Hörer die Tür schließt. Der Sinn der Äußerung bleibt

[18] Gisela Harras in: Handbuch deutscher Kommunikationsverben. Teil 2: Lexikalischer Strukturen; Schriften des Instituts für deutsche Sprache; de Gruyter; Mannheim, 2006, S. 126
[19] Catherine Kerbrat-Orecchioni: *Les interactions verbales*. Tome II; Armand Colin Paris, 1992, S. 199-200

also trotz Frageform weiterhin direktiv, der Sprecher will ja nicht wirklich wissen ob der Hörer imstande sein, die Tür zu öffnen.[20]

3.2.2 Die „procédés additifs“

Wenn bis jetzt bestimmte Komponenten der Äußerung weggelassen oder durch andere substituiert wurden um sie höflicher erscheinen zu lassen, geht Kerbrat-Orecchioni jetzt auf diejenigen Techniken über, die der eigentlichen Äußerung andere Komponenten hinzufügen um jenes Ziel zu erreichen. Es handelt sich also um eine Ankündigung des potentiellen FTA, wobei der Sprecher dem Hörer mitteilen will, dass er sich dessen bewusst ist und dass er seine Autonomie nicht angreifen will.

3.4 Höflichkeitsindikatoren des Deutschen und Französischen im direkten Vergleich

Obschon die konsekutive Untersuchung der in den direktiven Sprechhandlungen der zwei Sprachen vorkommenden Höflichkeitsindikatoren nur wenig inhaltliche, d. h. auf die zur face-Bewahrung eingesetzten Verfahren bezogenen Unterschiede ans Licht brachte, traten diese aber in einigen der Bezeichnungen ihrer Oberbegriffe auf. Um diese Unterschiede zu Veranschaulichen wurden die Oberbegriffe der jeweiligen Verfahren tabellarisch gegenübergestellt und mit je einem Beispiel versehen. Während die erste Tabelle von den Höflichkeitsindikatoren des Deutschen ausgeht, um ihre „französischen“ Korrespondenten anzugeben, erläutert die Zweite diejenigen Indikatoren, die im Deutschen nicht genannt wurden.

Deutsch	Französisch
Modalverben „Reich mir das Salz!“ vs „Kannst du mir das Salz reichen?“	**Substitution einer Sprechhandlung durch eine andere** „Passe-moi le sel!“ vs „Tu peux me passer le sel?“
Modusgebrauch „Würdest du mir das Salz reichen?“	**Conditionnel** „Tu pourrais me passer le sel?“
Modalpartikeln „Schau mal bei uns vorbei.“	- -
Standardisierte Höflichkeitspartikeln „Reich mir das Salz bitte.“	**Formules réparatrices** „Donne-moi le sel s’il te plaît.“
Zweigliedrige Konstruktionen „Sei so gut und reich mir das Salz.“	**Amadoueurs** „Sois gentil et passe-moi le sel.“
Passivierung und Deagentivierung „Man darf hier nicht rauchen.“	**Deixis personnelle** „Il est interdit de fumer ici.“

[20] vgl. Herbert H. Clark: *Responding to Indirect Speech Acts*; in: Steven Davis (Hrsg.): *Pragmatics. A Reader*; Oxford University Press, 1991, S. 199

Variation der syntaktische Grundformen	**Substitution einer Sprechhandlung durch eine andere**
„Sie kommen morgen früh in mein Büro.“ „Kommen Sie morgen früh um 9 Uhr in mein Büro!“ „Kommen Sie morgen früh in mein Büro?“ „Es wäre gut, wenn Sie morgen früh in mein Büro kommen.“	„Vous venez demain matin dans mon bureau.“ „Venez demain matin dans mon bureau.“ „Venez-vous demain matin dans mon bureau?“ „Il serait bien, si vous veniez demain matin dans mon bureau.“

Französisch	**Deutsch**
Negation „Vous n’auriez pas du feu?“	**Modalpartikeln(?)** „Könntest du nicht/vielleicht/mal das Fenster schließen?“
Passé de politesse „Je voulais te demander une faveur.“	**Tempus** „Ich wollte dich um einen Gefallen bitten.“
Ankündigung eines potentiellen FTA „Tu as un moment?“[21]	- „Hast du eine Minute?“
Entschärfer „Je sais que ça ne me regarde pas mais...“[22]	- „Das geht mich eigentlich nicht an aber...“
Minimierung „Tu pourrais me rendre un service, si ca ne te dérange pas.“	- „Du könntest mir behilflich sein, wenn du gerade nichts Besseres vor hast.“

Die kontrastive Darstellung lässt die beiden vorgeschlagenen Anordnungen der Höflichkeitsindikatoren der beiden Sprachen relativ differenziert erscheinen. Ein Grund dafür wären die morphosyntaktischen Nichtübereinstimmungen der zwei Sprachen, z.B. gibt es im Französischen keinen speziellen Terminus für die deutschen Modalverben, obwohl sie, zumindest in was Höflichkeitsvermittlung anbelangt, beiderseits ähnlich eingesetzt werden. Auch gibt es keine französischen Korrespondenten für die deutschen Modalpartikeln, was auch aus der Tabelle hervorgeht. Ein anderer Grund wären einfach die unterschiedlichen Perspektiven der Sprachforscher in was die Kategorisierung der Höflichkeitsindikatoren anbelangt.

4. Die Bedeutung von Höflichkeitswissen und –kompetenz im Fremdsprachenunterricht

Vor allem im Fremdsprachenunterricht spielt das Wissen über Höflichkeitsindikatoren der Zielsprache eine wesentliche Rolle in Bezug auf die interkulturelle Kompetenz des Lernenden und ist mitbestimmender Faktor für seine Kapazität zur kommunikativen

[21] direktiv in seinem weiteren Ablauf: „Tu as un moment? Alors aide-moi faire mes bagages!“
[22] direktiv in seinem weiteren Ablauf: “Je sais que ça ne me regarde pas mais tu pourrais aider ta mère!”

Interaktion in der Zielsprache. Rudolf Erndl meint, der interkulturelle Aspekt bei der Verbesserung von Höflichkeitskompetenz im Unterricht bestehe darin,

dass sich jede Kommunikation und damit auch Höflichkeit auf die gemeinsamen Erwartungen und das gemeinsame Wissen der Beteiligten bezieht. Diese Erwartungen und dieses Wissen sind zu einem guten Teil kulturell geprägt und damit in manchen Fällen interkulturell verschieden.[23]

Kerbrat-Orecchioni macht hierbei eine sehr generelle Einteilung und zwar nach „sociétes où sont relativement équlibrées les intérets des deux partenaires de l'interaction", bzw. „sociétes où A jouit par rapport à L de privilèges exorbitants (à nos yeux)".[24]

Wie bereits im Laufe dieser Arbeit angemerkt wurde, stellen besonders indirekte Sprechhandlungen, deren Sinn und Intention nicht aus der propositionalen Ebene heraus gedeutet werden können, bei der sprachlichen Interaktion zwischen Fremd- und Muttersprachlern ein klassisches Problem dar. Dem zu Grunde liegt unter anderem die „Konventionalisierung" von Sprechhandlungen die Höflichkeitsindikatoren aufweisen:

„Konventionalisierte indirekte Sprechhandlungen zeichnen sich dadurch aus, dass die Interpretation für die Adressaten in einer Sprachgemeinschaft bereits konventionell gesichert ist"[25]

Erndl gibt als Beispiel die bekannte Formel:

„Darf ich Sie fragen, wohin Sie in Urlaub fahren?"

die sofort als Frage nach dem Urlaubsziel verstanden wird und nicht zunächst als Frage um die Erlaubnis für eine Frage.
Er unterscheidet sie von „nichtkonventionalisierten Sprechhandlungen", wo der Hörer ein bestimmtes Maß an Interpretationsarbeit vollbringen muss. Dafür ein Beispiel von Lüger:

direkt: „Gib mir das Buch!"
„Könntest du mir bitte das Buch leihen?"
indirekt: „Ich glaube, das Buch könnte mich auch interessieren."

Derartige konventionalisierte Äußerungen können für den Fremdsprachenlerner schwer interpretierbar sein und auch potentiell falsche Analogien zur Muttersprache generieren[26]. Lehrverfahren die im Fremdsprachennunterricht eingeführt werden und die nicht interkulturell angelegt sind können somit dazu führen, dass der Lerner in einer konkreten Situation den Eindruck hat, er hätte die Aufforderung seines Gesprächspartners verstanden, in Wirklichkeit aber den betreffenden Sprechakt komplett missverstanden hat. In diesem Sinne ist Kultur laut Erndl:

[23] Rudolf Erndl: *Höflichkeit im Deutschen. Konzeption zur Integration einer zentralen Gesprächskompetenz im Deutsch als Fremdsprache – Unterricht*; Fachverband Deutsch als Fremdsprache, Regensburg, 1998, S. 84
[24] Catherine Kerbrat-Orecchioni: *Les interactions verbales. Tome II*; Armand Colin Paris, 1992, S. 89-90
[25] Rudolf Erndl: *Höflichkeit im Deutschen. Konzeption zur Integration einer zentralen Gesprächskompetenz im Deutsch als Fremdsprache – Unterricht*; Fachverband Deutsch als Fremdsprache, Regensburg, 1998, S. 45
[26] vgl Haugh in: *Emic conceptualisation of (im)politeness and face in Japanese: Implications for the discursive negotiation of second language learner identities*; in: *Journal of Pragmatics*, Volume 39, Nr 1, Elsevier B.V., 2006, S. 658

[E]in Einflussfaktor, der in Bezug auf Höflichkeit äußerst komplex ist, und zwar darin, was er für die Forschungsansätze, für die Konzeptionen des Begriffs ‚Höflichkeit' und für Fragen der praktischen Vermittlung von Höflichkeitskompetenz impliziert.[27]

Unsere Ansicht ist also, dass Höflichkeitswissen und –kompetenz einen eindeutigen Stellenwert im Kontext der Vermittlung von interkulturell-kommunikativer Kompetenz haben sollte, von der sie ja nicht etwa eine fakultative Erweiterung, sondern vielmehr eine omnipräsente Komponente darstellt.

BIBLIOGRAPHY

Brown, Penelope/Levinson Stephen: *Politeness*, Cambridge University Press, 1987
Bublitz, Wolfram: *Nur ganz kurz mal: Abschwächungsintensivierung durch feste Muster mit ‚mal'* in: Gudrun Held (Hrsg.): Partikeln und Höflichkeit, Peter Lang, 2003
Charaudeau, Patrick: *Comment le langage se noue à l'action dans un modèle socio-communicationnel du discours. De l'action au pouvoir* in: Cahiers de linguistique française 26. Les modèles du discours face au concept d'action; Université de Genève, 2004
Clark Herbert H.: *Responding to Indirect Speech Acts*; in: Steven Davis (Hrsg.): *Pragmatics. A Reader*; Oxford University Press, 1991
Erndl, Rudolf: *Höflichkeit im Deutschen. Konzeption zur Integration einer zentralen Gesprächskompetenz im Deutsch als Fremdsprache – Unterricht*; Fachverband Deutsch als Fremdsprache, Regensburg, 1998
France, Peter: *Politeness and its discontents. Problems in French classical culture*; Cambridge University Press, 2006
Harras, Gisela in: *Handbuch deutscher Kommunikationsverben. Teil 2: Lexikalische Strukturen*; Schriften des Instituts für deutsche Sprache; de Gruyter; Mannheim, 2006
Haugh, Michael in: *Emic conceptualisation of (im)politeness and face in Japanese: Implications for the discursive negotiation of second language learner identities*; Journal of Pragmatics, Volume 39, Nr 1, Elsevier B.V., 2006
Haugh, Michael: *The co-constitution of politeness implicature in conversation* in: Journal of Pragmatics, Volume 39, Nr 1, Elsevier B.V., 2006
Kasper, Gabriele & Rose, Kenneth R.: *Pragmatic Development in a Second Language*; Blackwell Publishing, 2002
Kerbrat-Orecchioni, Catherine: *Les interactions verbales. Tome II*; Armand Colin Paris, 1992
Kerbrat-Orecchioni, Chaterine: *Les actes de langage dans le discours. Théorie et fonctionnement. ‚Quand dire, c'est faire': un travail de synthèse sur la pragmatique conversationnelle*; Armand Colin Paris, 2005
Kerbrat-Orecchioni, Catherine: *Le discours en interactions*; Armand Colin Paris, 2005
Kerbrat-Orecchioni, Catherine: *Les interactions verbales. Tome III. Variations culturelles at échanges rituels*; Armand Colin Paris, 1998
Nixdorf, Nina: *Höflichkeit im Englische, Deutschen, Russischen. Ein interkultureller Vergleich am Beispiel von Ablehnungen und Komplimenterwiderungen*; Tectum Verlag Marburg, 2002
Spencer-Oatey, Helen in: *Journal of Pragmatics*, Volume 39, Nr 1, Elsevier B.V., 2006

[27] Rudolf Erndl: *Höflichkeit im Deutschen. Konzeption zur Integration einer zentralen Gesprächskompetenz im Deutsch als Fremdsprache – Unterricht*; Fachverband Deutsch als Fremdsprache, Regensburg, 1998, S. 45

Srinarawat, Deeyu: Indirectness as a politeness strategy of Thai speakers; in: R. Lakoff & S. Ide (Hrsg.): *Broadening the Horizon of Linguistic Politeness*, John Benjamins Publishing Company Amsterdam/Philadelphia, 2005

A MULTI-FACETED LOOK UPON GABRIELA ADAMEȘTEANU'S SHORT-STORIES: CRITICAL APARATUS, STRUCTURAL ASPECTS

Florina Georgiana Olaru (Danciu)
PhD. student, „Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: Short-stories have sometimes been considered as a creative-writing exercise, intermezzo to the 'big novel'[1], as 'hinterland to future novels'[2]. This is a valid reason to focus upon the manner in which the literary exegesis approaches the narrative formula of the short-story, with main emphasis upon Gabriela Adameșteanu's short-stories. The central themes pondered upon in her writings are history, life of the individual within buildings and institutions, silence, solitude, superficial marriage of convenience.
Our essay focuses upon catching the similarities and particularities found in Gabriela Adameșteanu's short-stories. On the one hand, we aim at portraying the lack of communication within the couple and analysis of dysfunctional relationships between spouses, ideas found in most of her short-stories and, on the other hand, those details that make her writings be unique, i.e. familiar hours spent with colleagues (in O plimbare scurtă după orele de serviciu), the theme of illness (in Vară-primăvară) or street images (in În tramvai and Ora de navetă). All these create that multi-faceted perspective upon a dysphoric world.

Keywords: dysphoria, dysfunctional relationships, history as background, (lack of) communication

Literatura postmodernă se constituie printr-o permanentă sondare a realității identitare, dublată de scrutarea cotidianului. Desigur, cum între literatură (cu vibrația ei *sui generis*) și viață putem pune semnul egalității, e firesc ca temele literare să nu se schimbe prea mult, ci doar să își modifice sensibilitatea, maniera de prezentare. Faptul divers devine protagonistul postmodernismului, iar Gabriela Adameșteanu nu face excepție de la regulă. Încercând să traseze liniile directoare ale literaturii postmoderne, Carmen Mușat trece în revistă fotografierea realului, percepția și reconstrucția realității: „proza și poezia postmodernă îi oferă cititorului șansa de a participa la o continuă redescoperire a cotidianului, căci percepția realității în multitudinea ipostazelor sale a înlocuit obsesia limbajului, care a dominat vreme îndelungată literatura modernistă."[3] Ca orice născocire, literatura postmodernă funcționează prin intermediul unei convenții între scriitor și cititor: „Scriitorul postmodern știe că tensiunea creată de lipsa de motivație a relației dintre realitate și limbaj nu poate fi anulată, știe că literatura există în virtutea unui contract ficțional tacit între autor și cititor, care prevede rolul esențial al imaginației (să ne închipuim că...) în structura operei."[4] Se produce, astfel, un soi de *ficționalizare* a realității, sub îngăduirea lectorului, care acceptă pactul. Proza parcurge un traseu de la literatura modernăelitistă la cea postmodernă, care nu se mai adresează elitelor, iar germinația unei astfel de proze se produce în aclimatizarea și încorporarea faptului divers.

Lectura pe care o propune Gabriela Adameșteanu nu este una soporifică, ci mai degrabă una introspectivă, imanentă prin problematicile pe care le ridică. Orizontul tematic

[1] Paul Cernat, *Rezistența la timp. Gabriela Adameșteanu între proză scurtă și roman* în Gabriela Adameșteanu, *Opere II. Gara de Est. Întâlnirea*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 17.
[2] *Ibidem.*
[3] Carmen Mușat, *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*, Ediția a II-a, Editura Cartea Românească, București, 2008, p. 231.
[4] *Ibidem.*

este vast, iar ca tehnică predilectă întâlnim analepsa. Contextul socio-politic, garnisit cu opresiunea specifică oricărui curent de factură totalitaristă sporește sentimentul de antipatie în relația de cuplu tocmai datorită greutăților vieții cotidiene. Dinamica relațiilor reprezintă un microcosmos al vibrației epocii, căci spaimele, traumele, neliniștea se pot traduce în cele ale contextului social și istoric.

Relațiile problematice, istoria convulsionată, crisparea care intervine în relația de cuplu, ridurile trupului (dar, vom vedea, și cele ale sufletului) reprezintă miezul epic al operei Gabrielei Adameștieanu, felul în care acest microcosmos poate fi cartografiat la nivelul întregului univers epic: proză scurtă, roman.

Backgroundul este unul de mare impact căci Gabriela Adameștieanu nu recurge nici la camuflarea, nici la cosmetizarea faptelor sociale și istorice pe care le prezintă, ci la darea lor în vileag. Carmen Mușat pune pe tapet problematica scriitorilor care nu marșează în fața ideologiei comuniste și subliniază dezacordul dintre aparență și esență, dezacord caracteristic prozei comuniste: „Cunoaștem discrepanța între aparență și esență privitoare la comunism, între ceea ce este și ceea ce se spune că este.”[5]

În ceea ce privește receptarea prozei scurte, exegeza literară nu ajunge la o viziune unitară, părerile fiind împărțite. Critica literară ne situează, așadar, în fața unui pat al lui Procust ideatic, în fața unor poziții ireconciliabile. Dacă pentru Nicolae Manolescu, nuvelistica Gabrielei Adameștieanu „nu prezintă vreun interes literar”[6], Paul Cernat se raportează la aceasta ca la un exercițiu scriitoricesc, nuvelistica fiind mai degrabă „un intermezzo, un exercițiu pregătitor pentru romanele viitoare sau un *hinterland* al acestora.”[7] În aceeași prefață, Paul Cernat evidențiază orizontul tematic unitar al scriitoarei și ne indică faptul că tanti Milica din *Vară-primăvară* reprezintă un alter-ego al celebrului personaj Vica Delcă din *Dimineață pierdută*: „Rămasă de curând văduvă, tanti Milica este o variantă a Vicăi; vârsta, singurătatea și obezitatea ei devin, pentru rude, o preocupare continuă.”[8] În această ipostază a maladiei, spitalul și azilul devin toposuri care stau sub auspiciile unor măști ale fricii.

Carmen Mușat consideră că nuvelele autoarei iau forma unor romane latente și amintește că Gabriela Adameștieanu este congeneră autorilor: Radu Cosașu, Alexandru Papilian și Norman Manea[9]. Se aliniază acestei viziuni și Simona Sora, care analizează proza scurtă din perspectiva unor puzzle-romane sau romane caleidoscopice[10].

În multe situații, în proza Gabrielei Adameștieanu, este surprinsă o voce. Această voce poate finarativăsau a unui personaj. În acest sens, putem afirma că tocmai dorința de a stabili o dinamică, un soi de mișcare naște impulsul autoarei de a căuta noi formule narative. Predispoziția autoarei înspre fluctuație deschide perspectivismul noilor formule narative: „Fuga de încremenire o determină pe Gabriela Adameștieanu să caute noi tonalități, noi formule narative, dar mai ales o împinge să inventeze naratori, de cele mai multe ori dramatizați, care să facă oficiile de gazdă, în așa fel încât să nu simți niciodată nevoia de a te îndepărta sau de a abandona universul ficțional.” [11]

Proza Gabrielei Adameștieanu, departe de a fi *acolo sus*, se coboară la toate cotloanele lumii, evidențiind cu predilecție aspectele mundane. Coborârea în cotidian este genuină, fapt

[5] *Ibidem.*
[6] Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008, p. 1201.
[7] Paul Cernat, *Rezistența la timp. Gabriela Adameștieanu între proză scurtă și roman* în Gabriela Adameșteanu, *Opere II. Gara de Est. Întâlnirea*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 17.
[8] *Ibidem.*
[9] Carmen Mușat, *op. cit*., p. 231.
[10] Simona Sora, „Puzzlecturi- în căutarea romanului pierdut”, în *Dilema*, an XI, nr. 519, 7-13 martie 2003.
[11] Doina Ioanid, „Un portret în mișcare”, în *Observator cultural*, nr. 323, iunie 2006.

care o determină pe Irina Petraș să afirme că „transpusă în cuvinte, existența capătă consistență, *este*. Decupajul în cotidian este executat cu atât de deplină stăpânire a instrumentelor expresive încât nu poate fi reconstituită urma bisturiului auctorial. Cotidianul însuși se risipește, se dispersează pentru a sublima în viață pur și simplu."[12]Autoarea inventariază, cu o forță de nestăvilit, într-un crescendo plăcut de imagini și detalii, „chioșcul de ziare", „arteziana" , „grămada de moloz scorojit în care scrâșnește o lopată", „bâștile prăfuite", „pălăriile negre", „basmalele legate strâns peste permanentul la cald". În acest sens, Doina Ioanid afirma: „Știința de a se plasa în penumbră, dublu act de mărinimie, atât față de personaje, cât și față de cititor, transformă o povestire precum *Ora de navetă* într-un scurt film."[13]

Combustibilul prozei Gabrielei Adameștieanu este unul corporal-senzorial, care mizează pe miros și privire. Siluetele personajelor se mișcă într-o dialectică a tăcerii, iar mișcările lor fără aplomb generează stări de plictis. În acest sens, Liliana Paicu analizează tăcerile personajelor într-o manieră insolită, dialogul lor este echivalat cu „un dialog al surzilor, desprins parcă din teatrul absurdului."[14] Se instaurează, așadar, relații între priviri și tăceri, între Eros și logos, între absența erosului și tăcere. Legăturile involuează treptat, iar prozatoarea adaugă câte o piesă în puzzle-ul relațiilor în colaps. În momentul în care începe (de)căderea spirituală, privirile, trăirile, sentimentele cad ca la *domino*.

În proza scurtă, individul este privit în relație cu istoria, pentru că o istorie spasmodică nu poate să nu afecteze viața omului :„Nu am cum să scot destinul personajelor din desenul istoric, atunci când ea e convulsionată."[15]Dacă am dori să trasăm un crochiu al prozei scurte, putem afirma că proza scurtă a Gabrielei Adameștieanu mizează pe tematica cuplului aflat între rostire și tăcere, apropiindu-se, desigur, mai mult de situația de tăcere, căci în acest tip de cuplu, comunicarea este predominant aparentă.

Dacă până acum ne-am referit la maniera în care a fost receptată nuvelistica Gabrielei Adameștieanu, vom încerca, în cele ce urmează, să ne îndreptăm atenția înspre interpretarea nuvelelor, pentru a identifica aspectele lor definitorii.

Fie că ne raportăm la *Dăruiește-ți o zi de vacanță, Vară-primăvară, Neliniștea, Dialog, O plimbare scurtă după orele de serviciu, Gara de Est, Ora de navetă, Scurtă internare, Pe zebră*, observăm faptul că nuvelele Gabrielei Adameștieanu devin radiografii ale structurilor imanente ale personajelor. Relevantă, în acest sens, este perspectiva criticului Cornel Moraru, și anume aceea conform căreia proza scurtă pe care o propune autoarea este „neîndoios analitică și psihologică."[16]

Principalele teme valorificate de prozatoare sunt: istoria (contextul social), viața în cadrul clădirilor instituționale, tăcerea, singurătatea, complexul de inferioritate, eșecul, afazia, căsătoria superficială și convențională (v. *Scurtă internare*), maladia, care este dublată uneori de sărăcie (v. *Vară-primăvară*). Temele sunt concentrice, în măsura în care acestea conduc înspre aceleași stări de vid care nu pot fi definite, surprinse, explicate într-o formulă, deși sunt recognoscibile la nivelul simțurilor. Aceste teme sunt expuse, în diverse modulații și nuanțe, în proza scurtă.

---

[12] Irina Petraș, *Literatură română contemporană. Secțiuni*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994, p. 79.
[13] Doina Ioanid, *art.cit.*
[14]Liliana Paicu, *Gabriela Adameștieanu și problematica literaturii feminine*, Editura Pro Universitaria, București, 2013, p. 160.
[15] O discuție cu Gabriela Adameștieanu, moderată de Andreea Răsuceanu https://www.youtube.com/watch?v=sDCzE-tuUY8, accesat în data de 5.12.2017.
[16]Cornel Moraru, „Neliniște și tandrețe", în *Vatra*, 20 mai, 1980 *apud* Gabriela Adameștieanu, *Vară primăvară*, Editura Polirom, Iași, 2012.

Am prezentat, așadar, elementele comune, similitudinile nuvelelor pe care le propune înspre lectură Gabriela Adameșteanu. Vom aminti, însă, că există și elemente care particularizează aceste nuvele. În acest sens, observăm că *O plimbare scurtă după orele de serviciu* își are resortul în orele familiare petrecute în compania colegilor, îmbibate de pauze de cafea și țigară, dar și de bârfe sau discuții personale. *Vară-primăvară* este clădită pe stucatura maladiei, având reminiscențe din *Dimineață pierdută*, *Gara de Est* este un text despre remușcare, *Dăruiește-ți o zi de vacanță* se hrănește din eșecul protagonistului, iar *În tramvai* și *Ora de navetă* se tivesc din cotidian, din instantanee stradale.

La nivel formal, putem observa diferențe între *Dialog*, care este, după cum s-a observat, o proză scurtă cu o doză de lirism sau o proză scurtă poematică și *Dăruiește-ți o zi de vacanță*, o nuvelă destul de amplă, centrată pe protagonistul Cristian.

În *Dialog*, cuvintele par să se ivească în urma unui conflict, iar titlul poate fi deslușit ca o fină ironie, nuvela indicând doar viziunea unuia dintre actanții cuplului. Probabil la o primă lectură nu realizăm, dar prin prisma unei relecturi, descifrăm faptul că femeia din *Dialog* este analizată atât din punct de vedere caracterologic, cât și din punctul de vedere de apartenență la un anumit grup social („i-am văzut eu și p-ăia de la tine cum te privesc, i-am văzut și ce bancuri fac”[17]), sau din punct de vedere estetic („pantofii nu i-ai avut niciodată lustruiți, făcuți”[18]).Ceea ce frapează este existența interlocutorului disimulat, pe care îl observa Doina Ioanid în *Un portret în mișcare*[19]. Figura masculină se simte împovărată („și norocul tău că exist eu prostul care te duce-n spate, în timp ce tu îți dai aere de mare”[20]), resimte relația ca pe o corvoadă. În *Dialog*, proză scurtă cu o doză de lirism, nu există *audiatur et altera pars*, căci interlocutorul nu vorbește, este doar mascat. *Dialog* reprezintă, pe de altă parte, o explozie, o descătușare de cuvinte ținute. Discursul devine locvace, se extinde, și încorporează în el un soi de oralitate care plonjează în universul cenușiului existențial. Femeia defăimată apare într-o supraaglomerare de obiecte, având „crătițele arse”, „rufele necălcate”, dar și comportamente inadecvate. În *Dialog*, tocmai acele cuvinte ținute, lâncezite produc verva, disprețul pentru „o asemenea femeie.”[21]

Dăruiește-ți o zi de vacanță înflorește din acel frison al singurătății[22] caracteristic prozei scurte a Gabrielei Adameșteanu, dublat de frisonul eșecului, întrucât singura reușită a protagonistului este singurătatea, o singurătate aparent reconfortantă. Având un simptom de regret datorită faptului că s-a însurat timpuriu, protagonistul inventariază avantajele colegului său, Anton Romașcanu, burlacul îmbibat de *carpe diem*, care poate să lucreze în voie peste program, dar care este și eternul cuceritor, cel care poate obține tot ceea ce lui Cristian îi lipsește. Ne confruntăm, în această situație, cu o scriitură psihologică, căci surprinde un fundal afectiv, acea lentoare a omului dezamăgit, care nu se poate urni, a ființei care lâncezește într-o viață deja-pierdută. Teancul de hârtii care zace pe masă, preambulul pe care nu reușește să îl continue, toate sunt semne ale imposibilității de a mai merge, ale stagnării sau semne ale paraliziei sufletului, drama lui Cristian fiind cea a omului dezorientat. În ființa lui se adună, ca într-un estuar, frustrări și obișnuințe, stări de scârbă și lehamite. În aceste condiții, el devine cu fața trasă de sculatul dis-de-dimineață din ultimii zece ani iar făptura lui poartă grefa unui receptacul de eșecuri.

Nuvela se constituie, deci, din promenade scurte sau din glisări între *momentul prezent* și *cel trecut*, fiecare mișcare trezind anumite stări interioare, prin intermediul unor

[17] Gabriela Adameșteanu, *Vară-primăvară*, proză scurtă, Editura Polirom, București, 2002, p. 57.
[18] *Ibidem.*
[19] Doina Ioanid, *art.cit.*
[20] Gabriela Adameșteanu, *op.cit.*, p. 57.
[21] *Ibidem*, p. 72.
[22] Cornel Moraru, „Neliniște și tandrețe”, în *Vatra*, 20 mai, 1980.

stimuli. Scriitura devine un du-te-vino care pune pe desfășurător cele mai infime stări psihice ale protagonistului. În aceste condiții, retrospectiva devine sâcâitoare, astfel că, în finalul nuvelei, protagonistul Cristian își ia „de la sine putere" o zi de vacanță- una care eliberează și descătușează și care reprezintă fuga din universul instituțional fad și anost. Prin această zi de repaos, Cristian își propune să vindece, ceea ce numim, în actualitate, sindromul burnout-ului (post)modern la locul de muncă.

În *Dăruiește-ți o zi de vacanță*, relația dintre Cristian Pătrașcu și fosta soție se manifestă, mai ales după despărțire, concurențial. Concurența e menită să fie judecător, să arate cine a avut dreptate, să arate cine a atins „standingul" cel mai înalt. Se întrezăresc, cu prilejul acestor scrieturi, și problemele infinitezimale, cotidiene, care se adună în culoarul psihologic al personajelor. Transpare, așadar, insignifiantul și totuși teribilul calvar al neliniștii cotidiene, care ia textura duminicilor plictisitoare și pline de obligativitate petrecute în compania socrilor. Avem impresia, în calitate de cititori ai prozei scurte, că Gabriela Adamesteanu fotografiază folosindu-se de obiectiv și diafragmă, însăși viața marginală, iar atunci când fotografia este developată, narațiunea ființează.

Dincolo de această iluzie a comunicării, comunicare trunchiată care survolează proza Gabrielei Adamesteanu în permanență, în prozele scurte ale autoarei, remarcă Șerban Axinte, „personajele se pândesc reciproc, unul devine oglinda critică a celuilalt. Definitorii pentru acest tip de relație sunt neliniștea și frica sădite de unul în celălalt." [23]

Prozatoarea acordă o atenție specială acestei neliniști, care este portretizată cu minuțiozitate în nuvela cu titlu sugestiv, *Neliniștea*. În această nuvelă, Gabriela Adamesteanu valorifică simbolul oglinzii. Oglinda pe care o introduce autoarea are rolul de a intensifica sentimente, trăiri, situații, înregistrând „pe repede înainte" o relație închistată.

Astfel, în *Neliniștea*, oglinda, sub ipostaza sa de *speculum*, nu facilitează reflexia narcisist-admirativă, nu este asociată cu voluptatea privirii, ci ilustrează relația așa cum este ea: „Și-acum rămăsese aici și se mișca încet, alunecându-și mereu trupul prin apa singură și deformatoare a oglinzii. Iar a fumat în camera fetei." [24] Oglinda nu distorsionează, în acest caz, realitatea, ci o amplifică, creând acel efect de apropiere, de zoom. Mai mult decât atât, ea devine sfidătoare („licărul amenințător al oglinzii") pentru că te poziționează față în față cu propria conștiință, cu propria imagine de sine, dar și cu cea a alterității. Altfel spus, oglinda reflectă „adevărul, sinceritatea, conținutul inimii și al conștiinței."[25]

În *Neliniștea* întâlnim un Dinu abrutizat, al cărui comportament trădează încapsularea într-o relație devenită extrem de familiară și compromisă. Conflictul cuplului Marta-Dinu se naște în ambele direcții, acesta este resimțit atât de Marta, cât și de Dinu, pe toate palierele ființei. Am selectat, în acest sens, două pasaje care dovedesc această premisă: „Totdeauna mă lasă singură când am nevoie de el, se gândi"[26], „Cu chipul ei posac și mereu nemulțumit, crede că așa trebuie să fie o femeie?"[27]. Proza împrumută voci de anima și animus, textul vorbește din frustrări, dar ei, cei din interiorul cuplului, nu găsesc un limbaj comun, un ambitus, un ton propice de comunicare.

S-a vorbit despre ochiul prozatoarei ca despre un ochi care înregistrează, care filmează detaliile minuscule ale unei epoci spasmodice, dar privirea merge de la exterioritate spre interioritate, oprindu-se, sau realizând câte un popas, câte un *stop-cadru* în interioritatea personajelor, cu focalizare pe erodata viață în doi.

[23] Șerban Axinte, *Gabriela Adamesteanu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Tracus Arte, București, 2015, p. 25.
[24]Gabriela Adamesteanu, *op. cit.*, p. 46.
[25] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 643.
[26] Gabriela Adamesteanu, *op.cit.*, p. 49.
[27]*Ibidem*, p. 51.

Apetența scriitoarei pentru descrierea relațiilor în colaps transpare și în universul romanesc configurat de aceasta, iar relația Letiției cu Petru este o mostră în acest sens. Trecerea de la admirație la un soi de ură difuză este surprinsă în trecerea de la romanul *Drumul egal al fiecărei zile* la *Provizorat*. Simțindu-se epuizată de relația pe care o experimentează cu Petru, Letiția își redimensionează universul afectiv, îndreptându-se înspre Sorin, de aici și constatarea pe care o face, cu bun temei, Sanda Cordoș: „Înstrăinarea este acum deplină și cuplul conjugal se menține în numele unor inerții psihice și sociale. Adevăratul cuplu, emoțional și erotic, Letiția îl reface cu Sorin Olaru."[28] Pe aceleași tăceri și sentimente mocnite funcționează și relațiile din romanele Gabrielei Adameștieanu căci, dacă iubirea pe care o nutrește Letiția pentru Petru este la început una inaugurală, fulgurantă, aflată sub semnul unui *coup de foudre*, aceasta involuează. Din perspectivă psihogenealogică sau transgenerațională, această involuție poate fi asociată și cu o moștenire a unui ADN în care relațiile nu funcționează.

Proza scurtă a Gabrielei Adameștieanu face, în adevăr, paradăde personaje supuse eșecului, iar stările de jenă, de plictis, de silă sau de lehamite sunt resimțite atât imanent, cât și în exterior (căldura care conferă, la nivel exterior, starea neplăcută de sufocare, de claustrare, de înădușeală). Neliniștea este vie în toată nuvelistica Gabrielei Adameștieanu, fiind asociată cu o stare pronunțată de spaimă. Ancorat într-o realitate tragică, personajul Gabrielei Adameștieanu nu se mai poate sustrage *fatumului*: „O stare acută de neliniște dă proporții lucrurilor mărunte, însă nu spațiul interior se dilată, ci spaima. Personajele locuiesc în interiorul unei lumi compuse din senzații, trăiri și stări contradictorii. Sunt suflete captive, constrânse nu atât de împrejurări, cât de faptul că mereu trebuie să se închidă în ele înseși, în inacțiune, din neputința de a replica, de a spune măcar tot ce gândesc. Par total inhibate în fața inevitabilului vieții, care amenință peste tot și de nicăieri; Numai gândul că s-ar putea întâmpla ceva neplăcut e suficient să exercite peste măsură imaginația (cum se întâmplă în *Vară-primăvară*)."[29]

Odată cu *În tramvai* și *Ora de navetă*, prozatoarea schimbă puțin registrul, întrucât cele două nuvele par „felii" rupte din viață. Ne este prezentată, așadar, o literatură care încorporează strada, cu elementele care se află în proximitatea ei: blocul, tramvaiul, curțile, peticele de asfalt, toate acestea fiind configurate cu o iscusință narativă care îi permite cititorului să vizualizeze totul. *În tramvai* și *Ora de navetă* pot fi citite ca nuvele *best of* din seria celor care își propun să (re)prezinte strada. În aceste condiții, mizând pe elemente care fac parte din arsenalul străzii, scriitura primește o „stofă" stradală, fiind deopotrivă și una profund vizuală. Această vedere sau viziune presupune o internalizare din partea lectorului, o trecere a obiectelor prin propriul filtru.

În tramvai vocile personajelor se mișcă impetuos, într-o supraaglomerare de opinii și idei pe care cititorul nu le poate descifra în întregime. *Ora de navetă* și *În tramvai* surprind pulsația vieții din mijloacele de transport, și navetiștii, care își expun, pe durata călătoriei, o parte din ideile lor. Navetistul este, pe de altă parte, întotdeauna un personaj scindat, *in between*, aflat în permanență în parcurgerea unui drum. El devine un personaj care vrea să își umple timpul povestind. Registrul lingvistic oscilează în funcție de cultura și vârsta personajelor, dar suprapunerea vocilor e o temă recurentă, care se regăsește în aproape toată nuvelistica Gabrielei Adameștieanu.

În *Scurtă internare*, vocea care se face remarcată este cea a unei femei de douăzeci și nouă de ani, cu un limbaj care trădează o incultură crasă. În aceste condiții, nici relația pe

[28] Sanda Cordoș, *Lumi din cuvinte, Reprezentări și identități în literatura română posteblică*, Editura Cartea românească, București, 2012, p. 183.
[29]Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (coord.), *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, Editura Albastros, București, 2000, p. 5.

care o trăiește, alături de Sandu Ion, nu poate fi una profundă. Dramele acestei femei par să fie legate în lanț. Avem, bunăoară, drama orfanei, care își pierde mama la vârsta timpurie de paisprezece ani. Fără să simtă nevoia unei maternități conștiente, protagonista se află în imposibilitatea de a stabili o bună comunicare cu fiicele ei. Căsătoria cu Sandu Ion a fost una în pripă, superficială, și cauzată de faptul că acesta avea casă și buletin de București, protagonista locvace recunoscând acest aspect față de interlocutoarea ei, proaspăta colegă de salon. Cele două colege de cameră nu fac altceva decât să își umple timpul dintre mese, cu sporovăieli despre viața lor personală. Dacă privim scriitura și din alt punct de vedere, întâlnim, deopotrivă o temă tabu și o temă feminină: aceea a avortului, care presupune dureri și umilințe.

În *Vară-primăvară*, figura centrală, cea a Milicăi, este grefată pe tema senectuții și a sărăciei. În culisele nuvelei, transpare, însă, și tema relațiilor în colaps prin figura Romaniței, care încearcă să își revină, să se recompună emoțional după divorț.

CONCLUZII

Resortul prozei Gabrielei Adamesteanu rămâne cotidianul aflat în proximitatea noastră, iar la nivelul simțurilor, mai multe stări- guvernate de o forță care se hrănește din mundanul cel mai palpabil- deconcentrează traseul personajelor, le afectează curgerea și echilibrul existențial. Considerăm că tocmai aceste argumente îl determină pe Ion Vlad să afirme că „Principalul motiv este, fără îndoială, cotidianul, lumea cea de toate zilele, cu banale confruntări compunându-și existența din gesturi previzibile, dar imprevizibile ca efect, consecințe și mecanism interior (...). În acest univers, oamenii sunt componentele unui ritm egal al zilelor, al orelor de serviciu, al familiei, al eroziunii unor sentimente, al zdruncinării unor aparențe.”[30]

Nuvelele prezintă, într-o oarecare manieră, (auto)suficiența unor personaje care se mulțumesc intrând în posesia unor obiecte (în vremuri ostile), dar care, la nivel spiritual, în plasma lor ontologică, rămân atât de sărace, atât de dezrădăcinate, încât uneori provoacă milă. În acest sens, Ion Vlad surprinde această ,,inserare” a unor obiecte menite să umple un spațiu existențial gol: ,,Elementele surprinse sunt remarcabil inserate, configurând mentalități de azi, miturile unei lumi mulțumite în confortul ei mediocru (casetofoane, magnetofon, un trabant sau o Skodă), în plictisul și urâtul unei existențe fade, fără orizont și, în consecință, erodate de absența unor idealuri superioare, de comunicare firească.”[31]

Am putea afirma că aproape toate femeile portretizate de Gabriela Adamesteanu își doresc un *reliable-man*, dar nu au parte de el. Obosind să mai ceară ceva unor bărbați nehotărâți, inactivi și imaturi, se simt cumva obligate să preia controlul. Interesantă este tehnica pe care o folosește autoarea, căci observăm o denudare treptată a tuturor nemulțumirilor, aceste nemulțumiri difuzându-se până la o stare de cronicitate, de infirmitate morală. Fie că sunt prinse în granițele unor mariaje oficializate și consumate, fie că sunt relații încă neoficializate, legăturile descrise de Gabriela Adamesteanu par să funcționeze pe același principiu ordonator. Atenția prozatoarei se îndreaptă înspre furia și înspre rănile unor personaje, acestea fiind reliefate în diverse straturi ale conștiinței. Autoarea explorează un etos relațional oscilant, analizând o puzderie de situații care conduc legăturile înspre colaps sau chiar declin. Puținele încercări ale personajelor de a comunica sunt rapid înăbușite, iar autenticitatea scriiturii este dată de prezentarea acestor relații în forma lor neprocesată, netrucată. Mai mult decât atât, nuvelele devin un soi de jocuri de oglinzi, în care, pe rând, femeia și bărbatul sunt demascați și chiar diseminați. Îi rămâne autoarei deosebitul merit de a crea personaje complexe din punct de vedere psihologic, care se chestionează în permanență și îi chestionează și pe ceilalți.

[30] Ion Vlad, „Proza universului cotidian”, în *Tribuna*, 17 ianuarie, 1980.
[31] *Ibidem.*

Gabriela Adamesteanu ne propune o imagine totalizantă a unor relații care ating apogeul declinului, tocmai datorită faptului că partenerii se află în imposibilitatea de a se implica afectiv. Astfel, iubirea nu mai este un fruct proaspăt, ci o cariopsă, pândită inevitabil de alterare, iar în spatele acestor relații prezidează disforia.

În pofida faptului că nuvelistica Gabrielei Adamesteanu nu a fost nici atât de vizitată, nici atât de apreciată de critica literară în comparație cu romanele (și ne referim cu precădere la romanul *Dimineață pierdută*), aceasta surprinde nu doar teme care îndeamnă la o lectură critică, la o lectură cu creionul în mână, ci și vibrări ale unei epoci. În acest sens, Paul Cernat afirma: „Nu numai o lume ne întâmpină în aceste proze, ci și o atmosferă-or, atmosfera este prin excelență sufletul unei lumi, vibrația ei interioară, ceea ce rezistă perisabilului. Sunt foarte puțini prozatori români care au «prins» imaginea Bucureștiului cu acuitatea memorabilă a Gabrielei Adamesteanu."[32]

Daniel Cristea-Enache deplânge statutul de Cenușăreasă pe care îl ocupă nuvelistica în opera Gabrielei Adamesteanu și ia în considerare autonomia artistică a nuvelisticii prozatoarei: „În legătură cu proza scurtă a Gabrielei Adamesteanu încă există o prejudecată critică. Nuvelelor și povestirilor li s-a rezervat un rol modest: de poligon de încercări narative, în vederea Romanului. Realitatea e totuși alta. Proza scurtă a Gabrielei Adamesteanu are ceea ce se numește autonomie artistică. Eu nu cred că tema în sine contează în literatură. Nu există teme mari și teme mici. Dar, atunci când ajungem la concluzia că autorul pe care l-am citit cu creionul în mână e unul excepțional, în genul extensiv al romanului și în regimul intensiv al prozei scurte, un dialog cu temele lui devine obligatoriu."[33]

Datorită recitirii și rescrierii, proza Gabrielei Adamesteanu are o structură închegată, cvasiperfectă. Vocea auctorială este echidistantă, diplomată, deloc grandilocventă, într-un balans aproape egal de narațiune, pasaje descriptive și fragmente dialogale, toate dispuse într-o dantelărie epică unitară. În proza scurtă forfotește, *da capo al fine*, o lume fără jubilație, care surprinde tușele grave ale ființelor de o vacuitate existențială rarisimă.

BIBLIOGRAPHY

A) BIBLIOGRAFIA OPEREI

1. Adamesteanu, Gabriela. *Opere II*, prefață de Paul Cernat, cronologie de Andreea Drăghicescu, Editura Polirom, Iași, 2008
2. Adamesteanu, Gabriela. *Provizorat*, Editura Polirom, Iași, 2010
3. Adamesteanu, Gabriela. *Vară-primăvară*, Editura Polirom, Iași, 2012
4. Adamesteanu, Gabriela. *Drumul egal al fiecărei zile*, Ediția a VI-a definitivă, Editura Polirom, Iași, 2015

B) BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

1. Axinte, Șerban. *Gabriela Adamesteanu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Tracus Arte, București, 2015
2. Cordoș, Sanda. *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, Editura Cartea românească, București, 2012
3. Ciocârlie, Corina. *Femei în fața oglinzii*, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1998.
4. Manolescu, Nicolae. *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008

[32]Paul Cernat, *Rezistența la timp. Gabriela Adamesteanu între proză scurtă și roman* în *Opere II, Gara de Est*, *Întâlnirea* de Gabriela Adamesteanu, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 39.
[33] Daniel Cristea-Enache, „În curtea interioară", în *Observator Cultural*, nr. 512-513, februarie 2010.

5. Mușat, Carmen. *Strategiile subversiunii: incursiuni în proza postmodernă*, Ediția a II-a, Editura Cartea românească, București, 2008
6. Paicu, Liliana. *Gabriela Adameșteanu și problematica literaturii feminine*, Editura Pro Universitaria, București, 2013
7. Petraș, Irina. *Literatură română contemporană*. Secțiuni. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994
8. Petraș, Irina. *Oglinda și drumul. Prozatori contemporani*, Editura Cartea Românească, București, 2013

C) BIBLIOGRAFIE CRITICĂ SECUNDARĂ

1. Greimas Algirdas , Julien Fontanille . *Semiotica pasiunilor. De la stările lucrurilor la stările sufletului*, traducere de Mădălina Lascu și Rodica Paliga, ediție îngrijită de Sorin Paliga, Editura Scripta, București, 1997
2. Patrice van Eersel , Catherine Maillard. *Mă dor strămoșii. Psihogenealogia sau cum să ne schimbăm viitorul cunoscându-ne trecutul*, traducere de Bianca Biagini și Raluca Bibiri, Editura Philobia, București, 2013

D) Dicționare

1. Chevalier, Jean, Gheerbrant Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, traducere de Micaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș, Daniel Nicolescu, Doina Uricariu, Olga Zaicik, Irina Bojin, Victor-Dinu Vlădulescu, Ileana Cantuniari, Liana Repețeanu, Agnes Davidovici, Sanda Oprescu,Editura Polirom, Iași, 2009
2. Zaciu, Mircea, Papahagi Marian, Sasu Aurel: coordonatori, *Dicționarul esențial al scriitorilor români,* Ed. Albastros, București, 2000

E) Periodice

1. Cristea-Enache, Daniel, „În curtea interioară”, în *Observator cultural*, nr. 512-513, februarie 2010
2. Ioanid, Doina, „Un portret în mișcare”, în *Observator cultural*, nr. 323, iunie 2006
3. Sora, Simona, „Puzzlecturi- în căutarea romanului pierdut”, în *Dilema*, an XI, nr. 519, 7-13 martie 2003
4. Vlad, Ion, „Proza universului cotidian”, în *Tribuna*, 17 ianuarie, 1980

F) Webografie

1. O discuție cu Gabriela Adameșteanu, moderată de Andreea Răsuceanu
https://www.youtube.com/watch?v=sDCzE-tuUY8, accesat în data de 5.12.2017
2. Gabriela Adamesteanu au Lycée Français Anna de Noailles, 08 mai 2014
https://www.youtube.com/watch?v=rjtwlmDYXao, accesat în data de 5.12.2017

THE ’80 GENERATION

Alexandra Zotescu
PhD. Student, Transilvania University of Braşov

Abstract: This study defines the main features of the Romanian literature during the last decade of communism, under Nicolae Ceauşescu leading, which also represented the Romanian protochronism By using an extensive process of remodelling the tradition, the regime reclaimed the authenticity of the Romanian culture in order to underline the breaking up with the sovietic policy and the end of the proletcultism period. The protochronism was based on the nationalist speech of the regime and, as the future was dark, two major themes were retrieved: the past, through the heroic history, and the autochtonous values. In this way, the state assumed the role of the successor of the glorious past and supreme defender of all national values. Among the productions of the '80s, the most appreciated authors were those who debated the relationship between man and society, the everyday universe, the complex of spiritual meanings values that interfered with, and customized the socialist consciousness and the beauties of the environment.
Under these circumstances, the literature of this closed group, named The ’80 Generation, appeard as a form of cultural ressistance against the regime. They created a different type of literature, addressed to competent, advised readers, using strategies as the intertextuality, the irony, the parody or the ambiguity. They proposed a new vision of the world, so their work became a link between the outer reality, the socialist actuality, and the inner reality of the author, as an escape from the more and more degraded life.

Keywords: protochronism, socialist realism, censorship, repression, cultural resistance.

Generația ’80 a reprezentat un moment de cotitură în literatura română prin însăși tematica pe care noii scriitori au propus-o: „În pofida angajamentului său ontologic, a componentei sale realiste, autenticiste – care îl fac incompatibil cu un «postmodernism» al relativizării absolute și al asumării convenției ca joc – optzecismul a primit, în plin ceaușism, statutul de curent postmodernist”[1].

Ca atitudine de grup, scriitorii au schimbat fundamental nu doar modul de a scrie literatură, ci și atitudinea față de real. Literatura Generației ’80 și mentalitatea acestor scriitori trebuie puse în relație cu contextul social-istoric în care și-au desfășurat activitatea. Așa cum era de așteptat, criza identității omului din timpul comunismului românesc își va pune amprenta și în literatură. Apărând pe fondul unei acute crize de realitate, Generația ’80 s-a remarcat prin efortul scriitorilor reprezentanți de restabilire a datelor fundamentale ale existenței concrete.

Operele apărute în această perioadă se caracterizează prin „abordarea în spirit radical a problematicii omului și a degradării lui, a modificărilor tragice ale psihologiei sale în comunism”[2]. Noutatea lor vine din explorarea universului apăsător al unor existențe comune ce se derulează pe fundalul lipsurilor de tot felul, experiențele consemnate stând sub semnul eșecului.

Literatura s-a orientat spre modalităţi stilistice moderne, a practicat o critică socială în forme parabolice şi aluzive, a modificat treptat imaginea oamenilor asupra propriei lor experienţe cotidiene. Acest tip de literatură dezvăluie aberaţiile sistemului comunist, dar într-un limbaj simbolic, pentru a putea trece de cenzură. În mediile sociale şi intelectuale se

[1] Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, Cartea Românească, București, 2008, p. 179.
[2] *Idem*, p. 173.

dezvoltă un limbaj codificat prin care oamenii îşi exprimă aversiunea faţă de regim; este epoca limbajului dublu, a unor conduite duplicitare, ca strategii de supravieţuire şi de opoziţie simbolică.

Ceea ce a frapat încă de la început este refuzul sistematic și ostentativ al compromisului și implicării în minciuna politică, promovate de ideologia comunistă, așadar dorința optzeciștilor de a prezenta „un realism al atitudinii față de real”[3], așa cum afirma Mircea Nedelciu. Se simte nevoia unei independențe caracteristice, de altfel, atitudinii majorității scriitorilor din această generație. Și tocmai această atitudine a lor, cu un caracter subversiv, deopotrivă în plan literar și politic, a avut numeroase urmări, a contribuit la declanșarea unei campanii violente de presă antioptzecistă. Scriitorii însă nu au renunțat. Prin îndrăzneala de a spune lucrurilor pe nume, de a scoate la iveală acel sentiment tot mai acut de înstrăinare și din dorința de a-l combate, de a fi altfel, de a-și exprima liber opinia, ei au reușit să creeze o nouă direcție în literatura română. Își vor lăsa amprenta atât în viața contemporanilor, dar va fi și o mărturie interesantă a realității acelei epoci. În urma acestei „crize de realitate” provocate de puterea comunistă, ia naștere un război psihologic între eforturile puterii de a impune o unică variantă de lume și opoziția sistematică pe care scriitorii o manifestă față de agresiunea ideologică.

Mentalitatea postmodernistă se evidențiază prin spiritul non-conformist al acestor scriitori, consecvența cu care sancționau utopia comunistă, „refuzând înregimentarea ideologică și temele impuse”[4].

Eugen Negrici descrie foarte clar situația literaturii române în timpul regimului ceaușist, în interiorul căreia activitatea oficială continuă de uz propagandistic a avut efecte neașteptate. Scriitura adoptată de această nouă generație a luptat pentru îndepărtarea influențelor comuniste și pentru crearea unei literaturi valoroase. În cele din urmă optzeciștii au reușit să creeze „o literatură neobișnuită, demnă de un interes științific, mai ales prin formațiunile adoptate pentru a fi tolerată”[5].

Datorită acestei crize de realitate provocate de puterea comunistă, apare un antagonism între individ și societate, ce se desfășoară în planuri diferite: cel al realității, pe de o parte, în care individul se zbate din greu să supraviețuiască și, pe de cealaltă parte, cel al utopiei comuniste, al unei societăți „perfecte”. Acest antagonism produce confuzia cu repercusiuni tragice asupra ființelor umane – între ficțiunea politică și realitatea socială și istorică.

În timpul regimului ceușist, literatura acționa la unison cu mass-media pentru a manipula populația. Era o literatură aservită, al cărei rol îl constituia acela de a susține regimul, de a ridica în slăvi faptele și ideologia politice, se urmărea schimbarea radicală a mentalității și făurirea „omului nou”. În viziune comunistă, „omul nou” era mântuit prin dreapta credință, înfruntând tentațiile comune specifice omului de rând, bucurându-se de viața cea nouă prin tranziția de la orașe la sate. Așadar, această generație tânără de scriitori a avut de înfruntat o ideologie adânc înrădăcinată la nivelul mentalității populației. Optzeciștii au arătat că se poate, că rolul moral al literaturii este acela de a spune adevăruri, de a îndruma cititorii și de a oferi modele.

Generația ’80 aduce în prim-plan criza identității, simțită acut în anii comunismului. Este remarcabil totuși faptul că, deși într-o perioadă ostilă, în care cenzura pusese stăpânire pe literatura română, scriitorii acestei perioade au reușit printr-o inteligență fină să scrie și să

[3] Mircea Nedelciu, *Dialogul în proză scurtă. Transcriere şi construcţie*, „Echinox”, nr. 8-9-10, aug. –sept. – oct., 1980.
[4] Carmen Mușat, *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*. Ediția a II-a, Cartea Românească, București, 2008, p.50.
[5] Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism. Proza,* Ed. Fundației PRO, București, 2003, p.13.

publice despre absurditățile și nedreptățile comise. „Micile fragmente de viață antrenate [...], sarcasmul sau șarmanta obrăznicie, cu care ne era pus sub ochi cotidianul veșnic ignorat, au putut să inducă ideea unui soi de curaj politic: citarea realului a reprezentat mereu o sursă de iritare pentru oficialități (prezența sâcâitoare a oglinzii în epocile totalitare)”[6]. Sub masca umorului și a unei ironii „cu perdea”, prozele lor au făcut deliciul tinerilor din acea perioadă.

Ceea ce este clar de la bun început este faptul că acești scriitori și-au afirmat poziția anticomunistă și curajul de a nu face compromisuri în avantajele politicii, refuzând temele impuse de cenzură și sancționând dur ideologia contemporană.

Ținând cont de contextul social-istoric, opera optzecistă, prin atitudinea subversivă, deopotrivă în plan literar și politic, a devenit „un document relevant al crizei profunde din societatea comunistă, al divorțului dintre realitate și utopie și e o mărturie impresionantă a dezumanizării ființei umane”[7].

Paradoxul modelului literar optzecist stă în faptul că reîntoarcerea către banalul cotidian este filtrată prin experienţa livrescă. Saturaţi de cultură, tinerii scriitori simt nevoia să iasă din bibliotecă în stradă. Literatura Generației ’80 aduce în scenă o altă viziune asupra lumii. Astfel, primul loc în opera de artă îl vor ocupa viața de zi cu zi, scene din viața reală, așa cum scriitorii le interpretează. În cadrul lucrărilor vor fi descrise scene banale, obișnuite, din viața personajelor.

Ei preferă limbajul direct şi alert al reportajului de ziar, fragmentarismul şi discontinuitatea existenţei zilnice se substituie caracterului unitar şi coerenţei epice specifice prozei din acel moment. Reprezentativă este pasiunea pentru realitatea netrucată, evenimentele mărunte ale vieții de zi cu zi, limbaje diverse care transcriu complexitatea realității cotidiene, determinând schimbări majore de paradigmă.

Scriitorii Generației ’80 au vrut să readucă prin scrisul lor existența concretă și nemijlocită într-un spațiu public saturat de ipocrizie, de minciună și de îndoctrinare, în care literaturii îi rămăsese să aleagă între rolul de imaginar compensator și acela de manual de supraviețuire. În marea majoritate a lucrărilor, autorii pornesc de la detalii nesemnificative pentru ca, mai apoi, să complice structura și să o fragmenteze prin utilizarea intertextualității, un joc combinativ la nivelul discursului. Putem spune că literatura Generației ’80 se adresează în primul rând unor cititori avizați, capabili să simtă ironia fină și să sesizeze critica adusă unei perioade istorice ostile.

Așa cum observa și Ruxandra Ivăncescu, în studiul său privind proza contemporană, prozatorii optzecişti înregistrează „vocile vii ale străzii şi ale unei lumi pestriţe, multiculturale cu o fidelitate pe care numai Caragiale a mai dovedit-o la vremea sa”[8]. În istoria literaturii române se poate observa o continuă atitudine ironică și parodică la adresa societății. Nu de puține ori s-au identificat asemănări între schițele lui Caragiale, usturătoare și critice la adresa societății, și proza scurtă a optzeciștilor, o literatură clar anticomunistă. Caragiale a constituit un model demn de urmat pentru scriitorii postmoderni prin maniera originală de observare microscopică a realității, prin aducerea în scenă a unor situații și personaje din societatea contemporană. Atitudinea sa critică la adresa ipocriziei, egoismului și nu în ultimul rând a prostiei înaltei clase sociale va fi preluată și de către optzeciști, care au îndrăznit să ironizeze incultura clasei conducătoare, demagogia și interesele ascunse de a manipula populația. Asemănarea cu schițele lui Caragiale constă în observarea microscopică a realității, spiritul

[6] Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, ed. cit., p. 175.
[7] Carmen Mușat, *op. cit.*, p.51.
[8] Ruxandra Ivăncescu, *O nouă viziune asupra prozei contemporane*. Colecția Debut. Seria Eseuri, Paralela 45, Pitești, 1999, p.14.

parodic, jocul combinativ la nivelul discursului. În rest, atâta „ficţiune" şi atâta „realitate" cât poate cuprinde realul[9].

Dacă am face o scurtă caracterizare a noii paradigme a literaturii optzeciste, în primul rând ar trebui adusă în discuție resurecția prozei scurte. Această perioadă a însemnat, fără doar și poate, epoca de aur a prozei scurte, care, prin insistența cu care se apleacă asupra unui singur aspect, prin modul specific de dilatare a amănuntului, poate descoperi zonele profunde ale realității umane, fiind o formă de cunoaștere. Postmoderniștii au manifestat un interes deosebit pentru acest tip de scriere, un așa-zis hibrid în literatură, în sensul că proza scurtă se află la granița dintre nuvelă, povestire, schiță și roman. Proza scurtă nu are o structură propriu-zisă, însă pare să le fi oferit optzeciștilor terenul perfect pe care aceștia să își încerce talentul. Proza scurtă le-a permis scriitorilor acestei generații să observe lumea în cele mai mici detalii, să privească în amănunt scene de viață, evenimente, să descrie microscopic realitatea. Este interesant faptul că în scrierile lor, optzeciștii nu respectă niciun element legat de structura textului. Astfel, nu vom descoperi, în cadrul prozelor, momente ale subiectului. Din contră, scriitorii par chiar să abolească toate aceste elemente ce țin de tradiția scrierii operei literare, sunt interesați mai mult de modul în care scriu, de maniera în care construiesc textul, de strategiile pe care le vor utiliza în alcătuirea acestuia, și mai puțin de ce anume vor scrie. Prozatorii Generaţiei '80 manifestă un interes nedisimulat pentru autenticitatea limbajului şi a vieţii cotidiene, atât pentru omul banal, cât şi pentru cel supersofisticat, rafinat, erudit.

S-a vorbit foarte mult despre ideea că literatura postmodernă a atins punctul maxim în materie de subiecte dezbătute. Scriitorii sunt de părere că nimic nou nu mai poate fi spus în literatură, o trăsătură definitorie constituind-o întoarcerea în trecut, reluarea unor teme clasice, însă, semnificativ este modul în care decid ei să trateze literatura. Și fiindcă nu venerează nimic, operele acestor scriitori parodiază înainte de toate, orice le iese în cale, cu o libertate și o naivitate debordante, conform principiului plăcerii și a regulilor ludicului. Revizitarea trecutului a devenit pentru scriitorii postmoderniști o adevărată piesă de rezistență a noii paradigme literare. În viziunea postmodernistă nu și-au putut face loc valori stabile și inatacabile, totul trecând prin filtrul mai discret sau mai fățiș al ironiei, al pastișării sau al intertextualității.

Conform autoarei *Strategiilor subversive*[10], este spectaculoasă şi schimbarea paradigmei prozei: ludicul, prozaicul, biografismul, psiheismul, parodicul şi autoironia devin trăsături definitorii ale literaturii '80.

Elementele noii structuri narative se conturează treptat, din majoritatea intervenţiilor în presă ale tinerilor scriitori: negarea romanului ca gen literar şi resurecţia prozei scurte, concreteţea imaginaţiei şi absorbţia realului în imaginar, parafrazare, re-creare, descompunere şi relansare a citatului, ambiguitatea, glisarea dintre text şi realitate, intertextualitate.

Gheorghe Crăciun susţine că modificările evidente ale structurilor narative sunt motivate de o rapidă evoluţie a lumii înconjurătoare, care fac inutilizabile vechile formule prozastice: „Sondarea unei lumi de o extraordinară complexitate, în care structurile sociale cunosc o dinamică fără precedent […] modificarea rapidă a perspectivelor de percepţie şi emitere a discursului, apelul la domeniul brut şi la vocabularul limbajelor specializate, concentrarea pe formele de manifestare ale limbajului oral […] ironia, pastişa, parodia, citarea şi autocitarea se leagă de acelaşi mod specific al punerii problemelor subiectului într-un univers în care cultura s-a transformat pentru om într-o a doua natură"[11].

Textul acestor scriitori este caracterizat prin discontinuitate epică, încălcarea

[9] *Idem*, p. 15.
[10] Carmen Mușat, *op. cit.*, p.53.
[11] Gheorghe Crăciun, *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*, Paralela 45, Pitești, 1999, p. 216.

sistematică a regulilor constitutive ale operei, parodiere a convenţiilor literare şi provocare directă a cititorului. Pulverizarea genurilor și speciilor, împrăștierea epicului și risipirea momentelor subiectului într-o ordine aleatorie contribuie la constituirea unor structuri noi.

Analizând operele scriitorilor postmoderni, Gheorghe Perian[12]observa meritul optzeciștilor de a izbuti să mențină viu interesul cititorului, să îl atragă în universul lor imaginar printr-un umor de bună calitate. Operele au la bază o înțelegere umoristică a existenței umane, dezvăluind un sentiment de libertate interioară ce oferă autorului posibilitatea să privească lumea cu detașare, ca pe un spectacol. Numeroasele situații comice iau naștere, de obicei, prin neconcordanța dintre ceea ce se așteaptă să apară și ceea ce apare de fapt.

O altă noutate adusă de acești scriitori este relația narator-operă-cititor, cele mai importante instanțe narative. Contestând obiectivitatea și omniscienta naratorului tradițional, optzeciștii propun un nou tip de scriitură, în care rolul primordial îl deține relația dintre autor și cititor, uneori autorul însuși devine personaj al scrierilor sale.

Autorul își provoacă cititorul să gândească, să aibă o viziune proprie asupra a ceea ce citește, să înțeleagă și să fie capabil să își argumenteze opinia. Este vorba deci de o redescoperire a sinelui, de lupta pentru recâștigarea libertății de opinie. Ideologia optzeciștilor pare o utopie, dacă luăm în considerație perioada grea în care aceștia și-au desfășurat activitatea. Părea aproape imposibil să poți publica opere de valoare fără ca măsurile cenzurii să nu apară. Pentru noi, cititorii tineri de astăzi, toate aceste ostilități par pură ficțiune, este aproape peste limita imaginabilului să ne închipuim cum ar fi ca în zilele noastre să nu putem publica o carte pentru că nu ar fi compatibilă cu ideologia politică a țării, să nu ne putem exprima liber părerea de teamă că undeva, la colțul străzii, cineva ne spionează și ne poate turna autorităților. Așadar, întâi de toate, pentru a putea înțelege scopul și rolul acestei literaturi, trebuie să fim conștienți de contextul istoric în care optzeciștii și-au desfășurat activitatea.

În naraţiunea postmodernistă autorului nu îi este indiferent gradul de implicare - al lui şi al cititorului deopotrivă – în universul pe care îl creează. El se implică ostentativ în text, nemaidorind să se retragă în culise, își inserează ezitările și provocările în text, propunându-și să pună în lumină și să deconstruiască convențiile care fac posibilă iluzia literară. Se poate observa o deplasare a interesului dinspre operă înspre strategiile de elaborare a acesteia, care au dus în cele din urmă la schimbarea percepției actului literar, privit în complexitatea sa ideatică și, mai ales, formală.

Cititorul este provocat printr-o serie de strategii menite să îl determine să reziste manipulării și să aibă o viziune personală. Mircea Nedelciu pledează pentru libertatea de a gândi pe cont propriu într-o lume în care gândirea individuală era privită cu maximă suspiciune.[13]

Necesitatea utilizării unor strategii subversive vine chiar din existența concretă, din sentimentul de nestăvilit de a critica societatea, „cu perdea” ce-i drept, de a aduce în prim-plan realitatea acelui moment, de a deschide ochii celor nepăsători sau împăcați cu un destin impus. Prin opera lor se concretizează strigătul, nevoia de schimbare, dreptul la libertatea de opinie și, mai ales, libertatea omului. Dar toate acestea se fac într-o manieră „cenzurată”, adevăratul mesaj poate fi înțeles corect și în întregime de către cititorii care vor fi dispuși să vadă în spatele unor cuvinte, să interpreteze și să integreze mesajul în propria conștiință.

[12] Gheorghe Perian, *Scriitori români postmoderni: Eseuri*, Editura Didactică şiPedagogică, București, 1996, p. 178.
[13] Mircea Nedelciu, *Dialogul în proză scurtă. Autenticitate, autor, personaj*, „Echinox”, nr. 5-6-7, mai- iun.-iul., 1982.

Și tocmai pentru că subiectul principal îl constituie banalul cotidian, optzeciștii manifestă interes și pentru autenticitatea limbajului. Sunt transmise către cititor felii autentice de viață prin redarea limbajului specific unor medii sociale (incluzând greșeli de limbă, termeni argotici sau termeni folosiți impropriu).

Naratorul este interesat de forma pe care o ia opera sa, pentru ca produsul finit să redea cât mai exact situații de viață. Textul, produs literar, devine astfel un act de limbaj iar limbajul personajelor devine martor-cheie în ilustrarea adevăratelor simțiri și crize interioare, înstrăinarea ființei umane de sine și de realitatea înconjurătoare. Se pare totuși că înstrăinarea a devenit problematica principală în postmodernitate. Deși tehnologia înregistrează continuu tot mai multe progrese, relația omului cu sine și cu realitatea înconjurătoare devine tot mai rece, mai distantă. Trăim într-o lume în care adevărata comunicare, aceea între semeni, lipsește cu desăvârșire, pentru că oamenii s-au înstrăinat unii de alții și au abandonat idealurile înalte pentru o existență mediocră. Se conturase încă din acea perioadă ceea ce numim astăzi drama omului modern, singur pe lume, neputincios în fața marilor enigme, a marilor dileme existențiale. Omul se naște și moare singur, prezența celor din jurul său devenind din această cauză inutilă. Această tendință de înstrăinare, resimțită și de optzeciști, devine nucleul operelor lor.

O altă trăsătură distinctivă, în opinia lui Mircea Nedelciu, o constituie dialogismul, care a făcut din cititor personajul principal al operei sale, şi autenticitatea discursurilor – al autorului, în nume propriu, al naratorului şi ale personajelor: „în dialog este, de fapt, întreaga lume aflată la un moment dat în percepția și conștiința unui punct fix”[14].

„Cinismul, apetenţa pentru minciună şi disimulare, utilizarea frecventă a «limbajului de lemn» care escamotează realitatea, reflectă proporţiile rupturii definitive dintre discursul politic şi cel politizat, pe de o parte, şi structurile cotidianului, pe de cealaltă parte”[15].

Titlul este un punct strategic, un cuvânt–machetă care, departe de a rezuma un conţinut epic, produce text şi funcţionează ca sinecdocă. Se conturează astfel o estetică a discontinuităţii care transformă lectura într-o veritabilă aventură a căutării epicului.

Personajele, culese din realitatea imediată, par să nu fie alese din coincidență. Naratorul surprinde un moment de criză în destinul acestora, un moment ce se dovedește a fi comun pe fundalul unei neconcordanțe dintre societate și individ. Toate conflictele au un singur declanșator: societatea comunistă. Cu toate acestea, optzeciștii reușesc, prin intermediul operelor lor de înaltă ținută artistică, să stârnească râsul, să aducă zâmbete pe buzele cititorilor, deși amar, ținând cont de fondul istoric. Este un fel de haz de necaz, atât de specific mentalității poporului român.

Optzecișii reușesc în mod extraordinar să absoarbă realul în imaginar, să creeeze situații inedite pornind de la evenimente obișnuite. Suntem introduși într-un univers complex, în care personajele își desfășoară activitatea, își trăiesc viața iar orice element real pare să refuze să își facă apariția: numele localităților este irelevant, în cazul lui Mircea Nedelciu personajele sunt puse în situații limită și au un număr limitat (de-a lungul celor patru volume de proză scurtă sunt reluate).

Atitudinea scriitorului față de actul scrierii este interesantă. Pe autor nu îl influențează în mare măsură părerea cititorului. El nu scrie din dorința de a satisface gusturile publicului larg. Cititorul are libertatea de a alege dacă dorește să ducă la capăt lectura sau să renunțe. Și tocmai această provocare a cititorului, aflat față în față cu cartea și pus în situația de a alege, marchează încercarea autorului de a-l îndemna pe cititor să își schimbe atitudinea, să

[14] Mircea Nedelciu, *Dialogul în proză scurtă. Transcriere şi construcţie*, „Echinox”, nr. 8-9-10, aug. –sept. – oct., 1980.
[15] Carmen Mușat, *op. cit.*, p. 55.

privească cu alți ochi realitatea și să fie capabil să aibă o opinie proprie. Închizând apoi cartea, cititorul trebuie să încerce să descopere adevăratul rol al literaturii. Naratorul nu relevă nimic pe parcursul lecturii, lasă această problemă pe seama cititorului său și chiar îl avertizează că este liber să decidă în privința lecturii.

Înregistrarea exactă a limbii vorbite pe stradă este o sursă a comicului. Asemeni lui Caragiale, comicul limbajului oferă o viziune de ansamblu a mediilor sociale de proveniență a personajelor și, în egală măsură, reprezintă o marcă a realității imediate, aduse în discuție. Umorul de bună calitate produs de optzeciști presupune întâi de toate arta de a jongla cu cuvintele, de a stăpâni registrele limbii și de a reuși cu măiestrie să își exprime ideile și concepțiile într-o asemenea manieră încât să nu atragă atenția cenzurii comuniste.

Putem spune că subversivitatea a existat întotdeauna. Orice epocă literară este marcată și de subversivitate, printre altele, mai ales din motive politice, de cele mai multe ori în cazurile în care puterea politică și-a subordonat literatura. În literatura noastră, subversiunea a căpătat amploare mai ales în timpul regimului ceaușist. Trăind într-o perioadă istorică apăsătoare, scriitorii au simțit nevoia creării unei literaturi polemice la adresa societății. Atitudinea lor era, de fapt, un strigăt disperat de atenționare a tuturor românilor, un avertisment asupra a tot ceea ce se petrecea în România comunistă. Literatura lor a reușit să scape de ochiul vigilent al cenzurii prin chiar modalitatea de exprimare, prin stilul voalat de a ironiza mediocritatea și perfidia clasei conducătoare.

Limbajul pare să le fi fost aliatul perfect. În sancționarea puterii comuniste, aceste opere, cu un stil de exprimare alambicat, au reușit să se strecoare și să ajungă în casele românilor, trezind la realitate o țară înfrântă și sufocată de „binefacerile" Partidului Socialist Român. Multe întâmplări din poveștile acestor scriitori evocă realitatea contemporană. Chiar și un eveniment simplu, aparent nesemnificativ, devine revelator pentru întreaga realitate a dictaturii.

Prin opera lor, optzeciștii au răspuns nevoii românilor de a deschide ochii. Deși putea fi considerată utopie la acea vreme, scriitorii chiar au crezut în puterea cuvântului lor, în inteligența și abilitatea cititorilor de a sparge barierele formale și de a percepe adevăratul mesaj al operelor.

Literatura optzecistă intră într-un fel de conflict cu dictatura comunistă, pentru că scriitorii nu s-au dezis niciodată de la atitudinea inițială, aceea de a sancționa puterea comunistă și de a spera în capacitatea poporului de a schimba cursul istoriei. Adevărata lor valoare de necontestat provine din abilitatea de a se juca cu toate nivelurile limbii, de a reuși printr-un mod aluziv, sesizat de către cititorii experimentați, să pună în lumină realitatea epocii. Un mare scriitor este acela care reușește întotdeauna și prin orice mijloace să aducă în fața cititorilor adevăruri, un adevărat scriitor sparge bariera aparențelor și este anticanonic.

Necesitatea subversiunii este de netăgăduit, pentru că într-o asemenea epocă, literatura, perfect adaptabilă, nu poate răspunde decât ofensiv, fără a ezita să intre în polemică. Acest lucru, bineînțeles, dacă vorbim de o literatură valoroasă. Pentru că au existat și destule cazuri în care unii scriitorii au preferat să se alăture ideologiei, urmărindu-și interesele și asigurându-și un trai bun și o viață tihnită, chiar dacă lipsită de satisfacții spirituale. Trebuie acceptat, fără îndoială, și compromisul într-o oarecare măsură, în sensul exprimării adevărurilor în manieră voalată, cu prețul publicării operelor. Deoarece era important, în primul rând, ceea ce scriau și cum scriau, optzeciștii vor acorda un interes deosebit limbajului, pentru a reuși să îi deruteze pe cenzori, să îi amăgească pe sub masca unui limbaj sofisticat.

Textul optzecist nu este deloc ușor de lecturat. Scriitorii au mărturisit că scopul lor este acela de a trage un semnal de alarmă în conștiința cititorilor contemporani. Pentru a putea înțelege adevărul textelor trebuie să fim familiarizați cu epoca respectivă, să înțelegem

presiunile exercitate asupra scriitorilor și să conștientizăm necesitatea folosirii subversiunii. La o primă lectură, textul ni se înfățișează aparent simplu, cu întâmplări banale și personaje mediocre, sau, din contră, este posibil să nu înțelegem absolut nimic, tocmai datorită acestui limbaj greu accesibil, care întotdeauna ascunde ceva în spatele său. Abia după o lectură ulterioară, cu un ochi critic, ni se dezvăluie adevărata intenție a autorului și vom putea demasca o permanentă critică a formelor de propagandă. Nu întâmplător, a doua lectură, mult mai atentă, este considerată și lectura-cheie, lectura-întrebare, pentru că declanșează o serie de curiozități și nelămuriri referitoare la subînțelesul celor narate.

Fiind un text mai greu accesibil, riscul ca anumite neînțelegeri să apară era de neevitat. Astfel, cititorul fie înțelege textul la suprafață, luând totul ca atare, fie încearcă în fiecare situație să găsească un subînțeles și pierde, în acest caz, sensul real.

Scriitorii optzeciști se caracterizează printr-o inteligență vie, ascuțită și tocmai aceste este secretul lor, asul din mânecă, atuul ce i-a consacrat în literatura noastră. Pentru că în lipsa intelectualității acestor prozatori, existența literaturii optzeciste ar fi fost imposibilă.

Nicolae Manolescu aprecia corect că: „Intelectualitate înseamnă și livresc”[16]. Intelectualitatea optzeciștilor se manifestă la nivel etic, prin atitudinea scriitorului față de personajele sale și maniera sa ironică de a trata realitatea, iar la nivel estetic, prin modul de utilizare a tehnicilor și stilul în care autorul își expune ideile. Opera căreia scriitorul îi dă viață nu reprezintă realitatea, ci tocmai lumea înconjurătoare este imaginată ca un mare text, în care acesta are mână liberă să manevreze procedee literare în vederea obținerii unui rezultat satisfăcător.

Literatura optzeciștilor apare din dorința de a încerca să înăbușe ideologia politică, de a rezista opresiunilor. Tocmai de aceea, produsul finit este o literatură de înaltă ținută artistică, capabilă să trezească întrebări și îndemnuri în conștiința cititorilor. Este important faptul că acești scriitori nu au scris literatură doar de dragul de a scrie, ci ei reprezintă o noutate în literatura noastră, atât datorită contextului istoric cât și manifestului literar propus. Începând cu ei, contează tot mai mult forma pe care o dobândește textul atunci când este în stadiul de creație. Textul devine, prin intermediul limbajului, un liant între realitatea istorică, exterioară, și realitatea interioară a autorului, conștiința sa, amprenta pe care o lasă asupra sa realitatea „de afară” și modul în care acesta o percepe.

Momentul de glorie al acestei generații l-a reprezentat perioada comunismului, declanșatorul și generatorul ei de subiecte literare. „După Revoluție, însă, agonia spiritului critic din ultimele decenii s-a transformat în moartea lui. De fapt, a scăzut dramatic interesul pentru fenomenul literar [...] teribilele probleme financiare ale revistelor literare trezite fără sprijin, descoperirea, pasionantă, de către cititorul mediu (captivat altădată de lumea literară) a atracțiilor presei libere, a cărților, a revistelor, a emisiunilor TV fără perdea au demoralizat vechea lume literară”[17].

Această generație rămâne totuși un punct de cotitură, ce a influențat literatura română prin toate strategiile pe care le-a propus pentru noua paradigmă și pe care scriitorii le-au integrat în operele lor. Meritul lor este scopul vădit de deschidere a literaturii către cititorul obișnuit și opunând disprețului pentru societatea contemporană lumi alternative, imaginare (cu rol de turn de fildeș, de protecție, pentru „călătorii” dornici de experimentare).

BIBLIOGRAPHY

Crăciun, Gheorghe, *Competiția continuă. Generația ’80 în texte teoretice*, Paralela 45, Pitești, 1999.

[16] Nicolae Manolescu, *Proza de mâine,* „România literară”, București, Anul XVI, nr. 52, joi, 29 dec, 1983, p.9.
[17] Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, ed. cit., p. 178.

Ivăncescu, Ruxandra, *O nouă viziune asupra prozei contemporane.* Colecția Debut. Seria Eseuri, Paralela 45, Pitești, 1999.
Manolescu, Nicolae, *Proza de mâine, „*România literară", București, Anul XVI, nr. 52, joi, 29 dec, 1983.
Mușat, Carmen, *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă.* Ediția a II-a, Cartea Românească, București, 2008.
Nedelciu, Mircea, *Dialogul în proză scurtă*. *Transcriere şi construcţie*, „Echinox", nr. 8-9-10, aug. –sept. –oct., 1980.
Nedelciu, Mircea, *Dialogul în proză scurtă*. *Autenticitate, autor, personaj*, „Echinox", nr. 5-6-7, mai- iun.- iul., 1982.
Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, Cartea Românească, București, 2008.
Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. Proza,* Ed. Fundației PRO, București, 2003.
Perian, Gheorghe, *Scriitori români postmoderni: Eseuri*, Editura Didactică şiPedagogică, București, 1996.

COMMUNICATIONS STRATEGIES IN THE ESSAYISTIC PROSE OF ALEXANDRU ODOBESCU – PSEUDO-KINEGETIKOS

Flavia-Elena Oșan (căs. Vaida)
PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca, North University Centre of Baia-Mare

Abstract:The article aims to analyse the innovations of the literary discourse, the rhetorical strategies and the modes of communication between the sender (the author) and the receiver (the reader), as they are shown in Pseudo-kinegetikos, by Alexandru Odobescu. We will analyse the author's preoccupation with the democratization of literature specific to the 19th century and the methods he finds to put in place a couple of communications strategies in order to deliver his message in a way that allows the receiver to interpret and make use of it as the sender intended. To avoid misunderstandings when addressed to a large public, the essayist inserts in his text various allusions or explanations; rhetorical questions followed by an immediate answer and communicates directly with the subject in a friendly and ludic way. The essayistic prose of Odobescu needs to be interpreted as a modern text which stimulates the reader's cultural competence. The corpus is constituted by fragments taken from the aforementioned text. The research methodologies are taken from literature, literary studies and pragmatics.

Keywords: elocutio,fragmentary discourse, essayistic prose, rhetorical strategies, irony.

Introducere

Teoriile moderne ale receptării se axează cu precădere pe statutul lectorului şi pe influenţa sa asupra textului, pe capacitatea acestuia de a constitui sensul operei literare, afirmând că discursul artistic este subordonat celui care-l citeşte şi-l recreează perpetuu, din prisma propriului orizont de aşteptare. Cititorul trebuie să se regăsească în text, să fie convins că autorul i se adresează lui şi că-i oferă libertatea alegerii şi a interpretării. Lectorul este invitat să simtă *plăcere* ori *desfătare*[1] pe parcursul lecturii operei literare, să-şi dorească relectura textului și să constate că ceva în el s-a modificat în urma demersului de înţelegere şi interpretare a operei citite.

În secolul al XIX-lea, pe fondul unei democratizări a literaturii ce aduce cu sine o masă eterogenă de cititori, un public pestriţ căruia autorul trebuie să i se adreseze direct pentru a-i capta atenția, iau naştere o serie de opere literare care stabilesc o strânsă comunicare între autorul-emițător și cititorul-receptor. În majoritatea operelor, scriitorul se află în postura artistului umil, care oferă cu drag cititorului o carte menită să-l încânte, să-l sensibilizeze ori să-l transforme. Dacă unii scriitori utilizează, la modul cel mai serios, o serie de *topoi retorici*, neurmărind altceva decât să se apropie cât mai mult de cititori, oferindu-le o operă uşor de parcurs, alţi artişti recurg la ironie şi pastişă, parodiază strategiile deja consacrate, în ceea ce privește colaborarea cu lectorul, deconstruind clasicul model de relaţie dialogică dintre emitent şi receptor, prezent în textul literar. Autorii din cea de-a doua categorie inovează discursul literar romantic şi postromantic, făcând un salt uriaş spre modernitatea în literatură. Relevantă, în cel de-al doilea caz, este proza lui Alexandru Odobescu, deoarece textul în discuție dovedeşte mutaţii esenţiale la nivelul discursului, din

[1] Termenii îi aparţin lui Roland Barthes (1994: 100).

perspectiva relaţiei autor-cititor pe care o construieşte, precum şi din punctul de vedere al formelor de libertate oferite cititorului. Care sunt metodele prin care acest autor reuşeşte să adapteze fenomenul „democraţiei" din sfera rostirii la ideea de cuvânt care se adresează cui se cuvine, cât este scriitorul de preocupat de tematizările lecturii în artele plastice şi în literatură, cărui tip lector i se adresează sau cât de mult activează lectura discursului odobescian competenţa intertextuală sunt câteva probleme pe care le vom urmări în scriitura autorului menționat. Odobescu se adresează, mai degrabă, unui cititor modern, decât publicului specific secolului al XIX-lea, limitează şi deschide, în acelaşi timp, interpretarea scenariilor create cu scopul de a face apel la o adevărată enciclopedie pe care trebuie să o deţină cititorul ideal. În *Pseudo-kinegetikos*, se observă o serie de particularități ale discursului odobescian, evidențiind modernitatea scrierii sale: estetizarea literaturii, accentuarea importanței limbajului și a retoricii în cadrul operei literare, ironizarea stilului clasic, raportul libertate vs constrângere în opera literară, intertextualitatea, bovarismul și cultivarea prozei fragmentare.

1. **Raportul *inventio* vs *elocutio***

În *Pseudo-kinegetikos*, Odobescu dovedeşte faptul că este preocupat de fenomenul democratizării literaturii, caracteristic secolului al XIX-lea, marcându-și intenția inovatoare nu printr-o mărturisire directă, ci prin forma discursului narativ şi prin felul în care îl interpelează pe cititor atunci când simte că, prin digresiuni şi lungi intertextualităţi, a pierdut contactul cu acesta. Este interesant să urmărim cum se defineşte spaţiul rostirii în contextul în care este invadat de un public pestriţ şi care sunt metodele prin care autorul reuşeşte să adapteze această democraţie la ideea de *cuvânt care se adresează cui se cuvine*. În primul rând, se observă faptul că stilul odobescian subordonează pe *inventio* lui *elocutio*, fenomen despre care Jacques Rancière afirmă că se produce atunci când un scriitor „sacrifie le Verbe au culte de la phrase"(1998: 18). Scriitorul în discuţierenunţă la trama narativă clasică (în care sunt înlănţuite cronologic întâmplări şi sunt create personaje memorabile), în favoarea unui text mozaic, alcătuit după principiul colajului (în care se acordă importanţă fragmentului, nu întregului). Într-un astfel de text, ceea ce contează este arta pentru artă, nu arta ca intermediar între autor şi lector, nu arta ca intrument care transmite un mesaj politic, social, cultural, ci forţa interioară a cuvântului, capacitatea sa de a oferi cititorului plăcere estetică prin intermediul unei retorici aparte, aşa cum procedează marii scriitori europeni ai secolului al XIX-lea.

Se constată, în literatura secolului al XIX-lea, o evidentă răsturnare a ierarhiilor interne ale operei, fenomenul caracterizând întreaga estetică romantică. Şi în *Falsul tratat de vânătorie* se observă că limbajul și retorica stau înaintea acţiunii, autorul se dezice de rigorile unei specii literare consacrate, mizând pe spontaneitate şi pe amestecul speciilor. Deşi îşi prezintă autoironic demersul, încă din primele rânduri, Odobescu marchează clar rolul pe care ar trebui să-l aibă un adevărat artist – acela de a scoate la lumină forţa interioară a cuvântului, de a conferi frazei o funcţie estetică, superioară celei didactice pe care o deţine *Manualul* prietenului său, C. C. Cornescu: „colindând, m-am rătăcit şi iată-mă abia acum ajuns din fantastica-mi călătorie, cu un sac aşa îngreuiat de tot felul de petice şi surcele, adunate de pretutindeni, încât nu mai cutez – Doamne fereşte! – nici chiar eu însumi sî-l arunc în spinarea Manualului tău. Am luat dar pretenţioasa hotărâre a le deşerta într-un volum osebit, ce-l voi tipări numai pe seama lor, şi pe care, subt un titlul pedantesc şi arhaic, spunând vânătorilor numai lucruri ce sunt cu totul de prisos artei lor, va întocmi un fel de *Falş tractat de vânătorie, ΨΕΥΔΟ-ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ*, în opoziţie făţişă cu *Manualul* tău care, deşi este mai scurt, este însă, fără-ndoială, cu mult mai folositor celor cari vor să înveţe ceva cu temei" (Odobescu 1961: 143-144).

Opera lui Odobescu se va construi ca un colaj de texte, de *petice* şi *surcele*, o serie de fragmente a căror lectură nu se face linear, a căror mizã nu este alcătuirea unui scenariu închis, îndreptat spre un deznodământ necesar pentru înţelegerea poveştii. Bucăţile de text reprezintă fiecare, în fragmentaritatea sa, un întreg şi dau naştere unui volum în care cuvântul este generator de plăcere estetică. Dacă textul debutează, în aparență, cu o apologie a *Manualului* scris de Cornescu, Odobescu surprinde, din nou, introducându-și subtil opera sa, schițând antiteza dintre textul-model și propria creație: „în opoziţie făţişă cu Manualul tău [...] cu mult mai folositor [...] Primeşte-le precum îţi vor place; dar crede, totuşi, că, deşi îţi vin acum cam ca fuiorul popii, ele purced dintr-o afectuoasă pornire a celui care de mult este al tău bun prieten." (Odobescu 1961:144).

Scrisul spontan, cel care generează plăcerea lecturii, sugerează faptul că ceea ce ar trebui să-l preocupe pe scriitor este colaborarea cu cititorul său, nu închiderea lectorului într-o operă de ficţiune care se citeşte cronologic, după rigori clasice sau convenții, care ajung să-l plictisească pe receptor. Se constată o mare importanță acordată cuvântului și forței sale interne, așa cum afirmă și Ion Negoițescu (1973: 4): „supus înclinației sale estetice, dar fără o vocație beletristică pe tărâmurile imaginației inventative (situație asupra căreia nu avea nici un dubiu: «în neștiința mea de a crea pe desfătătorul câmp al artelor» – modestie încărcată de înalte resemnări și senin regret), compensat oarecum de preocupările-i științifice adiacente, Odobescu și-a devotat, în schimb, creator arheologia domeniilor înflorite ale cuvântului."

Retorica lui Odobescu funcţionează prin aluzii, sensuri conotative, nu prin mărturisiri directe, aşa cum se poate observa din fragmentele în care autorul mărturiseşte o preocupare pentru „pornirile furtunoase ale zeului Odin, [...] o mişcare lină şi cumpătată, care mă îndemna puternic a mă da cu totul plăcerilor puţin ispititoare ale zeului Morfeu" (Odobescu: 1961: 79). Astfel, călătorul este îndemnat la visare, iar spiritul său savant îl ajută să construiască o altă imagine a locurilor care îi ies în cale, călătoria căpătând un caracter livresc: „pe când mă aflam pornit în aceste amintiri felurite de dor şi de mângâiere [...]. Astfel de imagine grozave se formau în închipuirea mea..." (*Ibidem*: 85-87). Se creează o inevitabilă ambiguitate în textul odobescian, tocmai prin faptul că autorul îmbină elemente care aparţin realităţii cu produse ale imaginaţiei sale, textul curgând lin, lăsând impresia simplităţii şi a sincerităţii, însă construind, în permanenţă, zone de indeterminare care-l invită pe cititor să se situeze în mijlocul unei reţele de relaţii inepuizabile, să facă supoziţii, să revină asupra unor aspecte, să realizeze interpretări multiple. Prin acordarea unui rol important lui *elocutio*, opera se deschide, permite situarea cititorului în interiorul ei, devenind o voce, un personaj al cărţii. Nu este vorba despre o operă clasică de ficţiune, cu intrigă şi acţiune ce se desfăşoară gradat, ci de un text alcătuit după principiul colajului, o scriitură fragmentară în care fiecare parte invită la meditaţie, trimiţând, în permanenţă, la opere mai mult sau mai puţin cunoscute din literatura universală, invitându-l pe cititor să se aplece cu interes asupra acelor texte, dacă nu a făcut-o până atunci. Limbajul, în scrierea lui Odobescu, este utilizat nu doar ținând cont de componenta *acțională*, ci și de cea *interacțională*[2],autorul adecvându-și conținutul comunicării la potențialul lector ajuns în contact cu discursul operei sale.

Farmecul discursului vine din felul în care Odobescu lansează invitaţii la lectură, fără să dea impresia că doreşte să impună anumite idei, mizând pe forţa internă a cuvântului revelator de sens, pe îmbinarea stilului grav cu cel ludic, pe jocul de cuvinte, pe aducerea, într-un context uşor de urmărit, a unor scriitori precum Victor Hugo, Jean Racine, Dante, Silvio Pellico sau a unor personaje istorice importante precum: Vlad Ţepeş, Neagoe Basarab, Radu I Basarab, Radu cel Frumos sau Grigore Ghica.

2. Ironizarea retoricii clasice

[2] Pentru definirea conceptelor, vezi Ionescu–Ruxăndoiu, 1999: 20.

În ceea ce priveşte relaţia dintre stilul de exprimare şi subiectul cărții, promis la început, se constată o mare libertate de reprezentare a ideii, autorul oscilând între o retorică ironică, una ludică şi alta serioasă. De pildă, expunerea serioasă – cu privire la un subiect de istorie a poporului român: „Romanii, noi, strănepoţii lui Traian, începem totdauna de la romani" (*Ibidem*: 155), este întreruptă de un subiect banal – două specii de păsări, *turdus* şi *sturnus*. Se observă faptul că subiectul banal abordat de autor nu necesită invenţie sau creativitate pentru a şoca, deoarece surprinde modul în care Odobescu îl tratează. Odobescu se apropie de lectori trecând subtil de la tonul umil, prin care elogiază strălucita competenţă culturală a publicului, la tonul ironic prin care-şi subliniază autoritatea deplină, singura capabilă să-l conducă pe cititor spre o lectură corectă: „Aci vrând-nevrând trebuie să mă urmezi – şi aceasta îţi va fi pedeapsa – într-o lungă controversă, în care filologia are să se amestece cu istoria naturală și să facă un talmeș-balmeș precât se va putea mai doct şi mai erudit. Bagă de seamă că ai a face cu un membru al Academiei!"(*Ibidem*:155). Într-un alt context, scriitorul îşi neagă întreg demersul făcut până în acel moment şi propune o soluţie practică pentru a ieşi dintr-o anumită dilemă, contrazicându-se, voit, cu scopul de a crea un efect ludic, plăcut cititorului: „Ce stăm să ne mai gândim, amice? Hai să căutăm a prinde turdi şi să ne asigurăm dintr-înşii o mie de galbeni pe an, ca mătușa lui Terenţiu Varrone. Dar unde să-i găsim? Iată dificultatea." (*Ibidem*: 156). Odobescu intuieşte nevoia cititorului modest de a lua o pauză într-o prelegere academică despre originea şi etimologia unei specii de păsări, compensând conținutul greoi al materialului prin umorul acestui fragment devenit liant direct între autor şi cititor. Prin improvizație și spontaneitate, autorul sparge tiparele prozei clasice, logica narativă a operei, ironizând sistemul și discursul organizat. Totuși, ironia, deși constantă, este ambiguă, deoarece lectorul obișnuit nu-și poate da seama dacă este invitat să râdă de *falsul tractat* sau de *tractatul* de vânătoare al lui Cornescu. În aparență, cititorul este lăsat să judece opera după bunul plac, după propriul gust estetic, însă Odobescu îl instrumentează în permanență, trasându-i mereu piste interpretative. Prin aluzii și adresări directe, autorul sugerează caracterul parodic al prozei eseistice *Pseudo-kinegetikos*.

Remarcând raportul dintre discursul didactic și parodierea acestuia, Paul Georgescu afirmă că: „aspectul de discurs didactic, organizat, cu introducere, dezvoltare de puncte și final concluziv este păstrat, dar cititorului i se întinde o cursă, fiindcă autorul își parodiază singur retorica, el simulează dificultatea de a organiza fișele (« Mă opresc, căci mi se pare că iar am greșit calea »). Se elaborează, grav, un proiect erudit: « o monografie filozofică, istorică, literară și estetică a vânătoriei ». Dar proiectul e imediat persiflat: «... desigur, proiectul de carte va rămânea, cât despre mine, pururea în stare de proiect »" (1967: 247). Astfel, ironia, simularea și tonalitatea ludică a demersului artistic sunt modalități prin care Odobescu discreditează modelul disertației academice, într-un mod inedit. Departe de a deschide o polemică, autorul își invită cititorii să se îndoiască de unele lucruri pe care le considerau general valabile (organizarea riguroasă a discursului, înlănțuirea logică a ideilor) și propune lectorilor să mediteze la faptul că gândirea trebuie să lucreze creativ, critic, nu conform unor constrângeri formale ori convenții impuse în trecut. Predilecția pentru scrisul spontan, pentru libertatea de gândire și simțire, dorința de a impune o literatură a discontinuităților, negând tiparele prozei clasice este evidențiată și în *Câteva ore la Snagov*, unde călătorul ideal se definește a fi acela care străbate lumea după bunul său plac, oprindu-se unde vrea, cotind unde dorește. Călătorul se va identifica, în acest context, cu artistul care creează de plăcere și vrea să transmită aceeași stare cititorilor.

3. Libertate vs constrângere în opera lui Odobescu

Scriitorul conştientizează impasul în care se găseşte literatura şi cuvântul revelator de sens, muzicalitate și plăcere estetică, analizează libertatea şi constrângerea care există într-o

operă literară subordonată unui public neomogen „ca nu cumva să se întâmple ca vreunui cititor [...] să-i vină răul gând a lepăda cartea [...] Mă grăbesc a declara că acel cititor va fi adevăratul păgubaş." (Odobescu 1961: 156), deşi nu exprimă în mod direct această poziţie în *Pseudo-kinegetikos*, aşa cum o făcea în *Cânticele poporane în raport cu ţara, istoria şi cu datinele românilor*. În textul amintit anterior, Odobescu deplânge democratizarea literaturii, punând-o în opoziţie cu literatura populară (orală) şi citând un fragment din *Fedru*, care dezvoltă consecinţele înţelegerii greşite a mesajului scris. Se subliniază faptul că literatura populară traversează timpul şi se modifică în funcţie de trăsăturile diferitelor epoci prin care trece, rezistând tocmai prin caracterul său colectiv, nefiind supusă, precum literatura cultă, la o singură variantă scrisă de un autor unic. Autorul operei scrise trebuie să prevadă diverse tipologii de cititori ori acţiuni ale lectorilor, să se asigure că sensul cărţii sale nu va fi degradat. În acest sens, putem afirma faptul că în opera lui Odobescu poate fi aplicată teoria lui Umberto Eco cu privire la autorul văzut ca strateg care-şi planifică, asemeni lui Napoleon, întreg demersul: „Dacă eu fac această mutare, se hazarda Napoleon, Wellington ar trebui să acţioneze aşa. [...] Analogia poate să fie infirmată doar de faptul că, într-un text, autorul vrea, de obicei, să-l facă pe adversar să învingă" (1991: 86).

Un defect al societăţii contemporane cu Odobescu, reflectat în opera scriitorului în discuţie, este interesul scăzut al oamenilor pentru cultură, după cum se observă în *Studiile istorice în ţara noastră*. Ţinând cont de o astfel de realitate cotidiană, scriitorul se vede obligat să ia măsuri împotriva unei înţelegeri greşite a mesajului său artistic, recurgând la o serie de strategii care vor limita accesul unui cititor neavizat în sfera rostirii, pe de o parte, şi deschizând interpretarea pentru lectorii competenţi, pe de altă parte. În *Pseudo-kynegeticos*, scriitorul alege cu grijă un fragment din *Ars poetica* lui Horaţiu, accentuând faptul că „*Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,/ Lectorem delectando, pariterque monendo* (Toată aprobarea o capătă acela care întruneşte folosul cu plăcerea,/ Desfătând pe cititor şi instruindu-l totdeodată.)" (Odobescu 1961: 147).

Odobescu își exprimă, adeseori, nemulţumirea cu privire la situaţia culturii româneşti din acele vremuri: „Dar în timpul de faţă, grijile şi intrigele momentului fac pe oameni să uite chiar şi consolidarea unui viitor mai puţin agitat; poate că de aceia şi miniştrii ce şi-au trecut cu iuţeală portofoliul instrucţiei publice, au pus cu totul la uitare proiectul de societate istorică şi literară, spre a-şi petrece timpul învoindu-se sau sfădindu-se cu arendaşii moşiilor mănăstireşti. Nobilă misiune a ministerului ce reprezintă şi dirige cultura şi moralizarea publică!" (*Ibidem*: 185). În acelaşi articol, autorul subliniază o serie de reforme care ar trebui făcute în diverse domenii ale culturii, cum ar fi: epigrafica, numismatica, cronografia, istoriografia, arheologia, arhitectura, legislaţia, administraţia, iconografia, muzica, filologia, traducerile istorice, literatura. În ceea ce priveşte literatura, Odobescu pune, din nou, în prim-plan creaţia populară, afirmând că „Se vor aduna şi se vor publica toate cântecele poporane ale românilor din Dacia, din Moesia şi din Macedonia, în formele lor originale şi cu comentarii. [...] Totodată se vor aduna şi se vor publica şi legendele poporane în proză (basne, proverbe, ghicitori, superstiţiuni şi alte tradiţiuni). [...] O asemenea lucrare e d-o mare importanţă pentru istoria limbii, a credinţelor şi chiar a unor evenimente politice ale naţiei române." (*Ibidem*: 188). Acelaşi caracter de manifest îl are şi discursul de escortă al operei *Câteva ore la Snagov*, unde cititorul poate observa faptul că, în *Precuvântare*, Odobescu militează pentru elementele pe care le consideră vitale în construirea unei societăţi moderne. Întregul text menţionat se construieşte în jurul imperativului *trebuie*, fapt ce dovedeşte ideea că scriitorul se adresează cititorilor asemeni oratorului antic, cel care îşi construieşte discursul pentru a-l recita într-o piaţă publică. Din punctul de vedere al stilului retoric, discursul amintit anterior poate fi comparat cu *Introducţia* lui Mihail Kolgălniceanu, în primul număr al „Daciei literare", Odobescu detaşându-se de Kogălniceau prin accentuarea competenţei

culturale a scriitorilor, marcând faptul că societatea trebuie să evolueze, prin îmbinarea, în opera literară, a celor trei poli ai culturii: litere, artă şi ştiinţe. Dacă Mihail Kogălniceanu le lăsa tinerilor scriitori libertatea de a scrie despre orice, cu condiţia de a pune în lumină frumuseţile patriei și trecutul ei glorios, împiedicând, astfel, traducerile nereuşite, Odobescu pledează pentru caracterul savant al operei literare.

4. Tematizările lecturii în opera odobesciană – reflexe bovarice

Teoretizând bovarismul, Marielle Macé discută rolul important pe care îl are experienţa anterioară de lectură în comportamentul unui cititor, subliniind faptul că „le bovarysme [...] c' est un mouvement psychologique qui repose sur un renversement des priorités de l' action et des modélisations du destin: la vie désirable y est désignée par l' idéal que le lecteur peut inférer des œuvres qu' il a lues; cette vie répond moins aux lectures qu' elle ne s' y conforme, en épouse les valeurs, les répète et semble par conséquent s' y aliéner" (2011: 186). În opera lui Odobescu pot fi regăsite reflexe bovarice, scriitorul ilustrând faptul că lectorul caută, în operele pe care le citeşte, valori pe care le-a regăsit anterior în alte cărți. De pildă, el poate căuta idealurile operei clasice: binele, adevărul şi frumosul: „noi, însă, ceştialalţi cari judicăm sănătos, cari ştim vorbi şi cu gravitate, cari ne silim a găsi adevărul, binele şi frumosul în orice fapt, să ne vedem de treabă şi să urmăm a culege, chiar şi din vânătorie, cugetări serioase şi impresiuni plăcute, atât pentru minte, cât şi pentru inimă." (Odobescu 1961: 170). Într-un alt fragment, precizând faptul că s-a inspirat din cartea lui Lessing – *Laocoon sau despre mărginile respective ale poeziei şi ale picturii* –, Odobescu menţionează ideea că opera sa incită lectorii la meditaţie, la o analiză fină, îi determină să caute valori, idealuri pe care le-au întâlnit, de exemplu, în opera scriitorului iluminist german sau în întreaga literatură universală: „S-ar putea deştepta, într-o asemenea operă, mii de idei energice şi salubre, care ar scălda mintea obosită şi sufletul amorţit în roua întăritoare a timpilor de antică vârtoşie trupească [...] Într-astfel, mintea cititorului, preumblată prin spaţiu şi prin răstimpi, fără însă a pierde un minut urmele vânătoriei, ar vedea, ca într-o panoramă, desfăşurându-se dinainte-i toate acţiunile pornite din această crudă, dar bărbătească aplecare a firii omeneşti" (*Ibidem*: 172).

5. Cultivarea prozei fragmentare

Indiferent de motivaţiile ori de finalitatea demersului artistic odobescian, un set destul de omogen de caracteristici ale discursului fragmentar este configurat în lucrarea *Pseudo-kinegetikos*. Astfel, termenii întâlniţi constant în lucrările care teoretizează fragmentarismul sunt: discontinuitatea, selecţia, repetiţia, aspectul de mozaic, colaborarea intensă dintre text şi absenţa textului, existenţa mai multor începuturi şi sfârşituri. Scopul unui text fragmentar este de a irita şi de a seduce în acelaşi timp lectorul, tocmai pentru că „le fragment ne cesse d'osciller entre le dénigrement et l'apologie. S'il se charge de tant de connotations négatives et fait figure de déchet, c'est tout d'abord parce que, forme éternellement tangentielle, il est d'emblée, un peu à la manière de l'essai, suspect de mixité" (Anastopoulos 1997: 49). Amestecul de forme poate fi, uneori, deranjant pentru un cititor empiric, care ar cataloga textul drept proză scurtă, o proză care, de cele mai multe ori, alunecă spre documentar, spre eseistică, repetă ceea ce s-a spus mai demult şi pune sub semnul întrebării idealul estetic al clasicismului construit pe ideea perfecţiunii, a completului, a omogenităţii formale.

Un rol important în proza fragmentară îl ocupă spaţiile de tăcere, capacitatea autorului de a se opri din expunere, determinându-l pe cititor să participe activ la reconstruirea sensului operei. Françoise-Susini Anastopoulos consideră pertinentă evidenţierea rolului pe care lacunele, spaţiile vide îl ocupă în textul fragmentar, vorbind despre „*le silence comme parole réservée*" (Anastopoulos 1997: 223), caracterizată prin faptul că autorii de fragmente învaţă

să exprime ceva profund în cât mai puţine cuvinte, să întrerupă discursul, să nu abuzeze de răbdarea cititorilor, aşa cum fac scriitorii care promovează discursurile lungi, lineare, bine structurate şi rigide.

Un loc aparte în scriitura fragmentară îl ocupă eseul: „l'essai est vu comme écriture fragmentaire par la modalité de se rapporter au système" (Titieni: 2007: 79), sugerând faptul că eseul scapă normelor clasice de a construi un discurs logic şi ordonat care trebuie să respecte o temă sau un subiect pe care şi l-ar propune, aşa cum se întâmplă în operele în care există înlănţuire narativă. Alexandru Odobescu este considerat iniţiatorul eseului la noi: „pentru proza noastră artistică *Pseudo-kineghetikos* înseamnă [...] cel dintâi eseu din literatura naţională" (Constantinescu 1972: 494), scrierea sa prezentându-se ca un conglomerat de forme, teme şi domenii disparate, într-o singură operă literară, intitulată *Pseudo-kineghetikos*. Întrunind mai multe trăsături ale fragmentarismului, cum ar fi: aspectul de mozaic, discontinuitatea, repetiţia, divagaţia, spontaneitatea, opera literară în discuţie se apropie, încet, de cititori, le captează atenţia şi îi pierde în interiorul paginilor sale, determinându-i să citească pe nerăsuflate un discurs care nu prezintă nici o rezolvare la sfârşitul său, ci deschide infinite porţi interpretative, tocmai prin intermediul capitolului al XII-lea, alcătuit din puncte de suspensie, din goluri pe care lectorul va trebui să le umple.

Observând în *Falsul tratat de vânătorie* un eseu de factură originală, Pompiliu Constantinescu prezintă o serie de particularităţi care încadrează perfect opera în discursul fragmentar: „Caracterul de «mozaic» al cărţii, cum bine l-a denumit Eminescu, de plan şi unitate, compoziţia ei asociativă, varietatea materialului şi a tonului, care trece de la solemnitatea academică la familiaritate, de la erudiţia gravă la anecdotă şi calambur, de la livresc la folcloricul viu, de la Antichitatea greco-latină la Evul Mediu şi la spiritul modern, cu uşurinţă, cu informaţie egală, într-un eclectism care are drept axă frumosul – fac din *Pseudo-kineghetikos* singurul exemplu de eseu din toată literatura română a secolului al XIX-lea." (*Ibidem*: 495). Prin utilizarea unei formule literare lispite de omogenitate, Odobescu va anticipa specia literară – eseul, cultivat intens în secolul al XX-lea.

O altă formă a discursului fragmentar este scrisoarea, a cărei lectură nu se face linear, pasiv, urmărind cronologic etapele construirii discursului ori observând relaţiile dintre evenimentele prezentate, pentru a descoperi un sens global al operei, ci printr-o participare activă a cititorului, un cititor capabil să reconstituie o realitate, să unifice fragmentele și să umple golurile cu propriu imaginație. Geo Șerban (1970: 14) cercetează felul în care epistolierul Odobescu se reflectă în scriitorul Odobescu. Analizând scrisoarea pe care tânărul Odobescu i-o trimite mamei sale, în 8 iulie 1847, criticul literar citat constată că „de pe atunci se manifestau viu voluptățile omului de lume ce urma să fie Odobescu, marea lui plăcere de a avea societate, cu care și pe seama căreia să sporovăiască trecând liber de la un subiect la altul, de la temele frivole ale zilei la bucuriile înalte și mai greu accesibile, rezervate celor pregătiți să observe, să-și justifice moral impresiile. Odobescu știa […] să întoarcă filele calendarului și să noteze întâplările zilnice fără a întrerupe senzația curgerii egale a timpului suveran, încât notațiile anecdotice sunt absorbite pe nesimțite într-un veritabil suflu epic".

Principiul spontaneităţii, specific prozei fragmentare, stă la baza stilului odobescian, expunerea fiind realizată în funcţie de bunul plac al autorului, dezvoltând subiecte disparate care au legătură cu vânătoarea. Conform scrisului spontan, va fi intercalat, în textul odobescian, basmul bisoceanului, rezultând, astfel, două povestiri în ramă menite să atragă atenţia cititorului, de această dată, nu doar printr-o retorică armonioasă, ci şi prin acţiunea condensată în câteva fraze. Tehnica povestirii în ramă contribuie la scindarea discursului, la fragmentarea lui, astfel încât scena dialogată dintre un călător şi un localnic constituie cadrul în care se va introduce istorisirea plină abateri de la firul roşu al poveştii: „Cam pre aci ajunsese cu povestea bisoceanul meu, când deodată auzirăm, la spatele nostru, o detunătură

de puşcă urmată de un *Donner-Wetter-Saperment*!" (*Ibidem*: 250) şi reveniri la basmul bisoceanului: „– Bine zici, bădiţă, îi răspunsei, negreşit că trebuie să mi-l spui tot, daca aşa este. Dar stăi! Unde rămăseseşi? ... Pare că începuseşi a îndruga o şiretenie de lighioane ca cea din hora dezgovelei: Ursul cu cercei/ umblă după miei,/ Lupul cu cimpoi/ umblă după oi..." (*Ibidem*: 254). Prin crearea suspansului, cititorul este invitat şi ademenit să continue aventura în interiorul cărţii și să umple golurile. Surprinzând această metodă de fragmentare a discursului, Mihaela Mancaş (1983: 105) afirmă că „relatarea care cuprinde fragmente povestite de un personaj reprezintă un tip compoziţional bazat pe dezvoltarea exacerbată, până la abuz a replicii. Fiecare dintre aceste replici poate constitui, la rândul ei, cadrul pentru o nouă naraţie completă, având prezente toate formele de enunţ (relatarea indirectă şi directă, dialogată sau monologată), iar aceste situaţii concretizează perfect tipul narativ reprezentat în folclor și preluat de literaturile culte, numit naraţie ‹‹*à tiroirs*››". Prin îmbinarea acestor naraţiuni cu unele întreruperi specifice stilului odobescian, autorul reuşeşte să-i menţină în sfera lecturii pe acei cititori care ar putea fi plictisiţi de exprimarea savantă şi de intertextualităţile care nu lămuresc, ci adâncesc profunzimea mesajului. Astfel, cultivarea prozei fragmentare poate fi o soluţie la democratizarea literaturii din secolul al XIX-lea, la pătrunderea, în sfera rostirii, a unui public pestriţ, cu o competenţă culturală, de cele mai multe ori, insuficientă pentru a gusta scriitura lui Odobescu.

Concluzii

Lucrarea de față și-a propus evidențierea relației dintre autor și cititor, în opera lui Alexandru Odobescu – *Pseudo-Kynegetikos,* precum și problema receptării unui text savant, ironic și autoironic, care-și surprinde cititorii prin intertextualitățile abundente și prin fragmentaritatea stilului. Opera literară supusă analizei noastre necesită o lectură modernă, un cititor competent și avizat. În contextul adecvării discursului la publicul secolului al XIX-lea, autorul simte nevoia de a-l instrumenta, în permanență, pe cititorul modest, care ar putea fi bulversat de forma și conținutul insolit al cărții și ar fi tentat să abandoneze lectura.

BIBLIOGRAPHY

Anastopoulos, Françoise-Susini, 1997, *L'écriture fragmentaire. Définiton et enjeux*, Paris, Edition Presses Universitaires de France;
Barthes, Roland, 1994, *Plăcerea textului*, Traducere de Marian Papahagi, *Postfaţă* de Ion Pop, Cluj-Napoca, Editura Echinox;
Constantinescu, Pompiliu, 1982, *Scrieri,* 6, Bucureşti, Editura Minerva;
Eco, Umberto, 1991, *Lector in fabula*, Traducere de Marina Spalas, Bucureşti, Editura Univers;
Georgescu, Paul, 1967, *Polivalența necesară*, București, Editura pentru Literatură;
Mancaş, Mihaela, 1983, *Limbajul artistic românesc în secolul al XIX-lea*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică;
Macé, Marielle, 2011, *Façons de lire, manières d'être*, Paris, Éditions Gallimard;
Negoițescu, Ion, 1973, *Idealul estetic al omului: Odobescu*, în „Argeș", Nr. 3;
Odobescu, A. I., 1961, *Scene istorice. Câteva ore la Snagov. Pseudo-cynegeticos*, Bucureşti, Editura pentru literatură;
Rancière, Jacques, 1998, *La parole muette: essai sur les contradictions de la littérature*, Hachette littératures;
Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, 1999, *Conversația: structuri și strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, București, Editura All
Șerban, Geo, 1970, *Al. Odobescu epistolier*, în „Tribuna", Nr. 30;
Titieni, Livia, 2007, *Défis du fragment*, Cluj-Napoca, Editura Limes.

THE FANTASY OF SENSES

Cosmina Andreea Roşu
PhD. student, University of Piteşti

Abstract: The fantasy is the human mind's quality of inventing forms, relations, properties and new actions different from the ones linguistically perceived and described in real life. The fantasy probes the senses at all levels. In Dimitrie Anghel's poetry the olfactory is emphasized, the fragrance representing the gate to the human consciousness. A certain fragrance can activate very old memories and hidden emotions more intense than images or sounds. It is memorable and dominant; it generates reverie or evocation and opens to a cosmic view, thus stimulating and animating fantasy.

Keywords: fantasy, symbol, synaesthesia, fragrance, olfactory.

În scrierile lui Dimitrie Anghel fantazia depășește limitele în care se încadrează alți poeți din perioada respectivă și atinge sfere pe care însuși poetul le creează utilizându-și imaginația la cote maxime.

Conform ediției a II-a a DEX[1], FANTEZÍE, *fantezii*, s. f. este definit precum: 1. Capacitate omenească de a crea noi reprezentări sau idei pe baza percepțiilor, a reprezentărilor sau ideilor acumulate anterior; *p. ext.* imagine produsă de această facultate; imaginație; reverie. ♦ Spec. Imaginație specifică unui creator (în artă, literatură, știință etc.). ♦ Produs al imaginației; plăsmuire, născocire. 2. Gust, înclinare, dorință ieșită din comun, ciudată (a cuiva). 3. Compoziție muzicală instrumentală de formă liberă, având un caracter de improvizație și de virtuozitate. [Var.: (rar) *fantasíe, fantazíe* s. f.] – Din fr. *fantaisie*.

Astfel,*fantezie* (fr. *fantaisie*, gr. *phantasia*) este imaginația, facultatea de a crea liber, de a produce imagini mai mult sau mai puțin concordante cu realitatea. În genere, e sinonimă cu invenția, ficțiunea. Lumea reprezentată în artă este *fictivă*, *imaginară*, nu reală. Principiul invenției există și în *Poetica* lui Aristotel. Acolo însă, ficțiunea, fantezia, trebuia să fie, totuși, o imitație a realității. În teoriile romantice, *fantezia*, *imaginația*, devine total liberă de realitate, de unde preferința romanticilor pentru basm, o specie populară integral fantastică. „Prin fantezie (sau fantazie) este desemnată capacitatea artiștilor de a inventa, de a crea pe tărâmul artei, de a crea/re-crea lumi în planul ficțiunii"[2] afirma Ion Pachia Tatomirescu.

Fantezia este calitatea minții umane de a inventa forme, relații, proprietăți și acțiuni noi, deosebite de cele întâlnite în realitatea percepută și descrisă lingvistic. Unii filozofi precum David Hume nu acorda fanteziei umane capacitatea de a inventa noutăți absolute, ci doar de a modifica într-o anume proporție obiectele și procesele reale, percepute sau memorate, prin diferite combinații ingenioase. În această perspectivă fantezia este o deformare, o amplificare, diminuare sau combinare între componente împrumutate din percepția sau practica individuală ori colectivă. Dar există și puncte de vedere conform cărora fantezia poate depăși realitatea construind forme, calități și funcții noi, neidentificabile în natură, imposibil de apărut în afara acțiunii creative umane.

Depășirea normalității, a obișnuitului, a posibilului limitat, ori a imposibilului momentan, se realizează numai fantazând, numai construind mental proiecte de forme și

[1] *DEX*, Ed. Univers enciclopedic Gold, București, 2009, p. 381
[2] I. Pachia Tatomirescu, *Dicționar estetico-literar, lingvistic, religios, de teoria comunicației*, Ed. Aethicus, Timișoara, 2003, p. 191

funcții care depășesc puterile omului și se adresează viitorului, fantezia fiind condiția creației în orice domeniu.

Se identifică cel puțin două laturi ale fanteziei, una conceptual creativă și una cultural creativă. Fantezia conceptuală organizată logic, încearcă să construiască ipoteze și teorii moderante cantitativ de realitate, imaginând și realizând diferite observații, experiențe, sau interpretând inovator informații disponibile.

O parte a fanteziei conceptuale este orientată către creația științifică, către asamblarea de teorii formale sau calitative, capabile să explice cauzal diferite segmente și procese ale realității. Altă latură a fanteziei abordează creația tehnologică, a imaginării diferitelor unelte și servicii performante. Dar mai există și fantezia fără limite și condiționări logice, a artei, a totalității artelor, iar aceasta are un rol la fel de important în viața umană ca și fantezia genezei științelor și tehnologiilor.

Din cele mai vechi timpuri omul a fantazat, a proiectat și oferit semenilor personaje, situații și evenimente noi, încercând pe această cale să își depășească propria condiție, să își învingă temerile, să fie puternic întâi în gând, pentru a încerca apoi să fie puternic și în realitate. Întreaga afectivitate umană așteaptă noutatea minții pentru a se trezi la viață, pentru a-și explora și satisface enormul potențial de implicare pasională.

Criticul englez John Middleton Murry a definit fantezia ca o analiză perspicace, care oscilează perpetuu între cinism și egotism.

Cel care a vorbit prima dată publicului românesc și a introdus termenul *fantezist* este Ovid Densusianu într-unul din cursurile sale ținute la Universitate.

Poeții francezi ai primei jumătăți a secolului al XX-lea se autointitulează *fantezişti*. Paul-Jean Toulet este considerat a fi precursorul și *părintele* poeziei *fanteziste* avându-i adepți pe tinerii Jean-Marc Bernard, Jean Pellerin, Francis Carco, Tristan Dereme – pseudonimul lui Phillipe Huc –, Leon Verane, Phillipe Chabaneix.

Ion Pillat motivează implicarea acestora în curentul *fantezist* datorită tinereții lor „care explică sufletul primăvăratic, minunata frăgezime poetică a unei opere care, în însăși titulatura sa, înțelege să reprezinte tocmai atributul cel mai neaoș al vârstei autorilor ei: fantezia”[3]. Tinerețea exuberantă, dar spiritualizată, gustarea vieții din plin de la contemplarea unui peisaj până la suferința pentru o iubire pasageră, a oferit o „poezie nouă și tradițională totodată, foarte îndrăzneață ca fond, foarte măsurată ca formă, în același timp o poezie echilibrată și avântată, care, grație armoniei sale firești, putea pretinde un loc la soare”[4].

De această dată autorii nu se supun unei școli cu reguli stricte și discipline comune (nu este vorba de o mișcare amplă precum simbolismul), cu dogme literare sau cu o artă poetică voit inovatoare. Simbolismul căuta în muzică o aliată în lupta cu mișcarea parnasiană a cărei poezie devenise prea didactă și prea rece, descriptivă și logică, după cum observa Paul Valery.

La început de secol XX barul discret înlocuise cafeneaua gălăgioasă, ceea ce semnifica o întreagă revoluție sentimentală și literară. Un critic al vremii a lansat ideea delimitării poeziei acelei perioade în două mari categorii: poezia cafenelei și poezia barului (Leon Verane numește ultimul său volum de versuri *Bars*).

Ca o reacție față de excesele simbolismului, parcă în joacă și inconștient, din dorința de a conserva poeticul național, au făcut front comun poeți precum: Jean Moreas (șeful mișcării), Charles Maurras (teoreticianul ei), Ernest Raynaud, Maurice du Pessys, Jean de la Tailhede, Emmanuel Signoret. Aceștia nu formează propriu-zis o școală cu un program rigid admirând vreun șef literar sau sau având un crez poetic absolut, ci, mai degrabă, se ghidează după același ideal, aceleași visuri și glorie literară.

[3] I. Pillat, *op.cit, ed. cit.*, p. 256
[4] Idem, p. 258

În jurul anului 1912, Tristan Dereme utilizează pentru prima dată termenul *fantezişti* pentru această grupare de poeți care se fac remarcați în publicații precum *Les Facettes* sau *Le Divan*. Mișcarea are răsunet în cercurile literare restrânse din Franța. Marele public nu este foarte interesat deoarece beneficiază de alte atracții ale vremii precum cinematograful, poeții au avantajul conceperii unor versuri valoroase și al implicării depline construind rime doar pentru cunoscători, pentru cei avizați. Au astfel satisfacția de a crea fără a urmări elogii și *fantezişti* încep prin a-și dedica unul altuia creațiile fiind „cântăreții propriului suflet”[5]. Caracterul devine intim prin excluderea publicului: „Poeții, ca și matematicienii, pot trăi, deci, în absolut, nefiind tulburați de contingențele succesului public, chiar relativ. (...) Astfel, fantezиștii nu formează o școală literară, ci o activă și tânără prietenie în jurul unui cult comun pentru o poezie foarte vie și modernă”[6] în care se unesc armonios măsura luminoasă și forma armonioasă a sufletului latin și a versului francez.

Revista *Les Facettes* scoasă de Verane are un rol foarte important în afirmarea mișcării fanteziste franceze al cărui reprezentant fervent este Tristan Dereme care „îmbracă cu inspirația sa un câmp variat și înflorit”[7].

Ion Pillat surprinde savoarea poeziei fanteziste. În opinia lui *fantezиștii* se inspiră din tradiție: pe de o parte din Villon, La Fontaine și Nerval, pe de altă parte din poeții satirici minori, dar și din Horațiu și Catul (și alți elegiaci latini).

Fantezиștii au simțul măsurii și al armoniei, spirit pur, armonie ușoară, senzualitate spirituală, zâmbet trist și dulceață amară, un sentiment bine măsurat; iubesc natura, femeia și vinul cu o voluptate păgână; au spirit de autoanaliză. Însă această poezie prinde „tocmai fiindcă se străduia să fie nouă cu orice preț. (...) Îndrăznesc paradoxul, numai aparent, de a spune că o poezie nu poate fi internațională, adică interesantă pentru celelalte popoare, decât în măsura în care se realizează național, în măsura în care ajunge să redea valabil și pentru alții adâncimile propriului său suflet etnic, cu toate armoniile sale specifice”[8].

Una din culmile poeziei moderne este considerată *Les Contrerimes* a lui Toulet din 1921 (asemenea poeziei *Correspondances* a lui Baudelaire) – în care întâlnim catrene compuse din versuri de 8 și 6 picioare încrucișate normal, dar rimând anormal în contratimp (*abba*). Se inspiră din *Stanțele* lui Moreas. Este evidentă atitudinea catolică față de păcat, cu influențe baudelairiene, sentimentul morții este omniprezent în plăcerile vieții, sentimentul de deșertăciune inspirat de Toulet. Acest poet, fumător de opiu ca și Baudelaire, era considerat „prea fantezist ca să se intereseze de soarta operei sale”[9], elogia epicurismul și proiecta armonizarea omului cu natura: „Stoicismul lui Moreas învață fiorul voluptos al frumuseții păgâne, pe când epicurismul poeziei lui Toulet descoperă, sub învelișul senzual al plăcerii, spiritul ascetic”[10]. Poezia lui Toulet este foarte concentrată, pe când lirica lui Dereme este înzestrată și cu păcatul abundenței. Este spontană, îndrăzneață și grațioasă în expresie, are o rară eleganță naturală, cu un ritm impecabil și rime muzicale, cu „un spirit galic și atic în același timp”, cu contraasonanțe, este „prototipul însuși al fanteziei lirice”[11]. Dereme a fixat legile *contraasonanței*: consoane fixe, vocale schimbătoare care dau o muzicalitate specifică (*cedre – clepsydre, amer - dormir*).

Philippe Chabaneix are o poezie plină de farmec, o formă perfectă și cu o rară luciditate în care cântă doar iubirea în elegiile și romanțele care reprezintă „antinomia

[5] Idem, p. 260
[6] Idem, p. 259
[7] Idem, p. 283
[8] Idem, p. 261
[9] Idem, p. 270
[10] Idem, p. 266
[11] Idem, p. 283

amorului modern"[12] din care Ion Pillat consideră că poemul „*Les Quatre Saisons* rezumă, în grația lui, elegiacă și frivolă, tot sufletul Fanteziei"[13].

„Fanteziștii se scrutează mereu, se judecă în mod lucid"[14], abordează teme clasice precum: monotonia existenței, timpul inexorabil. La aceștia melodia interioară este însuși sufletul versului.

Pellerin are o „poezie tare ce nu se teme de scabos și chiar de trivial în satiră, dar, în schimb, de o turburătoare suavitate în elegie. Poezie nouă care nu se sfiește să cânte cu expresiile cele mai tehnice invențiile mari ale secolului"[15], cu o „senzualitate fină, culori ușoare de pastel, poezie de noctambul dezamăgit în ceasul îndoielilor de sine"[16]. Carco „se luptă cu nălucirile și strigoii trecutului său"[17].

Fantezia sondează simțurile la toate nivelurile. În textele lui Dimitrie Anghel se reliefează olfactivul, mireasma reprezentând poarta spre conștiința umană.

Multe studii au demonstrat că un anumit miros poate activa amintiri foarte vechi și emoții ascunse, cu o mai mare intensitate decât imaginile sau sunetele.

Nou-născutul intră, cu prima respirație, într-o relație inseparabilă cu purtătorul vieții omenești, energia vitală, numită de indieni Prana. Toate organele respiratorii reprezintă porți de intrare către conștiință și către întreg organismul, către cele mai sensibile părți ale sale. Datorită căii directe pe care nasul o are spre organele respiratorii, acesta este considerat poarta spre conștiința umană, fiind primul simț care se dezvoltă complet la copii. De asemenea, este poarta ce înlesnește drumul mirosului, cel care oferă informația cea mai minuțioasă și mai exactă decât oricare alt organ senzitiv. Organul olfactiv este situat în galeria cea mai dosnică și cea mai înaltă din cavitatea nazală, mirosul putând pătrunde la o inspirație adâncă ce străbate câmpul olfactiv în care se află receptorii cu cei mai fini cili. În concepția indienilor, Prana, energia vitală luată prin respirație, și, în general, substanțele aromatice activează cilii, iar aceștia trimit semnale nervoase către creier și, de acolo, prin centrii nervoși din coloana vertebrală și prin sistemul vegetativ până la fiecare celulă a organismului. Traiectoriile impulsurilor nervoase obținute prin respirație și miros ating cortexul olfactiv ajungând apoi la sistemul limbic, regiunea creierului care este centrul motor al emoțiilor și al comportamentului emoțional. Deoarece zonele olfactive ale creierului se află în apropierea celor care stochează memoria și emoțiile, cele două zone se influențează reciproc. Emoțiile și amintirile se află într-o strânsă relație cu mirosul, de aceea miresmele plăcute sunt importante pentru noi, căci pot deschide porți către secretele unor dimensiuni adânci ale existenței umane.

În lirica angheliană miresmele ademenesc spre o dăruire spre viață, iar prin aceasta către o deschidere cosmică. Astfel, stimulează și însuflețesc fantezia. Cu cât mirosul este mai plăcut, cu atât amintirea se impregnează mai adânc, energia vitală devenind mai puternică.

Imaginarul lui Dimitrie Anghel pulsează de realitate și de biografie proprie în primul volum de versuri, însă, prin înstrăinarea eului liric se deplasează către irealitate, către fantazie care umple spațiul imaginar al poemelor, îndeosebi în al doilea volum. Discursul liric al poetului mizează pe sugestie, simbol, senzație.

În poeziile lui D. Anghel mireasma acaparează simțirea răsfrângându-și puterea „după ploaie", „Peste-ntunericul acestei nopți dulci și pline de mistere" (G: 11) potențează treptat până la apogeu: „naiva florilor urgie", o luptă pentru supremația aromei volatilizată în

[12] Idem, p. 286
[13] Idem, p. 287
[14] Idem, p. 271
[15] Idem, p. 276
[16] Idem, p. 278
[17] Ibidem

noapte peste întreg spațiul care „miroas-a dragoste și-a moarte.// Miroas-a moarte și-a iubire (...)// Acoperind din nou grădina cu-ntunecatele-i mistere” (G: 12). „Dulcea mireasmă” va deține ulterior și atribute originale: „Nu-i miros de floare, nici vrajă, ci-i dorul,/ Ce-l ia pretutindeni cu el călătorul” (F: 54) în ciuda încercării de evadare sinonimă aici cu uitarea.

Memorabilă și dominantă este mireasma cu puterea sa generatoare de reverie sau evocare: „– Biruitor până acuma domnește singur busuiocul” (G: 11) conferind o notă mistică, religioasă: „Ca o biserică miroasă seninul cucerit o clipă” (G: 12) învăluind atmosfera de fantazare: „vântu-i bălsămat și dânsul” (G: 13).

Vântul este purtător de „solii mirositoare” (G: 25), până și moartea dobândește miros: „Un miros trist de roze, ce mor pe crengi uitate” (G: 25). Și Hamlet reacționează la miros înțelegându-i și acceptându-i chemarea. Deseori mirosul este insinuat prin simpla apariție a unor plante/ flori: mărgăritar/ lăcrămioare, dafin/ laur, busuioc. Este prezent în momentele fericite, dar și în ultimele clipe ale Narcisului: „Asemeni unui suflet de moarte dezlegat,/ Un blând parfum în aer ușor s-a strecurat/ (...) plutind pân-în târziu” (F: 34), persistând dincolo de viață, în amintire.

Lumina alternează cu întunericul, de obicei sub pecetea senzorialului provocat de olfactiv: „Și-n mine, când e întunerec și când se face iar lumină” (G: 13); până și vântul este „bălsămat”. Eul liric este supus corespondețelor, iar somnul „sub paza unei feregi” conduce la fantazare cu un „gând mâhnit” alungat de lumina solară. Coexistența contrariilor face ca unul dintre termeni să se remarce prin surmontarea celuilalt, recunoscând perpetua oscilare între cele două regimuri ale imaginarului, concepții mistice, două aspecte ale aceluiași principiu universal.

Sunt remarcabile imaginile olfactive în care sunt surprinse miresmele florilor din grădină, înzestrate astfel cu un limbaj propriu (contrastul dintre mireasma puternică a crinului, de exemplu, și cea modestă a gherghinei).

Retrăind, uneori, vârsta copilăriei fericite alături de mama sa, omul matur contemplă din amintiri peisajul floral de la conacul familiei, înregistrat atât vizual, cât și olfactiv. Dincolo de evocarea copilăriei se surprind acorduri triste care au, de asemenea, o explicație biografică.

În *Tovarăşilor mei* Ofelia este amintită pentru inconfundabilul gest cu care a fost „zvârlită” „comoara florilor culese în câmpul trist al nebuniei...” (G: 27) spre satisfacția Herei, „vergină duioasă”, care tinde către nemurire și pentru care „mor imperii și cad cununele de aur”. Eternitatea este reprezentată „numai |de| cununele de foi de laur” (G: 27) prin sensibilizarea olfactivului la nivelul senzorialului uman.

Valorile muzicale ale prozei lui D. Anghel sunt evidente în *Fantome* și mai discrete în celelalte creații. Acestea se remarcă prin timbrul scăzut al confesionalului, mai puțin prin procedeele analizabile precum decorurile de vis și efluviile olfactive vagi care conturează atmosfera de taină, magică, propice invocării *fantomelor*.

BIBLIOGRAPHY

Anghel, D., *Versuri și proză*, Ed. Albatros, București, 1989;
Anghel, D., *Poezii și proză*, Ed. Andreas Print, București, 2010;
Aristotel, *Metafizica*, traducere de Andrei Cornea, Ed. Humanitas, București, 2001;
Boia, L., *Pentru o istorie a imaginarului*, Ed. Humanitas, București, 2000;
Boldea, I., *De la modernism la postmodernism*, Ed. Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2011;
Bote Marino, L., *Simbolismul românesc*, Ed. pentru Literatură, București, 1966;
Călinescu, G., *Istoria literaturii române*, Ed. Semne, București, 2003;

Constantinescu, P., *Scrieri IV*, Ed. Minerva, București, 1970:
Cioculescu, Ș., *Dimitrie Anghel*, Ed. Publicom, București, 1945;
Dimitriu, C., *Tratat de gramatică a limbii române*, II, *Sintaxa*, Institutul European, Iași, 1999;
Dina, A.T., *Structura limbajului poetic la Ion Pillat*, Ed. Universitaria, Craiova, 2013;
Dorcescu, E., *Poetica non-imanenței*, Semănătorul Ed. on-line, București, 2008;
Golopenția-Eretescu, S., Mancaș, M., *Studii de istoria limbii române literare*, Ed. pentru Literatură, București, 1969;
Grupul μ, *Retorica generală*, Ed. Univers, București, 1974;
Istrate, G., *Limba română literară. Studii și articole*, Ed. Minerva, București, 1970;
Micu, D., *Literatura română în secolul al XX*-lea, Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000;
Pachia Tatomirescu, I., *Dicționar estetico-literar, lingvistic, religios, de teoria comunicației*, Ed. Aethicus, Timișoara, 2003;
Sasu, A., *Dicționarul biografic al literaturii române*, vol. I, Ed. Paralela 45, Pitești, 2006;
Schöffer, N., *La théorie des miroirs*, Beldbord, Paris, 1982;
Streinu, V., *Versificația modernă*, Ed. pentru Literatură, București, 1966;
Vianu, T., *Arta prozatorilor români*, Ed. 100+1 Gramar, București, 2002;
Zamfir, M., *Poemul românesc în proză*, Ed. Minerva, București, 1984.

FROM THE PSEUDOJURNAL TO THE SANATORIUM JOURNAL ANTON HOLBAN-MAX BLECHER

Alina-Mariana Stîngă (Zaria)
PhD. student, University of Pitești

Abstract:One of the most spectacular expression formulas of the Romanian inter-war novel is the confessional literature, felt as an "immediate" link between reality and fiction. The biographical species are classified, depending on the nature of the discourse, in memoirs, autobiography, intimate diary, autobiographical novel, biographical essay and even antimemoirs. Of these, the journal is an aesthetic formula based on the accurate recording of events and experiences, while the distance between the time of production and the written record is minimalised. For Anton Holban, the authenticity represents, beyond a new literary convention, a sine qua non condition of literary existence. The Holbanian correspondence is impregnated by the vibration of life, as the need for direct communication is revealed, whereas the obsession of death completes a tragic picture in which the characters are struggling in suffering, and their inner crawl is thoroughly analysed. Under the sign of existential tragedy there is also the work of Max Blecher, the writer who became the "great sick" of the Romanian literature. He develops in his novels an obsession of disease as a landmark of an epic universe close to surrealism. The intensity and drama of feelings place the Blecherian novels in the interwar authenticist prose.

Keywords: confessional literature, journal, correspondence, obsession with illness and death, reality-dream

Una dintre formulele de expresie cele mai spectaculoase ale romanului românesc interbelic este *literatura confesivă*, resimțită ca un liant „imediat” între realitate și ficțiune. Conținutul confesiv al textelor ficționale și nonficționale conturează „spațiul autobiografic” descris de Philippe Lejeune. Indiferent de formula pe care o alege (memorii, autobiografie sau jurnal), autorul își asumă rolul de martor al evenimentelor, structurate în două „pacte”: cel cu istoria, încheiat de memorialist și cel autobiografic susținut de autobiograf și de diarist (autor de jurnal).[1]

Literatura confesivă își are originile în romanul antic, M. M. Bahtin identificând în evoluția romanului principalele variante ale genului romanesc: „*romanul încercării (ramura hagiografică, confesională, de probleme și de aventuri – până la Dostoievski și în zilele noastre), romanul de ucenicie și de formare, în special cu ramura lui autobiografică, romanul satiric de moravuri*”[2].

Formele autobiografice, ca punct de plecare în literatura confesivă, sunt considerate „forme ale conștiinței publice a omului”[3] canalizate pe două tipuri de structură: tipul energetic, bazat pe conceptul aristotelian conform căruia esența umană este forță activă („energie”) și tipul analitic, la baza căruia se află „o schemă cu rubrici precise, în care se atribuie materialul biografic”[4]. Primului tip îi corespund scrierile lui Plutarh, iar cel de-al doilea tip este reprezentat de Suetoniu.

[1] Philippe Lejeune, *Pactul autobiografic*, Ed. Univers, București, 2000, pg. 11-16
[2] M. Bahtin, *Probleme de literatură și estetică,* Ed. Univers, București, 1982, pg. 236
[3] Idem, pg. 357
[4] Idem, pg. 359

Speciile biograficului se clasifică, în funcție de natura discursului, în memorii, autobiografie, jurnal intim, roman autobiografic, eseul biografic și chiar antimemorii. Dintre acestea, jurnalul este o formulă estetică bazată pe consemnarea exactă a evenimentelor și trăirilor, fiind atenuată distanța dintre momentul producerii și cel al consemnării în scris. Etimologia cuvântului *jurnal* derivă din franțuzescul „jour" provenit din latinescul „diurnalis". Azi, este evidentă preferința pentru denumirea de „diarism", consacrată de Eugen Simion, preluată din limba engleză, de la termenul „diary".

Jurnalul, ca formă de confesiune, ar trebui să respecte un „pact al secretului", idee afirmată de Jean Rousset[5], dar acest fapt ar fi condus la lipsa acestui tip de creație.

După cum afirma Eugen Simion, „*jurnalul este o expresie a singurătății individului. Marea și mica singurătate",* iar „*diariștii sunt amanți ai solitudinii.*[6]Deși recunoaște vocația feminină (Virginia Woolf, Simone de Beauvoir, Anaïs Nin, Alice Voinescu), criticul român are viziunea superiorității masculine (Stendhal, Benjamin Constant, Samuel Pepys, Gide, Tolstoi, Jünger, Eliade.) De altfel, tentația jurnalului s-a manifestat atât în cultura europeană, dar și în spațiul românesc, urmând specificul perioadei interbelice: de la Camil Petrescu la Mircea Eliade, de la Anton Holban la Max Blecher sau Mihail Sebastian. De multe ori, chiar corespondența și confesiunile acestor scriitori, în formă brută sau oarecum stilizată, devin material artistic și surse de inspirație pentru romane ce au marcat evoluția literaturii române.

Diaristul, după cum constata și Gheorghe Glodeanu, conștientizează vulnerabilitatea scriiturii în oglindă: încercând să-și descifreze condiția, el trebuie să depășească dificultățile acceptării. „*Jurnalul intim românesc are o istorie și un statut aparte"* și *„nu întâmplător clasificările vehiculate în alte literaturi nu sunt operante și în literatura noastră."*[7]

Pe de altă parte, jurnalul trebuie considerat a fi literatură sau, cel puțin, un alt fel de literatură, depășind viciile sale organice: *contingența subiectivă, neesențialitatea obiectivă* și *neautenticitatea*[8], iar în funcție de vocația diaristică se identifică și o multiplă motivație a ținerii unui jurnalul: rolul de *aide-mémoire*, cunoașterea de sine, dovadă că spiritul devine conștient că „este", tragismul, amorul, motivul estetic etc. Totodată, Alain Girard, în lucrarea *Le journal intim et la notion de personne* (Paris, 1963), descoperă patru funcții ale jurnalului: psihoterapeutică, etică, estetică și religioasă.

În încercarea de a atribui jurnalului un statut literar, Eugen Simion aduce în discuție o clasică dihotomie: modelul stendhalian (stilul Léautaud) și modelul flaubertian (stilul Jünger). Dacă primul se bazează pe spontaneitate, autenticitate, anticalofilie, sinceritate, căutând *scriitura aventurii*, cel de-al doilea model respectă stilul frumos, elaborat, nespontan, într-o *aventură a scriiturii*[9].

Indiferent că se pune în discuție opera literară bazată pe ficțiune sau cea a notației nonficționale, conceptul la care se raportează ambele este cel de *sinceritate*. În prima, autorul încearcă să reconstituie simbolic realul pentru a obține impresia de verosimilitate, în timp ce în al doilea tip diaristul redă un adevăr trăit, încercând să creeze o „minciună credibilă". În sfera creației ce reconstituie realitatea prin redarea faptului trăit pot fi încadrate și corespondența lui Anton Holban, reunită sub titlul *Pseudojurnal*, sau ultimul roman al lui Max Blecher publicat postum, *Vizuina luminată*, fiecare dintre ele cu specificitatea ei.

a) ***Pseudojurnalul* lui Anton Holban**

[5] Jean Rousset, *Le lecteur intime. De Balzac au Journal,* Librarie Jose Corti, 1986, pg. 142
[6] Eugen Simion, *Ficțiunea jurnalului intim* vol I, *Există o poetică a jurnalului intim*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2001, pg. 15
[7] Gheorghe Glodeanu, *Narcis în oglinda fermecată. Metamorfozele jurnalului intim în literatura română*, Ed. Tipo Modova, 2012, pg. 52
[8] Eugen Simion, *Ficțiune jurnalului intim* vol I, *Există o poetică a jurnalului intim*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2001, pg. 33-34
[9] Idem, pg. 92

Pentru Anton Holban, autenticitatea reprezintă, dincolo de o nouă convenție literară, o condiție *sine qua-non* a existenței literare. Corespondența holbaniană este impregnată de vibrația vieții, căci se descoperă nevoia unei comunicări directe: scriitorul corespondează și se destăinuie prietenului său, Ion Argintescu, după cum Sandu, eroul său, se confesează celorlalte instanțe.

La Holban, obsesia morții completează un tablou tragic, în care personajele se zvârcolesc în suferință, iar zbuciumul lor interior este analizat cu minuțiozitate. Într-una dintre scrisorile adresate lui Ion Argintescu, el recunoaște: *„Singurul lucru care mă preocupă cu adevărat este moartea sub toate formele ei”*. Însăși existența lapidară a celui ce-a fost nepotul lui E. Lovinescu stă sub semnul iminenței, pentru că se stinge brusc din viață, la doar 35 de ani, în urma unei banale operații de apendicită.

Într-o altă scrisoare adresată aceluiași „Nelu” (23 aprilie 1923), Holban își definește viziunea asupra literaturii - *„Pentru mine, literatura nu e grea; numai mă transcriu”*- ilustrând o ecuație literară simplă: autorul declină orice vocație a scrisului, pentru a ascunde, de fapt, o conștiință artistică superioară. Interesul pentru amănunt, tonul confesiv, disecarea realității pentru a extrage esențialul sunt valențele operei holbaniene, atât în romane, cât și în corespondență, devenită un „dosar” existențial bazat pe transcriere nemijlocită și anticalofilă.

Epistolele lui Holban sunt autentice pagini de jurnal, oferind o cheie în descifrarea sensului unor romane precum *Jocurile Daniei* sau *O moarte care nu dovedește nimic.* Poveștile de viață urmăresc același traiectorii: vărul lui Holban, Puiu Lovinescu, moare la Balcic, tratat de pneumonie, deși se îmbolnăvise de meningită; Vicky, personaj al romanului *Ioana*, moare la Cavarna tot pentru că nu i se poate stabili un diagnostic.

Corespondența, actele și confesiunile lui Anton Holban apar într-o ediție îngrijită de Ileana Cartea și Nicolae Florescu sub denumirea *Pseudojurnal*, dezvăluind procese-verbale ale conștiinței și sufletului. Fără a-și propune realizarea unui jurnal propriu-zis, ca formulă literară, Anton Holban expune o radiografie a eului, dar și a etosului interbelic prin intermediul epistolelor, al notelor de lectură sau al lucrărilor inedite. Gheorghe Glodeanu surprindea evoluția amiciției prin trecerea de la formula de adresare *Domnule Argintescu* la *Dragă Nelu.* Adept al autenticității, Anton Holban își proiectează scrierile pe baza propriei experiențe de viață: *„Eu scriu numai ceea ce am remarcat personal, astfel că nu mi-e frică de reminiscențe străine, oricât de departe ar putea merge comparația.”*[10]

De fapt, în opera holbaniană se întrepătrund două experiențe fundamentale care oferă variabilele unei opere profunde: Erosul și Thanatosul, după cum la Camil Petrescu întâlnim dragostea și războiul. Dacă Eugen Simion considera jurnalul drept o expresie a singurătății, scrisorile lui Anton Holban reprezintă calea de a sonda zone profunde ale conștiinței, pendulând între dorința de a se confesa și obsesia declarată a morții.

În *Pseudojurnal* există patru secțiuni ale corespondenței, fiecare plasată sub semnul unui motto sugestiv: I (15.II.1911-13.IX.1929 secțiune definită prin preocuparea pentru moarte *„Singurul lucru care mă preocupă cu adevărat este moartea sub toate formele ei”*); II (29.XII.1929-31.XII.1932: *„Sunt experiențe nostalgii din cari nu uiți nicio idee, cu toate că ești impregnat. Eu nu uit nimic.”*); III (6.I.1933-21.IV.1935: *„Dacă aș fi mai sănătos, am impresia că aș fi mai fericit. Nici leafa ni-mi permite boli capricioase”*); IV (14.V.1935-12.I.1937: *„nu dorm, nu pot merge și vorbi cu oamenii. Restul mi-e egal. Literatura mea mi-a devenit perfect indiferentă”*). Traiectoria literară urmează destinul sinuos, moartea și boala devenind substanța unui epic ce transcende realitatea.

Frământările autorului sunt surprinse și transmise prin corespondență: Holban i se plânge prietenului său Argintescu de faptul că este acuzat de „neglijențe”, pentru că „toți îi

[10] Adriana Istrăuan, *Anton Holban sau „transcrierea” biografiei în operă,* „Nord literar” nr. 11-12, nov.-dec.2010

învinovățesc stilul”[11], iar pentru a da naștere unei capodopere precum *O moarte care nu dovedește nimic* a îndurat 5 ani de suferință și travaliu. Inclusiv în *Testament literar*recunoaște: *„poate părea ciudat că scriu cu atâta băgare de seamă și îmi scapă totuși atâtea neglijențe (…) poate uneori e numai vina mea că n-am răbdare până la capăt”*.[12]

Pasiunile lui Holban, muzica și călătoriile, creionează portretul unui sensibil și visător suferind: *„o călătorie are același efect ca și muzica: vibrez fără contenire”*[13].

Tonul confesiv se regăsește în *Testament literar*, un act literar de o importanță estetică și critică deosebită, o mărturisire a crezului artistic holbanian. Anton Holban realizează o distincție între romanele sale: dinamic - static. Dacă *O moarte care nu dovedește nimic* este un roman dinamic, *Ioana* este un roman static; în primul, „*jocul transformărilor interioare stârnește atât observația personajului martor, cât și atenția cititorului, participanți deopotrivă la jocul introspecției”*[14], pe când cel de-al doilea „*obligă atât autorul, cât și cititorul «a rămâne înlăuntrul oamenilor» în zona de adâncime a stărilor sufletești”*.[15] Această deosebire conduce și la o disociere a tipului de lector: cel mediocru *care va prefera dinamicul*, deoarece „*curiozitatea lui va fi satisfăcută”*[16] rămânând în exteriorul faptelor și cititorul care nu consideră literatura doar un „divertisment”, fiind interesat de *static*, pentru că „*este o artă care prezintă garanții de adevăr”*.[17]

Referitor la condiția jurnalului intim, Anton Holban, dornic de a scrie „numai secrete personale”, consideră ca fiind plictisitoare o prezentare exclusiv cronologică a evenimentelor. Se simte nevoia unei „confuzii”, a sugestiei, după modelul simbolist al lui Stephan Mallarmé: *a sugera, iată visul!*. Jurnalul, chiar dacă inițial nu a fost scris pentru a fi făcut public, trebuie refăcut *„căci nu poți oferi lectorului o sută de pagini și pe care să scrie același lucru: am așteptat o scrisoare de la iubita mea. Combini, dai la o parte, subliniezi o seri de procedee care, pentru cei care caută o oglindă exactă a vieții, poartă numele de trișare.”*[18]. Metoda, însă, trebuie să fie imperceptibilă, *„să nu se observe”*, creând astfel impresia de veridic.

Pentru Anton Holban, finalul ambiguu al unui roman generează vibrație cititorului. Acesta poate continua acțiunea creativă a scriitorului prin lectura interpretativă: *„acel ultim rând trebuie să fie ușor confuz, să lase impresia că acțiunea continuă mai departe, să obsedeze și după lectura cărții”*[19]. Se încadrează astfel direcției stabilite de Umberto Eco, care în studiul *Lector in fabula* distinge între textele *închise* și cele *deschise.* Dacă în primul tip de text modul de exprimare va fi pe înțelesul tuturor, în cel de-al doilea tip (*opera aperta*) este necesară o sagacitate asociativă din partea cititorului, care va continua prin propria conștiință literară.

Finalul „deschis” îi conferă autorului impresia de viabilitate a creației sale, aceasta continuând să trăiască prin supremația misterului ce nu se dezleagă odată cu sfârșitul lecturii.

Mirajul sincerității și al autenticității sunt declarate de Holban într-o manieră simplă, ca o sinteză a întregii sale opere: „*Am spus: am vrut să mă prezint cât mai adevărat. Nu mai cred în* arta pentru artă. *Viața e prea scurtă și prea grea pentru ca să faci astfel de*

[11] Anton Holban, *Pseudojurnal,* ed. îngrijită de Ileana Cartea și Nicolae Florescu, Ed. Minerva, București, 1978
[12] Anton Holban, *Testament literar*, Ed. Eminescu, București, 1985, pg. 13
[13] Idem, pg. 189
[14] Dorin Ștefănescu, *Reflecții în sepia. Arta imaginii la Anton Holban și Max Blecher”,* Ed. Tracus Arte, București, 2007, pg. 9
[15] Idem, pg. 117
[16] Anton Holban, *Testament literar*, Ed, Eminescu, București, 1985, pg.6
[17] Idem
[18] Idem pg. 12
[19] Idem

sacrificii"[20]. Este o justificare a predilecției pentru literatura „brută", neprelucrată, fără mari podoabe stilistice, o literatură confesivă, a trăirii și a experienței.

b) **Max Blecher –** ***jurnal de sanatoriu***

Sub semnul tragismului existențial se regăsește și opera lui Max Blecher, scriitorul care a devenit „marele bolnav" al literaturii române[21]. Trăind doar 29 de ani, captiv în propriul corp, sub o carapace de ghips, Max Blecher dezvoltă în romanele sale o obsesie a bolii, ca reper al unui univers epic apropiat de suprarealism. Scrisorile către Sașa Pană conțin declarații de tip suprarealist, ce ar putea fi considerate drept veritabile manifeste blecheriene: „*Irealitatea și ilogismul vieții cotidiene nu mai sunt de mult pentru mine vagi probleme de speculație intelectuală: eu trăiesc această irealitate și evenimentele ei fantastice. […] Idealul scrisului ar fi pentru mine transpunerea în literatură a înaltei tensiuni care se degajă din pictura lui Salvador Dali […]. Exploziile să se producă între pereții odăii, și nu departe între himerice și abstracte continente*"[22].

„*Tot ce scriu a fost cândva adevărat"*, mottoul care precedă romanul *Vizuina luminată,* este confesiunea unui singuratic, parcă predispus tentației jurnalului. Și la Blecher, corespondența cu Geo Bogza și Mihail Sebastian i-a alinat izolarea, constituind un document de o valoare incontestabilă prin care autorul concret se transpune la nivelul unui „eu" narator.

Ca și la Anton Holban, și la Max Blecher faptul trăit devine sursa scrierii, iar trilogia „a trăi - a simți - a scrie" domină acțiunile scriitorului: „*ieri toată ziua am fost nespus de trist și n-am izbutit să scriu nici măcar un rând" (Roman, 5.V.1938)*[23].

Intensitatea și dramatismul trăirilor încadrează romanele blecheriene în proza autenticistă interbelică, purtând titluri simbolice: *Întâmplări din irealitatea imediată* reprezintă o inventariere a crizelor, oferind o viziune neobișnuită asupra lumii; *Inimile cicatrizate* reprezintă o metamorfoză a eroului, Emanuel, dintr-un bolnav „amator" într-un bolnav „profesionist"[24], iar *Vizuina luminată* este o analiză lucidă nu a exteriorului, ci a interiorului fizic uman.

Subintitulat „jurnal de sanatoriu", acest roman scris în 1938 (publicat în 1971), îmbină ficțiunea cu realitatea într-o manieră tipic suprarealistă, în care autorul își cunoaște bine corpul. Conținutul „persoanei" de dincoace de „piele" este redat lumii prin formula estetică a jurnalului ținut de personajul-narator. Însemnările din sanatoriu stau sub semnul ambiguității voite: „*este cred același lucru a trăi sau a visa o întâmplare și viața reală cea de toate zilele este tot atât de halucinantă și stranie ca și cea a romanului. Dacă aș vrea, de exemplu, să definesc în mod precis în ce lume scriu aceste rânduri, mi-ar fi imposibil".*[25]

Poate același prefixoid folosit pentru corespondența lui Holban *pseudo* (*pseudojurnal de sanatoriu*) ar fi fost potrivit și pentru romanul lui Blecher al cărui subtitlu este derutant, deoarece nu însumează niște însemnări propriu-zise. El pare situat între două repere, identificate de Eugen Simion în analiza jurnalului intim: *le dedans* (interiorul) și *le dehors* (exteriorul), păstrând o permanentă confuzie realitate-vis. Este evident faptul că, pentru Max Blecher, trăirea se definește între „dincoace" și „dincolo" de pleoape, pentru că distincția între vis și realitate este aproape anulată, aspect constatat de Dorin Ștefănescu: „*nici nu mai*

[20] Idem, pg. 6-7
[21] Gheorghe Glodeanu, *Poetica romanului interbelic,* Ed. Ideea Europeană, ed. a II-a, București, 2007, pg. 271
[22] Adrian G. Romila, *Max Blecher și jurnalul cavernei*, rev. *Melidonium,* 21 aprilie 2012
[23] *Max Blecher, „Mai puțin cunoscut"*, ediție întocmită de Mădălina Lascu, prefață de Ion Pop, ed. Hasefer, București, 2000, pg. 62
[24] Tibor Hergyán, *Confesiunea în romanul românesc interbelic*, Giula, 2013, pg. 186
[25] Max Blecher, *Vizuina luminată*, Ed. Art, București, 2009, pg. 155

există moment, ci in-diferență temporală și spațială, ceea ce apare afară apare și ca imagine mentală, interiorul reflectând cu fidelitate exteriorul."[26]

Păstrat în manuscris timp de 30 de ani de către Saşa Pană și proiectat ca parte dintr-o „trilogie a bolii", după cum mărturisea autorul într-o epistolă către Geo Bogza, *„romanul este o meditație asupra sensului vieții, punând în valoare – rând pe rând – un șir de lumini mai degrabă decât o desfășurare de acțiuni."*[27]. Realitatea sanatoriului este o realitate a bolii, iar notațiile personajului-narator, fără a constitui un jurnal propriu-zis, sunt fragmente ce recompun, ca într-un puzzle, faptul trăit autentic, experimentat direct. Când moare cineva, într-o altă parte un personaj își aprinde țigara, pentru că *„nu este nicio diferență între lumea exterioară și cea a imaginilor mintale"* afirmă personajul narator; este un „*eu*" *ocupat de viață! Care știe că viața e și boală, că boala e încă viață"*[28].

Universul bolii și al sanatoriului, dominat de grotesc, de gândaci și viermi, de șoareci și corbi, devine un spațiu al claustrării, la fel ca în cavoul lui Bacovia, un *centrum mundi* în care se anulează diferența dintre „înăuntru" și „în afară".

Critica literară a abordat diferit, de-a lungul timpului, opera blecheriană, dar concluzia unanimă a fost că ea trebuie analizată în întregime (*Întâmplări din irealitatea imediată, Inimi cicatrizate* și *Vizuina luminată*). Dacă în primul roman, confesiunea directă constituie „*atmosfera proprie scrisului lui Blecher*[29]", celelalte două au fost încadrate drept *jurnale de sanatoriu* (*Inimi cicatrizate* – un jurnal ținut de un personaj delegat de autor, iar *Vizuina luminată* – declarat autobiografic). Narațiunea la persoana întâi și însușirea formulei narative a jurnalului intim asigură legătura între primul și ultimul roman, însă „*toate cărțile lui Max Blecher vorbesc de niște lucruri trăite de către autor, adică dezvăluie niște experiențe autentice prin dramatismul lor, transformându-se în veritabile «reportaje»sufletești."*[30]

Și tot prin intermediul jurnalului, de această dată cel al lui Mihail Sebastian, prietenul de-o viață al lui Max Blecher, se pune diagnosticul unei existențe copleșitoare, matrice a unei opere de o autentică valoare. Pe 5 iunie 1938, la puțin timp după moartea lui M. Blecher, Sebastian surprindea în *Jurnal* valențe cutremurătoare: „*Mă gândeam nu la moartea lui, care a fost în sfârșit îndurătoare, ci la viața lui, care mă cutremură. Era o suferință prea mare pentru a primi o compasiune, o tandrețe. Puțin străin a rămas mereu băiatul ăsta, care, în atrocea lui durere, trăia ca într-o altă lume. Niciodată n-am putut avea față de el un mare elan, o totală deschidere. Mă speria puțin, mă ținea departe, ca la porțile unei închisori, în care nu puteam pătrunde, din care nu puteam ieși. Îmi spun că aproape toate convorbirile noastre aveau ceva stingherit, ca și cum le-am fi avut într-un «parloir». Și după ce ne despărțeam, unde se întorcea el? Cum era acolo unde se întorcea el?".*[31]

Personajul-narator al romanului *Vizuina luminată,* o voce deghizată a autorului, s-a retras într-o lume a oniricului, în care visul are aceeași consistență ca și realitatea, realul și fantasticul fiind într-un permanent melanj, ce amintește de atmosfera kafkiană. Romanul suprimă categoriile real-persoană-timp, constituind un veritabil document sinusoidal al disjuncției realitate-vis. Fragmentele de jurnal de sanatoriu au o singură structură de organizare, în „ficțiune" sau „vis". În rest, orice altă formulă estetică este anulată,

[26] Dorin Ștefănescu, *Reflecții în sepia. Arta imaginii la Anton Holban și Max Blecher",* Ed. Tracus Arte, București, 2007, pg. 296
[27] Idem pg. 290
[28] Idem, pg. 316
[29] Apud Ada Brăvescu, *M. Blecher – un caz de receptare problematic și spectaculos,* Ed. Tracus Arte, București, 2011, pg. 95
[30] Gheorghe Glodeanu, *Poetica romanului interbelic,* Ed. Ideea Europeană, ed. a II-a, București, 2007, pg. 277
[31] Mihail Sebastian, *Jurnal, 1935-1944*, text îngrijit de Gabriela Omăt, Ed. Humanitas, București, 1996, pg. 164

nerespectând canoanele unui jurnal sau ale unui document autobiografic, devenind o „vizuină" a trupului și spiritului.

BIBLIOGRAPHY

Bahtin, M.M. *Probleme de literatură şi estetică,* Ed. Univers, București, 1982
Blecher, Max *Vizuina luminată*, Ed. Art, București, 2009
Brăvescu, Ada *M. Blecher – un caz de receptare problematic şi spectaculos,* Ed. Tracus Arte, București, 2011
Cernat, Paul *Modernismul retro în romanul românesc interbelic*, Ed. Art, București, 2009
Comarnescu, Petru *Între estetism şi experenţialism. Două fenomene ale culturii tinere româneşti*, rev. *Vremea*, nr. 220. 10 ian 1932
Crohmălniceanu, Ovid *Literatura română între cele două războaie mondiale* (vol. *Proza*), Ed. pt. lit., 1967
Glodeanu, Gheorghe *Narcis în oglinda fermecată. Metamorfozele jurnalului intim în literatura română*, Ed. Tipo Modova, 2012
Glodeanu, Gheorghe *Poetica romanului interbelic,* Ed. Ideea Europeană, ed. a II-a, București, 2007
Hergyán, Tibor *Confesiunea în romanul românesc interbelic*, Giula, 2013
Holban, Anton *Pseudojurnal,* ed. îngrijită de Ileana Cartea și Nicolae Florescu, Ed. Minerva, București, 1978
Holban, Anton *Testament literar*, Ed. Eminescu, București, 1985
Istrăuan, Adriana *Anton Holban sau „transcrierea" biografiei în operă,* rev. *Nord literar,* nr. 11-12, nov.-dec.2010
Lejeune, Philippe *Pactul autobiografic*, Ed. Univers, București, 2000
Max Blecher, „Mai puţin cunoscut", ediție întocmită de Mădălina Lascu, prefață de Ion Pop, ed. Hasefer, București, 2000
Micu, Dumitru *În căutarea autenticităţii*, vol.II, Ed. Minerva, București, 1994
Mușat, Carmen *Romanul românesc interbelic. Dezbateri teoretice, polemici, opinii critice,* Ed. Humanitas, 2004
Petrescu, Camil *Amintirile colonelului Grigore Lăcusteanu şi amărăciunile calofilismului*, vol. *Teze şi antiteze,* Ed. Cultura Națională
Petrescu, Camil, *Noua structură şi opera lui Marcel Proust*, în *Teze şi antiteze* Ed. Cultura Națională
Piru, Al. *Istoria literaturii române de la început până azi,* ed. Univers, București, 1981
Romila, Adrian G. *Max Blecher şi jurnalul cavernei*, rev. *Melidonium,* 21 aprilie 2012
Rousset, Jean *Le lecteur intime. De Balzac au Journal,* Librarie Jose Corti, 1986
Sebastian, Mihail *Jurnal, 1935-1944*, text îngrijit de Gabriela Omăt, Ed. Humanitas, București, 1996
Simion, Eugen *Ficţiunea jurnalului intim* vol I, *Există o poetică a jurnalului intim*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2001
Ștefănescu, Dorin *Reflecţii în sepia. Arta imaginii la Anton Holban şi Max Blecher",* Ed. Tracus Arte, București, 2007
Șuluțiu, Octav *Autentic şi estetic*, rev. *Axa,* nr. 1, 1 ian 1934

WITH AND ABOUT THE '80S GENERATION, IN THE '80S

Diana Sofian
PhD. student, University of Botoşani

Abstract:We propose a brief review of the opinions about the generation, "hot", without revisions, regroups, distances ... This is because, on the one hand, Petru Cimpoesu was included by Gh. Crăciun and Viorel Marineasa in the anthology Generation '80 in the short prose published in 1998 and, on the other hand, because the first critical remarks on the prose writer are made in the framework of concepts that have also undergone successive delimitations and transformations.
We therefore consider it necessary to (self) characterize the prose of the generation which, unwittingly, also includes Cimpoesu.

Keywords: Generation '80, short prose, interviews, self-considerations

Petru Cimpoeşu este privit/numit, de către publicul mai mult sau mai puţin avizat, drept revelaţia literaturii române de după 1989. şi, o dată lansat acest calificativ, prozatorul este preluat cu entuziasm de critica tânără începând cu 2001, anul apariţiei romanului Simion liftnicul. Roman cu îngeri şi cu moldoveni. Puţini dintre aceşti tineri critici au amintit, însă, că, încă de la debut, scriitorului Petru Cimpoeşu i se recunoaşte valoarea siguranţei unui ton particular, în afara concertului susţinut în formaţie strânsă de către colegii de generaţie (obţine chiar de la debut, în 1984, un premiu literar, cel al Editurii Junimea, pentru volumul de proză scurtă Amintiri din provincie). Un an mai târziu, într-o recenzie făcută romanului Firesc (1985). În paginile *României literare* din 14 noiembrie 1985, Valeriu Cristea atrage atenţia asupra particularităţii prozei sale: „Dintre tinerii prozatori, mai puţin cunoscutul şi mai puţin răsfăţatul Petru Cimpoeşu mi se pare unul dintre cei mai interesanţi, mai exact spus, din cei mai dotaţi pentru roman, capabil, poate, chiar, de marea performanţă."

Tot pe atunci (ţinând cont că, după amar-resemnata mărturisire a autorului, cartea ar fi trebuit să apară încă din 1985), volumul de proză scurtă este remarcat şi de Radu G. Ţeposu în a sa *Istorie tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, în care pune accent pe articulaţiile naraţiunilor, ireproşabile, generatoare de un stil în primul rând alert şi precis: „Cele dintâi fraze care deschid volumul de debut, Amintiri din provincie (1983), par smulse dintr-o operă perfectă: observaţie rapidă a gestului esenţial, detaşare, impetuozitate de relatare. Maturitatea povestirilor nu lasă să se întrevadă nici un semn al tatonării"(p.207).

Cariera era, după cum se vede, trasată, prozatorului nemairămânându-i decât să o confirme. Ceea ce, la aproape 30 de ani de la debut, se poate constata: celor două cărţi scrise în perioada de dinainte de '89 le-au urmat alte trei romane ca trei etape esenţiale în devenirea autorului: Erou fără voie, 1994, Povestea Marelui Brigand, 2000, Simion liftnicul. Roman cu îngeri şi cu moldoveni, în 2001. Ultima carte apărută, Nouă proze vechi. Ficţiuni ilicite, este, ca şi cea cu care a debutat, un volum de proze scurte, dintre care, conform mărturisirilor autorului, primele nouă trebuiau să apară în 1987, la Editura *Cartea Românească*, sub titlul Caii de curse sau cursele de cai, iar cele din a doua secţiune au fost deja publicate în revistele literare postdecembriste. Să mai adăugăm că fiecare dintre ele a fost premiată. Unele chiar şi peste hotare, după traducerile în limbile ungară, polonă, cehă, croată, italiană, germană, sârbă, spaniolă.

Scriitor de succes, deci, cu o recunoaştere constantă pe parcursul carierei. Cu toate acestea, întreţinute şi de interviurile autorului sau de articolele publicate în presa literară

actuală, persistă o nedumerire şi o nevoie mereu reluată de confirmare a valorii sale iniţiale, precum şi a distanţei – câtă şi cum este – faţă de „generaţia ’80”. Pe de o parte, pentru că autorul însuşi, în repetate rânduri, ia distanţă faţă de curentul optzecist, pe de altă parte, pentru că, spre deosebire de cenacliştii evidenţiaţi de presa vremii, el era de două ori outsider: provincial, simplu „băiat de la Bacău”(cum se autocaracterizează în 2007, într-un interviu pentru Radio Cluj), „scriitor din provincie, adică un fel de proletar literar”(trei ani mai târziu, în *România literară*), care învaţă scrisul de unul singur, întrucât pregătirea şi profesia de inginer petrolist îl scot în afara tiparelor cenaclului junimist sau lunedist. *Ex-centric* şi marginalizat prin nepromovare („mai puţin cunoscutul şi mai puţin răsfăţatul” spunea Valeriu Cristea) se declară, într-un interviu inclus în lucrarea de licenţă a Alexandrei Zotrescu, a nu fi propriu-zis un optzecist, mai mult, nu pune mare preţ pe ideea de forţă a generaţiei: „o mişcare literară pornită pe bâjbâite din mediul universitar bucureştean, la începutul anilor’80, şi susţinută de profesorii de la Universitatea din Bucureşti (în primul rând, Nicolae Manolescu şi Ov.S.Crohmălniceanu). Ce s-a întâmplat în restul ţării a fost un ecou, un reflex sau o formă de aderenţă. Deşi sunt solidar cu mulţi dintre optzecişti, nu mă consider un scriitor optzecist, deoarece am fost mai tot timpul singur, am trăit în provincie, nu am frecventat cenaclurile optzeciştilor, nu m-am luat după reţetele lor, am scris cum m-a dus capul. Relaţiile mele cu scriitorii optzecişti au început să se înfiripeze abia după ce debutasem editorial. Nu exclud să fi funcţionat între noi ceva asemănător afinităţilor elective, un anumit tip de sensibilitate comună, dar ideologia optzecistă, „textualismul” sau „postmodernismul românesc” mi-au rămas străine.”

Ne propunem o scurtă trecere în revistă a opiniilor despre generaţia optzecistă, emise „la cald”, fără revizuiri, regrupări, distanţări…Aceasta pentru că, pe de o parte, Petru Cimpoeşu a fost inclus de Gh. Crăciun şi Viorel Marineasa în antologia Generaţia’80 în proza scurtă, apărută în 1998 şi, pe de altă parte, pentru că primele remarci critice asupra prozatorului se fac în cadrele unor concepte care, şi ele, au suferit delimitări şi transformări succesive.

Considerăm, prin urmare, necesară o (auto)caracterizare a prozei generaţiei care, vrând nevrând, îl include şi pe Cimpoeşu: ea a fost realizată în prefaţa celor doi autori care au editat antologia amintită: „…în acest context diversionist, orientat spre temele şi genurile mari, a existat la începuturile anilor ’80 o neaşteptată explozie a unei literaturi de texte scurte care a ştiut să surprindă, în tipare cu o mare forţă de convingere, esenţa cotidianului şi imaginarului societăţii româneşti. Tinerii debutanţi […] scriau o proză de dimensiuni reduse, prea puţin atentă la modele stilistice ale momentului, situată undeva între speciile consacrate (schiţă, povestire, nuvelă) şi o totală deschidere a discursului spre noi forme de abordare a realului. Tradiţia şi inovaţia îşi dădeau mâna într-o sinteză *sui generis*, prin integrarea şi resemantizarea unor moduri retorice preexistente dar şi prin pastişă, parodie, intertextualitate şi îndrăzneala unor noi explorări de limbaj. S-a vorbit la începutul deceniului trecut despre un adevărat reviriment al prozei scurte româneşti, şi asta pe bună dreptate […] Realitatea românească dobândise brusc o altă imagine. Se privea altfel, se scria altfel. Senzaţia de noutate era incontestabilă. Curajul experimental al unor autori era remarcabil. Tinerii prozatori se ocupau în scrisul lor de altceva decât de temele prozatorilor consacraţi ai zilei.”

În aceleaşi pagini, distanţarea de scriitorii momentului, preocupaţi de „romanul obsedantului deceniu”, se realizează prin caracterul căutat de insolit şi originalitate: „…noutatea aceasta nu era pur şi simplu o naturală formă de prospeţime. Era vorba mai degrabă despre o noutate căutată la modul deliberat, afişată programatic, prin delimitare de prozatorii generaţiilor anterioare încă foarte activi în epocă. În discuţie era o nouă formă de raportare la real, teoretizată ca atare atât de criticii tineri ai momentului, cât şi de scriitori”.

Mizele acestei noi literaturi sunt evidenţiate la nivel tematic, stilistic, procedural: în primul rând, nu e tezistă. În al doilea rând, nu afişează pretenţia marilor teme, gravelor demonstraţii, ori a pledoariilor pentru o cauză sau alta dintre marile obsesii care bântuiau, simptomatic, conştiinţele vremii. Însă, deşi concentrată, la nivel de laborator al textului, asupra mecanismelor acestuia, proza optzecistă nu pierde din vedere, spune autorul, angajarea în problematica existenţei, cu observarea subtilă a nuanţelor banalului cotidian şi cu explorarea sufletelor pierdute într-un mut anonimat.

Pregătirea universitară, accesul la preocupările occidentale în materie de semiotică şi semiologie, filozofie a limbajului şi gramatică generaţionistă, determină o nouă înţelegere a conceptului de text (literar) şi a raportării literaturii la real/realitate: „Uneori spiritul parodico-ludic şi gravitatea raportării la real sunt în proza scriitorilor optzecişti atât de bine întrepătrunse, că textul devine o realitate autonomă, un fel de maşină de produs ficţiuni dezvăluite cu onestitate şi fără orgolii demiurgice chiar în momentul producerii lor. De aici şi suspiciunea faţă de limbaj, încercarea de a scrie altfel, ocolind bolile endemice ale discursurilor curente, literare şi neliterare. Miza autorilor de proză scurtă a fost la noi, în anii ’80, autenticitatea şi nu adevărul. Sau dacă a fost vorba de adevăr, acesta a fost un adevăr mărunt, imediat verificabil în cotidian prin valenţele sale umane repetabile, şi nu adevărul emfatic al viziunilor omnisciente de tipul istoriografiei triumfaliste”.

Mai puţin radical şi lărgind unghiul de abordare, însă mai atent la definirea exactă a termenilor, Radu G. Ţeposu va fi încercat, la rândul său, un „portret de grup al artiştilor la tinereţe”, în capitolul introductiv al scrierii domniei sale. Amintim aici observaţiile cu privire la viziunea textualistă a optzeciştilor, datorită caracterului lor de contemporaneitate cu procesualitatea fenomenului. Aşa cum subliniază Al. Cistelecan în prefaţă, deşi amânată de condiţii vitrege, cartea lui Radu G. Ţeposu îşi asumă riscul de a prinde „ivirea generaţiei ’80 încă din faza potenţialităţii, în strict hazard auroral”.

Într-o primă ordine de idei, criticul atrage atenţia asupra faptului că naratorul omniscient pierde teren, atât la nivelul credibilităţii, cât şi al interesului pe care ar putea să-l suscite perspectiva sa: „Imaginea lor de atoateştiutori ne lasă reci, fiindcă, tocmai prin acest exces de informaţie arogantă, realitatea îşi pierde creditul, devenind suspectă. Efectul de real, care vine acum pe alte căi, trebuie să joace însă întotdeauna rolul actului de identitate pentru realism; fără el, prozatorii se amăgesc în cronici facile şi trecătoare.[…] Înainte de a fi deci o chestiune de obiect al observaţiei, realismul e, în primul rând, una de perspectivă narativă, de emancipare a poeticii. Spune-mi cu ce ochi priveşti, ca să-ţi spun cine eşti!”(p.17)

Criticul nu întârzie să noteze schimbarea de perspectivă şi de ţel a noilor scriitori, în raportul autor-cititor: „pentru a produce iluzii în cititor, prozatorul trebuie să şi le suprime pe ale sale. Efectul de real trebuie să fie şi unul de scriitură.”, generat de „viziunea textualistă, în cel mai înalt grad culturală, asupra prozei pe care autorii anilor ’80 o vor profesa metodic, conştient şi programatic”. Clarificările conceptuale au în vedere accepţiile occidentale de ultimă oră: „Textul e, deopotrivă, transcendenţă şi imanenţă, producere de sens şi autoreflectare. […]Lumea a devenit, iată, un text infinit şi orgolios, fiind ea aşa dintotdeauna. Realismul e, prin urmare, o iluzie culturală în care se închid şi transcendenţa viziunii şi imanenţa scriiturii.”

În observaţia că tinerii prozatori l-ar fi descoperit pe Caragiale, Radu G. Ţeposu este urmat până astăzi, în exegezele care se fac asupra generaţiei sau asupra scrierilor actuale ale membrilor acesteia. În spiritul caragialian, ei vor cultiva, la nivelul scriiturii, ironia, sarcasmul, complicitatea, ambiguitatea, pastişa şi parodia, prin faptul că, în complicitate cu cititorul, naratorii şi personajele utilizează deliberat un registru parodic. Ceea ce ne situează în intertext, în mod implicit sau explicit (prin citat), făcând din naraţiunea lor un teritoriu al livrescului şi al culturii.

În sfârşit, criticul se grăbeşte triumfător să desemneze achiziţiile conceptuale din semiologia narativă drept victorii în planul expresiei: „Textualismul […] a devenit o realitate incontestabilă.[…] pe de o parte, viziunea unui text infinit, care e universul însuşi şi care se desfoliază ca un palimpsest, pe de alta, exerciţiul conştient al scrierii, procesul producerii de sens[…] de la semiologi şi semioticieni au preluat: funcţia ludică a scriiturii…, producerea conştientă a sensului în simultaneitate cu procesul constituirii textului…, preeminenţa conştiinţei structurale asupra celei semantice…, posibilitatea denunţării ideologiei prin gândirea lucidă a formei şi a mecanismelor textuale…, pragmatismul scriiturii […] pulverizarea graniţelor mimesisului, împingând la limita lui extremă jocul ficţiunii.”(p.34). astfel că, dacă realul şi reflectarea acestuia în conştiinţa artistică îşi pierd ingenuitatea, într-un amestec eterogen de stiluri şi viziuni, aceasta este oarecum recuperată în planul strict al discursului, care este conştient de mecanismele sale. Gradul de stăpânire a diversitatea stilistică va avea rolul de a crea această unitate: „Ştiu să ţină bine în mână convenţiile, să le persifleze şi să le modeleze, cunosc psihologia lecturii, orizontul de aşteptare al cititorului, ies în întâmpinarea lui sau îi deturnează intenţiile[…] saturează pagina de erudiţie pe care o şi denunţă, speculează funcţiile povestirii, schimbând imprevizibil registrele, parodiază toate structurile genului.” De altfel, ideea fusese enunţată cam în aceiaşi termeni de unul dintre teoreticienii de bază ai postmodernismului, ca teză a ruperii omogenităţii: „Eclectismul, care, după Jean-François Lyotard, ar reprezenta gradul zero al culturii generale contemporane, confuzia deliberată a temelor *înalte* cu cele *umile*, intertextualitatea, colajul, livrescul, bricolajul, aluzia culturală sunt forme de recuperare, în plan artistic, a totalităţii. Pe toate le uneşte spiritul ironic, mod de a refuza canonizarea textului, dogmatizarea lui, de a-l menţine într-o permanentă stare de virtualitate, demontându-i, pe parcursul constituirii, toate mecanismele care l-ar putea constrânge.”(p.34)

Ajungem astfel la „Dumnezeul postmoderniştilor”, în acelaşi timp „calul lor troian”: ironia, denumită astfel de Radu G. Ţeposu îşi va exercita, la nivelul noii scriituri, o funcţionalitate multiplă: de a refuza canonul şi exclusivismele, cu aerul acceptării ingenue a părerii tuturor, fără a face un pas înapoi în rostul său critic şi retoric, suprimând ingenuitatea, astfel că „Toate iluziile postmodernilor, dacă există, sunt de natură textuală, ţin de tehnică, de elaborare. Spiritul e însetat de ficţiune, de ficţiunea care ştie că e un produs al literei, pentru că nicio iluzie nu mai poate fi satisfăcută prin coborârea în real cu inocenţă.”(p.65)

În finalul acestei puneri în gardă, criticul atrage atenţia asupra modului cum trebuie înţeleasă intertextualitatea postmodernistă, care nu e acelaşi lucru cu instituirea, prin acelaşi procedeu, a lumii borgesiene ca unicitate textuală. conştiinţa artistică, exhibându-şi îmbibarea de cultură, aree drept consecinţă metaliteratura: „Literatura postmodernă a înţeles, în sfârşit, că trebuie să se rupă cu mentalitatea păguboasă, de extracţie religioasă, care sugera o altă lume, o altă viaţă. Viaţa e ceea ce trăim noi. Restul e literatură.” (p.67)

În economia acestui capitol, am considerat necesare, pentru clarificarea dintru început a aspectelor definitorii ale generaţiei ’80, observaţiile lui Mircea Nedelciu, conţinute în interviul pe care îl acordă, lui Andrei Bodiu, în spaţiul revistei „Interval”, cu un an înaintea morţii sale. Ultimele, dar nu cele din urmă (dimpotrivă, arogându-şi pe bună dreptate primatul delimitativ) clarificări asupra textualismului şi postmodernismului, aşa cum au fost, apar, în cel mai curat spirit postmodernist, într-o lumină (auto)ironică, blândă şi sarcastică în acelaşi timp, demontând sau alinând orgolii .

Totul pare a fi început de la „tratatul lui Wittgenstein”: „…ca un ingredient nou în magma asta în care intra şi *Tel-quel* şi cunoştinţele noastre de lingvistică teoretică, de semiologie, şi în contextul acesta s-a născut expresia *a textua*, care n-are nici o legătură cu textualismul, dar mai târziu a fost pusă în legătură. Iova va avea o întreagă teoorie: *textuare, a textua*, ceva ce înseamnă mai degrabă a transcrie, a pune pe hârtie anumite trăiri ale

persoanei care sunt atât intime cât şi culturale, şi a încerca să laşi textul să se creeze, lăsând aceste influenţe să străbată liber spre el, cu mare acribie artistică, cu fraze cât mai scurte, (aici e influenţa lui Wittgenstein) , complete, imposibil de schimbat un cuvânt din ele…un fel de exerciţiu al brevilocvenţei şi al concentraţiei textului"

Înarmaţi cu aceste cunoştinţe şi încercând o închegare teoretică personală, cei ce aveau să fie numiţi optzecişti fac primele încercări literare cu o miză precisă: „Ne interesa textul ca performanţă în sine, nu conţinutul lui dezvăluit, lucruri din astea. Astea dacă le poţi face mai târziu, după ce ajungi la o stăpânire a textului de un anume nivel. Nu voiam să scriem la întâmplare şi ne interesa foarte mult coerenţa formală a textului, cât de performant este nivelul lingvistic."

Descoperind conceptele, le încearcă limitele: „Noi am studiat cu atenţie textualismul francez, dar în nici un caz nu mi s-a părut că este ceva ce ne-am bucura foarte mult să-l preluăm". în urma degringoladei conceptuale produse, Nedelciu încearcă o clarificare: „Cei ce folosesc cuvântul textualism, ori habar nu au ce este textualismul, ori vorbesc aiurea. Termenul a rezistat până a apărut postmodernismul."

Schimbarea de direcţie de după '89 se datorează unei duble limitări: pe de o parte, limitelor orizontului de receptare a publicului, pe de altă parte, limitelor scriitorilor în a percepe linia acestui orizont: „ne-am aflat în faţa unui public care nu ştia ce vrea. Nu poţi să descifrezi cererea unui public de literatură în condiţiile de după 89. şi va dura până se vor pune în funcţiune măsuri de audimetrie. Şi atunci te rezumi la experienţa personală, şi începi să încerci să o trăieşti şi să o transcrii revenind la conceptul de textuare, sperând că drumul tău va semăna cu al altor conştiinţe şi deci în felul acesta recreezi un public. I-am văzut pe cei câţiva care au început să scrie după '89 şi aproape fiecare şi-a continuat un filon care era relativ secundar în ce făcuse până atunci. O raportare filosofică nouă a unui artist dintre optzecişti, faţă de lumea postdecembristă, încă nu am văzut."

BIBLIOGRAPHY

1. Valeriu Cristea , *Petru Cimpoeşu*, Revista România Literară, 14 noiembrie, 1985.
2. Radu G. Ţeposu, *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*,ediţia a II-a, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002, p.207.
3. Petru Cimpoeşu, *Povestea Marelui Brigand – primul roman românesc postmodernist*, interviu acordat pentru Radio Cluj, Noiembrie 2001, prin telefon de la Bacău.
4. Petru Cimpoeşu, *Centrele de influenţă şi Daciada literară*, în *România literară*, Nr 36, 29.10.2010.
5. Petru Cimpoeşu, *Interviu* anexat la lucrarea de licenţă a Alexandrei Zotrescu, *Petru Cimpoeşu: subminarea postmodernismului din interiorul canonului literaturii postmoderne*, p.28.
6. Gheorghe Crăciun, Viorel Marineasa, *În loc de prefaţă*la *Generaţia'80 în proza scurtă*, Bucureşti, Editura Paralela 45, 1998, p. 10-11.
7. Al Cistelecan, *Postmodernismul bovaric*, prefaţă la *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, ediţia a II-a, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002, p.III.
8. Mircea Nedelciu, interviu acordat lui Andrei Bodiu în revista „Interval", 1998.

COMIC CON ROMANIA 2018. STATISTICAL DATA

Adrian Nicolae Cazacu
PhD. Student, ASE, Bucureşti

Abstract: Recent events took place last month in Bucharest. I'is about an anime eventcalled Comic con, and enterested a lot of young people, anime fans, who participated at this manifestation. To participate to this event, one must dress like his favorite personage, so almost every one must obtain his costume. I thought it of interest to analyse this event, from the practical point of view, to see what are the dificulties in aquisitioning their costumes, the way in which the anime fans find out about this event, but mostly,what is the impact of the event on the anime products market.

Keywords: anime, culture, survey, cosplay event, market

Introduction

Japanese animation called "anime" gave rise to several cultural events, which we call "anime culture." With the increasing popularity of anime, this culture has spread globally, with an important presence in Romania at present, and thus creating a market for its products. This culture has a global impact, the anime being the source of inspiration for Hollywood writers, an eloquent example being Matrix, also for the gaming industry, and the music industry. Notable in this latter case is the music duo tATu, whose choreography and some compositions have been inspired by anime, used Japanese words and anime-style sequences. There was even an anime project called "Paragate", in which the two tATu protagonists would appear drawn as anime characters.

One of the most important anime cultural events is Cosplay, which is the anime fans' activity to dress up as their favorite characters and also to interpret them. This activity requires the purchase or manufacture of their costumes.

In Romania, anime themed cultural events take place annually, including Cosplay, as well as events with richer, more comprehensive themes, including the anime, to which its fans are present. One of these events is Comic Con, where both the cosplay of anime characters and the sale of anime and manga products are made.

1.

The present study is based on a new survey conducted by the author(ANNEX), addressed to an eterogen group of **90** respondents, who participated at the online discussion related to the latest anime event, which took place in Romania, namely Comic con, 2018. This event gathered fans in Eastern Europe, at Bucharest, ROMEXPO, during the 18-20 may. We shall expose the items and make some statistical appreciations.

2. Developping the analyse

ITEM_1. Have you been informed by Comic Con 2018 through Facebook?

Statistics

		announcement	data
N	Valid	2	2
	Missing	0	0
Mean			**45.00**
Median			**45.00**
Mode			11[a]

FACEBOOK	OTHER SOURCES
79	**11**
87,8%	**12,2%**

Table no. 1. The way of information about the event
Source: statistical survey conducted by the author

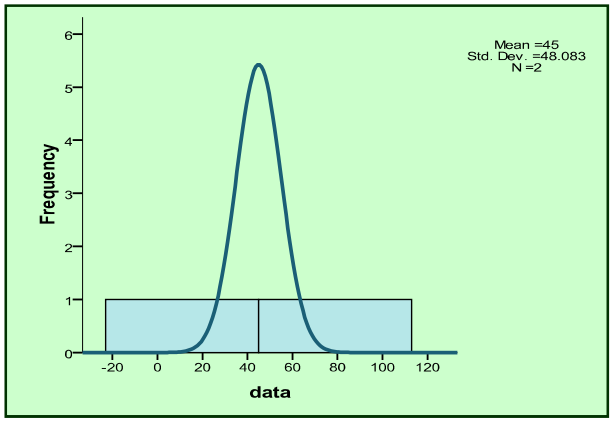

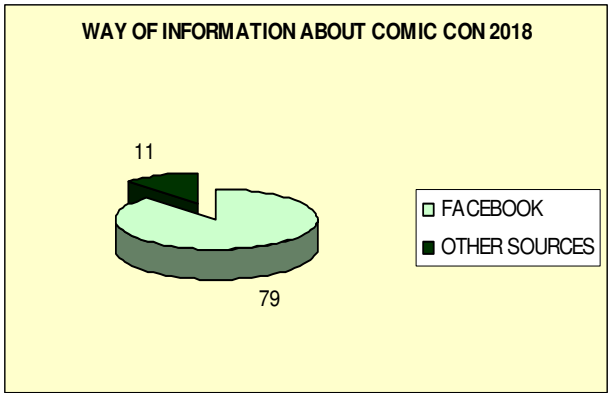

a) **b)**

Figure no. 1 a) The frequences histogram; b) The absolut frequences pie graphical representation

The frequency graph and the result of the descriptive statistics demonstrate that the median is not conclusive in this case. The test also highlights multiple "modes" because the number of cases is minimal (2). However, the predominant value describes the central trend, given by the ***79 (87,8%)*** responses, which refer to ads on facebook, the most important social networking.

ITEM_2. Did you find out about this convention from the ads of the anime characters cosplayers posted on Facebook groups?

FACEBOOK ADS	COSPLAYERS ADS
49	41
54,4	45,6

Table no. 2 The specific way of information about this event
Source: statistical survey conducted by the author

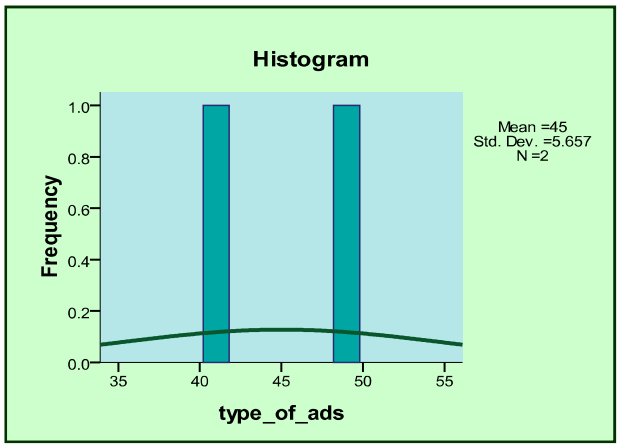

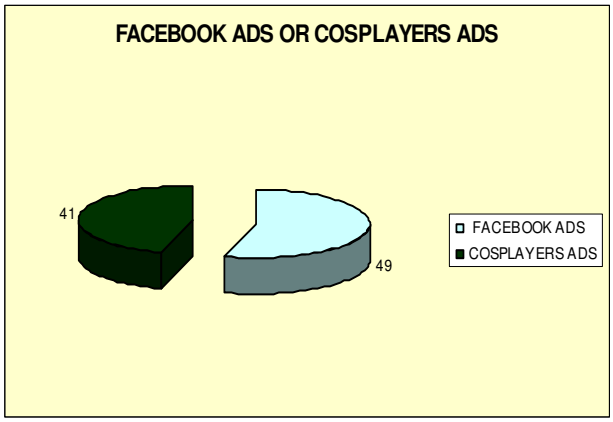

a) **b)**

Figure no. 2 a) The frequences histogram; b) The absolut frequences pie graphical representation

According to data, among those who learned about Comic Con 2018, a significant percentage of ***45,6% were informed even by the cosplayers of anime characters***, who are the most passionate of this kind of manifestation among anime fans.

ITEM_3. Have you attended Comic con?

NO	YES
25	65
27,8	72,2

Table no. 3 The participation at the event
Source: statistical survey conducted by the author

This item had 90 responses, namely all the anime fans who participated to the survey. The deviation of the responses values is semnificant, from 25 to 65, the trand of the group being represented by those who attended Comic con 2018, that is ***72,2%.*** The scores distribution has a leptocurtical, symmetrical design. Those who did not participate to this event had their reasons, but we believe it was the period of examinations and most of the anime fans are young people, at school or university.

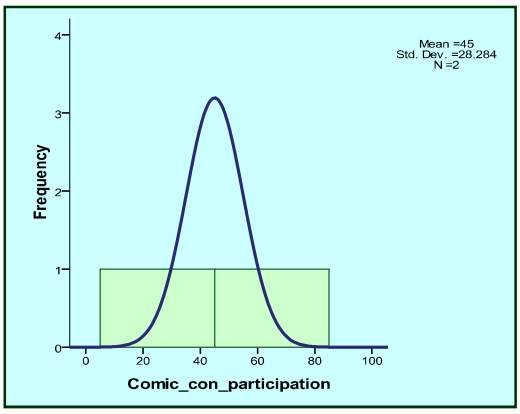

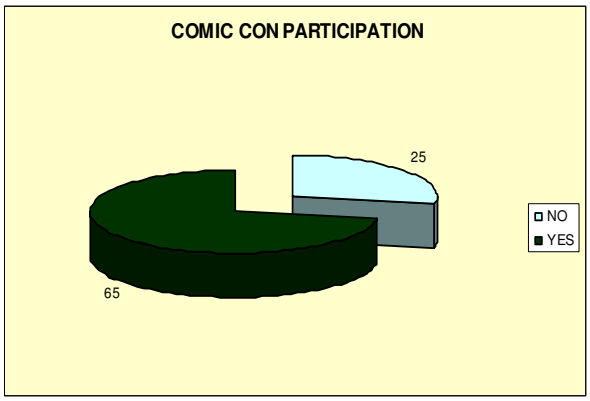

a) **b)**

Figure no. 3 a) The frequences histogram; b) The absolut frequences pie graphical representation

ITEM_4. Have you bought the necessary products for an anime inspired cosplay costume to participate in Comic con 2018?

NO	YES
41	49
45,6	54,4

Table no. 4 Number of the participants who purchased cosplay costumes
Source: statistical survey conducted by the author

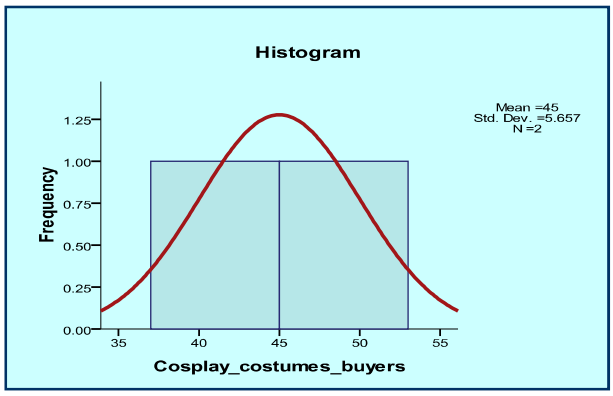

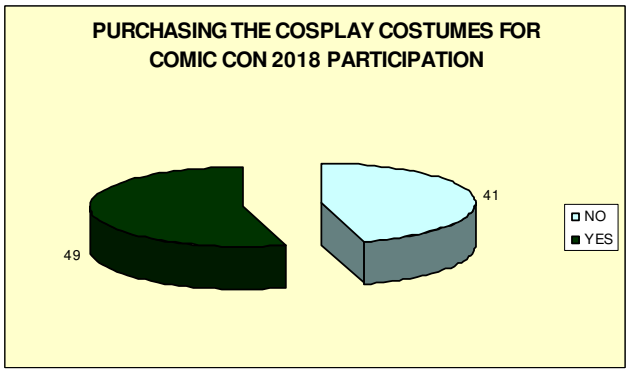

a) **b)**

Figure no. 4. a) The frequences histogram; b) The absolut frequences pie graphical representation

The percentage of participation being costumed at this event was 54,4%, that means more than half. These fans have purchased or made handmade their costumes for the favorite characters they have played at the show, this being the essence of cosplay.

ITEM_5. From what sources have you bought the necessary products for the cosplay costume?

FOREIGN	ROMANIAN
33	49
40,2	59,8

Table no. 5 The source of aquisition
Source: statistical survey conducted by the author

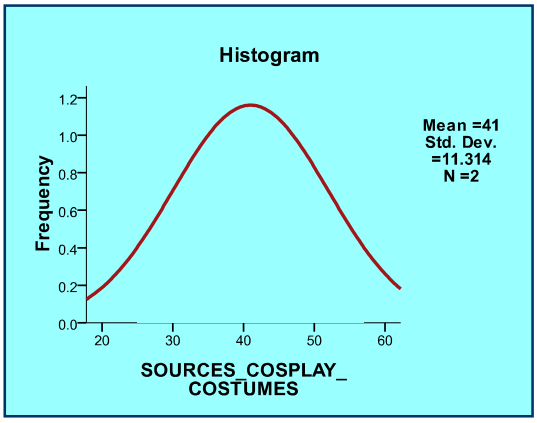

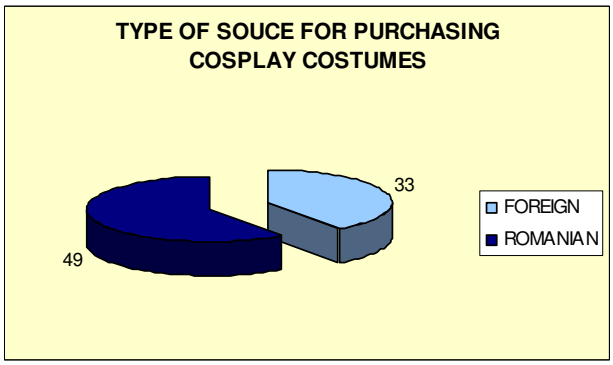

a) b)

Figure no. 5 a) The frequences histogram; b) The absolut frequences pie graphical representation

Most of the costumes or materials needed for the costume were purchased from native sources***: 59,8%,*** which leads to the necessity of expanding the cosplay market in Romania.

ITEM_6. How did you get the cosplay costume?

MANUAL	CONFECTIONATED
53	29
64,6	35,4

Table no. 6 Method of creation the cosplay costumes
Source: statistical survey conducted by the author

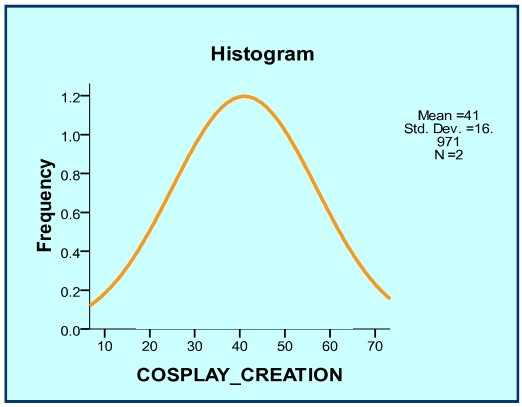

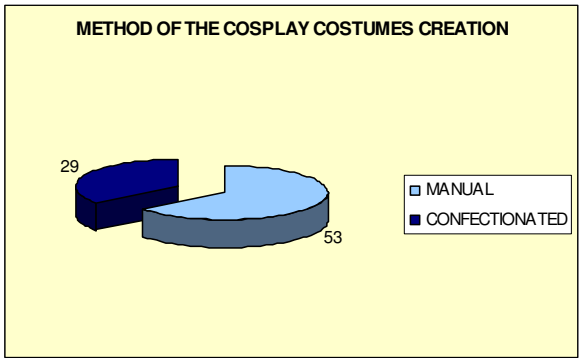

a) b)

Figure no. 6 The frequences histogram; b) The absolut frequences pie graphical representation

As proof of their interest in this type of event, the young cosplayers, who, as we have seen, purchased the materials or the costumes from native sources, handmade them: ***64,6%.*** Here we can add the fact that some costumes can be assembled or completed with finished pieces, online bought or locally purchased.

ITEM_7. In what way have you bought these products?

PROVIDER	ONLINE
22	65
27,5	81,3

Table no. 7. The way of aquisition
Source: statistical survey conducted by the author

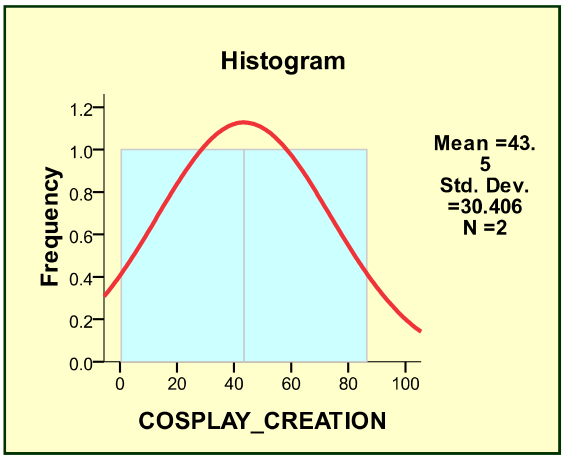

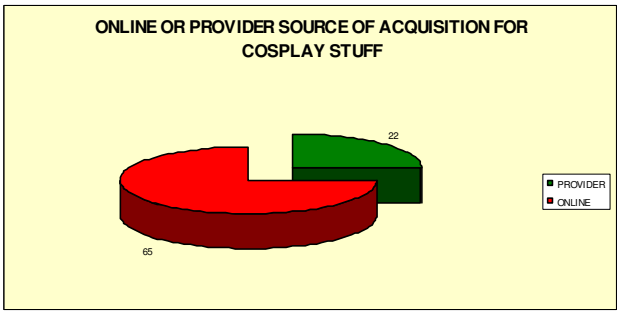

a) **b)**

Figure no. 7 a) The frequences histogram b) The pie representation of the absolute frequences

The supply of the necessary materials for confectionate the costumes or even of the ready-made costumes was made either directly from the manufacturer or online, the majority trend being included in the second variant, ***81,3%***.

ITEM_8. Have you bought anime & manga , as a result of participation to this event?

YES	NO
50	38
56.8	43.2

Table no. 8 The interest for purchasing anime products
Source: statistical survey conducted by the author

a)
b)

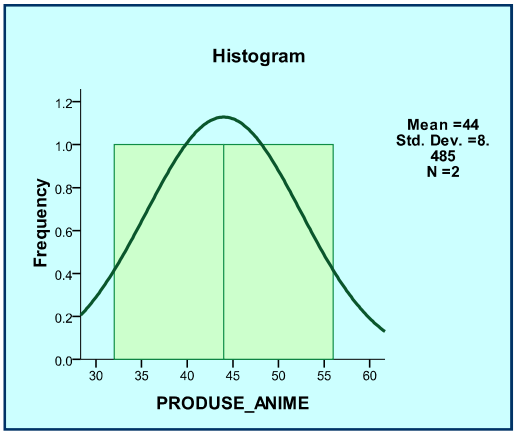

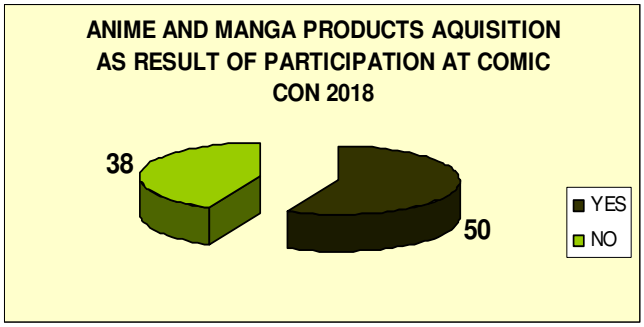

Figure no. 8 a) The frequences histogram **b) The pie representation of absolute frequencies**

Finally, such events include also the sale of the anime and manga derivatives, and as the participants are usually anime fans, it is natural for this market to come to the attention of the observer. A majority of ***56.8%,*** more precisely, 50 of the 65 participants at Comic con 2018, also bought anime and manga products.

Conclusions

The histograms above are in majority, symmetrical, mezocurtical,with a few exceptions. The first of them, for example, the distribution of scores for the facebook ads compared with the other kind of ads. This distribution contains a great deviation of the values(from 11 to 79), and for that reason it is of leptocurtical design.

The conclusion is the importance of the facebook announcements. Half of these ads a due to the cosplayers, as it results from the second item, the scores distribution being platicurtical, this time, because of the almost equal percentages.

The results of this study show the existence of an insufficiently exploited market segment of anime culture products, namely ***the cosplay costumes market***. Also we can conclude that the anime events, like Comic con, stimulates, encourages, as well, the demand of the anime and manga products.

BIBLIOGRAPHY

1. CAZACU, A, N,"Modelling the influences of the anime culture upon the romanian consumer behavior", International Conference of ***Communication, Context, Interdisciplinarity***, published in*Convergent discourses. Exploring the context of communication-Social sciences,* Ed. Arhipeleag XXI Press, 2016
2. CAZACU, A, N,"Landmarks of the anime culture in romanian literature", *Journal of romanian literary studies,* issue no. 10, Ed. Arhipeleag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017,pp.402
3. CAZACU, A, N," Influence of the anime culture upon the film industry", issue no. 10, Ed. Arhipeleag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017, pp.442
4. CAZACU, A, N," Influence of the anime culture upon the gaming industry", issue no. 10, Ed. Arhipeleag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017, pp.452
5. ITO, M, OKABE, D, TSUJ, I, *Fandom unbound : otaku culture in a connected world*, Ed. Yale University Press, New Haven, 2012
6. LAMERICHS, N.,"The cultural dynamic of doujinshi and cosplay: Local anime fandom in Japan, USA and Europe, Participations", *Journal of Audience&Reception Studies*,10,1, MaastrichtUniversity, 2013
7. MacWILLIAMS, W., M., *Japanese visual culture: explorations in the world of manga and anime*, M.E. Sharpe, 2008
8. MIHĂIŢĂ, N.,V., *Identificarea problemelor şi analiza posibilităţilor de explorare cantitativă şi calitativă a informaţiilor de piaţă*, Ed. Economică, 1996

ANNEX

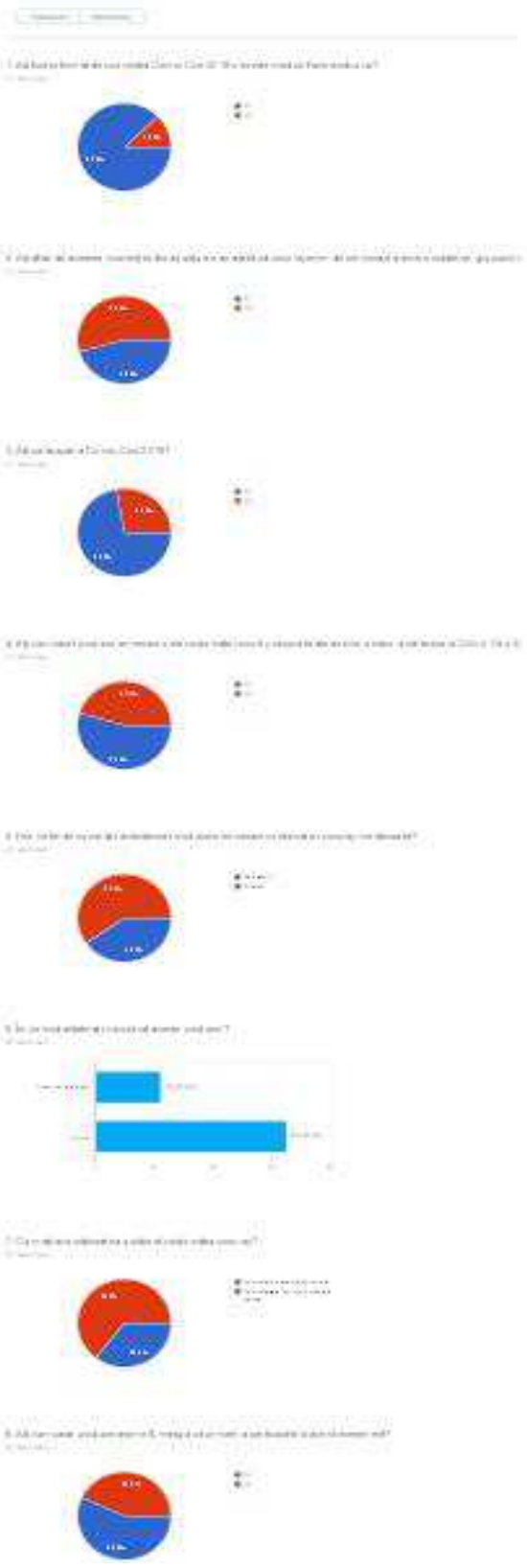

THE MIGRATION EXODUS –THE CONTEXT OF THE FAMILY DESTRUCTURATION AND THE PSYCHO-EDUCATIONAL DESTABILIZATION OF THE CHILD

Emanuela Apostol
PhD Student, „Ion Creangă" University of Chișinău

Abstract:The current phenomenon of massive Romanian migration has led to the structural destabilization of the family, a context that explains the child's psychological, relational and school development disorders.

Keywords: migration, family, child, disorder, crisis

Schimbările majore socio-politice produse în ultimii ani s-au propagat spre toate compartimentele de organizare a vieții indivizilor (profesional, psihologic, educațional, etc.), ajungând, inevitabil, și în perimetrul configurării și funcționării familiei, aceasta trebuind să facă față provocărilor actuale prin procurarea și adoptarea de alternative care să-i asigure funcționalitatea. Iar una dintre variantele găsite pentru a compensa în zona deficitar pecuniară a fost să-și exercite funcția economică (în detrimentul celei de stabilitate și unitate familială) extinzându-și teritorial sfera ocupațional-profesională în afara granițelor țării, prin valorificarea oportunității oferită de permeabilizarea frontierelor.

Parametrii cantitavi, temporali, cauzal-determinativi sau regional-geografici ai fluxului migrațional românesc la care asistăm după 1989 au făcut obiectul de interes al multor studii și cercetări. Privind datele statistice și rezultatele cercetărilor derulate, se constată o tipologizare a migrației românești nu numai referitor la dimensiunea cantitativă, ci și prin raportare la caracteristici ale duratei, perioade și etape, gen, scopuri, oportunități și contexte social-politice. Din studiul raportărilor statistice oficiale asupra ponderii plecărilor în străinătate aflăm cifre alarmante care indică amploarea migrației românești din ultimii ani. Fenomenul a început în 1990, când s-au deschis frontierele, dar a luat amploare pe parcurs, remarcându-se două valuri semnificative: în 2002 odată cu eliminarea vizelor de intrare in spațiul Schengen pentru cetățenii românii și în 2007, prin aderarea României la UE. La nivelul anului 2014 se mai conturează încă un val prin obținerea dreptului la munca în orice stat UE fără necesitatea unui permis de muncă. Potrivit unui raport ONU[1] cu date până în 2015 privind migrația în lume, România ocupă locul 2 (după Siria) cu o rată a creșterii migrației de 7,3% pe an; același raport apreciază că 3,4 milioane de cetățeni români locuiesc în afara țării, aceștia reprezentând 17% din totalul populației țării. Cauzele acestor plecări masive au un pregnant conținut socio-economic-cultural: situația economică nefavorabilă, oboseala tranziției, dezamăgirea față de evoluția țării, lipsa speranței, accesul liber în spațiul comunitar, contagiunea socială dar și asemănarea culturală cu țările de destinație preferate de cei mai mulți dintre românii plecați (Spania, Italia, Franța).

Legat de aceste cifre, îngrijorător nu este doar fenomenul în sine, poate nici amploarea lui, ci faptul că o parte consistentă din acest flux migrațional sunt părinți ai căror copii au rămas acasă. Este vorba de copii de toate vârstele: de la câteva luni, până la adolescenți. Conform datelor ANPDCA[2] din Iunie 2017, peste 96 de mii de copii aveau cel

[1]Preluat de pe www.euractiv.ro
[2]Autoritatea Nationala pentru Protectia Drepturilor Copilului si Adoptie

puțin un părinte plecat în străinătate, peste 18 mii fiind înregistrați cu **ambii** părinți plecați. Reprezentanții Organizației *Salvați Copiii*[3]consideră însă că numărul copiilor cu cel puțin un părinte plecat din țară este mult mai mare, apreciind această cifră la 250 de mii.

Hotărârea părinților de a pleca din țară este luată, de cele mai multe ori, destul de simplist, punându-se față în față doar alternativele *vizibile*: ori aici fără un loc de muncă sau cu loc de muncă temporar/slab motivant financiar, ori, cealaltă variantă sugerată prin exemplul oferit de către persoane din anturajul lor sau al cunoscuților (fenomen de contagiune socială): obținerea unui angajament în străinătate remunerat mult mai bine decât în cazul slujbelor autohtone.

Prezentându-și numai aceste opțiuni, fară a se insista serios și asupra consecințelor negative ulterioare, decizia, într-adevăr, nu pare deloc greu de luat. Avantajele și dezavantajele, chiar dacă sunt totuși analizate în prealabil, iau în considerare, deseori, doar diferențele materiale și condițiile de trai în alegerea uneia sau alteia dintre variantele locurilor de muncă sau de alegerea țării de destinație (în cazul când există mai multe asemenea opțiuni). Când se pune problema găsirii unei soluții în privința copiilor existenți, variantele luate în calcul sunt ori rămânerea acestora cu celalalt părinte, ori cu bunicii, cu rudele sau uneori chiar cu vecinii, în cazul în care ambii părinții decid să plece. În contrapondere, pentru a nu simți prea acut vinovăția „demisiei" parentale, apare inevitabil motivația (mai degrabă explicația justificativă): "*Plec/plecăm pentru a le asigura copiilor un viitor mai bun*!" Și, de cele mai multe ori, aceasta este o afirmație sinceră, netrucată, acceptată de toată lumea ca fiind consistentă, suficientă și necesară, inclusiv, pe moment, chiar și de către copii, aceștia derulându-și planuri de a avea multiple obiecte și facilități inaccesibile altfel.

Numai că rupturile din istoria biografică (pentru că, de fapt, despre așa ceva este vorba) a unității membrilor familiei sunt trăite intens distrucționist de către toate părțile implicate (părinți, copii, bunici), dar mai ales de către copii, aceștia resimțind puternic lipsa părinților și putând rămane profund marcați, de cele mai multe ori ireversibil. Ceea ce ei vor primi în schimbul decupajelor memoriei și istoriei familiale vor fi exaltări de moment în fața obiectelor surogat lucioase și poleite. Pe masură ce timpul trece, acestea, indiferent de cantitate, nu vor mai putea compensa dorul de părinți și golul imens prin care ei sunt nevoiți să bâjbâie, adaptându-se din mers (mai bine sau mai rău, mai ușor sau mai greu) la situații noi pentru care instinctul le spune că ar fi trebuit să aibă descifrarea doar prin codul protecției oferite de ambianța confortabilă a normalității relației părinte-copil aflați impreună, în proximitate fizică unul față de celălalt.

Imaginea tradițional convențională a familiei române a fost, și încă mai este, configurată definitoriu prin modelul ce presupune prezența fizică și relațiile strânse (afective, de protecție, de îndrumare, de ajutor etc.) dintre părinți și copii.

Acest model de circumscriere în universul fizic și psihologic familial al membrilor familiei este o formă de conservare a valorilor proprii, o soluție de apărare și de protecție față de exterior: riscuri, imprevizibil, necunoscut, ostilitate, violență. Aceste reprezentări strâns unionale s-au transmis sistematic intergenerațional (pe vertical), multiplicându-se la cvasitotalitatea familiilor (pe orizontal), ajungând astfel, în timp, să devină caracteristice poporului român, putând avansa chiar noțiunea de manieră paradigmatică de conviețuire. De remarcat că nu ne referim la închiderea și rigiditatea tradiționalistă veche, ci la confortul afectiv, protector, de iubire și stabilitate pe care il asigură familia unită.

Atunci când boom-ul acesta migrațional devastator se va diminua sau când fenomenul va fi corect gestionat, asumat, internalizat și acceptat prin găsirea și aplicarea mecanismelor de compensare și adaptare, vom ajunge să constatăm că bulversarea și devastarea interioară a acestor generații de părinți și copii au semnat această nouă formă de

[3]Conform articol din *m.adevarul.ro* la 28 Nov. 2017

tranziție de la stabilitate protectivă la mobilitate (posibil) creativă; iar urmatoarele generații (oare a câta?) vor fi mult mai adaptate și adaptabile la nou, la neprevăzut, la succesiuni rapide de situații, vor fi capabile și pregătite să-și formeze și altfel urmașii, învățându-i să-și contureze armonios personalitatea nu doar în/din echilibru și stabilitate performantă, ci și prin formarea capacității de a valorifica cu noblețe și civilizațional oportunitățile, de a-și însuși norme, reguli și valori apreciind decizional corect și rapid, justețea și potențialul fiecăreia. Acest tip de schimbări produse la nivelul structurii de familie, îi provoacă pe copii să facă eforturi pentru a se putea plia rapid și eficient la solicitările impuse de noua situație, îi învață să dezvolte srategii adaptative pe care să le poată utiliza în orice confruntări viitoare. De aceea ne abținem de la a avansa vreo opinie în a prefera sau valoriza vreuna dintre aceste variante educativ-formative proprii uneia sau alteia dintre configurațiile familiale conturate anterior; pe de o parte: familia parinți-copii care locuiesc și trăiesc impreună, care își învață copiii să se adapteze la cerințele vieții în confortul atmosferei securizante de stabilitate, propunându-le copiilor să învețe, treptat, "din greșelile părinților" etc., sau, pe de altă parte, familia părinți-copii unde, dacă se impune, copiii (nu doar cei mari) pot pleca cu burse în străinătate sau la școli în alte localități unde vor locui și se vor gospodări singuri, ori părinții vor pleca profesional departe de copiii rămași acasă, lăsându-i să-și dezvolte propriile strategii de adaptare (perfecționate *văzând și făcând*), confruntându-se singuri, direct și brutal cu efortul, cu riscurile și cu provocările inerente ale vieții.

Este clar că am notat deliberat prin aceste două variante doar extremele manierei în care familia își poate educa și forma propriii copii. Ceea ce vrem să punctăm este faptul că s-a trecut **brusc** și într-o situație masivă de cazuri (atât de multe încât ne confruntăm deja cu un fenomen) de la existența primei variante la apariția celei de-a doua și că în situația aceasta de facto ar trebui intervenit urgent și profesionist pentru a contracara și diminua, pe cât posibil, efectele negative pe care le pot resimți copiii ai căror părinți au plecat la muncă în străinătate.

Nu apreciem că doar configurația clasic tradițională a familiei nucleare este conformă și că ar trebui/sau nu să rămână așa. Ba, dimpotrivă! Indiferent de ce și cum vede fiecare dincolo de exteriorul granițelor ce-i circumscriu familia: exterior ostil, incert, ambiguu, de evitat, necunoscut, ori atractiv, plin de speranță, provocator, bun de cucerit etc, așadar, indiferent de cum este perceput acest exterior, atitudinea de a sparge nucleul familial prin săgeți vectoriale din interior spre exterior (plecarea bruscă a părinților) sau invers (greutățile vieții care-i copleșesc, de exemplu), poate fi totuși un fenomen cu potențialitate adaptativ-formativă, o condiție de sacrificiu în slujba evoluției. Iar noi trebuie doar să investigăm faptul existent și consecințele sale asupra copilului, mai ales că acest fenomen se produce spontan, se derulează deja, el nefiind un experiment de masă profund nedeontologic.

Fenomenul de deschidere moderată a familiei este un pas care s-a mai făcut (odată cu urbanizarea, de exemplu), însă moderația era cuvântul de ordine, iar durata și distanțele care separau membrii familiei erau mult mai mici. Ceea ce este îngrijorător în situația actuală este, de fapt, bruschețea cu care s-a produs fenomenul, brutalitatea și amploarea lui, ajungându-se în multe cazuri, fără a exagera, la consecințe catastrofale în special pentru copii.

Chiar dacă nu *criza familiei* este în centrul interesului prezentei analize, ci drama copiilor rămași singuri (sau aproape singuri) acasă, va trebui totuși să ne raportăm și la acest concept pentru că, de fapt, la această criză se ajunge, sau de la ea pornesc multe consecințe nefaste pentru copil. Tema *crizei familiei* a fost pusă în discuție în special de către sociologi de fiecare dată când s-au produs transformări sau schimbări majore într-o societate. (Oare să fie familia instrumentul de măsură, mai ușor observabil, al șocurilor prin care trece o societate?) Ne referim la etapele de industrializare, urbanizare, era tehnologiilor – când familia (nucleară) a "reacționat" de fiecare dată. Și tot de fiecare dată s-au analizat perspectivele familiei în contextele nou apărute.

Modelul românesc de conviețuire conservă, în general, tendința pentru tipul de familie legal constituită și puternic coezivă, aceasta reprezentând una dintre cele mai importante valori ale românilor și sprijinul de bază al vieții lor: "[În România] *atașamentul față de familie rămâne foarte ridicat, acesta ocupând primul loc în ierarhia de valori și fiind domeniul carecontinuă să ofere indivizilor cea mai mare satisfacție*"[4].

Rămași acasă fără unul/ambii părinți, copiii devin odată în plus vulnerabili, prin fragilitatea vârstei lor (ceea ce presupune, între altele, procese și funcții psihice în curs de dezvoltare), ei trebuind să se confrunte, mai întâi, cu înțelegerea mai mult sau mai puțin corectă a ceea ce li se întâmplă, apoi să realizeze cu adevărat șocul ruperii familiei, trăind puternic consecințele psihice dramatice ale suferinței pe care o traversează. Observăm cum presiunile dinspre exterior și din interiorul copilului se împletesc succesiv sau simultan, prinzându-l pe acesta intr-un spațiu din ce in ce mai sufocant: mai întâi din exterior (când familia se scindează), ceea ce poate determina trăiri negative intense (trauma, tulburări emoționale, tulburări de limbaj) care se pot răsfrânge nefavorabil spre un nou aspect observabil la exterior: viața școlară (performanțe școlare scăzute, eșec școlar, abandon școlar); toate acestea, la rândul lor, pot afecta iarăși interiorul copilului (încredere în sine scăzută, descurajare, apar sentimentele de inferioritate cu tot cortegiul lor nefast de trăiri); urmează inevitabil un nou ricoșeu negativ spre exterior: aderarea la grupuri și anturaje dubioase sau dimpotrivă, atitudine defensivă, suspiciune exagerată față de ceilalți, infantilizare accentuată. Și probabil spirala ar mai putea continua în împletirea lanțului dublu cauzal exterior-interior. Nici nu mai este necesar a demonstra existența sau previzibilitatea acestor consecințe. Sunt de notorietate și din abundență cazurile prezentate prin campaniile mass-media, cunoaștem și vedem în jurul nostru sau în școli copii cu unul sau ambii părinți plecați la muncă în străinătate. Unele cazuri sunt de-a dreptul dramatice! [5]

Chiar dacă modul de conviețuire cunoscut al familiei românești este, prin tradiție, cel de unitate si coeziune între părinți și copii, acest spirit fiind transmis intergenerațional și dezvoltându-se aproape instinctiv după atâtea și atâtea generații, totuși, aproape paradoxal, sau poate tocmai de aceea[6], la prima oportunitate apărută (ce-i drept, în condiții de precaritate economică, ambiguitate politică, fluctuații interminabile în sfera decizională instructiv-educativă, lipsa perspectivei imediate ori pe termen lung) părinții aleg să-și caute locuri de muncă în străinatate, această moștenită coeziune și unitate intrafamilială rupându-se brusc, cel puțin la nivel fizic. Iar *marginile* rămase libere vor căuta instinctiv un nou suport de sprijin! Părinții se pot refugia în muncă, dar și în alte variante mai puțin dorite: refacerea familiei alături de alt partener, alcool, depresie etc. Iar copiii pot ajunge să-și conserve sau să-și dezvolte abnegația în activitatea lor școlară sau in unele pasiuni[7], dar pot ajunge să-și găsească și alte modalități de eliberare a presiunii: manifestarea unor simptome psihoemoționale, dezinteresul pentru activitățile școlare sau chiar abandonul școlar, aderarea la anturaje dubioase, (auto)agresivitate, violență etc. Înțelepciunea, hazardul sau alternativele propuse/impuse de școală/stat (prin programe bine alese, gândite și aplicate) vor putea atașa la aceste *margini* fluturânde ale familiei separate (în special la *marginea* unde se află copiii), mai întâi niște *ventuze cicatriceale* prin ședințe de consiliere psihologică/psihoterapie, în paralel cu monitorizarea permanentă a cazurilor deosebite, apoi, de exemplu, prin integrarea copiilor în activități școlare și extrașcolare, prin înțelegere empatică, bunăvoință, încurajare

[4] Raluca Popescu, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, Iași, Ed. Polirom, 2009, pag. 102

[5] În mass-media se vehiculează pentru acești copii denumirea de *orfanii albi.*

[6] *Paradoxal*- pentru că ei, părinții, aleg varianta separării; *tocmai de aceea*- pentru că o fac cu titlu de sacrificiu în binele viitor al copiilor, al familiei.

[7] Un eventual exces de zel (pentru a nu-și dezamăgi părinții), poate fi interpretat și ca o modallitate (semnal!) de a-și contracara eventualele sentimente prin care se învinovățesc de plecarea lor.

și, de ce nu, mai ales prin dragoste. Astfel, vor fi șanse foarte mari ca traseul lor psiho-afectiv, caracterial, social și ulterior cel profesional și familial (viitoarea lor familie) să se insereze corect și fără urmări negative majore.

Gândind și apreciind plastic familia ca pe un creuzet afectiv și educativ unde se contopesc ingredientele necesare formării progresive a reperelor pe care copiii le vor asimila și prelucra și prin care ulterior se vor proiecta către exterior și căte viitor, atunci vom înțelege mai profund și mai exact importanța ingredientelor care se pun în acest *creuzet*, importanța momentului când trebuie puse dar mai ales importanța existenței creuzetului. Produsul sau rezultatul obținut este consecința numărului corect și complet de *ingrediente*, a calității lor și a momentului când acestea au fost puse.

Destabilizată puternic prin aceste fracturi structurale, familia (și în același timp și ideea de familie tradițională), prin demascarea conjuncturală actuală, își face vizibile neputințele flexibilizării rapide și necesar adaptative la contextul prezent. Acestea sunt limitele și neajunsurile inerției ce încă se mențin din fosta societate, ca urmare a impunerii izolării și delimitărilor clare în nuclee societale foarte ferm de condus, dintr-un conservatorism rigid care nu permeabiliza schimburile cu societățile din afara granițelor teritoriale (sau o autoimpunere din partea familiei a maximei coeziuni interne, ca una dintre puținele alternative de păstrare a propriei identități, contraatac la inimaginabilele imixtiuni în intimitatea sa din partea statului de atunci). Inerția de care vorbim nu numai că ne-a încetinit ritmul propriu de dezvoltare firească, îngreunându-ne intrarea într-o cadență de ansamblu comunitar, dar s-a alimentat din neajunsurile tranziției și s-a transformat într-un nou recul care alimentează energetic haosul și hazardul ce dirijează opțiunile persoanelor prin inversarea aprecierii valorilor. Astfel, familia românească se regăsește poziționată brusc la întretăierea dintre tradițional și modern, între valori autentice și false valori, cu un sprijin formal, inconstant sau destul de îndoielnic din partea instituțiilor statului, oarecum dezorientată și nepregătită autentic și adecvat pentru noile provocări. Nu este foarte de mirare că alege uneori calea spre a se realiza material[8] în detrimentul îndepărtării de ceilalți membri ai familiei sale (sacrifică tradițională coeziune de familie, iar tocmai acest tip tradițional de familie, care nu a avut timp să se mai tempereze și în care se găsesc transgenerațional și copiii săi, nu îi ajută pe aceștia din urmă să faca față separării brutale și îndelungate de părinți).

La nivel intim și precoce procesul formativ al copilului se bazează esențialmente pe existența prezenței nemijlocite a părinților și pe acuratețea relațiilor cu aceștia în dublu sens. Orice denaturare, modificare, lipsă sau adăugire nefirească poate fi percepută ca o mutație ce se infiltrează în rădăcina și seva formării copilului.

Paradoxal, intențiile bune ale părinților, acest veritabil efort de a pleca (himeric uneori) în căutarea de slujbe mai bine plătite în străinătate, departe de copiii lor, pot duce la consecințe dramatice, ireparabile pentru viitorul propriilor copii. Acest fenomen a luat

[8] "[…] Modul în care se constituie orientările de valoare ale indivizilor, stilurile lor de viață, preferințele lor depind de mediul socioeconomic în care evoluează. Inglehart avansează două explicații pentru modul în care se structurează valorile – cea a *rarității* și cea a *socializării.* Astfel, indivizii tind, prin natura lor, să acorde prioritate lucrurilor care sunt *rare*. În societățile sărace, acestea vizează chiar nevoile de bază, iar în societățile dezvoltate (abundente din punct de vedere material) vizează mai degrabă nevoile superioare. Explicația socializării susține că valorile indivizilor […] depind de condițiile socioeconomice din perioada socializării lor primare. Oamenii care au crescut și s-au format intr-o abundență a bunurilor vor tinde să manifeste mai degrabă nevoi superioare [...] (nonmateriale, expresive) [...] valori ale autoexprimării, autorealizării [...] în contrast cu valorile supraviețuirii, ale orientării către satisfacerea nevoilor de bază [...]. Folosind scala clasică a lui Inglehart, România se plasează în grupul societăților europene cu un materialism ridicat, alături de celelalte țări fost comuniste**."** În: Raluca Popescu, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, Iași, Ed. Polirom, 2009, pp. 78, 79.

amploare creând dinamici sociale care divizează și destabilizează vechile tipare și repere construite, asamblate și perfecționate timp de generații.

În *Educație și frontiere sociale* analiza pe care o fac autorii referindu-se la *frontierele sociale*[9] ne oferă un punct de vedere pe care l-am putea integra în sprijinul analizei noastre, înțelegând astfel mai clar și mai complet delimitările angrenajului în care funcționează *mecanismul de lucru* al familiei:

> ”Problematica frontierelor sociale apare […] cu o triplă dimensiune. Prima este cea a pozițiilor ocupate în momentul de față în spațiul social și geografic, care exprimă sensul traiectoriilor individuale și familiale, precum și atașamentul față de diverse rețele de sociabilități și grupuri de apartenență. A doua este cea a raporturilor intergenerațională – cu problema moștenirii și transmiterii -, a distanței dintre originea socială (părinți) și nivelul aspirațiilor (pentru copii), a investiției educaționale și a schimbărilor intervenite între educația primită și educația dată. Cea de-a treia dimensiune privește diferențele față de celelalte grupuri și clase în ordinea valorilor și a eticii care permit să se afirme existența unui etos de clasă. […] Rolul protector al frontierelor sociale [este] esențial. Aceste frontiere nu sunt bariere: păstrate deschise, ele permit reglarea schimburilor dintre cele două părți”[10].

Înțelegem că aceste frontiere sociale existente ar trebui, în cadrul rolului lor protector și permeabil, să aibă și un rol de filtrare la nivelul schimburilor și schimbărilor inerente ce se petrec. Și această capacitate de filtrare adecvată ideii de evoluție poate veni de la tradiție, de la educație, de la cultură, de la norme.

Trecerea **rapidă**, în nici două decenii, de la o societate tradiționalistă, etanșeizată teritorial (și nu numai), către o formă tranzitorie destul de permeabilă și alambicată și apoi continuându-se după 2007 cu o deschidere aproape completă - a bulversat (nu a flexibilizat) marja de siguranță în care funcționau frontierele sociale.

Este foarte bine că societatea a făcut aceste salturi, numai că ritmului alert în care s-a trecut de la un sistem la altul nu i s-au contrapus măsuri și pârghii real adaptative la noul context resimțit ca destabilizator. Neanticipându-se nici consecințele, prin urmare nu s-au putut crea la timp nici mecanismele de susținere, de contracarare a efectelor negative pe termen scurt dar mai ales a acelora pe termen mediu și lung. Fenomenul migrațional, chiar dacă este un efect al transformărilor și prefacerilor societății, el nu este una dintre consecințele la care ne referim, și nici amploarea debitului său. El, împreună cu non-intervenția sau precaritatea măsurilor, reprezintă mai degrabă cauza situației de suferință psihologică (și urmările sale) în care se află acei mulți copii rămași singuri sau aproape singuri. Acesta este faptul la care ne referim și asupra căruia dorim să atragem atenția, evidențiindu-l.

Cunoașterea corectă a amplorii pe care a luat-o această buclă a mobilității masive de indivizi/părinți plecați peste graniță pentru timp îndelungat și ai căror copii au ramas acasă, trebuie, cu necesitate, să fie recunoscută, înțeleasă și asumată pentru a putea cu adevărat construi programe eficiente de intervenție. În legătură cu consecințele acestui fenomen asupra copilului, chiar dacă acestea nu au putut fi anticipate din timp, este vital ca măcar după producerea lor sa fie constatate, analizate, contracarate și ameliorate/diminuate.

---

[9] „*Frontiera* [socială] *este un instrument al ordinii sociale: ea separă și organizează contactele dintre categorii, grupuri sau clase ierarhizate. În același timp, frontiera este un mecanism care participă la construcția identității acestor grupuri sau clase, obiectivându-le și «naturalizându-le» proprietățile specifice, înscrise în ordini simbolice, morale sau culturale*”. În: Mihai Dinu Gheorghiu, Monique de Saint Martin, *Educație și frontiere sociale*, Iași, Ed. Polirom, 2011, p. 33

[10] Ibidem, pp. 116, 118

Accentuarea mobilității profesionale și geografice a părinților creează un spațiu gol în formarea bazei constitutive și definitorii a copilului, loc unde ar trebui să se infiltreze statul, cât mai rapid și cât mai ferm cu putință, delegând funcțiile educative vacante către instituțiile sociale, școlare și preșcolare abilitate. Nu pledăm pentru un stat social, dar statul este cel care are obligația de a asigura condițiile pntru realizarea potențialului maxim de dezvoltare a fiecărui copil. Amploarea situației-fenomen a copiilor rămași singuri și gravitatea consecințelor pe care aceștia le suportă, impun grabnic luarea de măsuri organizate, clare, țintite pe scopuri și corect aplicate. Intervențiile punctuale au rezolvat doar situațiile punctuale. De aceea este nevoie de o viziune unitară asupra acțiunilor, activităților și serviciilor orientate spre promovarea și implementarea de strategii care să asambleze programe coerente și funcționale, inclusiv parteneriate intersectoriale (educație, sănătate, asistență socială/protecția copilului, justiție, etc.). În lipsa unui program național integrat și coerent, aceste separări brutale și îndelungate dintre părinți și copiii lor ar putea compromite destul de serios dezvoltarea acestor generații de copii și, probabil, prin menținerea acestor disfuncționalități, ele se vor prelungi și spre generații viitoare.

BIBLIOGRAPHY

BONCHIȘ, Elena (coord.), *Familia și rolul ei în educarea copiilor*, Iași, Editura Polirom, 2011.
BRAZELTON, T. Berry, GREENSPAN, Stanley I., *Nevoile esențiale ale copiilor*, traducere de Mihaela Negrilă, Editura Trei, colecția „Psihologia pentru toți", București, 2013.
DOLTO, Françoise, *Despre copilărie, cu Françoise Dolto*, traducere din franceză de Cristina-Livia Vasilescu, București, Editura Philobia, 2016.
GHEORGHIU, Mihai Dinu, SAINT-MARTIN (de), Monique (coord.), MONTVALON (de), Bénédicte, *Educație și frontiere sociale.Franța, România, Brazilia, Suedia*, traducere de Dinu Adam, Iași, Editura Polirom, 2011.
MITROFAN, Iolanda, CIUPERCĂ, Cristian, *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, București, Editura Edit Press Mihaela S.R.L, 1998.
MONTESSORI, Maria, *Descoperirea copilului*, studiu introductiv, tabel cronologic, note și comentarii de I. Sulea-Firu, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977.
MUNTEANU, Ana, *Adopția și atașamentul copiilor separați de părinții biologici*, Iași, Editura Polirom, 2013.
POPESCU, Raluca, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, Iași, Editura Polirom, 2009.
SANDU, Dumitru, *Lumile sociale ale migrației românești*, Iași, Editura Polirom, 2010.
STĂNCIULESCU, Elisabeta, *Sociologia educației familiale*, Volumul II, *Familie și educație în societatea românească*, Iași, Editura Polirom, 1998.
WINNICOTT, Donald W., *Copilul, familia și lumea exterioară*, traducere de Nicoleta Dascălu, Editura Trei, colecția „Psihologia pentru toți", București, 2013.

LA DESCRIPTION ETHNOLOGIQUE DE LA COUTUME DEVENIR « DE GRANDES AMIES » OU « DES FRÈRES POUR LA VIE » DANS DES RÉGIONS REPRÉSENTATIVES DE LA TRANSYLVANIE

Ligia Monica Cristea
PhD. Student, University of Oradea

Abstract:The habit of bosom friends and of surorities is full of meaning. We can see that the contemporary shape of manifestation of surorities and bosom friends decreased considerably. Therefore, the description of the habit cannot tell the various stages where the habit was or it is in the present. The habit has contributed in the past and tries to contribute even nowadays to maintain moral values, values that have been essential for Romanian people along its tumultuous existence.

Keywords: folklore, traditions, Romania, Transylvania, confraternity

Lessignifications de la coutume devenir de grandes amies ou des frères pour la vie sont multiples. Les actions que les participants doivent accomplir sont nombreuses et doivent être bien connues aussi par ceux qui participent au rituel que par ceux qui y sont dirèctement impliqués.

Pendant le déroulement du rituel il y a un échange d'objets entre celles qui veulent devenir de grandes amies et ceux qui veulent devenir frères pour la vie.

A Chioar, une localité de Maramureș, l'épithalame est interrrompu pour que les gestes rituels puissent continuer; l'hôte prend des gimblettes et les passe par -desssus la table au couple avec lequel il est devenu frère pour la vie. Ensuites ils s'embrassent.le dernier moment cérémonial du festin des frères pour la vie est la danse et les vers accompagnés par des cris de joie(la danse « la șura » est ouverte par ceux qui sont devenus frères pour la vie.

A Surdești, toujours dans la région de Maramureș, au moment du rituel frères pour la vie on échange des gimblettes et on boit de l'eau-de-vie. Les bouteilles sont tenues dans la main droite et au moment où ils boivent de la bouteille, les deux frères se croisent les bras. Dans la même localité une famille peut avoir plusieurs frères.

La même manière de marquer le serment on la retrouve à Fanate. Ici, les hommes qui vont devenir frères pour la vie et les femmes qui vont devenir de grandes amies lient leurs bras par une gimblette, les hommes à l'aide d'une gimblette et les femmes à l'aide d'une autre gimblette. A la fin,le marié embrasse l'amie de la mariée et la mariée embrasse le frère du marié. A Coaș, le marié et la mariée peuvent avoir plusieurs frères et plusieurs amies.

Ce rituel se déroulait parfois séparément des autres événements; le mariage ou le baptême. Les invitations étaient adressées à ceux qui allaient participer au rituel, deux ou trois jours à l'avance. Ce rituél était scellé par le baiser donné à travers une gimblette. Simultanément se déroulait un autre rituel celui des frères pour la vie et de grandes amies pour les enfants de 12 à 14 ans. Autrefois, les mariés étaient obligés d'accepter les frères qu'on leur imposait, mais, au bout d'un certain temps, on leur a donné la possibilité de choisir leurs frères, selon les préférences.

A Coaș, aux mariages le rituel de devenir des frères pour la vie et de grandes amies commençait avant de se mettre à table. Le frère, qui se trouve derrière la table, se lève et serre la main du marié et de la mariée et s'embrassent. Le marié donne à son frère une bouteille d'eau-de-vie. La bouteille est instrutata c'est-à-dire elle est décorée de rubans tricolores ou de

papier crêpé.

Le rituel de devenir de grandes amies est scellé en introduisant le bras dans une gimblette et en serrant la main de son amie. Pendant qu'elles se serrent les mains, elles s'embrassent. Elles boivent aussi de l'eau-de-vie de la bouteile decorée. N'importe qui peut être le frère et l'amie du marié et de la mariée, mêmes des membres de la famille, excepté les frères et les sœurs biologiques.

Dans une autre localité de Maramureș, à Bontăieni, ce rituel est dirigé par un marieur (« staroste » qui dirige avec habilité l'événement qui se déroule devant tous ce qui participent au mariage. Tout commence par l'allumage d'une bougie dont le rôle est de consolider ce lien devant Dieu. A partir de ce moment- là, ceux qui jusqu'à présent ont été les meilleurs amis deviennent des frères, c'est- à- dire, ils deviennent des parents.

A Hovrila, pendant le rituel, on échange un petit pain en forme de croix et des œufs peints. Ces œufs ont des couleurs différentes, chaque famille ayant une couleur spécifique.

A Lăpușu- Romanesc, les enfants qui devenaient frères pour la vie préparaient une gimblette qu'ils offraient au futurs frères. Ce lien était scellé par un baiser à travers la gimblette.

A Remeți sur Someș, on a observé le rituel suivant : ceux qui devenaient des frères pour la vie trinquaient et buvaient du même verre. Ils devaient avoir les bras croisés et à la fin, ils se souhaitaient d'avoir de la chance dans la vie.

A Preluca Veche, les mariés choisissent les futurs frères parmi les meilleurs amis. Ces liens seront plus forts et dureront jusqu'à la mort. Pendant l'épithalame, les hôtes offrent de petites gimblettes au couple qui deviendra leur frère pour la vie et leur grande amie. Ces gimblettes sont offertes par- dessus la table, ensuite ils s'embrassent : le marié avec son frère et la mariée avec son amie. Ce geste est repété par le couple choisi comme frère pour la vie et grande amie. Les villageois de Preluca Veche avaient des frères et de grandes amies dans tous les villages du département et ils ont transmis ces liens à leurs enfants, qui reconnaissaient ces liens qui existaient entre leurs parents.

Un moment important dans ce rituel est representé, dans cette localité de Maramures, par « la réponse des gimblettes ». Aux noces on met douze paires de gimblettes devant ceux qui vont devenir des frères pour la vie. Entre les gimblettes on met une bouteille decorée. Au-dessus de chaque paire de gimblettes, il y a un papier - on remplace de cette manière la galette- et sur le papier on met des gâteaux. Chaque frère est obligé de mettre de l'argent aussi sur les gimblettes. Le rituel peut se dérouler à d'autres évènements, non seulement aux noces. Un moment très important dans la vie des villageois de Preluca Veche est la véillée. Celle-ci est une excellente occasion pour dérouler le rituel « frère pour la vie », car beaucoup de villageois y participent. A cette occasion se formaient douze couples de frères. Chaque couple avait une gimblette sur laquelle on mettait un tablier du costume des paysannes roumaines « zadie » et de l'argent. Tous ceux qui participaient buvaient ensuite d'une bouteille « horinca », de l'eau-de-vie sucrée. Par ce geste l'hôte manifeste son hospitalité.

Les jeunes filles et les garçons devenaient de grandes amies et des frères pour la vie àPâques. L'évènement avait lieu à Pâques, à l'église. Les serments se prêtaient devant l'autel de l'église pendant les prières du prêtre. Pendant les prières, les jeunes se tenaient devant l'autel, la main sur la croix.

A Finteușu-Mare,le premier jour de Pâques, les frères échangent des œufs peints en rouge et des « coci », échange qui scelle ce lien. A Bontăieni, ce rituel se déroulait, parfois, à Pâques lorsque les enfants allaient dans le cimetière du village et devenaient des frères pour la vie, en échangeant des gimblettes.

A Șinca Veche, « la jeune fille mettait au cou de chaque jeune homme une serviette

(peşchir) et eux lui donnaient deux monnaies »[1].

A Zam, en Transylvanie, les frères échangent des gimblettes et les jeunes filles font la même chose. La gimblette des jeunes filles « est plutôt allongée et s'appelle pupaza » (gimblette en forme de nid).[2]

A Vaşcau, dans le département de Bihor, les jeunes filles et les jeunes hommes se réunissent « à une fontaine, ils mettent des œufs rouges dans l'eau et se font des déclarations »[3]. A Chişcau, Bihor, les jeunes filles et les jeunes garçons prêtent un serment en mettant la main gauche sur la poitrine. Dans la main, ils doivent avoir : du pain, du sel et de la terre. Ce sont des conditions pour que le serment soit valable. Ils se mettent à genoux pour prononcer le serment. Le couple scelle le serment en mangeant du pain avec du sel et en buvant du vin. Ensuite, ils se piquent le bout du pouce avec une aiguille jusqu'à ce que le sang coule et après ils s'entrecroisent les doigts trois fois. A la fin, ils se serrent les mains et s'embrassent. A Carasau, pendant le serment, les deux jeunes filles se mettaient à génoux l'une devant l'autre.

Dans la région de Banat, à la différence des autres régions de la Tansylvanie, les jeunes filles qui devenaient de grandes amies et les jeunes garçons, frères pour la vie, s'embrassaient à travers une tranche de pomme coupée en forme de cercle.

Dans beaucoup de rituels, « l'homme et l'arbre se substituent réciproquement. L'arbre peut devenir frère, sœur, ou femme posthume de l'homme »[4]. Il exprime «l'idée de l'immortalité par la mort et de la renaissance perpetuelle (le verdissement et la défeuillaison) »[5].

Dans la région de Sibiu, à l'occasion de Saint Théodore, les enfants deviennent des « frères pour la vie » à Sacel, et cousins et cousines »[6] à Orlat. A Sacel, les enfants se réunissaient autour d'un arbre, tournaient autour de lui, prononçaient le serment et à la fin, ils échangeaient de petites gimblettes preparées par leurs mères. Cet échange marquait la fin du rituel. Le même rituel se déroule à Orlat avec quelques petites différences. Les enfants se rassemblaient autour d'un arbre, chaque enfant mettait au-dessus de l'arbre la gimblette qu'il a apportée, nommée « le petit sapin »[7]. ils secouaient l'arbre et l'enfant dont la gimblette tombait la première était appellé « le grand cousin ».[8] Les autres enfants devaient lui obéir. A la fin, les jeunes filles et les jeunes garçons échangeaient les gimblettes et les mangeaient. Cette coutume se déroule à Saint-Théodore, dans la région de Hateg. Ici, les enfants jetaient dans la rivière un morceau de la gimblette apportée, ensuite, ils mangeaient ensemble ce qui était resté. Parfois, le gimblette avait la forme de la croix, juste pour indiquer qu'elle était utilisée à l'occasion de ce rituel. La gimblette était mise dans un recipient ou on versait du vin. Tous les garçons qui allaient devenir frères pour la vie, prenaient le vin avec une cuillère et mangeaient la gimblette.[9]

Dans les localités des Montaignes de l'Ouest, les garçons prêtaient le serment avec du pain et du sel. « Parfois, les garçons se piquaient l'auriculaire avec une aiguille et

[1]Adrian Fochi, *Datini şi eresuri populare de la sfârşitul secolului al XIX-lea*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976, pag. 154
[2]*Ibidem*, pag. 156
[3]*Ibidem*, pag. 157
[4]Academia Română, Institutul de etnografie şi folclor "C. Brăiloiu", *Sărbători şi obiceiuri, Volumul III, Transilvania, Editura Enciclopedică*, Bucureşti, 2003, pag. XV
[5]*idem*
[6]Valer Butură, *Cultura spirituală românească*, Editura Minerva, Bucureşti, 1992, pag. 294
[7]*idem*
[8]*idem*
[9]*idem*

mélangeaient leur sang pour consolider le serment.[10]

Dans d'autres régions, les participants échangent des œufs rouges, parfois, les garçons s'offrent des objets personnels auxquels ils sont attachés : des couteaux ou des flûtes de bérger. Les jeunes filles échangeaient des mouchoirs, des serviettes ou s'offraient de petits cadeaux : des boucles d'oreilles, des bracelets, des bagues et même des casseroles. Toutes ces échanges se déroulent puisque « les relations sociales sont fondées sur le principe de l'échange et de la réciprocité ; chacun a le droit d'être reconnu pour ce qu'il répresente et pour ce qu'il fait ; aucun geste ne doit pas être sans réponse et personne, quelle que soit sa position sociale ne peut se soustraire à ce principe.[11]

Par conséquent, on peut remarquer que la forme contemporaine de la coutume a considérablement diminué. La description synthétique de la coutume ne peut pas reproduire en détail les différentes étapes ou elle se trouvait et se trouve. Le plus souvent, les informations sont incomplètes, puisqu'elles ont été prises à des moments différents. Il y a des informations qui proviennent de la fin du XIX-ième siècle ou de la fin du XX-ième siècle, qui surprennent la manifestation de cette coutume dans des régions et des formes différentes.

Les recherches récentes, celles faites après l'an 2000 restituent, peut-être, les dernières manifestations de cette coutume, formes de manifestations qui se sont modifiées le long du temps.

On peut affirmer que cette coutume a contribué et essaie de contribuer maintenant à la conservation des valeurs morales, valeurs essentielles pour le peuple roumain au cours de son existence tourmentée.

BIBLIOGRAPHY

1. Academia Română, Institutul de etnografie şi folclor "C. Brăiloiu", *Sărbători şi obiceiuri, Volumul III, Transilvania, Editura Enciclopedică*, Bucureşti, 2003
2. Armstrong, Haren, *O scurtă istorie a mitului*, Editura Leda, Bucureşti, 2008
3. Bala, Simona Ioana, *Universul feminine în cultura şi spiritualitatea tradiţională a poporului român. Ţara Crişurilor*, Editura Argonaut, Editura Muzeului Ţării Crişurilor, Cluj-Napoca, 2011
4. Băncilă, Vasile, *Filosofia vârstelor*, Editura Anastasia, Bucureşti, 1997
5. Bilţiu, Pamfil, *Poezii şi poveşti din Ţara Lăpuşului*, Editura Minerva, Bucureşti, 1990
6. Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc*, Editura Minerva, Bucureşti, vol. I, 1981, vol. II, 1983
7. Bârlea, Ovidiu, *Studii de etnologie*, vol. II, RCR Editorial, Bucureşti, 2016
8. Borza, Alexandru, *Dicţionar etnobotanic*, Editura Academiei, Bucureşti, 1968
9. Branda, Alina, Cuceu, Ion, Timoce-Mocanu, Cosmina (editori),*Antropologie şi studii culturale. Perspective actuale*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2012
10. Buhociu, Octavian, *Folclorul de iarnă, ziorile şi poezia păstorească*, Editura Minerva, Bucureşti, 1979
11. Butişcă, Constantin, *Monografia comunei Drăgăneşti-Bihor*, Editura Brevis, Oradea, 2002
12. Butură, Valer, *Cultura spirituală românească*, Editura Minerva, Bucureşti, 1992
13. Caraman, Petru, *Studii de etnologie*, Editura „Grai şi suflet – Cultura naţională", Bucureşti, 1998
14. Coman, Mihai, *Mitologie populară românească*, vol. I, II, Editura Minerva, Bucureşti, 1986
15. Fochi, Adrian, *Datini şi eresuri populare de la sfârşitul secolului al XIX-lea*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976
16. Ghinoiu, Ion, *Mitologie română*, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2013

[10]*Ibidem*, pag. 295
[11]Dominique Picard, *Politeţea, manierele elegante şi relaţiile sociale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, pag.36

17. Ghinoiu, Ion, *Vârstele timpului*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1988
18. Godea, Ioan, *Zona monagrafică Beiuş*, Editura Sport - Turism, Bucureşti, 1981
19. Gulian, C.I., *Mit şi cultură*, Editura politică, Bucureşti, 1968
20. Herseni, Traian, *Forme străvechi de cultură poporană românească - Studiu de paleoetnografie a cetelor de feciori din Ţara Oltului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977
21. Herseni, Traian, *Sociologie – Teoria generală a vieţii sociale*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982
22. Lardellier, Pascal, *Teoria legăturii ritualice. Antropologie şi comunicare*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2003
23. Marian, Simion Florea, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, vol. III, Ediţiunea Academiei Române, Cincizecimea, Bucureşti, 1901
24. Moise, Ilie, *Confrerii carpatice de tineret – ceata de feciori*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2012
25. Mózes, Tereza, *Zona monagrafică Crişul Repede*, Editura Sport - Turism, Bucureşti, 1984
26. Niţu, George, *Elemente mitologice în creaţia populară românească*, Editura Albatros, Bucureşti, 1988
27. Olinescu, Marcel, *Mitologie românească*, Editura 100+1 GRAMAR, Bucureşti, 2004
28. Picard, Dominique, *Politeţea, manierele elegante şi relaţiile sociale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000
29. Pop, Mihai, *Folclor românesc*, vol. I şi II, Editura „Grai şi suflet – Cultura naţională", Bucureşti, 1998
30. Pop, Mihai *Obiceiuri tradiţionale româneşti*, Editura Univers, Bucureşti, 1999
31. Pop Mihai, Stoica Georgeta, *Zona etnografică Lăpuş*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1984
32. Ruxăndoiu, Pavel, *Folclorul literar în contextul culturii populare româneşti*, Editura „Grai şi suflet – Cultura naţională", Bucureşti, 2001
33. Theodorescu, Barbu, Păun Octav, *Folclor literar românesc*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1967
34. Ţucra, Nicolae, *Vaşcău: comună-ţinut; monografie*, Editura Brevis, Oradea, 2000
35. Văduva, Ofelia, *Magia darului*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997
36. Vrabie, Gheorghe, *Folcloristica română – evoluţie, curente, metode*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1968
37. Vrabie, Gheorghe, *Folclorul. Obiect-principii-metodă-categorii*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1970
38. Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1985
39. Vulcănescu, Romulus, *Dicţionar de Etnologie*, Editura Albatros, Bucureşti, 1979

LEXICAL-SEMANTIC CONFIGURATION OF TOPONYMS IN ROMANIAN FAIRY TALES

Veronica Oneț
Tehnical University of Cluj-Napoca

Abstract:This communication aims to approach the names of places in the literary text, particularly in fairy tales. Starting from the premise that the fairy tale fictional world is structured on the duality principle, good vs. evil, we will show that the names of places that can be found in the fabulous discourse are also classified in good and bad. However, there is no clear delimitation between the two toponymic categories, some names changing, at some point, their meaning from good into evil and vice versa.
Thus, we will investigate the lexico-semantic status of toponyms in the fabulous universe in diachronic perspective while focusing both on classical and modern fairy tales. At the same time, we will underline the similarities and the structural and content differences between the Romanian toponyms (the formation of the toponymic appellations, predominant in this type of text).
The approach is interdisciplinary, the areas concerned being anthropology, ethnolinguistics and semantics.
The corpus is taken from Romanian fairy tale anthologies, as well as from children / cartoon films.

Keywords: literary onomastics, fairy-tale, apelativ, toponyms, archetype.

1. Numele de locuri – considerații teoretice (definiție, concepte, categorii, clasificări)

1.1. *Definiția toponimelor*

Termenul toponimie provine din limba greacă, topos „loc”, onoma „nume” și este întrebuințat cu două accepțiuni:

a) „ramură a lingvisticii care se ocupă cu studiul numelor proprii de locuri”;

b) „totalitatea numelor proprii de locuri: ape, munți, orașe, sate, dintr-o țară sau dintr-o regiune” (ELR 2001, s.v.).

Toponimul este „name of a place, sometimes in a broad sense, sometimes used in a restricted sense of inhabited places” (icosweb.net)1. Aceeași definiție o întâlnim și la Terhi Ainiala et al. (2016: 63): „the term toponym can be used to mean a place name and the term toponymy can be used for a collection of place names, that is, its nomenclature”2. În literatura de specialitate sunt propuși spre utilizare atât termenul toponimie, cât și toponomastică.

Numele de locuri sunt universale și le întâlnim în toate culturile și limbile. Este necesar să identificăm, fără echivoc, un anumit loc și să-l diferențiem, din punct de vedere lingvistic, de celelalte. Toponimele sunt structurate diferit, în funcție de particularitățile fiecărei limbi și cele mai multe au un sens contextual. La scară internațională3 s-a încercat crearea unei concordanțe între obiectul geografic primar și numele locului, tocmai pentru a facilita identificarea exactă a topicului. Cu toate acestea, obiectivul scontat nu este ușor de îndeplinit,

[1] [În sens extins, toponimul este nume de loc, iar în sens restrâns, este utilizat pentru așezări omenești].
[2][Termenul toponim poate fi utilizat cu sensul nume de loc, iar termenul toponimie poate fi folosit pentru o grupare de nume de locuri dintr-un nomenclator].
[3]Consiliul Internațional de Științe Onomastice (ICOS) a hotărât să fie organizată anual conferința dedicată standardizării numelor geografice și a implementat această opinie, constituind un grup ai cărui membri participanți erau din numeroase țări.

deoarece varii nume de locuri sunt create spontan, în special microtoponimele, în funcție de diferențe diatopice, diastratice (Coșeriu 2016: 88)4 (Halău, Hoagă, Tăul cu Lapte Dulce).

1.2. ***Categorii toponimice***

Cele mai relevante categorii toponimice sunt:

Astronimele (< gr. astro „corp ceresc" și onoma „nume") sunt distribuite în două sisteme denominative, unul științific, care cuprinde exclusiv nume străine, neadaptate la sistemul limbii române, provenite din arabă, greacă, latină (Aldebaran, Altár, Atlas, Corona Borealis, Icarus, Patrocle, Ursa Maior, Ursa Minor) și unul popular, unde întâlnim denumiri românești simple (Balaurul, Săgetător, Taur) sau forme traduse ale astronimelor străine (Dracul < Draco, Fecioara < Virgo) (ELR 2001, s.v.). Astronimele sunt întâlnite și în basme, în special Soarele și Luna, care sunt antropomorfizate.

Hagiotoponimele (< gr. hagios „sfânt", topos „loc" și onoma „nume") sunt întâlnite atât în nomenclatorul toponimic (Biserica Albă, Chilia, Dealul Cimitirului < termeni religioși românești „biserică", „chilie", „cimitir", Mănăștur, Mănăștурel < magh. Monostor < lat. med. monasterium, Remetea, Remeți < magh. remete „pustnic, sihastru, călugăr") (ELR 2001, s.v.), cât și în basme (Iad, Rai, Răscruce, Valea Dracilor).

Hidronimele (< gr. hidro „apă", onoma „nume") au fost primele topice individualizate prin nume. Structura lor conține de cele mai multe ori un apelativ specific (apă, baltă, lac, râu), însoțit de un determinant (Apa Bună, Balta Verde, Lacul cu Plopi) (ELR 2001, s.v.). Numele de ape întâlnite în basme se construiesc aidoma celor care prezintă un referent real (Balta Stuhoasă, Fântâna Sânzâienelor, Iezerul, Smârcurile Mării, Tăul cu Lapte Dulce).

Hodonimele (< gr. odos „drum" și onoma „nume") „reprezintă un topos intermediar între cel domestic și cel instituționalizat, acesta din urmă fiind locul de desfășurare a activității sociopolitice, educaționale, culturale, economice, al petrecerii timpului liber, al divertismentului" (Felecan, O. 2013: 318). În basme întâlnim apelative în funcție toponimică (Moldovanu 2010: 15) (Cale, Drum) cu aceleași conotații, adică un topos intermediar între locul sacru – spațiul umanizat, cunoscut și locul profan – amorf, izolat, necunoscut, dar cu posibilități de consacrare. „Lumea noastră este un univers în care sacrul s-a manifestat și unde ruptura de nivel este așadar posibilă și repetabilă" (Eliade 2000: 23).

Oiconimele (< gr. oicos „casă", onoma „nume") au apărut relativ târziu și au avut de-a lungul timpului relevanță economică și socială. Multe provin de la antroponime formate cu topoformanți (sufixul patronimic -ești și -ani care arată originea locală)5 (Agriș, Câmpia, Iacobeni/Iacobești, Todireni/Todirești) (ELR 2001, s.v.). În basme, oiconimele respectă același tipar denominativ aidoma toponimelor reale (Batistești, Biciuești, Pălmești, Pumnești, Satu Despuiatelor, Țara Șoarecilor).

Oronimele (< gr. oro „munte", onoma „nume"). Munții au fost numiți de timpuriu datorită proeminenței fizice și stabilității lor în timp. Aceste denominații toponimice au la bază entopice generice6 (colină, deal, munte, măgură) Dealul Negru, Muntele Mare, Piscul cu Plopi (ELR 2001, s.v.). Oronimele din basme prezintă aceleași trăsături ca și cele din

[4] Coșeriu (2016: 88) prezintă trei tipuri de varietăți interne care pot fi mai mult sau mai puțin extinse: „diferențe ce țin de spațiul geografic, diatopice (dialectale), diferențe condiționate de clasele socioculturale ale comunității lingvistice, diastratice (privitoare la niveluri de limbă), diferențe ce țin de intenția exprimării, diafazice (referitor la stilurile limbii)".

[5] „Din punct de vedere semantic *-ani* (*-eni*) este mai cuprinzător decât *-ești*, căci un toponimic derivat cu el de la un antroponimic denumește pe toți locuitorii satului în discuție, indiferent de relațiile familiale și de altă natură dintre dânșii. [...].*-Ești* ne trimite în mod strict la originea personală, chiar atunci când, sub forma de sg., este oarecum sinonim cu *-eanu*. *-Ani* (*-eni*) este un sufix cu valoare antroponimică, mai exact patronimică, atașat la numele de sate românești" (Iordan 1963: 160).

[6] Termenul entopic este definit astfel: „expresia lingvistică a clasei geografice" (Moldovanu 1978: 7).

nomenclatorul toponimic, majoritatea fiind formate de la termeni entopici + un determinant (Codrul Verde, Măgura, Muntele de Iagă, Muntele de Sticlă, Pădurea Râiosăi).

1.3. ***Clasificări ale toponimelor***

În funcție de categoria topicului desemnat, toponimele se clasifică în: astronime, hagiotoponime, hodonime, oiconime, oronime7.

Având în vedere proeminența fizică și importanța socială a locurilor denumite, toponimele se divid în macro- și microtoponime (ELR 2001, s.v., Toma 2015: 61). Primele amintite sunt topice de mari dimensiuni și importanță socială deosebită. Acestea sunt rezistente în timp, dar sunt mai expuse modificărilor pe cale administrativă (Basarabia > Republica Moldova, Brașov, în perioada comunistă > Orașul Stalin, Onești > Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ștei > Dr. Petru Groza) (vezi, în acest sens, Oliviu Felecan 2017: 80). Microtoponimele sunt topice de dimensiuni și importanță socială mai reduse. Sunt frecvent schimbate sau înlocuite de vorbitorul comun, dar mențin mai bine forma populară originară.

O clasificare amplă a toponimelor o realizează Iorgu Iordan (1963: 14-15), divizând numele în: topografice – „nume care descriu poziția, aspectul sau vreo altă particularitate a locului" (Capul, Dealul, Grădina, Măgura, Muntele), sociale – „nume care au ca punct de plecare diverse fapte din viața socială a poporului nostru […] și vizează topice care arată poziția socială a oamenilor (Craidorolț, Craifalău), ocupația locuitorilor (Argintari, Lingurari, Stupari, Zidari), credințe, superstiții, obiceiuri (Biserica, Chilia, Cimitirul)", istorice – „nume care păstrează amintiri despre evenimente și întâmplări din trecut" (se regăsesc atât în viața reală, cât și în lumea basmului toponime formate de la etnonime: Armanul, Dealul Arapului, Neamțul), psihologice – „nume care trădează o anumită atitudine sau trăsătură psihică a celor ce le-au dat (Afumați, Betegi, Flămânda) sau expresii plastice prin excelență (Apă de Leac, Arde-Pământ)". Astfel, poreclele devin etichete emblematice ale purtătorilor și, prin transfer metonimic, ele ajung să denumească o comună, un munte, un sat etc. „Nicknames have become means of attack, picked by belligerent interlocutors form the arsenal at hand. They are prolonged – relase antidotes used to destroy opponents and their effect is visible in the long run, as nicknames become part of users' collective memory. When this happens, speakers associate a nicknamed individual with the verbal tag considered emblematic of the nickname bearer" (Felecan, 2016: 191)8.

Ion Toma (2015: 37) opinează că toponimele respectă, aidoma antroponimelor, distincția dintre graiul local impregnat de termeni populari și limba funcțională 9. Astfel, se pot diferenția toponimele spontane (populare) de cele convenționale (oficiale). În basme predomină numele de locuri formate spontan, neconvenționale (Lacul cu Lapte Dulce/Lacul cu Lapți Dulce/Tăul cu Lapte Dulce). În timp ce numele de locuri tradiționale „are all place names appearing in the oldest strata are included in them", toponimele oficiale „are names

[7] Nicolae (2006: 87-93), Toma (2015: 61) au identificat și alte formule onomastice: *choronime* sau *regionime* (nume de structuri teritoriale majore: continente, județe, provincii, regiuni, țări, ținuturi), *exonime* (nume românești ale unor topice din teritoriile altor limbi), *limnonime* (nume de ape stătătoare), *morfonime* (nume de forme de relief), *potamonime* (nume de ape curgătoare), *talassonime* (nume de mări și oceane), *urbanonime* (nume de locuri din cuprinsul orașelor). Precizăm că terminologiile menționate mai sus nu se regăsesc în ICOS *web terminology*.

[8][Poreclele au înțelesul unui atac la persoană, realizat de interlocutori cu tot arsenalul pe care îl au la îndemână. Ele comunică antidotul utilizat spre a distruge opoziția, precum și efectele lor, care sunt vizibile foarte repede. Astfel, poreclele devin parte a purtătorilor unei memorii colective. Când se întâmplă aceasta, vorbitorii asociază porecla cu o etichetă verbală considerată emblematică pentru purtător *t.r.*].

[9]Limba funcțională „prezintă o tehnică a discursului sintopică (adică fără diferențe în spațiu), sinstratică (adică fără diferențe în straturile socioculturale) și sinfazică (adică fără diferențe ale intenției de exprimare) (Coșeriu 2016: 89).

sanctioned by a legally constituted names authority and applied within its jurisdiction”10 (Ainiala et al. 2016: 65). Numele de locuri oficiale includ, în special, numele de străzi (hodonime), parcuri și market-uri11, nume de poduri, de cartiere, de stații de metrou etc. De asemenea, lingvista finlandeză face distincție între toponimia urbană, considerând că nomenclatorul acestor topice este mult mai variat datorită eterogenității orășenilor și toponimia rurală, unde numele de locuri sunt mai omogene, aici lipsind varietatea toponimelor care fac referire, în special, la mediul de afaceri (names of business).

Willy van Langendonck (2007: 204) susține că „in european toponymy, a lot of work has been devoted to the classification of place names in view of diachronic investigations. Syncronic research, the study of contemporary categories and structures of place names has never been taken seriously”12. Astfel, autorul belgian diferențiază numele topicelor în funcție de criteriul formal, unde se pot distinge toponime simple, care nu au atașați topoformanți (zero form), cele alcătuite cu ajutorul afixelor și denominații toponimice însoțite de determinanți. În ceea ce privește structura formală, toponimele românești, inclusiv cele din basme, sunt simple (Câmpul, Dealul, Pădurea), derivate (Câmpuleț, Pădurice), compuse (Câmpul cu Flori, Pădurea cu Ger). Un alt criteriu, amintit de același lingvist, este cel semantic, unde trebuie mai întâi stabilite categoriile semantice ale toponimelor. Parametrii care pot fi aplicați în ierarhizarea semantică a numelor de locuri sunt natura solului și interacțiunile umane. „Geographically relevant are such oppositions as soil vs. water, mountain vs. vally and plain, wooded area or not, fertile vs. desert. As for the human interaction with these spaces, there are such features as inhabitable or not, administratively structured and bounded, habitat, dwelling-place vs. vaster inhabitable area, familiar, integrated, human-friendly vs. isolated, remote or elevated” (Langendonck 2007: 207)13.

Din perspectiva relației formale și semantice dintre apelativ și toponim, numele de locuri pot fi încadrate în trei grupe (Oros 1996: 31-32): „toponime care nu au nicio legătură, nici semantică și nici formală cu apelativele (Chicera, Dunărea, Someș)”, „toponime asemănătoare, dar nu identice, formal sau semantic cu un apelativ (Rogoza, Supiatră)”, „toponime care coincid semantic și formal cu apelativele (Pădurea, Peste Râu). Cele din urmă sunt frecvent întâlnite în basme.

O altă clasificare a topicelor, propusă de Terhi Ainiala et al. (2016: 66) este următoarea: nume care sunt legate de cultură (culture names) și nume care vizează natura (nature names). Prima categorie se referă la „names of cultivated places, that is, places developed by people”14, iar cea de-a doua categorie include natural places.

Numele referitoare la cultură (culture name) se divid, la rândul lor, în: nume de așezări omenești – orașe și municipii, regiuni, teritorii dens populate (settlement names), nume care se referă la infrastructură – a drumurilor, a depozitelor, a ulițelor (artefact names), numele culturilor – a câmpurilor, a pajiștilor, a luncilor (cultivation names).

Numele referitoare la natură includ numele topografice (ale dealurilor, ale movilelor, ale mlaștinilor, ale munților, ale pădurilor, ale stâncilor) și hidronimele (numele afluenților, ale golfurilor, ale insulelor, ale lacurilor și ale râurilor).

---

[10][Sunt toate numele de locuri prezente în stratul cel mai vechi al limbii (substrat); sunt numele aprobate legal de autorități și incluse într-un nomenclator].

[11]Literatura de specialitate utilizează termenii *sistem urbanonimic* sau *urbanisme*.

[12] [În toponimia europeană, o mulțime de teze surprind clasificarea numelor de locuri din perspectivă diacronică. Însă, din punct de vedere sincronic, aceste lucrări nu au urmărit temeinic categoriile și structurile topicelor].

[13] [Din punct de vedere geografic, sunt relevante opozițiile sol vs. apă, munte vs. vale sau câmpie, suprafață împădurită vs. neîmpădurită, sol fertil vs. infertil. Referitor la interacțiunea omului cu spațiile, trăsăturile evidențiate sunt locuibil vs. nelocuibil, structuri administrative, spații locuite vs. suprafețe vaste, nelocuite, spațiul familiar securizant vs. locuri izolate].

[14] [Nume ale unor locuri cultivate, locuri construite de oameni; locuri naturale].

Toponimele au o structură binară, o parte generică care semnifică clasa sau tipul formelor geografice (apelativele fac parte din această categorie) și partea specifică, care face referire la o trăsătură specială a locului (Câmp cu Iarbă Verde, Codrul Verde, Munții Crunții, Pădurea Blestemată). Partea specifică este considerată un „indice de identificare" și reprezintă „nucleul toponimic", care este însoțit, de cele mai multe ori, de „derivate toponimice" (determinanți) (Moldovanu 2010: 18).

2. Aspecte psiho- și sociolingvistice cu privire la numele de locuri

Pornind de la premisa că atât lumea reală, cât și universul ficțional al basmului sunt structurate pe principiul dualității – malefic vs. benefic –, și la nivel onomastic toponimele sunt clasificate în nume de locuri bune, faste vs. locuri rele, nefaste.

Cele mai multe forme de relief, termeni entopici (câmpie, deal, măgură, munte, vale) fac parte din structura toponimelor (Dealul de Marmură, Muntele Măgura, Pădurea de Aramă) și realizează trecerea de la apelativ la numele propriu. „Foarte multe toponime există ori au existat ca apelative în limba de toate zilele. Este clar că izvorul lor trebuie căutat totdeauna și fără nicio șovăire în lexicul vorbirii curente" (Iordan 1963: 1-2).

Aceste forme de relief sunt clasificate, la rândul lor, de geografi, în raport cu un plan orizontal, în pozitive (deal, movilă, munte) și negative15(depresiune, râpă, vale), fapt care denotă că pe teritoriul românesc întâlnim varii configurații de natură geografică, bogății ale solului favorabile dezvoltării, în special, sociale ale poporului nostru. Astfel, „relația om-natură îmbracă forme deosebit de variate, între care și prezența în sistemul onomastic românesc, în speță în toponimie, a elementelor de ordin geografic" (Oancă 1999: 23).

Omul a atribuit nume obiectelor geografice gradual. Mai întâi, au fost supuse procesului de denominare cele care au avut o însemnătate crucială în angrenajul comunității (lacul, muntele, râul de aproape), abia pe urmă, după ce a cunoscut mai bine arealul în care trăiește, a numit toate formele de teren din dorința de poziționare exactă în spațiul geografic, dar și pentru a individualiza și a identifica fără echivoc locurile numite. „Procesul de denominare toponimică se înscrie în acțiunea complexă pe care o desfășoară omul în vederea explorării, cunoașterii și stăpânirii, pe cât se poate, a naturii" (Vișovan 2005: 6).

Indiferent de perspectiva abordată, fie diacronică – toponimele fiind structurate sub forma unor sisteme și subsisteme onomastice, – fie sincronică – tendințele care se manifestă într-un timp dat în configurația numelor de locuri –, toponimele reflectă transformări care caracterizează societatea și relațiile omului cu mediul.

Astfel, locurile primesc nume proprii dacă au un oarecare interes. De exemplu, agricultorii numesc pajiștile. „Les lieux reçoivent des noms propres s'ils ont quelconque interêt. […] Les agriculteurs nomment par exemple les prés" (Vaxelaire 2005: 328).

De asemenea, anumite perioade istorice sunt reflectate în denominația toponimelor. De exemplu, perioada comunistă a impus reguli în (re)numirea unor topice, în speță, oiconime. „Oikonymic alterations made 'overnight' could not survive for long, as they were not meant to tally, with the toponimic landscape of the area, but to erase names related to the old regime from the collective memory. Put differently, the oikonymic changes in question aimed to destroy and then build what was, unfortunately, an artificial reality in keeping with the demands of the system imposed by the USSR"16 (Felecan, O. 2017: 79).

[15] Vezi în acest sens Mihai Ielenicz (2004: 7).

[16] [Alterarea oiconimelor a fost făcută peste noapte, dar nu a supraviețuit pentru mult timp, deoarece acestea nu au corespuns cu peisajul toponimic al zonei, dar numele înlocuite în vechiul regim au fost păstrate în memoria colectivă. Altfel spus, s-a intenționat prin intermediul oiconimelor să se distrugă ceva și să se construiască altceva, din păcate, o relație artificială impusă de URSS]

Cazurile de renumiri vizează, în cele mai multe situații, numele nominatorului și mai puțin ale locurilor numite. Multe nume de locuri poartă amprenta pozitivă sau negativă a toposului în sine. Așa cum oamenii sunt porecliți, și locurile sunt etichetate în funcție de atitudinea pe care o trezesc celor care intră în contact cu ele. Caracteristicile sociale și descriptive ale toponimelor sunt asociate, de obicei, cu imaginea fizică a spațiului (formă, așezare, în funcție de punctele cardinale etc.) și sunt conotate cu imagini stereotipe ale toposului (imaginar, îngrozitor, hilar, sinistru – Cracii Doamnei, Dealul Bucii, Lacul Căcăcioasa, Măciuca, Mădulari, Mănăstirea Pătrunsă)17. În basme întâlnim și localizări prin propoziții care reflectă o fază pretoponimică cu aceleași semnificații menționate anterior (Pădurea Râioasei, Munții Cocâlcâi, unde își înțarcă dracul copiii, unde cocoșii nu cântă, nici câinii nu latră).

Conținutul descriptiv al topicelor poate fi perceput având și valoare mercantilă. Astfel, multe nume de locuri au suportat modificări în timp, în scop turistic – toponimele franceze Chalons-sur-Marne > Chalons-en-Champagne, Cotes-du-Nord > Cotes-d'Armor18 confirmă cele susținute.

Alături de caracterul social și istoric, toponimele poartă amprenta unor credințe și superstiții impregnate în subconștientul colectiv. Astfel, locuri precum apele stătătoare, cerul, marea, pădurea, pământul (nume apelative întâlnite în nomenclatorul toponimic și în basme), în sens extins, și fântâna, grădina, izvorul, prăpastia, stânca, în sens restrâns, reprezintă arhetipuri materne cu rol ocrotitor (vezi Jung 2003: 92). Altfel spus, omul și-a împărțit universul în locuri curate, sacre, reprezentate de spațiul umanizat și în locuri necurate, profane care trezesc spaime și temeri legate de necunoscut. Omul arhaic, fie le evita, fie încerca să le domine prin săvârșirea unor rituri apotropaice și propițiatice. Eliade (2000: 17) consideră că „locurile sacre nu sunt omogene, ci prezintă rupturi și spărturi și sunt singurele care există cu adevărat". Plecând de la ideea că „inconștientul posedă orizonturi proprii", Lucian Blaga (1985: 196) opinează că în cultura românească există „o viziune spațială specifică, care ia forma determinată a «infinitului ondulat»" , iar acest cadru este numit „spațiul mioritic".

Onomasticonul toponimic cuprinde nume formate de la termeni religioși, hagiotoponime (Chilia, Dealul Crucii, Poiana Crucii sau prezente în basme Iadul, Raiul, Răscruce), care semnifică credința ființei umane că „omul sfințește locul".

Numele de locuri sunt fapte de limbă create prin voința colocutorilor, conform normelor lingvistice și au rol de identificare locală, servind la derularea actului de comunicare între indivizii unei comunități. „Place names are not only linquistic signs […] they also represent social and historical values"19 (David 2011: 215) și, am adăuga noi, valoare emoțională, care reflectă, atât relațiile interumane, cât și legătura omului cu spațiul geografic.

3. Statutul toponimelor în basme

Tiparul denominativ al basmului, cu referire la numele de locuri, este relativ omogen, fiind alcătuit din apelative în funcție toponimică. Multe dintre acestea sunt termeni entopici care pot fi grupați în câmpuri toponimice20, bazate, fie pe diferențiere, fie pe polarizare21. În acord cu Moldovanu (2010: 18), admitem că un câmp toponimic este diferit de cel lexical,

[17] www.libertatea.ro
[18] vezi în acest sens Vaxelaire (2005: 125).
[19] [Numele de locuri nu sunt numai semne lingvistice, ci au valori sociale și istorice].
[20] Câmpul toponimic este „un ansamblu denominativ, dezvoltat în jurul unui toponim de bază, cu rol de centru polarizator în seria toponimelor polarizante" (Moldovanu 2010: 229).
[21] „Polarizarea este procesul de creare a unor derivate toponimice de la un toponim-nucleu, corespunzând obiectului cel mai important dintr-o mapă geografică continuă (unitară) […], diferențierea toponimică este procesul prin care se desemnează, cu ajutorul unor delimitatori lexicali, părțile unui obiect geografic denumit" (Moldovanu 2010: 18-19).

doarece primul amintit se referă la valoarea numelor, la importanța sociogeografică realizată de nominatori. Astfel, câmpul toponimic polarizator se bazează pe o „diferențiere a valorii numelor în condițiile contiguității obiectelor geografice corespunzătoare", și nu pe opoziții lexicale. În schimb, câmpul toponimic diferențiator se compune pe baza acestor opoziții lexicale, echipolente, graduale, privative22, fiindcă diferențierea opune lexeme corespunzătoare din același câmp lexematic ierarhizat.

Așa cum universul nostru este structurat bipolar, sacru vs. profan, și toponimele din basme pot fi divizate în sacre vs. profane. Dar, specificăm că, în acord cu Eliade (2000: 19), sacrul este camuflat în profan, că nu există o limită clară între cele două noțiuni, deoarece unele spații profane, într-un anumit interval de timp, pot fi consacrate prin rituri propițiatice. Muntele, Pădurea sunt nume apelative și devin spații benefice prin trecerea pragului liminal (Hotarul sau Răscrucea) și prin săvârșirea unor rituri de trecere23, deoarece în trecut niciun act nu era absolut independent de sacru (basmul păstrează și la nivel nominal formele de existență primară). Astfel, putem structura numele de locuri, pornind de la tipul locului în sine, deoarece legătura nume – loc este în basme una directă și indestructibilă.

Dacă, în realitate, apelativele devenite toponime, de cele mai multe ori, devin opace, pierzându-și legătura cu etimonul sau, prin polarizare, pot denumi și alte structuri toponimice decât cele care sunt reperate prin termenul generic, în basme toponimele sunt pure, primare, păstrând legătura cu apelativul. Acestea din urmă sunt transparente și motivate contextual, „motivation through connotation, including biblical, historical allusions, evocation of a personality, of a social or cultural context, everything that is situated in the sphere of intertextuality an dis associated with a name or is suggested by a surname or first name" (Munteanu 2016: 63)24.

Atât locurile în universul fabulos, cât și numele lor se situează între două repere spațiale, considerate puncte limită ale verticalei și axei noastre, Fundul Pământului / Capătul Pământului și Înaltul Cerului. Între acești poli opuși întâlnim variate locuri, fie bune, fie rele, cu nume generice.

3.1 *Palierul lexico-semantic*

Grupând numele în câmpuri toponimice putem identifica următoarele categorii:

Câmpul toponimic diferențiator bazat pe opoziții privative ale arhilexemului25 „pământ": Buricul Pământului26 (nume metonimic conotat ca prag liminal de trecere spre Celălalt Tărâm și există analogia cu buricul omului, considerat centru, mijloc), Marginea Pământului. În cadrul acestui câmp distingem seria sinonimică Buricul Pământului / Miezul Pământului / Mijlocul Pământului și Marginea Pământului / Capul Pământului / Coada Pământului, folosite cu aceeași semnificație. Lexemul „tărâm" intră în componența unor nume care pot fi

[22] Conceptul de opoziție a fost dezvoltat de Coșeriu (2016: 99), care l-a preluat din fonologie (Trubetzkoy) și l-a extins la domeniul lexical. Lingvistul identifică *opoziții graduale* constituite prin „gradația unei anumite calități, un exemplu dat fiind cel al gradației evaluării elevilor", *opoziții echipolente* constituite „din termeni echivalenți din punct de vedere logic, prin raportare la conținutul comun, exemplificat prin câmpul culorii cromatice: roșu – portocaliu – galben – verde", *opoziții privative* sunt redate prin contrastul *albus/candidus*, *niger/ater*.

[23] Vezi în acest sens Arnold Van Gennep (1998: 17).

[24] [Motivare prin conotație, fiind incluse aici numele biblice, cu aluzii istorice, cele care evocă personalități din arealul social sau cultural, tot ce este situat în sfera intertextualității și poate fi asociat cu numele sau poate sugera numele de familie sau prenumele].

[25] Arhilexemul este „o unitate ce corespunde întregului conținut al unui câmp lexical" (Coșeriu 2016: 96).

[26] „*Buricul Pământului* e un fel de deschizătură care se afla în mijlocul pământului și prin care trec vitejii din povești pe celălat tărâm" (Fochi 1976: 82). Sau ar fi „o gaură prin care intră și ies dracii din Iad. E ca o fântână părăsită și greu mirositoare" (Pamfile 2002: 234).

incluse într-un câmp diferențiator, prin opoziții privative (Tărâmul de Sus vs. Tărâmul de Jos)27;

Câmpul toponimic al arhilexemului „unitate teritorială": Împărăție < împărat + -ie (Împărăția Doamnei Chira Chiralina, Împărăția Sorilor, Împărăți□ Z□ril□r); Mele□g < ung. mellék „regiune învecinată, cuprins al unei așezări omenești" (DLR 2010: s.v.) (Meleaguri Pustii – epitet bazat pe raportul antonimic așezare omenească și pu□ie□□e); M□șie < m□ș + -ie (Moșia Gheonoaiei, Moșia Împăratului Verde, Moșia Scorpiei). În acest palier semantic polarizarea este sociogeografică (Moldovanu 2010: 19), deoarece punctul de origine îl constituie proprietatea unei anumite persoane. În acest caz, cuvântul care denumește domeniul lipsește, dezvoltarea toponimică realizându-se direct de la numele proprietarului (Împărăția Sorilor, Împărăția Șoarecilor, Împărăția Căpcăunilor, Moșia Gheonoaiei, Moșia Scorpiei). Astfel, la baza structurii topicului nu stă ideea de proximitate geografică, ci numele de persoană / ființă mitologică care este polarizatorul. Antroponimele Căpcăun, Gheonoaie, Scorpie fac parte din categoria numelor malefice și prin contagiune se realizează transferul profanului și asupra numelui de loc pe care îl posedă. Multe porecle devin etichete emblematice ale purtătorilor și, prin tranfer metonimic, ele ajung să denumească o comună, un munte, un sat etc. „Nicknames have become means of attack, picked by belligerent interlocutors form the arsenal at hand. They are prolonged – relase antidotes used to destroy opponents and their effect is visible in the long run, as nicknames become part of users' colective memory" (Felecan, D., O. Felecan 2016: 191)28;

Câmpul toponimic al arhilexemului „antropic": includem spațiul familiar, umanizat, cu proprietăți sacre. Bordei – origine necunoscută, „locuință rudimentară pe jumătate săpată în pământ și acoperită cu paie, pământ, stuf" (DLR 2010: s.v.); Casă < lat. casa, -ae (Casa de Alamă, Casa de Argint, Casa de Marmură, Casa Zmeoaicei Pământului, Casa Legată de Toartele Cerului); Castel < lat. castellum „construcție mare, fortificată, care servea ca locuință seniorilor" (DLR 2010: s.v.) (Castelul de Aramă, Castelul de Argint, Castelul Împăratului Verde, Castelul Zmeului); Palat < lat. palatium „clădire monumentală care servește ca reședință unui suveran" (DLR 2010: s.v.) (Palatul de Aramă, Palatul de Argint, Palatul de Cleș□r); □er□i < urc. □er□y, □r□y „p□l□□□ ul□nului □u □ m□ril□r demni□ri turci" (Șăineanu 1997: 119) (Serai de Sticlă). Numele topice din acest câmp denotă, fie posesia (Casa Zmeoaicei Pământului, Casa Zmeului, Castelul Împăratului Verde), fie materie (Casa de Alamă, Castelul de Aramă, Palatul de Cleștar, Serai de Sticlă). De asemenea, aceste toponime sugerează statutul social al proprietarilor. Spațiul exterior casei este reprezentat de Curte (Curtea Împăratului Roșu) / Bătătură (Bătătura Împăratului); Hotar (Hotarele Scorpiei, Hotarele Zmeilor), Pod (Pod de Aramă, Pod de Argint, Pod de Aur), Răscruce – „loc unde se încrucișează sau de unde se separă două sau mai multe drumuri" (DLR 2010: s.v.) – forme de trecere din lumea cunoscută, familiară, sacră, într-o lume necunoscută, străină, profană.

Câmpul toponimic al formelor de relief cu conotație pozitivă (formele de relief sunt clasificate de geografi în raport cu un plan orizontal, în pozitive – deal, movilă, munte și negative – depresiune, râpă, vale) (vezi Ielenicz 2004: 7): Câmp < lat. campus „întindere de pământ (arabil) fără accidente importante" (DLR 2010: s.v.) (Câmp cu Iarbă Verde, Câmp Frumos). În interiorul acestei categorii întâlnim un câmp diferențiator format din numele Câmp și derivatul Câmpuleț < câmp + -eț; C□dru < l□t. qu□drum (qu□drum) „pădure mare,

[27] „În viziunea spațială a lumii la poporul român, «celălalt tărâm» nu are determinare precisă de loc; uneori e sub pământ, alteori în pământ și nu sunt rare cazurile când este imaginat undeva în spațiul atmosferic, către cer" (Bernea 1997: 92).

[28] [„Poreclele au înțelesul unui atac la persoană, realizat de interlocutori cu tot arsenalul pe care îl au la îndemână. Ele comunică antidotul utilizat spre a distruge opoziția, precum și efectele lor, care sunt vizibile foarte repede. Astfel, poreclele devin parte a purtătorilor unei memorii colective" *t.r.*].

deasă, bătrână" (Codru Verde). În opoziție se află topicele (Codru Verde / Vârfu Codrului). Deal < sl. delŭ „ridicătură a scoarței pământului mai mică decât muntele" (Șăineanu 1997: 217) (Dealul de Marmură, Dealul La Spânzurătoare – cu conotații negative); Grădină < bulg., sb. gradina „teren (îngrădit) pe care se cultivă flori, legume sau pomi fructiferi" (Șăineanu 1997: 345) (Grădina Împăratului, Grădina lu Ileana Cosânzeana, Grădina Ursului – posesie); Hățiș (orig. nec.) „grup de tufe de mărăcini, desiș într-o pădure" (Șăineanu 1997: 357); Izlaz < bulg. Izlaz „loc pentru pășunat, imaș" (Șăineanu 1997: 406). În basmele cercetate de noi, am găsit două nume care au în componența lor topicul menționat anterior, Marginea Izlazului și Pe Fundu Izlazului aflate în opoziție. Munte < lat. mons, -ntis „ridicătură a scoarței pământului, cu înălțimi care depășesc o anumită altitudine" (DLR 2010: s.v.). Numele care denumesc oronime, identificate în basmele analizate de noi, sunt grupate din punct de vedere semantic astfel: cele care arată însușiri (Munții Cocâlcâi, Munții Crunții – probabil aici au avut loc războaie sângeroase, deoarece termenul „crunt" < lat. cruentus are sens învechit „plin de sânge, muiat în sânge" (DLR 2010: s.v.), Munții Înalți), o stare climatică (Munții Secetei), materie (Munții de Iagă < ung. uiágă „sticlă", Munții de Piatră și Nisip, Munții de Sticlă), evenimente istorice (Munții Galionului – au probabil forma unei corăbii, amintind de nave cu pânze, de mari dimensiuni, cu mai multe punți, utilizate în trecut); Pădure < lat. paludem „întindere mare de teren, acoperită cu arbori" (Șăineanu 1997: 620), intră în categoria formelor de relief cu conotație pozitivă. Numele din acest segment sunt divizate după cum urmează: cele care sugerează termeni cromatici (Pădurea Neagră – densitate, necunoscut, spațiu profan prin adăugarea adjectivului „negru", Pădurea Roșie – calificativul „roșu" denotă sângele și afectivitatea, relația care există între spirit și corp), stare climatică (Pădurea cu Căldură, Pădurea cu Ger – opoziție), însușiri (Pădurea Râioasei), termeni din sfera magicului (Pădurea Blestemată), faună (Pădurea Ursului), materie (Pădurea de Aramă, Pădurea de Aur, Pădurea de Fier). Întâlnim și derivatul Pădurice (pădure + -ice), precum și Mijlocul Pădurii, în opoziție graduală cu Marginea Pădurii. Poiană < sl. poljana „loc cu iarbă și flori, fără copaci, în interiorul unei păduri" (Șăineanu 1997: 668). În opoziție se află Poieniță (poiană + -iță) și Poiană Mare.

Câmpul toponimic al formelor de relief cu conotație negativă – arhilexemul „apă stătătoare": Balta < sl. blato, cf. alb. baltë „apă stătătoare permanentă, cu faună și vegetație specifică" (DLR 2010: s.v.) (însușire – Balta Stuhoasă). În opoziție, formând un câmp diferențiator se află topicul Balta și Băltoaca (derivare augmentativă baltă + -oacă). Elești < ung. halastó „iaz cu pește", Fântână < lat. fontana „groapă săpată până la nivelul unui strat de apă și amenajată pentru alimentarea curentă de apă" (DLR 2010: s.v.), (Fântână Otrăvită – însușire, Fântâna Sânzâienelor – posesie). Este prezentă și opoziția Fântână – Fântâniță și Fântână – Fundul Fântânii. Halău < magh. háló „troaca aia între două dealuri, ca un părău", „jgheab natural, depresiune alungită și mai strâmtă, adâncitură de teren în forma unui halău", „jgheab pentru adăpat vitele" (Loș□nți 2000: 160); I□z < □l. j□zŭ „l□c □rific□l f□rm□□prin stăvilirea sau abaterea unui curs de apă" (Iazul Morii); Iezerul < sl. jezerŭ „lac adânc, loc mocirlos" (Șăineanu 1997: 376); Lac < lat. lacus „mare întindere de apă stătătoare, înconjurată de uscat" (DLR 2010: s.v.) (Lacul cu Lapte Dulce). Am întâlnit și forme regionale Lacul cu Lapți Dulce sau Tăul cu Lapte Dulce; Mlaștina < sl. mlaština „depresiune naturală în care se adună apa provenită din precipitații sau din pânza freatică și pe al cărei fund se formează nămol" (DLR 2010: s.v.); Smârc < sl. smrŭkŭ „în basme: loc îndepărtat și primejdios, de unde își trage marea izvoarele" (Șăineanu 1997: 150).

Câmpul toponimic al formelor de relief cu conotație negativă – arhilexemul „apă curgătoare": Gârlă < bulg. gărlo „apă curgătoare mică, ramificație, braț al unei ape" (Șăineanu 1997: 339); Hoagă „e ca o obârșie de pârâu, groapă cu apă, vâlcea, văgăună afundată, viroagă, lăsătoare" (Loșonți 2000: 163-164); Valea < lat. vallis „depresiune,

adâncitură de teren alungită, străbătută de o altă apă curgătoare; pop. apă curgătoare, albia unei ape curgătoare" (DLR 2010: s.v.) (Valea Adâncă, Valea Plângerii). Valea se află în opoziție cu Vâlcea.

Câmpul toponimic al formelor de relief cu conotație negativă – arhilexemul „teren situat în apropierea unei ape": Luncă < sl. lonka „baltă", „câmpie acoperită cu fânețe în apropierea unui râu sau la poalele unui deal ori al unui munte" (DLR 2008: s.v.), Ostrov < sl. ostrovŭ „insulă mică, adesea plutitoare, formată într-o apă curgătoare, acoperită, de obicei, cu vegetație" (DLR 2010: s.v.) (Ostrovu Florilor – floră, Ostrovu Mării și al Oceanelor – acvatic); Preluca < sb. preluka, ucr. priluka „(reg.) poiană mică între munți sau între dealuri (pe valea unei ape)" (Șăineanu 1997: 692); Râpa < lat. ripa „surpătură de pământ făcută de șuvoaie" (Șăineanu 1997: 56) (Râpa Arapului).

Glosarul toponimic al basmelor analizate este format, în mare parte, din apelative în funcție toponimică, acest lucru facilitând decodarea cu ușurință a denominațiilor propriale. Cele mai multe dintre acestea aparțin vocabularului fundamental, dar am întâlnit și apelative care fac parte din masa vocabularului (regionalismele Halău, Hoagă, Munții Cocâlcâi, Tăul cu Lapte Dulce). În basme este păstrată cu strictețe gândirea arhaică, care prevede existența unei legături magice între nume și loc, numită în literatura de specialitate iluzie referențială (bazată pe principiul nomen est omen)29.

Concluzii

În demersul nostru, am urmărit să expunem câteva aspecte psiho- și sociolingvistice cu privire la numele de locuri din basme. Am evidențiat valoarea socială, istorică, dar și emoțională a toponimelor, deoarece acestea din urmă relevă atât relațiile interumane, cât și cele ale omului cu mediul geografic. Având în vedere transparența și motivarea lor contextuală, topicele din basme păstrează legătura cu apelativul, tocmai pentru a putea fi decodificate facil. Am demonstrat că structura universului fabulos este bipolară, sacru vs. profan, fapt ce atrage după sine divizarea numelor de locuri în faste, bune și nefaste, rele, în funcție de circumstanță. Am văzut că atât lumea aceasta (casa, exteriorul casei, răscrucea, hotarele etc.), cât și lumea de pe „tărâmul celălalt" sunt impregnate de nume ale formelor de relief cu conotație negativă sau pozitivă, ale spațiilor umanizate (considerate sacre în gândirea arhaică și, totodată, în basme), ale locurilor tenebroase sau siderale, imitând construcția numelor din glosarul toponimic real. Astfel, am identificat în basme oiconime, oronime, hidronime, reale (au un referent în realitate), fictive (cu referent în universul fabulos și, uneori, și în lumea reală). Din punct de vedere semantic, am grupat toponimele în câmpuri toponimice, pornind de la teoria lui Coșeriu, care vizează câmpurile lexicale bazate pe opoziții echipolente, graduale, privative. La nivel lexical, am urmărit forma toponimelor (simple, derivate, compuse), cele mai multe fiind apelative în funcție toponimică. „Cât privește spațiul, aparent e simplu. E crucificat spre cele patru zări […]. Între cer și iad e purgatoriul catolic […], iar prăpastia ne este predestinată" (Neț 2016: 168).

Toponimele din basme vizează spații miraculoase, unde muritorul de rând ajunge doar în situații liminale (Iadul, Raiul, Tărâmul Celălalt), domenii stăpânite de împărați și împărătese/ zâne (Împărăția Doamnei Chira Chiralina, Împărăția Zorilor) și, de cele mai multe ori, sunt atribuite unor ținuturi greu sau chiar imposibil de localizat, despre care au știre doar inițiații și în care se găsesc obiecte cu puteri neobișnuite, locuiesc ființe ciudate, sunt ascunse fete de împărat răpite de zmei (Codrul Verde, Ostrovul Florilor, Palatul de Cleștar, Smârcurile Mărilor și ale Oceanelor).

[29] Vezi în acest sens W.F.H. Nicolaisen (2011: 137-145).

Surse

Bilţiu, Pamfil (ed.), 1994, Făt–Frumos cel înţelept. O sută de basme, poveşti, legende, snoave şi povestiri din judeţul Maramureş, Baia Mare: Ed. Gutinul.
Bilțiu, P. și M. Bilțiu, 2002, Basme, povești, povestiri, snoave și poezii populare din zona Codrului. Cluj-Napoca: Editura Dacia.
Creangă, I., 1990, Făt-Frumos, fiul iepei, Craiova: Ed. Literatorul.
Creangă, I., 2002, Amintiri din copilărie. Poveşti. Povestiri, Bucureşti: Ed. Vizual.
Creangă, I., 2008, Povești, Chișinău: Editura Pontos.
Delavrancea, B. Şt., 1989, Dl. Vucea, Bucureşti: Ed. Ion Creangă.
Eminescu, M., 2009, Basme, București: Editura Tedit F2H.
Filimon, N., 1970, Basme şi nuvele, Bucureşti: Ed. Ion Creangă.
Florea Marian, S., 2010, Basmele românilor, București: Jurnalul Național.
Fochi, Adrian, 1976, Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea, București: Editura Minerva.
Ispirescu, P. (ed.), 2004, Cele mai frumoase basme, Bucureşti: Ed. Cartea pentru toţi, Lider.
Ispirescu, P. (ed.), Basmele românilor, 2010, București: Editura Curtea Veche.
Oprișan, I., 2005, Basme fantastice românești, București: Editura Vestala.
Pamfile, Tudor, 2002, Povestea lumii de demult după credințele poporului român. Pământul după credințele poporului român, sfârșitul lumii după credințele poporului român, București: Editura Paideia.
Slavici, I., 2010, Basmele românilor, București: Jurnalul Național.
Şerb, I. (ed.), 1982, Poveştile lui Făt-Frumos. Basme fantastice, Bucureşti: Ed. Minerva.

BIBLIOGRAPHY

Ainiala, Terhi, Minna Saarelma, Paula Sjöblom, 2016, Names in Focus. An introduction to finnish onomastics. Translated by Leonard Pearl, Helsinki: Finnish Literature Society.
Blaga, Lucian, 1985, Opere. Trilogia culturii, ediție îngrijită de Dorli Blaga, studiu introductive de Al. Tănase, București: Editura Minerva.
Bernea, Ernest, 1997, Spațiu, timp și cauzalitate la poporul roman, ediția a II-a, revizuită București: Humanitas.
Coșeriu, Eugeniu, Horst Geckeler, 2016, Orientări în semantica structurală, traducere din limba engleză, notă preliminară, comentarii și postfață de Cristinel Munteanu, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza".
David, Jaroslaw, 2011, Commemorative Place Names – Their Specificity and Problems, în „Names", 59 (4), p. 214-228.
Durkheim, Émile, 2005, Formele elementare ale vieții religioase. Sistemul totenic în Australia, traducere de Elisabeta Maria David, Iași: Editura Antet XX Press.
Eliade, Mircea, 2000, Sacrul și profanul, traducere din franceză de Brândușa Prelipceanu, ediția a II-a, București: Humanitas.
Farcaş, Ioan-Mircea, 2008, Termeni de origine veche slavă în subdialectul maramureşean, în „Buletin Ştiinţific", fasc. Filologie, seria A, vol. XVII, Baia Mare, 2008, p. 23-30.
Felecan, Ovidiu, 2017, Oikonymic Transformation in Romania in the Second Half of the Twentieth Century, în „Names", 65 (2), p. 78-87.
Felecan, Daiana, Oliviu Felecan, 2016, Nicknames of Romanian Politicians after 1989, în „Philologica Jassyensia", an XII, 2 (24), p. 191-207.
Felecan, Daiana, 2015, Sens lingvistic în „semnul estetic", în „Buletin Științific", seria A, vol. XXIV, p. 47-61.

Felecan, Oliviu, 2013, Hodonimie românească – Între autohtonism și cosmopolitism, în Oliviu Felecan (ed.) Name and Naming. Proceedings of second International Conference on Onomastics, Cluj-Napoca: Editura Mega, Argonaut.

Graur, Alexandru, 1972, Nume de locuri, București: Editura Științifică.

Ielenicz, Mihai, 2004, Geomorfologie generală, București: Editura Universitară.

Iordan, Iorgu, 1963, Toponimie românească, București: Editura Academiei.

Jung, Karl Gustav, 2003, Opere complete. Arhetipurile și inconștientul colectiv, traducere din limba germană de Dana Verescu, Vasile Dem. Zamfirescu, București: Editura Trei.

Loșonți, Dumitru, 2000, Toponime românești care descriu forme de relief, Cluj-Napoca: Editura Clusium.

Moldovanu, Dragoș, 2010, Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la câmpul hidronimului Moldova), Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza".

Moldovanu, Dragoș, 1978, Chestionar toponimic și entopic general cu un glosar de entopice, onomasiologic, Iași: Institutul de lingvistică, istorie literară și folclor.

Moscal, Dinu, 2013, Teoria câmpurilor lexicale. Cu aplicație la terminologia populară a formelor de relief pozitiv, prefață de Maria Iliescu, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza".

Munteanu Siserman, Mihaela, 2015, Nume și simțuri: corespondențe semantice în configurații denominative, Cluj-Napoca: Editura Mega, Argonaut.

Neț, Mariana, 2016, Capricii pe teme de basm, cuvânt înainte de Monica Pillat, București: Editura Eikon.

Nicolae, Ion, 2006, Toponimie geografică, București: Editura Meronia.

Nicolaisen, W.F.H., 2011, In the beginning was the name, selected essay by professor W.F.H. Nicolaisen, Shetland Litho: The Scottish Place-Name Society.

Oancă, Teodor, 1999, Geografie antroponimică românească: metodă și aplicații, Craiova: Editura de Sud.

Olteanu, Antoaneta, 2009, Reprezentări ale spațiului în credințele populare românești, București: Editura Paideia.

Oros, I. Marius, 1996, Studii de toponimie, Cluj-Napoca: Editura ICPIAF.

Sala, Marius (coord.), 2001, Enciclopedia limbii române, București: Editura Univers Enciclopedic

Şăineanu, L., 1925, Dicţionar universal al limbei române, a cincea ediţiune, Craiova:

Editura „Scrisul Românesc".

Toma, Ioan, 2015, 101 nume de locuri, București: Editura Humanitas.

Van Langendonck, W. 2007. Theory and typology of proper names. Berlin-New York. De Gruyter.

Vaxelaire, Jean-Louis, 2005, Les noms propres une analyse lexicologique et historique, Paris: Editura Honoré Champion.
Vișovan, Ștefan, 2005, Monografia toponimică a Văii Izei, Cluj-Napoca: Editura Mega, Argonaut.

MORAL RULES AND MORAL AGENTS

Ana-Camelia Cotos
PhD. student, West University of Timişoara

Abstract: Ethics is a philosophical discipline through its tradition and history, through its foundations, its object and its approach. One of the ethical functions is the normative one. Moral rules are prescriptive statements that indicate what is to be done or not in order to make the agent conscious in repeated situations, so that they are judged to be good or bad. The moral agent is the genuine subject of the moral manifestation, a subject acting in a specific way and whose consequences are appreciated as good or bad.
The critique of the normative function of ethics, the state of moral norms has been triggered since the beginnings of the Analytical Philosophy. Among the authors of this critique is L. Wittgenstein, whose semantic theories of Philosophy of Language have influenced and generated a distinct discourse on moral norms and on the normativity of ethics. In this paper I shall analyze the following issues: 1. What is meant by the concept of "moral norm"?; 2. The relationship between moral norms and moral agents; 3. Wittgenstein II's Perspective on moral norms.

Keywords: moral norm, moral agent, ethics, Wittgenstein II, normativity.

1. Normele morale

Normele morale sunt *propoziții* sau *enunțuri prescriptive* prin care se indică ce *trebuie* sau *nutrebuie* să se facă, respectiv cum trebuie sau nu trebuie să fie acțiunile subiectului conștient în manifestări repetabile, pentru ca manifestarea sau felul lui de a fi să fie apreciate ca fiind bune sau rele[1].

Definiția trimite la o serie de probleme și neclarități discutate și problematizate de către filosofi și metaeticieni. Faptul că normele morale sunt propoziții indică problema limbajului moral, *Cum este posibil să exprimăm prin limbaj moralitatea?*, *Ce valoare au propozițiile moralei?*. Caracterul prescritiv al normelor ridică întrebări ca: ale cui sunt aceste prescripții și pentru cine sunt ele?[2]. Ceea ce trebuie sau nu trebuie să facă agentul moral, ridică problema justificări derivării lui *trebuie* din *este*, o problemă cu o tradiție lungă în filosofia occidentală. Nu există acțiuni bune în genere sau acțiuni rele în genere, ele sunt apreciate ca fiind bune sau rele în corespondență cu idealul moral, iar autorul definiției face trimitere și la atitudinea agentului moral față de normele morale.

Orice normă morală are două componenete: o componenetă calitativă și una imperativă. Fie norma „Trebuie să fii recunoscător!", *trebuie* este expresia prin care se redă componeneta imperativă. Imperativul poate lua două forme de expresie: una pozitivă „trebuie" care este activă și stimulativă, și alta negativă „nu trebuie", care este restrictivă și coercitivă. Dacă se ține cont de acestă diferență, atunci de-a lungul istoriei moralei se pot observa că, unele morale sunt restrictive, deoarece indică ce nu trebuie să facă agentul, de exemplu, cele zece porunci iudeo-creștine, sau morale stimulative care îl îndeamnă pe agent la ceea ce trebuie să facă și cum trebuie să fie agentul, de exemplu codul societății capitaliste.

[1] Cătineanu. T, *Elemente de etică*,vol I, Ed.Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p 87.
[2] Wright von Henrik Georg, *Normă și acțiune*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p 29.

Expresia calitativă a unei norme este redată printr-un substantiv, desemnând totodată o calitate morală[3].

Am putea spune că exprimăm moralitatea prin limbaj utilizând propoziții și expresii lingvistice. Despre starea sau valorea propozițiilor moralei s-au dus bătălii ideatice în cadrul metaeticii de la începutul secolului al XX-lea, iar unele au încă loc și azi. Unii au susținut că aceste propoziții ar avea o valoarea asemeni propozițiilor de adevăr, alții autori au negat acest lucru, afirmând că ele exprimă atitudini sau sentimente, că sunt fie ordine fie doar simple prescripții în vederea modificării comportamentului agentului.

Problema derivării și relației lui *trebuie* din *este*, este unul din subiectele centrale ale metaeticii secolului al XX-lea. Chiar dacă discuțiile azi sunt mai relaxate, iar unii autori ca Putnam, susțin că s-a produs un colaps în această direcție a derivării valorilor din fapte, este relevent să precizăm concis în ce anume constă această problemă. Practic, expresia axilogică „ceea ce este", desemnează o stare de fapt, o atitudine umană, actuală, reală și concretă, pe când expresia „trebuie", indică o stare de fapt viitoare, o atitudine viitoare, necesară și posibilă, ideală. 1. Între „ceea ce este" și „ceea ce trebuie" există o distanță imposibil de parcurs, un conflict imposibil de rezolvat: i) Domeniul lui „trebuie" este unul al normelor ideale, universale și abstracte, pe când indivizii sunt reali și concreți; adresându-se tuturor, normele morale se adresează nimănui, totodată ele au caracter constrângător, ele limitează libertatea de acține a indivizilor. ii) Numărul celor care încalcă normele morale este mai mare decât cei care le respectă. Normele morale sunt respectate formal și ipocrit în societatea umană. 2. Prespectiva kantiană încercă să susțină că între „este" și „trebuie" există un acord organic, în sensul în care normele morale sunt validate de corespondența acestora cu faptele oamenilor. Imperativul categoric kantian: „acționează astfel în cât să folosești umanitatea atât în persoana ta cât și în persoana orcui alteia întotdeauna ca scop și niciodată ca mijloc", se dovedește a fi nesatifăcător, deoarece nu există interdicție morală în a folosi pe cineva atâta timp cât nu-i periclităm viața, atunci când este necesar să salvăm alte vieții[4]. 3. Nu se poate vorbi despre realția „este" – „trebuie" fără o analiză a acestora relativă la o cutare societate umană. O cercetare de acest tip recurge la cercetări sociologice și la statistici[5].

Normele morale pot fi date de către o divinitate, ființă supranaturală. Dumnezeul creștin poate fi o astfel de instanță morală. Fiind atotputernic, libertatea omului se reduce la recunoaștera sau respingerea divinității. Omul răspunde doar pentru credința lui, indiferent de actele pe care le face. Viața acutală nu este locul răspunderii, ci doar a încercărilor. Omul își demonstrează credința printr-un șir nesfârșit de încercări de la naștere și până la moarte. Moartea nu este definitvă, existând posibilitatea învierii când oamenii vor da seamă pentru credința lor la Judecata de Apoi. Cei care se vor dovedi demni vor intra într-o stare deosebită de cea anterioară, stare în care vor putea contempla înseși Divinitatea. Cei care vor fi condamnați, vor sfârși în „chinurile iadului". „Gura lumii" este o altă instanță morală care se manifestă atât spontan cât și organizat sub forma „dreptului", normele morale fiind codificate și scrise alcătuind un cod de legi. Agentul însuși prin conștiința sa, poate avea „mustrări de conștiință" după ce a încălcat moralitatea intrând într-o stare de anxietate, de cele mai multe ori interiorizată, iar în unele contexte această izbucnește sub forma unor mărturisiri, de exmplu, un hoț care își mărturisește și recunoaște fapta comisă[6].

Prin instanță divină, normele morale devin prescripții demne de urmat de către unii agenți, pe de altă parte, codul de legii sau gura lumii, poate funcționa în același mod, cum și conștiința individului poate avea acelși rol. Există situații în care pentru un individ

[3]Cătineanu. T, Elemente de etică, Vol 1, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p 89.
[4]Narița. I, *Prelegeri de Filosofie*, Tipografia Universității de vest, Timișoara, 1995, p 129.
[5]Cătineanu. T, *Elemente de etică*, vol I, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p 65-68.
[6]Narița. I, *Prelegeri de Filosofie*, Tipografia Universtății de Vest, Timișoara, 1995, p 130.

funcționează mai multe norme ca prescripții pentru ceea ce trebuie sau nu trebuie să facă. De exemplu, un agent poate respecta atât cele Zece porunci, cât și normele morale a grupului căruia îi aparține. Există și situații în care un agent își asumă deliberat o singură instanță morală. Sările conflictuale de decizie a agentului apar atunci când fie codul moral este contradictoriu, fie când normele morale acceptate sunt contrare.

În încercarea de a da un sens lumii, oamenii pe lângă alte valori, estetice, valori de adevăr etc, folosesc și valori etice ca bine sau rău, aceste valori sunt atribuite prin întermediul judecăților etice care au sintaxa „x este bun", sau „x este rău". Cele mai multe studii asupra moralei au ajuns la concluzia că *x* trebuie să fie o acțiune sau un comportament. Teoriile care susțin o astfel de poziție desemnează „etica acțională" sau „etica normativă". Etica acțională consideră că judecățile etice se referă la acțiunile sau comportamentul unor subiecți că, pentru a avea sens și înțeles, judecata etică trebuie să preuspună intenții, scopuri, mijloace, un *autor*.[7]

În literatura de specialitate se confundă mereu funcția normativă a eticii cu funcția axiologică, deși funcția axiologică este precedentă celei normative. Funcția axiologică presupune operarea de distincții în viața morală între valori și pseudovalori, antivalori, non-valori. Chiar dacă unii autori au susținut că funcția normativă este o prelungire a funcției axiologice, poziția lor nu poate fi susținută logic, ci doar prin apel la autoritate. Etica nu poate crea norme morale pe care agenții să le urmeze și astfel să trăim în cea mai bună lume, ci doar să analizeze și selecteze acele valori care se cristalizează într-o cutare comunitate și care au posibilitatea de a fi universalizate în viitor sau care norme morale sunt perimate. Prin intermediul eticii se pot descrie relațiile morale, neputând să generăm astfel de realții. Funcția unui cod moral ar trebui să fie acela de a da seamă de valoarea faptelor pentru o comunitate fără însă a impune o valoare sau alta. De-a lungul timpului sub diverse forme, *autoritatea* a prezentat etica ca fiind noramativă și astfel a determinat ce este bine și ce este rău într-o comunitate sau alta, într-un grup sau organizație. De fiecare dată când autoritatea a realizat acest lucru a fost cu scopul de a favoriza anumite grupuri sau interese împortiva altora [8]. Fie exemplele: Este rău să furi deoarece, dacă furi păgubești pe cineva. Este rău să furi deoarece, dacă furi atunci vei fi condamnat la „chinurile iadului". În primul exemplu, furtul este rău deoarece se întemeiază pe o relație de consecință. Dacă furi bunurile cuiva, acest lucru este rău deoarece îl păgubești. Deși al doilea exemplu este similar primului, el doar mimează o relație de consecință. Sunt atâtea cazuri în care dacă ai furat sau chiar dacă furi nu ajungi în chinurile iadului, cel puțin nu acum, iar dacă te căiești suficient, poți fi și iertat[9].

Agenți morali

Agentul moral este subiectul uman care suferă diferite manifestări conștiente cu o semnificație morală, fiind în relație directă cu normele morale și este supus evaluării și aprecierii în baza valorilor de bine sau rău. Relevant pentru abordarea de față este problema conștiinței morale individuale și atitudinile agenților morali față de normele morale.

Conștiința morală individuală este un asamblu structurat de idei, reprezentări, sentimente, atitudini interioare cu referință la ceea ce este bine sau rău. Suportul ei este subiectul individual, iar acest individ nu este o monadă unică, abstracție fantomatică, ci un individ concret. Faptul moral preuspune trei momente importante: individul actor (conștiința care acțuinează); individul spectator (conțiința care judecă); și conțiința care se judecă. Acordul celor trei momente este garantul conștiinței morale individuale. O altă componentă a

[7] Dunca B, Dunca P, Constante și reconfigurări în problematica etică a comunicării, *Etica suferinței*, Narița. I, Ed. Preuniversitaria, București, 2015, p 71.
[8] *Ibidem*, p 81.
[9] *Ibidem.*

structurii conștiinței individuale este *convingerea morală*. Ea este o unitate între nivelul cognitiv, emoțional și volutiv privitor la o valoare morală, ea mai poate fi înțeleasă și ca simț moral. *Simțul moral* se manifestă în multiple forme: simțul datoriei, simțul sincerității, simțul echității, simțul măsurii, simțul omeniei etc. Conștiința morală este un fenomen bio-psihico-social.[10]

Dacă normele morale sunt presupuse codificat sau latent la nivelul comunității sau individului, atunci agentul poate lua anumite poziții sau atitudini vis a vis de acestea.

O *atitudine refractară* față de normele morale presupune că, agentul cunoaște normele morale, dar le asimilează la un nivel pur cognitiv. El știe ce trebuie să facă sau să nu facă. Deoarece asimilarea normelor morale este abstractă, rezultatul este unul negativ. Chiar dacă știe ce trebuie să facă, agentul nu face acesta. Asimilarea normelor în cazul lui nu impilică angajamentul sensibil și voința proprie. Agentul refractar nu are convingeri morale, nu are un simț moral dezvoltat. El intră adesea în conflict cu normele morale, astfel recurge la strategii de apărare în fața comunității. Conflictul său constă între interesele individuale și cele colective. Există o diferență între atitudinea refractară care apelează la strategii de acoperire și atitudinea refractară deschisă care este una afișată și nonconformistă și care se propune ostentativ. Atitudinea refractară acoperită este imorală, însă cea de a doua poate lua mai multe direcții: dacă vizează dizolvarea unei cutare nomativității sau tip de morală este nihilistă, iar dacă urmărește dizolvarea unui anumit tip de morală sau normativitate care este depășit sau perimat, dar propune un alt tip de morală și normativitate, atunci este revoluționară. De-a lungul istoriei ea se reflectă în cadrul moralei orcărei religii, dar și în cadrul moralei laice. *Atitudinea conformistă* a agentului constă în asimilarea normelor morale abstract, însă acesta le va da un sens pozitiv în acțuinile sale. Orice conformist moral va asimila normele morale fără critică și discernământ propriu. Conformistul moral acceptă norma morală pentru că este o normă dată, o prescripție. Normele morale pentru acesta sunt tabu-uri, deși convingerile sale morale sunt ferme, ele sunt totodată superficiale. În aplicarea normelor morale, un conformist moral va ține cont de litera normei, și nu de spiritul acesteia, El nu are simțul situațiilor concrete, al agenților concreți. Conformistul moral este într-o stare de criză a libertății și inițiativei. Inițiativa sa fiind decisă de norma morală sau de o intanță morală carismatică. Viața unui astfel de individ este marcată de frică: frica de a nu greși, de a nu respecta normele morale, și nu dorința de a face binele. Dacă prin atitudinea refractară asupra normelor morale erau apărate interesele individuale, în cazul atitudinii conformiste este apărat interesul colectiv. *Atitudinea oportunistă* constă în faptul că, agentul cunoaște normele morale, el le asimilează cognitiv neavând convingeri morale ferme. De regulă, oportunistul respectă cerințele morale atunci când acest respect conduce cu necesitate la satisfacerea unui interes personal. Norma morală este un instrument în atingerea scopurilor personale. În relația sa cu comunitatea, deoarece el este oportun nu intră în conflict, fiind totodată lipsit de consecvență în păreri și convingeri. Un oportunist poate pleda azi pentru o cauză colectivă, și poate combate altă cauză a doua zi, pentru că el nu crede în interesul comunității, ci doar în interesul propriu. El evită orice tip de conflict și încearcă să se adapteze orcărei situații, dacă totuși nu poate evita un conflict, va încerca să medieze starea conflictuală sau să salveze aparențele. Deoarece se poate adapta orcărei situații noi, acesta este imoral și blamabil prin lipsa de convingeri morale care îl ajută să jongleze pentru atingerea intereselor personale. *Atitudinea amorală* constă în punctul zero al moralității, amoral fiind un copil în faza de preeducare iar gradul amoralității scade odată cu educația morală. Există mai multe semnificații ale termenului amoral: este amoral individul care cochetează cu intenția binelui sau al răului în plan cognitiv și verbal, dar care nu dă curs acestor intenții în viața de zi cu zi; este amoral individul care este indiferent plasându-se în

[10]Cătineanu, T. *Elemente de etică,* vol 1, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p 234.

zona etosului neutru; este amoral individul care sfidează acceptarea modei normelor morale, deși el poate fi de o profundă moralitate. Toate aceste manifestări nu pot fi catalogate ca imorale. Oameni nu sunt nici buni de la natură nici răi, sunt educabili într-un anumit fel și pot fi imorali sau morali după ce devin conștienți de valorile morale de bine și rău. În principiu, aflăm de bine și rău de la cei care ne cresc și educă până la o anumită vârstă, apoi în cadrul instuțiilor educaționale formale, iar adulți fiind aplicăm și dezvoltăm moralitatea în interacțiunile cu ceilalți. *Poziția conflictuală* este caracterizată prin interiorizarea normelor morale într-un mod autentic și prin alegerea valori de bine în orice circumstanță. Problematică devine situația când conflictualul trebuie să aleagă între două valențe ale valori de bine sau rău. El nu poate decide asupra unei singure valențe deliberând continuu, rezultatul fiind o amânare și suspendare a acțiunii însești. Conflictul conștiinței individului constând într-o stare totală de indecizie. Nu și cea din urmă, *atiudinea morală* presupune interiorizarea autentică a normelor morale. Convingerile morale ale agentului sunt rezultatul unui lung travaliu prin educare și auto-educare morală mentinându-și spirutul critic și discernământul. Fiind singurul capabil de creativitate morală, deoarece asimilează normele morale cognitiv dar acționează în situații concrete ținând cont de acestea, astfel normele morale își păstrează caracterul valoric[11]. Astfel de indivizi nu sunt doar personalitățile excepționale ale umanității pe care o majoritate de oameni le recunoaște, ci orice individ conștient din viața de zi cu zi. Agentul moral este singurul capabil de creativitate morală și de libertate acțională în exeperințele morale, deoarece reușește în mod autentic să pună în acord normele morale și experințele concrete de vață. Libertatea acțională a agentului presupune că subiectul nu poate trece în orice stare sau moment pe care și-l imaginează, ci este limitat de starea în care se află, de legile universului, de legile logicii și de convențiile impuse de societate. Oamenii pot acționa atâta timp cât sunt ființe vii, numai așa pot fi și ființe morale. În actele lor, ei trebuie să urmărească menținerea acestei stări, conservarea stării de subiect și de menținere a vieții. În cazul acesta, idealul etic ar consta: Acționează astfel încât să menții starea de subiect, să menții viața. Pierderea stării de subiect, adică moartea, înseamnă pierderea orcărei posibilități de a acționa. În orice situație în care s-ar putea afla la un moment dat un agent, atâta timp cât este în viață se poate spera la ieșirea din impas. Moartea este răul absolut, este mai rea ca Iadul, deoarece acolo mai sunt posibile reprezentările, adică mai există speranță. În creștinism moartea nu este definitivă, asta ar contrazice bunătatea lui Dumnezeu prin învierea unicului fiu Iisus, astfel oamenii vor învia și vor avea din nou capacitatea de reprezentare[12].

2. Norme morale și agenți morali

Am exemplificat atitudinile agenților față de normele morale și s-a putut observa că în urma poziției acestora au rezultat câteva tipuri de agenți. În final am conturat ce ar însemna și care este propriu-zis agentul moral prin definiție. Această relație norme morale – agenți morali poate fi tratată la nivel teoretic ca relație între normativitate și valoare, deoarece așa cum s-a arătat deja, normele morale sunt universale, abstracte și ideale, pe când indivizii sunt concreți și reali. În acest caz, cum anume se manifestă și este chiar posibilă moralitatea ? Acordul între norma morală și situațiile concrete pe care agentul moral le face, pare un acord imposibil de atins în viața de zi cu zi, el la rândul său devenind un caz ideal, apropape utopic. Dacă etica nu poate genera relații morale, ci doar descrie sau constata aceste relații, atunci cum poate fi agentul moral?

Trebuie subliniat și menționat faptul că, etica este descriptivă, și nu normativă sau acțională, în acest caz, judecățile etice pot fi justificate doar prin ceea ce ne este accesibil, dacă un lucru nu este accesibil este imposibil să il evaluăm, astfel orice judecată etică care nu ne este accesibilă este iluzorie. Orice agent sau evaluator are acces doar la propriile stări, ca

[11] *Ibidem*, p 265-273.
[12] *Ibidem*, pp 124, 126.

atare judecățile etice pot fi întemeiate doar pe stările subiective ale fiecăruia. Judecățile etice pot fi întemeiate doar pe ceea ce trăim, simțim, suferim la un moment dat. Propriile stări subiective apar ca fiind bune sau rele și nicidecum stările altor agenți sau acțiunile lor. Deoarece, stările unui agent sunt accesibile doar lui, judecățile etice sunt relative. In etică trebuie să acceptăm *principiul toleranței*: cu privire la judecățile etice nu există autoritate, nu există nimeni care să stabilească în mod justificat ce este bine sau rău pentru ceilalți. Stările subiective pot fi evaluate etic prin exprimarea stărilor proprii în propoziții de simțire de forma ”Eu simt f” , „Eu simt o durere”. Problematic ar putea fi cazul în care pentru cineva ar avea loc în același moment, „Eu văd roșu” și „Eu văd albastru”, iar *roșu* și *albastru* sunt termeni incompatibili. Rezolvarea acestui caz constă în proiectarea în afara subiectului intensiunile incompatibile prin obiectivarea lor ajungându-se la propoziții categorice de forma „a este roșu” și „b este albastru” care sunt compatibile și cărora le corespund *fapte*. Obiectele fiind plasate în afara subiectului, fiind plasate la o anumită distanță, ele sunt în sapțiu. Faptele au loc în spatiu, alcătuind lumea. Față de propozițiile de simțire, propozițiile categorice reprezintă condiții suficiente: „eu simt roșu” pentru că „ a este roșu”. Reciproc, propozițiile de simțire sunt condiții necesare ale propozițiilor cateogorice. Stările subiective, interne, simțite sunt consecințe a ceea ce se petrece în spațiu, în lume, sau a ceea ce s-a petrecut în trecut. Singurele accesibile agentului sunt stările subiective și numai acestea pot fi evaluate etic. Putem evelua etic faptele deoarece odată ce atribuim o valoare etică unei condiții necesare, atribuim o valoare etică tuturor condițiilor suficiente, dacă consecința unui fapt este bună sau rea, faptul trebuie considerat bun sau rău[13].

În ambele perioade de cercetare, Wittgenstein a criticat etica normativă, etica tradițională, etica cu pretenții de științificitate cât și fundamenarea judecăților etice în sensul tradițional. Critica sa începe cu prima lucrare de tinerețe (*TLF*) *Tractatus-logicus-philosophicus*, 1929. T. 6.422 „Primul gând prin prezentarea unei propoziții etice de forma *„tu trebuie...”*: ce se întâmplă dacă nu o îndeplinesc? Este clar că etica nu are de a face cu pedepse și reconpense în sens obișnuit. Deci problema privind consecințele unei fapte trebuie să fie lipsită de importanță, aceste consecințe trebuie cel puțin să nu fie evenimente. (...) Trebuie într-adevăr să existe un fel de pedeapsă etică, însă aceasta trebuie să constea în fapta însești”. T. 641 „Dacă voința bună sau rea schimbă lumea, atunci ea poate să schimbe numai limitele lumii nu faptele, nu ceea ce poate fi exprimat prin limbaj. Pe scurt, lumea ar trebui să devină atunci, altă lume. Ea ar trebui să crească și să descrească în întregime. Lumea omului fericit este diferită de cea a nefericitului”[14].

Această critică a eticii este mai degrabă o critică a limbajului eticii. Filosofia din perioada eleborării (*TLF*) are ca centru de greutate și cercetare *limbajul*. Convingerea Filosofiei analitice este aceea că studiul limbajului poate conduce la explicații ale realității, ale lumii. Dacă filosofia tradițională pornea în discursul ei de la investigarea gândirii și formelor acesteia în explicarea lumii, filosofia analitică procedează invers. (*TLF*) este o pledoarie în acest sens dar și a demarcației sens / nonsens în discursul filosofic. T. 7 „Despre ceea ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă”[15], este ultima teză a (*TLF*) și trebuie înțeleasă astfel: Propoziția cu sens îndeplinește trei funcții: vorbește despre ceva (vorbește despre obiecte), descrie ceva (descrie stări de lucru), arată ceva (indică forma). Propozițiile vorbesc despre obiecte, reprezentând sau descriind stările în care ele se găsesc și arătând forma logică a stărilor lumii, care este aceeași cu forma propozițților. Nu se poate vorbi despre altceva decât despre obiecte, celelalte funcții ale propoziției venind să completeze „*vorbirea despre”*. Nonsesnsul

[13] Dunca. P, Dunca. D, Constante și reconfigurări în problematica etică a comunicării, *Etica Suferinței*, Narița. I, Ed. Preuniversitaria, București, 2015, p 76.
[14]Wittgentein. L, *Tractasus-Logicus-Philosophicus*, Ed. Humanitas, București, 1991, p 121-122.
[15]*Ibidem*, p 124.

se manifestă atunci când încercăm să vorbim despre altceva, ca: despre forme, stări, operații, numere sau valori. Orice disciplină care are pretenția că oferă cunoștințe în afara logicii, matematicii și științelor naturii, trebuie respinsă. Fie oferă propoziții despre obiecte și atunci face parte din științele naturii, fie propozițiile ei vorbesc despre altceva, fiind lisite de sens, ele sunt paradoxale. Discursul eticii, esteticii, psihologiei specultive, teologiei, metafizicii, vorbesc despre stări, fapte, valori, acte, se dovedesc fără sens[16]. (*TLF*) este o altă critică a rațiunii pure care însă nu este urmată cum era de așteptat în filosofia occidentală și de o critică a rațiunii practice, însă poziția critică a filosofului austriac asupra eticii a rămas o constantă a filosofiei sale. Dacă propozițiile eticii sunt nonsensuri, dacă etica este inexprimabilă, atunci discursul ei nu mai poate fi făcut în manierea tradițională, ci trebuie căutată o altă modaliate la nivelul limbajului de a vorbi cu sens despre etică, dacă este posibilă această modalitate.

Acestă poziție a lui Wittgenstein asupra eticii este prezentă și în conferința sa despre etică susținută la Cambridge, ianuarie, 1965. „Să presupunem că i-am spus cuiva o minciună iar acesta vine la mine și imi spune: Te-ai purtat ca un ticălos!, și eu îi răspund: Stiu, dar la acel moment nu am vrut să mă port mai bine. Ar putea el să zică: În regulă. Nu! Ar spune: *Trebuia* să fi vrut să te porți mai bine! (...) Nici o stare de lucruri nu are o putere coercitivă a unui judecător absolut, și cu toate acestea noi avem tendința de a folosi cuvinte ca *bine absolut*, *valoare absolută* etc. Răspunsul lui Wittgenstein face trimitere la faptul că, atunci când folosim aceste cuvinte noi le asociem anumite stări care apoi le transpunem, le descriem în limbaj și atunci când suntem întrebați recurgem la acestea și la baza comună pe care o deținem. În încercările noastre de a descrie aceste stări recurgem și la analogii și comparații, numai că în lipsa acestora, nu am putea spune mai nimic. O comparație este o comprație a ceva, dar în lipsa ei cum am mai putea vorbi despre stările pe care le trăim și despre care apoi spunem că sunt valori absolute? Încercările noastre de a exprima în limbaj valori și stări sunt lisite de sens, deoarece încercăm să trecem dincolo de granițele limbajului, dincolo de lume. Toți cei care au încercat să vorbească despre etică au trecut de granițele limbajului cu sens. Etica atâta timp cât izvorăște din dorința de a spune depre sensul ultim al vieții, despre binele absolut, valoarea absolută, nu poate fi știință. Ea este o tendință a spiritului uman care însă nu trebuie ridiculizată[17].

Cercetările filosofiei analitice sunt mai ample asupra valorii de adevăr, și mai puțin asupra valorilor etice sau estetice, cu toate acestea unii filosofi analitici au elaborat studii distincte asupra eticii, iar alții au tratat aceste probleme ca părți integrante ale filosofiei lor. Wittgenstein, în afară de *Conferința de etică,* nu a elaborat o lucrare distinctă asupra eticii, asta ar fi contrazis propriul crez filosofic, însă cercetările sale asupra limbajului au presupus, după cum s-a și văzut, problemele eticii. Se poate spune că a susținut vehement că nu există norme morale absolute și că agentul are o tendință profundă în a da sens etic prin valorile de bine sau rău lumii, însă dacă dorește să vorbească cu sens despre acestea, trebuie să schimbe modalitatea de exprimare prin limbaj a acestora.

În partea a doua de cercetare filosofică, Wittgenstein a atins o problemă crucială a normelor morale înțelese ca reguli și a respectării acestora de către agent, respectiv, a repingerii unui tip de comportament prin recurs la o normă morală așa cum încearcă filosofii normativității. În *Cercetări filosofice* (CF), CF (143), (144), (145), (146), (150), și se continuă cu (198), (199), (202), (206) este dezbătută această problemă pe larg[18]. În centrul orcărui sistem normativ se află un set de reguli care trebuie respectate de către agent și care se reflectă implicit în comportamentul și acțiunile sale. Aceștia susțin că există un drum sigur

[16] Narița. I, *Analiza Logică: Frege și Wittgenstein*, Ed. Delabistra, Cransebeș, 1997, p 111-115.
[17] XXX, Filosoful rege?, Wittgenstein. L, *O conferință despre etică*, Ed. Humanitas, București, 1992, p 49, p 53.
[18] Wittgenstein. L, *Cercetări filosofice*, Ed. Humanitas, București, 2004, p167-170.

de la normele morale la comportamentul agentului și că acest drum poate fi parcurs de fiecare dată dacă sunt utilizate argumente constrângătoare, argumente prin care putem convinge pe oricine că se abate de la regulă că a încălcat regula. Wittgenstein nu se înoiește că noi nu putem învăța corect să numărăm sau să nu traversăm calea ferată atunci când bariera este căzută, problema apare atunci când credem că putem accepta sau respinge un comportament prin apel la regulă așa cum acceptăm un principiu logic. Regulile, normele morale sunt încapsulate în practicile noastre, pe care le deprindem prin exercițiu. Unele pof fi dictoane sau formule memorate, dar ele nu pot fi adevăruri universal valabile din care să poată fi deduse corectitudinea unui comportament în acord cu regula. *CF* (202). Dacă știm ceea ce trebuie să facem, totuși de ce nu acționâm ca atare? Un răspuns ar fi: pentru că avem o atitudine refractară, oportunistă, conflictuală etc, față de normele morale, dar și pentru că ele nu fac parte din practicile noastre de zi cu zi. De regulă, încercăm să ne purtăm după cum ne este vorba, dar de cele mai multe ori, nu înțelegem vorba (norma morală) și de cele mai multe ori îi judecăm, constrângem pe ceilalați să recunoască că sunt vinovați sau imorali sau să accepte o anuită normă morală fără nici o justificare. Mai degrabă ar trebui să vorbim după cum ne comportăm, așa mai puțini ar avea curajul să constrângă, să valideze comportamentul celorlalți. Filosoful austriac ne propune spre reflecție câteva idei în aceeași notă : *Priveşte-i pe oameni: unul este otravă pentru celălalt. Mama pentru fiu şi invers. Dar mama este oarbă şi fiul este la fel. Poate că ei au conştiinţa încărcată, însă la ce le serveşte acest lucru. Copilul este rău, dar nimeni nu îl va învăţa să fie altfel, iar părinţii îl strică cu afecţiunea lor prostească; şi cum ar putea ei să o înţeleagă, şi cum trebuie copilul să o înţeleagă? Ei sunt, pentru a spune aşa, cu toţii răi şi cu toţii nevinovaţi.* (Wittgenstein, *Însemnări postume* 1914-1951 : 162)

BIBLIOGRAPHY

1. Cătineanu Tudor, *Elemente de etică, vol I*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982
2. Narița Ionel, *Prelegeri de Filosofie,* Tipografia Universității de Vest, Timișoara, 1995.
3. Narița Ionel, *Analiza logică: Frege și Wittgenstein*, Editura Delabistra, Caransebeș, 1997.
4. Narița Ionel, *Etica suferinței,* Dunca D, Dunca P, Reconfigurări înproblematica etică a comunicării, Editura Preuniversitaria, București, 2015.
5. Wittgenstein Ludwig, *Tractatus-Logicus-Philosophicus*, Editura Humanitas, București, 1991.
6. Wittgenstein Ludwig, *Cercetări filosofice,* Editura Humanitas, București, 2004.
7. Wittgenstein Ludwig, *Însemnări postume 1914-1951*, Editura Humanitas, București, 1995.
8. Wittgenstein Ludwig, *O conferință despre etică*, XXX, „Filosoful rege?”, Editura Humanitas, București, 1992.
9. Wright von Henrik Georg, *Normă și acțiune*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

ARGUMENTS IN FAVOR OF ESTABLISHING PROMPT AND COMPLEX INTERVENTION IN LANGUAGE DISORDERS

Iuliana Bărbuceanu
PhD. Student, „Ion Creangă" Pedagogical State University of Chișinău

Abstract:Constructing a harmonious, tailored, integrated personality, depends on the successful browsing of stages of development.
In child development of great importance is the acquisition and evolution of language. The language has many implications: cognitive, pertaining to school, social, behavior, in the personality, passing first through emotional side.
As language disorders is extensive and/or deep, even children's emotional imbalances are more pronounced. Emotional imbalaces are reduced by complex intervention: speech and psycho.

Keywords: evolution of language, language disorders, awareness, excessive shyness, emotional imbalances.

Încă din antichitate omenirea s-a preocupat de formarea unei vorbiri corecte și cursive ca și de corectarea unor dificultăți de vorbire, atunci când ele apăreau. Grecia antică slăvea oratoria și pe oratori, asigurându-le acestora un statut privilegiat în cadrul societății. În operele lor, autorii antici ca Plutarh, Herodot, Heraclit, Platon, Aristotel, Hipocrat ne fac cunoscut modul în care societatea antică grecească se îngrijea de formarea unei vorbiri cât mai armonioase și pe înțelesul celorlalți. Este cunoscut exemplul lui Demostene care, a reușit să învingă balbismul de care suferea și care îi determinase o profundă retragere în sine. Odată cu învingerea dificultăților de limbaj, a demonstrat restructurări profunde în planul personalității sale prin performanța de a fi ajuns unul dintre marii oratori ai lumii antice [25].

În achiziția limbajului, copilul parcurge anumite etape: etapa plânsetului pe care Fry a identificat-o ca fiind „singura vocalizare a copilului de 0-2 luni"; Vîgotskya denumit-o „stadiul pre-intelectual", urmată apoi de cea a gânguritului (emiterea de sunete asemănătoare silabelor) începând cu 6-7 luni, a lalațiunii, apoi adăugarea de tot mai multe foneme, în același timp cu achiziția anumitor cuvinte spre 1 an și adăugarea de tot mai multe cuvinte în cel de-al 2-lea an de viaţă [4, p. 153].

După E. Verza constituirea „limbajului cu rol de comunicare" începe să aibă loc în jurul vârstei de 16 luni. Aceasta se realizează atât pe baza dorinței copilului de a se face înțeles, cât și pe baza observaţiilor copilului că totul în jurul său poartă o denumire [24, p. 103].

Vârsta de un an și jumătate, reprezintă, dupa S. H. Fraiberg, un „punct de răscruce" în dezvoltarea copilului. În jurul acestei vârste (cu mici variații individuale) începe însușirea limbajului. Prin această uluitoare achiziție, se trece de la un sistem de gândire (bazat pe imagini), la un sistem aflat pe o treaptă superioară (bazat pe simbol) [8, p. 105].

A.Birch apreciază că în privința vocabularului, copilul de 1 an și jumătate utilizează aproximativ 30 de cuvinte, iar către vârsta de 2 ani, este deja capabil să formuleze propoziții simple, cu însușirea primelor reguli gramaticale, volumul vocabularului înregistrând o creștere rapidă (circa 400 de cuvinte la 2 ani și jumătate) [4].

Începând cu vârsta de 2 ani, E. Verza semnalează debutul unei perioade a interogărilor fără sfârșit. Marele psiholog român, socoteste acest fapt ca fiind „marea identificare a lumii obiectuale". Rolul de comunicare al limbajului devine tot mai pregnant,

celor două motive expuse anterior, adăugându-li-se încă unul: acela de a exprima sentimente sau întâmpinarea de dificultăți [24, p. 104].

Acest aspect prezintă o importanță covârșitoare, deoarece arată faptul că un copil aflat între 2 și 3 ani, devine capabil să-și exprime verbal trăirile afective. Deci, întârziind momentul exprimării verbale, și exprimarea trăirilor afective este mult amânată. Un copil la care limbajul apare cu întârziere, iar atunci când apare, se prezintă într-o formă defectuoasă, își va concentra toate eforturile pe dorința de a se face înțeles în exprimarea cerinței. Iată de ce exprimarea trăirilor afective se amână. Există posibilitatea ca în cazul anumitor indivizi, această capacitate de a exprima trăirile afective, să nu mai apară niciodată, fapt ce va avea grave repercusiuni, după cum vom arăta mai departe.

Către vârsta de 3 ani, copilul realizează propoziții tot mai complexe prin adăugare de morfeme. T. Peeters (2009) apreciază faptul că la această vârstă pot apărea unele erori de dezvoltare printr-o generalizare excesivă [16].

După Ch. Buhler si W Stern, la vârsta de 3 ani volumul maxim al vocabularului copilului ajunge la aproximativ 1000 de cuvinte [24].

H. Gardner (1982) apreciază că odată cu intrarea în cel de-al 5-lea an de viață, limbajul copilului tinde să se apropie de cel al adultului, cu însușirea gramaticii și a sintaxei de bază caracteristice acestuia, dar cu persistența unor anumite imperfecțiuni [30].

În opinia N. Hayes şi S. Orrell, după vârsta de 6 ani accentul revine dezvoltării și îmbogățirii vocabularului [12].

Există patru abordări teoretice majore în încercarea de a explica însușirea și dezvoltarea limbajului. Acestea sunt *teoriile behavioriste, teoriile nativiste, teoriile cognitive* și cele *sociale.*

B.F. Skinner (1957) are un punct de vedere behaviorist potrivit căruia însușirea limbajului apare pe baza unei condiționări operante, determinată de mecanisme precum întărirea și imitația. Acestea fiind mecanisme de achiziţie a limbajului, teoria mai este considerată şi o teorie a învăţării [12].

N. Chomsky (1968), ca reprezentant al teoriei nativiste, argumentează existenţa unei predispoziții biologice de achiziție a limbajului, fapt care a determinat a se vorbi despre limbaj în termeni de „achiziție” şi nu de „învățare” [29, p. 36].

J. Piaget, ca reprezentant alteoriei cognitive argumentează faptul că limbajul copilului apare din nevoia acestuia de organizare, de restructurare a situațiilor, a cerințelor, a dificultăților tot mai mari și mai frecvente cu care este nevoit să se confrunte. Cu alte cuvinte, limbajul este la început doar un instrument util al gândirii, o „vorbire egocentrică” căpătând abia apoi, rol de comunicare [12, p. 158].

Psihologul rus L.Vîgotsky (1962), ca reprezentant al teoriei sociale, consideră nevoia de comunicare a copilului, principalul mobil al apariției limbajului. Cu alte cuvinte, limbajul are origini sociale şi nu numai că apare, dar se și dezvoltă numai prin interacțiunea socială [12].

Și alte cercetări și studii cu privire la interacțiunea părinți-copii, argumentează originea socială a limbajului şi rolul principal al acestuia, de comunicare. Astfel, Brown și Bellugi (1964), prin studii longitudinale, au pus în evidență faptul că indiferent de proveniența copilului, primele propoziții pe care acesta le va formula vor fi asemănătoare din punctul de vedere al semnificației: exprimarea poziției, a posesiei, a acțiunii; Cazden (1965) constată progrese mai rapide in dezvoltarea limbajului la copiii a căror exprimare a fost lăsată să se producă liber, rezultate confirmate şi de catre Nelson şi colab.(1973); Brown(1973) evidențiază existența a cinci etape în însușirea limbajului de către copil: etapa articulării de propoziții formate din doar 2 cuvinte, etapa a doua cu adăugare de articole și forme flexionare, etapa a treia, a întrebărilor, etapa a patra, a frazelor simple şi etapa a cincea, a

frazelor complexe, în care se atinge stadiul specific adultului; Gelman și Shatz (1977) evidențiază prin studiile efectuate faptul că modul de a vorbi al adulților cu copiii (Baby Talk Register – BTR) , diferă de modul în care vorbesc adulții între ei; pentru Brunner (1983), primele interacțiuni sociale reprezintă „sistemul de susținere în achiziția limbajului"; Wells (1985) confirmă existența şi universalitatea unei anumite stadialităţi în dezvoltarea limbajului; Butterworth (1987) subliniază modul în care interesul comun copil–mamă pentru un anumit lucru, cum este împărtășirea aceleiași situații, devine facilitator în deprinderea limbajului [4, pp. 155-156].

Lenneberg (1967) afirmă că achiziția limbajului depinde în mare măsură de expunerea copilului la limbaj în „perioada critică" [12, p. 157].

J. și P. de Villiers (1978) subliniază, la rândul lor, rolul interacțiunii părinți–copii în deprinderea limbajului [30].

După acești adepți ai teoriilor sociale, în interacțiunea părinți-copii, are loc acest tip de învățare (chiar dacă în mare parte inconștient), care facilitează în mod extraordinar deprinderea limbajului, eficiență la care nicio altă formă de învățare n-a mai ajuns. Învățarea oricărui conținut poate fi facilitată de către adult dacă este prezentată copilului în maniera unei activități plăcute, de joc. Achiziția limbajului este doar primul pas, dar cel mai important, în crearea unui precedent de deschidere, de interes al copilului față de învățare, în general [3].

M. Montessori consideră primii șase ani din viața copilului ca fiind deosebit de importanți în dezvoltarea generală a acestuia și, în special, în dezvoltarea limbajului. Autoarea a numit aceasta „perioada senzitivă specifică limbajului" [15, p. 47].

E. Verza apreciază faptul că la vârsta de 6 ani lărgimea vocabularului total se situează între un min. de 1500 de cuvinte și un max. de 2500 de cuvinte [24].

După G. Burlea şi M. Burlea la vârsta de 6 ani, din punct de vedere expresiv, lexicul copilului cuprinde peste 3500 de cuvinte. La această vârstă se constată progrese ale limbajului pe toate planurile: utilizarea pronumelui, fraze mai dezvoltate (chiar de peste 6 cuvinte), înțelegerea mai bună a mesajului verbal și fără suport contextual, capacitate sporită de percepere a timpului demonstrată în variații ale timpurilor verbale, utilizarea noțiunilor relative de spațiu și timp, acordul substantiv-adjectiv, greșelile gramaticale mai puțin frecvente, dezvoltarea interogației, a capacității de povestire a evenimentelor, o oarecare adaptare a discursului în funcție de interlocutor. Autoarele apreciază că pe parcursul perioadei între 6 și 7 ani, se constată o evolutie evidentă în privința limbajului, din toate punctele de vedere (fonetic, lexical, al exprimării gramaticale și literare), în privința noțiunilor legate de timp (anotimpuri, dată, durată) și spațiu. În privința limbajului expresiv, copilul de 6–7 ani este capabil să formuleze întrebări cu folosirea negației și a inversiunii. Are loc, bineînțeles, îmbogățirea continuă a fondului lexical [6].

U. Schiopu şi E. Verza apreciază că, deși aflate în scădere față de vârstele anterioare (când copilul a traversat unele faze tranzitorii caracterizate de insuficienta dezvoltare a aparatului fonoarticulator și a zonelor cerebrale responsabile cu vorbirea), pe parcursul varstei de 6-7 ani, tulburările de limbaj prezintă o frecvență încă destul de mare [24].

Dintre toate tulburările de limbaj întâlnite la copilul de 6–7 ani (și în general), *dislalia* (grec. *dys*= dificil, *lalein*=a vorbi) prezintă frecvența cea mai mare. Aceasta reprezintă o „tulburare de pronunție ce constă în imposibilitatea emiterii corecte a unuia sau mai multor sunete" [6, pp. 131-132].

Dislalia (fr.: d*yslalie;* engl.: *dyslalia*) este definită ca: „dificultate la pronunțarea sunetelor, determinată fie de o leziune organică, fie de o tulburare funcțională." [17, p. 78],

Dislalia „constă în deformarea, substituirea, omisiunea, asimilarea și inversiunea sunetelor limbii". În plus, aceste fenomene constatate la nivelul sunetelor, se produc și la cel al silabelor și cuvintelor [23, p. 237].

Dislalia este întâlnită frecvent la copiii de 3–5 ani, fiind considerată o stare fiziologică normală. După această vârstă, menținerea tulburărilor de pronunție, ține de patologia limbajului, fapt care implică intervenția logopedică [17].

Atunci când dificultățile de articulare sunt restrânse la nivelul unor sunete izolate, avem de-a face cu *dislalia parțială,* sau simplă, monomorfă. Când însă, deficiențele se extind la mai multe sunete și grupe de silabe, vorbim despre *dislalie polimorfă.* Când întreaga articulare este afectată, atunci, vorbim despre *dislalie totală* [23, p. 238].

Mai mulți autori s-au preocupat de-a lungul timpului de frecvența cu care dislalia apare în rândul populației de grădiniță și în rândul celei școlare. Sheridan (1946) a găsit dislalia la vârsta de 5 ani, în proporție de 34% la băieți și 26% la fete. La vârsta de 8 ani, același autor a găsit dislalia în proporție de 16% la băieți și de 15% la fete. Nikaşinaa întâlnit în cadrul cercetării sale, tulburarea de limbaj în rândul școlarilor de clasa I a școlilor de masă, în proporție de 19,3 % [24, p. 401].

Procentajul dislaliilor descrește pe măsura înaintării în vârstă, fie datorită corectării multora dintre acestea prin intervenție specializată (logopedică), fie prin intermediul activităților instructiv-educative de la clasă, sau (în cazuri ușoare) prin exersări verbale uzuale [19].

Situația reieșită din analiza rapoartelor CMBRAE, evidentiază faptul că la nivelul municipiului Bucureşti, pe perioada 2008-2016, se constată o creștere a numărului de copii (preșcolari și școlari mici) care prezintă tulburări de limbaj, de la 11,8% în 2008, la 13,6% în 2016.

La nivelul municipiului Iaşi, în anul şcolar 2016-2017, la un număr de 21855 copii examinaţi (dintre care 8450 preşcolari şi 13450 şcolari clasele 0-IV), sunt depistaţi având tulburări de limbaj 1592 de copii (7,28%). Dintre copiii depistaţi, 834 sunt preşcolari (9,86%), iar 758 sunt şcolari (5,63%) [34].

Situaţia în Republica Moldova, reieşita din date furnizate de Ministerul Sănătăţii, arată faptul că la nivelul vârstei de 2-3 ani, 20% dintre copii prezintă tulburări de limbaj iar la nivelul vârstei de 6-7 ani, procentul acestora este de 18,7 % [35].

Dintre tipurile de dislalii, sigmatismul/parasigmatismul prezintă 5,44% din numărul total al tulburărilor de articulare. Această grupă prezintă alterarea articulării sunetelor siflante/șuierătoare/africate: „s, z, ș, j, ț, ce ci, ge, gi". Pot avea loc fenomene de deformare, înlocuire, omisiune. Ca și prevalență, sigmatismul/parasigmatismul este urmat de grupa rotacismului/pararotacismului care presupune alterarea articulării sunetului „r" prin omisiune sau substituire cu „i , l, h" [23, p. 237].

Atunci când la baza dislaliilor nu stau unele anomalii anatomice sau funcționale care alterează receptarea vorbirii, care restrâng mobilitatea, sau împiedică emisia corectă, cel mai adesea sunt incriminați factori ca: tulburări ale auzului fonematic, imitarea de modele neadecvate, bilingvismul, educația precară, factori psihosociali, menținerea infantilismului vorbirii. M. Seeman arată că, în special, în formele mai grave de dislalie, ereditatea poate reprezenta un factor important [24].

Pe măsură ce devin mai abili în capacitatea lor de comunicare verbală, oamenii reușesc să exteriorizeze o paletă mai largă de emoții, de sentimente și, în același timp, să-și exprime nevoia firească de a le fi împărtășite. De la un anumit nivel de exprimare afectivă încolo, omul devine conștient că doar exprimând, propriile-i sentimente capătă noi valențe, se intensifică. În același timp, prin comunicare și, în special prin cea verbală, omul reușește să arate disponibilitate și înțelegere față de nevoile emoționale ale celorlalți [28].

Dezvoltarea conștiinței începe după Kohlberg odată cu vârsta de 6 ani (deși unii germeni se pot observa și mai înainte de aceasta vârstă) [20].

I.Racu subliniază rolul de bază al activității de comunicare în dezvoltarea conștiinței de sine.

Nevoia copilului de 6-7 ani de a comunica cu semenii devine stringentă, determinându-l pe acesta să devină mai empatic și mai sociabil [18].

Deși conștiința de sine se dezvoltă și la copilul cu tulburare de limbaj în aceeași măsură şi la aceeasi vârstă ca și la copilul tipic, aceasta este în măsură să aducă conștientizarea inclusiv a deficienței, fapt care va diminua considerabil impulsul comunicațional, sociabilitatea, empatia acestuia. O întârziere în evoluția sferei de comunicare (ca, de altfel, în oricare alta, motorie, a deprinderilor de autoservire, cognitivă, socială) poate conduce la apariția de frustrări care, la rândul lor, pot determina dezechilibre afective şi/sau tulburări comportamentale [2].

După profesor dr. E. Verza, fenomenul conștientizării dereglărilor verbale, odată instalat, devine sursă de stres, determinând la rândul său tulburări comportamentale și de personalitate ca de pildă: atitudini negativiste, lipsa inițiativei, slabă capacitate de integrare în colectiv, obrăznicie, nervozitate, sau dimpotrivă, atitudini rezervate, închidere în sine [26].

E. Verza, referindu-se la limbaj, subliniază faptul că, „reușitele sau eșecurile repetate își pun pecetea asupra trăirilor emoționale și dau o anumită coloratură vieții interioare determinând stabilizarea unor elemente și fragilizarea altora” [27, p. 369].

Tulburarea de limbaj reprezintă, ca orice altă deficienţă, un factor generator de stres. Stresul este generat, în principal, de consecințele pe care tulburarea de limbaj le angrenează. La copii, stresul este amplificat și de situația de dependență în care, datorită vârstei, se găsesc. Copiii nu reușesc din cauza tulburării de limbaj să se facă înțeleși de către apropiați (părinți, frați, cadre didactice), asupra nevoilor, dorințelor lor. În aceste conditii, copilul poate considera, ca nici atât nu s-ar putea face înțeles de către persoane străine, ajungând să nici nu își mai propună acest lucru. Acest fapt, poate avea o primă consecință: evitarea angajării în relaționarea cu grupul de covârstnici. În acest fel, reușește în scurt timp, să intre într-un cerc vicios: copilul nu interacționează, ceilalți încep să-l ocolească, copilul chiar dacă ar dori interacțiunea, la un moment dat nu mai reușește. O a doua consecință a faptului că nici nu mai încearcă să se facă înțeles, este aceea că neexprimând frustrările, acestea, mai ales la vârste fragede, nu dispar, nu se diminuează, ci din contra, se amplifică, putând să genereze tulburări psihice dintre cele mai grave. O a treia consecință o poate constitui faptul că neîncercând să se facă înțeles, copilul nu va avea șansa să învețe să identifice și să denumească propriile emoții/sentimente, cu atât mai puțin să le recunoască pe cele ale semenilor. A patra consecință este reprezentată de întoarcerea către punctul de plecare al acestui lanț cauzal producându-se, în fapt, închiderea lui. În absenta interacțiunilor, în condițiile în care copilul nu și-a dezvoltat vocabularul emoțional, limbajul însuși, nu are ocazia să se dezvolte la nivelul corespunzător vârstei [2].

E. Verza apreciază că, la copilul cu tulburare de limbaj, trăsăturile de personalitate au un nivel crescut de fragilitate şi instabilitate, fapt care implică riscul constituirii unei personalități fragile, lipsite de armonie, a unei personalități imature, dezadaptative [25].

Un copil care nu identifică emoţiile sale sau pe ale semenilor, riscă să devină, - utilizând termenul introdus de P. Sifneos (1972) - un adult „alexitimic” (grec. *a*-lipsă, *lexis*-cuvânt, *thymos*-emoţie, adică persoana care nu-şi găseşte cuvintele pentru a exprima o emoţie), pierzând practic, mare parte din ceea ar trebui să fie mai omenesc în el. Însă, pe măsură ce oamenii reușesc să se analizeze deschis și să își accepte propriile emoții, vor deveni din ce în ce mai iscusiți în această operațiune și vor reuși să le recunoască și să le

interpreteze din ce în ce mai bine și pe cele ale semenilor. Ceea ce de fapt, reprezintă baza empatiei [33, 11].

A. H. Maslow subliniază faptul că neutilizarea unor capacități sau o utilizare necorespunzătoare a acestora, amenință în mod direct actualizarea sinelui. În plus, în opinia aceluiași autor, experiența bolii, a deficienței, este percepută de către copil ca fiind amenințătoare, dincolo de limitările impuse de aceasta [14].

Cu cât tulburarea de limbaj este mai extinsă și/sau mai profundă, cu atât aceste perturbări vor fi și ele mai accentuate, îngreunând implicarea în relații și în activitate. Profesor dr. E. Verza semnalează faptul că: „Personalitatea copilului având tulburări de limbaj se poate dezorganiza pe fondul stării de inerție, de rigiditate și de fobie a vorbirii". Acest fapt conduce la o serie de întăriri sub forma unor asocieri rezistente și obsedante care agravează tulburările de limbaj deja existente [25, p. 102].

Pe măsura gravității tulburării de limbaj, a gradului de conștientizare a deficienței, a hipersensibilității, a poziției nefavorabile din partea anturajului, acești copii pot trăi adevărate drame. Aceste percepții dureroase ale propriei deficiențe stau la baza unui număr extrem de ridicat de tulburări de comportament în rândul acestor copii. Această realitate se prezintă și într-un studiu efectuat de către profesorul universitar dr. E. Verza asupra unor copii având tulburări de limbaj. Din cei 150 copii cu dislalie, 63 cu balbism, 32 cu tulburări de voce, investigaţi, s-a constatat prezența tulburărilor de comportament la 104 subiecți având dislalie, la 56 având balbism, la 14 având tulburări de voce. Lucrurile se prezintă și mai rău în cazul școlarilor mari, puberilor sau adolescenților, la care tulburările limbajului persistă încă. La aceștia se poate observa o exacerbare a tulburărilor de personalitate, devenind deprimați, necooperanți, negativiști, irascibili, complexați. Anxietatea care oricum este prezentă la aproape orice adolescent, este dublată de cea determinată de conștientizarea dureroasă a deficienței sale [24, p. 418].

A. Gherguț apreciază faptul că anxietatea reprezintă un factor inhibitor al manifestării potențialului creativ. Însă, din păcate, pot exista consecințe și mai dezastroase: insucces școlar, refuz sau chiar abandon școlar urmat de cele mai multe ori de conduite de risc, de vagabondaj, de conduite delincvente [9].

Într-un studiu realizat de J. Wright se arată faptul că în rândul copiilor cu tulburări de vorbire, 11.3% prezintă tulburări de comportament, 5,2% prezintă dificultăți de natură socială, 15,5% prezintă dificultăți de natură școlară [32, p. 18].

E. Losîi remarcă faptul că dezvoltarea psihică a copiilor este marcată de prezența bolii/deficienţei, astfel încât unii manifestă agresivitate, în timp ce alții, devin retrași, rezervați și temători în privința interacțiunilor cu semenii. În opinia autoarei, apar la copii modificări comportamentale induse de boală: egocentrism, restrângerea orizontului, capriciozitate, dependență, prezența unor afecte de tipul izbucnirilor, intoleranță la stres, agresivitate, anxietate, dispoziții depresive (neputință, lipsă de energie, scăderea capacității de concentrare, scăderea interesului, sentimentul lipsei propriei valori) [13, p. 41].

Aproape orice boală/maladie/deficienţă prezintă consecințe biologice, psihologice și sociale. Aceste consecințe creează un stres suplimentar asociat aproape întotdeauna suferinței principale. Stresul reprezintă un răspuns holistic la cererile și presiunile exercitate de mediu și față de care individul se percepe ca fiind excedat. Stresul asociat suferinței principale reprezintă o consecință a solicitării excesive și prelungite a resurselor de coping ale organismului (solicitare care depășește capacitatea organismului de a face față, de a se integra). În urma cercetărilor actuale din domeniul psihiatriei infantile, s-a stabilit faptul că circa 80-90% din totalitatea maladiilor se asociază cu stresul [31, p. 22].

Tulburarea de limbaj se asociază de cele mai multe ori cu stres care, la rândul său, determină o stare de excitație psihomotorie cvasi-permanentă. Practic, copilul se află aproape

tot timpul într-o stare de alertă, de încordare, de pândă, de expectație negativă cu consecințe, inclusiv asupra sănătății sale. Această stare poate fi, inclusiv, generatoare de conflicte. Copilul cu tulburare de limbaj, în general, nu interacționează, însă atunci când interactiunea se produce, de cele mai multe ori, aceasta capătă un aspect impulsiv, inadecvat. Cu siguranță că, această stare de expectație negativă, este și una mare consumatoare de energie, conducând la un surmenaj accentuat. Permanentizarea nesiguranței conduce la disconfort, la anxietate, la reacții nevrotice și urmări în plan somatic. Desigur că, în această stare de expectație negativă, percepțiile copilului sunt mult deformate, are loc o creștere a sugestibilității sale. Copilul realizează aprecieri incorecte ale situațiilor [2].

R. Lazarus constată faptul că orice nerealizare a unui scop, fie ea și minoră, este în măsură să producă frustrare care, la rândul său, determină fenomene de compensare. Acest efort de compensare sau de redresare, este mare consumator de energie (psihică - dacă procesul se desfășoară în plan conștient, fizică sau somatică – dacă procesul se desfășoară la nivel subconștient) [21, p. 18].

Surmenajul copilului și frecventele acuze somatice ale acestuia reprezintă o cauză a absenteismului, copilul devenind și mai neajutorat la întoarcerea în colectivitate. Va căpăta mai multe complexe de inferioritate (și pe baza deficitului cognitiv), se va cufunda și mai mult în izolare [2].

Izolarea, este dupa D. Goleman principala cauză de abandon școlar. Autorul remarcă faptul că doar cei singuri abandonează forma de invatamant în care se află, cei a căror timiditate, sau inadecvare îi face să se izoleze. Autorul arată faptul că rata renunțării la studii printre cei care se simt respinși este de până la opt ori mai mare decât a celor care au prieteni [11, p. 317].

A. Gherguţ atrage atenţia în privinta existenţei şi, mai ales, a persistenţei tulburărilor de limbaj, deoarece acestea sunt în masură a determina apariția de dezechilibre afectiv-emoționale: „anxietate, hipersensibilitate, timiditate exagerată, încăpățânare, negativism, opoziționism, impulsivitate, iritabilitate, agresivitate, egocentrism, lipsa de încredere în sine și în ceilalți, complexe de inferioritate, sentimente de devalorizare, adoptarea de poziții defensive,repliere către sine, izolare de lume” [10, p. 216].

A. Băban consideră că între 20 și 25% dintre copiii de vârstă școlară suferă de tulburări emoționale care pot îmbrăca diferite forme (reacții agresive, minciună, sfidarea regulilor, anxietate, depresie) [1, p. 41].

Seliman a adunat informații valoroase în urma unor studii de amploare efectuate pe un număr de 16000 de subiecți de vârste diferite. Autorul studiilor a ajuns la concluzia că, spre deosebire de copiii născuţi în prima treime a secolului XX, cei din prezent prezintă un risc de zece ori mai mare de a dezvolta o depresie. 9% dintre copiii cu vârste cuprinse între 9 și 14 ani dezvoltaseră deja o tulburare depresivă, ceea ce dovedește că depresia se instalează tot mai precoce [22].

Însă cea mai frecvent incriminată particularitate a copilului având tulburare de limbaj, rămâne timiditatea excesivă. Indicatorul cel mai evident al faptului că un copil este timid, îl reprezintă inapetența verbală a acestuia și faptul că are o sensibilitate extrem de crescută la critică. Copiii timizi sunt și cei mai plângăcioși, posaci și temători, chiar în condițiile unui stres minim [10].

Dupa E. Losîi timiditatea reprezintă o „realitate dureroasă” pentru copiii cu diferite deficiențe, fiind destul de răspândită și în rândul copiilor tipici. Ori în societățile în care comunicarea este esențială, a fi timid reprezintă un mare minus, deoarece timidul nu-și poate actualiza potențialitățile. Timiditatea, dincolo de caracterul său destabilizator, este un mare consumator de energie psihică, lăsând practic individul fără energia necesară situațiilor de învățare, de pildă [13, p. 41].

O copilărie marcată de timiditate reprezintă premisa pentru pierderea unor oportunități de integrare socială. Timiditatea predispune la izolare socială, iar aceasta poate conduce la un declin mintal și fizic. Pilkonis arată faptul că astfel de copii timizi, prezintă percepții negative despre ei înșiși și în relațiile cu ceilalti. Zimbardo consideră că aceștia nu trăiesc în prezent ci, „în capul lor", obsedați fiind de trecut și viitor. Eșecurile din trecut le deformează percepțiile actuale. Timidul se concentrează prea mult pe consecințele actelor/discursurilor lui, tensiune în măsură să-i afecteze performanțele și să-i reconfirme convingerile despre sine. Exagerările, gândurile iraționale, tensiunea permanentă și lipsa suportului social îi predispune pe timizi la boli psihice: paranoia, depresie, anxietate dar și la abuz de substanțe pe post de dezinhibitori [7, pp. 26-28].

Rezultatele unor studii (1995), demonstrează faptul că, deşi numai 15-20 % dintre copii se nasc timizi, dintr-un motiv sau altul, la vârsta adultă 50% dintre indivizi acționează ca atare. Cu alte cuvinte, timiditatea poate fi dobândită pe parcurs [7, p. 26].

N. Bucun şi A. Nosatîi (2011) constată o pregatire insuficientă pentru şcoală a copiilor cu tulburări de limbaj, niveluri de anxietate, agresivitate, conflictualitate şi frustrare mai ridicate, spre deosebire de covârstnicii cu limbaj dezvoltat normal [5].

Potrivit A. Gherguț, „la o persoană cu tulburare de limbaj, chiar în condițiile în care dispune de un nivel cultural avansat, se remarcă o oarecare reținere în a-și expune ideile" [10, p. 216].

Potrivit profesorului universitar Th. Harrell de la Stanford Business School, „singura variabilă semnificativă a comportamentului care poate prezice succesul în viață este fluența verbală", adică exact veriga slabă în cazul acestor copii [7, p. 27].

Profilul afectiv-emoţional al copilului cu tulburare de limbaj, desprins prin coroborarea aspectelor de mai sus, reprezintă o tentativă de a surprinde trăirea dramatică în care acesta se găsește. Dar, aceste consecinţe afective ale tulburarilor de limbaj depind, în mare măsură, de gravitatea și extinderea tulburării de limbaj, de gradul în care copilul a ajuns să-și conștientizeze deficiențele, de pragul sensibilității acestuia dar, mai ales, de suportul și înțelegerea de care beneficiază din partea familiei și a mediului în care-şi desfăşoară activitatea [2].

Dar, așa cum tulburările de limbaj influențează negativ planul afectiv al individului, comportamentul, viața socială, activitatea acestuia, întreaga structurare a personalității sale, tot așa, arată E. Verza, se pot obține și „progrese evidente odată cu ameliorarea tulburărilor de limbaj și, mai cu seamă, prin înlăturarea lor" [25, p. 104].

Pentru aceasta este necesar aportul unei logopedii actuale, al cărei scop nu se mărginește doar la corectarea și prevenirea tulburărilor de limbaj, ci după cum apreciază profesorul E. Verza, are în vedere educarea și restabilirea echilibrului psihofizic, formarea unei personalități integrative [26].

În concluzie, apariţia şi menţinerea consecinţelor afective ale tulburărilor de limbaj, imediate şi pe termen lung, depinde în mare măsură de profunzimea şi extinderea tulburărilor de limbaj, de gradul de conştientizare a deficienţei, de sensibilitatea copilului, de întelegerea din partea celor din jur şi, în special, de suportul de care beneficiază şi de promptitudinea acestuia. Aceste consecinţe afective ale tulburarilor de limbaj se diminuează odata cu îmbunătăţirea limbajului prin activitatea de corectare a limbajului, completată de intervenţie psihopedagogică.

BIBLIOGRAPHY

1. Băban A. (coord.). Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere. Cluj-Napoca: Imprimeria Ardealul, 2001. 287 p.

2. Bărbuceanu I. Dezechilibre afective apărute la copii pe fondul tulburării de limbaj. În: Revista CMBRAE nr. 1/ mai 2016, București. pp. 7 – 8. On-line web site: www.cmbrae.ro.
3. Bărbuceanu I. Importanța jocului în antrenarea disponibilităților de comunicare. În: Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. Probleme actuale ale științelor umanistice, Volumul X, partea I, UPS „I. Creangă" Chișinău, 2011. pp. 218 – 226.
4. Birch A. Psihologia dezvoltării. București: Editura Tehnică, 2000. 311 p.
5. Bucun N., Nosatîi A. Acțiuni sociopsihopedagogice de influență în pregătirea psihologică pentru școală a copiilor cu tulburări de limbaj. În: Pledoarie pentru educație–cheia creativității și inovării. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Chișinău: Print Caro, 2011, pp. 75-81.
6. Burlea G., Burlea M. (edit.). Dicționar explicativ de logopedie. Iași: Editura POLIROM, 2011. 455 p.
7. Ciorbea I. D. Timiditatea - boală socială. În: Revista Psihologia nr. 5/1998. pp. 26-28.
8. Fraiberg S. H. Anii magici. Cum să înțelegem și să rezolvăm problemele copiilor. București: Editura Trei, 2009. 407 p.
9. Gherguț A. Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii diferențiate și inclusive în educație. Iași: Editura POLIROM, 2006. 256 p.
10. Gherguț A. Sinteze de psihopedagogie specială. Iași: Editura POLIROM, 2005. 424 p.
11. Goleman D. Inteligența emoțională. București: Editura Curtea Veche, 2008. 429 p.
12. Hayes N., Orrell S., Introducere în psihologie, București: Editura All Educațional S.A., 1997, 446 p.
13. Losîi E. Timiditatea ca modificare comportamentală indusă de boală. În: Revista de Studii Psihologice, nr.2. București: Universitatea Hyperion. pp. 40 – 48.
14. Maslow A. H. Motivație și personalitate. București: Editura Trei, 2007. 510 p.
15. Montessori M. Descoperirea copilului. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1977. 315 p.
16. Peters T. Autismul. Teorie și intervenție educațională. Iași: Editura POLIROM, 2009. 316 p.
17. Racu A., Racu S. Dicționar enciclopedic de psihopedagogie specială. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 273 p.
18. Racu I. Dezvoltarea conștiinței de sine la vârstă școlară mică. În: Revista Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială, nr. 4/2014. Chișinău: U.P.S. „Ion Creangă". pp. 38 – 46.
19. Racu. A, Verza F., Racu S. Pedagogia specială. Chișinău: Tipografia Centrală, 2012. 316 p.
20. Rayner E., Joyce A. Psihodinamica dezvoltării umane. București: Editura Trei, 2012. 478 p.
21. Scorțan I. Stresul: factori interni. În: Revista Psihologia nr. 3/1994. pp. 18 -19.
22. Shapiro L. E. Inteligența emoțională a copiilor. Jocuri și recomandări pentru un EQ ridicat. Iași: Editura POLIROM, 2012. 389 p.
23. Șchiopu U. (coord.). Dicționar de psihologie. București: Editura Babel, 1997. 740 p.
24. Șchiopu U., Verza E. Psihologia vârstelor. Ciclurile vieții. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1997. 508 p.
25. Verza E. Psihopedagogie specială. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1998. 145 p.

26. Verza E. Tratat de logopedie vol. I. București: Editura Fundației Humanitas, 2003. 393 p.
27. Verza E. Tratat de logopedie vol. II. București: Editura Semne, 2009. 381 p.
28. Verza F. E. Afectivitate și comunicare la copiii în dificultate. București: Editura Fundației Humanitas, 2004. 369 p.
29. Donaldson M. Children's minds. Glasgow: Fontana Press, 1986. 156 p.
30. Gardner H. Developmental Psychology, Boston, Toronto: Litle, Brown & Company, 1982. 672 p.
31. Pană M. The psychotherapies indicated to diminish the stress related illness in children. În: Romanian Journal of Child and Adolescent Psychiatry. Volume 6, nr. 3-4/ December 2012. pp. 22-27.
32. Pless I. B. The Epidemiology of Physical and Multiple Handicap. In: Stress and Disability in Childhood. The Longterm Problems. Colston Papers, Colston Research Society, Bristol: WRIGHT, 1984. pp. 9-20.
33. Sifneos P. E., Alexithymia: past and present. American Journal of Psychiatry, Volume 153, Issue 7, 1996. pp. 137 – 142.
34. https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/statistica-alarmanta
https://www.publica.md

PRISON SPACE AND ITS MULTIDISCIPLINARY VALENCES

Suciu Camelia
PhD. student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract:Space and time are two entities around which the existence of any form of art and, implicitly, of culture, shapes and establishes its place in history. Over time, philosophers, literary critics and scientists have tried to place space and time on the culture map. The main purpose of the study is to analyze the relation between the literary space, the philosophical space and the real space, the basic element in this relation being the metamorphosis of the space in the literature. The type of space that interests us in terms of the literary-reality relationship is the prison space and its valences.

Keywords: space, philosophy, literature, prison, history

Spațiul poate fi discutat din mai multe perspective: ontologic (ca formă de existență), gnoseologic (din punctul de vedere al cunoașterii), psihologic (al percepției), sau tropologic (al reprezentării).

I.1. Antichitate

În antichitate, au existat filosofii materialiste, atribuind spațiului existență fizică (*rex extensa*) și obiectivă, dar și idealismul platonic, care vedea în realitatea empirică o copie a lumii ideilor. Ideile existau cu adevărat, în vreme ce realitatea percepută prin simțuri era un simulacru.

În *Plato's Cosmology The Timaeus of Plato***,** viziunea despre lume a lui Timaeus este bazată pe trei premise. În primul rând, Timaeus afirmă că ,,The eternal is the intelligible , what comes to be is the sensible. Since the world is sensible, it must be a thing that comes to be."[12] lumea este deci văzută ca entitate care poate să fie cunoscută prin simțuri, prin cunoaștere senzorială și nu rațională. În al doilea rând ,,Whatever comes to be must have a cause. Therefore the world has a cause-a maker and father, but he is hard to find."[34] astfel lumea este o entitate percepută sezorial și care are un creator. În al treilea rând, ,,The work of any maker will be good if he fashons it after an eternal model. The world is good, so its model must have been eternal."[56] Lumea este deci o entitate percepută prin cunoașterea senzorială, făurită de un creator după un model etern dar ,, the world itself is only a <likeness> of unchanging reality."[78] Problema pusă de Timaeus cu privire la statutul și existența lumii gravitează în jurul dihotomiei ,,being" și ,,becoming". În acest sens ,,being" este ,, the realm of unchanging and eternal being possesed by the Platonic Forms. This contains the objects of rational understanding accompanied by a rational

[1] Francis MacDonald Cornford , *Plato's CosmologyThe Timaeus of Plato*, Indianapolis Indiana, Hackett Publishing Company,1997,p.21.
[2] Eternul este inteligibilul, ceea ce este înțeles este sensibil. Deoarece lumea este sensibilă, trebuie să fie un lucru care vine să fie. (**În lipsa unei alte specificații, traducerile din această lucrare ne aparțin**)
[3] Francis MacDonald Cornford , *op.cit.*,p.21
[4] Orice ajunge să existe trebuie să aibă o cauză. Astfel lumea are o cauză a existenței sale-un făuritor și tată, dar el este greu de găsit.
[5] Francis MacDonald Cornford ,*op.cit.*,p.21
[6] Lucrarea oricărui făuritor va fi bună doar dacă este conturată după un model etern. Lumea este bună așadar modelul ei trebuie să fi fost etern.
[7] Francis MacDonald Cornford , *op.cit.*,p.22.
[8] Lumea însăși este doar o ,, asemănare" a unei realități care nu se schimbă.

account."[910]punându-se astfel problema cunoașterii raționale a lumii în opoziție față de cunoașterea senzorială a lumii adică de ,,becoming", proces văzut ca ,, pasing into existence, changing, and perishing, but never has a real being. This is the world of things perceived by our senses."[1112] în consecință ,,the visible world is an image of the eternal"[1314]

I.2. Epoca modernă.

I.2.1. Iluminism

În epoca modernă, au existat în principal două direcțiii: Newton, care absolutizase *res exetnsa*, spațiul ca extensie în toate direcțiiile, și Leibniz, care definea spațiul ca ordine a existentelor.

În *The Leibniz- Clarke Correspondence***,** sunt enunțate câteva aspecte definitorii ale viziunii moderne asupra spațiului și timpului**:** ,,space is the order of coexistent phenomena , time is the order successive phenomena, and both are ideal"[1516] Observăm aici definirea spațiului și timpului ca ordine ideală a existențelor**:** ,,the ideality of space and time follows, for Leiniz, from the fact that they are neither individual substances nor aggregates of individual substances; for only these are fully real."[1718] Un alt aspect important este faptul că spațiul și timpul nu pot fi percepute ca entități pe deplin reale**:** ,,propositions which concern space and time, like statements about rations, cannot be expressed in subject-predicate form, therefore space and time cannot be fully real."[1920]

Saltul din domeniul ontologiei în cel al epistemologiei este realizat de **Immanuel Kant.** Pentru Kant**,** spațiul și timpul țin de cunoaștere, fiind categorii apriorice ale conștiinței, rame structurante prin care percepem lumea.

În *Critique of pure reason***,** Immanuel Kant afirmă în legătură cu spațiul**:** ,,space represents no property at all of any things in themselves nor any relation of them to each other, no determination of them that attaches to objects themselves and that would remain even if one were to abstract from all subjective conditions of intuition." [2122] Cu alte cuvinte**,** spațiul nu este un atribut al obiectelor care să faciliteze în vreun fel relațiile dintre ele sau să le definească, ci spațiul este o categorie apriorică existenței obiectelor ,,for neither absolute

---

[9] Francis MacDonald Cornford , *op.cit*.,p.24.
[10] Tărâmul neschimbatului și al eternului fiind deținut de Formele Platonice.Acesta conține obiectele înțelegerii raționale însoțite deo explicație rațională.
[11] Francis MacDonald Cornford , *op.cit*.,p.24.
[12] Ființare, schimbare și degradare, dar nu are o existența reală. Aceasta este lumea percepută de simțurile noastre.
[13] Francis MacDonald Cornford , *op.cit*.,p.28.
[14] Lumea vizibilă este o imagine a eternului.
[15] H.G. Alexander, *The Leibniz-Clarke Correspondence*, Manchester, Manchester University Press,1956,p.XXV.
[16] Spațiul este ordinea fenomenelor coexistente, timpul este ordinea fenomenelor succesive și ambele sunt ideale. (**În lipsa unei alte specificații, traducerile din această lucrare ne aparțin**)
[17] .G. Alexander, *op.cit.*,p.XXV
[18] Idealitatea spațiului și timpului pentru Leibinz, derivă din faptul că acestea nu sunt nici substanțe individuale, nici agregate ale unor substanțe individuale, deoarece doar acestea sunt pe deplin reale .
[19] .G. Alexander*, op.cit*,p.XXV.
[20] Propozițiile care privesc spațiul și timpul, cum ar fi afirmațiile despre rații, nu pot fi exprimate în forma subiect-predicat, prin urmare spațiul și timpul nu pot fi pe deplin reale.
[21] Immanuel Kant, *Critique of pure reason,* Cambridge, Cambridge University Press, 1998, p.159.
[22] Spațiul nu reprezintă nici proprietate a lucrurilor în sine, nici o relație a lor cu ele insuși, nici o determinare a lor care se atașează de obiecte și care să rămână chiar dacă unul s-ar exclude din toate condițiile subiective ale intuției. (**În lipsa unei alte specificații, traducerile din această lucrare ne aparțin**)

nor relative determinations can be intuited prior to the existence of the things to which they pertain, thus be intuited a priori." [2324] În același context, spațiul este văzut ca forma tuturor aparențelor percepute de simțuri: „space is nothing other than merely the form af all appearances of outer sense, the subjective condition of sensibility, under which alone outer intuition is possible for us."[25]

I.2.2.. O nouă polaritate: Secolul al XIX-lea

Spațiul și timpul**,** ce țin de epistemologie la Immanuel Kant (cu aplicabilitate universală), devin concepte ce țin de condițiiile individuale ale percepției în psihologia (varianta psihologiei fiziologice) a secolului al XIX-lea. Wilhelm Wundt distinge între peisajul fizic și peisajul psihologic. Literatura fluxului conștiinței demonstrează cum același spațiu sau aceleași evenimente sunt percepute în mod diferit de fiecare personaj. Apare o nouă tehnică narativă: personajul ca focalizator, pluralitatea de variante asupra aceluiași curs de evenimente (Faulkner, *The Sound and the Fury*...).

I.2.3.. Modernism

În secolul al XX-lea, împărțit de modernism și postmodernitate (epoca postbelică), au apărut în prima jumătate teorii în continuarea acestei orientări care atribuie valențe semnificante actului de percepție (actul de percepție nu este neutru, precum o fotografie, ci unul hermenutic, interpretativ).

Martin Heidegger este una dintre figurile definitorii ale filosofiei acestei perioade. În lucrarea sa *Ființă și timp* acesta încearcă să descrie relațiile care se stabilesc între ființă și coordonatele spațiale și temporale. În acest sens, un elemnt important este conceptul de „lume" despre care Heidegger afirmă „Nici zugrăvirea ontică a ființării dinăuntrul lumii, nici interpretarea ontologică a ființei acestei ființări nu reușesc să cadă ca atare peste fenomenul de <lume> ."[26]

Heidegger explică noțiunea de „lume" din mai multe puncte de vedere: „lumea este utilizată ca un concept ontic și înseamnă atunci totalitatea acelor ființări care pot fi simplu-prezente în interiorul lumii"[27] sau „ <<lume>> poate să devină numele regiunii care cuprinde o multiplicitate de ființări"[28] Dintre toate posibilele definiții ale fenomenlui de „lume" cea mai semnificativă este aceea de „lume ca *res extensa*"[29] vorbind despre Descartes și dihotomia *res cogitans* și *res corporea* Heidegger subliniază „ << Întinderea după lungime, lățime și adâncime constituie adevărata ființă a substanței corporale>> pe care noi o numim <<lume>>."[30]

Pe de altă parte o altă figură influentă a vremurilor este **Ernst Cassirer.** Acesta în lucrarea sa *Eseu despre om* afirmă despre spațiu și timp „Spațiul și timpul constituie cadrul în care este implicată întreaga realitate. Nu putem concepe nici un lucru real în afara condițiilor

[23] Immanuel Kant*, op.cit*., p.159.
[24] Deoarece nici determinările absolute nici cele relative nu pot fi intuite înainte de existența lucrurilor la care se referă, astfel trebuie intruite aprioric.
[25]Spațiul nu este altceva decât forma tuturor aparențelor simțului exterior, condiția subiectivă a sensibilității, singura sub care intuiția exterioară este posibilă pentru noi.
[26] Martin Heidegger, *Ființă și Timp*, București, Editura Humanitas, 2003, p.87.
[27] Martin Hedegger, *op.cit.,* p.88.
[28]Ibidem
[29] Martin Heidegger, *op.cit*., p.124.
[30] Martin Heidegger,*op.cit*.,p.125.

de spațiu și timp."[31] Observăm deci faptul că cele două entități sunt corelate cu existentul, cu realitatea. Pentru a realiza o analiză cât mai precisă a spațiului și timpului, Cassirer susține că ,,trebuie să analizăm formele culturii umane pentru a descoperi adevăratul caracter al spațiului și timpului în lumea umană."[32] Cassirer realizează o clasificare a spațiului în funcție de trăsăturile specifice ale acestei entități în diferite contexte, iar acestă împărțire a spațiului pe categorii este realizată pe baza existenței unor ,,tipuri fundamental diferite ale experienței spațiale și temporale. Nu toate formele acestei experiențe sunt situate la același nivel."[33] În viziunea lui Cassirer spațiul poate fi : *organic* văzut ca ,,stratul cel mai de jos"[34], *spațiul perceptibil* care ,,nu e o simplă informație senzorială, el este de o natură foarte complexă, conținând elemente ale diferitelor tipuri de experiență senzorială optică, tactilă, acustică și kinestezică."[35], *spațiul simbolic sau spațiul abstract* care ,,pregătește calea omului nu numai către un nou domeniu al cunoașterii, ci și către o direcție cu totul nouă a vieții sale culturale."[36] În condițiile spațiului abstract , Cassirer amintește de Platon care în dialogul cu Timaeus ,,se referă la conceptul de spațiu ca la un <<concept hibrid>> care cu greu poate fi descris în termeni adecvați."[37]. În același context îl amintește și pe Newton care ,,ne previne să nu confundăm spațiul abstract –spațiul matematic adevărat-cu spațiul experienței noastre senzoriale."[38]

Gaston Bachelard revoluționează viziunea despre spațiul poetic cu lucrarea sa Poetica spațiului care ,,marchează trecerea de la psihanaliză (o anumită psihanaliză foarte personalizată) la fenomenologie."[39]. Acesta afirmă că ,,singură fenomenologia-altfel spus luarea în considerare a pornirii imaginii dintr-o conștiință individuală- ne poate ajuta să redăm subiectivitatea imaginii în general, să evaluăm amploarea, forța, sensul transsubiectivității imaginii respective."[40]

I.2.4. Postmodernitate

În ceea ce privește viziunea asupra spațiului în perioada de după Al Doilea Război Mondial (poststructuralism și postmodernism), avem în vedere studiul lui **Michel Foucault**, *Of Other Spaces***,** în care filozoful afirmă cu privire la spațiu**:** ,,the space in which we live, which draws us out of ourselves, in which the erosion of our lives, out time and our history occurs, the space that claws and gnaws at us is also, in itself, a heterogeneous space."[41][42] Observăm deci că spațiul foucaultian este un spațiu heterogen. Această heterogenitate a spațiului a fost împărțită de Foucault în două mari categorii: utopiile și heterotopiile**,** sau spațiul utopic și spațiul heterotopic.

În ceea ce privește utopiile sau spațiul utopic, Foucault afirmă**:** ,,Utopias are sites with no real place. They are sites that have a general relation of direct or inverted analogy with the

[31] Ernst Cassirer, *Eseu despre Om O introducere în filozofia culturii umane*, București, Editura Humanitas, 1994, p.67.
[32] Ernst Cassirer, *op.cit*., p.67.
[33] Ibidem,p.67.
[34] Ernst Cassirer, *op.cit*,p.67.
[35] Ibidem,p.67.
[36] Ernst Cassirer, *op.cit*.,p.68.
[37] Ibidem, p.69.
[38] Ernst Cassirer, *op.cit*.p.69.
[39] Irina Bădescu în *Prefața* la Gaston Bachelard, *Poetica Spațiului,* Pitești,Editura Pralela 45, 2003, p.6.
[40] Gaston Bachelard, *Poetica Spațiului,* Pitești,Editura Pralela 45, 2003,p.12.
[41] Michel Foucault (1926-1984),în *Of Other Spaces*, http://web.mit.edu/allanmc/www/foucault1.pdf (accesat la data de 01 Iunie 2018).
[42] Spațiul în care trăim, care ne scoate din noi înșine, în care erodarea vieților noastre, a vremurilor noastre și a istoriei are loc, spațiul care ne sfâșie și ne frământă, este de asemenea, în sine, un spațiu heterogen. (**În lipsa unei alte specificații, traducerile din această lucrare ne aparțin**)

real space of Society."[43][44] Aceste utopii sunt spații imaginare care crează o societate ideală sau o societate ale cărei valori sunt inversate ,,They present society itself in a perfect form, or elese society turned upside down, but in any case these utopias are fundamentally unreal spaces."[45][46] Ceea ce definește deci aceste spații este irealul, imaginarul.

Pe de altă parte, un al doilea tip de spații este reprezentat de heterotopii sau spațiul heterotopic. Acestea sunt descrise ca fiind ,,real places that do exist and that are formed în he very founding of the society."[47][48] Heterotopiile reprezintă realitatea, spațiul real care are la bază însăși modelul social. Acestea se împart și ele în mai multe categorii, dar categoria care este utilă studiului de față este reprezentată de hetrotopiile de deviație ,,heterotopias of deviation"[49] care sunt descrise ca fiind ,,those in which individuals whose behaviour is deviant in relation to the required mean or norm, are placed."[50][51]**Spațiul carceral este încadrat în categoria heterotopiilor de deviație.**

Un alt studiu important în această perioadă, cu privire la spațiu, este studiul lui **Henri Lefebvre***The Production of Space*. Lefebvre susține că spațiul social este un produs social ,,<<social>> space is a <<social>> product"[52] Această afirmație poate fi extinsă la orice tip de spațiu, și asta din prisma ideii facultative a ,,socialului". Cercetătorul pune problema faptului că această realitate cu privire la spațiu este mascată de două entități. Despre acest proces ,,mascat" se afirmă: ,,if it is true that <<social>> space is a <<social>> product, how is this fact concealed? The answer is: by a double illusion, each side of which refers back to the other, reinforces the other, and hides behind the other."[53][54] Mascarea sau camuflarea se realizează prin intermediul a două entități despre care se afirmă ,,these two aspects are the illusion of transparency on he one hand, and the illusion of opacity, or <<realistic>> illusion, on the other."[55][56]

Spațiul poate fi privit în maniera lui Lefebvre din dublă perspectivă**,** fie care iluzie a transparenței**,** iar în acest caz ,, the space appeas al luminous, as intelligible, as giving action free rein"[57][58]Acesta este deci un spațiu al raționalului, al înțelegerii, în care ființa deprinde libertate și care este înțeles cu ușurință, inocent și lipsit de capcane**:** ,, a view of space as innocent, as free of trapes or secret places. Anything hidden or disimulated –and hence dangerous- is antagonistic to transparency."[59][60] Acest spațiu este spațiul securizat, ideal,

[43] Michel Foucault, *op.cit.,*p.3.
[44] Utopiile sunt locuri care nu au o localizare reală. Sunt locuri care au o realție generală, directă sau inversată, cu spațiul real al societății.
[45] Michel Foucault, *op.cit*., p.3.
[46] Acestea prezintă societatea însăși într-o formă perfectăsau societatea întoarsă pe dos, dar în oricare situație aceste utopii rămân spații fundamental ireale.
[47] Michel Foucaut, *op.cit*., p.5.
[48] Spații reale care există și care sunt formate be bazele societății.
[49] Michel Foucaut, *op.cit*.,p.5.
[50] Michel Foucault,*op.cit*.p.5.
[51] Acelea în care indivizii ai căror comportament este deviant în relație cu normele și cu mediul, sunt puși.
[52] Henri Lefebvre, *The Production of Space*, Oxford, Blackwell,1991,p.27.
[53] Ibidem,p.27.
[54] Dacă este adevărat că spațiul (social) este un produs (social) cum este acest fapt camuflat?Răspunsul este:prin dublă iluzie, fiecare parte se referă la cealaltă, o întărește pe cealaltă, și se ascunde în spatele celeilalte.(**În lipsa unei alte specificații, traducerile din această lucrare ne aparțin)**
[55] Henri Lefebvre, *op.cit*.p.27.
[56] Aceste două aspecte sunt iluzia transparenței pe de o parte și iluzia opacității sau iluzia realistă, pe de altă parte.
[57] Henri Lefebvre, *op.cit*.p.28.
[58] Spațiul apare luminos, inteligibil, ca acțiune liberă
[59] Henri Lefebvre*, op.cit*.p.28.

spațiul care se lasă cunoscut și trăit. Pe de altă parte iluzia realistă trimite către natural și naivitate**:** ,,the illusion of natural simplicity-the product of a naive attitude"[6162] Păstrând cele două valențe ale caracterizării spațiului, Lefebvre realizează o așezare a ideii de spațiu pe trei categorii:spațiul trăit, spațiu ca reprezentare și spațiu reprezentativ.

Spațiul trăit**,** ,, spacial practice**",** este descris ca fiind spațiul social care se desfășoară odată cu mișcarea indivizilor în societate și care ,,secrets that society's space; it propounds and presuposes it in dialectical interaction."[6364] Spațiul reprezentativ este descris ca fiind ,,space as directly lived through its associated images and symbols"[6566] și totodată este spațiul pe care mintea dorește să-l schimbe**:** ,,space which the imagination seeks to change and appropriate"[6768] Cea de-a treia categorie, aceea a reprezentării spațiului**,** este cea care se pliază studiului de față. Acestea sunt spații construite conform unor paradigme, modele, rame, ideologii: ,,conceptualized space, the space of scientists, planners, urbanists, technocratic subdividers, and social engineers, also a certain type of artist whith a scientific bent-all of whom identify what is lived and what is perceived with what is conceived."[6970] Spațiul carceral este un astfel de spațiu reprezentat, conceput prin paradigme și ideologii. Despre aceste ,,reprezentări" Lefebvre afirmă**:** ,, the area where ideology and knowledge are barely distinguishable, is subsumed under the broader notion of representation, which thus suplants the concept of ideology and becomes a serviciable (operational) tool for the analysis of spaces, as of those societies which have **given rise to them and recognised themselves in them." [7172]**

.**II.Metamorfozele spațiului carceral**

Ernst Cassirer, în lucrarea sa *Eseu despre om,* afirmă că ,,Timpul și spațiul constituie cadrul în care este implicată întreaga realitate."[73]Această afirmație este o confirmare a ponderei deținute de problema spațiului și timpului între preocupările filozofiei încă de la începuturile sale marcate de Platon, Aristotel și mulți alții. În *Dicționar de filozofie,* cele două entități sunt definite ca fiind ,,formele de bază ale oricărei existențe (...) categoria de spațiu reflectă raporturile de coexistență dintre obiecte sau fenomene sau dintre părțile lor respectiv întinderea, distanța, poziția lor (...) categoria de timp reflectă durata de existență a obiectelor și fenomenelor, simultaneitatea sau succesiunea lor.[74] Mai mult, **Immanuel Kan**t, în *Critica*

[60] O viziune despre un spațiu inocent și eliberat de capcane sau locuri secrete.Orice este ascuns sau disimulat-deci periculos-este antagonic transparenței.
[61] Henri Lefebvre, *op.cit*.p.29.
[62] Iluzia simplității naturale-produsul unei atitudini naive.
[63] Henri Lefebvre, *op.cit*., p.38.
[64] Secretă spațul social, îl expne și îl presupune în interacțiune dialectică**.**
[65] Henri Lefebvre, *op.cit*., p.39.
[66] Spațiul trăi direct prin imaginile și simbolurile asociate.
[67] Henri Lefebvre*, op.cit*.,p.39.
[68] Spațiul pe care imaginația dorește să-l schimbe și să-l adapteze.
[69] Henri Lefebvre, *op.cit*., p.38.
[70] Spațiu conceptualizat, spațiul cercetătorilor, proiectanților, urbaniștilor, tehnocraților, inginerilor, și de asemenea de un anumit tip de artiști cu legături științifice-toți care identifică ceea ce este trăit și ceea ce este perceput cu ceea ce este conceput.
[71] Henri Lefebvre, *op.cit.,* p.45.
[72] Zona în care ideologiași cunoașterea sunt abia perceptibile este rezumată sub denumirea largă de reprezentare, care astfel suplimentează conceptul de ideologie și devine instrument funcțional (operațional) pentru analiza spațiilor, din acele societăți care le-au dat naștere și s-au recunoscut în ele.
[73] Ernst Cassirer, *Eseu despre om, O introducere în filozofia culturii umane*, București, Editura Humanitas, 1994, p.66
[74] Pavel Apostol, *Dicționar de Filozofie*, București, Editura politică, 1978, p.127.

raţiunii pure,reconfigurează percepţia spaţiului şi timpului atribuindu-le şi o dimensiune subiectivă afirmând că spaţiul şi timpul ţin de ,,constituţia subiectivă a simţurilor noastre"[75]

Dintre cele două entităţi, studiul de faţă se îndreaptă către spaţiu şi valenţele sale insistând asupra spaţiului carceral şi a metamorfozelor acestuia de-a lungul timpului.

Din punct de vedere mitologic, spaţiul carceral este reprezentat de TARTAR, spaţiu descris ca fiind ,,cea mai adâncă şi mai înfiorătoare zonă a Infernului, aflată sub mare. Aici Zeus i-a închis pe titanii care s-au răzvrătit împotriva lui. Tot aici îşi ispăşeau pedeapsa ciclopii, danaidele, Sisif, Tantal şi alţii. Tartarul este păzit de Cerber"[76] Contextualizând termenul de închisoare, conform *DEX* acesta semnifică ,,1. Clădire , loc în care o persoană îşi execută o pedeapsă privată de libertate, temniţă, puşcărie, penitenciar arest, prinsoare. 2.Una dintre pedepsele principale constând în privarea de libertate a condamnatului şi executarea unui regim impus de lege în închisoare"[77] Comparând reprezentarea mitologică a spaţiului carceral cu percepţia actuală a carcerei observăm că între cele două nu există diferenţe, închisoarea păstrându-şi funcţia principală, aceea de a pedepsi. Pedeapsa nu a fost însă raportată dintotdeauna la spaţiul detenţiei, Michel Foucault în *A supravegea şi a pedepsi* evidenţiază faptul că ,, la cumpăna dintre secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, a avut loc, este adevărat, trecerea spre o penalitate de detenţie, ceea ce constituia pentru acea vreme o noutate"[78] Observăm deci faptul că metoda de pedepsire prin detenţie şi implicit înrădăcinarea spaţiului carceral a fost un moment marcat de reconfigurarea percepţiei asupra pedepsei şi a mijloacelor acesteia ,,închisoarea, piesă esenţială în panoplia punitivă marchează fără doar şi poate un moment important în istoria justiţiei penale: ,,umanizarea" acesteia. Dar şi un moment important în istoria mecanismelor disciplinare pe care noua putere de clasă era pe cale a le dezvolta: momentul în care aceasta colonizează instituţia judiciară."[79] Întorcându-ne la cele două entităţi timp-spaţiu, percepute de filosofie ca fiind interdependente şi indisolubile, observăm o materializare a acestor principii în perioada de sfârşit de secol XVIII şi început de secol XIX. Spaţiul detenţiei este reconfigurat sub influenţa istorică a perioadei respective, timpul aşadar a marcat percepţia spaţiului carceral din acea perioadă, spaţiu care devine ,,o funcţie generală a societăţii, ce se exercită în acelaşi fel asupra tuturor membrilor săi şi în care fiecare este egal reprezentat; însă, promovând detenţia la rangul de pedeapsă prin excelenţă, această legislaţie introduce proceduri proprii unui anumit tip de putere"[80] Observăm un element definitoriu al spaţiului carceral, care s-a păstrat, în toate formele pe care acest spaţiu le va lua de-a lungul timpului, influenţa aparatului politic, a puterii dominatoare. Îmbinând principiul punitiv cu cel al puterii închisoarea a atins în secolul al XIX-lea două aspecte ,,atât privarea de libertate cât şi trasformarea tehnică a societăţii"[81].

Filosofia foucaultiană a spaţiului este foarte clar enunţată în studiul *Of Other Spaces* studiu în care **Michel Foucault** îşi îndreaptă cercetarea asupra spaţiului din perspectiva a două categorii de spaţii: utopiile şi heterotopiile. Păstrând indisolubilitatea celor două entităţi spaţiu-timp, cercetătorul afirmă cu privire la contextul istoric al studiului său[82] ,,The nineteenth century found its essential mythological resources in the second principle of thermodynamics.The present epoch will perhaps be above all the epoch of space.We are in the epoch of simultaneity, we are în the epoch of juxtaposition, epoch of the near and far, of

[75] Immanuel Kant, *Critica raţiunii pure*, Bucureşti, Editura IRI, 1998, P.73.
[76] George Lăzărescu, *Dicţionar de mitologie*, Bucureşti, Casa Editorială Odeon Bucureşti, 1992, p173.
[77] https://dexonline.ro/definitie/%C3%AEnchisoare
[78] Michel Foucault, *A supraveghea şi a pedepsi:naşterea închisorii*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2005, p.291.
[79] Ibidem, p.292
[80] Michel Foucault, *op.cit.* ,p.292.
[81] Ibidem, p.294
[82] Michel Foucault, *Of Other Spaces* în ,, Diacritics", 1986, nr.1, vol 16, p.22.

the side-by side of the disperssed"[83] În acest context al transformărilor tehnologice, Michel Foucault realizează o împărțire a tipologiei spațiilor în două categorii: spații utopice, utopiile și și heterotopiile. Cu privire la spațiile utopice cercetătorul afirmă în același studiu[84] că acestea sunt ,,sites with no real place.They are sites that have a general relation of direct or inverted analogy with the real space of the society. They present society itself în e perfect form, or elese society turned upside down, but in any case these utopias are fundamentally unreal spaces"[85] Prin contrast cu privire la heterotopii Michel Foucault susține că ,, There are also, probably, in every culture, in every civilisation, real places-places that do exist and that are formed in the very founding of society which are somenthing like counter-sites, a kind of enacted utopia în which the real sites, all the other real sites can be found within the culture, are simultaneously represented, contested and inverted[86] Între cele două tipuri de spații există o conexiune despre care Michel Foucault [87] afirmă ,,I believe that between utopias and these quite other sites, these heterotopias, the might be a sort of mixed, joint experience, which would be the mirroir"[88] Observăm deci că între cele două tipuri de spații există o limită a experienței, a ceea ce a fost trăit, iar această limită funcționează ca o oglindă, lăsând să se întrepătrundă elementele celor două tipuri de spații. Literatura este o formă a acestei oglinzi, textul însuși este un spațiu care poate avea atât valențe utopice cât și heterotopice, ținând cont de mai multe aspecte: context istoric, elemente culturale, dar și experiența trăită de scriitor și de către cititor. Astfel, spațiul carceral, care din punctul de vedre al studiului foucaultian este o heterotopie de deviație[89] descrisă ca fiind un spațiu în care,, individuals whose behaviour is deviant in relation to the required mean or norm are placed"[90], este transpus prin literatură în diferite alte imagini ale spațiului. De exemplu George Orwell în *O mie nouă sute optzeci și patru* creează o reprezentare utopică a societății ca spațiu al unei carcere sociale în care individul devine o unealtă politică. Acest proces narativ este realizat prin contextualizare istorică și socială, spațiul social luând cu sine caracteristicile culturale și politice. Un alt exemplu poate fi Franz Kafka în *Metamorfoză,* camera sa devine un spațiu carceral din considerente sociale, prejudecăți și sterotipii, propriul corp este metamorfozat într-un spațiu de concentrare a emoțiilor și tuturor piedicilor sociale trăite la nivel personal, subiectiv, acel spațiu oglindă între îndivid și societate, acea oglindă descrisă de Foucault ca fiind ,,a unreal, virtual space, that opens up behind the surface, I am over there, there where I am not, a short of shadow that gives my own visibility to myself."[9192] În romanul *Gherla* de Paul Goma prin intermediul literaturii spațiul carceral își păstrează elementele heterotopiei conform unui principiu al cestui tip de spațiu, enunțat de Foucault ,, a society, as its history unfolds, can

[83] Secolul al nouăsprezecelea și-a găsit resursele mitologice esențiale în al doilea principiu al termodinamicii. Epoca actuală va fi , mai presus de toate, epoca spațiului. Ne aflăm în epoca simultanului, epoca juxtapunerii, epoca aproape-departe epoca lui unul lângă altul sau dispersați .
[84] Michel Foucault, *op.cit.,* p.23.
[85] Sunt locuri fără existență reală.Sunt locuri care au o relație generală de analogie directă sau inversată cu spațiul real al societății. Prezintă societatea însăși într-o formă perfectă, sau o societate pe dos, dar în orice caz aceste utopii sunt spații fundamental ireale.
[86] Sunt probabil, in fiecare cultură, în fiecare civilizație, locuri reale, locuri care există și sunt formate pe baza fundamentelor societății.locuri în opoziție, un fel de utopii care se desfășoară, în care toate locurile reale pot fi regăsite alături de cultura specifică, acestea sunt reprezentate simultan, contestate și inversate.
[87] Michel Foucault, *Of Other Spaces* în ,, Diacritics", 1986, nr.1, vol 16, p.24
[88] Eu cred că între utopii și acele alte spații, acele heterotopii, poate fi un fel de experiență amestecată, experimentată, aceasta ar fi oglinda.
[89] Michel Foucault, *op.cit.* , p.25
[90] Locul în care sunt duși indivizii al căror comportament este deviant în relație cu normele sociale.
[91] Michel Foucault, *Of Other Spaces* în ,, Diacritics", 1986, nr.1, vol 16, p.24
[92] Un spațiu virtual, ireal care se deschide in spatele unei suprafețe, sunt acolo, acolo unde nu sunt de fapt, un fel de umbră care îmi oferă vizibilitate către mine insumi .

make an existing heterotopia function in very different way"[9394] vedem spațiul carceral ca fiind un mijloc de reeducare conform principiilor sociale, politice și istorice, or dacă tindem să contextualizăm acel spațiu carceral acum nu putem să-i păstră aceleași coordonate deoarece situația social-istorică este cu totul diferită. Aspectul heterotopic al spațiului carceral trebuie privit ca un aspect contextual-istoric și cultural.

Edward T.Hall, în studiul de antropologie *The Hidden Dimension,* aduce în discuție elemente legate de proxemică și influențele sale. Proxemica în percepția lui este ,,studiul percepției și utilizării spațiului de căre om"[95] proxemica este strâns legată de specificul și influența culturii, cercetătorul afirmând în acest sens că ,,the study of culture în the proxemic sense is therefore the study of people's use of their sensory apparatus in diffrent emotional states, during different activities in different relationships and in different setting and contexts"[9697]Literatura, ca parte a culturii ,, poate fi privită ca o modalitate de aproximare a unui spațiu ce comportă fie o realitate constantă, fie un ansamblu proteiform supus unor reguli de organizare irațională"[98] Acest lucru se întâmplă cu privire la modelul spațiului carceral în literatură, aproximarea spațiului realității sociale în literatura absurdului de exemplu, o lume în care ,,scriitorul, care altădată, se vedea pe sine în mijlocul unei lumi familiare, explorate, măsurate, descrise cu uneltele timpului, alcătuind o ordine, se descoperă acum pe sine, singur într-o lume străină, adeseori ostilă, lipsită de legi perene, de principii ordonatoare, de semnificații prestabilite"[99] În această constantă a destrămării lumii, scriitorul se simte claustrat, simțurile sunt închise între parametrii sociali mereu în schimbare, iar el trebuie să se regăsească, spațiul carcerei ființei este dat de contextul social, iar opera devine un drum prin care scriitorul se caută pe sine și ,așa cum **Elena Prus** susține, ,, opera devine un intermediu pentru atribuirea unui nucleu comun spațiului local și spiritului global potrivit reprezentării pe care omul o are despre situarea lui în spațiu. Spațiul determină identitatea subiectului, individul se (auto)construiește în periplurile sale sociale, etice și politice."[100] În acest sens și **Daniela Roventa-Frumușani** în studiul său *Semiotică. Societate și Cultură* susține că ,, fiecare personalitate are o dominantă spațială, o dimensiune care îi este proprie (...) personalizare a spațiului"[101] Această personalizare a spațiului poate fi observată foarte bine în romanul lui Constantin Virgil Gheorgiu *Ora 25* . În acest roman personajul principal Johann Moritz trece printr-un lung șir de spații carcerale, spații pe care el însuși le personalizează, el ca personaj se autoconstruiește prin contactul său cu diferite spații carcerale reprezentate de închisori efective sau lagăre de muncă. Săpând la canal, Johann își imaginează următorul scenariu ,, Iohann Moritz ar vrea să vină candva, după ce se va termina războiul, cu Suzana și cu băieții lui aici, ca să le arate canalul. Atunci o să fie apă, dar el și-a însemnat în minte locul unde a săpat. Copiii au să se minuneze. Nici n-au să poată crede că aici a fost odată un câmp pe care păsteau vitele.Vor povesti la școală celorlalți copii ce a

[93] Michel Foucault, *op.cit*, p.25.
[94] O societate, pe măsură ce istoria se descoperă, poate face o heterotopie să funcționeze într-un mod foarte diferit.
[95] Elena Prus apud Hall, E.T., *Proxémique*, în Bateson, Birdwhistel, Goffman, Hall, Jakson, Scheflen, Watzlwicck (eds) *La Nouvelle Communication,* Paris, Seuil, 1981,p.191.
[96] Edward T. Hall, *The Hidden Dimension*, United States, Random House, 1966, p.81.
[97] Studiul culturii din punctul de vedere al proxemicii este studiul folosirii aparatului senzorial de către om, în diferite ipostaze emoționale, de-a lungul diferitelor activități, în diferite relații sau în diferite situații contextuale. (**În lipsa unei alte specificații, traducerile din această lucrare ne aparțin**)
[98] Elena Prus apud *Dictionnaire historique, thématique et technique des littératures. Littératures françaises et étrangères, ancienne et modernes.* Sous la direction de J. Demougin, p.254.
[99] Nicolae Balotă, *Literatura absurdului*, Editura Teora, București, 2000, p.13.
[100] Elena Prus*, Proxemica literară ca personalizare a spațiului* în ,, Revista Limba Română", 2004, XIV, nr.12,
[101] Daniela Roventa-Frumușani, *Semiotică, Societate și Cultură*, București, Editura Institutul European, 1999, p.217.

făcut tatăl lor. Ei au să fie mândrii că au un asemenea tată."[102] Observăm cum spațiul detenției nu reușește să-l deposedeze pe Johann de ceea ce-l definește ca om, el este imaginea țăranului român care face fiecare activitate cu dedicare și care speră că va fi un folos din asta, mândria de a fi luat parte la săpăturile de la canal il determină să simtă că o mică parte din acel spațiu al detenței care i-a luat libertatea, de fapt, îi aparține, este doar al său și se va mândri cu acea bucata de pământ lucrată de mâinile sale. Observăm cum spațiul carceral devine aici un spațiu al „ conservării ființei" prin construirea personajului de-a lungul experiențelor sale cu spațiul detenției.

Am observat cum literatura, și implicit opera literară, reconfigurează aspecte ale spațiului real, în cazul de față spațiul carceral stabilind diferite raporturi între scriitor și opera sa. **Andrew Benett și Nicholas Royle,** în *Introduction to Literature, Criticism and Theory,* afirmă în legătură cu literatura „literature is uncanny"[103][104] Ideea de supranatural sau stranietate a literaturii este explicată de autori prin afirmația „the uncanny has to do with a sense of strangeness, mystery or eeriness. More particularly it concerns a sense of unfamiliarity which appears at the very heart of the familiar, or else a sense of familiarity which appears at the very heart of the unfamiliar. The uncanny is not just a matter of the wired or spooky, but has to do more specifically with a disturbance of the familiar"[105][106] Cu alte cuvinte literatura transformă realitatea, cunoscutul în diferite alte forme cu ajutorul cărora se conturează spații narative departe de realitate. Acest lucru se întâmplă în operele lui Albert Camus sau Franz Kafka, spațiul carceral social, închisoarea socială este transformată în imagini și realități care nu ne sunt cunoscute, în textul lui Franz Kafka *Metamorfoză* personajul ia forma unei insecte uriașe cu trăzături umane dar forma ei nu este un obișnuită, aceasta este o formă stranie de redare a aspectului social, cultural , politic al vremurilor, prin intermediul unei imagini distorsionate a realității umane. Spațiul real, demența carcerală a societății care nu mai permite individului să comporte trăsăturile specifice, este metamorfozat într-un spațiu supranatural, dar care își păstrează atributele intrinsece inițiale.

Prin urmare, și reprezentarea spațiului carceral poate fi privită din perspectivă pluridisciplinară, ca o entitate care-și modifică valențele perceputede individ în funcție de contextul politic, social și cultural, iar cu precădere metamorfoza spațiului carceral din perspectivă filosofică, antropologică și literară, este strâns legată de subiectivitate și experiența individului. Acest lucru confirmă sau materializează afirmația kantiană care postulează faptul că percepția spațiului și timpului este „constituția subiectivă a simțurilor noastre"[107].

BIBLIOGRAPHY

APOSTOL, Pavel, *Dicționar de Filozofie*, București, Editura politică, 1978

BACHELARD, Gaston , *Le nouvel espirit scientifique*, Paris, Les Presses universitaires de France, 1968

BACHELARD, Gaston,*Poetica Spațiului*, Pitești, Editura Paralela 45, 2003

[102] Constantin Virgil Gheorghiu*, Ora 25,București,*Editura Omegapres,1991, p.95.

[103] Andrew Bennet, Nicholas Royle*, Introduction to Literature, Criticism and Theory*, Londra, Editura Longman, 2004, p.34.

[104] Literatura este supranaturală (**Traducerea noastră**)

[105] Andrew Bennet, Nicholas Royle, *op.cit.*p.35.

[106] Supranaturalul are a face cu un fel de stanietate, mister sau ciudățenie. Mai exact se referă la un fel de neobișnuit care se naște din ceea ce este cunoscut sau un fel de obișnuit care se naște din neobișnuit. Supranaturalul nu este doar o chestiune de ciudat sau fantomatic, dar are a face mai exact cu perturbarea familiarului (**traducerea noastră**)

[107] Immanuel Kant, *Critica rațiunii pure*, București, Editura IRI, 1998, P.73.

BERNET, Andrew, ROYLE, Nicholas, *Introduction to Literature, Criticism and Theory*, Londra, Editura Longman, 2004

CASSIRER, Ernst, *Eseu despre om, O introducere în filozofia culturii umane*, București, Editura Humanitas, 1994

COMFORD, MACDONALD, Francis, *Plato's Cosmology The Timaeus of Plato*, Indianapolis Indiana, Hackell Publishing Company, 1997

FOUCAULT, Michel, *A supraveghea și a pedepsi: naşterea închisorii*, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.

FOUCAULT, Michel, *Of Other Spaces* în ,, Diacritics", 1986, nr.1, vol 16.

GHEORGHIU, Constantin,Virgil*Ora 25,București,*Editura Omegapres,1991

H.G, Alexander , *The Leibniz-Clarke Coresspondence*, Manchester, Manchester University Press, 1956

HALL, T. , Edward, *The Hidden Dimension*, United States, Random House, 1966

HALL, T., Edward, *Proxémique*, în Bateson, Birdwhistel, Goffman, Hall, Jakson, Scheflen, Watzlwicck (eds) *La Nouvelle Communication,* Paris, Seuil, 1981

HEIDEGGER, Martin, *Ființă și Timp*, București, Editura Humanitas, 2003

https://dexonline.ro/definitie/%C3%AEnchisoare

KANT, Immanuel, *Critica rațiunii pure*, București, Editura IRI, 1998

KANT, Immanuel, *Critique of Pure Reason*, Cambridge, Cambridge University Press,1998

KIERKEGAARD, Sören, *The Sickness Unto Death*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1941

LĂZĂRESCU, George, *Dicționar de mitologie*, București, Casa Editorială Odeon București, 1992

LEFEBVRE, Henri, *The Production of Space*, Oxford, Blackwell, 1991

PRUS, Elena, *Proxemica literară ca personalizare a spațiului* în ,, Revista Limba Română", 2004, XIV, nr.12.

ROVENTA-FRUMUȘANI, Daniela, *Semiotică, Societate și Cultură*, București, Editura Institutul European, 1999

LE DISCOURS SCIENTIFIQUE – DÉFINITION, ÉVOLUTION, CARACTÉRISTIQUES

Gabriela Toma (Bănuţoiu)
PhD. Student, University of Craiova, „Alexandru Piru" Doctoral School

Abstract:The objectives which this work regards are to distinguish the characteristics of the scientific discourse, to identify its peculiarities, its definition, its evolution. The scientific discourse is characterized by a constant concern for objectivity, precision, method and intellectual rigor. It is used mainly in formal, institutionalized communication, in order to inform or to describe, to explain or to convince.

Keywords: speech, scientific French, communication, language

La direction générale de la recherche

La base théorique des discours nécessite une révision du concept de communication, des types de communication, de ses éléments et de ses fonctions. Tout cela est nécessaire pour comprendre les facteurs qui déterminent l'établissement d'une situation de communication, l'utilisation des différents types de discours, précisément en fonction des situations de communication. En outre, un espace théorique plus large est consacré à la définition, à l'analyse et à la mise en forme des types de discours à partir de la vision traditionnelle jusqu'aux conceptions actuelles.

Il existe de nombreuses définitions du terme *communication*, dont la plupart ont un noyau commun:

Communication n f: 1. Action de communiquer, de transmettre quelque chose à quelqu'un; 2. Ce qui est communiqué 3. Moyen de liaison entre deux points, accès à un lieu; 4. Fait d'entrer en relation avec quelque chose, quelqu'un ; 5. Ensemble des phénomènes concernant la possibilité, pour un sujet, de transmettre une information à un autre sujet, par le langage articulé ou par d'autres codes. (Dictionnaire Hachette de la Langue Française, Paris, 1994)

La communication est un processus d'envoi d'un message d'une source à une destination en utilisant un code et un canal particuliers. En termes de communication interpersonnelle, cela implique deux participants (l'émetteur et le récepteur) et peut être réalisé en combinant les trois formes de communication:

• la communication verbale - qui se réalise par des mots groupés dans des structures linguistiques porteuses de sens (des énonciations),

• la communication non verbale - réalisée à l'aide de la mimique et des gestes;

• la communication paraverbale - réalisée par des sons, des combinaisons de sons, des exclamations dont les significations peuvent être déduites du contexte.

Les études de spécialité considèrent que la communication verbale est parfois associée à des éléments non verbaux et paraverbaux dans une combinaison appelée communication mixte. En écriture, le ton, les gestes, la mimique sont également suggérés par la ponctuation.

Toute situation dans laquelle l'information est transmise peut être:

• fictionnelle
• non-fictionnelle (réelle)

En effet, la fonction du langage établit une relation entre une certaine forme linguistique et la situation (le contexte, la position sociale ou interpersonnelle) dans laquelle

celle-ci est utilisée; la fonction du langage comprend la communication des idées, l'expression des attitudes ou des affections. Ainsi, le but du langage étant de transmettre des informations, sa fonction de communication reste essentielle. La communication organise l'énonciation sous différentes formes, ce qui conduit à l'existence de différents types de messages et, implicitement, à l'apparition de ces fonctions du langage.

Dès 1941, dans l'étude intitulée «La double intention du langage et le problème du style», Tudor Vianu définit le discours comme «l'expression d'une individualité». L'auteur de l'étude renforce son opinion en reproduisant la définition donnée au discours par le célèbre linguiste Vossler: «Le discours est l'usage individuel du langage». Le discours est la manière personnelle d'une personne de s'exprime; c'est la façon particulière d'utiliser les moyens linguistiques dans différents domaines d'activité. «Le discours c'est l'homme même», affirmait le naturaliste français Buffon.

Le discours est un énoncé qu'un locuteur adresse à un destinataire. Le type de message que l'énonciateur veut faire passer détermine le type de discours. Le discours est défini comme la totalité des caractéristiques lexicales, morphologiques, syntaxiques et topiques caractéristiques au mode d'expression orale et écrite d'un individu ou d'une classe de locuteurs. Le discours représente la manière d'utiliser la langue, certains groupes de locuteurs qui ont une formation culturelle commune et travaillent dans le même environnement.

Roman Jakobson est l'un des premiers linguistes à avoir formé un schéma de la communication, un modèle de communication développé en termes de langage. Dans toute «communication verbale», dit-il, les facteurs suivants entrent en jeu: l'émetteur - envoie un message au destinataire, le message - nécessite un contexte pour être opérationnel, le contexte - "référent"; verbalisé, susceptible d'être verbalisé par le destinataire, le code - l'ensemble des signes communs à l'émetteur et au récepteur, (encodeur et décodeur), le canal - contact, connexion psychologique entre l'émetteur et le destinataire, qui leur permet d'établir et de maintenir la communication, et le destinataire - reçoit le message transmis (récepteur).

Chaque type de discours est caractérisé par la présence de certaines spécificités linguistiques (phonétiques, morphologiques, syntaxiques, lexicales) et de certains éléments expressifs utilisés pour exprimer un message spécifique dans un certain domaine de culture. Chaque type de discours caractérise l'intention véhiculée par le discours : raconter, décrire, expliquer, convaincre, ordonner, etc. A partir de là, il est très facile d'identifier le type de discours correspondant : descriptif, explicatif, argumentatif, injonctif. Le discours de type explicatif se rencontre plus rarement dans le genre romanesque. Il s'agit en effet d'un discours didactique qui vise à instruire le lecteur. Il peut s'agir aussi bien d'une notice, d'un article d'encyclopédie ou d'un extrait d'essai scientifique.

Le discours scientifique: définition, caractéristiques, étapes d'évolution

Discours n. m. 1. Expression de la pensée par la parole 2. Expression de la pensée, qu'elle soit orale ou écrite – *Les parties du discours* : les catégories de mots distinguées par la grammaire traditionnelle 3. Exposé oratoire à l'intention d'un public sur un sujet déterminé. Prononcer, improviser, faire un discours. 4. Exposé écrit de caractère didactique ; traité, essai. ♦ Du lat. *discursu*s, proprement "action de courir çà et là", d'après cours. (Dictionnaire Hachette de la Langue Française, Paris, 1994)

Scientifique adj. et n I. Adj. 1. Qui concerne la science ou les sciences. Recherches, découvertes scientifiques. 2. Conforme aux procédés rigoureux, aux méthodes précises des sciences. Observations scientifiques. II. N. Personne qui étudie les sciences; spécialiste d'une science. ♦ Bas lat. scientificus.(Dictionnaire Hachette de la Langue Française, Paris, 1994)

Le discours scientifique appartient aux créations scientifiques; il est utilisé dans les travaux contenant des informations sur des objets, des phénomènes, des faits, des recherches, des caractères techniques, etc., en d'autres termes, dans les articles scientifiques; la

communication est privée de toute charge affective et se caractérise par la clarté, la sobriété, la simplicité, l'uniformité et la précision, par le contenu de précision verbale, les signes graphiques, l'impersonnalité, l'élimination constante des figures de style et des émotions spontanées, le respect strict des règles littéraires .

Tudor Vianu, dans «La double intention du langage et le problème du style», affirme: «Les deux intentions du langage sont dans un rapport de proportionnalité inverse. Plus une manifestation linguistique est destinée à atteindre un cercle humain plus large, plus sa valeur "transitive" est élevée, plus sa valeur "réflexive" est faible, plus le réflexe de la vie intérieure qui l'a produite s'estompe. "En voulant mieux expliquer le fait linguistique transitif propre au discours scientifique, Tudor Vianu écrit: «La généralité d'une formulation se développe à travers le sacrifice de son intimité et de sa vérité subjective. Une équation mathématique, une loi mécanique, une formule chimique sont des faits linguistiques qui par leur structure peuvent être comprises par toute intelligence humaine. Elles ne sont pas limitées ni par le caractère national des langues ni par les tendances ou les sensibilités particulières de celui qui les enregistre. Quand je dis par exemple que "la somme des angles d'un triangle est égale à deux angles droits", ou quand j'affirme que "les corps sont directement liés à la masse et indirectement au carré de leur distance", je construis un fait de langue qui peut être transmis à toute intelligence humaine, mais qui ne communique rien sur moi-même. Par cette affirmation sur la relation entre les choses, il n'y a pas de reflet de l'intimité psychique du locuteur. "

L'analyse de discours est née en France à la fin des années 1960 et, bien qu'elle se soit peu intéressée à la stéréotypie, elle a créé pourtant un cadre théorique favorable à son étude. Au début, l'école française d'analyse du discours s'est développée autour de Michel Pêcheux, qui a proposé toute une série d'études sur la stéréotypie.

L'objet d'étude de l'analyse de discours le constitue le stéréotype, c'est-à-dire l'idée que le sujet n'est pas à la source du sens et que le discours est, comme Maingueneau l'affirme « l'activité de sujets inscrits dans des contextes déterminés », ce qui implique la prise en compte du linguistique, du social, du discursif, de l'interdiscursif, des contraintes génériques et institutionnelles qui gouvernent le discours. Donc, le sens des mots ne peut pas être séparé des contextes où il apparaît ou de la place des locuteurs dans le champ sociohistorique et institutionnel.

Un apport théorique important dans l'étude des stéréotypes le constitue la notion de « préconstruit », notion qui a été introduite dans l'analyse de discours dans les années 1970 par Michel Pêcheux. Celui-ci définit cette notion comme « ce qui renvoie à une construction antérieure, extérieure, en tout cas indépendante par opposition à ce qui est « construit » par l'énoncé ». Le préconstruit se rapporte à des formes d'intercalation de la syntaxe, par exemple les nominalisations (l'appel du drapeau) ou les constructions épithétiques (une luxueuse Jaguar), présentant un élément, comme si cet élément était l'effet d'une prédication antérieure. Cet élément dont on a oublié l'origine discursive est un élément préalable au discours, non asserté par le sujet énonciateur et non soumis à la discussion. Le stéréotype se présente comme l'effet d'une vérité immédiate.

Ainsi, la différence spécifique du style scientifique (qui le distingue principalement du style fictionnel) est le caractère strictement référentiel de son langage. Les mots des textes scientifiques n'ont pas de potentiels connotatifs, mais surtout dénotatifs, ce qui signifie que le langage d'une intervention scientifique doit être précis, avec des termes bien définis et unitaires.

Le discours scientifique est rigoureusement subordonné à la langue littéraire et aux normes imposées par elle. Il possède un fond intellectuel lexical constamment renouvelé avec des néologismes, avec une terminologie scientifique de pointe, la nouveauté de l'élément

linguistique contribuant par elle-même à la vigueur d'un texte scientifique, tandis que, par exemple, le style religieux, également circonscrit dans la sphère englobant la langue littéraire, conserve "un fond lexical et un fond de modèles syntaxiques qui échappent à l'évolution du langage."

Le discours scientifique et technique se caractérise par sa fonction cognitive référentielle qui assure la transmission d'informations scientifiques, techniques et utilitaires basées sur un raisonnement logique, déductif et strictement argumenté. Il montre la tendance à respecter la propriété des termes, qui sont utilisés avec leurs significations de base, unanimement connues et acceptées. Le discours scientifique et technique évite les significations figuratives, appréciées comme source d'ambiguïté. Chaque domaine d'activité a une terminologie spécifique, générant un jargon spécialisé.

Les caractéristiques du discours scientifiques sont nombreuses: il transmet des informations scientifiques, techniques, fondées sur un raisonnement logique, déductives, justifiées; il respecte la propriété des termes; on y utilise de nombreux néologismes, des mots monosémiques, des mots dérivés avec des préfixes et pseudopréfixes (avant-bras, contre-offensive) ou composés avec dessuffixoïdes et prefixoïdes (biologie, géographie, etc.). On y ajoute l'utilisation des abréviations, des symboles, des signes conventionnels, des formules stéréotypées, la clarté de l'expression (mise en évidence par une structure appropriée de la phrase), la précision, l'exactitude, l'utilisation du sens propre du mot, un degré élevé de transitivité. Les textes scientifiques (argumentatif, descriptif, informatif, explicatif) visent à explorer, expliquer, argumenter des connaissances factuelles.

Le discours scientifique présente de nombreuses particularités linguistiques:

- au niveau lexical: chaque domaine de la science et de la technologie a sa propre terminologie;

les termes lexicaux sont généralement monosémiques; les néologismes sont fréquents ; on emploie des pseudopréfixes (avant-bras, contrefaçon, quasi-complet, extra-fictif, isométrique), ainsi que des éléments de composition savants (aérodrome, biographie, cardiologie, chronologie); les termes lexicaux sont utilisés dans des formes internationales proches (informatique, microbiologie, télévision);

-au niveau morphologique: les noms abstraits dérivés de longs infinitifs ou des adjectifs; l'infinitif à valeur impérative dans les remarques et les notes; le remplacement de la I-ère personne du singulier avec la I-ère personne du pluriel (le pluriel de l'auteur, le pluriel académique);

- au niveau syntaxique: la subordination prédomine à la coordination;

- au niveau stylistique: on utilise des procédés dont le but est d'organiser le discours scientifique; la coordination sous diverses formes: l'énumération et la répétition, le parallélisme et l'antithèse; la citation comme point de départ, argument ou démonstration; des figures de style et des constructions rhétoriques (dans le cas d'une attitude polémique); les digressions incluses dans le texte de la communication ou présentes sous forme de notes, les remarques, les annotations en bas de page; la succession de la question - réponse comme moyen de construction du discours scientifique.

Le français scientifique et technique

La communication et la production scientifique en français ne mobilisent pas une langue particulière. Il n'y a pas d'un côté une langue de communication générale et de l'autre une langue différente pour les sciences et techniques, avec un système morpho-syntaxique, des structures, des fonctions différentes du français général.

Il n'existe pas à proprement parler une langue scientifique différente d'une langue usuelle. Les apprenants, lorsqu'ils relèvent de disciplines scientifiques, peuvent avoir des besoins langagiers spécifiques, mais ces besoins relèvent de pratiques langagières inhérentes

à la communication scientifique et non pas du domaine de spécialité (ou d'une quelconque "scientificité" du public). Alors, à l'expression de "français scientifique et technique" on préférera celle d'enseignement du français langue de communication scientifique. Le choix des contenus à enseigner dépend essentiellement de la plus ou moins grande importance accordée aux objectifs suivants : français langue de communication scientifique pour s'informer, pour communiquer, pour acquérir un savoir nouveau. Quant au profil des apprenants concernés par le français scientifique on identifie : les scolaires et étudiants de sections scientifiques et techniques, les publics relevant de programmes spécifiques, les étudiants scientifiques, les apprenants, individuels ou en petit groupe, ayant besoin du français pour exercer leur profession, les stagiaires scientifiques de recherche.

Le texte de vulgarisation scientifique est un texte didactique; il a une visée «pédagogique». Il se propose de transmettre un savoir, une information présentée comme scientifique. On le trouve dans les manuels scolaires, dans les revues, dans les articles de presse, encyclopédies, dictionnaires, ouvrages scientifiques, œuvres de vulgarisation. Il porte sur le monde physique, animal, humain, économique qui nous entoure[1].

Contrairement au discours littéraire, qui se distingue par sa polysémie, le discours scientifique ne peut pas s'interpréter selon différents sens ; il est caractérisé par le souci constant de l'objectivité, de la précision, de la méthode et de la rigueur intellectuelle. On y recourt essentiellement dans la communication formelle, institutionnalisée, dans le but d'informer ou de décrire (séquence textuelle de type informatif ou descriptif), de faire comprendre (séquence textuelle de type explicatif) ou encore de convaincre (séquence textuelle de type argumentatif).

En ce qui concerne les types de phrases, on observe la prédominance de la phrase déclarative (par opposition aux phrases interrogatives, impératives et exclamatives). On emploie la phrase déclarative pour décrire un phénomène, énoncer un fait, introduire des données chiffrées, rapporter les écrits d'un auteur, établir un rapport de cause à effet entre des faits, des évènements, des phénomènes, formuler sa thèse, exposer une thèse adverse, formuler une hypothèse, une conclusion, etc.

Ex. « La correction automatique d'erreurs ECM assure que seules les pages qui n'ont pas pu être transmises correctement en raison de problèmes de lignes seront envoyées à nouveau. »

« Le FAX-B120 dispose en outre d'une capacité mémoire de 50 pages. » (Manuel de français, XI-ème classe, Édition Corint, L2, page 63)

On remarque un emploi occasionnel de la phrase interrogative ; ses rares emplois sont réservés à la formulation de la question principale à laquelle le chercheur tente de répondre en faisant son travail de recherche et à certaines questions soulevées tout au long du travail.

Toujours occasionnel est l'emploi de la phrase impérative pour établir des liens avec le destinataire potentiel (le verbe est alors à la 1re pers. du pluriel).

Ex. « … utilisez un micro-casque pour garder les mains sur le volant et les yeux sur la route » (Manuel de français, XI-ème classe, Édition Corint, L2, page 67)

Les phrases exclamatives manquent.

On souligne la tendance à la dépersonnalisation et à la distanciation de l'auteur par rapport à ses propos, prédominante restant la 3e personne du singulier et du pluriel.

Ex. « Il dispose d'un mode d'économie d'encre permettant de doubler la capacité de la cartouche. Il est aussi très rapide» (page 63, Manuel de français, XI-ème classe, Édition Corint, L2)

[1] D'après Balmet, S. Eurin et De Legge, M. Henao, "Pratiques du Français Scientifique, l'enseignement du français à des fins de communication scientifique", éd. Hachette, 1992

Ex. « Là où il étonne, est qu'il ne comporte pas de batterie, il utilise un adaptateur secteur pour fonctionner. »

On emploie le « on » indéfini, par opposition au « on » employé à la place de nous.

Ex. « On pourrait aussi voir d'autres avantages par rapport à un PC de bureau ….. » (Manuel de français, XII-ème classe, Édition Corint, L2, page 79)

On remarque aussi l'emploi des phrases passives sans complément introduit par la préposition par.

Ex. « … peut être employé aussi comme copieur. »

« … n'ont pas pu être transmises correctement en raison de problèmes de lignes seront envoyées à nouveau. » (Manuel de français, XI-ème classe, Édition Corint, L2, page 63)

Les faits sont présentés d'une perspective atemporelle, le temps prédominant restant le présent de l'indicatif, à côté du passé composé et de l'impératif.

Ex. « Pour cela, l'appareil ne se contente pas d'en réaliser une photo : son système de reconnaissance de caractères « comprend » jusqu'à vingt-quatre langues et retranscrit chaque information figurant sur la carte (nom, adresse, numéro de téléphone, etc.) à l'emplacement correct dans une base de données. »

Ex. « La Card Reader constitue une solution rapide et efficace pour archiver, trier et rechercher ses contacts. » (Manuel de français, XII-ème classe, Édition Corint, L2, page 79)

« Selon les derniers chiffres publiés par FEVAT (Fédération des entreprises de vente à distance), le chiffre d'affaires des ventes en ligne a progressé de 43% au cours du premier semestre 2006. » (Manuel de français, XII-ème classe, Édition Corint, L2, page 79)

Le participe passé est employé comme un adjectif (participe-adjectif) dans le groupe du nom.

Ce discours se caractérise aussi par le souci de concision. On emploie des abréviations, des sigles, des langages symboliques, des synthèses à l'aide de tableaux, de graphiques.

Ex. « Le FAX-B120 dispose en outre d'une capacité mémoire de 50 pages. » (Manuel de français, XI-ème classe, Édition Corint, L2, page 63)

« Les LGV représentent, en 2006, une longueur totale de 1547 km, soit 5% environ du réseau en exploitation en France. » (Manuel de français, XII-ème classe, Édition Corint, L2, page 86)

On remarque aussi un souci constant de la précision et de l'objectivité dans le choix des mots : absence de mots vagues, peu d'expressions figées ou imagées de la langue courante, recours au sens propre des mots, au sens non connoté, et, bien sûr, au sens attesté, choix du mot juste, approprié et correct, selon la norme du français écrit standard (respect du « bon usage »), absence d'anglicismes critiqués, emprunts directs à l'anglais quand un mot français existe déjà pour désigner la même réalité. On respecte la syntaxe du français et son orthographe.

La narration est peu présente dans le discours scientifique sauf pour faire le point historique sur une discipline, resituer dans son contexte un chercheur, une technique ou une invention. À ce titre, elle est fréquente dans le discours pédagogique. On remarque l'absence de modalités appréciatives. Les sentiments de l'auteur ne sont pas l'objet du discours scientifique, par contre son avis scientifique est très important. Il convient en effet de noter que dans la mesure où la problématique posée par les formations sur objectifs spécifiques ne se différencie pas fondamentalement de la problématique générale de l'enseignement des langues, les démarches mises en œuvre ici se révèlent utilement applicables à toute situation d'apprentissage.

Les vérités présentées ou les idées développées dans un texte scientifique doivent s'appuyer sur des faits bien évidents, sur des connaissances préalablement admises, sur des principes reconnus, le chercheur recourant à des procédés variés comme par exemple l'explication, la justification, la démonstration, la comparaison, etc.

BIBLIOGRAPHY

ADAM Jean-Michel, Linguistique textuelle. Des genres de discours aux textes, Paris, Nathan, 1999, 208 p.
ADAM Jean–Michel, Éléments de linguistique textuelle, Bruxelles – Liège, Mardaga, 1990.
BALMET Simone, HENAO DE LEGGE Martine, Pratiques du français scientifique. L'enseignement du français à des fins de communication scientifique, Paris, HACHETTE, 1992, 260 p., dernière consultation le 21 juin 2017, <www.bibliotheque.auf.org/doc_num.php?explnum_id=115>
CONDEI Cecilia, 2007, « Les grandes images du vécu communautaire dans le répertoire communicatif proposé par les manuels roumains de FLE », in Colloque international AIRDF, dernière consultation le 16 juin 2017, <http://evenements.univlille3.fr/recherche/airdf2007/PDF/Condei%20A7.pdf>.
Dictionnaire Hachette de la Langue Française, Paris, 1994
GROZA Doina, BELABED Gina, DOBRE Claudia, IONESCU Diana, La langue française, Manuel pour XI-ème, L2, Bucarest, Corint, 2006, 112 p.
GROZA Doina, BELABED Gina, DOBRE Claudia, IONESCU Diana, La langue française, Manuel pour XII-ème, L2, Bucarest, Corint, 2008, 128 p.
JACOBI Daniel, 1993, « Les terminologies et leur devenir dans les textes de vulgarisation scientifique », in Didaskalia, no 1, Lyon, Institut national de recherche pédagogique, 69-83 pp.
JACOBI Daniel, SCHIELE Bernard, CYR Marie-France, « Note de synthèse [La vulgarisation scientifique et l'éducation non formelle] », in Revue française de pédagogie, volume 91, 1990, 81-111 pp.
MAINGUENEAU Dominique, Les termes clés de l'analyse du discours, Paris, Éd. Du Seuil, coll. « Mémo », 1996, 93 p.
MAZIÈRE Francine, L'analyse du discours. Histoire et pratiques, Paris, PUF, 2005, 127 p.
VIANU Tudor, La double intention du langage et le problème du style dans l'Art des prosateurs roumains, Bucarest, Albatros, 1977, p.9-14.

RECONFIGURING THE PERSONAL HISTORY IN HORIA LOVINESCU'S DRAMATURGY

Alin Serafim Ştefănuţ
PhD., University of Oradea

Abstract: Surprisingly, for Horia Lovinescu, the Communist regime meant standing out from obscurity. Member of a soundly family in the Romanian Literature, the author of The Broken Citadel is unable to add value to his family's literary inheritance only by means of his collaboration with the authorities and by creating plays that reflect the ideology of the unique political party. Many of Horia Lovinescu's plays wouldn't resist a contemporary lecture or a dramatising. Read, played and appreciated at their appearance, these works lose their meaning with the passing of the time being more distant from the reader's interiority as the Communism is not any more part of his reality. These plays remain documents tracing an epoch, works with little literary value, proofs of the way in which a writer could survive those changing times. The Forth Season (Al patrulea anotimp) is one of the plays that illustrate the multiple faces that the characters should have embodied in order to cope with History.

Keywords: dramaturgy, reshaping, convictions, Communism, Social Realism.

Într-o perioadă de aproximativ cinci ani, de la publicarea dramei de factură cehoviană *Surorile Boga* și până în 1964, când vede lumina tiparului *Moartea unui artist*, Horia Lovinescu pare preocupat exclusiv de prezentarea realității contemporane lui, puternic influențată de politic, motiv pentru care subiectele pieselor scrise în decursul acestui timp poartă mai greu decât altele amprenta politicului. Nu înseamnă că doar aceste piese se fac ecoul transformărilor din societatea românească, dar ele par a avea mai mult decât altele rolul de simple vehicule ale propagandei comuniste pe terenul teatrului.

În unele dintre piesele lui Horia Lovinescu, ideologicul este, cu o expresie ce îi aparține lui Mircea Ghițulescu, „atât de savuros"[1]. Regăsim, în dramaturgia autorului *Citadelei sfărâmate*, o paletă cuprinzătoare de principii ale realismului socialist, prezente mai accentuat în perioada de început a carierei sale dramatice. Este cert că tocmai datorită acestui mod de a scrie, dramaturgul a reușit să pătrundă în teatrele vremii și să dobândească un loc privilegiat în peisajul dramaturgiei timpului său. În mod surprinzător însă nu toate creațiile dramatice ale autorului amintit prezintă noile realități într-un mod favorabil. Piese precum *...Și pe strada noastră* sau *Surorile Boga* ilustrează schimbarea regimului politic, fără a idealiza luptele premergătoare acestei schimbări. Tabloul este unul realist, accentul fiind pus pe lipsurile, incertitudinile și pe starea de criză generalizată de care este cuprinsă întreaga societate. Citite din perspectiva prezentului, aceste scrieri au valoare de document și, puse cap la cap, se pot constitui ca monografia unor timpuri în schimbare.

În viziunea regimului totalitar comunist, literatura și arta nu beneficiază de autonomia pentru care militase Titu Maiorescu cu câteva zeci de ani în urmă. Dimpotrivă, ele sunt văzute din perspectiva utilității pe care o pot aduce în ceea ce privește răspândirea principiilor și a idealurilor politicii oficiale. Astfel, arta în sine, în toate compartimentele sale, devine un mijloc de propagare a ideologiei, un fals caleidoscop, întrucât indiferent de forma prin care sunt transmise aceste idei și principii, ele trebuie să fie întotdeauna aceleași, scopul suprem fiind reprezentat de expresia „crearea omului nou". Idealul este unul profund marcat de

[1] Mircea Ghițulescu, *Istoria dramaturgiei române contemporane*, București, Editura Albatros, 2000, p. 14.

falsitate, umanismul vehiculat fiind de fapt o absență a oricăror principii care urmăresc credința în om ca ființă universală, fundament al umanismului renascentist.

O mare parte a dramaturgiei lui Horia Lovinescu a luat viață, fără urmă de îndoială, sub incidența realismului socialist, ale cărui scheme și principii sunt transpuse în creația literară a dramaturgului fără urmă de regret, cel puțin în prima parte a activității sale. Cu excepția colectivizării - probabil datorită publicului căruia i se adresa teatrul - toate marile teme și clișee ale realismului socialist sunt omniprezente într-o bună parte a dramaturgiei lui Horia Lovinescu, motiv pentru care lectura textelor se face cu foarte mare dificultate, interpretarea scenică fiind un risc pe care, credem, prea puțini regizori sunt dispuși să și-l asume, având în vedere diversitatea ofertei de opere dramatice - din literatura română și străină - la care se pot raporta.

În formularea judecăților de valoare în legătură cu teatrul lui Horia Lovinescu, considerăm absolut necesară o raportare la contextul intern, istoric și politic, în care aceasta a fost creată și cu care se află în directă interdependență. Într-o vreme în care politicul intenționa să invadeze toate compartimentele vieții individului, inclusiv spțiul privată, teatrul, prin valorificarea sa ca spectacol, nu putea fi perceput ca domeniu de sine stătător, având un scop pur estetic. Dimpotrivă, literatura și teatrul sunt valorificate pentru a-i insufla ființei umane noile valori impuse de regimul politic al momentului. Totodată, în privința posibilităților de publicare a literaturii la începutul perioadei dominate de realismul socialist, credem că este esențial a menționa o frază a criticului Ion Simuț, rezumativă în ceea ce privește implicarea politicului pe terenul literaturii: „În deceniile cinci și șase era aproape imposibil ca un scriitor să publice și altceva decât ceea ce se supunea total exigențelor ideologice comuniste”[2]. Surprinderea criticului amintit este provocată de existența unor romane viabile, care rezistă la lectură. Nu același lucru îl afirmă însă despre dramaturgie, totul fiind profund viciat din punctul de vedere al plasării textelor dramatice sub tutela ideologicului.

Unde se poziționează Horia Lovinescu în acest peisaj conturat în culori mohorâte? Este departe de a-și aroga rolul unui supraveghetor care veghează la crearea unei literaturi dramatice rupte de ideologia partidului unic. Dimpotrivă, cu mijloacele pe care le are la îndemână, pare a fi chiar fericit că poate servi, în felul său propriu, regimul politic. O imputare se impune dintru început: dramaturgia lui Horia Lovinescu nu înseamnă doar realism social și compromis, dovadă în acest sens fiind parabolele sale, dramele din ultima parte a creației, precum: *Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă* sau *Karamazovii.*

Andrei Băleanu, în prefața volumului lui John Gassner, *Formă și idee în teatrul modern*, precizează că realismul nu este echivalentul descriptivismului sau al puterii de a contura detalii. Potrivit lui, valoarea realismului rezidă „în capacitatea de a reda convingător o experiență semnificativă”[3]. Se ridică întrebarea legitimă: în ce măsură redă teatrul lui Horia Lovinescu experiențe autentice, semnificative? Există ele sau suntem în fața unor aparențe, a unor medii care creează iluzia realismului, fără a păstra însă esența acestuia? Dacă ne raportăm la textele dramatice scrise în funcție de cerințele partidului unic, observăm că puține situații și personaje din aceste piese ale lui Horia Lovinescu se fac purtătoarele unor mesaje relevante pentru condiția umană și, în fond, pentru realismul scrierii. Suntem în fața unui realism forțat, falsificat, care împiedică manifestarea autentică a vieții. Astfel, o parte a creației dramatice a lui Horia Lovinescu este încărcată de semnificații politice, autorul fiind chiar tributar realismului socialist și principiilor sale. În abordarea problemelor pe care le pune în discuție, talerele balanței cu care operează scriitorul nu sunt niciodată perfect

[2] Ion Simuț, *Literatura oportunistă (II)*, în „România literară”, nr. 26/2008, p. 13.
[3] Andrei Băleanu, în *Prefața* la John Gassner, *Formă și idee în teatrul modern*, traducere de Andrei Băleanu, București, Editura Meridiane, 1972, p. 10.

echilibrate, cel marcat de politic având o pondere mai însemnată. Acest mod de raportare la subiectul tratat face ca situațiile să fie lipsite de verosimilitate, marcate de artificialitate și chiar de o reală tensiune dramatică. Sensurile sunt alterate de intruziunea politicului și de efortul vizibil tezist de a da un verdict în favoarea regimului oficial. Mutilat de politic, textul devine o reflectare fidelă a ideologiei cuprinse în documentele oficiale ale regimului politic.

Din seria pieselor ce își propun să ilustreze mutațiile produse în societatea românească odată cu lupta pentru eliberare face parte și melodrama *Al patrulea anotimp*, datată 1969, ieșită din mantaua *Citadelei sfărâmate* și jucată sub titlul *Primăvara târzie*. Începutul piesei este plasat în august 1944, în punctul zero al sociogoniei comuniste și al rescrierii unui întreg adevăr formulat în funcție de ideologia partidului unic. Sunt prezentate momente din lupta pentru eliberare națională, cu „gărzi patriotice", explozii și schimburi de focuri în culise și pe scenă, victimă a luptei fiind George Elefterescu, comunist idealist, surprins în lupta cu invadatorii nemți. În momentul uciderii sale, în propria locuință, soția sa avea deja o relație cu un alt bărbat, fapt care nu o împiedică să pozeze în ipostaza de văduvă a unui revoluționar.

După cum indică Mircea Ghițulescu, „drumul de la *Citadela sfărâmată* la *Al patrulea anotimp* este de la ilustrare la evaluarea critică a angajării politice"[4]. Piesa ce își construiește discursul dramatic în jurul familiei Dragomirescu reprezintă etapa de început a realismului socialist, esențială fiind angajarea și schimbarea mentalităților în funcție de noile realități. *Al patrulea anotimp* ilustrează etapa de maturitate a curentului de creație oficial, când textului i se permite o relativă eliberare din chingile dogmatice, însă păstrează în linii mari șablonul realismului socialist. Dușmanul nu mai este burghezia, ca în cele două piese de debut ale lui Horia Lovinescu, sau moșierimea din *Iarbă rea* (1948), piesa lui Aurel Baranga, ci trebuie căutat în noile forme de organizare socială regizate de Partidul Comunist, în rândul celor convertiți la noua religie.

*Al patrulea anotimp*urmărește destinul unei familii care profită de pe urma revoluției și a statutului de revoluționar al lui George Elefterescu, capul familiei, intelectual comunist ucis de către soldații hitleriști. Se creează un mit în jurul morții lui George, profitabil pentru Nina, fosta soție adulterină a acestuia, și pentru Amelia Pușcaș, mama Ninei. Cabotini și ariviști, indivizii ce compun societatea adusă în scenă de Horia Lovinescu nu au niciun scrupul, singurul lor scop fiind, cu excepții minore, acela de a supraviețui cameleonic timpurilor în schimbare. Beneficiile obținute de pe urma morții lui George Elefterescu în câmpul luptelor împotriva soldaților hitleriști sunt numeroase și le conferă membrilor familiei o poziție privilegiată în cadrul noilor structuri sociale. Totul se schimbă însă cu trecerea timpului care erodează atât imaginea idealistă a lui George, cât și o existență bazată pe aparențe.

Versatilitatea Ameliei este sugerată la începutul piesei, printr-o afirmație care îi surprinde întreaga filozofie existențială. La ideea căutării unui refugiu în munți, Amelia se opune cu vehemență, preferând orașul: „Tot mai bine în oraș. Te mai strecori, e mai multă lume..."[5]. Această „strecurare" are caracter rezumativ în privința acțiunilor și a atitudinilor pe care le afișează personajul de-a lungul unei traiectorii ce nu acceptă înfrângerea, dar care cochetează constant cu compromisul.

Elocventă în privința caracterului duplicitar al acestei familii este efigia așezată pe perete în încăperea centrală. Aceasta se schimbă în funcție de realitățile politice ale momentului, astfel că portretul lui George Elefterescu îl înlocuiește, după instaurarea democrației populare, pe cel al căpitanului de pompieri Duțu Pușcaș, pentru ca și acesta să revină pe perete în 196..., timpul în care se desfășoară cel de-al treilea act al piesei. Totodată,

[4] Mircea Ghițulescu, *Op. cit.*, p. 217.
[5] Horia Lovinescu, *Teatru*, vol. I, București, Editura Eminescu, 1973, p. 228. Citatele din text sunt preluate după această ediție.

recăsătorită cu pictorul Paul Cristodoru, Nina păstrează numele fostului soț, nu din condescendență față de imaginea acestuia, ci ca pe un blazon menit să o recomande în noua lume.

Al patrulea anotimp abordează angajarea alături de cauza comunismului într-un mod care creează spațiul de reflecție necesar privind adevăratele motive ale acestei atitudini. Amelia și fiica sa Nina se declară comuniste nu ca urmare a unei revelații târzii sau a vreunui proces de conștiință, ci din oportunism, pentru a reuși să supraviețuiască într-o societate care sancționează orice abatere de la norma stabilită de noile structuri ale statului. Destinele umane sunt deformate în numele unei doctrine care cultivă anonimatul, iar întreaga existență este plasată brutal sub clopotul politicului, care aspiră la controlul fiecărui sector al vieții individului. Ocuparea unui loc de muncă, chiar și de simplu portrar devine un act politic, asemenea adulterului, după cum indică ironic unul dintre personajele piesei: „Draga mea, până și adulterul a devenit o chestiune politică: atâta timp cât nu atingi zone sensibile, toleranța funcționează" (p. 253).

Nina, fosta soție a lui George, reușește să obțină un post important ca urmare a legăturii sale cu un fost comunist, decedat în lupta pentru eliberare națională. Însă competența sa este mai degrabă improvizată, iar cariera construită pe o minciună este menită să le confere o poziție privilegiată în cadrul noilor forme de organizare socială. Dramaturgul îi opune Ninei verticalitatea lui Nicolescu, personaj cu o origine socială nesănătoasă, pe care și-o asumă ca atare, menținut în funcție de conducere datorită competențelor sale profesionale. Scurtul dialog dintre cei doi, cu bărbatul în poziția de subordonat, îi situează pe poziții total diferite, chiar dacă ambii sunt angajați în munca de construire a socialismului. Pentru Nina, atitudinea lui Nicolescu față de propriul trecut și de regimul politic este o subminare a eforturilor personale de a se adapta societății într-un regim de dictatură. Cu trecerea timpului se observă în dramaturgia lui Horia Lovinescu o schimbare de perspectivă în privința eroului pozitiv al comunismului. Dacă într-o piesă precum *Elena* simpla angajare alături de cauza socialismului este apreciată pozitiv, fostul burghez fiind cel mult demascat pe scenă, însă cu posibilitatea de a-și continua activitatea, în *Al patrulea anotimp* dramaturgul realizează o radiografie a motivelor ce au dus la apropierea personajelor de socialism. Este apreciat personajul care, în ciuda unei origini sociale nesănătoase, dă dovadă de putere în ceea ce privește asumarea propriilor acte și a noii traiectorii existențiale. Sunt interogate motivațiile personajelor, iar recunoașterea publică a adevărului le conferă acestora o poziție privilegiată. Carierei construite pe impostură a Ninei i se opune aceea a lui Nicolescu, ajuns, în actul III, academician.

După cum indică Nicolae Manolescu, referindu-se la teatrul lui Aurel Baranga, „problema intimă e nemijlocit legată de aceea publică"[6], idee ce considerăm că se aplică tuturor creațiilor tributare realismului socialist. Spațiul privat al familiei din *Al patrulea anotimp* are posibilitatea de a crea premisele unei cariere de succes în socialism, însă aceasta trebuie validată public, fapt ce presupune deschiderea spațiului privat și chiar amenințarea sa cu nonexistența. De partea cealaltă, spațiul public pedepsește trecutul neangajat alături de cauza socialismului, însă îi oferă individului posibilitatea redempțiunii, dacă acceptă să se implice în munca de construcție a noii societăți. Căderea în dizgrație a Ninei și a noului său soț, pictorul Paul, este definitivă, fiind o formă punitivă aplicată de dramaturg și, odată cu el, de regimul politic, în timp ce fostul cercetător dat afară de Nina este reabilitat social.

Ca o coincidență specifică scrisului lui Horia Lovinescu, peste ani, raporturile dintre Nina și Nicolescu vor fi reluate, într-o formă schimbată, prin intermediul copiilor lor. Andrei, fiul Ninei, ajunge să o cunoască pe Valentina, fiica lui Nicolescu, și intenționează să se

[6] Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2005, p. 984.

căsătorească cu ea, formă de reconciliere tardivă a celor doi vechi socialiști ori de prelungire a unei stări conflictuale?

Textul lui Horia Lovinescu își permite și unele libertăți de neconceput în primii ani ai proletcultimsului. În ultimul act al piesei, personajele ascultă postul de radio Vocea Americii, de unde află că Mihai Roban, fost pretendent la mâna Ninei, a fugit din România comunistă și și-a construit o carieră de succes ca dirijor în Statele Unite. „Le-a tras ăstora o cacialma pe care au ținut-o minte multă vreme." (p. 129) e concluzia Ninei, exprimată deschis, pe scenă, urmată însă de o atenuare a impactului mesajului prin abordarea unor probleme politice de ordin intern, culminând chiar cu o discuție asupra a ceea ce înseamnă a fi un bun comunist.

Cu rădăcinile adânc înfipte în șablonul realismului socialist, cu o acțiune fixată cu exactitate în social-istoric, *Al patrulea anotimp* este, asemenea majorității pieselor lui Horia Lovinescu scrise în funcție de comanditarul politic, de nereprezentat în zilele noastre. Interesul față de acțiunea piesei este extrem de redus, dacă nu chiar inexistent, deoarece problemele aduse în discuție nu se regăsesc în orizontul cititorilor sau al spectatorilor de astăzi, ci sunt specifice unei epoci tot mai îndepărtate de realitățile până și ficționale ale secolului XXI.

BIBLIOGRAPHY

Lovinescu, Horia, *Teatru*, București, Editura Eminescu, 1971.
Lovinescu, Horia, *Teatru*, vol. I, București, Editura Eminescu, 1973.
Gassner, John, *Formă și idee în teatrul modern*, prefață și traducere de Andrei Băleanu, București, Editura Meridiane.
Ghițulescu, Mircea, *Istoria dramaturgiei române contemporane*, București, Editura Albatros, 2000.
Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.
Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul general al literaturii române*, vol. IV (L/O), Academia Română, București, Editura Univers Enciclopedic, 2009.
Simuț, Ion, *Literatura oportunistă (II)*, în „România literară", nr. 26/2008.
Stancu, Natalia, *Horia Lovinescu. O dramaturgie sub zodia lucidității*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1985.
* Horia Lovinescu interpretat de ..., antologie, prefață, tabel cronologic și bibliografie de Radu G. Țeposu, București, Editura Eminescu, 1983.

THE EXPERIENCE OF ANTINOMIES IN *GENIU PUSTIU*

Maria Melania Zmău (Angheluş)
PhD. Student, University of Piteşti

Abstract: This paper aims to identify the antinomies lived by the romantic characters from Mihai Eminescu's novel, Geniu pustiu. Toma Nour, Poesis, Ioan and Sofia are those problematic natures, unadapted and inadaptable, at the same time, whom their - social, emotional and ethical - antinomies, generated by the problematic of their historical and social position, are overwhelming for their souls, therefore they all have a tragic end.

Keywords: antinomy, social, affective, ethic, romantic, hero

Creaţie literară de factură romantică, expresie a unei profunde originalităţi, *Geniu pustiu* este dovada evidentă că cel mai mare poet liric al literaturii naţionale este dublat de un mare prozator.

Geniu pustiu „este întâiul jurnal romantic românesc" (CĂLINESCU apud SIMION, 1964: 26) aşa cum a fost socotit de către G. Călinescu, iar publicarea târzie a acestuia, în afara contextului romantic, datorată lui I. Scurtu, în 1904, a stârnit numeroase controverse la acea vreme în rândurile exegeţilor eminescieni.

G. Ibrăileanu, cel care îi recunoscuse deja monumentala valoare a creaţiei lirice, a considerat apariţia romanului *Geniu pustiu* drept „o impietate faţă de Eminescu şi o mistificare a publicului" (IBRĂILEANU, 1974: 106) afirmând de asemenea, că autorul acestuia a fost „ un mare poet şi un detestabil romancier" (IBIDEM:109). De altfel, şi exegetul E. Lovinescu observa că, de fapt, întreaga nuvelistică eminesciană nu are prea mare valoare, deoarece scriitorul „ nu ştie a crea pe dinăuntru un om cu o psihologie determinată şi nu-l poate, mai ales, planta în mijlocul unei ambianţe sociale cu raporturi multiple de coexistenţă" (LOVINESCU apud SIMION, 1964: 9).

Până şi I. Scurtu, cel care a considerat că este necesar ca acest roman sa vadă lumina tiparului şi să fie cunoscut în rândurile cititorilor, ajunge la concluzia că, pe lângă valoarea istorică, literară, biografică şi estetică, romanul are şi multe defecte.

Exegetul eminescian G. Călinescu este cel care scoate la iveală originalitatea surprinzătoare a prozatorului afirmând că: „Eminescu este un detestabil romancier, însă tot aşa de detestabil e ca Goethe, Jean Paul, Tieck, Hoffman. (...) Eminescu, împreună cu toţi romanticii germani, înţelege naraţiunea în proză ca dezvoltare de fenomene onirice şi de stări de contemplaţie. Prozele lui sunt de fapt poeme." (CĂLINESCU, 2002: 398).

De asemenea, E. Simion opinează că: „oricine parcurge opera sa epică are sentimentul că o mare forţă de creaţie, o fantezie proiectată în toate zonele universului existenţial, un adânc simţ al realului şi puterea de a armoniza viziuni cosmice tulburătoare constituie, fără echivoc, însuşirile unui prozator romantic de-o acută originalitate, pentru care vecinătatea cu liricul, cunoscut şi adorat, nu este compromiţătoare."(SIMION, 1964: 5).

De fapt, aceasta este deprinderea romanticului, definită atât de bine de Novalis în *Fragmente*: „poetul romancier încearcă să facă poezie din evenimente şi dialoguri, din reflecţii şi descrieri, întocmai cum poetul liric face din sentimentele, gândurile şi imaginile sale." (NOVALIS apud SIMION, 1964: 26).

Aşadar, valoarea creaţiei în proză a celui mai mare poet naţional nu trebuie negată, întrucât, adevărata personalitate creatoare a acestuia, nu poate fi înţeleasă fără a i se cunoaşte

şi proza, care, alături de lirica sa, formează un tot unitar, o sinteză monumentală prin care Eminescu şi-a câştigat dreptul la nemurire.

Geniu pustiu, scriere de tinereţe „ce poartă signatura timpului" (EMINESCU apud SIMION, 1964: 21), în care Eminescu a încercat a pune şi „un sâmbure de adevăr care să fie mai consistent decât părţile ce se aşază împrejurul lui" (IBIDEM: 22), face parte dintr-un proiect mai amplu ce urma să poarte numele de *Naturi catilinare.* Finalizarea acestui amplu proiect nu a mai avut loc, însă, titlul atrage atenţia datorită evidentei asemănări cu denumirea operei scriitorului german Friedrich Spielhagen, *Naturi problematice (Problematische Naturen).*

Deşi unii comentatori au lansat ipoteza că autorul ar fi încercat o simplă transpunere a romantismului german, Eminescu însuşi neagă orice apropiere a creaţiei sale cu cea a scriitorului german, iar în corespondenţa pe care o ţinea cu I. Negruzzi, deoarece se afla la Berlin în perioada în care se ocupa de redactarea acestui roman, susţine că: „*Naturile catilinare*, de-or fi gata cândva, nu vor putea fi o imitaţiune a opului lui Spielhagen, din simpla cauză că eu nu cunosc *Problematische Naturen* decât după nume, şi chiar acest titlu l-am auzit pentru prima oară de la d-voastră, când mi-o recomandaţi anul trecut s-o citesc. Apoi, romanul meu am început a-l scrie parte după impresiuni nemijlocite din anul 1868, pe când eram la Bucureşti, parte după un episod, ce mi l-a povestit un student din Transilvania." (IBIDEM: 22).

Tot în acest sens, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, în studiul său *Eminescu şi romantismul german,* demonstrează că „romantismul german, oricât de considerabil pare să intre în componenţa universului eminescian, rămâne un volum apreciabil de idei, imagini şi elemente de versificaţie, dar care capătă, prin intrarea în lumea lăuntrică a scriitorului şi gânditorului român, o configuraţie tipic, indubitabil românească. (DUMITRESCU-BUŞULENGA în STUDII EMINESCIENE, 1971: 65).

Aşadar, Eminescu transpune într-un chip specific romantic, influenţat de tipul de naraţiune introdus de Goethe, elemente filtrate prin propria-i sensibilitate creatoare, într-o creaţie literară de mare valoare. *Geniu pustiu* devine astfel, o ţesătură pur romantică în care se împletesc armonios elemente „ce altfel cu greu pot vibra laolaltă" (SIMION, 1964: 26).

Reflecţiile morale, sociale, politice şi istorice, tipologia umană existentă, descrierile realiste, lirismul atât de specific marilor talente romantice precum şi simbolurile utilizate, reprezintă elementele ce se întrepătrund în seria de tablouri succesive ce compun unitatea operei.

Naturile catilinare, adică tipologia umană plăsmuită de fantezia autorului, pe care E. Simion le defineşte ca fiind acele „spirite insurgente, problematice, faustiene ale unei generaţii inconformiste, revoltate şi dezamăgite totodată, înflăcărată de idealurile naţionale şi ţintuită de plumbul greu al solitudinii"(IBIDEM: 25), sunt construite într-o manieră specific romantică.

Toma Nour, pictorul Ioan, Poesis şi Sofia sunt aceste tipuri umane problematice, complexe, contradictorii şi, totodată, inadaptate şi inadaptabile. Prin aceste trăsături, personajele romantice eminesciene se apropie foarte mult de arhetipul romantic universal, pe care G. Călinescu îl defineşte astfel: „individul romantic este utopia unui om complet anormal, dezechilibrat şi bolnav, adică cu intelectul şi cu sensibilitatea exacerbată la maximum, rezumând toate aspectele spirituale de la brută la geniu." (CĂLINESCU, 1971: 10).

În maniera sa de a concepe o astfel de tipologie romantică, Eminescu a fost influenţat, firește, de personajele de acest gen existente deja în universalitate, însă ţinând cont de faptul că Eminescu însuşi a fost un mare romantic european, el „a eminescianizat naturile problematice, dându-le un spaţiu geografic nou şi mai presus de aceasta, dându-le acele

destine în care se simt în drumul spre universalitate, particularităţile sufletului românesc elevat printr-o nemărginită dragoste de patrie, un eroism exemplar." (PETRESCU, 1983: 202)

În exegeza sa, *Eminescu. Originile romantismului,* A. Petrescu consideră că ceea ce-l apropie pe Eminescu de Friedrich Spielhagen este utilizarea în prim planul operei sale, a conceptului de geniu politic, regăsit în tipurile lui Toma Nour şi Ioan, deoarece ca şi acesta, Eminescu „a dat naturii problematice acel sens activ al neadaptatului superior care în nemulţumirea proprie se face expresia nemulţumirii unei colectivităţi şi care atrage în procesul destrucţiei personale nu numai mediul limitat al individului de rând ci forţele opozante ale istoriei" (PETRESCU, 1983: 203).

Toma Nour, protagonistul romanului, este un personaj demonic, genial, profund dezamagit, un suflet pustiit, care se confruntă nu numai cu problematica poziţiei sale istorice, dar şi cu sfâşierea afectivă, ce devine distructivă. „El este arhetipul eminescian" (VIANU, 1985: 220). Deosebit de interesant este portretul acestui erou eminescian, conceput în manieră romantică, într-o atmosferă de mister, un portret ce aminteşte de personajul byronian, care evidenţiază caracterul contradictoriu al personajului şi în care predomină atitudinile şi trăsăturile de razvrătit tenebros, satanic, genial.

Toma Nour *era frumos, d-o frumuseţe demonică. Asupra feţei sale palide, musculoase, espresive, se ridica o frunte senină şi rece ca cugetarea unui filosof. Iar asupra frunţei se zburlea cu o genialitate sălbatecă părul său negru-strălucit, ce cădea pe nişte umeri compacţi şi bine făcuţi. Ochii săi mari, caprii, ardeau ca un foc negru sub nişte mari sprâncene stufoase şi îmbinate, iar buzele strâns lipite, vinete, erau de-o asprime rară. Ai fi crezut că e un poet ateu, unul din acei îngeri căzuţi, un Satan, nu cum şi-l închipuiesc pictorii: zbârcit, hidos, urâcios, ci un Satan frumos, de-o frumuseţe strălucită, un Satan mândru de cădere, pe-a cărui frunte Dumnezeu a scris geniul, şi iadul îndărătnicia, un Satan dumnezeiesc care, trezit în ceri, a sorbit din lumina cea mai sfântă, şi-a îmbătat ochii cu idealele cele mai sublime, şi-a muiat sufletul în visurile cele mai dragi, pentru ca în urmă, căzut pe pământ, să nu-i rămână decât decepţiunea şi tristeţea, gravată în jurul buzelor, că nu mai e în ceri. Repedea îmflare a nărilor şi vioaia sclipire a ochilor lui semnala o inimă din cele nebune, un caracter pasionat. Talia sa subţire, fină, şi mâna sa albă cu degete lungi şi aristocrate sămăna cu toate astea a avea o putere de fier. Toată espresiunea în sine era d-o putere generoasă, deşi infernală.*

Trăsătura definitorie a acestui erou romantic rămâne inadaptabilitatea sa într-o perioadă istorică opusă propriei personalităţi. Acest înger de geniu, dezamăgit şi revoltat totodată, măcinat de mari decepţii, este un suflet complex, un idealist pierdut într-o *epocă de tranziţie* în care nu se poate integra. Imposibilitatea de a se adapta în timpul său devine sursa trăirii unor antinomii sfâşietoare, ce-l vor determina să piardă totul în fiinţa sa, devenind astfel, un suflet pustiit de orice simţire, un *demon rece, palid, cu inima de bronz,* retras în solitudine, incapabil *de a fi fericit sau de a ferici pe cineva. O! dacă-ai cunoaşte tu cât de puţin sufletul meu acesta, te-ai înfiora – nu ştii, nu-ţi poţi imagina cât e de pustiu, cât e de deşert în el, e tocmai ca gândirea idioată şi stearpă a unui om a cărui urechi sunt surde ca lutul, a cărui gură e mută ca pământul, a cărui ochi sunt orbi ca piatra. Nu mai simt nimic (...). Stele-n ceri, amoruri pe pământ, numai în noaptea mea necio stea, numai în sufletul meu ... neciun amor.*

Aflat într-un mediu ostil, *nenăscut în timpul său*, Toma Nour resimte din plin ireconciliabila antinomie, specific romantică, aceea dintre individ şi societate, dintre lumea lăuntrică ideală, pe care şi-o proiectează eroul, şi lumea exterioară imperfectă, care i se înfăţişează acestuia. El nu poate accepta o societate degradată din pricina „corupţiei aparatului de stat, semidoctismului intelectualilor, a imposturii, a parazitismului

social"(SIMION, 1964: 31) şi, de aceea, el poartă o mască *numai ca să nu placă unei lumi ce nu-i plăcea lui. Eu sunt ce sunt, destul că sunt altceva decât ceea ce cred ei. Lauda lor nu mă linguşeşte, pentru că ei laudă o individualitate care nu-i identică cu a mea – batjocura lor nu m-atinge, pentru că ei batjocuresc un individ pe care eu nu-l cunosc... Îi dispreţuiesc pe oameni... m-am săturat de ei,* este afirmaţia lui Toma Nour, care, după experienţele ostile ale vieţii, cade într-un iad de ură. Aşadar, antinomia socială creează climatul dedublării individualităţii romantice eminesciene.

Decepţia adâncă izvorâtă din credinţa că în lume predomină răul, suferinţa, iluzia, alături de sentimentul că lumea nu-i mai poate oferi nici o satisfacţie, îi mistuie sufletul determinându-l să se gândească din ce în ce mai mult la zădărnicia existenţei. Inadaptarea şi inadaptabilitatea acestuia derivă din idealismul la care aderă cu înflăcărare, fiindcă Toma Nour îşi doreşte o lume ideală, descrisă metaforic astfel: *aş vreaca omenirea să fie ca prisma, una singură, strălucită, pătrunsă de lumină, care are însă atâtea culori. O prismă cu mii de culori, un curcubeu cu mii de nuanţe. Naţiunile nu sunt decât nuanţele prismatice ale Omenirei, şi deosebirea dintre ele e atât de naturală, atât de explicabilă cum putem explica din împrejurări asemenea diferenţa dintre individ şi individ. (...) Sfărâmaţi monarhii, desfinţaţi războiul şi atunci Cosmopolitismul cel mai fericit va încălzi pământul cu razele sale de pace şi de bine.*

Însă, societatea degradată, în care nu-şi găseşte locul, este exact opusul idealului său social, este o lume plină de *istorici ce nu cunosc istoria, literaţi şi jurnalişti ce nu ştiu a scrie, actori ce nu ştiu a juca, miniştri ce nu ştiu a guverna, financieri ce nu ştiu a calcula (...).* Eroul se simte atât de indignat de lipsa credinţei, de parvenitism, de inexistenţa patriotismului şi, mai ales, de imoralitatea ce domneşte în lume, văzând cum *divorţul... adulteriul ce îmblă cu feţele bolnăvicioase, spoite din gros, măşti vie,zâmbind femeilor le stârpeşte, zâmbind bărbaţilor îi usucă.*

Aflându-se înconjurat de mizeriile acestei generaţii, el încă mai nutreşte speranţa unei schimbări, o rascolire a geniului naţional printr-o *uriaşă re-acţiune morală, o revoluţiune de idei, în care ideea românesc să fie mai mare decât uman, genial, frumos,* dar se simte incapabil de a ridica generaţia cu umărul şi ajunge la concluzia că *tot ce se-ntâmplă pe lume rezultă, iar de-o fi ca ei să se stingă, se vor stinge şi cu noi şi fără de noi – de nu, nu.*

Eroul excepţional, Toma Nour, are o lume a lui aparte, opusă lumii reale din care face parte, iar această puternică antinomie dintre lumea interioară a eroului romantic şi lumea exterioară din care face parte, nu va putea fi depăşită, el nefiind capabil să realizeze o împăcare a termenilor opozanţi.

Înainte de a se retrage în singurătate şi de a deveni un suflet pustiit de orice simţire, eroul descrie amănunţit în jurnalul său, cele mai importante experienţe ale existenţei sale, ce vor crea climatul apariţiei unor antinomii sfâşietoare pentru sufletul său.

Un prim eveniment extrem de dureros pentru el este pierderea mamei sale pe vremea când era doar un copil, şi care, îi prilejuieşte eroului prima evadare în universul oniric. De altfel, eroul îşi caută eliberarea din realitatea socotită odioasă, în acest univers simbolic, utopic, atât de exploatat de către romantici, şi în alte împrejurări, traversând evenimente considerate la fel de dureroase.

Aşadar, antinomia raţional-iraţional (luciditate – vis) este trăită în momentele de mare intensitate afectivă, momente în care Toma Nour admite că mai simte şi el, iar atunci se refugiază în zonele obscure ale conştiinţei: *câteodată mai simt şi eu!.. O atunci îmi place să trec prin lume cu ochii închişi şi să trăiesc sau în trecut sau în viitor. Visez ca copilul ce vorbeşte prin somn, zâmbind, cu Maica Domnului, mă transport în ceri, pun aripi umerilor mei şi părăsesc pământul, pentru ca să mă dau cu totul acelor umbre divine-visuri care mă*

poartă din lume-n lume şi mă izbesc din gândire în gândire. Mor pentru pământ, ca să trăiesc în ceri.

Astfel că, aceste regresiuni în acest univers misterios şi incoerent reprezintă o căutare a identităţii sale, a unităţii şi a armoniei sfărâmate. Visul echivalează cu moartea, cu anihilarea simţurilor şi a conştiinţei, eroul căutând să acceadă în cele mai profunde structuri ale individualităţii umane.

Aflat *la vârsta cea pedantă şi nesuferită căreia nu ştii ce nume să-i dai,* în vremea studenţiei, Toma îl cunoaşte pe pictorul Ioan, considerat de unii comentatori un alter ego al protagonistului, *acel înger cu păr negru şi lung, cu ochii de-un albastru aşa de strălucit şi de adânc, cu faţa aşa de palidă, aşa de delicată,* de care va lega o strânsă prietenie şi alături de care va lupta în revoluţia pentru eliberarea poporului român.

Antinomia dintre individ şi societate îşi face apariţia şi la pictorul Ioan, prietenul lui Toma, antinomie ce derivă din inadaptabilitatea sa într-o societate decăzută sub raport moral: *o lume de răi, de făţarnici, de egoişti, ce fac pe virtuoşii, pe nobilii, pe sufletele caste.* Astfel că, şi el este nevoit să poarte o mască, dar a veseliei silite, doar pentru a ascunde un suflet sfâşiat de durere: *nu ştie şi nici nu vrea să ştie pentru ce trăieşte. Îşi râdea de ceri şi de Dumnezeu, încât ţi s-ar fi părut că sub zdrenţele lui râde un rege sceptic şi crud ca Satana.*

Iubirea ideală, sentimentul cel mai pur şi mai desăvârşit al fiinţei umane, îi învăluie sufletul şi îi asigură calea spre fericirea deplină alături de perechea sa Sofia, însă Ioan va cunoaşte şi opusul acestei fericiri din momentul pierderii iubitei. După moartea timpurie a Sofiei, el cade într-o stare de tristeţe nemărginită, ce-l determină să dispreţuiască şi mai mult oamenii: *e infam tot ce e în om... Nu cred în această bestie răutăcioasă, care se trage din maimuţe şi care şi-a adus toate obiceiele rele ale strămbunilor ei.*

De altfel, evenimentul tragic al pieirii fiinţei iubite crează premisele apariţiei antinomiei afective, aceea dintre iubire şi opusul acesteia. Văzuse în Sofia un ideal feminin, *unînger cum îl cugetă Dumnezeu numai o dată în mijlocul eternităţei sale fără margine,* şi, o iubise atât de puternic, încât dispariţia timpurie a acesteia îi provoacă o suferinţă tot atât de mare, iar sfâşierea afectivă resimţită mai apoi îl determină să urască orice altă femeie.

Spre deosebire de Toma Nour, Ioan consideră însingurarea drept o laşitate şi caută să se elibereze de durerea instalată în sufletul său, prin lupta împotriva duşmanilor poporului român. Fiind „sătul şi dezgustat de viaţă, el decide de a se arunca întreg în curentul timpului şi de a se lăsa dus, dacă nu poate duce. Pentru că o ţintă ideală nu e convenabilă în timp, pentru că el în timp nu e la locul său, de aceea el îşi alege o ţintă secundară, contrapusă naturii lui interne, şi o execută după puteri". Criticul E. Simion este de părere că: „luând parte la evenimentele revoluţionare, Ioan pierde, în biografia lui morală, ceva din dârza dezamăgire de mai înainte, câştigând luciditatea şi simţul luptătorului ataşat unei cauze înalte. Între cel care contestă, cu mândrie satanică, nobleţea omului, considerând lumea o alcătuire tenebroasă, demnă de cel mai adânc dispreţ, şi tribunul înflăcărat, iubitor şi iubit de oameni, este o deosebire asupra căreia Eminescu nu insistă, dar care nu rămâne neobservată la lectură." (SIMION, 1964: 38)

Astfel, un profund sentiment patriotic îi străbate sufletul decepţionat atunci când se lansează în acţiuni titanice, reuşind astfel să-şi vindece sufletul chinuit de mari decepţii, însă viaţa îi va fi curmată în revoluţie, având parte de un sfârşit tragic şi mult prea timpuriu.

Prin Ioan, Toma Nour o cunoaşte pe Poesis, alături de care va trăi o frumoasă poveste de dragoste, pe care, însă, realităţile crunte ale vieţii o vor contrazice. Iubirea profundă pentru acest *înger trandafiriu* îl smulge din condiţia reală, conferindu-i privilegiul de a se simţi divin: *pierdut în visării fără fine* (...), *uitam pe Dumnezeu, visam că eu îs lumea cu miriade stele şi miriade flori, şi-mi părea că-mi plec albastrele mele mări şi înstelatele mele ceruri, munţii mei cei negri şi văile mele cele verzi, nopţile mele cele lunatece şi zilele mele cele de*

foc, îmi părea că le plec toate unei palide umbre de argint, ce-mi părea centrul lumei - umbra Poesis.

Eroul îşi proiectează o iubire ideală, îşi identifică însăşi existenţa cu dragostea, iar dezamăgirea resimţită în momentul în care află de trădarea iubitei, este atât de profundă, încât sfârşitul iubirii este pentru el sfârşitul existenţei şi încearcă să-şi pună capăt zilelor, fără să reuşească, însă. După această experienţă nefericită el cade într-o stare de *atonie*, afirmând că: *pentru realitate eu eram omorât, nepăsare leneşă, lene de a cugeta, lene de-a simţi, abrutizarea cea mai adâncă şi mai idioată, iată ce făcuse din mine amorul unei femei.* Dacă alături de Poesis *era zdrobit de fericire* fără ea *era zdrobit de durere.*

O antinomie afectivă trăieşte eroul în aceste împrejurări, antinomie care-i sfâşie sufletul. O iubeşte pe Poesis şi ar vrea să rămână tot restul vieţii alături de ea, dar o şi urăşte pentru trădarea ei, peste care nu poate să treacă. Atunci când Toma reuşeşte să depăşească antinomia afectivă, dorind s-o ierte pe Poesis pentru tot şi să rămână alături de ea pentru totdeauna, este prea târziu, întrucât Poesis nu mai era în viaţă. Văzând în aceasta marea sa iubire, perechea ideală care îl completa perfect, Toma Nour nu va reuşi să renunţe la această imagine desăvârşită în decursul vieţii sale, drept pentru care el va fi incapabil de a mai iubi vreodată. Perechea ideală,Toma Nour şi Poesis, care prin a lor iubire unică şi irepetabilă, depăşeşte atracţia instinctuală cât şi afectivitatea spirituală, reuşind astfel să realizeze sinteza amândurora sau altfel spus reîntregirea unităţii primordiale desăvârşite, aceea a făpturii Androginului.

Poesis, la rândul ei, trăieşte o antinomie afectivă, dar şi etică, totodată. Este pusă în situaţia de a alege între iubirea profundă ce-o simţea pentru Toma şi iubirea ce i-o impusese natura, iubirea pentru propriul tată, dar şi în poziţia de a-şi păstra demnitatea sau de a ceda desfrâului, din pricina sărăciei. Poesis se vede nevoită să refuze iubirea oferită de Toma şi să accepte un alt barbat mult mai bogat, doar pentru a-şi putea întreţine tatăl bolnav, justificându-şi în acest mod comportamentul faţă de Toma în scrisoarea de adio lăsată lui: *m-ai crezut trădătoare, desfrânată, şi-ai luat lumea în cap. Tomo, nu mai cer iubirea ta, căci când vei citi aceste şire, n-ai mai putea iubi decât cranul cel îngropat şi ochii cei morţi a unei fete nebune –nebune de amorul tău- zdrobite de iubirea ce i-o impusese natura, de iubirea pentru bătrânul ei tată. Tata bolea, eu nu puteam câştiga nimic. Ce eram să fac? Să cerşesc, aş fi roşit. M-am vândut dar. De câte ori am cugetat să mă duc la tine, să încongiur picioarele tale cu braţele mele, să te rog, să te conjur ca să mă ierţi. M-aş fi făcut sclava ta, căci te iubeam, te iubesc!* Astfel, din ipostaza de *înger blond*, neîntinată şi fără de păcat, Poesis ajunge în aceea de *demon crud şi fără suflet.*

Această dublă ipostază a eroinei a fost semnalată de criticul E. Simion, care consideră că: „una e divină, suavă alcătuire de lumini, posesoare a tuturor virtuţilor, o *donna angelicata*, cealaltă, o *Veneră* ce s-a prostituat, un demon crud. (SIMION, 1964: 61). De altfel, Poesis, îi apare aceluiaşi E. Simion drept „o imagine a suavităţii, în funcţie de care se defineşte personalitatea faustiană a eroului”(IBIDEM: 60), dominată de mari enigme. Sfâşierea sufletească datorată puternicei opoziţii afective este de nesuportat, iar Poesis sfârşeşte tragic, punându-şi capăt zilelor.

Aflat în starea de *atonie*, datorată pierderii iubitei, din care nimeni şi nimic nu părea să-l determine să revină la realitate, Toma Nour primeşte impulsurile de care avea nevoie. Văzându-l pe Ioan angajat în revoluţie, dar şi ororile ce se petreceau în jurul lui, se lansează şi el în această acţiune eroică de înfăptuire a unui ideal patriotic.

Astfel, Toma Nour îndrăzneşte să se avânte în lupta pentru eliberarea poporului român, alături de Ioan, deşi se afla într-un univers al dezamăgirii şi al durerii, iar prin participarea sa la revoluţie, eroul încearcă să-şi depăşească stările antinomice care îi mistuie sufletul şi să iasă din starea de nepăsare leneşă în care se afla. De altfel, exegetul E. Simion

este de părere că „Toma Nour, Ioan reprezintă cu variaţii de caracter un tip ce oscilează între atitudini demonice, faustiene şi elanuri titanice, între visătorul abstras de realitate, căzut în stare de atonie şi eroul byronian, ce caută să pună capăt deprimării morale şi tristeţii filozofice prin fapte eroice." (IBIDEM: 58)

Experienţa revoluţiei îi prilejuieşte eroului byronian, Toma Nour, trăirea antinomiei etice, aceea dintre legea morală de a nu ucide şi opusul acesteia. Declanşarea revoluţiei este evenimentul care îl smulge din starea de atonie în care se afla, întrucât cele mai profunde sentimente patriotice răzbat la suprafaţă din adâncul sufletului său îndurerat, iar Toma se angajează în luptă, fiind astfel nevoit să săvârşească păcatul capital, acela de a ucide. Acţionează, însă, atât de brutal, atunci când cele mai importante valori ale existenţei sale sunt ameninţate: credinţa, iubirea, prietenia şi nu în ultimă instanţă, naţiunea. Crimele comise în virtutea acestor idealuri, eroul le justifică prin însăşi natura omului de a nu rămâne pasiv în faţa ameninţărilor directe, considerând că *legile cari compun fundamentul eticei chiar tendreptăţesc de-a cere cât ţi s-a luat, de a face cât ţi s-a făcut, pentru că numai aşa se poate restitui echilibrul, dreptul pe pământ. Dar virtutea ar cere să nu-l ucizi. Nimeni nu-i obligat să fie virtuos, fiecine să fie drept – şi când sentinţa acelui drept nu găseşte carnefice, fă-te singur carneficele ei. Un om de ucis, o literă necitită; un oraş de ars, o pagină de-ntors – iată cartea de legi a revoluţiunilor, a dreptăţii lui Dumnezeu.*

De la starea de ură împotriva umanităţii care-l înconjoară, eroul atinge o nouă condiţie, superioară, aceea a patriotului înflăcărat mânat de cele mai pure sentimente de iubire de ţară. Se poate crede că eroul eminescian depăşeşte antinomia socială trăită până în momentul angajării în lupta de eliberare a naţiunii, însă nu poate fi vorba decât de o încercare de restabilire a echilibrului interior, cât şi exterior, încercare soldată cu un eşec.

Înfrângerea suferită în revoluţie nu face decât să-i adâncească şi mai mult suferinţa eroului, care, pe lângă pierderea celui mai bun prieten, dar şi a iubitei, reprezintă experienţele nefaste ce au contribuit din plin la pustiirea sa sufletească şi la retragerea într-un univers al singurătăţii.

Aşadar, trăirile antinomice ale eroilor eminescieni, prilejuite de inaderenţa acestora la o perioadă istorică contrapusă firii lor, sunt sfâşietoare, eroii încercând să le depăşească sau altfel spus să realizeze o împăcare a termenilor contradictorii. Pictorul Ioan reuşeşte să-şi depăşească antinomiile şi să treacă peste suferinţa şi dezamăgirea instalate în sufletul său, prin participarea sa la revoluţie, dar sfârşeşte tragic în luptă. Pentru Poesis, însă, trăirile antinomice sunt de nesuportat, iar sinuciderea îi apare drept singura cale prin care să se elibereze de suferinţă. Eroul Toma Nour, căzut în suferinţă şi însingurare, al cărui suflet este mistuit de trăirile antinomice instalate pe parcursul existenţei sale, rămâne până la capăt un idealist, având şi el parte de un sfârşit tragic, dar în sensul că este supus destinului implacabil al omului de geniu schopenhauerian, acela de a fi pustiu.

BIBLIOGRAPHY

1. Călinescu, George. et alii, *Clasicism, baroc, romantism,* Dacia, Cluj, 1971;
2. Călinescu, George., *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. II, Academia Română, Bucureşti, 2002;
3. Dumitrescu Buşulenga, Zoe, *Eminescu şi romantismul german*, Bucureşti, Ed. Eminescu, 1986;
4. Eminescu, Mihai., *Proză*, Litera, Bucureşti, 2010;
5.Ghidirmic, Ovidiu, *Moştenirea prozei eminesciene,* Scrisul Românesc, Craiova, 1992;
6.Gorcea, Petru Mihai, *Eminescu, vol. II,* Paralela 45, 2002;
7. Ibrăileanu, Garabet., *Mihai Eminescu*, Junimea, Iaşi, 1974;

8. Petrescu, Aurel., *Eminescu. Originile romantismului*, Albatros, Bucureşti, 1983;
9.Vianu, Tudor, *Mihai Eminescu,* Junimea, Iaşi, 1974;
10. Vianu, T., Cioculescu, Ş., Streinu, V., *Istoria literaturii române moderne*, Eminescu, Bucureşti, 1985;
10. Simion, E., *Proza lui Eminescu*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1964;
11. *Studii eminesciene*, Albatros, Bucureşti, 1971.

ASPECTS OF THE ROMANIAN ARTISTIC AND MUSICAL CULTURAL ACTIVITY IN PREMERGY AND AFTER PERIOD THE GREAT UNION OF 1918

Ramona Preja
Assoc. Prof., PhD, University of Arts, Tîrgu-Mureş

Abstract: The Romanian artistic and musical cultural activity has to be analyzed not only from the moment when big Romania was formed. In this approach, it is necessary to take into account the Romanian perenniality in the main historical regions. In the second half of the nineteenth century we witness a sudden flourishing of Romanian culture. In the first two decades of the twentieth century, but especially after the Great Union in 1918, we witness an unprecedented cultural flourishing. The fulfillment of the national ideal had beneficial effects by affirming modern artistic schools and currents, by synchronizing with the European and world movement of ideas, by creators of Lucian Blaga (in philosophy and literature), Nicolae Iorga (in history and culture in general), George Călinescu (in literary history and criticism), George Enescu (in music), Constantin Brâncuşi (in sculpture).

Keywords: 1 December 1918, Great Union, cultural history, artistic history, musical history

Actul de la 1 decembrie 1918 a marcat finalul unui proces, anume desăvârșirea unității naționale a românilor. Această dată a devenit sărbătoare națională nu fiindcă s-au unit câteva provincii istorice cu România, fiindcă ea „*simbolizează capătul unui proces anume împlinirea unirii, a acelui vis pentru care ne-au răposat şi moşii şi părinţii cum ar zice poetul*”[1].

Introducere

La sfârșitul Primului Război Mondial harta geo-politică a Europei s-a modificat substanțial, urmare a dezagregării celor trei mari imperii (habsburgic, otoman, rus) și a apariției de noi state independente - Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Austria, și a României. Desigur, referitor la România trebuie să menționăm că s-a ajuns la formula de Unire a Moldovei cu Ţara Românească în 1859, şi la cea de regat autonom abia în anul 1881, iar într-o entitate corespunzătoare reuniunii tuturor regiunilor istorice doar în anul 1918. Astfel locuitorii provinciilor istorice au devenit cetățeni români, cu drepturi și obligații egale cu cei din vechiul Regat. Unii istorici apreciază faptul că „*în anul 1900 erau aproximativ 2.785.000 de români în Ungaria (în principatul istoric al Transilvaniei şi regiunile învecinate, Banat, Crişana şi Maramureş), 230.000 în Bucovina şi 1.092.000 în Basarabia*”[2]. Românii „*nu puteau participa la viața politică, în calitate de comunități etnice distincte, iar viața lor culturală se afla sub presiunea constantă a birocrației guvernamentale nepăsătoare*”[3].

Integrarea provinciilor istorice în cadrul statului național unitar român impunea asigurarea egalității de tratament pentru toți locuitorii (în 1918 România avea cu puțin sub 300.000 de km^2 și o populație de 16 milioane de oameni[4]) indiferent de rasă, naționalitate, religie sau limbă, constituind astfel o preocupare majoră a oamenilor politici în primii ani de

[1] Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*, Editura Litera, București, 2018, p.195.
[2] Keith Hitchins, *Scurtă istorie a României*, traducere de Lucia Popovici, Editura Polirom, Iași, 2015, p.163.
[3] Idem.
[4] Ioan-Aurel Pop, *op.cit.*, p.194.

după 1918. Pentru realizarea tranziției ,,*de la vechile structuri de stat (acestea s-au aflat sub administrații diferite: Basarabia-rusească, Bucovina-austriacă, Transilvania-maghiară) au fost constituite organisme proprii de conducere autonomă: Consiliul Dirigent în Transilvania, secretariat de Serviciu în Bucovina, Directorate în Basarabia care au funcționat până în 1920*)"[5].

Deoarece calendarele erau diferite, adică în vechiul Regat și Basarabia era în vigoare stilul vechi (calendarul Iulian), iar în Transilvania și Bucovina stilul nou (calendarul Gregorian), a fost ,,*adoptat stilul nou, data de 1 aprilie devenind 14 aprilie 1919*"[6].

Foarte important este faptul că pe ,,*întreg cuprinsul României începând cu data de 1 aprilie 1919, limba română a devenit limbă oficială. Începând cu aceeași dată s-a decis înființarea de școli și cursuri de limba română, de care beneficiau gratuit funcționarii publici din rândul minorităților naționale*"[7].

În ziua de 29 decembrie 1919, Adunarea Deputaților și senatul au votat, în unanimitate, legile pentru ratificarea Unirii Transilvaniei, Basarabiei și Bucovinei cu România. În luna mai 1920, regele Ferdinand și regina Maria au efectuat prima vizită în Basarabia și Bucovina. Cu acel prilej au asistat la slujbe religioase, serbări școlare, au vizitat cămine de bătrâni, orfelinate, spitale etc. În jurnalul său Regina Maria nota, ,,*Fiecare instituție vrea să fie vizitată, fiecare naționalitate vrea să i se dea atenție*"[8].

După ce în 1919-1920 au fost ratificate prin tratate internaționale actele de Unire a Bucovinei, Transilvaniei și Basarabiei cu România, la 14 octombrie 1922 au avut loc, la Alba Iulia, festivitățile de încoronare ale lui Ferdinand I ca rege al tuturor românilor.

Elemente de istorie a culturii și muzicii româneşti

Un limbaj de o stricteţe lingvistico-politico-istorică scrupuloasă ar lua în discuţie activitatea cultural artistică și muzicală românească numai din momentul în care s-a format România, cel puţin în formula sa iniţială, de stat continuator al Principatelor Unite. Dar în această abordare, este necesar să ţinem seama de perenitatea românească în principalele regiuni istorice: Muntenia, Moldova, Transilvania, Banat, Bucovina, Basarabia.

De la început trebuie să menționăm că au existat întârzieri a conectării acestui spaţiu românesc la pulsul vieţii muzicale continentale. Specialiști precum Mihai Cosma prezintă sintetic motivele acestei întârzieri:

,,- situaţia geografică, politică şi militară a ţărilor române, care au reprezentat un fel de graniţă, de zonă tampon între Occident şi Balcanii supuşi Imperiului otoman;

-tipul de organizare socială a românilor, lipsiţi de o adevărată aristocraţie - bogată şi gata să cheltuie bani cu construirea de palate, cu picturi şi sculpturi, cu poeţi şi muzicieni;

-tipologia muzicală profesionistă veche de la noi, adică cea bizantină, opusă deschiderii instrumentale şi armonico-polifonice oferită creatorilor din ţările catolice sau protestante"[9].

În **Transilvania** orientarea păturilor înalte ale societăţii era către limba maghiară şi cea germană, centrul cultural vizat ca model fiind Viena. Populaţia intelectuală din marile centre urbane ale Ardealului a fost pentru o lungă perioadă de timp maghiară sau săsească. Ca o consecinţă, primele fapte de cultură din aceste centre ,,au aparţinut respectivelor etnii -

[5] Ioan Scurtu, *Evoluția Basarabiei în cadrul statului național unitar român (1918-1940)* în *Destin de istoric, In Honorem Dinu C. Giurescu*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012, p.441.
[6] idem.
[7] Idem.
[8] Regina Maria a României, *Însemnări zilnice*, vol.II, traducere Sanda Racoviceanu, Ediția Vasile Arimia, Editura Historia, București, 2006, p.155.
[9] Mihai Cosma, *Opera în România privită în context European*, Editura muzicală, București, 2001, p.108.

de exemplu cărţi, partituri, interpreţi, compozitori”[10]. Din motive politice, religioase şi naţionale, accesul spre păturile înalte ale societăţii transilvănene - adică spre teritoriul civilizaţiei superioare şi al culturii şi artelor - era mult îngreunat pentru români.

Fie că a fost vorba de Regatul ungar sau de Imperiul habsburgic, dezvoltarea economică şi culturală a Transilvaniei a aparţinut unui alt plafon de evoluţie decât Imperiul otoman sau decât cel ţarist. Marii proprietari de terenuri - nobili cu o poziţie importantă în lumea aristocraţiei - aspirau mereu către o treaptă mai înaltă în evoluţia carierei lor social-politice. Artiştii au avut de câştigat din relaţia cu aceşti potentaţi, care trăiau în stil luxos, elevat şi impunător pentru oaspeţii care îi vizitau. Noţiunile de provincie şi de capitală nu mai erau atât de antagonice, domeniile nobiliare austriece şi maghiare putând rivaliza în multe privinţe cu aspectul, splendoarea şi protocolul de la curtea vieneză. Totodată, biserica reformată a susţinut dezvoltarea muzicii, i-a încurajat pe organişti şi cantori, a susţinut dezvoltarea cântului vocal, coral, instrumental dedicat tematicii biblice. Cultura muzicală specifică mediului maghiar era reprezentată de muzicieni precum Béla Bartók şi Kodály Zoltán, iar specifică mediului german, reprezentată de muzicieni ca Paul Richter, Waldemar Ruassner, Gottlieb Brantsch, Moritz Pfeiffer ş.a. În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, activitatea muzicală a fost încurajată, de unele societăţi anume organizate în acest scop, precum Harmonia şi Aspociaţia muzicală română de la Sibiu.[11]

Românii erau reprezentați de muzicienii de nivelul lui Gheorghe Dima şi Iacob Mureşianu nu erau doar dirijori sau interpreţi, ci mai degrabă promotori ai valorilor naţionale prin muzică.

Clujul era un oraş important şi pe timpul dominaţiei austro-ungare, aici existând de la sfârşitul secolului al XVIII-lea reprezentaţii teatrale şi chiar lirice. În oraşul de pe Someş s-a ridicat actualul teatru, încă din anul 1821, și a fiinţat - cu intermitenţe - o şcoală de muzică, din 1837.

Începând cu anul 1919 se înfiinţează o nouă instituţie de învăţământ artistic. Astfel, ia fiinţă Conservatorul de muzică din Cluj, animat de cei mai de seamă muzicieni, aceștia contribuind la pregătirea temeinică a tinerelor talente. Primul rector a fost compozitorul și dirijorul Gheorghe Dima.

După Unire, la Cluj, Opera Română inaugurează stagiunea la 20 mai 1920 cu opera *Aida,* căreia îi urmează opera *Traviata,* iar în stagiunea următoare au fost interpretate *Faust, Madame Butterfly, Cavalleria rusticana* şi *Luceafărul,* lucrare scrisă de Nicolae Bretan.

În **Banat,** în oraşul Timișoara exista tradiţia operei încă din secolul al XVIII-lea, când trupe străine vizitau noile zone româneşti anexate de către Imperiul habsburgic. Prestigiul şi seriozitatea spectacolelor de aici sunt întărite şi de faptul că în anul 1852 la una dintre reprezentaţii a asistat însuşi împăratul Franz Joseph, conducătorul Imperiului Habsburgic. Chiar dacă spectacolele lirice se împart între compania germană şi cea maghiară, nu lipsesc din Timişoara românii, unul dintre cele mai mari succese repurtându-l Matei Millo, sosit în turneu cu trupa condusă de M. Pascally şi revenit ulterior cu propriu său ansamblu teatral. Totodată, românii încep eforturile de a-şi organiza o companie proprie, un important pas în această direcţie fiind înfiinţarea Societăţii filarmonice în 1871.

În 1875 se inaugurează noul teatru *Franz Joseph*, în prezenţa suveranului; planurile construcţiei au fost realizate de aceiaşi arhitecţi care au creat teatrele de operă din Viena şi Budapesta. Ultimul pătrar al veacului aduce la Timişoara reputaţi muzicieni ai lumii, printre care Johannes Brahms, Joseph Joachim, Pablo de Sarasate, Henryk Wieniawski.

Folclorul muzical românesc a fost terenul pe care au lucrat cel mai mult şi muzicienii

[10] *ibidem*, p.97.
[11] Ion Țurcanu, *Istoria românilor, Cu o privire mai largă asupra culturii române,* Editura Istoros, Brăila, 2007, p.150.

bănăţeni Tiberiu Brediceanu şi Ion Vidu.

Până la începutul secolului al XX-lea învăţământul muzical era exclusiv particular, dar începând cu anul 1907 se înfiinţează prima Şcoală de Muzică din Timişoara. După Unire, Şcoala Muzicală a primit numele de Conservator.

În Tara Românească și Moldova, orientarea spre Imperiul otoman a determinat impunerea în prim planul vieţii muzicale a tipului de muzică specific curţii turceşti, întârziindu-se afirmarea genurilor muzicale specifice muzicii apusene. Mulţi domnitori au încercat să-şi dovedească devotamentul faţă de sultan inclusiv pe planul adoptării unor obiceiuri de protocol de tip turcesc (incluzând aici şi muzica de curte).

În aceste teritorii Renaşterea, Barocul, Clasicismul, nu au pătruns în artă decât în mică măsură, iar în muzică în linii mari au constituit doar exemple depărtate, fără aplicabilitate la momentul istoric respectiv, preluate doar cu titlu de împrumut şi doar în manifestări ocazionale, datorate unor interpreţi străini.

Ţara Românească şi Moldova au suferit din pricina distanţei care le-a separat de cultura apuseană, dealtfel muzica era văzută din trei perspective:

„- muzica bisericească, cunoscută şi apropiată de sufletul tuturor categoriilor de populaţie (dar văzută ca o continuare a elementelor rostite ale slujbei religioase);

- muzica populară (mod de manifestare artistică specifică păturii ţărăneşti, ulterior exportată sferelor sociale mai înalte, prin intermediul lăutarilor;

- muzica de ceremonial şi de divertisment, prezentă la curţile boiereşti şi domneşti în forma ei cea mai facilă, legată de petreceri şi dans”[12].

Pe plan muzical se impune moda studierii cântului vocal şi al celui instrumental, fiind cumpărate piane şi fiind invitaţi profesori din străinătate. Astfel pătrund o serie de partituri, mai ales aranjamente din muzica unor mari creatori francezi, germani şi italieni. Ia amploare un repertoriu bazat pe *şlagăre* ale muzicii de operă în special, transcrise pentru pian ori chiar aranjate în formă de fantezii ori variaţiuni. Prin aranjamentele intitulate generic *hore naţionale* se întrepătrund datele muzicii apusene cu melodismul şi ritmica folclorului românesc. Popularitatea de care se bucurau balurile a făcut ca dansurile să fie cerute şi sub formă de piese pentru pian: polca, valsul, mazurca, poloneza etc.

În casele locuite de înalta societate se organizau reuniuni numite *serate*, în contextul cărora se afirmă dragostea pentru muzică a diletanţilor şi deopotrivă măiestria interpreţilor profesionişti; totodată se ia contact cu repertoriul mondial la modă, şi chiar cu multe lucrări noi, majoritatea din sfera muzicii mai lejere.

Modelul cultural era Parisul, oraş pe care tot mai mulţi tineri intelectuali români îl alegeau ca loc pentru studiile universitare. Relaţiile speciale care s-au creat cu Franţa - pe plan politic (Napoleon al III-lea a fost cel mai fidel aliat apusean al României), cultural etc. - au adus o aplecare spre francofonie.

Din păcate persista mentalitatea că muzicanţii care îşi câştigă traiul prin arta lor se recrutează doar din rândul ţiganilor; sau în cel mai bun caz muzicanţii erau priviţi ca slujbaşi, servitori. Lăutarii au fost primul segment al profesionalismului muzical laic. Ei s-au organizat în vătăşii şi au căpătat un rol bine determinat în viaţa muzicală a oraşelor, continuând să participe şi la sărbătorile rurale.

De remarcat este faptul că iau fiinţă cele două Conservatoare de Muzică şi Declamaţiune, la Bucureşti şi la Iaşi, factor de covârşitoare importanţă în făurirea unei generaţii de artişti. Regulamentul iniţiat în momentul fondării Conservatoarelor stipula clar scopul acestei întreprinderi culturale: „*de a forma artişti români în muzica bisericească, instrumentală, vocală şi în arta dramatică, şi de a lucra cu toate mijloacele la întinderea şi*

[12] Mihai Cosma, *op.cit.*, p.111.

îmbunătăţirea gustului muzical"[13].

La Iaşi, Eduard Caudella (1841-1924), directorul Conservatorului de Muzică şi Declamaţiune, a realizat prima operă naţională, *Petru Rareş*.

Comorile muzicii populare au fost valorificate de Gheorghe Burada (1831-1870) şi Teodor T. Burada (1839-1923) în cadrul Conservatorului din Iaşi, iar compozitorul Enrico Mezzetti (1870-1930) a contribuit în 1905, la începuturile concertelor simfonice. De asemenea, conducătorul corului Mitropoliei din Iaşi, Gavril Muzicescu (1847-1903), pune bazele tradiţiei corale clasice românești, iar ca director al Conservatorului din Iaşi în perioada 1901-1903, a inițiat acțiuni menite să contribuie la educarea muzicală a publicului larg: dezvoltarea orchestrei conservatorului și organizarea unor conferințe cu ilustrații muzicale.

La București, muzicienii George Stephănescu (1843-1925) - inițiatorul reprezentațiilor de operă în limba română, Eduard Wachmann (1836-1908) - profesor și director al Conservatorului din București şi Constantin Dumitrescu (1847-1929) - autor de lucrări instrumentale de cameră, pentru orchestră și lirico-dramatice, consolidează aceste eforturi pentru o afirmare mai temeinică a operei şi artei simfonice românești.

Muzica corală şi vocală este promovată D.G. Kiriak (1866-1928) – care pune bazele Societățiile corale *Carmen* (1901-1928), al cărui dirijor a fost timp de aproape trei decenii, şi Gh. Cucu (1882-1932) - un clasic al muzicii corale românești, prin folosirea creatoare a cântecului popular în lucrările sale corale.

Genurile muzicale opereta şi vodevilul, sunt promovate de artiști talentaţi precum: Ion Băjenaru (1963-1921), G. Niculescu-Basu (1882-1964), Nicolae Leonard (1886-1928) „*prinţul operetei româneşti*"- astăzi teatrul din Galaţi îi poartă numele, Teatrul Muzical "Nae Leonard" iar bustul său există ridicat în parcul Kiseleff din București încă din anul 1929.

La nivel internațional arta interpretativă a unor artiști români cucerește marile scene ale lumii. Câteva exemple sunt: sopranele, Elena Teodorini (1957-1926) - prima cântăreață din România care urcă pe scena teatrului la Scala din Milano; astăzi, Teatrul Liric din Craiova îi poartă numele, Hariclea Darclée (1860-1939) - primadonna în marile teatre de operă din lume, şi tenorul Grigore Gabrielescu (1859-1915) - obținând mari succese, inclusiv la Scala din Milano, baritonul Jean Athanasiu (1885-1938).

În noaptea de 14 spre 15 August 1916 s-a anunţat intrarea ţării în război. După doar câteva luni, în iarnă, a urmat evacuarea la Iaşi, însoţită de dezordine, umilinţă, şi epidemii. Iaşul şi-a regăsit statutul de centru cultural prin activitatea susţinută a artiştilor refugiaţi: George Enescu, Marioara Ventura, C. I. Nottara, Iancu Brezeanu, Tony Bulandra, Elvira Popescu, Măria Filotti, Constantin Tănase, mulţi artişti de operă.

După semnarea armistiţiului în 1918 artiştii se reîntorc la Bucureşti, odată cu reintrarea în normal a vieţii publice în capitala eliberată.

În anul 1919 se semnează actul de înfiinţare a *Societăţii Opera Artiştii Asociaţi*, după care se constituie *Societatea lirică română Opera*. În ,,stagiunea care s-a deschis la 17 martie 1920, au fost interpretate operele: Aida, Tosca, Lakme, Carmen şi Madame Butterfly. A doua stagiune a fost inaugurată la 22 decembrie 1920, cu opera Samson şi Dalila. Abia în a treia stagiune, care s-a deschis în decembrie 1921, cu un memorabil Lohengrin dirijat de George Enescu, Opera Română este oficial recunoscută ca instituţie de stat"[14]. De altfel fiind invitat de onoare, ca dirijor, George Enescu, a avut ,,meritul unei pregătiri muzicale exemplare a colectivului de interpreţi, astfel încât activitatea noii instituţii a pornit într-un mod prestigios,

[13] Petre Brâncuși, O.I. Cosma apud. Mihai Cosma, *Opera în România privită în context European*, Editura muzicală, București, 2001, p.106.
[14] Petre Brâncuși, *Istoria muzicii*, Editura muzicală a compozitorilor din RS România, București 1969, p.161.

atractiv, promiţător şi la un remarcabil nivel calitativ”[15].

De menţionat este faptul că, în anul 1920, la Bucureşti au loc două evenimente deosebit de importante pentru creaţia muzicală românească, în ceea ce priveşte „stabilirea unei platforme estetice şi stilistice pe drumul ce trebuia urmat în realizarea deschiderilor necesare către modernitatea europeană”[16].

Primul eveniment a fost înfiinţarea *Societăţii Compozitorilor Români* sub preşedinţia lui George Enescu (secretar general fiind cunoscutul folclorist şi etnomuzicolog Constantin Brăiloiu), un organism profesional şi organizatoric al cărui scop era stipulat în patru puncte, primul şi cel mai important fiind, aşa cum apreciază Octavian Lazăr Cosma „să ajute dezvoltarea cât mai mare a producţiunii muzicale româneşti”[17].

Al doilea eveniment important este vasta anchetă organizată de Revista *Muzica* în rândul muzicienilor (în anii 1920-1921) în ceea ce priveşte posibilitatea dezvoltării unei activităţi de creaţie pe baza valorificării artistice a folclorului, fapt ce începe să se configureze treptat, mai întâi teoretic, apoi şi practic ducând la edificarea unei arte muzicale româneşti originale.

În domeniul folcloristicii, teoriei, criticii şi esteticii muzicale, Dumitru G. Kiriac (1866 -1928), Dimitrie Cuclin (1885), Constantin Brăiloiu (1893- 1958), George Breazul (1887-1961), Mihail Jora (1891-1971), Sabin Drăgoi (1894-1968), Tiberiu Brediceanu (1877-1968), Emanoil Ciomac (1890-1962) ş.a. aduc un plus de originalitate, datorită înaltei lor competenţe profesionale. Culegerile întocmite de muzicienii amintiţi, precum şi cele realizate de Béla Bartók în Transilvania au stârnit un mare interes, impulsionând înfiinţarea *Arhivei fonogramice* pe lângă Ministerul Cultelor şi Artelor şi a Arhivei Societăţii compozitorilor români, iniţiatorii lor fiind George Breazul şi Constantin Brăiloiu.[18]

Ideile lui George Breazul, publicate în *Patrium Carmen,* în monografii, studii şi eseuri, au o arie largă de cuprindere, de la problematica educaţiei muzicale a copiilor până la cugetările estetice.

Tot în anul 1920 se întemeiază *Asociaţia criticilor dramatici şi muzicali*, printre membrii comitetului numărându-se dirijorii Alfred Alessandrescu şi Marcel Botez, scriitorii Liviu Rebreanu, Iosif Nădejde, Horia Furtună şi alţii.[19]

În **Bucovina,** viaţa muzicală din această perioadă a fost puternic marcată de personalitatea lui Ciprian Porumbescu (1853-1883), cu operele sale reprezentative pentru mediul românesc: *Balada pentru vioară si orchestră* op.29, opereta *Crai nou*, cântecul patriotic *Pe-al nostru steag e scris Unire* (melodie folosită şi astăzi de către Albania, pentru imnul său naţional), melodia *Trei culori* pentru fostul imn al României.

Societatea corală *Lumina* şi *Reuniunea muzical-dramatică C. Porumbescu* (înființată ca reacţiune faţă de internaţionalismul germanizator de la „Musikverein”) au încurajat creaţia muzicală în baza valorilor folclorului românesc prin susţinerea unor muzicieni ca Tudor Flondor, Isidor Vorobchevici, Carol Miculi, Eusebiu Mandicevski ş.a.[20]

Tudor Flondor, pe lângă activitățile sale politice (deputat al Dietei Bucovinei, apoi al Consiliului imperial din Viena), desfășoară și intense activități în domeniul muzical precum cea de director de cor și dirijor al societății *Armonia* în Cernăuți, și a societății *România Jună*

[15] Mihai Cosma, *Opera în România privită în context European*, Editura muzicală, Bucureşti, 2001, p.156.
[16] Ani Rafaela Carabenciov, *Concertul instrumental românesc din prima jumătate a secolului XX în context universal*, Editura Risoprint, Cluj Napoca, 2013, p.87.
[17] Octavian Lazăr Cosma, *Hronicul* muzicii *româneşti,* 1898-1920, vol. VII, Editura Muzicală, Bucureşti, 1986, pp. 56-57.
[18] Petre Brâncuși, *Istoria muzicii*, Editura muzicală a compozitorilor din RS România, București 1969, p.157.
[19] Petre Brâncuși, *op.cit*, p.161.
[20] Ion Țurcanu, *Istoria românilor, Cu o privire mai largă asupra culturii române,* Editura Istoros, Brăila, 2007, p.150.

(1885-1888).[21]

În **Basarabia** se înființează mai multe instituții de cultură – *Armonia* (1919), *Doina* (1920), *Societatea Filarmonică* (1923) - care se bucurau de o largă influență în rândul cetățenilor. Între acestea, „*societatea de Belle Arte*, înființată în 1921 la Chișinău, avea trei secții: teatru, muzică și arte plastice. Aceasta organiza spectacole de teatru, audiții muzicale, expoziții”[22].

În 1919 s-a inaugurat „primul Conservator din Basarabia, cu un nume plin de semnificații istorice: *Unire*”[23]. Basarabenii au dovedit un real talent muzical. De un mare succes „se bucurau Alexandru Cristea, autorul melodiei *Limba noastră*, pe versurile lui Alexei Mateevici, și mai ales cântăreața de operă Maria Cebotari, care a prezentat spectacole nu numai pe scenele românești dar și pe cele din Viena, Berlin, Roma, Londra”[24]. Deasemenea s-au remarcat „sopranele Lidia Babici, Elena Basarab, Anastasia Dicescu, Lidia Lipkovski, mezosoprana Eugenia Lucezarschi, tenorii Nicolae Magacevski, Simion Zaic-Borelli, compozitorii și dirijorii Mihai Berezovschi, Simion Atanasiu-Zlatov etc”[25].

În 1920 la Chișinău s-a înființat, *Teatrul popular*, unde se prezentau spectacole în limba română. Aici au jucat actori veniți de la București și Iași între care Constantin Nottara, Toni Bulandra, Constantin Tănase.

O instituție cu rol deosebit în activitatea culturală a Basarabiei a fost *căminul cultural*. Înființate în toate orașele și în aproape toate satele din acest teritoriu, căminele culturale, erau frecventate mai ales de adulți, care ascultau conferințe și purtau discuții asupra unor teme diverse, de istorie, literatură, artă etc. Expunerile erau susținute de preoți și învățători „dar și de personalități marcante precum: Nicolae Iorga, Simion Mehedinți, Ștefan Ciobanu, Victor Eftimiu, Nichifor Crainic etc. Activitatea căminelor culturale era sprijinită de Fundațiile Regale, care editau cărți, broșuri, pliante și alte materiale cu puternic impact asupra cetățeniilor doritori să se informeze asupra vieții culturale și științifice din țară și din străinătate”[26].

Implicarea bisericii Ortodoxe

În urma unificării provinciilor istorice aflate în afara granițelor, cu România, au determinat regândirea structurală a bisericii Ortodoxe Române. Sub acest aspect mitropolitul primat Miron Cristea a elaborat în 1922 un act cu titlul *Memoriu cu privire la trebuințele Bisericii ortodoxe române din țară*, document în care a analizat problemele existente în interiorul Bisericii, propunând soluții pentru mare parte dintre acestea. În acest document la capitolul VII intitulat *Școala de cântăreți bisericești* se menționa „Cântările bisericești au un mare rol. Ele au început a decădea. Trebuie organizate, luându-se în buget cheltuielile barem pentru vreo patru școale bune de cântăreți, În lipsă de clădiri se pot plasa prin mănăstiri, întrucât s-ar găsi acolo profesori pentru toate studiile. De ex. Căldărușani, Cozia. Asemenea trebuiesc create catedre de muzică bisericească la Conservatorul din București (s-a făcut deja) și Iași, căci de la Conservator trebuie să purcească directive acestor cântări, de la specialiști bine pregătiți și cunoscători ai muzicii orientale”[27].

[21] Viorel Cosma, *Muzicieni din România*, Editura Muzicală, Vol. 3, București, 2000, S.75-80.
[22] Ioan Scurtu, *Evoluția Basarabiei în cadrul statului național unitar român (1918-1940),* în *Destin de istoric, In Honorem Dinu C. Giurescu*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012, p.452.
[23] Ioan Scurtu, *Evoluția Basarabiei în cadrul statului național unitar român (1918-1940),* în *Destin de istoric, In Honorem Dinu C. Giurescu*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012, p.452.
[24] Ioan Scurtu, *op.cit.,* p.453.
[25] Ioan Scurtu, *op.cit.,* p.453.
[26] Ioan Scurtu, *op.cit.,* p.443.
[27] Lucian Dindirică, *Reorganizarea Bisericii Ortodoxe Române în anul 1922, un document inedit al mitropolitului primat Miron Cristea*, în *Destin de istoric, In Honorem Dinu C Giurescu*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012, p.475.

George Enescu - ctitor al culturii noastre muzicale moderne

Contemporan cu Marea Unire, George Enescu este ,,primul compozitor român care a confirmat vocaţia internaţională a muzicii româneşti, împletind măiestrit în operele sale improvizaţia liberă, specifică muzicii populare, cu construcţii clasice riguroase. El a fost şi rămâne şi astăzi un izvor de meditaţie şi de inspiraţie pentru muzicienii români”[28].

Compozitor, violonist, pedagog, pianist și dirijor George Enescu este cel mai important muzician român. Compozițiile sale cele mai cunoscute, sunt cele două *Rapsodii române* (1901-1902) , *Suita Nr. 1 pentru orchestră (1903)*, *Şapte cântece pe versuri de Clement Marot (1908)*. Opera sa este vastă, dar facem referire la doar câteva din creațiile sale care se încadreaza în perioada premergătoare și imediat următoare Actului Marii Uniri.

Simfonia I, în Mi bemol major, scrisă în 1905 sub impulsul stilistic al ultimilor romantici, foloseşte, în părţile extreme, un material tematic incisiv, de o mare forţă emoţională, care este supus unei continue dezvoltări simfonice. Esenţa avântată, eroică a materialului tematic din prima şi ultima parte a determinat pe unii cercetători să definească întreaga lucrare *Eroica enesciană.* Partea a doua, *Andante,* contrastantă, se caracterizează prin amplul suflu melodic, de un lirism pătrunzător, bazat pe unele elemente ale muzicii populare.

Simfonia a II-a, în La major (1914) defineşte, prin melodia de continuu suflu din partea a doua, de flux neîntrerupt al discursului muzical, înclinaţia compozitorului către temele de factură lirică şi folosirea unor elemente cromatice (în final) de provenienţă folclorică.

Simfonia a III-a, în Do major (1918) pentru orchestră, cor, pian, celestă, armonium, creată sub impresia puternică a frământărilor perioadei respective, se înscrie printre cele mai reprezentative lucrări ale vremii.

George Enescu compune, în afara lucrărilor menţionate, unele dintre cele mai valoroase pagini din muzica românească şi universală de cameră: *Cvartetul în mi bemol major, op. 22, nr. 1,* pentru instrumente de coarde (1920), *Sonata a III-a, pentru pian şi vioară, ,,în caracter popular românesc”, op. 25* (1926), etc.

În perioada de deplină maturitate artistică, inspirat din ciclul de tragedii tebane Oedip la Colonos și Oedip rege ale lui Sofocle, realizează o monumentală creație dramatică și muzicală opera Oedip. Premiera operei *Oedip* a avut loc la Paris pe 13 martie 1936.

Concluzie

În a doua jumătate a veacului al XIX-lea asistăm la o înflorire bruscă a culturii românești. Referindu-se la acest aspect istoricul Neagu Djuvara aprecia ,,când adopți un nou model de cultură ...îți trebuie în general două-trei generații ca să mistui, să rumegi această nouă cultură. De exemplu ,în cazul rușilor, Petru cel Mare decretează occidentalizarea țării prin ucaz, în 1700, dar va trebui să așteptăm o sută douăzeci de ani ca să apară marea creație în stil nou, poeziile lui Pușkin; și mai bine de o sută cincizeci de ani ca să apară Dostoievski și Tolstoi și marea muzică rusă”[29]. La noi, lucrurile au mers mult mai repede, trebuie subliniat că ,, în a doua jumătate a veacului al XIX-lea s-au împlinit condițiile pentru înflorirea marii culturi române. Începem să avem pictori de nivel european ca Grigorescu sau Andreescu”; apar sculptori și muzicieni- pentru ca în secolul următor geniul lui Brâncuși și cel a lui Enescu să fie universal recunoscute”[30]. Desigur, dacă am face o radiografie corectă a culturii societății în arealul românesc din acea perioadă trebuie să menționăm faptul că la nivelul elitelor exista o cultură înaintată, dar la nivelul populației preponderent din zonele

[28] George Pascu, Melania Boțogan, *Carte de istoria muzicii*, Editura Vasiliana, Iași 2003, p. 624.
[29] Neagu Djuvara, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri,* Editura Humanitas, București, 2010, p.217.
[30] Neagu Djuvara, *op.cit*. p.218.

rurale, existau doar tradiţii populare şi, mai cu seamă câteva învățături oferite de preot sau învățătorul din sat.

După 1918, în ciuda crizei grave provocate de urmările războiului de epidemii și de lipsuri deosebite, au urmat două decenii de înflorire culturală fără precedent despre care istoricul Ioan Aurel Pop menționează ,,împlinirea idealului național a avut efecte benefice prin afirmarea unor școli și curente artistice moderne, prin sincronizarea (potrivirea) cu mișcarea europeană și mondială de idei"[31], prin creatori de talia lui Lucian Blaga (în filosofie și literatură), Nicolae Iorga (în istorie și cultură în general), George Călinescu (în istoria și critica literară), George Enescu (în muzică), Tudor Arghezi (în poezie), Constantin Brâncuși (în sculptură), Camil Petrescu (în literatură). Așadar și după realizarea României Mari (1918), are loc dezvoltarea culturii noastre în toate domeniile, și remarc crearea unei muzici culte românești.

În ceea ce privește rolul diverselor culturi apusene (franceză, germană, italiană, engleză) în această *aculturare* a noastră, încă de la sfârșitul secolului cultura germană începe să intre în concurență cu influența franceză. Influenţa vechilor culturi muzicale, ca şi noile curente ivite în cadrul lor în perioada premergătoare şi imediat următoare Marii Uniri de la 1918, au modelat climatul spiritual şi artistic al vieţii muzicale româneşti interbelice.

Un aspect deosebit de important trebuie subliniat ,,se vede că pentru asimilarea culturii occidentale a fost nevoie doar de una sau două generații ca să ne situăm la nivelul celor din Vest. Iată un fenomen ce ține de miracol"[32].

Elanul creator în domeniul cultural și muzical a continuat viguros în prima jumătate a secolului al XX-lea mai ales după înfăptuirea Marii Uniri de la 1918, cu extraordinară intensitate.

BIBLIOGRAPHY

Brâncuși Petre, *Istoria muzicii*, Editura muzicală a compozitorilor din RS România, București 1969;
Carabenciov Ani Rafaela, *Concertul instrumental românesc din prima jumătate a secolului XX în context universal*, Editura Rosoprint, Cluj Napoca, 2013;
Cosma Octavian Lazăr, *Hronicul* muzicii *româneşti,* 1898-1920, vol. VII, Editura Muzicală, Bucureşti, 1986;
Cosma Mihai, *Opera în România privită în context European*, Editura muzicală, București, 2001;
Cosma Viorel, *Muzicieni din România*, Editura Muzicală, Vol. 3, București, 2000;
Colectiv autori, *Destin de istoric, In Honorem Dinu C. Giurescu*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012;
Djuvara Neagu, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri,*Editura Humanitas, București, 2010;
Hitchins, Keith *Scurtă istorie a României*, trad.de Lucia Popovici, Editura Polirom, Iași, 2015;
Pop, Ioan-Aurel *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*, Editura Litera, București, 2018;
Pascu George, Boțogan Melania, *Carte de istoria muzicii*, Editura Vasiliana, Iași, 2003;
Țurcanu, Ion, *Istoria românilor, Cu o privire mai largă asupra culturii române,* Editura Istoros, Brăila, 2007;

[31] Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*, Editura Litera, București, 2018, p.194.
[32] Neagu Djuvara, *op.cit*. p.218.

TEXT TYPOLOGIES APPLIED TO ACADEMIC TEXTS ON UNIVERSITY WEBPAGES

Ioana Carmen Păştinaru
PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The current study is part of a broader research seeking to set up guidelines with suggestions and recommendations for the clear and efficient communication of academic course and programme descriptions on university webpages. The aim of this paper is to revise the existing classifications of genres and text-types which are the most significant to the development of research of institutional academic language, concentrating on the typologies based on contextual focus and communicative functions of language, and then position the web-based academic texts in a distinct textual and generic typology. For the explanation of these theoretical concepts text samples extracted from several Romanian university websites have been used. The findings of the research show that several text typologies work and can be applied to course and programme descriptions, as well as on other types of academic texts belonging to the institutional academic language, since they are multifunctional texts, sharing several communicative functions.

Keywords: academic texts, text typology, course descriptions, programme descriptions

1. Introduction

At the outset, mention should be made that the current study is part of a broader research which seeks to set up guidelines with suggestions and recommendations for the clear and efficient communication of academic course descriptions (ACDs, Gesuato 2011) and academic programme descriptions (APDs) on university webpages (UWs, Caiazzo 2011) in Romanian, but also for the translation process involved in their rendering into English. In light of current research, the positioning of such texts in a distinct textual and generic typology, to begin with, is fundamental.

Should the academic texts be attributed to a register (the 'academic' register) or a genre (the 'academic' genre)? How many types of texts have been identified so far? With these questions in mind, my intention is to set an example of good "socio-textual practice" (Hatim 2009: 37) in ACD and APD writing, in which engaged users (potential and current students mainly) find themselves at ease in terms of "situational appropriateness", "textual well-formedness", "generic integrity", and "discourse perspective" (Ibid.). Before deciding whether the academic texts fall into one category or another, the theoretical background of the terminology will be thoroughly reviewed.

2. Text linguistics: genres and text types. Theoretical background

Since "there is not a single classification that can be used to order and classify all types of texts" (Medina 2002/2003: 149) and, according to Neubert and Shreve, most typologies cannot integrate the three fundamental text functions, i.e. the social function, the informative contents and the text form (1992: 132), the existing classifications of *genres* and *text-types* which are the most significant to this research theme will be looked into.

Referring to text typology, Trosborg admits there is not "a general consensus on the meaning of the term" (Trosborg 1997: 3). Consequently, she raises a number of well-grounded questions in order to identify classificatory categories ('text-internal' and 'text-external' criteria are to be sought), and also to solve the terminological problems among *text*

and *discourse*, *register*, *genre* and *text-type*. She opines that "the two separate terms *text* and *discourse* may be used interchangeably" (Ibid.: 4, italics added) due to the development of the notion of *text* which "has expanded from a descriptive structural to a processual unit adopting situational factors into its scope" (Ibid.). She relates to the theory of Halliday, McIntosh and Strevens (1964) according to which language is divided into user-related varieties (dialects) and use-related varieties (registers). From her point of view, *registers* comprise "an open-ended set of varieties (or styles) of language typical of occupational fields, such as the language of religion, the language of legal documents, the language of newspaper reporting, medical language, technical language, etc." (Ibid.:5). On the other hand, *genres* are "texts used in a particular situation for a particular purpose. […] *[R]egisters* are divided into *genres* reflecting the way social purposes are accomplished in and through them in settings in which they are used" (Ibid.:6, italics added). Hereof she mentions 'academic conversation' (interchangeable with 'academic register', if academia is considered an occupational field) including a variety of "casual hallway chats, lectures, conversations between teachers and students in and out of class, e-mail, memos, scholarly papers, books" (cf. Bhatia 1993, cited in Trosborg 1997: 7).

As Trosborg investigates, scholars' opinion with reference to the criteria defining *genres* has been twofold: some consider *genres* are defined primarily based on *external* (circumstantial) *criteria* (cf. Biber 1989, cited in Trosborg 1997: 9), while others claim that it is the communicative purpose (see genre as a *social* action, cf. Swales 1990, Ibid.), and/or linguistic content and form (*internal criteria*) which define them. While acknowledging these theories, Trosborg clearly urges the need of a multicriterial model/multi-dimensional approach to *genre*, which, she claims, comes from Halliday (1971). His social theory of language with its three-fold division in field, tenor and mode, known as the systemic-functional model, has become one of the landmark models of language world-wide, widely used by functionalists (Trosborg 1997: 11).

Trosborg's study of the classifications of texts presents two more old-standing traditions: one which groups texts according to *purpose* (or *communicative functions* such as to inform, to express an attitude, to persuade, to create a debate and so forth), the other according to *type* (see informative, argumentative, descriptive, expository, narrative, instrumental, etc.). Finally, she makes a clear distinction between *genres* and *text types*, in that "genre refers to completed texts, communicative function and text type, being properties of a text, cut across genres" (Ibid.:12).

Discussing categories of texts, Sager claims that they "arise from conventionalised communicative situations", and can be recognized through the situation and the textual structure (Sager 1997: 31). According to him, text types are characterized by topic and mode of expression/reception. A memo, for example, may be directive, instructional or informative, according to its subtypes (Ibid.), which means that intentions provide the criteria for the subdivision of texts.

Moving the debate on to *genre*, it is important to mention Bhatia's (1993) valuable contribution in the field of genre analysis. He upholds the idea that the nature of genre can be determined via external criteria, mostly by relating the given text to other texts of the same genre, a process described in seven steps which do not necessarily need to be carried out in the proposed order. *Differentcommunicativepurposes* lead to *differentgenres* (cf. Bhatia 1993, cited in Trosborg 1997: 10). His description of *genre* as "primarily characterized by the communicative purpose(s) it is intended to fulfil" (cf. Bhatia, cited in Nielsen 1997: 209), does not differ much from certain definitions of *text* regarded from the macrostructure perspective, provided by a number of scholars such as Hatim and Mason's (1990: 2), Crystal's (2008: 482), or Glaser's [1].

More recently, Crystal defines *genre* as "any formally distinguishable variety that has achieved a level of general recognition, whether in speech or writing, such as commercial advertising, jokes, and sermons" (Crystal 2008: 210). In his view, each genre has several features in respect to "the use of language, especially in relation to subject-matter, purpose (e.g. narrative, allegory, satire), textual structure, form of argumentation, and level of formality" (Ibid.).

3. Hatim and Mason's text typology based on contextual focus

In his turn, Hatim attempts to "disentangle […] some of the ramifications surrounding the use of these terms and the interrelationships that obtain among them" (2009: 37). Admitting from the start that all texts display more types of features, Hatim and Mason propose a text typology based on the multifunctionality of texts, which is "the rule rather than the exception" (1990: 138). They define *text type* as "a conceptual framework which enables us to classify texts in terms of communicative intentions serving an overall rhetorical purpose" (Ibid.:140). Consistent with their theory, text sample [A] below, for example, endorses several 'mutually relevant communicative intentions' which all serve the 'overall rhetorical purpose'.

Text sample [A]

> ***Conţinutul cursului:*** *Cursul este organizat tematic în maniera următoare: elemente de geografie şi istorie referitoare la Sudul american; literatura sudică – continuitate americană şi elemente distinctive; Sudul ca spaţiu real şi spaţiu mental; istorie, mit, nostalgie şi ficţiune; Războiul Civil în istorie şi literatură; structură socială şi relaţii rasiale; de la sclavie la Drepturile Civile; lumea creolă; Sudul în secolul al XX-lea – noi perspective. Aceste teme vor fi discutate si exemplificate prin opere literare reprezentative ale unor autori precum: Thomas Nelson Page, Augustus Longstreet, Mark Twain, Kate Chopin, George Washington Cable, William Faulkner, Flannery O'Connor, Katherine Anne Porter, Eudora Welty, Alice Walker.* (ACD of *Literature of the American South,* source: www.uaic.ro)

In our case, these intentions may be:

1. to present information about the course;
2. to attract students' attention;
3. to convince students this is a worthwhile course;
4. to explain the course structure;
5. to announce the themes/authors to be discussed during classes.

Genre, on the other hand, is viewed "in terms of a set of features which we perceive as being appropriate to a given social occasion" (Ibid.), whereas *discourse* reflects "the attitude towards the occasion", i.e. the non-linguistic phenomena (Ibid.:142). The text sample [B] below intends to illustrate the notions of genre and discourse, according to their theory.

Text sample [B]

> *"In Chapter I THEORETICAL APPROACHES ON CREATIVITY, we focused on the term creativity as individual and cultural phenomenon, which can always turn possibilities into reality. Definitions of creativity are made depending on the context, each with its own set of goals and objectives that suggests a cognitive approach to develop judgments about creativity by focusing on the creative person's general skills, the creative process and the subjective and objective factors leading to the achievement of the original product. In education, focus on teaching scientific reasoning taking into account the type of problem contexts in which knowledge and skills students are used. Starting from the consideration that each child is endowed with the potential to be creative in this study we tried to find the teaching experiment, whether and how do primary school teachers to know students' latent abilities, when used creative methods. We believe that creativity in schools involves "playing with ideas", in all curricular areas, for which teaching is not restricted to the creative class than*

how the teacher manages and organizes learning." (PhD thesis abstract, source: www.ubbcluj.ro)

In terms of genre membership, text sample [B] above is an abstract to a PhD thesis. Such a genre generally asks for the text producer's neutrality in presenting an argument (as 'discoursal values', as Hatim and Mason claim), which should be supported by relevant data. The text producer's impartiality should be noticeable both in the text format and in the expression of content. In other words, an abstract, as a genre, requires facts to be presented as they are, without the text producer's subjective intrusion into the subject or passionate expression of one's own ideas. In text sample [B], however, the 'discoursal values' conveyed by the text producer's personal interpretation (e.g. "creativity […] can always turn possibilities into reality", "the consideration that each child is endowed with the potential to be creative", or "creativity […] involves "playing with ideas"") shift the text overall rhetorical purpose and turn the text into an essay, a genre which allows the expression of personal views. Besides, the actual data which should support the text producer's argument is difficult to follow. On the whole, the text is hardly coherent and it needs to be read several times before the message can be understood. In Hatim and Mason's opinion, the text incoherence is held responsible for the violation of generic and discoursal norms which affect the cohesive progression of the text. (1990: 144).

Hatim and Mason examine how context determines the focus of texts and use the 'dominant contextual focus' as the basis for their text typology, which includes:

1) the *argumentative* text type which has "as a contextual focus the evaluation of relations between concepts" (Ibid.:154).

Although ACDs and APDs are not primarily argumentative texts, I shall exemplify this type of texts through text sample [C] below, which is the presentation of an academic programme.

Text sample [C]

E aproape de prisos să argumentăm necesitatea unui masterat de limba română la Facultatea de Litere din Cluj, singurul, de altfel, facultate care are un număr mare de absolvenţi ai specializării Limba şi literatura română, ca prima sau a doua specializare, dintre care destul de mulţi intenţionează în perspectivă să facă un doctorat în filologie, cu aplicaţie specială la problemele limbii române.

În al doilea rând, pregătirea din motive obiective, relativ superficială în cei (numai) trei ani de studiu reclamă o aprofundare a specializării, în acord cu exigenţele mereu sporite ale şcolii, mai cu seamă la nivel de liceu.

În particular, se simte nevoia acută de implicare majoră şi responsabilă a specialiştilor (actuali şi mai cu seamă viitori) în cultivarea limbii române actuale, care trece printr-o perioadă de puternică influenţă anglo-americană, în primul rând lexicală, dar şi fonetică şi gramaticală, influenţă nu în totalitate benefică.

Orientarea interdisciplinară a acestui masterat – româna în context romanic – răspunde orientărilor curriculare actuale, încercând să dea masteranzilor o imagine de ansamblu asupra domeniului lingvistic şi cultural romanic, nu numai dintr-o perspectivă diacronică, aşa cum se face adesea, ci şi sincronică, construind o bază tematică şi practică pentru abordări specializate ulterioare.

Masteratul, prin evantaiul de discipline oferite, cu ambiţii profesional didactice, dar şi de cercetare, se construieşte pe ideea unui sprijin reciproc în aprofundarea limbilor romanice, cu relevanţă nu numai pentru configurarea complexă (limbă, cultură, mentalităţi, istorie etc.) a individualităţii limbii române, ci şi a celorlalte limbi romanice.

Prin acest masterat se încearcă formarea, fie ea şi modestă, a unor specialişti în domeniul romanic, sincronizându-ne astfel cu învăţământul filologic romanic din alte ţări.. (APD on *Romanian Language in Romanic Context*, source: www.ubbcluj.ro)

Text sample [C] displays several features of an argumentative text, such as counter argumentation (e.g. *cultivarea limbii române actuale, care trece printr-o perioadă de puternică influenţă anglo-americană [...] nu în totalitate benefică; pregătirea [...] relativ superficială în cei (numai) trei ani de studiu*), false negation of argumentation (*[e] aproape de prisos să argumentăm*), cohesive devices for emphasis (*nu numai, ci şi; dar şi*), irony (*se simte nevoia acută de implicare majoră şi responsabilă a specialiştilor în cultivarea limbii române actuale*), repetition (*aprofundarea limbilor romanice – o aprofundare a specializării*), use of adverbs (*de altfel, [î]n al doilea rând, [î]n particular*), parenthetical explanation (*aşa cum se face adesea; configurarea complexă (limbă, cultură, mentalităţi, istorie etc.); specialişti (actuali şi mai cu seamă viitori); formarea, fie ea şi modestă, a unor specialişti*).

2) the *expository* text type, which may be narrative or descriptive, in which "the contextual focus is either on the decomposition (analysis) into constituent elements of given concepts, or their composition (synthesis) from constituent elements" (cf. Werlich 1976, cited in Hatim and Mason 1990: 154f.)

Even if, again, neither ACDs nor APDs are primarily expository texts, since they do not usually narrate 'actions' or 'events' or describe 'objects' or 'situations', text sample [A] shares features of this type of texts. By mentioning the sequence of situations and events *sclavie – Războiul Civil – Drepturile Civile,* the text producer creates a picture of the tumultuous times of that age, which the text receiver can actually visualise. The given timeframe (*în secolul al XX-lea – noi perspective*) is equally bound to support the expository structure of the text by placing the aforementioned situations and events before that period of time.

3) the *instructional* text type, focused on "the formation of future behaviour" (Hatim and Mason 1990: 156), which is twofold: instruction with opinion (e.g. advertising, consumer advice) and instruction without opinion (e.g. contracts, treaties).

To illustrate the former sub-type of instructional texts, I shall refer to text sample [C], which has been proved an argumentative text, but which also works as an advertising, the two types having a lot in common, both being 'operative texts', according to the typology developed by Reiss, in which the following principles have been identified (cf. Reiss 1976, cited in Hatim and Mason 1990: 157):

- memorability (rhetorical repetition: *aprofundarea limbilor, aprofundare a specializării, specialişti, abordări specializate*);
- suggestivity (exaggeration: *pregătirea [...] relativ superficială în cei (numai) trei ani de studiu*; value-judgements: *exigenţele mereu sporite ale şcolii*; implication: *evantaiul de discipline oferite; ambiţii profesional didactice*);
- plausibility (appeal to 'experts': *implicare majoră şi responsabilă a specialiştilor, formarea [...]unor specialişti*);
- language manipulation (propaganda: *singurul masterat de limba română la Facultatea de Litere din Cluj; un număr mare de absolvenţi; mulţi intenţionează în perspectivă să facă un doctorat în filologie*).

The type of instruction without opinion is largely characteristic of that part of ACDs dedicated to the methods of assessment, as exemplified below in text sample [D].

Text sample [D]

Studenţilor li se cere:

- *participare activă la seminarii şi cursuri*
- *scrie trei lucrări de control*
- *examen oral cu bilete la sfârşitul cursului*

Cerinţe minime pentru nota 5 (sau cum se acordă nota 5):

- *participarea la 50% din cursuri şi seminarii este obligatorie*
- *realizarea unei lucrări de cercetare satisfăcătoare*
- *participare la examinare orală şi cunoaşterea unui minim de date fundamentale ale cursului*

Cerinţe minime pentru nota 10 (sau cum se acordă nota 10):

- *participarea la 50% din cursuri şi seminarii este obligatorie*
- *realizarea unei lucrări de cercetare excelente*
- *participarea foarte activă şi eficientă la dezbaterile din seminar*
- *răspuns excelent la examinarea orală*

(ACD on *European Construction*, source: www.politice.ro)

The text focus on 'instruction' is adequately handled in text sample [D] through conventional patterns of instructional style in Romanian (*participareaeste obligatorie*), the use of impersonal verbs (*se cere, se acordă),* predominance ofnominal forms (*participarea, realizarea, cunoaşterea*), as well as precision of requirements (***50%** din cursuri, **trei** lucrări de control, examen oral **cu bilete***).

4. Text typologies based on communicative functions of language

As a linguistic notion, text-types are rooted in the development of text linguistics starting in the 1960s, whose main object is the functional text. In reality, even to this day there has not been reached a general agreement as to what text-types are. This is clearly due to the existence of several approaches to text-types and terms with similar but not identical meanings.

Beaugrande and Dressler recognize the necessity to present a typology of texts when approaching the standard of *intertextuality*, which they hold "responsible for the evolution of TEXT TYPES as classes of texts with typical patterns of characteristics" (1981:10, original emphasis). Their text typology includes only *description* (focused on objects or situations), *narration* (focused on actions or events), and *argumentation* (presenting beliefs or ideas as true vs. false, or positive vs. negative), the type of text being established by its **communicative function** (Ibid.: 184). Although they remark the mixture of these functions in many texts (discussing the case of literary texts which share them all), as well as the possibility of shifting a text to another type, they uphold the idea of a dominant function which assigns a text to a certain type.

Several text typologies based on the **languagefunctions** were drawn on Karl Bühler's organon model of linguistic communication (1934). His model defines three basic communication functions according to which linguistic communication can be described:

- the representation function (cf. informative/depictive, referent oriented),
- the expressive function (source oriented), and
- the conative function (cf. appellative function, audience oriented).

Bühler's classification of language functions inspired both Katharina Reiss in developing her typologies of texts (even if she did this so that translation critiques have a sound understanding of the original before assessing translations, it still remains an important contribution in text linguistics), as well as her successor, Christiane Nord, in discussing her own model of language functions.

4.1 Katharina Reiss' typology of focused texts

Based on Karl Bühler's classification of language functions, Reiss (1976) suggests a similar division of communicative situations with three corresponding text types:

a) the *informative* texts which aim at communicating facts from the real word (news, knowledge, information, arguments, opinions, feelings, judgements, intentions etc.);

b) the *expressive* texts which represent creative compositions in which the artistic component is predominant;
c) the *operative* texts which aim at inducing behavioural responses on the part of the readers.

Later, Katharina Reiss proposes an updated classification of texts according to their dominant function, agreeing that "the whole of a text will not always be dedicated exclusively to a single form" (Reiss 2000: 25). Reiss' new typology, which also provides a comprehensive list of textual genres for each type of texts, includes:

- content-focused texts,
- form-focused texts,
- appeal-focused texts, and
- audio-medial texts.

The *content-focused* texts "concerned primarily if not exclusively with communicating information" (Ibid.: 30) are widely present on the Romanian UWs through the presentation of events, university news and press releases, thematic/departmental news, newsletters, news on admission, current vacancies; student-directed information (on available scholarships, accommodation, facilities on campus, etc.); treaties/official documents such as the collective agreement, inter-institutional agreements, the founding document, the strategic plan; the course catalogue, the student guide; thematic reports; the rector's message, testimonials, columns like 'university presentation', 'university history', 'mission and vision', etc. Despite the fact that the formal aspect of these texts is not of major significance, the author chooses his/her language along with the audience factor.

The *form-focused* texts, which Reiss also calls *source language* oriented texts, "*express* more than they *state*" (Ibid.:32). The emphasis is placed on the formal elements, such as figures of speech and style, that "not simply exercise an influence over the subject matter, but go beyond this to contribute a special artistic expression" (Ibid.). This category of texts is poorly represented on UWs and may be identified in the form of mottos.

The *appeal-focused* texts distinguish themselves "in always presenting information with a particular perspective, an explicit purpose, involving a *non-linguistic* result" (Ibid.:38, original italics). The intention of these texts is to trigger a particular reaction of the audience, even "inciting them to engage in specific actions" (Ibid.:39). According to Reiss, they include mostly advertising, which may correspond to university advertisements in local newspapers or local TV stations, and publicity under various forms like university presentation brochures, conferences, symposia, exhibitions, thematic fairs, award ceremonies, book launches, etc.

Finally, the *audio-medial* texts, which are dependent on non-linguistic technical media and on other forms of expression (graphic, acoustic, visual), may also be identified on UWs, although their presence is sporadic (e.g. the transcripts of "Gaudeamus Igitur").

4.2 Christiane Nord's functional typology

Karl Bühler's work inspired Jakobson in building his own communication model (1960) to which he added three more functions of language:

- the poetic function,
- the phatic function and
- the metalinguistic function.

In her classification of language functions, Nord eliminates Jakobson's *metalinguistic* function on grounds that it "may be regarded as a specific subfunction of the referential function since language or a language or an element of a particular language is just a specific object the sign refers to" (2007: 54), as well as his *poetic* function since "poetic markers are usually not an aim in themselves but intended to support either the referential (e.g. in

onomatopoeic language), or the expressive (e.g. in the symbolic aspects of sounds), or the appellative function (as in slogans, book titles, and the like)" (Ibid.). Consistent with her theory, I shall analyse the four functions left, offering examples from academic texts, including ACDs and APDs, on Romanian UWs, to illustrate how they are marked linguistically.

According to Jakobson (cited in Nord 2007: 54), the *phatic* function "refers to the channel of communication and aims at establishing, maintaining or ending contact between sender and receiver". Although apparently it is absent in the ACDs and APDs posted on the Romanian UWs, being characteristic mostly of the spoken language, the *phatic* function may be found in several other types of academic texts, such as the university presentation brochure, the rector's message, or 'Why choose us?' column, as shown in *Table 1* below, where the text producer intends to establish a relation with the text receiver and purposely maintains the communication channel open.

Table 1. **Exemplification of the *phatic* function in academic texts**

Type of academic text	**Expression of the phatic function**	**Examples**
university presentation brochure*	salutation formula	***Hi there!*** *I'm Alexa, the University mascot.*
	thematic introduction	*This is going to be quite a journey, so I hope you're as eager as I am!*
	informal good-byes	*That was it, in a nutshell!* *Goodbye for now!*
	discourse connectors	***If so****, our Master's Programme in International Development Studies is meant for you!* ***Then*** *I suggest you look into the study programmes […]* ***Of course****, it was easy for us to be at the very top back in 1860 […]*
	advice	***I highly recommend*** *the BA and MA programmes in Sacred Art!* ***I'll make you a suggestion****: the Master's Programme in Archaeology, Ancient Civilization and Art!*
	contracted forms	***You'd*** *be attending a selection of courses […]* ***Here's*** *what to except […]*
	colloquial idiom, also reference to the song ***I Heard It Through The Grapevine*** released in 1967	***I heard it through the grapevine*** *that you were on the lookout for a great university.*
	informal register, rhetorical questions	*Fancy that?* *Could you imagine it?* *Ready? Steady? Go!*
	invitation	*[…]* ***be my guest*** *and access our university webpage*
Rector's message**	salutation formula	***Dragi studenți****, […]*
	statement of opinion	***Am convingerea că*** *ați făcut o alegere excelentă și* ***țin să*** *reiterez faptul că Universitatea [...]* ***Cred cu tărie că*** *aveți calitățile necesare, dorința și puterea de a reuși!*
	discourse connector	***De aceea,*** *gândurile mele se îndreaptă cu speranță și încredere spre dumneavoastră, dragi studenți.[…]*

		***În acelaşi timp**, Politehnica are nevoie de dinamism [...]*
'Why choose us' column***	direct form of address, repetition, rhetoric emphasis	***Vrei sa** devii medic **de-adevaratelea**? **Cu halat si parafa?Vrei sa** lucrezi in cele mai renumite spitale din Romania sau din lume?*
	discourse connectors	***Si** printre cei mai apreciati medici? Daca raspunsul este afirmativ, **atunci** nu mai sta pe ganduri!*

* Source: www.uaic.ro
** Source: www.upt.ro
*** Source: www.umfcd.ro

The *representational* (or *referential*) function "refers to the relationship between the linguistic sign and the object of communication" (Ibid.: 56). Moreover, Nord claims that it "relies on previous knowledge shared between sender and receiver, which forms the basis for any new information that is given in the text" (Ibid.: 57). This function is significantly present in almost all types of academic texts, including ACDs and APDs, of which the texts samples below are just a few examples.

Text sample [E]

Acest curs îşi propune să iniţieze masteranzii în studiul realităţilor politice, economice şi sociale ale Vecinătăţii Estice a Uniunii Europene, al eficacităţii programului „Parteneriatul Estic" lansat de Uniunea Europeană în 2009, al crizelor, tensiunilor şi dilemelor specifice regiunii cuprinse între Uniunea Europeană şi Federaţia Rusă. (ACD of *European Governance*, source: www.ubbcluj.ro)

The linguistic terms in text sample [E] relate to the referents in the external world, namely the institution of the European Union (object), the Eastern countries (object: *Vecinăt[atea] Estic[ă], Parteneriatul Estic, Federaţia Rusă*), the relationships of the European Union with the Eastern countries (state of affairs: *realităţi politice, economice şi sociale*).This basic information, which is supposed to be common ground for the text producer and text receiver, is supplemented with new information connecting the objects referred to, such as the existence of a running project (*programul „Parteneriatul Estic" lansat în 2009*), and the nature of the current relationships (*crize, tensiuni, dileme*).

Text sample [F]

Universitatea „Vasile Alecsandri" din Bacău este o importantă componentă a sistemului de învăţământ din România, recunoscută pe plan naţional şi internaţional pentru calitatea procesului instructiv-educativ şi pentru activitatea de cercetare. Universitatea se află în partea centrală a Moldovei, în oraşul-reşedinţă al judeţului Bacău, oraş cu o populaţie de 200 000 locuitori. Municipiul Bacău face parte din generaţia oraşelor vechi ale României, prima atestare documentară datând din anul 1408, din timpul domniei lui Alexandru cel Bun. Oraşul este situat pe arterele de circulaţie europene şi naţionale care fac legătura cu Bucureştiul, cu nordul ţării, precum şi pe arterele care fac legătura între Moldova şi Transilvania. Universitatea s-a născut şi s-a dezvoltat în strânsă legătură cu tradiţiile culturale şi istorice ale regiunii. ('About us' section, source: www.ub.ro)

Text sample [F] is even more informative than text sample [E] due to the purpose it is intended for. The referents in the outside world to which the linguistic names *Universitatea din Bacău* and *Municipiul Bacău* relate, are the University (including its building, teaching staff, students, campus, facilities, educational programmes, etc.) and the City of Bacău (its people, residences, streets, parks, etc.). The text intends to bring to light novel information,

which is built on the information already shared between the text producer and the text receiver (the receivers of this text know what the term *Universitatea din Bacău* refers to). Thus, readers learn about the name of the university (*„Vasile Alecsandri”*), the location of the university (*în partea centrală a Moldovei [...]*), the city population (*200 000 locuitori*),the location of the city (*este situat pe arterele de circulaţie europene şi naţionale [...]*), the university attachment to the regional culture and history (*în strânsă legătură cu tradiţiile [...]*). The *referential* function is marked mainly by the use of denotative vocabulary and the 3rd person forms of the verbs (*este, se află, face parte, fac legătura, s-a născut, s-a dezvoltat*).

At the same time, text sample [F] indirectly bears an *expressive* function, in view of the fact that it “refers to the sender’s attitude towards the object of communication and includes the expression of feelings” (Ibid.). The text producer’s standpoint regarding the University (the object of communication) is revealed from the first sentence. The use of “connotative or evaluative vocabulary” (Ibid.:61) through adjectives (*importantă: strânsă; vechi* with the meaning of ‘important’, ‘precious’, ‘valuable’), adverbs (*recunoscută pe plan naţional şi internaţional*), and nouns (*calitatea* with positive connotation) mark the *expressive* function of the text.

The role of the *appellative* function is “to induce the receiver to respond in a particular way” (Ibid.:58), which is shared by most types of academic texts available on UWs due to universities’ efforts nowadays to attract and enrol the right students. According to Nord, the persuasive subfunction works along with the other three functions, as illustrated in *Table 2* with examples from text sample [G] below.

Text sample [G]

Pentru performanțe deosebite în studiile universitare, implicare în proiecte studențești sau situații speciale, poți obține din partea Universității o serie de burse. Ca student, poți obține cu ușurință o bursă în străinătate […].
O dată pe an, în vacanța de vară, ai posibilitatea să mergi într-o tabără studenţească, gratuit, la mare sau la munte, pe unul dintre miile de locuri oferite universităţilor din toată ţara. În apropierea vacanţelor, trebuie să urmăreşti cu atenţie afişarea repartizării locurilor la avizierul facultăţii tale şi online şi să faci o cerere pentru unul dintre ele, în cel mai scurt timp.[…]
Vrei să faci voluntariat? Contactează-ne: Departamentul Servicii pentru Studenți și Absolvenți (DSSA), Complex studențesc „Titu Maiorescu”, Căminul C5, parter, cam. 19, Str. Titu Maiorescu nr. 7-9, 700461, Iași.
La CIPO puteți solicita consiliere în carieră înainte de admitere […]
La finalizarea studiilor de licență, master sau doctorat și în anii terminali te invităm să devii membru al comunității alumni […]. (excerpts from *The Student Guide*, source: www.uaic.ro)

Table 2. **Functions of language**

Function	Linguistic marker	Example
appellative	2nd person pronoun (unexpressed in Romanian)	*poți obține, ai posibilitatea, puteți să urmărești, să mergi, să faci o cerere, să devii membru*
	imperative	*Contactează-ne*
	modal verbs	*poți, puteți, trebuie*
expressive	adverbs	*cu ușurință, cu atenție, în cel mai scurt timp*
phatic	invitation	*te invităm*
	direct form of address	*Vrei să faci voluntariat?*
referential	time when students may become alumni	*La finalizarea studiilor de licență, master sau doctorat*
	departmental contact details	*Departamentul Servicii pentru Studenți și Absolvenți (DSSA), Complex studențesc „Titu Maiorescu”, Căminul*

		C5, parter, cam. 19, Str. Titu Maiorescu nr. 7-9, 700461, Iași

Since Nord's approach to the identification of the communicative functions of language was thought as a "pretranslational source-text analysis" (Ibid.), it may also be used and referred to in further research studies where the translation of ACDs and APDs will be discussed.

5. Conclusions

By way of conclusion, this paper has examined the classification of genres and text types, which are significant to the development of the study of academic institutional language, beginning with Anna Trosborg's study and her attempt to solve the terminological debate on text, discourse, register, genre and text-type, continuing with Hatim and Mason's text typology based on contextual focus (argumentative, expository, instructional text type) whose features of each text type have been illustrated with examples from ACDs and APDs on Romanian UWs, moving on to Katharina Reiss' most recent text typology of focused texts (content-focused, form-focused, appeal-focused and audio-medial texts) and then to Christiane Nord's functional typology (exemplifying the phatic function, the referential function, the expressive function, and the appellative function). The discussion of these text typologies with respect to academic texts has demonstrated their applicability to ACDs and APDs, as well as on other types of texts belonging to the institutional academic language, given that these texts are multifunctional, sharing several communicative functions.

Last but not least, this paper has intended to raise awareness of the significance of these type of academic texts and the language used on UWs, which thus become a reflection of the institutions themselves and of the (type of) education they provide (Bernardini et al. 2016. RACCONTA).

BIBLIOGRAPHY

Beaugrande, R. De and Dressler, W.U. 1981. *Introduction to Text Linguistics*, New York: Longman.

Bernardini et al. 2016. RACCONTA project, Erasmus+ KA2: Cooperation for Innovation and the Exchange of Good Practices – Strategic Partnerships for Higher Education

Bhatia, Vijay K. 1993. *Analysing Genre. Language use in professional settings*. London/New York: Longman.

Biber, Douglas. 1989. A typology of English Texts. *Linguistics* 27: 3-43.

Bühler, Karl. 1933. "Die Axiomatik der Sprachwissenschaften". Berlin: Kant-Studien 38: 19-90.

Caiazzo, Luisa. 2011. "Hybridization in Institutional Language: Exploring we in the 'About us' Page of University Websites". *Genre(s) on the Move. Hybridization and Discourse Change in Specialized Communication*, eds. Srikant Sarangi, Vanda Polese, Giuditta Caliendo, Napoli, Edizioni Scientifiche Italiane, pp. 243-260.

Crystal, David. 2008. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6th ed., Blackwell Publishing.

Gesuato, Sara. 2011. "Course descriptions: Communicative practices of an institutional genre". *Genre(s) on the Move. Hybridization and Discourse Change in Specialized Communication*, ed. Srikant Sarangi, Vanda Polese, Giuditta Caliendo, Napoli, Edizioni Scientifiche Italiane, pp. 221-241.

Hatim, Basil & Ian Mason. 1990. *Discourse and the Translator*, London/New York: Longman.
Hatim, Basil. 2009. "Translating Text in Context". *The Routledge Companion to Translation Studies*, ed. Jeremy Munday, Oxford and New York: Routledge, pp. 36-53.
Halliday, M.A.K., McIntosh, A. and Strevens, P. 1964. The Linguistic Sciences and Language Teaching. London: Longman.
Halliday, M. A. K. 1971. "Linguistic function and literary style: An inquiry into the language of William Golding's The Inheritors." *Literary style: A symposium,* ed. by S. Chatman. London and New York: Oxford University Press.
Medina, Beatriz López. 2002/2003. "The role of text linguistics in the foreign language class". *Encuentro Revista de investigación e innovación en la clase de idiomas*, pp. 148-156.
Neubert, Albrecht & Gregory M. Shreve. 1992. *Translation as Text*, Kent, Ohio: University of Kent Ohio Press.
Nielsen, Martin. 1997. "Review article on Vijay K. Bhatia: Analysing Genre: Language Use in Professional Settings (1993). Genre Analysis – Step by Step", *Hermes, Journal of Linguistics no. 19*, pp. 207-213.
Nord, Christiane. 2007. "What's the purpose? Identifying communicative functions in pre-translational text analysis". *Lexical Complexity: Theoretical Assessment and Translational Perspectives*, ed. Bertuccelli Papi, M., Cappelli, G., Masi, S. Pisa: Pisa University Press, pp. 53-64.
Reiss, Katharina. 1976. *Texttyp und Übersetzungsmethode: Der operative Text*, Kronberg: Scriptor.
Reiss, Katharina. 2000. *Translation Criticism – the Potentials and Limitations: Categories and Criteria for Translation Quality Assessment*, trad. by Erroll F. Rhodes, St. Jerome Publishing Manchester, UK.
Sager, Juan C. 1997. "Text Types and Translation". *Text Typology and Translation*, ed. Anna Trosborg, John Benjamins, pp. 25-40.
Swales, John M. 1990. *Genre Analysis. English in academic and research settings*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
Trosborg, Anna. 1997. "Text Typology: Register, Genre and Text Type". Text Typology and Translation, ed. Anna Trosborg, John Benjamins, pp. 3-23.
Werlich, E. 1976. *A Text Grammar of English*. Heidelberg: Quelle & Meyer.

Webography
[1] https://www.thoughtco.com/text-language-studies-1692537 (01.05.2018)

FAIRY TALE PATTERNS IN THE POETRY OF CEZAR BALTAG

Ana-Maria Baciu
PhD. student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract:In Civilization and its Discontents (1930), Freud argues that civilization was necessarily and tragically built on the suppression and sublimation of instinct. Cezar Baltag's world is one of conflicts he does not come to terms with, for which the poet finds no answers in a world of limits and limitations, hence his need to escape in his wandering for answers, in his quest for identity, into another one without limits, finality, closure. A deconstruction of the world, of reality, into fairy tales and into poems. He used fairy tales to project another world, one of psychological depth,without borders,a locus for his deep meanings to take roots, a world set free of constraints,of limits and limitations. The fertile ground of fairy tales was wisely used by Baltag in his poetry, with conscious intent, he entitled or subtitled some of his poems -pattern de basm/fairy tale pattern- taking his readers into a realm of multiple meanings.

Keywords: poetry, culture, fairy tales, myths, identity, collective imaginary

Cezar Baltag creates a lyric universe in which the mystical bonds between the material and the spiritual worlds need to be retied. The poet considers that it is necessary to follow his ancestors, to return to the roots, to folklore in order to re-create the broken bonds. The approach is rather intellectual combining ancient spells, formulas taken from children`s folklore, characters taken from the Greek mythology, characters from the Judeo-Christian mythology. The solution sought is one formula of re-charming the world in order to keep the mystery of existence alive. There seem to be more ways to re-create the broken bond between heaven and earth: mythology, folklore, sensuality, spells, religion, poetry, etc.

Baltag's reliance on fairy tales is clearly seen in his volumes *Odihnă în ţipăt*, *Madona din dud*, *Unicorn în oglindă*, *Dialog la mal,* as it becomes a major theme throughout his entire work, a means of internal liberation in a process of self-recognition. Depicting the rural and its realm, fairy tales become cultural documents he takes into account in his poetry. With the help of fairy tales he projected another world in his poems, one of psychological depth, the only one in which he could set himself free of all constraints, including political ones.

In an interview dating back to 1971, Cezar Baltag confessed: "M-am apropiat de folclor şi pentru faptul că, în mod paradoxal, aprofundarea lui contrazice părerea comuna despre simplitate." ("Another reason for which I turned to folklore is that, paradoxically, its in-depth study contradicts the common belief about simplicity.") He turns to folklore, investigating thus in the collective subconscious, using what he calls "pattern de basm" (fairy-tale pattern), creating his own fairy tales. With "pattern de basm" as a title or subtitle for some of his poems collected in the volume *Unicorn în oglinda*, he indicates from the very beginning the way the poem should be approached, as a fairy tale - which is a specific way for our people, and not only, to understand the world, its essence. Lost in the reflections of the mirror and of poetry, the poet looks for identity, for his true, inner self caught in a conflicting world, aware of its faults and also of the passage of time. He becomes a stranger in the outer world where he finds no answers to his questions, thus, he moves his quest inwards.

Rooted in fairy tales, some of his poems are a way of re-charming the world, of finding its essence; such a poem is *Fata din dafin (The Girl in the Bay Tree)* included in the collection *Unicorn în oglină (Unicorn in the Looking Glass):*

Fata din dafin	*The Girl in the Bay Tree*
”Ea trece ca o corabie	*She sails like a ship*
cu catargele evaporate	*with no masts*
naufragiază pe o mare de camfor	*she sails on a a sea of camphor*
de unde	*from where*
nu se mai poate	*she can no longer*
întoarce	*return*
Nervii ei sunt raze, inima ei	*Her veins are sunrays, her heart*
e un nod de lemn	*a crux of wood*
împrejurul ei e o secetă	*around her is dryness*
înăuntrul ei o fântână.	*within her a well.*
În fântână doarme un şarpe.	*The well is nesting a snake.*
Din fruntea şarpelui curge o stea.	*The snake has a star on its head.*
Ea aude cântând cocoşii	*She hears the song of roosters*
departe	*far away*
în scoarţa copacilor	*in the trees*
Auzul ei e o iederă	*Her hearing an ivy*
genele ei foşnesc	*her lashes a rustling*
ea aprinde o gură de frunze	*her mouth just leafs*
vorbele ei sunt vrăbii:	*her words are sparrows:*
Deschide-te, Dafine, deschide-te,	
Dafine, deschide-te,	*Open-up, Bay tree, open-up Bay tree, open-up,*
Dafine	*Baytree*
Dar Dafinul nu o mai aude	

Bay tree hears her no more

Şi ea trece ca o corabie
cu pânzele evaporate
naufragiază pe o mare de camfor
de unde
nu se mai poate
întoarce" (Baltag 1975: 35)

She sails like a ship
with no masts
she sails on a a sea of camphor
from where
she can no longer
return (my translation)

The girl from the bay tree, a fairy tale character, by coming out from the bay tree and descending into the real world looses her way back to her magic world. The impossibility of return shows the rupture between the two worlds. The symbols associated with her have sacred meanings : *the ship* (corabia) – Noah's arch, a symbol of salvation, *the rays* (razele) – light as a sign of knowledge, *the wood* (lemnul) – stands for warmth, life, *the well* (fântâna) - is a representation of wisdom, *the snake* (şarpele) – a dual symbol, able to reveal wisdom, *the roosters* (cocoşii) – stand for the passage of time, the coming of morning, warning the girl it is time for her to return to her magic world.

Another poem entitled *In illo tempore,* inthe same collection of poems, is subtitled *pattern de basm (fairy-tale pattern):*

In Illo Tempore
„Unde
timpul şi numele

Într-o zi
cît alţii într-un an
Şi dacă văzu că nu are încotro:

–Mă duc eu, tată
Şi plesni de trei ori din palme

In Illo Tempore
Where
the time and the name

One day
as others in a year
And seeing no other way:

- I will go, father
And clapped three times

şi se prefăcu…	*and turned into…*
- Să mă scoţi la lumea albă…	*- Take me out into the Sun…*
ca vîntul ca gîndul	*like the wind like a thought*
– Ia te uită înapoi, frate	*- Look behind, my brother*
şi spune-mi ce vezi…	*tell me what you see…*
- Doamne, dar greu somn	*- God, deep sleep*
am mai	*did I*
dormit	*sleep*
cu totul şi cu totul de aur	*where everything was gold*
Iar eu am încălecat pe o şa	*And so my story ends*
şi v-am spus" (Baltag 1975: 113)	*as told* (my translation)

This poem is a fairy tale itself. The title sets the action *in illo tempore*, where everything is possible, where, without *time and name,* evrything is reduced to its essence, to true knowledge. It keeps with the fairy tale frame, beginning *in illo tempore* and ending with the fairy tale formula *"Iar eu am încălecat pe o şa/ şi v-am spus //"* leaving the reader to reflect upon its content and share its meanings.

Another re-working of the fairy tale is the poem *La Pod (At the Bridge):*

La pod	*At the Bridge*
„Tată	*Father*
de atâtea ori visat	*so many times dreamt*
de atâtea ori uitat	*so many times forgotten*
iar te depărtezi	*you go away*

iar te apropii	*you come again*
Ai trecut de mine	*You passed by me*
rămâi în urmă	*you stay behind*
îţi schimbi înfăţişarea	*you change your looks*
o iei pe un drum ascuns	*you go around another way*
şi iar	*then again*
îmi ieşi înainte la pod	*come before me at the bridge*
mereu îmi ieşi înainte	*always before me*
ca să mă sperii	*to scare me*
şi să pot trece	*so to pass*
de pragul în flăcări	*the treshold in flames*
al basmului"	*of the tales* (my translation)

We have here the image of the father as the one who helps the son in his struggle of becoming. Metamorphosis and the fluidity of time and space help the hero on his way. The brige is not only one as it appears in *Harap Alb* (*The White Moor*), but different stages on the way towards true knowledge. The passage into the world of fairy tales is represented by fire, a symbol of change, of renewal.

His collection of poems entitled *Unicorn în oglindă/Unicorn in the Looking Glass* is magic. Its vision, metaphors, music, all refer to metaphysics, selfreflexivity and the process of becoming. The self, identity, become relative concepts reflected in a multitude of mirrors. A dissolving of the subject seen as centre of the world and a progression towards a relative self that knows it is a relative self, a proliferation of roles.

Trapped in a deceitful reality, which offers no answers, no meanings, the poet engages in a different search, an inner one.

His poem *De la capăt (From the Beginning)* included also in *Dialog la mal* (Dialogue on the Bank) is an *ars poetica*:

De la capăt	*From the Beginning*
"Ştia că are chip şi nu-l mai găsea	*He knew he has a face and he couldn't find it*
şi nu-şi mai găsea nici mâinile	*and he couldn't fiind his hands either*
cu care să-l caute	*to look for his face*
Ştia că are ochi	*He knew he had eyes*
Şi nu-i mai găsea	*And he couldn't find them*
şi nu-şi mai găsea nici pleoapele	*he couldn't fiind his eyelids either*
care să-l apere	*to protect him*
Ştia că are un drum	*He knew about his way*
şi nu-l mai găsea	*and he couldn't find it*
şi nu-şi mai găsea nici tălpile	*he couldn't find his soles either*
cu care să-l caute	*to look for it*
Atunci şi-a auzit inima	*Then he heard his heart*
înăuntrul unei fântâni	*within a well*
şi-a coborât înăuntrul ei	*and went down in*
şi şi-a recâştigat calul şi spada	*regained his horse and sword*
Ca fulgerul	*A lightening pouring*
într-un ulcior celest	*from a divine pot*
Ca bobul de grâu care se trezeşte în pământ	*A grain that germinates the earth*
şi îşi reaminteşte dintr-o dată	*and suddenly remembers*
de la capăt	*from the beginning*
toată povestea"	*the entire story* (my translation)

This poem is a Deleuzian becoming animal, that is, a body of matter and energy, where there are no specialized tissues for separate organs – in other words, a formless mass prior to symbolization. Prince Charming, the archetypal hero, is seeking for his face (recognizable form) and for his organs (eyes, hands, soles) which are being formed as a sort of materialization of his desire. He wishes them into being, he imagines them into being. His becoming mimics Creation (*A lightening pouring/from a divine pot).* The supreme form of existence is the narrative of one's own life, the territorialization of material reality into a book.

By deconstructing reality, his poems become a locus for the spiritual search of meanings, of identity, he builds his own imaginary world to resolve his conflicts and answer his questions. He uses his poetry to interpret and elucidate existence, his poems become a verbal organizing corresponding to a spiritual content: *"Cuvântul este principiul verbal suprem ce susţine 'toate lumile'"* (Baltag 1996:7) ("The word is the ultimate verbal element at the basis of 'all possible worlds'") argued Cezar Baltag in *Paradoxul semnelor* , connecting it to the Bible and its *„La început a fost Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Cuvântul era Dumnezeu."* (At the beginning there was the Word and the Word belonged to God and the Word was God.") his search for words is also a a search for God, for identity and since God resides inside us, his search is an inner one, into the depths of his being, away from the external world of representation as stated in his poem *Ocultare* from the volume *Chemarea numelui:*

"Pur? Aventura ia sfârşit
o dată
cu puritatea.
Îngerul n-aşteaptă.
De nu l-ai înfruntat la prima treaptă
urci şi tot urci o scară de nămol
şi nu mai întâlneşti nici un simbol

Să fie-o uşă, poate, în ne-gând
un prag mai aspru
un zăvor mai sfânt
şi dincolo de pragul ei curat
să fie chipul tău adevărat?

Cuvintele s-ar stinge dacă-n rugă
n-ar fi atrase de un punct de fugă,
acolo în adânc
tăcerea arde
şi Dumnezeu în toate se împarte
şi ca-n oglindă
dincolo de lume
El brusc îşi stinge ultimul lui Nume
Orbim
şi facem calea înapoi
şi nu mai ştim că l-am ascuns în noi

Pure? The adventure is over
once
with purity.
The Angel waits no more.
If not confronted at the start
you climb and climb a a stair of mud
no symbol in your way

A door,
maybe, not in the thought
a stronger hold
a holier bolt
and beyond its treshold
might your true face be hold?

The words would dissappear
if they were not connected in a prayer
deep there
the silence burning
and God is everywhere
and like in mirror
beyond the world
He suddenly silences his Name
We see no more
and back we go
forgetting we have Him in us hidden

În jarul	*In burning*
şi cenuşa din cuvinte	*truthful words*
mă-îngroapă, Doamne, să te pot aprind	*you lost me, God, so I can speak of you*
(Baltag 1995:20)	(my translation)

The poet himself is a creator of worlds through words, and the poem a use of words for deeper meanings. In his process of creation he uses not only words but also their music, as seen in his volume *Madona din dud,* so muchimbued with folklore, when words where sung, becoming more than just words. We can well place this volume next to Ion Barbu's *Isarlâc*, Tudor Arghezi's *Flori de mucegai* or Anton Pann's writings.

With his appeal to folklore, fairy tales, games, rhymes, musicality, the poet tries to set the balance right, to compensate for the tension created by conflicts, game-like, inviting us not to take anything for granted, but to question it, for there is always more, a plurality of meanings.

His poetry poses no finality, but a wandering for answers, a quest for true identity, no closure at all, but a continuous becoming. He has a postmodern approach of re-use and collage, of recycling elements of tradition in his poetry.

As we have seen, Cezar Baltag used fairy tales and folklore to enrich and give a distinctive flavour to his writings. Much used and abused, fairy tales remain a rich soil to be exploited.

BIBLIOGRAPHY

Baltag, Cezar, *Unicorn în oglindă,* Editura Eminescu, Bucureşti, 1975.
Baltag, Cezar, *Chemarea numelui*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1995.
Baltag, Cezar, *Paradoxul semnelor*, Editura Eminescu, Bucureşti,1996.
Baudrillard, Jean, Marc Guillaume, *Figuri ale alterităţii,* Editura Paralele 45, Bucuresti, 2002.
Bettelheim, Brono, *The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales*, Vintage Publishing, 2010.
Boottigheimer, Ruth, *Fairy Tales: a New History*, Sunny Press, 2010.
Butnaru, Leo, *Între rigoare şi fervoare: poezia lui Cezar Baltag* în revista "Viaţa Românească", Anul C I (101), nr.3, Revistă editată de Uniunea Scriitorilor şi Redacţia Publicaţiilor pentru Străinătate, Bucureşti, martie, 2006.
Cioculescu, Şerban, *Poeţi români*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1982.
Cistelecan, Al., *Top Ten(recenzii rapide)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000.
Gomme, George Laurence, *Folklore as an Historic Science*, Methuen and Co., London.
Iorgulescu, Mircea, *Scriitori tineri contemporani*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1978.

Kearney, Richard, *The Wake of Imagination*, University of Minnesota Press, Minneapolis,
Pop, Ion, *Poezia unei generaţii*, Editura Dacia, Cluj, 1973.
Purcaru, Ilie, *Poezie şi politică*, Editura Albatros, Bucureşti.
Ricoeur, Paul, *Metafora vie,* Editura Univers, Traducere şi cuvânt înainte de Irina Mavrodin, Editura Univers, Bucureşti, 1984.
Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, Editura Cartea românească, Bucureşti, 1986.

Tatomirescu, Pachia, Ion, *Generaţia resurecţiei poetice (1965-1970)*, Editura Augusta, Timişoara, 2005.
Tupan, Maria-Ana, *Modernismul şi psihologia. Încercare de epistemologie literară,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 2009.
Tupan, Maria-Ana, *Discursul postmodern*, Editura Cartea Românească, 2002.
Tupan, Maria-Ana. Cilea, Marin, *Teoria şi practica literaturii la început de mileniu,* Editura Contemporanul, 2010.
Vrabie, Gheorghe, *Din estetica poeziei populare române*, Editura Albatros, Bucureşti, 1990.

Issue no. 14
2018
JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES

THE DEVELOPMENT OF CULTURAL SKILLS IN ROMANIAN AS A FOREIGN LANGUAGE COURSE

Adelina Patricia Băilă
PhD. Student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: The process by which foreign students learn the Romanian language is not made up of just assimilating certain grammatical and lexical structures. Taking into account the purpose for which they choose to learn Romanian - they want to study in Romania, to work or even to settle here with their family - it is important to realize that for them the process of learning the language goes hand in hand with the process of assimilating Romanian civilization and culture. Without these two ingredients, their integration into Romanian society is not possible. As we all have come to know, language is the key which unlocks the culture and civilization of a people or nation but simply knowing the language is not enough. Intricate knowledge is required about the way in which people think, express, live, and are a part of the nation's microcosmos. Considering that learning and teaching Romanian as a foreign language is an authentic intercultural dialogue and experience, when we communicate, as part of a lesson, we constantly strive to come up with methods of inserting the notions of culture and civilization into language classes, taking into account certain particular aspects such as: a) the learners come from the same country and speak the same native language, b) the students come from different countries and speak different native languages, c) during the learning process of the Romanian language students live in Romania, d) during the learning of the Romanian language, the students do not live in Romania) e) in addition to the Romanian language course, the students also participate in a course of Romanian culture and civilization, f) the students participate only in a Romanian language course, not in a course of Romanian culture and civilization. In other words, we believe that the development of intercultural abilities takes place concurrently with the emergence of other skills - comprehension, writing, speaking - by equally diverse methods, and its importance should not be ignored.

Keywords: intercultural abilities, intercultural dialogue, integration, language-culture-civilization relationship, teaching activities

0. Argument

Articolul de faţă are ca motivaţie încercarea de a răspunde nevoii studenţilor străini de a se integra în societatea noastră, ajutându-i să depăşească şocul cultural şi să se adapteze la cultura şi civilizaţia românească sau chiar la cea locală. Obiectivul nostru este acela de a scoate în evidenţă importanţa formării competenţei interculturale la studenţii străini concomitent cu formarea celorlalte competenţe. Cu alte cuvinte, considerăm că competenţa culturală este la fel de importantă ca celelalte competenţe, chiar dacă sau mai ales pentru că testarea acesteia se face în afara sălii de curs, în mediul social.

Suntem de părere că, în cadrul cursului de Româna ca limbă străină[1], interdependenţa limbă-cultură-civilizaţie este un fapt firesc şi evident. Desigur, învăţarea limbii române este primul pas pe care studenţii îl fac în procesul de integrare, dar profesorul de RLS trebuie să fie conştient de faptul că, în parcurgerea acestui proces deseori anevoios, cursanţii au nevoie şi de informaţii legate de cultura şi civilizaţia românească şi, mai cu seamă, de cunoaşterea unor elemente ce ţin de viaţa de zi cu zi din spaţiul românesc şi din cel local.

În acelaşi timp, trebuie să ţinem cont de civilizaţia şi de cultura din care provin studenţii noştri, înţelegând nevoia lor de a le menţine pe acestea vii chiar şi în ţara-gazdă. Acesta este contextul în care profesorul de RLS are responsabilitatea, dar şi privilegiul de a înlesni un autentic

[1] În continuare, RLS.

dialog intercultural, prin care cursanţii se pot familiariza cu noul *acasă* şi pot împărtăşi aspectele importante din cultura lor, care definesc modul lor de a trăi şi de a gândi, simţindu-se astfel înţeleşi, acceptaţi şi, cu siguranţă, mai puţin singuri (mai ales la începutul şederii lor în România).

Având în vedere cele de mai sus, propunem şi câteva activităţi didactice prin care studenţii pot exersa conţinuturi diverse (de ordin gramatical şi lexical), formându-şi competenţa interculturală împreună cu alte competenţe (de scriere, de vorbire, de comprehensiune).

1. Competenţa interculturală

Definită „extrem de simplist", *interculturalitatea* reprezintă „întâlnirea dintre două sau mai multe culturi diferite"[2]. Într-o lume în care dispariţia graniţelor de orice soi – etnice, religioase, sociale, lingvistice – este tot mai promovată, în care toleranţa pare că ia, din ce în ce mai mult, locul prejudecăţilor, educaţia interculturală nu poate fi ignorată. Aceasta „reprezintă o nouă dimensiune a educaţiei contemporane, într-o societate în care se micşorează distanţa dintre cuvintele Eu şi Celălalt. Necesitatea de a trăi şi de a lucra împreună, de a ne cunoaşte mai profund, de a ne înţelege în situaţii dificile şi de a ne respecta reciproc a devenit imperativ într-o lume globală."[3]

Dacă de această educaţie interculturală beneficiază elevii români care studiază în România, de ea nu pot fi lipsiţi străinii care vin să studieze, să lucreze sau chiar să se stabilească aici. Desigur, atunci când vine vorba de persoane străine ne gândim că primul pas către integrarea în ţara-gazdă este acela de a învăţa limba, căci „limba este calea de acces cea mai sigură spre individualitatea unui popor"[4]. Totuşi, studenţii noştri au nevoie şi de dezvoltarea unei competenţe interculturale, pe lângă cele lingvistice, pentru ca procesul de integrare a lor în societatea noastră să se poată realiza.

În *Cadrul european comun de referinţă pentru limbi străine* se vorbeşte, pe lângă competenţele lingvistice, despre „aptitudinile şi deprinderile interculturale" pe care cursanţii trebuie să şi le dezvolte: „capacitatea de a stabili o legătură între cultura de origine şi cultura străină; sensibilizarea faţă de noţiunea de cultură şi capacitatea de a recunoaşte şi de a utiliza diverse strategii pentru a stabili relaţii cu oameni aparţinând unei alte culturi; capacitatea de a juca rolul de intermediar cultural între cultura sa şi cultura străină şi de a gestiona eficient situaţiile de neînţelegeri şi de conflicte culturale; capacitatea de a depăşi relaţiile superficiale stereotipice.[5]

Contribuirea la formarea competenţei culturale a studenţilor străini se realizează atunci când, în calitate de profesori, suntem conştienţi de relaţia de interdependenţă dintre limbă, cultură şi civilizaţie şi de faptul că aceasta nu poate fi ignorată în cursul de RLS. De aceea, redăm în continuare câteva răspunsuri date de studenţii noştri la întrebarea *Inserarea unor informaţii despre civilizaţia românească în cursul de limbă ţi se pare pertinentă? De ce?*: „...mi se pare pertinentă pentru că eu am ştiut nimic şi noi suntem în Cluj pentru un an şi este important să cunoaştem mai bine cultura." (Franţa), „Da, pentru că limba şi cultura sunt întotdeauna legaţi. Studenţii încep să au o legătură (mai) emoţională cu limba." (Germania), „Mi se pare foarte pertinentă. Limba identifică un popor, dar un popor nu este numai ceea ce vorbeşte, dar şi ceea ce trăieşte şi cum trăieşte." (Italia), „Mi se pare pertinentă şi interesantă inserarea informaţii despre civilizaţia românească pentru că, în opinia mea, limba şi cultura au legătură tare." (Italia)

„Toleranţa faţă de aspectele mai puţin cunoscute şi căutarea celor complementare trebuie să devină atitudini esenţiale, care să stea la baza noului curriculum al sec. al XXI-lea."[6]

2. Formarea competenţei interculturale în cursul de RLS

2.1. Dialogul intercultural

Credem că cea mai bună metodă prin care profesorul de RLS poate contribui la formarea competenţei interculturale a studenţilor săi este realizarea unor activităţi didactice care să conducă la dialoguri interculturale între cursanţi, bazate pe curiozitate, respect, acceptare, onestitate. Prin

[2] Platon 2012, p. 274.
[3] Mornealo 2016, p. 202.
[4] Platon 2008, p. 52.
[5] https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/cefr_moldave.pdf.
[6] Găluşcă 2016, p. 47.

dialog îi putem îndruma pe cursanţi spre cunoaştere şi spre autocunoaştere, acestea aducând înţelegere şi comuniune. „Promovarea dialogului intercultural […] presupune reducerea inegalităţilor de natură etnică, socială, religioasă sau de altă natură şi posibilitatea manifestării elementelor specifice fiecărei culturi.”[7]

Din punctul nostru de vedere, atunci când iniţiază un dialog intercultural, profesorul trebuie să ţină cont de câteva aspecte.

1) Să cunoască diferenţa dintre termenii *cultură* şi *civilizaţie*. „Prin *civilizaţie* se înţelege ansamblul trăsăturilor proprii ale unei ţări: felul de a trăi, de a reacţiona, de a gândi, mentalitatea sa reflectată în istoria sa, în instituţiile sale, instituţii de ordin social, politic, ideologic, juridic, administrativ, tehnic etc. La acestea, ca manifestări ale civilizaţiei unui popor, se mai adaugă atitudinile, habitudinile, comportamentele acestuia în familie, în mediul profesional, la biserică, pe stradă etc.[8] Cultura cuprinde domenii precum ştiinţa, arta, filosofia, mitologia, „care ilustrează, în cel mai înalt grad, un mod particular de *a gândi*, fixează o *viziune* specifică a lumii şi o *atitudine* faţă de univers”.[9] Apoi, să fie conştient de faptul că *şocul cultural* pe care străinii îl resimt atunci când ajung în ţara-gazdă este provocat, de fapt, de elemente ce ţin de civilizaţie, şi într-o mult mai mică măsură de elemente lingvistice sau culturale. Cu alte cuvinte, studenţii au nevoie să cunoască norme, bune maniere, comportamente specifice în diverse contexte, deci lucruri care oglindesc viaţa de zi cu zi a comunităţii, iar abia apoi sunt interesaţi de marile personalităţi ale culturii noastre, de domeniile artistice, de sărbători şi tradiţii etc.

2) Studenţii nu trebuie să fie receptori pasivi, iar cultura şi civilizaţia lor nu trebuie şi nu poate fi anulată. Profesorul trebuie să le acorde oportunitatea de a vorbi despre aspectele importante din ţara lor, iar astfel ei se vor simţi acceptaţi, înţeleşi, egali. Să nu uităm că „dialogul intercultural vizează, pe de-o parte, menţinerea identităţii prin conştientizarea propriei limbi şi culturi materne, pe de altă parte, formarea şi dezvoltarea de noi competenţe capabile să ajute la comunicarea dintre culturi”[10].

3) Profesorul trebuie să cunoască cultura şi civilizaţia din care fac parte studenţii pentru a evita situaţiile inconfortabile sau disputele. În acelaşi timp, este necesar să îi determine pe cursanţi să înţeleagă că „diversitatea etnică, religioasă, culturală nu trebuie să fie «sursa» generatoare de discriminări, segregări, conflicte etc., ci trebuie valorificată şi percepută ca oportunitate de dezvoltare, de schimbare, de îmbogăţire personală, de către fiecare dintre actanţii educaţionali”[11].

4) Atunci când prezintă aspecte legate de societatea românească, profesorul trebuie să evite cele două extreme binecunoscute: aceea de a lăuda excesiv cultura noastră şi aceea de a o denigra, de a o plasa în inferioritate faţă de cea a altor ţări, şi să găsească un echilibru între acestea, optând pentru onestitate. „Responsabilitatea de a ghida străinul în eliberarea de reducţionismul stereotipurilor culturale le revine, în mare măsură, celor însărcinaţi cu predarea limbii române, iar lecţia de limbă română pentru străini este locul în care străinul este ajutat să-şi formeze o *mitologie personală* asupra României.”[12]

2.2. Activităţi didactice

În momentul în care dorim să realizăm o activitate didactică având ca scop formarea competenţei interculturale, trebuie să ţinem cont de câteva aspecte/contexte:

a) cursanţii provin din aceeaşi ţară şi vorbesc aceeaşi limbă nativă;
b) cursanţii provin din ţări diferite şi vorbesc limbi native diferite;
c) în timpul învăţării limbii române cursanţii locuiesc în România;
d) în timpul învăţării limbii române cursanţii nu locuiesc în România;
e) pe lângă cursul de limbă română, studenţii participă şi la un curs de cultură şi civilizaţie românească;

[7] Russu 2016, p. 95.
[8] Branişte 2008, p. 71.
[9] *Ibidem.*
[10] Andreica, Coiug 2014, p. 336.
[11] Mornealo 2016, p. 204.
[12] Platon 2008, p. 52.

f) studenţii participă doar la un curs de limbă română, nu şi la un curs de cultură şi civilizaţie românească;
g) nivelul de limbă (A1, A2, B1, B2, C1, C2) pe care-l deţin studenţii.

Dată fiind tema articolului, activităţile pe care le vom prezenta mai jos au ca obiectiv formarea competenţei interculturale a studenţilor străini. Însă, aşa cum vom putea observa, acestea sunt concepute ca să poată fi folosite în cadrul cursului de RLS, atingând şi alte obiective precum:

a) exersarea unor structuri gramaticale (prezent, perfect compus, conjunctiv, comparaţie, superlativ, adjectiv, dativ, acuzativ ş.a.) şi actualizarea unor conţinuturi lexicale (în funcţie de tematica activităţii);
b) dezvoltarea altor competenţe precum scrierea, vorbirea, comprehensiunea textelor orale sau scrise;
c) cunoaşterea, de către profesor, a studenţilor ca grup, dar şi ca individualităţi, pentru a putea veni în întâmpinarea nevoilor lor, dar şi cunoaşterea cursanţilor între ei.

1) *Prezentări orale*. Studenţii prezintă diverse aspecte ce ţin de civilizaţia şi de cultura din care provin, putând face chiar o comparaţie între ţara lor şi România, folosind materiale audio, video, hand-outuri. La final, colegii pot pune întrebări, creându-se astfel un context favorabil pentru dialog (un dialog neimpus, natural). Câteva subiecte posibile ar fi:

a) sărbători religioase sau naţionale din ţara lor, tradiţii, obiceiuri, mâncăruri tradiţionale, haine tradiţionale, dansuri, ritualuri;
b) obiective turistice, locuri mai puţin cunoscute sau preferate de către cursantul care prezintă;
c) aspecte importante pentru locuitorii unei ţări/regiuni legate de bunele maniere, de felul în care trebuie să se comporte în diverse situaţii (cum se salută, cum se comportă când sunt musafiri sau gazde, obiceiuri la masă ş.a.), cu alte cuvinte, ce ar trebui să ştie un turist sau o persoană care decide să locuiască în ţara lor.

2)*Ştiu/Vreau să ştiu*. Studenţii completează unul dintre tabele şi, împreună cu profesorul, găsesc răspunsuri la întrebările pe care le-au notat în ultima coloană.

Ce ştii despre România şi despre români?	**Ce vrei să afli despre România şi despre români?**

Tabel 1.

Ce ai ştiut despre România şi despre români înainte de a veni aici?	**Ce ai aflat despre România şi despre români de când locuieşti aici?**	**Ce vrei să afli despre România şi despre români?**

Tabel 2.

3)*Ţara mea vs România*. Studenţii completează enunţurile de mai jos şi discută între ei, compară răspunsurile, activitatea putând fi realizată şi în grupe.

Ţara mea ☺
- este situată...
- are ca forme de relief...
- avem animale ca...
- turiştii pot vizita....
- mâncarea tradiţională este...
- hainele tradiţionale sunt...
- sărbătorile/tradiţiile importante sunt...
- cel mai popular sport este...
- cea mai populară profesie este...
- cel mai cunoscut artist este...
- cred că oamenii din ţara mea sunt...
- îmi place în ţara mea faptul că...

România ☺
- este situată...
- are ca forme de relief...
- avem animale ca...
- turiştii pot vizita....
- mâncarea tradiţională este...
- hainele tradiţionale sunt...
- sărbătorile/tradiţiile importante sunt...
- cel mai popular sport este...
- cea mai populară profesie este...
- cel mai cunoscut artist este...

- cred că oamenii din România sunt...
- îmi place în România faptul că...

4) *Să ne cunoaştem mai bine!*Studenţii completează figurile de mai jos răspunzând la întrebări. Apoi discută între ei şi găsesc fie colegi care au dat raspunsuri asemănătoare (de exemplu, doi studenţi care au scris amândoi că ştiu să cânte la pian), fie colegi la care le pot oferi soluţii (de exemplu, un cursant care a scris că nu ştie să cânte la pian, dar ar vrea să înveţe, va căuta un coleg care ştie să cânte la pian.)

Ce ştiu şi îmi place să fac?

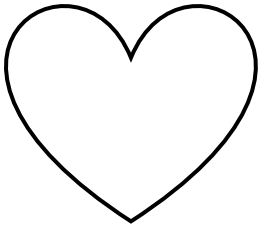

Ce visez să fac?

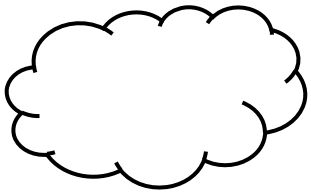

Ce nu ştiu să fac şi vreu să învăţ?

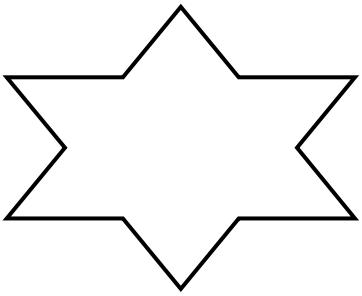

Ce nu îmi place să fac şi uneori trebuie să fac?

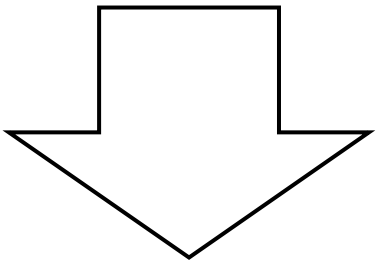

Observaţie. Întrebările pe care le-am formulat aici nu pot fi folosite pentru formarea competenţei interculturale, ci pentru o mai bună cunoaştere a studenţilor noştri – a fiecărui student în parte, dar şi a grupului ca unitate. Totodată, prin dialogul care urmează după completarea figurilor, studenţii ajung să se cunoască între ei şi să descopere pasiuni comune. Am apelat la aceste întrebări tocmai pentru a arăta, măcar printr-un exemplu, că activităţile prezentate pot fi realizate în atingerea mai multor obiective didactice, nu doar pentru formarea competenţei interculturale. Evident, pentru dezvoltarea acesteia vor fi formulate alte întrebări (Ce îţi place să faci în oraşul în care locuieşti acum?, Ce visezi să faci aici, ce oportunităţi ai în România?, Ce nu ştii şi vrei să afli despre România/acest oraş?, Ce nu îţi place aici?, Ce crezi că te-ar ajuta să te adaptezi mai uşor la civilizaţia din România?).

5) *Ceasul.*[1] Studenţii primesc un desen ca cel de mai jos. Fiecare stabileşte ora la care se întâlneşte cu unul dintre colegi. Apoi, profesorul anunţă ora şi subiectul de discuţie, urmând ca, de exemplu, din trei în trei minute, să schimbe ora şi subiectul. (Este preferabil ca profesorul să aibă un clopoţel, un instrument muzical prin care să anunţe sfârşitul timpului alocat unui subiect de discuţie, după care să explice noul subiect.)

[1] Activitatea este realizată şi adaptată după modelul unei activităţi prezentate în Cărbunaru, Dragomir 2016.

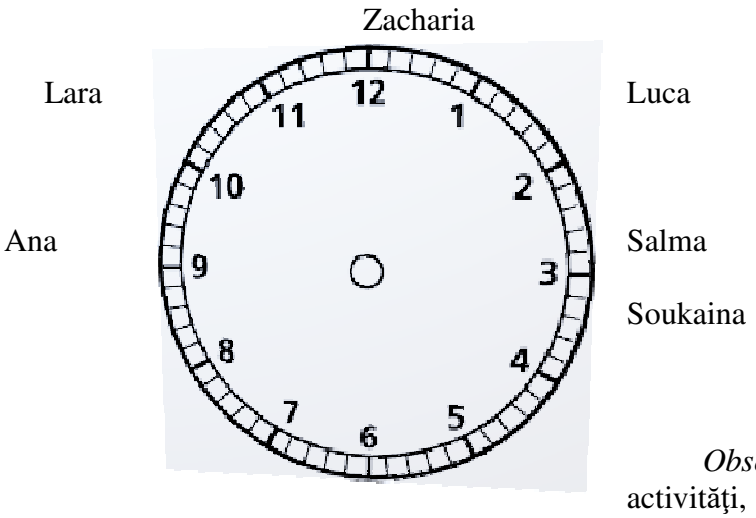

Observaţie. În realizarea acestei activităţi, profesorul trebuie să acorde o atenţie sporită subiectelor de discuţie. Acestea nu trebuie să depăşească nivelul studenţilor (A1, A2...) şi, sub nicio formă, nu trebuie să creeze disconfort emoţional.

6) *Cunoaşte-ţi colegii!* Activitatea se poate realiza în două feluri. Ca în figura din stânga, îndoind o coală A4 astfel încât, în perechi, fiecare student să răspundă la cele două întrebări fără să vadă răspunsurile colegului său. Apoi refac hârtia în forma ei iniţială şi compară răspunsurile, discutând şi punând şi alte întrebări. Sau, ca în figura din dreapta, studenţii lucrează individual, comparând apoi răspunsurile.

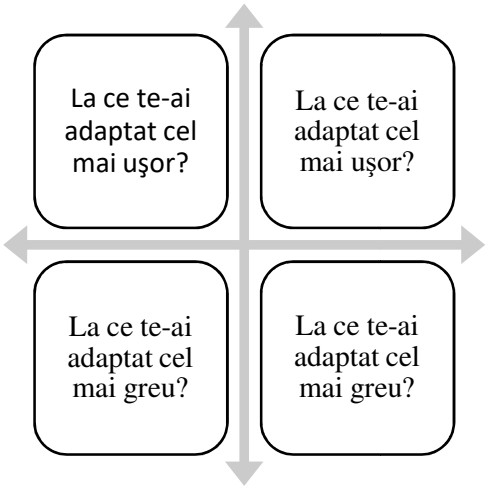
La ce te-ai adaptat cel mai uşor?
La ce te-ai adaptat cel mai uşor?
La ce te-ai adaptat cel mai greu?
La ce te-ai adaptat cel mai greu?

La ce te-ai adaptat cel mai uşor?
La ce te-ai adaptat cel mai greu?
Ce asemănări şi ce deosebiri există între ţara ta şi România?
Ce îţi place şi ce nu îţi place în România?

7) *Clepsidra.*Studenţii vorbesc despre ţara lor/România într-un timp scurt, stabilit dinainte (de exemplu, în două minute), astfel încât să surprindă lucrurile esenţiale pentru ei când vine vorba de acel loc, sau răspund la anumite întrebări adresate de către profesor sau de către un coleg (Ce este diferit în România faţă de ţara ta?, Ce îţi place în România?, Ce te-a impresionat aici?, Ce te-a şocat?, Ce putem vizita în ţara ta?, Ce crezi că este important să ştim despre ţara ta? etc.) Profesorul sau un alt student este responsabil de timp, având o clepsidră sau un cronometru.

8) *Extrage un bileţel.*[2]Fiecare cursant extrage un bilet pe care este scrisă o întrebare. Iniţial se formează grupuri de câte doi studenţi, fiecare răspunde la întrebarea pe care o are pe

[2] Activitatea este realizată şi adaptată după modelul unei activităţi prezentate Horea 2017-2018.

bilet, apoi schimbă biletele între ei şi schimbă partenerul, urmând astfel ca toţi cursanţii să răspundă la mai multe întrebări.

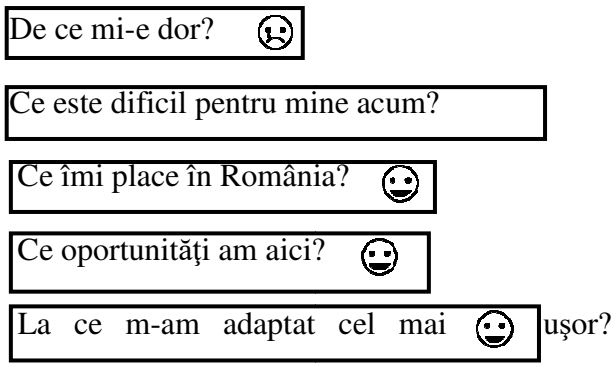
De ce mi-e dor?
Ce este dificil pentru mine acum?
Ce îmi place în România?
Ce oportunităţi am aici?
La ce m-am adaptat cel mai uşor?

9) *Folosirea unor materiale video şi audio*. Este foarte util ca materialele audio şi video pe care profesorul le prezintă grupului să conţină situaţii autentice, din care studenţii pot învăţa, pe lângă structuri sintactice şi lexicale, informaţii despre felul în care gândesc şi acţionează persoanele din comunitatea locală sau din România, în funcţie de normele societăţii, vârstă, domeniu profesional, rolul pe care îl au în familie etc.[3]

10) *Activităţi în afara orelor de curs*. „E necesar, pentru optimizarea însuşirii practice a limbii şi a abilităţilor de comunicare, să se procedeze la expunerea directă a grupului la mediul dinafara sălii de clasă, în activităţi care să implice utilizarea limbii în contexte sociale şi culturale corespunzătoare sferei de interes imediat al participanţilor la curs.”[4] Profesorul poate organiza excursii sau poate merge împreună cu grupul de cursanţi la cinema, la teatru, la restaurant, pentru ca ei să observe asemănările şi deosebirile dintre elementele de cultură şi civilizaţie din ţara lor şi din România, simţindu-se astfel liberi să ceară lămuriri cu privire la anumite aspecte ce ţin de comportament, respect, obiceiuri etc. În plus, „aplicarea achiziţiilor dobândite în clasă în situaţii reale de comunicare, în aplicaţii dirijate şi orientate tematic de către profesor sau la sugestia grupului, ar micşora, pentru cel care învaţă limba, eforturile de identificare, recunoaştere şi selecţie”.[5]

3. Concluzii

Formarea competenţei interculturale este la fel de importantă ca formarea celorlalte competenţe, chiar dacă aceasta nu este testată în cadrul universităţii – să nu uităm că *examenul* integrării se dă în afara sălii de curs, într-o societatea care, cu toate eforturile depuse astăzi, nu este întotdeauna pregătită să îi primească pe străini. Profesorul de RLS este primul care poate răspunde nevoii firești de integrare a studenţilor, iar dezvoltarea competenţei interculturale este un pas important în acest proces.

Este esenţial să conştientizăm că noţiunile de gramatică şi de vocabular, oricât de bine ar fi acestea explicate şi asimilate, nu pot cuprinde felul de a trăi şi de a gândi al unui popor sau al unei comunităţi. Profesorul are responsabilitatea, dar şi privilegiul de a iniţia un autentic dialog intercultural, bazat pe toleranţă, înţelegere, deschidere şi curiozitate. Studenţii au nevoie să pună întrebări, dar şi să fie ascultaţi. Sunt dornici de a cunoaşte mai în profunzime aspectele care, la începutul şederii lor în ţara noastră, îi impresionează sau îi şochează – vor să înţeleagă *de ce*... – dar, în acelaşi timp, sunt dornici să vorbească despre cultura lor – pentru ca noi să înţelegem *de ce*... Desigur, suntem într-o permanentă luptă cu timpul şi cu materia stufoasă, aşa că ideea de dialogul intercultural stă între necesitate şi teama de a nu pierde din timpul alocat aspectelor de ordin gramatical şi lexical. Tocmai de

[3] Vezi, de exemplu, http://video.elearning.ubbcluj.ro/.
[4] Munteanu 2008, p. 366.
[5] *Ibidem.*

aceea am încercat, în articolul de faţă, să prezentăm câteva modele de activităţi didactice în care competenţa interculturală să poată fi dezvoltată concomitent cu competenţele lingvistice.

În final, subscriem şi noi ideii conform căreia „limba este una dintre cele mai *vii* forme ale spiritualităţii unei colectivităţi umane, un document expresiv al acesteia. Ea nu poate fi, aşadar, separată de civilizaţie şi cultură, expresii ale valorilor reprezentative pentru creativitatea unui popor."[6]

BIBLIOGRAPHY

Andreica, Coiug 2014: Alina Andreica, Ana Coiug, *Dialog intercultural în cadrul cursului în imersiune*, în vol. Sonia Munteanu (ed.), Elena Păcurar (ed.), *Studii de diversitate culturală şi limbaje de specialitate*, Cluj-Napoca, Casa Cărţii de Ştiinţă, 2014, p. 335-342.

Branişte 2008: Ludmila Branişte, *Limbă, civilizaţie, cultură: informare şi formare*, în vol. Ludmila Branişte (coord.*), Româna ca limbă străină – între metodă şi impact cultural. Dedicat împlinirii a 600 de ani de la atestarea documentară a oraşului Iaşi*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2008, p. 70-73.

Găluşcă 2016: Lilia Găluşcă, *Formarea competenţei interculturale la studenţii alolingviprin textul literar*, în vol. *Educaţia lingvistică – mijloc de promovare a dialogului intercultural şi a integrării socio-profesionale. Conferinţa naţională ştiinţifico-practică*, ediţia I, Chişinău, 2016, p. 46-50.

Mornealo 2016: Elena Mornealo, *Educaţia multiculturală într-o şcoală contemporană*, în vol. *Educaţia lingvistică – mijloc de promovare a dialogului intercultural şi a integrării socio-profesionale. Conferinţa naţională ştiinţifico-practică*, ediţia I, Chişinău, 2016, p. 202-206.

Munteanu 2008: Vladina Munteanu, *Dezvoltarea competenţei de comunicare prin expunerea directă la mediul socio-lingvistic*, în Ludmila Branişte (coord.)*, Româna ca limbă străină – între metodă şi impact cultural. Dedicat împlinirii a 600 de ani de la atestarea documentară a oraşului Iaşi*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2008, p. 366-369.

Platon 2008: Elena Platon, *Româna ca limbă străină (RLS): între ideologic şi ştiinţific*, în vol. Ludmila Branişte (coord.*), Româna ca limbă străină – între metodă şi impact cultural. Dedicat împlinirii a 600 de ani de la atestarea documentară a oraşului Iaşi*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2008, p. 49-55.

Platon 2012: Elena Platon, *Les pièges du concept de l'interculturalité*, în „La Francopolyphonie", ULM, Chişinău, nr. 7, 2012, p. 269-280, disponibil pe https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Les%20pieges%20du%20concept%20de%20linterculturalite.pdf, accesat în 10.06.18.

Russu 2016: Liudmila Russu, *Promovarea dialogului intercultural la orele de limba română*, în vol. *Educaţia lingvistică – mijloc de promovare a dialogului intercultural şi a integrării socio-profesionale. Conferinţa naţională ştiinţifico-practică*, ediţia I, Chişinău, 2016, p. 92-95.

https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/cefr_moldave.pdf.

http://video.elearning.ubbcluj.ro/.

* Cărbunaru, Dragomir 2016: Maria Cărbunaru, Ştefan Dragomir, *ACTitudine – Şcoala de improvizaţie*, Education studio, Cluj-Napoca, 2016.

* Horea 2017-2018: Sandra Horea, *C.R.E.D. – Cursul de redescoperire a educaţiei şi a dezvoltării*, Asociaţia Actions for change, Cluj-Napoca, 2017-2018.

[6] Branişte 2008, p. 70.

THE ABUSE OF NEOLOGISMS IN THE CURRENT ROMANIAN LANGUAGE

Ioana-Steliana Tătulescu
PhD. student, University of Pitești

Abstract: Language is constantly moving. This movement is called the dynamic language. While some words get older, other words take their place. With time, they become archaisms, and the vocabulary needs new words that can express changes in society, economic, social and cultural changes.
Therefore, the vocabulary is constantly renewed, and the language becomes richer, more expressive, more precise.
Among the methods of enriching a vocabulary an important place is occupied by neologisms.
Abuse of neologisms is a deviation from the general quality of the individual style called purity.
The present paper aims to talk about the abuse of neologisms, namely about luxury neologisms.

Keywords: language, vocabulary, archaisms, neologisms, barbarisms, anglicisms.

Neologismele de lux - un subiect controversat care declanșează dispute.

În timp ce unii dintre compatrioții noștri le admiră cu intensitate, folosindu-le cu mândrie și aroganță, alții se situează de cealaltă parte a baricadei, le urăsc cu aceeași intensitate, le socotesc dușmanii limbii române și-i prevăd acesteia, din cauza lor, un viitor sumbru.

Lingviștii se află prinși între cele două tabere. Inevitabil, vor trebui să fie și ei ori pro, ori contra.

Din fericire însă, majoritatea au ales cu înțelepciune calea de mijloc. Asta înseamnă că nu sunt de acord cu abuzul lor, dar în același timp nu-și fac griji că acestea ar strica în vreun fel limba. Consideră limba română un organism clădit pe baze solide, care se descotorosește singur de tot balastul. Așa a făcut și cu barbarismele din perioada bonjuristă, și tot așa a făcut și cu limba de lemn a perioadei comuniste. Prin urmare, așa va fi și acum. Limba își va găsi forța să asimileze tot ce îi este folositor, fără să fie afectată cu nimic.

Pe plan internațional se vorbește tot mai des că limba engleză este o limbă globală. Ba, chiar sunt voci care avansează scenarii mai îndrăznețe.

În asemenea condiții, probabil că moda anglicismelor va lua amploare în următorii ani.

În prezent, dicționarele noastre abundă de cuvinte englezești, cuvinte care respectă cu sfințenie grafia engleză, în timp ce DOOM-ul ne arată în paranteză cum trebuie să le pronunțăm.

S-a încercat o normare in DOOM 1, dar s-a revenit asupra hotărârii odată cu apariția DOOM 2.

Limba română, despre care geniul poeziei românești, Mihai Eminescu, a spus că este dulce *ca un fagure de miere* (Mihai Eminescu - *Epigonii*) a fost modelată, șlefuită, curățită, primenită de către înaintașii noștri, de-a lungul secolelor. Noi, cei de azi, continuăm să o îmbogățim, să o primenim, să-i purtăm de grijă, pentru că limba este un organism viu, aflat într-o continuă dinamică.

Limba este într-o continuă mișcare. Această mișcare poartă numele de dinamica limbii. În timp ce unele cuvinte se învechesc, nemaiavând forța și nici chiar putința de a exprima tot ce apare nou în toate domeniile, începând chiar cu generațiile de oameni și ideile lor, alte cuvinte noi le iau locul. Cu trecerea timpului, și acestea devin arhaisme, nici ele nu mai pot să țină pasul cu schimbările din societate, schimbări economice, sociale, culturale.

Prin urmare, vocabularul se înnoiește permanent, iar limba devine mai bogată, mai expresivă, mai precisă.

Printre metodele de îmbogățire a vocabularului un loc important îl ocupă neologismele.

Conform DTL 1998, definiția neologismelor este următoarea:

NEOLOGÍSM s. n. (< fr. néologisme, cf. gr. ***neos - nou, logos - cuvânt****:*

1. (în sens larg, etimologic) orice cuvânt nou format prin mijloace proprii unei limbi sau împrumutat (mai demult sau de curând) din altă limbă; orice accepțiune nouă a unui cuvânt deja existent în sistemul unei limbi.[...]

Abuzul de neologisme constituie o abatere de la calitatea generală a stilului individual denumită puritate.

2. (în sens restrâns) orice cuvânt împrumutat din italiană, franceză, engleză, germană și rusă, începând cu sfârșitul secolului al XVIII-lea până astăzi.

3. (în dialectologie) formă (fonetică, lexicală, morfologică sau sintactică) pătrunsă, în anumite condiții, din limba literară într-un grai oarecare. El reprezintă o consecință de ordin cultural, deoarece rezultă din influența limbii literare.

Trăim într-o perioadă de avânt nemaiîntâlnit al științei și tehnicii, apar pe zi ce trece invenții noi, care ne fac nouă, oamenilor, viața mai ușoară. De asemenea, oamenii călătoresc de la un capăt la altul al Pământului, iau contact cu obiceiurile, cu mâncărurile și cu alte lucruri specifice locurilor vizitate. La noi ajung invențiile și tehnica inovatoare cu numele țării care a inventat-o, de asemenea mâncărurile și obiceiurile diverselor popoare cu care venim în contact. Astfel, neprețuitul *PC*, delicioasa *pizza* ori romanticul *Valentine's Day* au ajuns la noi cu numele originar.

Dacă pentru *Valentine's Day* există destule controverse, noi având chiar și sărbătoarea în datinile noastre (Dragobetele), însă pentru celelalte două exemple nici chiar cei mai cârcotași nu au nimic de adăugat.

Și peste toate acestea, socializarea pe internet a revoluționat, după părerea mea, îmbogățirea vocabularului, tinerii în special, deschiși spre nou, au făcut posibil lucrul acesta. Din păcate, însă, cred că de aici ne vin cele mai multe neologisme de prisos, sancționate dur prin definirea lor ca *barbarisme* sau *neologisme de lux.*

Neologisme de lux sunt considerate unităţile lexicale care reprezintă dublete sinonimice ale unor cuvinte existente în limba noastră, împrumutate pentru modernizarea ei sau ca urmare a tendinţei de nuanţare a exprimării. De neologismele de lux se detaşează xenismele, constituind termeni de origine străină, neadaptaţi la structura limbii române, dintre care o mare parte nu se vor asimila niciodată.[1]

Am început cu definiția Ingăi Druţă, fără să urmez o cronologie firească, deoarece mi s-a părut cea mai completă și mai bine formulată.

Cronologic, primul care a numit neologismele de prisos *de lux* a fost Sextil Puşcariu, un mare susținător al îmbogățirii vocabularului prin neologisme. Plecând de la împrumutul *vreme* care s-a adăugat sinonimului *timp* existent deja în vocabular, autorul opinează că acest lucru *arată numai aplecarea noastră spre lux de expresii*, continuând: *Firește că alături de aceste împrumuturi de lux există şi împrumuturi necesare, după distincția făcută de E.Tappolet.*[2]

Termenul a fost preluat apoi de către alți lingviști, precum Theodor Hristea sau Adriana Stoichiţoiu-Ifrim.

Neologismele de lux au mai fost numite și *barbarisme*, special pentru a li se evidenția latura negativă.

---

[1] Inga Druță, *Inovaţie şi tradiţie lingvistică, Limba Română,* Nr. 11-12, anul XII, 2002; p. 160;
[2] Sextil Puşcariu, *Limba română I. Privire generală*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976, p. 371;

După părerea unor lingviști, barbarismele se deosebesc de *xenisme* prin faptul că barbarismele nu sunt necesare, există sinonime în limba română pentru ele, iar folosirea lor se face, cel mai adesea, din snobism.

Totuși, Dicționarul de sinonime (1982) prezintă *barbarismul* sinonim cu străinismul, iar MDN (2000) prezintă *xenismul* ca sinonim al *străinismului.*

Părerile sunt, așadar, împărțite; în timp ce unii fac distincție între neologismele de lux, numite și barbarisme, pe de o parte, și xenisme, numite și străinisme, pe de altă parte, alții le bagă pe toate în aceeași categorie, adică cea a neologismelor de prisos.

Un exemplu elocvent în acest sens este Adriana Stoichiţoiu-Ichim:

Realitatea lingvistică actuală nu permite o delimitare precisă între anglicisme/ americanisme (cuvinte în curs de asimilare) şi xenisme (cuvinte neadaptate, numite şi barbarisme), cuvinte aloglote sau străinisme, ori, pur şi simplu, cuvinte străine.[3]

Petru Zugun scrie într-un articol despre xenisme următoarele: *Orice element de adaptare transformă xenismul în neologism. Cele mai multe xenisme au rămas însă cu valoarea lor de xenisme, iar cele care nu se mai folosesc au devenit barbarisme. [...] Xenismele se păstrează în traduceri şi, ca şi neologismele, în măsură mai mare decât acestea chiar, se constituie în punţi comune de comunicare între limbi diferite genetic şi structural, astfel că toate sunt internaţionalisme.*[4]

Conform Dicţionarului Explicativ al Limbii Române (1996), *anglicismul este o expresie specifică limbii engleze; cuvânt de origine engleză împrumutat, fară necesitate, de o altă limbă şi neintegrat în aceasta.*

Marele Dicționar de Neologisme (2004): *anglicism - cuvânt, expresie proprii limbii engleze; cuvânt pătruns într-o limbă şi neintegrat în aceasta; caracteristică, obicei englezesc.*

Se poate observa diferența dintre cele două definiții: DEX-ul din 1996 ne spune că este un cuvânt sau o expresie împrumutată, *fără necesitate şi neintegrat* in timp ce MDN-ul, 8 ani mai târziu, ne spune doar că este neintegrat.

Cercetând lucrările apărute cu referire la acest subiect, observăm clar două abordări, în funcție de perioada apariției acestora: majoritatea cercetătorilor din prima perioadă a limbii române contemporane sunt interesați foarte mult în păstrarea corectitudinii limbii, spre deosebire de lucrările apărute după această perioadă.

Adriana Ichim-Stoichiţoiu, chiar dacă este în tabăra celor indulgenți, când se ia în discuție limitele permisivităţii normei lingvistice, este evident nemulțumită de modul de conversație cotidian al unei (prea) mari categorii de vorbitori de limbă română:

Toată ţopimea face alergie la cuvintele din DEX, tocindu-le pe cele din ghidul de conversaţie român-englez. Nu doar în mediul artistic se petrec asemenea deraieri căznit shakespeariene. Termenii din mediul afacerilor (pardon, din zona business), cei din industria publicitară (mă refer, desigur, la aria creative, la copywriting şi alte specialităţi asemenea) sunt tot atâtea tribute aduse uneia şi aceleiaşi limbi. Din jur, de peste tot îţi ajunge la urechi zumzet englezit. Shooting-uri de fashion, meeting-uri şi happeninguri, astfel de repere a căpătat programul nostru zilnic.[5]

Acest subiect i-a preocupat pe mulți cercetători de-a lungul timpului. Putem da câteva exemple în acest sens:

---

[3] Adriana Stoichițoiu Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influenţe, creativitate,* Editura All, București, 2008, p. 83;

[4] Petru Zugun, *Xenisme*, în Comunicare interculturală şi integrare europeană, volum îngrijit de Elena Dănilă, Ofelia Ichim Florin-Teodor Olariu, Editura Alfa, Iaşi, 2006, p.313-314;

[5] Ziarul *Gândul*, 8 martie 2006, p. 7;

Neologismele sunt indispensabile, când denotă un obiect necunoscut, o nouă invenţiune, o idee necesară sau o nuanţă a cugetării; ele sunt superflue, când servesc pur şi simplu a înlocui momentan un termen indigen (tendenţa modei trecătoare sau a presei periodice): astfel sunt numeroasele franţuzisme cari abundă în ziare şi în conversaţiunea banală[6], scria Şăineanu încă din 1929.

Un deceniu mai târziu, Iorgu Iordan, era oarecum liniştit în privinţa neologismelor de prisos, chiar dacă le recunoştea nonvaloarea - convins fiind că vor dispărea de la sine, cu timpul:

Dorinţa de a inova depăşeşte [uneori] limitele necesităţii. Intervin şi ignoranţa, exhibiţionismul, moda şi alţi factori exteriori, care dau naştere la inovaţii nu numai ciudate, ci şi imposibile. Dar astfel de excese sînt inevitabile şi cu vremea dispar oarecum de la sine. Ele prezintă însă un interes deosebit pentru lingvist, căci ajută la înţelegerea şi aprofundarea creaţiei lingvistice...[7]

Trei decenii mai târziu, exact aceeaşi idee o regăsim şi la Valeria Guţu-Romalo:

Între modificările actuale din limba română este resimţită ca o ***stricare a limbii*** *alături de încălcarea restricţiilor gramaticale, lexicale şi fonetice, prezenţa masivă a neologismelor. [...] Abuzul apare în situaţiile destul de frecvente, în care, din afectare pretenţioasă sau din comoditate, se recurge la echivalente străine, chiar cu riscul unei comunicări ratate, ininteligibile sau distorsionate. [...] Istoria limbii române a cunoscut multe asemenea* ***momente****,* dar, *[...] în toate cazurile, evoluţia limbii a arătat că excesele sunt treptat rezolvate printr-un proces firesc de decantare şi echilibrare.*[8]

În zilele noastre, majoritatea lingviştilor sunt, de obicei, îngăduitori cu neologismele, însă le taxează pe cele de lux, chiar dacă au siguranţa că limba română este o limbă solidă care are puterea de a se autocurăţi de barbarisme.

Un punct de vedere interesant îl găsim la Mioara Avram, care nu face abstracţie de la părerea aproape unanimă că nu există nimic negativ în abundenţa anglicismelor, identificând, totuşi, un pericol:

Influenţa engleză este un fenomen internaţional care nu are nimic negativ în sine şi nu e mai periculoasă pentru limba română decât alte influenţe din trecut şi de azi (se ştie doar că marea ospitalitate a limbii noastre este dublată de o capacitate, la fel de mare, de asimilare şi de selecţie în timp); în această privinţă se pune mai mult problema folosirii corecte şi a echilibrului, care implică rezolvarea înţeleaptă a conflictului dintre generaţii în atitudinea faţă de anglicisme.

...Pericolul reprezentat de influenţa engleză actuală vine din faptul că ea se produce prin oameni culţi şi că, la nivelul limbii literare, funcţionează factori care împiedică sau măcar încetinesc românizarea împrumuturilor, menţinute de lucrările normative într-o formă strident străină. (Numeroase) cuvinte demonstrează că fără frâna lucrărilor normative şi a cunoscătorilor limbii engleze, anglicismele recente s-ar adapta la limba română uşor...[9]

Acest punct de vedere mi se pare extrem de adevărat, marea noastră lingvistă reuşind, încă o dată, să impresioneze prin viziunea sa clară şi obiectivă asupra problemelor limbii.

Plecând de la atitudinea mai permisivă sau mai rigidă, cei mai puţin îngăduitori au fost numiţi *purişti*. Totuşi, este impropriu să fie numiţi astfel, deoarece puriştii se opuneau pătrunderii neologismelor în limbă, pe când cei din zilele noastre recunosc beneficiul

---

[6] Lazăr Şăineanu, *Dicţionar Universal al Limbii Române*, ediţia a VI-a, Editura „Scrisul Românesc", Craiova, 1929, p. 422;

[7] Iorgu Iordan, *Limba română actuală - O gramatică a greşelilor*, Institutul de Arte Grafice „Alexandru A. Terek", Iaşi, 1943, p. 233;

[8] Valeria Guţu-Romalo, *Corectitudine şi greşeală*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1972, p. 241;

[9] Mioara Avram, *Anglicisme în limba română,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1997, pp. 9-10;

neologismelor, nu sunt împotriva acestora, însă susțin adaptarea lor din punct de vedere fonetic și grafic.

Cel mai elocvent exemplu de intransigenţă în nealterarea limbii o avem în persoana regretatului George Pruteanu: *Ce facem? declarăm regulile de pronunţie ale limbii engleze obligatorii pentru limba română, facem o limbă mixtă, romgleza? Ceea ce pretind, e ca noile cuvinte – repet: binevenite! – să fie scrise româneşte. Nu putem scrie nici franţuzeşte, nici ungureşte, nici englezeşte limba română. Atâta timp cât va exista, limba română trebuie scrisă româneşte. În toate cazurile în care e posibil fără pierderi semnificative, orice cuvânt nou-preluat trebuie integrat sistemului, asimilat, autohtonizat, conform regulilor de scriere şi de pronunţie ale limbii române. În era globalizării, pe care o trăim acum, acest lucru trebuie să se petreacă mult mai prompt, mai rapid, şi un rol serios îl joacă, pe de o parte, presa, pe de alta, lucrările normative, dicţionarele. Dacă ele încă propun, din inerţie sau timiditate, să scriem, în romgleză, lookul sau site-ul, ele fac un deserviciu limbii române. O limbă nu se îmbogăţeşte cu xenisme, cu cuvinte care rămân străine. Nu se poate ca zone ample din limba română să fie, grafic,* ***colonii****.*[10]

Majoritatea specialistilor, dacă nu chiar toți, începând cu Sextil Pușcariu și până la Mioara Avram, precum și cei mai tineri care au abordat subiectul sunt de părere, pe bună dreptate, că obstacolul care stă în calea adaptării lor la normele limbii române îl constituie doi factori, și anume:

- primul și cel mai important este *cultismul*, cum l-a denumit Sextil Puşcariu, dar și Mioara Avram..

În cazul anglicismelor, faptul că tot mai mulți vorbitori de limba română cunosc și limba engleză conduce la respectarea strictă a grafiei și pronunției.

- al doilea factor este reprezentat de larga circulație internațională a limbii engleze.

Limba engleză, fiind o limbă de largă circulație internațională, este, prin urmare, înțeleasă de interlocutori vorbitori de alte limbi. Prin păstrarea nealterată a formei originare se facilitează, astfel, comunicarea.

Eu aș mai adăuga pe lângă acești doi factori un al treilea, și anume lipsa unor constrângeri, a unor reguli mai stricte de respectare a normei.

Aici voi deschide o paranteză despre *etapa bonjuristă* din secolul trecut, când vocabularul limbii române a fost invadat de franțuzisme.

Foarte mulți cercetători aduc acea perioadă în discuție pentru a arăta puterea limbii noastre de a se autocurăți, de a separa grâul de neghină. Conform aceluiași tipar și acum va fi exact la fel, iar cei îngrijorați nu au un motiv real de îngrijorare.

În orice referire la limba română de astăzi a devenit un lucru comun protestul sau numai lamentaţia cu referire la ceea ce unii numesc anglomanie influența engleză fiind văzută ca un act de invazie care ar pune în pericol existența limbii române, în orice caz specificul ei național.[11]

Eu cred că, referindu-ne la curățirea limbii de franțuzismele din *perioada bonjuristă,* limba română a primit un mare ajutor spre a se curăți din partea Academiei Române, care a stabilit norme clare, și nu în ultimul rând, din partea vorbitorilor de limbă română. Pe atunci nu exista un procent așa numeros de vorbitori de limbă franceză, spre deosebire de perioada actuală, când din ce în ce mai mulți vorbesc limba engleză. Prin urmare, cuvintele au fost repede românizate, nepunându-se un așa mare preț pe grafia franceză, ori pe pronunția impecabilă. Și, bineînțeles, cuvintele caraghioase, de tipul *furculision* au dispărut de la sine.

Astăzi Academia Română are o cu totul altă viziune.

[10] http://www.pruteanu.ro/4doarovorba/emis-s-043-angl4.htm;
[11] Mioara Avram, *Op.cit*., p.7;

Faptul că sunt considerate corecte mai multe variante, de asemenea faptul că se revine de la o ediție la alta a DOOM-ului asupra unor cuvinte pe care le credeam adaptate, toate acestea fac aproape imposibilă românizarea lor.

De exemplu, în DOOM 1 găsim împrumuturi normate, adaptate limbii române, cum ar fi: *bos, brec, bricabrac, cliring, cocteil, derbi, ghem, penalti, rosbif, rugbi, smeş,* ş.a. cuvinte ce au revenit la scrierea în grafia originală, la unele dintre ele lăsându-se în continuare și forma românizată, însă ca pe o alegere secundară, în timp ce la altele nu a mai fost lăsată deloc acea formă, recomandându-se doar varianta din engleză.

Este adevărat, Ioana Vintilă-Rădulescu, coordonatoarea ediţiei a II-a revăzută şi adăugită a Dicţionarului ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române (DOOM) (EdituraUnivers Enciclopedic, Bucureşti, 2005) explică în *Notă asupra ediţiei* faptul că avem de-a face cu împrumuturi recente neadaptate, iar noi nu trebuie să privim toate aceste cuvinte ca pe niște recomandări.

Autorul DOOM-ului, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti", este cel care dă norma sistemului lingvistic românesc, precizând categoria gramaticală a cuvintelor, forma și pronunția corectă a acestora. În cazul împrumuturilor neadaptate, ar fi fost de preferat să se pună un accent mai mare pe adaptarea lor din toate punctele de vedere la normele limbii române. Ca regulă generală, observăm că se ia în calcul în special adaptarea lor la caracterul flexionar al limbii române, păstrându-se, însă, grafia originară.

Despre motivele pentru care autorii DOOM 2 au procedat astfel, cea mai lămuritoare explicație ne este dată de către Rodica Zafiu:

Dicţionarul reflectă tendinţe actuale ale limbii culte, revenind asupra unor procese de adaptare grafică, fonetică şi morfologică anticipate de ediţia anterioară, dar care n-au fost confirmate de evoluţia limbii. Româna cultă actuală evită ***românizarea*** *grafică: aceasta pare un semn de incultură, de stâlcire a cuvintelor, preferîndu-se conservarea grafiei etimologice. În conformitate cu aceste tendinţe bine reprezentate statistic, DOOM 2 admite reîntoarcerea la scrierea etimologică acolo unde adaptarea din ediţia precedentă nu s-a impus. [...] Mentalitatea culturală românească este încă obsedată de monumental şi etern; norma lingvistică e însă convenţională şi modificabilă în timp.*[12]

Într-o altă publicație, tot cu referire la acest subiect, Rodica Zafiu adaugă:

Nu există soluţii ideale, chiar dacă unii îşi închipuie că e foarte simplu ca Academia să dea o regulă care să spună că de mâine toate cuvintele se scriu într-un anume fel.[13]

Despre adaptarea străinismelor la normele limbii române ar fi multe de spus, și pro, și contra și, cu siguranță, nu s-ar putea ajunge la un rezultat clar într-o anumită direcție.

Spre exemplu, majoritatea lingviştilor susțin, poate că pe bună dreptate, faptul că o mare parte dintre acestea nu se vor adapta niciodată, datorită caracterului lor internațional.

Câteva exemple: *thriller, western, love-story, romance, breaking news, news alert, lifestyle, reality show, pizza, mozzarella, gorgonzola, mascarpone, amaretto, cantuccini, panettone, pannacotta, straciatella, tiramisù, lasagna, cannelloni, gnocchi, fast-food, brandy, ketchup, chips, snacks, Emmental, Gruyère,Roquefort; Brie, Camembert, Neufchatel, Reblochon.*

Și exemplele ar putea continua cu miile chiar, in special din domenii precum modă, informatică sau publicitate, însă ele sunt evidențiate cu prisosință în lucrările care abordează această temă.

---

[12] Rodica Zafiu, *Păcatele Limbii*, Nr.24/2005, Împrumuturile în DOOM 2 (http://www.romlit.ro/mprumuturile_n_doom-2);

[13] Interviu cu filologul Rodica Zafiu despre cuvinte la moda, snobism si clisee - de Lucian Popescu HotNews.roMarţi, 24 iunie 2008 (http://m.hotnews.ro/stire/3344522);

Am putea da, totuși, un singur exemplu care infirmă ideea de mai sus: *blugi.* Un neologism adaptat perfect normelor limbii, chiar dacă acest obiect vestimentar a avut un atât de mare succes, încât a devenit cunoscut pretutindeni în lume.

Individualitatea limbii române în comparație cu alte limbi romanice nu constă numai in sistemul său gramatical (care conține trăsături ale limbii latine care nu se mai regăsesc în alte idiomuri romanice), dar și în compoziția etimologică a vocabularului său extrem de variat[14], scria Theodor Hristea în 1978.

Din punct de vedere al normei lingvistice, neologismele de lux întâmpină dificultăți uriașe, ținând cont de caracterul flexionar al limbii române și, mai ales, de cel fonetic.

Ca formaţii foarte recente, xenismele sunt lipsite, prin ele însele, de flexiune, neavând ca dat inerent un anumit tipar flexionar statornicit în limbă.[15]

Din punct de vedere fonetic, limba română are, cu mici excepții, scrierea asemănătoare pronunțării cuvintelor, în timp ce limba engleză are la bază principiul etimologic, cu diferențe mari între scriere și pronunție.

Adaptarea fonetică și grafică este pasul cel mai important, în aceste condiții, de asimilare a acestora în vocabularul limbii române.

Din punct de vedere morfosintactic, lucrurile stau mult mai bine cu privire la adaptarea lor.

Pentru majoritatea substantivelor comune de origine engleză, exprimarea categoriilor flexionare (de număr, caz şi determinare) se organizează în funcţie de genul atribuit împrumutului, exprimându-se prin mărci solidare de gen, număr, caz şi, uneori, de articulare.[16]

Majoritatea xenismelor, în general, incluzând și neologismele de prisos, sunt din clasa substantivelor.

Cea mai mare parte a neologismelor neadaptate sunt substantive de genul neutru:

Acum auzim la tot pasul, chiar și din gura politicienilor noștri, că nu mai merg la *cumpărături*, ci la *shopping*, nu mai *aleargă*, ci fac *jogging*.

Și exemplele de neologisme de lux cu valoare de substantiv de genul neutru ar putea continua într-o listă foarte lungă, din care noi doar spicuim câteva spre exemplificare: *look, desktop, fast-food, weekend, banner, marketing, lipstick, blush ş.a.*

Sunt, totuși, multe altele, mai ales substantivele care denumesc ființe, precum și foarte multe din domeniul gastronomiei, ori alte domenii, care fac excepție:*pizza, s.f., cheeseburger, s.m., hamburger, s.m., outsider, s.m., provider, s.m., play-boy s.m., broccoli, s.m., call-girl, s.f., mozzarella, s.f., mortadella, s.f,*

În ceea ce privește desinenţa ori articularea lor cu articolul hotărât enclitic, găsim în DOOM 2 **recomandarea**, fără calitate de normă, a modului în care ar trebui să procedăm:

*Se recomandă ataşarea **fără cratimă** a articolului sau a desinenţei la împrumuturile - chiar neadaptate sub alte aspecte - terminate în litere din **alfabetul limbii române pronunțate ca în limba română:** boardul, borduri; clickul, clickuri, trendul, trenduri.*[17]

De asemenea, în DOOM 2 mai găsim, tot cu privire la **cratimă**: *leagă **articolul hotărât enclitic sau desinenţa de cuvintele greu flexionabile** în cazul [..] **împrumuturilor și***

[14] Theodor Hristea, *Romanian Vocabulary and Etymology,* Revista România Literară, nr.XXIII, 1978, p.203;
[15] Angela Bidu-Vrănceanu et alii, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*. Bucureşti, Editura Nemira, 2001, p.574;
[16] Adriana Stoichiţoiu Ichim. *Observaţii privind pluralul anglicismelor (I)*, în: Limba şi literatura română, 2006, nr. 1, p. 12;
[17] Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti" din Bucureşti, *DOOM. Dicţionarul Ortografic, Ortoepic şi Morfologic al Limbii Române*, Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005, p. XLII;

numelor de locuri *a căror* ***finală*** *prezintă* ***deosebiri între scriere și pronunțare****: acquis-ul; bleu-ul; Bruxelles-ul; dandy-ul, pl.art.dandy-i (nu dandi; pl.art.dandii); show-ul, show-uri.*[18]

Fiind vorba doar de o recomandare, în practică întâlnim atât atașarea lor de cuvânt fără cratimă, cât și varianta cu cratimă: lookul, look-ul; weekendul, weekend-ul.

Sunt situații când am preluat cuvântul la numărul plural, adăugându-i şi noi, încă o dată, desinenţă de număr: *sticksuri, snacksuri.*

În cazul adjectivelor, preluarea acestora din vocabularul altor limbi în număr din ce în ce mai mare ar duce în timp la creșterea numărului celor invariabile afectând, astfel, caracterul flexionar al limbii române.

Exemple: *îmbrăcăminte casual, stil casual, pantofi casual; pantaloni skinny, rochie skinny; reviste glossy, ecran glossy; ținută office, sacou office; film horror, imagine horror.*

O mare parte dintre cuvintele preluate din vocabularul altor limbi aparțin mai multor clase morfologice, aceasta ducând la ștergerea granițelor dintre părțile de vorbire.

Exemple: Te-ai tuns *cool.* (adverb). Mi-am cumpărat o geantă *cool.* (adjectiv)

Mai trebuie amintit, de asemenea, că printre neologismele de lux apărute recent în limba română se numără și cuvinte din clasa verbului. Acestea nu sunt în număr foarte mare precum substantivele, însă probabil că este doar o problemă de timp; în ritmul alert în care ne *împrumutăm* astăzi, s-ar putea ca în câțiva ani cifra să crească amețitor.

Deocamdată, un număr chiar prea mare dintre vorbitorii de limbă română din rândul tinerilor, în special, nu *adaugă* prietenii pe Facebook, ci le dau *add,* nu-i *urmăresc*, ci le dau *follow* , nu-i *șterg* din lista de prieteni, ci le dau *cancel.*

Ca o concluzie a acestui articol aș spune că întotdeauna este nevoie de cuvinte noi, doar așa asigurăm dinamica și modernitatea limbii. Prin urmare, chiar în cazul unelor dintre neologismele de lux - dacă ar găsi o cale de adaptare, ele și-ar schimba implicit caracterul, devenind un neologism sinonim cu alte cuvinte deja existente in vocabularul limbii române. Cea mai mare parte a lor, însă, sperăm că vor dispărea cu timpul.

Din păcate, însă, lucrurile sunt mult mai complicate. Atât globalizarea, cât și caracterul internațional, în acest moment, al limbii engleze, au făcut ca un număr din ce în ce mai mare de vorbitori de limbă română să cunoască și limba engleză. Cunoscând engleza, folosesc în vorbirea curentă și cuvinte sau expresii ale acestei limbi, considerând că sunt mai expresive, ori poate, uneori, din snobism lingvistic. Fiind utilizate frecvent, cei îndrituiţi să vegheze la respectarea normelor, au găsit de cuviință să le includă în DOOM 2, păstrându-le atât grafia, cât și pronunția. S-a creat astfel un adevărat cerc vicios, din care este aproape imposibil să mai ieșim.

BIBLIOGRAPHY

Avram,Mioara, *Anglicisme în limba română,* Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1997;

Bantaș, Andrei, *Dicționar Englez-Român, Român-Englez 75.000 de cuvinte*, Editura Teora, București, 2015;

Bidu-Vrănceanu, Călărașu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Macriș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*. Bucureşti, Editura Nemira, 2001;

Coșeriu, Eugeniu, *Sincronie, diacronie și istorie*, Editura Enciclopedică, București, 1997;

Dabu, Bianca, *Anglicismele din limba română înregistrate în MDN*, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2010;

Dex, *Dicţionarul Explicativ al Limbii Române*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2009;

[18] *Ibidem;*

Dimitrescu, Florica (coordonator), *Dicţionar de cuvinte recente*, ediția a III-a, Editura Logos, București, 2013;
DOOM. Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române, Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005;
Druță, Inga, *Inovaţie şi tradiţie lingvistică,* în *Limba română,* Nr. 11-12, anul XII, 2002;
Gruiță, Gligor, *Gramatică normativă*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998;
Gruiță, Gligor, *Moda lingvistică 2007. Norma, uzul şi abuzul*, Editura Paralela 45, Pitești, 2006;
Guţu-Romalo,Valeria, *Corectitudine şi greşeală*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1972;
Hristea, Theodor, *Romanian Vocabulary and Etymology,* revista România Literară, nr.XXIII, 1978;
Iorgu Iordan, *Limba română actuală – O gramatică a greșelilor,* Institutul de Arte Grafice „Alexandru A. Terek", Iași, 1943;
Marcu, Florin, *Marele dicţionar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., București, 2000;
Puşcariu, Sextil, *Limba română I. Privire generală*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1976;
Șăineanu, Lazăr, *Dicționar universal al limbii române*, ediția a VI-a, Ed. „Scrisul Românesc", Craiova, 1929;
Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală*, Editura Universității din București, 2006;
Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Creativitate lexicală în româna actuală*, Editura Universității din București, 2006;
Stoichiţoiu Ichim, Adriana, *Observaţii privind pluralul anglicismelor (I)*, în: Limba şi literatura română, 2006, nr. 1;
Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influenţe, creativitate,* Editura All, București, 2001;
Zafiu, Rodica, - *"Comfort"*, *România Literară*, Nr.39, Anul 2002;
Ziarul *Gândul*, 8 martie 2006;
Zugun, Petru, *Xenisme*, în *Comunicare interculturală şi integrare europeană*, volum îngrijit de Elena Dănilă, Ofelia Ichim, Florin-Teodor Olariu, Editura Alfa, Iaşi, 2006.

LUCIAN BLAGA, POET AND PHILOSOPHER

Teodora-Georgiana Amza
PhD. student, University of Pitești

Abstract: In Romanian culture, Lucian Blaga stands out as the greatest creative personality of the 20 th century. His work as a poet, philosopher, essayist, playwright and translator of poetry – is a synthesis of great originality. He represents a profound ethical inspiration nourished by an amazing openness towards the various aspects of the human mind: philosophy and science, history and religion and, all of these, the complex and controversial field of art.
Lucian Blaga was born in the village of Lancrăm (Alba County) in the centre of Transylvania. He was educated at Sibiu and Braşov and studied theology in Vienna. After a period of almost seven years as diplomat in Berne and Lisbon, he was appointed professor at the University of Cluj, where a special chair of Philosophy of Culture was founded for him in acknowledgment of his activity as an intellectual. His philosophical thinking was set forth in four trilogies: The Trilogy of Knowledge, The Trilogy of Culture, The Trilogy of Values and *The Cosmological Trilogy.*
The vision of the philosopher was shared by the poet, whose lyrical works evince the influence of German expressionism. Blaga's expressionism has a distinct Romanian flavour that is revealed by the investigation of traditional latencies. His lyrical works, collected in volumes such as Poems of Light, The Prophet's Steps, In the Great Transition, Praise of Sleep, display a concern with the morphology of the miracle.

Keywords: Blaga, poet, philosopher, myth, folklore.

„Întâile versuri ale lui Lucian Blaga (*Poemele luminii)* au o pulsație panteistică scurtă, apăsată metaforic într–un singur punct: „Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud / Cum se izbesc de geamuri razele de lună."(Lucian Blaga – *Poemele luminii*)."[1]

„*Poemele luminii* ne apar ca volumul căutării de sine și al revelării parțiale a poetului. Textele care-l exprimă sunt ale unui scriitor mare și ele justifică prețuirea acordată unui volum atât de inegal :era, de fapt, primirea cuvenită unui poet de excepție, pe care *Poemele luminii* mai degrabă îl anunțau, însă neîndoielnic".[2]

Apariția în anul 1919 a culegerii de aforisme *Pietre pentru templul meu* și a volumului de versuri *Poemele luminii* a creat contemporanilor sentimentul, consolidat de volumele următoare, că se află în fața unei voci lirice de excepție și a unui filosof original. Această opinie a exprimat-o inițial, după lectura versurilor în manuscris, profesorul Sextil Pușcariu, într–un articol apărut în „Glasul Bucovinei", în ianuarie 1919. În luna mai a aceluiași an, Nicolae Iorga semna în „Neamul românesc" elogioasele *Rânduri pentru un tânăr*, iar Tudor Vianu salută apariția în revista „Sburătorul".

Lucian Blaga a debutat, așadar, concomitent ca poet și filozof, manifestând aceeași preocupare dual de–a lungul întregii sale existențe și creând, pe lângă o impunătoare operă literară, și un original sistem filozofic, expus mai coerent și explicit în volumele *Triologia cunoașterii* (1943), *Triologia culturii* (1944) și *Triologia valorilor* (1946).

Format din studiile universitare vieneze în atmosfera filozofiei și a literaturii europene din al doilea deceniu al secolului nostru, Lucian Blaga a fost receptiv la principiile estetice ale expresionismului, curent artistic manifestat inițial în pictură, ce se afirmă în timpul primului război mondial , ca amplă mișcare ideatică, în literaturile de limbă germană.

[1] George Călinescu, *Istoria literaturii române, Compendiu,* Editura Litera Internațional, București, 2001, p. 353
[2] George Gană, *Opera literară a lui Lucian Blaga,* Editura Minerva, București, 1976, p.146

Prin nucleele sale puternic iradiante, care au fost revistele „Der Sturm" și „Die Aktion", el încerca să dea expresie protestului intelectualilor împotriva spectacolului degradant al lumii intrate în vâltorile războiului, precum și revoltei lor în fața birocratismului sufocant al societății și a tehnicismului ei rigid, ce standardize omul, uniformizându–l de esența lui. Orașului modern, devorant, expresioniștii îi opuneau întoarcerea spre natură, spre spiritualitatea arhaică, păstrată în literatura populară, în mitologia națională și universală.

Lucian Blaga găsea în expresionism, un mijloc eficient de îmbogățire a registrului afectiv și expresiv, asemănător cu acela realizat în pictură de Van Gogh, care fugea de „impresia dată din afară, căutând expresia încărcată de suflet dinăuntru".

La conturarea originalității poeziei sale au contribuit, în varii proporții, noutatea imagistică și senzorială, tehnica artistică, simbolistica surprinzătoare și problematica ideală. Imagistica inedită și acuitatea senzorială au fost observate inițial de E. Lovinescu. Criticul constată că, pentru a sugera adâncimea neobișnuită a liniștii, Lucian Blaga aude zgomotul razelor de lună izbindu–se de geamuri; pentru a înfățișa fragilitatea sufletului uman, poetul îl ferește ca pe o frunză de contactul cu agenții externi și tot el, aude cum crește sicriul său, și al fiecăruia, în trunghiul copacilor. Observațiile lui E. Lovinescu reliefau o sensibilitate modernă, o percepție intelectualizată și filozofică a lumii; lirismul lui Lucian Blaga se caracteriza într–adevăr prin dramatism interior, ce integra trăirile sufletești în perpetua vibrație cosmică. Asemenea lui Tudor Arghezi, Blaga gândea lumea metaforic, prin intermediul unui limbaj poetic în care predomina valorile eufonice, muzicale.

Tehnica poetică a surprins de asmenea pe contemporani. Versul liber, teorizat de simboliști, era cunoscut și folosit, începând cu Al. Macedonski, de poeții români din toate generațiile, încă de la sfârșitul secolului trecut și începutul veacului nostru. Cu toate acestea, constata Vladimir Streinu în *Versificația modernă*, tehnica prozodică utilizată de Lucian Blaga a șocat, fiindcă poetul nu urma modelul francez; prozodia sa își avea originea în „versul necesar" al lui Amo Holz, poet și prozator german, care a folosit versul liber în volumul de poeme *Phantasus* și i–a teoretizat în studiul *Revolution der Lyric*. Deși Blaga a recurs sporadic și la rimă (în volumele *La cumpănaapelor* și *La curțile dorului*), ritmul versurilor sale rămâne în genere tot inegal, fiindcă stilul urmează fără nici o constrângere exterioară drumul sinos al gândirii.

Nu mai puțin originală este *simbolistica*. Toți cercetătorii operei lui Lucian Blaga au reliefat valoarea ei : lumina semnifică „viața", „prezența iubitei", „cunoașterea", „aspirația superioară"; copacul și sămânța sunt simboluri „devenirii și germinației", metafore ale desfășurării „vieții în timpul nesfârșit"; fântâna este emblema căutării adevărului.

Poezia de idei reprezintă întâiul pas către o zonă superioară calitativ. Lirica ideatică își extrage emoția din zonele rezervate speculației teoretice, ea nu ilustrează, ci exprimă idei.
Îndreptarea poetului spre zonele meditative constituie un alt indiciu al personalității. Pornind de la comunicarea unei emoții, a unei aspirații sau spasm sufletesc, poezia meditativă sau reflexivă nu rămâne la expresia vibrațiilor emotive izolate, ci se străduiește să le așeze într – o perspectivă generală. Meditația în poezie înseamnă dublarea trăirii nemijlocite cu un elan reflexiv. Uneori, acest al doilea plan se substituie, parțial sau în întregime, celui dintâi, sistematizând și generalizând, prin confruntare, asociere și disociere, reacțiile comune, notațiile izolate în largi simboluri ale condiției umane. Reprezentativă în acest sens rămâne poezia *Gorunul.*

Meditația poetică percepe adesea aspectele generale ale existenței individuale la confluența firească, naturală, cu existența universală. Aceasta este adevărata poezie filozofică sau vizionară. Conceptul de „poezie filozofică" în lirica lui Lucian Blaga, la fel ca în opera marilor poeți ai lumii, are o accepție estetică, a cărei semnificație nu se reduce la simpla înrâurire a unor idei sau, cum se crede în mod curent, la versificarea unor noțiuni și percepte filozofice. Definitoriu pentru ceea ce numim poezie filozofică la Lucian Blaga rămâne, mai

întâi, sensul totalității lumii. Din perspective grandioasă a continuității materiei în univers, poetul percepe trăirile interioare ale ființei, terestrul și socialul ca aspecte fenomenologice ale totului material. Al doilea element constitutiv al poeziei filozofice, legat de primul, îl constituie intuirea situațiilor fundamentale ale universului privit ca totalitate: creație, iubire, moarte, nimicul haotic formează un tot haotic. Prin sublinierea în elemente, poetul are conștiința eternei reintegrări în veșnicie: *„Mumele, sfintele,/ luminile mii, / Mume sub glii, / îți iau în primire cuvintele*" (*Epitaf*). Așa gândea ciobanul moldovean din *Mioriț*a, și amândoi se întorc către mitologia autohtonă a dacilor liberi, urcând în sfera generalului, poetul extinde viziunea la succesiunea generațiilor: „Coboară – n lut părinții, rând pe rând, / în timp ce – n noi mai cresc grădinile, / Ei vor să fie rădăcinile/ prin care ne prelungim pe sub pământ."

Al treilea element caracteristic al poeziei filozofice îl constituie percepția fenomenelor, a proceselor sufletești dintr–o perspectivă cosmică. Pentru Lucian Blaga, terestrul, biologicul, socialul nu sunt decât aspecte fenomenologice ale universului privit ca totalitate, surprinse nu sub înfățișarea lor imediată, concretă, ci pe latură categorială a înțelepților, că la alcătuirea lumii stau câteva elemente primordiale, din a căror metamorfoză fără de sfârșit au luat ființă infinitele forme ale materiei. În acest context ideatic și imagistic, omul este un strop de apă în oceanul veșniciei. A cânta categorialul înseamnă a intui tocmai aceste esențe. Pe țărmul mării, poetul înregistrează neutru peisajul,dar auzul distinge prin foșnetul valurilor chemarea elementelor. Mineralul din corpul omenesc își caută pătimaș perechea naturală : „ Murmură dor de pereche, / Patima cere răspuns. / Ah, mineralul în toate / Geme adânc și ascuns. / Sarea și osul din mine / caută sare și var." (*Noapte la mare*)

Problematica ideatică a liricii lui Lucian Blaga se caracterizează și prin efortul constant al poetului de a-și îmbogăți cu fiecare volum registrul imagistic, năzuința mărturisită în *Autoportret :* „Sufletul lui e în căutare.../ până la cele din urmă hotare."

În *Poemele luminii*, poetul sculptează cu ajutorul cuvântului trăsăturile fizice și spirituale ale ființei iubite, reliefate prin atribute sonore *: Izvorul nopții, Din părul tău, Lumina raiului*.

Pașii profetului (1921) așază întreaga natură, surprinsă în anotimpul verii, sub semnul lui Pan, zeul antic al vegetației. Poetul accentuează elementele plastice, reliefând culorile vii, pure, intensificând percepția senzorială, descoperind freamătul ierburilor, aromele vegetalului, plăcerea tactilă a participării la viața universului.

Titlul metaforic al volumului *În marea trecere* (1924) simbolizează drumul străbătut de om prin viață către sfârșitul biologic ireversibil. Moartea, pare a spune poetul , este dobândită o dată cu viața, în sensul că omul este singura ființă care are conștiința stingerii sale.

Ca o firească dezvoltare a imagisticii anterioare, *Lauda somnului* (1928) ne oferă o lume aflată sub cupola nopții, a întunericului. Somnul este un simbol al extincției, al eliberării de materie.„În *Lauda Somnului* Blaga cade într–o nostalgie de eden, într–o lâncezeală numită „tristețe metafizică", încercând să evoce un „peisaj transcendent" . Stilul devine liturgic și Aleluia răsună peste tot. Poetul își face „biografia", încercând să surprindă elementul coral în desfășurarea Universului, marile glasuri haotice : „*Unde și când m – am ivit în lumină nu știu, / din umbră mă ispitesc singur să cred / că lumea e o cântare. / Străin zâmbind, vrăjit suind/ în mijlocul ei mă – mplinesc cu mirare./ Câteodată spun vorbe care nu mă cuprin/ Câteodată iubesc lucruri care nu –mi răspund*."(Lucian Blaga – *Laudă Somnului*)."[3]

La cumpăna apelor (1933), „poate volumul cel mai artist pe care l – a scris Lucian Blaga" (Tudor Vianu), și *La curțile dorului* (1938) sunt dominate, cel dintâi, de întoarcerea spre amintirile copilăriei și valorile etice ale satului autohton, iar cel de al doilea, de dorul de țară.

[3]George Călinescu, *op. cit.*, p.356

Etapei de tranziție, marcată de volumul *Nebănuitele trepte* (1943), i se adaugă poeziile elaborate între anii 1942 – 1961, editate postum. Acestea au fost grupate, personal de poet, în ciclurile ample „*Vîrsta de fier*", „*Corăbii de cenușă*", „*Cântecul focului*", și „*Ce audeunicornul*", egalând cantitativ și calitativ lirica antumă. Aici, ca și în restul operei, Blaga se vădește același gânditor profund și vizionar, pentru care nașterea, iubirea, moartea, creația artistică, aspecte fundamentale ale existenței umane, devin trasee abisale de meditație lirică.

Blaga descoperă în cultura românească o lume de valori cu care se simte solidar, deoarece aici îşi regăseşte propriul spirit creator, optând mereu pentru preţuirea şi integrarea acestor valori în universalitate. Totodată, poetul român porneşte în căutarea spiritului creator al poporului nostru, unde altundeva decât pe fertilul teren al folclorului , al culturii etnografice . Prin elogiul pe care Blaga încearcă să îl aducă literaturii populare, doreşte ca aceasta să fie cunoscută în lume.

BIBLIOGRAPHY

1. Balotă, Nicolae – „*Lucian Blaga, poet orfic și Magistrul tăcerii*", în *Euphorion,* E. P. L. , București, 1969
2. Balotă, Nicolae –„*Universul prozei"*, Editura Eminescu, Bucure;ti, 1976
3. Bârlea, Ovidiu –„*Folclorul arhaic în poezia lui Blaga*", în „*Steaua"*, XVII, Nr. 197, Iunie, 1966
4. Blaga, Lucian – „*Trilogia cunoașterii*", Editura Fundațiilor, București, 1943
5. Blaga, Lucian –„*Hronicul și cântecul vârstelor*",Editura Tineretului, București, 1965
6. Blaga, Lucian – „*Trilogia culturii*", E. L. U., București, 1969
7. Blaga, Lucian – „*Elogiul satului românesc*", Editura Minerva, București, 1972
8. Blaga, Lucian – „*Opere*", Volumul II, Editura Minerva, București, 1974
9. Blaga, Lucian – „*Elanul insulei"*, Editura Dacia, București, 1977
10. Călinescu, George – „*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*", Editura Minerva, București, 1982
11. Călinescu, George –„*Istoria literaturii române*" – Compendiu, Editura Litera International, București, 2001
12. Cerghit, Ioan – „*Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii*", Editura Aramis, București, 2002
13. Cioculescu, Șerban – „*Poeți români*", Editura Eminescu, București, 1982
14. Cristea, Sorin –„*Dicționar de termeni pedagogici*", Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998

LOVE AND DEATH IN DYING ANIMAL, BY PHILIP ROTH, MEMORIES OF MY MELANCHOLY WHORES, BY GABRIEL GARCIA MARQUEZ AND THE HOUSE OF THE SLEEPING BEAUTIES, BY YASUNARI KAWABATA

Simina Pîrvu
West University of Timișoara

Abstract: In a society with a rather strict, taboo-filled morality, sexuality in literature is received by some readers with reluctance. Therefore, I try to reveal in this study that erotism in literature should not necessarily be perceived as something pornographic, but it is often a way of highlighting other aspects.
These can be seen in the novels Dying Animal, by Philip Roth, Memories of My Melancholy Whores, by Gabriel Garcia Marquez and The House of the Sleeping Beauties, by Yasunari Kawabata, novels that shocked when they were published by their licentious character, but actually they deal with love discovered in senescence, and with death.
The three novels, which at a first glance seem to reveal an eroticism that leads to vulgarity, show the indestructible link between love, even the one discovered at an old age, more or less based on physical attraction, and death - two apparently opposite elements. The protagonists of the love stories are no longer young, and they encounter, which makes them aware of the approach of death, which until then has seemed far away, for only when you have strong feelings towards someone you realize that nothing is eternal .

Keywords: love, death, senescence, maiden, prostitute.

„Literaturii – spunea George Bataille – trebuie să i se recunoască dreptul de a nu fi inocentă. De altfel, deseori literatura este confundată cu morala și faptul că anumite tematici imorale devin nucleul unei scrieri determină condamnarea acesteia. Într-un sens mai larg, având în vedere că pornografia și erotismul se referă la sfera sexualității, mi se pare firesc ca judecata critică și morală să fie determinată de modul în care sexualitatea este trăită de către o anumită societate. Omul depășește animalitatea, fixând limitele instinctelor proprii, totuși fără să le elimine complet. În termeni freudieni, putem spune că instinctele au fost reprimate, cu riscurile pe care le implică acest procedeu: defularea". (*apud* Lombardo, 2004: 7,8).

Într-o societate cu o morală destul de strictă, plină de tabuuri, sexualitatea în literatură este primită de către anumite categorii de public cu reticență. Însă erotismul în literatură nu trebuie fie perceput neapărat precum ceva pornografic, căci, de multe ori, este o metodă de a scoate în evidență alte aspecte. Acestea se pot observa în romanele *Animal pe moarte*, de Philip Roth, *Povestea târfelor mele triste*, de Gabriel Garcia Marquez și *Frumoasele adormite*, de Yasunari Kawabata, romane ce au șocat la apariția lor, prin caracterul aparent licențios, însă, de fapt, tratează tema iubirii descoperite la bătrânețe, precum și a morții.

Philip Roth a fost interesat de viața bărbaților din America secolului al XX-lea, „provocându-și cititorii sa observe dorințele primare ale acestora. Se pare că Roth nu doar că a riscat cenzura, dar a și întâmpinat-o. Uneori, a creat personaje masculine ca și cum ar fi vrut să afle ce vor face și dacă există motive să nu le disprețuiești" (Shostak, 2007: 112). Atenția sa asupra apetitului insațiabil, transgresiv și adesea ridicol al oamenilor i-a adus acuzații de misoginie, mai ales în lucrările sale timpurii.

Philip Roth prezintă în *Animal pe moarte* un profesor de literatură și critic literar, David Kepesh, îndrăgostit de o femeie cu 40 de ani mai tânără - tânăra studentă Consuela Castillo. Profesorul este, după cum afirmă el însuși, „extrem de vulnerabil la frumusețea

feminină" (Roth, 2006: 10) și, cu toate că are o vârstă înaintată, atrage studentele prin celebritatea sa, prin fascinația intelectuală pe care le-o transmite. Acesta le observă încă de la primul curs la care participă și știe care vor fi ale lui, pe care dintre ele le va seduce, dar asta doar după examenul final, în ciuda ispitei. La final, dă o petrecere privată pentru studenți, în apartamentul său, prilej pentru a se culca cu studentele; moment în care își amintește episoade din trecut, descrie poziții sexuale.

Probabil că întrebarea care stăruie în mintea fiecărui cititor, încă de la primele pagini ale romanului, este ce le determină pe aceste tinere să facă acest pas? De ce își doresc să facă dragoste cu un bătrân? Răspunsul îl găsim în paginile cărții, ni-l oferă însuși personajul: din curiozitate. Multe dintre aceste tinere făcuseră dragoste de la 14 ani și la 20 de ani erau curioase s-o facă și cu un bărbat de vârsta lui, fie și numai ca să poată povesti prietenelor. Evident, profesorul a profitat întotdeauna de acest lucru și s-a distrat.

Apariția la cursul său a studentei Consuela Castillo avea să îi schimbe viața, deși el nu știa. Nu i-a arătat vreun interes special, însă își amintește detaliat cum era îmbrăcată. La petrecere au discutat despre viața lor, ea fiind fascinată de viața profesorului, un om cult, extrem de inteligent și, în timp ce îi arăta un album cu reproduceri după Velasquez, el se gândea la „încântătoarea imbecilitate a poftelor trupești" (Roth, 2006: 27), căci el nu era interesat de flirt, discută cu ea despre familia ei, despre Kafka, doar pentru a ajunge unde își dorește. Și pentru asta continuă jocul seducției: merg la teatru, la cină, o invită la el să bea ceva, ascultă muzică; în tot acest timp, David îi privește și îi admiră trupul, decolteul, o consideră o operă de artă. Consuela părea foarte calmă, reticentă chiar, căci nu vroia să apară în ziare, în caz că era văzută cu el: „forța calmului ei era enormă. Ce putea fi mai mai erotic în împrejurarea aceea decât aparenta absență a oricărei intenții erotice la o femeie excitantă?" (Roth, 2006: 32).

De când s-a culcat cu ea prima data, profesorul n-a mai avut liniște; ea îi spunea că îl adoră, dar nu îi spunea că îl dorește și asta îl făcea să se teamă că i-o va lua altul, îi stârnește gelozia, nesiguranța. Consuela este atrasă de diferența de vârstă dintre ei, pentru că îi îngăduie să se supună; actul intim cu un bărbat mai bătrân le înzestrează pe femei cu o autoritate pe care n-o pot atinge în relația sexuală cu un bărbat tânăr. Profesorul ei reprezintă o autoritate culturală, este un bărbat inaccesibil pentru ea în orice alt plan și asta îi conferă femeii putere.

Pe de altă parte, contrar gândirii tuturor, bărbatul consideră că dacă este cu o femeie mai tânără nu se simte tânăr, ci bătrân, căci ea are un viitor în față, iar el nu, și chiar se întreabă dacă îi este permis așa ceva.

Întâlnirea cu Consuela, relația cu ea, care ar fi trebuit să fie o simplă aventură, precum toate celelalte de până atunci, a declanșat în sufletul profesorului sentimente pe care nu le cunoscuse înainte: gelozie dusă la extrem (simțea gelozie până și față de fratele ei), iubire obsesivă, voia să își petreacă timpul doar cu el. Nu înțelegea ce se întâmplă cu el, nu mai putea dormi, „experiența cu ea e prea puternică" (Roth, 2006: 61), a ajuns într-o etapă a vieții când credea că poate face orice, deși știa că această relație nu-i face bine, nu poate renunța. Ea era conștientă de puterea pe care o avea asupra bărbaților, el reprezenta conștiința ei de sine, bărbații erau oglinda ei: „ea e femela magică în fața căreia bărbații n-au scăpare, învăluită cultural în trecutul ei decorativ cubanez, însă cedările ei decurg din vanitate" (Roth, 2006: 70).

Această atracție ieșită din comun, această teamă că îl va părăsi este chinuitoare. Nu știe cum să o țină lângă el; majoritatea oamenilor ar face asta prin căsătorie, însă, în cazul lui, știe că nu asta e soluția. Principalul impediment este vârsta: „Și aici începe pornografia. Pornografia geloziei. Pornografia distrugerii de sine. Sunt vrăjit, sunt subjugat și totuși sunt captiv în afara tabloului. Ce m-a scos afară din ramă? Vârsta. Plaga vârstei." (Roth, 2006: 63).

Tot ceea ce simte este de neînțeles pentru el și datorită faptului că el a pledat mereu pentru sex, s-a declarat împotriva căsătoriei, a fost căsătorit, avea un fiu, dar a profitat la maxim de revoluția sexuală, considerând că sexul este „răzbunare împotriva morții" (Roth, 2006: 103).

Relația cu Consuela a durat mai mult de un an și jumătate, el nu a fost la petrecerea ei de absolvire și ea a pus punct. David a considerat că s-a întâmplat asta pentru că ea nu l-a dorit niciodată, doar a experimentat pe el puterea atracției. Despărțirea i-a provocat durere, părere de rău, s-a simțit golit, a fost deprimat multă vreme. În perioada următoare, se întâlnește cu studente, foste iubite, petrece mult timp cu prietenul său, George, care îl sfătuiește să renunțe la ea. Însă el este foarte îndrăgostit, nici el nu știe de ce este așa disperat, încearcă să găsească o explicație: „poate că acum, când sunt aproape de moarte, și eu tânjesc în taină să nu fiu liber" (Roth, 2006: 154).

George este conștient că această relație îi face rău, îl sfătuiește să renunțe la ea, este contra iubirii: „Nu mă opun fiindcă e dezgustător. Mă opun fiindcă înseamnă îndrăgostire. Singura obsesie pe care și-o doresc toți: <<iubire>>. Oamenii cred că, îndrăgostindu-se, se împlinesc? Unirea platonică a sufletelor? Eu cred tocmai pe dos. Cred că ești întreg înainte de a începe. Iar iubirea te fracturează. Ești întreg, apoi ești despicat. Ea a fost un corp străin introdus în integritatea ta" (Roth; 2006: 145). Aceasta era și concepția despre iubire a lui David, care, datorită relației cu Consuela s-a schimbat. La gândul despărțirii de ea se simțea pustiit, nu se mai simțea întreg.

După câțiva ani, de Revelion, Consuela reapare în viața lui, lăsându-i un mesaj pe telefon. Este confuz, nu vrea să o sune înapoi, de teamă că nu ar putea îndura din nou să treacă prin ce a trecut, să simtă ce a simțit. Însă la gândul că poate i s-a întâmplat ceva, o sună și ea îi spune că este în mașină. A urcat la el, dându-i vestea că are cancer la sân și a vrut ca el să îi vadă trupul înainte de operație și să îi facă poze, dat fiind faptul că David îi iubea trupul.

Profesorul Kepesh simte ironia sorții – el are 70 de ani și poate spune că mai are de trăit câțiva, pe când Consuela, cu toată tinerețea ei, nu știe cât viitor mai are. Conștiința îi dictează să nu meargă la ea la spital, deoarece asta ar însemna sfârșitul lui, ar însemna să își accepte propria moarte, moment în care Kepesh conștientizează că nici el, nici Consuela nu pot păcăli moartea și nici destinul. El a încercat să amâne cumva momentul în care va recunoaște că tinerețea nu mai este valabilă pentru el, și, cu o lovitură implacabilă, moartea prietenului său și boala femeii iubite îl fac să devină insignifiant în fața sorții, de unde reiese foarte clar ideea că nu poți păcăli soarta având drept refugiu un trup tânăr este falsă.

La vârsta de șaptezeci și șapte de ani, Gabriel Garcia Márquez scrie *Povestea târfelor mele triste*, titlu ce a șocat opinia publică la apariție și care, de fapt, nu are legătură directă cu conținutul cărții, căci accentul este pus pe povestea de dragoste. Subiectul este simplu: un bătrân de nouăzeci de ani, pentru a-și sărbători aniversarea, vrea să petreacă o noapte cu o fecioară, apelând la matroana unui bordel: „În anul în care am împlinit nouăzeci de ani, am vrut să-mi dăruiesc o noapte de dragoste nebună cu o adolescentă fecioară" (Marquez, 2004: 13). Acest scurt roman reia, într-o viziune aparte, tema iubirii: „romanul este o meditație subtilă și melancolică a omului timpurilor noastre asupra iubirii, în sensul cel mai pur, mai nobil și mai generos de care este capabilă ființa umană" (Márquez, 2004: 6).

Protagonistul este un bărbat care a avut o viață în care predomina sexualitatea, încă de la doisprezece ani, care era redusă la lumea prostituatelor, niciodată nu a făcut sex fără să plătească, deoarece nu îi plăceau angajamentele, însă nu a cunoscut trăirile sufletului. Patroana bordelului, Rosa Cabarcas, îi face rost de o fată de numai paisprezece ani, ce provine din clasa de jos și care lucrează la o fabrică de îmbrăcăminte. Aceasta era inconștientă, căci Rosa îi dăduse să bea o licoare cu bromură și valeriană, deoarece era speriată; el s-a așezat pe marginea patului să o privească, „subjugat de vraja celor cinci simțuri" (Márquez, 2004: 35).

Trupul gol al fetei îl ispitea, însă ea dormea profund și el a dormit lângă ea, a doua zi plătind și plecând cu hotărârea „de a nu mai provoca în veci destinul" (Márquez, 2004: 49). Se simțea un alt om, schimbat, căci el mereu făcuse dragoste fără a iubi persoana respectivă, nu cunoștea seducția, însă în acea noapte „am descoperit plăcerea de necrezut de a contempla trupul unei femei adormite fără îmboldirea dorinței sau opreliștile pudorii" (Márquez, 2004: 39).

Cunoscându-l pe el și cunoscându-i trecutul, Rosa a fost extrem de uimită că în acea noapte nu s-a întâmplat nimic și l-a sunat să îl întrebe ce s-a întâmplat, nu voia ca fata să spună că nu mai este în stare. El i-a răspuns că acela era adevărul și, spunând asta, s-a simțit eliberat, mai ales că, într-un fel, îl amuza ideea că fetele mai tinere credeau că bătrânii nu mai sunt în stare de nimic. Mai târziu, el a sunat-o pe Rosa, cerându-i s-o vadă pe fată, să îl aștepte goală.

După acest episod, când, din nou, el doar a privit-o cum dormea, i-a cântat, apoi a dormit lângă ea, a început să se gândească tot mai des la ea, își imagina că îi pregătea micul dejun, că discută cu ea, că o îmbracă. Atunci și-a dat seama că s-a îndrăgostit pentru prima dată: „astăzi știu că nu a fost o nălucire, ci încă un miracol al primei iubiri din viața mea aflate abia la nouăzeci de ani" (Márquez, 2004: 69). Patroana nu înțelegea absolut deloc faptul că nu atins-o, că fata nu își pierduse virginitatea, credea că nu îi place fata, însă Eguchi nu caută o relație carnală, ci sentimentul de care a fost lipsit intreaga sa viață – iubirea, conștientizându-și vârsta și schimbarea produsă: „Sexul e consolarea care-ți mai rămâne când nu-ți mai ajunge dragostea " (Márquez, 2004: 78).

Bătrânul jurnalist a devenit din ce în ce mai obsedat de fată, mergea să o vadă în fiecare seară în cămăruța pregătită de Rosa, pe care el a încercat să o facă mai confortabilă, aducând tot felul de lucruri acolo, care aproape l-a ruinat. În rest, lucrurile se petreceau la fel: el o privea în timp ce doarme, apoi se întindea lângă ea și dimineața pleca. Nu îi știa numele real, o numise Delgadina (personajul feminin al unei balade pe care obișnuia să i-o cânte); toate acestea au durat trei ani.

Aceste sentimente pentru Delgadina îi schimbă starea de spirit, le-a propus celor de la ziar ca articolele sale să fie publicate cu scrisul său de mână, oricare ar fi fost subiectul acestora, articolele erau scrise pentru ea; reacția publicului cititor a fost entuziastă. Iubirea adolescentină pe care o simțea l-a schimbat: „pluteam în iubirea pentru Delgadina cu o intensitate și o fericire de care n-am avut nicicând parte în viața mea. Grație ei m-am confruntat pentru prima oară cu felul meu firesc de a fi, în vreme ce mi se scurgeau cei nouăzeci de ani" (Márquez, 2004: 73).

Atunci când bordelul a fost închis o perioadă, l-a cuprins disperarea că nu o putea vedea. A căutat-o prin parcuri, se gândea mereu la ea, era agitat, se întreba dacă și ea se gândește la el, nu s-a mai îmbăiat, nu s-a mai bărbierit, stătea mereu în casă, ca să audă telefonul, sperând să sune Rosa; Damiana, servitoarea sa, credea că este bolnav. Toate acestea erau rezultatul suferinței de a fi departe de ea: „așa am aflat în ce hal mă afectase suferința. Nu mă recunoșteam pe mine însumi, copleșit de durerea aceea de adolescent" (Márquez, 2004: 91).

Trece printr-un profund zbucium lăuntric, conștientizând că este bătrân, fiind slab în fața iubirii, se simțea bolnav de iubire. Abia atunci a înțeles poeziile de dragoste - „întotdeauna considerasem că a muri din dragoste nu era decât o licență poetică. În seara aceea mi-am dat seama nu numai că era posibil să mori, ci și că eu însumi, bătrân și singur cuc, eram gata să mor din dragoste" (Márquez, 2004: 93); și cu toate acestea, nu ar fi schimbat tot ceea ce simțea, nici măcar „deliciile zbuciumului meu" (Márquez, 2004: 93).

Abia după o lună a primit un semn de la Rosa, care a stabilit o întâlnire cu fata. A mers acolo cu bomboane, ciocolată și trandafiri cu care să umple patul. I s-a părut că Delgadina era diferită, că mai crescuse, că i se împlinise trupul, ceea ce îl bucura, însă nu îi

plăcea că avea gene false, unghiile date cu ojă și asta i-a stîrnit furia. A spart toate lucrurile din încăpere, fata s-a trezit, dar nu l-a privit, apoi a dat foc. Rosa i-a explicat că nu se întâmplase nimic din ce credea el, însă el nu a vrut să asculte și a plecat. Aceasta a fost uimită de ce a făcut bătrânul, dându-și seama, abia acum, de sentimentele acestuia: „Ce n-aș fi dat eu pentru asemenea dragoste!" (Márquez, 2004: 101).

Următoarele luni au fost dure pentru el, slăbise foarte mult, trecea de la o dispoziție la alta, însă, în una din zile s-a întâlnit în autobuz cu o fostă iubită, care, auzind povestea, l-a sfătuit să nu o piardă: „Fă ce te taie capul, dar n-o pierde pe copila asta. Nu-i nenorocire mai mare decât să mori singur" (Márquez, 2004: 107). I-a mai spus să o caute și să facă dragoste cu ea, să nu moară fără să fi văzut cum e să facă dragoste.

Și-a reluat obiceiul de a o vedea pe fată și i-a lăsat Rosei câteva scrisori cu dispoziții privitoare la Delgadina, după moartea lui. Era convins că va muri în acea noapte și, de aceea, a stabilit cu Rosa ca supraviețuitorul dintre ei doi să rămână cu tot ce are celălalt și să lase apoi fetei.

Gabriel Garcia Márquez a vrut să scoată în evidență, în acest roman, importanța iubirii în viața unui om, precum și faptul că nu contează momentul în care aceasta apare, important este ca fiecare om să cunoască acest sentiment, de aceea nu este nimic ieșit din comun ca un bătrân să cunoască iubirea. Într-unul dintre numeroasele interviuri pe care le-a dat, scriitorul își expune concepția referitoare la iubire:

„Reporter: Ți se pare într-adevăr foarte gravă neputința de a iubi?

G.G.M.: Cred că nu există nenorocire omenească mai mare. Și nu numai pentru cel care suferă de ea, ci și pentru cei care au neșansa de a trece prin orbita acestuia.

Reporter: Libertatea sexuală are pentru tine vreo limită? Care ar fi?

G.G.M.: Toți suntem prizonierii prejudecăților noastre. În teorie, ca un om cu o mentalitate liberală, cred că libertatea de a iubi nu are nicio limită." (Mendoza, 2002: 103).

Experiențele prin care trece protagonistul lui Márquez nu au fost atinse de vulgaritate, ci au fost transformate într-o frumoasă poveste de dragoste; nonagenarul este la o vârstă la care majoritatea oamenilor au trecut în neființă, însă pentru el este șansa de a descoperi dorința arzătoare și dragostea.

Într-o recenzie a acestei cărți, John Updike spune că Gabriel Garcia Márquez „a compus, cu obișnuita gravitate senzuală și umor olimpian, o scrisoare de dragoste adresată luminii pe moarte" (*apud* Martin, 2009: 517).

În crearea acestui roman, Márquez s-a inspirat din *Frumoasele adormite*, a lui Yasunari Kawabata, mottoul cărții fiind luat din această carte. Ideea cărţii se axează pe existenţa unui bordel, unde tinerele dorm profund, deoarece li se administrează somnifere de către gazda casei, apoi sunt dezbrăcate și puse în pat, pentru ca bătrânii să le poată mângâia şi contempla frumuseţea, fără să aibă relații sexuale. Personajul principal al operei este Eguchi, un bătrân de șaizeci și șapte de ani, ce află de acest loc frecventat de bărbații în vârstă, pentru a-și masca neputința: „Căci ce putea fi mai groaznic decât un bătrân neputincios care încerca să se cuibărească o noapte întreagă lângă o fată tânără care dormea tot timpul? Dar oare nu venise și el aici căutând această extrem de nefirească plăcere a bătrânilor?" (Kawabata, 2006: 11).

Lângă tinerele fete nu se așază bărbați în căutarea dragostei, ci bărbați care așteaptă somnul sau moartea; aceștia și-au trăit viața. Eguchi, aflat în pragul bătrâneții, petrece acolo cinci nopți, în fiecare dintre ele descoperind ceva despre femei, despre el însuși, dar și despre viață. În decursul acestor nopți, Eguchi își amintește de tinerețea lui, de fetele sale, de femeile

cu care a avut relații, dar are și impulsul de a-i face rău fetei, al cărei trup era lipsit de apărare.

Bătrânii se simțeau în siguranță în acel loc, tinerețea fetelor le conferea bărbaților încredere, putere de viață, se duceau acolo „când nu mai puteau suporta deznădejdea bătrâneții" (Kawabata, 2006: 19), fetei care dormea îi puteau spune orice, era ca și când cineva îi asculta fără să răspundă. Eguchi empatizează, într-un fel, cu ceilalți care mergeau acolo, dar se consideră diferit de ei, nu era neputincios; deși a mers prima dată din curiozitate, și-a dorit să revină, se simțea fascinat. Bătrânul le vorbește, sperând că se vor trezi și este foarte dezamăgit că nu se întâmplă acest lucru, această permanentă încercare de a stabili o comunicare cu ele făcând ca experiența decsrisă să nu fie vulgară.

În roman există o analogie somn-moarte; de altfel, în vechile culturi, somnul este văzut ca o moarte temporară, căci fetele dormeau liniștite, cufundate într-o stare care semăna „cu o moarte provizorie" (Kawabata, 2006: 19).Pentru bătrânii care veneau acolo, „a dormi în liniște lângă o astfel de fată tânără constituia un mod de a merge pe urma bucuriilor vieții trecute" (Kawabata, 2006: 69). De când a început să meargă în acel loc, Eguchi era de părere că „nu există nimic mai minunat pe lumea asta decât fața inocentă a unei fete tinere care doarme. Poate că asta era consolarea fericită a acestei lumi. Oricât ar fi de frumoasă o femeie, ea nu își poate ascunde vârsta în somn" (Kawabata, 2006: 76).

Protagonistul se simțea apăsat de „urâțenia și rușinea bătrâneții" (Kawabata, 2006: 53) și de aceea locul acela era pentru el, ca și pentru alți bătrâni, o binecuvântare, uitare de sine, căci se întreabă: „oare nu i se întâmplă unui bărbat bătrân și neputincios să uite de sine, când este acoperit pe de-a-ntregul de un trup tânăr de fată?" (Kawabata, 2006: 53). Fetele au un dublu rol – ele reprezintă liniște, delectare, dar și seducție primejdioasă (Eguchi simte, într-una din nopți, nevoia de a o viola pe una, apoi de a o sugruma pe alta), însă nu se lasă dominat de aceste instincte primare.

Bătrânii nu căutau în acel bordel o experiență erotică (care era, oricum, interzisă), ci voiau, mai degrabă, să își reamintească de tinerețe, să își recapete bucuria de a trăi, să îi facă să uite de rele. Însă tinerele adormite nu reprezintă doar tinerețea și frumusețea, ci și moartea: „În trupul tânăr al fetei părea că sălășluiește ceva ca o tristețe, care îi face pe bătrâni să se gândească la moarte" (Kawabata, 2006: 69). Kawabata încearcă, astfel, să ne aducă aminte că și moartea face parte din viață – într-o noapte, una din fete a murit în somn, la fel și un client, ambii fiind duși, în secret, într-o pensiune.

Gazda, patroana casei, este obișnuită cu moartea, chiar îi spune lui Eguchi că dacă va simți vreodată nevoia de a se sinucide, poate să o facă acolo, să nu fie singur, deoarece „a muri aici e cea mai frumoasă moarte" (Kawabata, 2006: 90) și de aceeași părere e și Eguchi, care se duce acolo după Anul Nou, deși era foarte frig. I se pare că moartea se apropie, că el o simte și ar fi o moarte frumoasă lîngă o tânără fată, mai ales că, facând comparație între dragoste și moarte, între tinerețe și bătrânețe, afirmă: „Moartea e pentru bătrâni, dragostea e pentru tineri, moartea e o dată, dragostea e de nenumărate ori" (Kawabata, 2006: 97).

Pe măsură ce mângâie trupurile adormite ale fetelor, amintirile tinereții îl năpădesc și moartea se simte mai aproape. Incapacitatea lui Eguchi de a-și aminti numele femeilor cu care a fost îl face să pară confuz, senil, însă multitudinea detaliilor îl dau de gol și ni se dezvăluie drept un bătrân care vrea să își încheie datoriile cu viața, fiindcă întreaga carte se învârte în jurul meditației asupra erotismului și a morții inevitabile.

Cele trei romane care, la prima vedere, par că relevă un erotism ce duce către vulgaritate, prezintă legătura indestructibilă dintre iubire, chiar și cea descoperită la bătrânețe, bazată, mai mult sau mai puțin, pe atracție fizică, și moarte – două elemente aparent opuse. Protagoniștii poveștilor de dragoste nu mai sunt tineri și cunosc dragostea la bătrânețe, asta făcându-i să conștientizeze apropierea morții, care, până atunci, li se păruse departe, căci doar când ai sentimente puternice față de cineva îți dai seama că nimic nu este etern.

BIBLIOGRAPHY

Kawabata, Yasunari, *Frumoasele adormite*, traducere de Anca Focșeneanu, Editura Humanitas, București, 2006;
Lombardo, Maria Luisa , *Erotica magna, o istorie a literaturii române, dincolo de tabuurile ei*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2004;
Márquez, Gabriel Garcia, *Povestea târfelor mele triste*, traducere din limba spaniolă, prefață și note de Tudora Șandru Mehedinți, Editura RAO, București, 2004;
Martin, Gerald , *Gabriel Garcia Márquez: o viață*, Editura Litera Internațional, București, 2009;
Mendoza, Plinio Apuleyo, *Parfumul de guayaba: convorbiri cu Gabriel Garcia Márquez*, Editura Curtea Veche, București, 2002;
Roth, Philip , *Animal pe moarte*, Editura Polirom, Iași, 2006;
Shostak, Debra, *Roth and gender*, în *The Cambridge Companion to Philip Roth*, Edited by Timothy Parrish, Cambridge University Press, 2007.

QUALITY OF LIFE IN PATIENTS WITH TURNER SYNDROME

Dănilă Mihaela, Pintea-Simon Ionela-Anca
University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureş

Abstract: For patients with different affections involving progressive disease progression, quality of life becomes an even more central goal of care than for patients for whom recovery is expected. Turner syndrome is the only chromosomal monosomy compatible with life and results from the total or partial absence of the one of the X chromosomes. Both, the evolution of the disease and the therapeutic strategies have an important impact on the quality of life in these patients. The aim of the study is to demonstrate the existence of a relationship between the patients' lifestyle and the quality of their lives. Questionnaire response showed that out of the total of patients, 67% responded that the disease affects their relationships with those around them, 43% of patients tend to isolate themselves, 50% claim that as the disease progressed, they were forced to make certain changes in their lifestyle, both professionally, socially and personally. Another important thing is the communication and the relationship established between the doctor and the patient, which must be based on devotion, much involvement, tact and professionalism to succeed in opening the door of every soul with which the doctor is related.

Keywords: quality of life, communication, Turner syndrome, lifestyle

Tulburările de reproducere reprezintă afecțiuni caracterizate prin incapacitatea unui individ sau a unui cuplu de a concepe pe cale naturală (sterilitate primară) sau prin incapacitatea de a menține o sarcină și de a naștere la un copil viu, sănătos (infertilitate, reprezentată fie de avorturi spontane repetitive, fie de nou- născuți morți). [1]

Tulburările de reproducere reprezintă o problemă medicală de actualitate, atât din punct de vedere psiho-social, cât și din punctul de vedere al costurilor medicale, acestea fiind inestimabile, în contextul în care, se apreciază, ca la nivel mondial aproximativ 10-15% dintre cuplurile cu vârsta reproductivă se confruntă cu astfel de probleme de reproducere, fie ele de cauza primară sau secundară. [1,2]

Negreșit, aceste afecțiuni suscită lumea medicală atât prin creșterea alarmantă în ultima decadă a numărului de cazuri, cât și prin dimensiunea etiopatogenetică a acestei afecțiuni imprecis cunoscută.

Un aspect foarte important și deloc de neglijat în cadrul acestei afecțiuni îl reprezintă impactul major al tulburărilor de reproducere asupra echilibrului psihic și a stabilității cuplului conjugal, la acestea contribuind și existența unei veritabile bariere psihologice privind relația dintre medic-pacient.

Cauzele tulburărilor de reproducere pot fi multiple, fiind incrimitati atât factori genetici, cât și factori endocrini, imunologici sau factori de mediu.

Studiile de specialitate dovedesc un important rol al factorilor genetici în etiopatogenia acestei afecțiuni, patologia cromozomială reprezentând o problemă de sănătate publică. În ultimii ani s-a remarcat modificarea viziunii asupra acestor patologii, astfel încât copiii născuți din părinții cu astfel de afecțiuni, nu mai sunt văzuți ca având un handicap devalorizant, și asta grație progreselor terapeutice și a dezvoltarii treptate a relației medic-pacient și astfel, creșterea calității vieții devenind un deziderat major. [2]

Dintre patologiile cromozomiale, sindromul Turner reprezintăsingura monosomie viabilă la om, malformație genetic legată de lipsa sau existența incompletă a cromozomului sexual X. [3]

Noțiunea de ”sindrom Turner” a fost introdusă în anul 1938 de Henry H. Turner, în urma unui studiu realizat pe un lot de 7 persoane, cu vârstele cuprinse între 15 și 23 de ani, care s-au prezentat pentru aceleași trăsături clinice: infantilismul genital, cubitus valgus și pliurile cutanate de la nivelul gâtului. Cu timpul, au fost descrise și alte anomalii, precum și substratul genetic al acestui sindrom, astfel că la ora actuală există o abordare multidisciplinară: specialiști endocrinologici, cardiologici și psihologi, cooperând pentru creșterea calității și duratei de viață a pacientelor cu acestor sindrom. [4]

Un aspect important al acestei patologii îl reprezintă variabilitatea caracteristicilor clinice specifice, care pot direcționa clinicianul în ridicarea unei suspiciuni și în diagnosticarea precoce a acestei afecțiuni, prin coroborarea ulterior a tuturor datelor clinice și paraclinice. [5]

Plecând de la aceste premise, am considerat necesar realizarea unui studiu, pornind de la următoarele observații:

- Variabilitatea caracteristicilor clinice întâlnite la pacientele cu sindrom Turner
- Importanța screening-ului prenatal prin metode neinvazive și invazive în diagnosticarea precoce a fetițelor cu sindrom Turner
- Impactul acestei patologii asupra calității vieții pacienților.

Sindromul Turner reprezintă una dintre cele mai frecvente anomalii cromozomiale ale sexului feminin, afectând aproximativ 1/2000- 1/2500 de nou-născuți de acest sex. [6]

Dintre trăsăturile clinice caracteristice fetițelor diagnosticate cu sindrom Turner se numără retardul major de creștere, acesta reprezentând cel mai constant semn al bolii, rareori însă acesta putând fi sesizat încă de la naștere. De obicei, talia finala a pacientelor cu sindrom Turner este mai mică de 144 cm, rareori depășind 152-153 cm. Deficitul de creștere staturala este cauzat, în mare parte, de o haploinsuficienta a genei SHOX (short stature homeobox). De regulă, există câte o copie a genei SHOX pe fiecare cromozom sexual (cromozomul X și cromozomul Y), situată la nivelul brațului scurt al cromozomului X, în pozitia 22.23 și pe brațul scurt al cromozomului Y în poziția 11.3. Dat fiind faptul că această genă este implicată în dezvoltarea scheletală încă din perioada de embriogeneză, lipsa sau existența incompletă a cromozomului X (cazul sindromului Turner) va determina o serie de anomalii scheletale, de tipul: cubitus valgus, genu valgus, scurtarea metacarpianului IV. [4,7]

De asemenea, caracteristic sindromului Turner este și dismorfia facială, exprimată prin: aspectul matur al fetei, facies triunghiular, epicantus, urechi proeminente- jos inserate, anomalii dentare, palat inalt, precum și o serie de alte anomalii de tipul: distanței intermamelonare crescute, torace plat, gât scurt, exces de piele pe ceafă. [8]

Cu toate că inteligența la aceste paciente este normal sau la limita inferioară a normalului, se pot asocia o serie de modificări ce țin de dezvoltarea neuro-cognitivă, precum: scăderea percepției spatial și a capacității de abstractizare, dificultăți de exprimare verbal și de însușire a cunoștințelor științifice exacte (matematică). Dată fiind discrepanța între IQ-ul în limite normale a dificultăților de vorbire asociate pacientelor cu sindrom Turner s-a urmărit o posibilă corelație între originea cromozomului X (maternal/paterna) și dificultățile verbale, dovedindu-se o mai bună abilitate socio-verbală în cazul amprentării paterne a cromozomului X. [9]

Prin comorbiditatile associate acestei patologii, scade astfel calitatea vieții acestor paciente, apărând schimbări nu doar din punct de vedere fizic prin stigmatele fizice specifice, ci și din punct de vedere psihic, cât și la nivelul vieții personale și profesionale. Astfel de paciente necesită adoptarea încă de la început a unui alt stil de viață, din acest motiv fiind necesară acordarea unei atenții deosebite atât în diagnosticarea precoce, cât și într-o conduită adecvată vis-à-vis de acești pacienți, pentru a-i ajuta să-și înțeleagă boala și modul în care pot lupta cu ea, și de ce nu, își pot traii viața într-un mod cât mai plăcut atât pentru ei, cât și pentru cei din jurul lor. [10]

Scopul lucrării este de a evalua calitatea vieții și stilul de viață al pacientelor diagnosticate cu sindrom Turner. Studiul își propune să demonstreze că în ciuda evoluției bolii acestor paciente, relația dintre stilul de viață adoptat și calitatea vieții poate influența starea de normalitate a pacientelor. Coeficientul "timp" declanșează apariția unor tulburări depresiv-anxioase, care pot apărea ca o consecință a dezaprecierii propriei persoane și a scăderii stimei de sine.

Dimensiunea și impactul bolii pot fi evidențiate atât pe parcursul întregului proces terapeutic, cât și în relația medic-pacient. Cu cât disponibilitatea cadrului medical (medic, asistenta medicală, psiholog) de a responsabiliza pacienta, de a o face conștientă de capacitățile și incapacitățile sale, de a-i oferi sprijin în descrierea simptomatologiei, de a-i oferi un cadru pentru a vorbi despre viziunea lor asupra lumii, de a-i educa, întrucât educarea acestor copii cu sindrom Turner nu va însemna doar transferul de informații dinspre părinți înspre copii, sau dintre psiholog înspre copii, ci va însemna mai presus de o disciplină corectivă, o disciplină modelatoare care le va da ocazia să își dezvolte o imagine de sine cu temelii solide. [11,12]

Am realizat atât un studiu retrospectiv, cât și prospectiv pe o perioadă de 10 ani, utilizând cazuistica Spitalului Clinic Județean de Urgență Tîrgu Mureș, iar ca și metode de investigație am folosit observația, conversația, chestionarul și foile de observație clinică. Astfel, am distribuit chestionare tuturor pacientelor înrolate în studiu, am analizat caracteristicile fenotipice și am evaluat ponderea diferitelor criterii clinice utilizate pentru diagnosticul sindromului Turner, am identificat vârsta la care se stabilește cel mai frecvent diagnosticul, mediul de provenienta și comorbiditatile care se pot asocia cu această patologie, precum și impactul din punct de vedere psihologic al acestei patologii în rândul pacientelor diagnosticate cu sindrom Turner.

Colectarea informațiilor anamnestice și a datelor numerice s-a realizat prin intermediul foilor de observație clinică și a chestionarelor distribuite, pe baza consimțământului informativ. Chestionarele au urmărit, pe de o parte evoluția și comorbiditățile asociate, iar pe de altă parte, modificările survenite în ceea ce privește calitatea vieții acestor paciente, atât din punct de vedere fizic, psihic, dar și social, profesional și personal.

Pacientele diagnosticate cu sindrom Turner au completat un chestionar format din 10 întrebări. Pentru realizarea studiului au fost chestionati 30 paciente diagnosticate cu sindrom Turner, cu ajutorul cărora am încercat să evaluăm calitatea vieții pacientelor cu această afecțiune.

Principalele informații utilizate în cadrul acestui studiu au fost răspunsurile pacientelor la întrebările adresate în următorul chestionar:

Chestionar privind impactul bolii asupra calității vieții pacientelor diagnosticate cu sindrom Turner

Vă rog să-mi răspundeți la următoarele întrebări menționând:

Vă rog să-mi răspundeţi la următoarele întrebări menţionând:
- sexul: □F / □M - vârsta:_____ - mediu de proveniență: □ urban / □ rural
- statusul educaţional: □ gimnazial □ profesional □ liceal □ postliceal □ facultate
- statusul social: □ angajat □ şomer □ stat □ privat □ casnic/ă

1. Consideraţi că aveţi o problemă de sănătate?
□ da □ nu □ nu ştiu □ nu mă interesează
Dacă DA, care_____?
2. Vă deranjează această problemă?
□ da □ nu □ nu ştiu □ nu mă interesează

Dacă DA, când_____?
3. Starea de sănătate vă afectează relaţia cu ceilalţi?
□ da □ nu □ nu ştiu □ nu mă interesează
Dacă DA, cum_____?
4. Programul zilnic vă este perturbat de anumite neputinte pe care le considerati ca fiind incapabilitati?
□ da □ nu □ nu ştiu □ nu mă interesează
Dacă DA, în ce sens_____?
5. Boala vă influenţează viaţa de familie?
□ da □ nu □ nu ştiu □ nu mă interesează
Dacă DA, sub ce formă_____ ?
6. Puteţi desfăşura activităţi fizice regulate?
□ da □ nu □ nu ştiu □ nu mă interesează
Dacă DA, care_____? Dacă NU, de ce_____?
7. Boala pe care o aveți v-a modificat stilul de viață?
Dacă DA, cum_____?
8. Vă stresează boala pe care o aveţi?
□ da □ nu □ nu ştiu □ nu mă interesează
Dacă DA, de ce_____?
9. Consideraţi că este cineva responsabil pentru starea dumneavoastră de boală?
□ da □ nu □ nu ştiu □ nu mă interesează
Dacă DA, cine_____? Dacă NU, de ce_____?
10. Consideraţi că este necesară o relaţie constantă cu medicul curant?
□ da □ nu □ nu ştiu □ nu mă interesează
Dacă DA, de ce_____ ? Dacă NU, de ce_____?

Chestionarele s-au înregistrat într-o bază de date, iar în urma răspunsurilor primite, s-a observat că majoritatea pacienților, tineri fiind, se prezintă la medic cu o oarecare frustrare, convingerea lor în activitatea medicală fiind, din păcate, pe zi ce trece, tot mai redusă, aspect datorat globalizării și mass mediei, care permanent critică societatea medicală.

Incidenta patologiei în lotul studiat a fost de 30 de paciente, dintre care 19 paciente au prezentat monosomie omogenă(cariotip 45,X), iar 11 paciente au prezentat mozaicism.

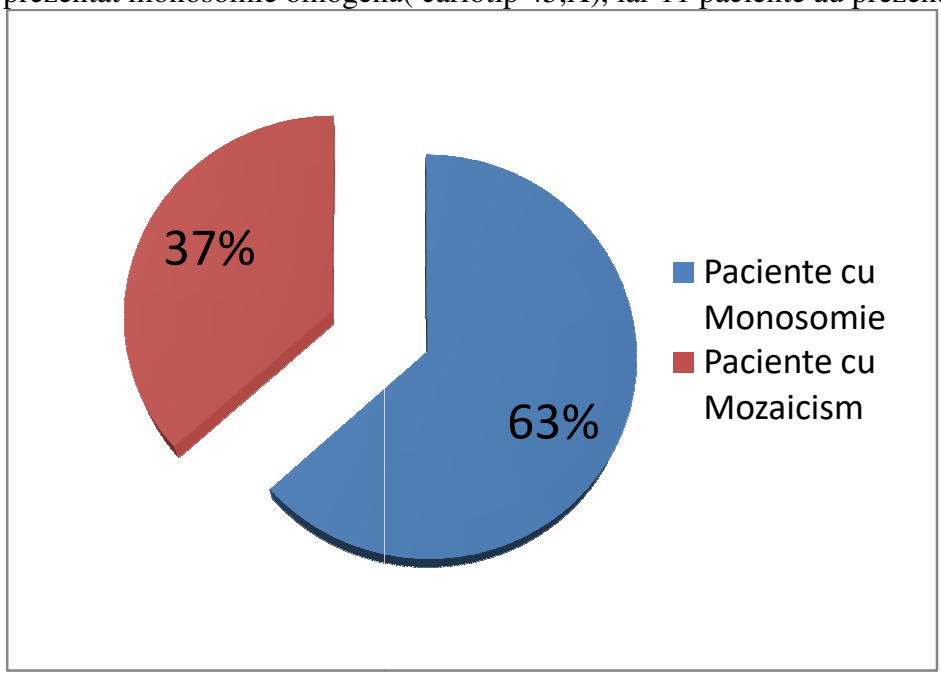

Figura 1. Clasificarea pacientelor după cariotip

În urma studiului efectuat, s-a observat că vârsta cea mai frecventă la care s-a stabilit diagnosticul de sindrom Turner a fost cuprinsă între 10 și 20 de ani; din nefericire, niciun caz nu a fost diagnosticat prenatal. Vârsta diagnosticării pacientelor a variat între 2 luni și 53 de ani.

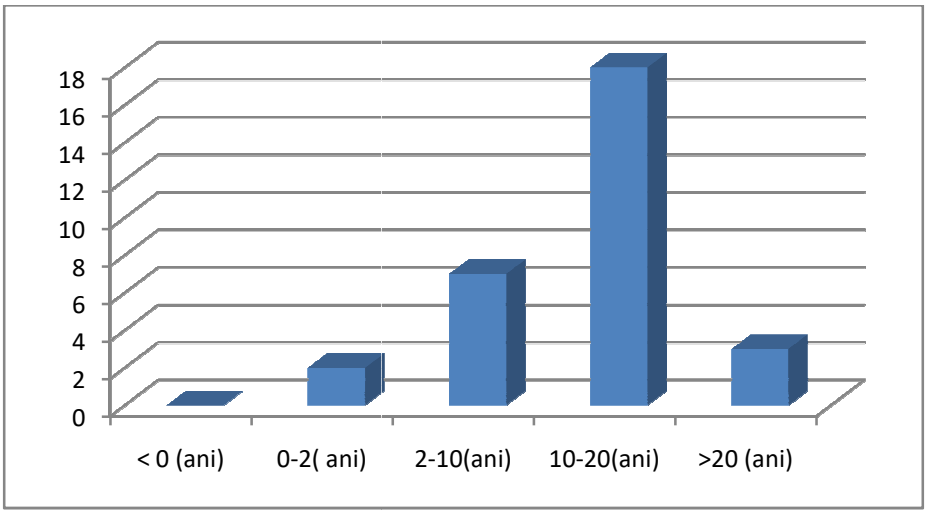

Figura 2. Vârsta decelarii afecțiunii

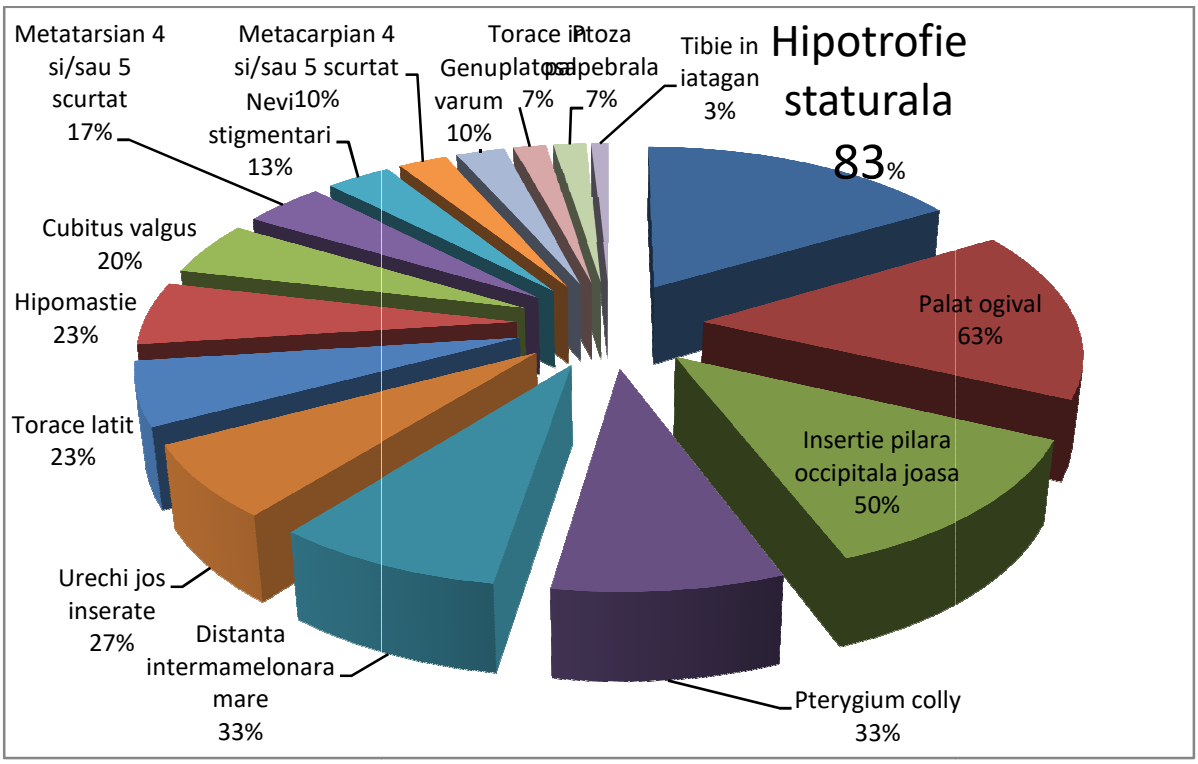

Figura 3. Repartiția pacientelor în funcție de prezența semnelor dismorfice

Din datele din graficul de mai sus se observă că doar unele paciente au prezentat majoritatea semnelor clinice caracteristice sindromului Turner, fapt ce atestă variabilitatea fenotipica a afecțiunii.

Toate aceste stigme clinice precum și comorbiditatile asociate, conform chestionarelor completate de către pacientele incluse în acest studiu, au condus la schimbări importante în ceea ce privește stilul de viață al acestor paciente, plecând de la stilul alimentar până la comunicarea cu cei din jur și percepția acestora asupra calității vieții.

Din momentul în care aceste paciente resimt schimbări în stilul lor de viață, atât din punct de vedere psihologic, boala versus anormalitate, creează acel disconfort psihic și fizic ce aduce disfuncționalitatea, pe o perioadă de timp limitative sau nu, fapt observat mai ales în relație cu familia sau apartenența la comunitate. [11]

Analizând în continuare răspunsurile pacientelor, putem observa că majoritatea pacientelor chestionate sunt conștiente că suferă de o patologie invalidantă, atât din punct de vedere fizic cât și din punctul de vedere al interacțiunii cu cei din jur, astfel că din totalul de pacienți, 67% au răspuns că boala le afectează relațiile cu cei din jur, 43% dintre paciente au tendința de a se izola, 50% susțin că o dată cu evoluția bolii, acestea au fost nevoite să facă anumite schimbări în ceea ce privește stilul lor de viață, atât profesional, social, cât și personal.

O altă observație este aceea că, din totalul de paciente, 85% au răspuns că boala le influențează viața personală, acestea ajungând să se simtă tot mai frustrate, uneori chiar fiind încercate de sentimentul de neputință, simțindu-se mai degrabă mai mult "ca o povară", decât un sprijin.

Judecând aceste răspunsuri, este important atât pentru pacient, cât și pentru noi, ca și indivizi în parte, să știm să ne recunoaștem și să ne autoevaluăm gândurile, emoțiile, relațiile noastre și să fim conștienți că orice stare de anormalitate poate avea un impact major asupra propriei noastre sănătăți, atât fizice cât și psihice. [12]

Un alt aspect observat atât în răspunsurile oferite de către paciente prin chestionarele completate, dar și din comunicarea medic-pacient este negativismul cu care aceste paciente privesc boala, aceste paciente relatând starea de disperare și deziluzie ce uneori le stăpânește, considerând că această patologie treptat devine invalidanta, crescând tot mai mult sentimentul de neputință.

Un alt lucru alarmant în rândul pacientelor cu sindrom Turner îl reprezintă apariția depresiei. La întrebarea dacă cineva este responsabil de starea lor de boală, 95% dintre paciente au afirmat că nu este nimeni responsabil de patologia suferită, iar un procent mic de 5% lasă totul pe umerii sorții, fapt care ne duce cu gândul că aceste paciente și-au acceptat boala, s-au resemnat, accentuând mai ales nevoia de compasiune și de susținere din partea familiei și din partea celor din jur. [10,11]

În ceea ce privește relația medic-pacient, toate pacientele chestionate au subliniat importanța relației dintre medic și pacient, atât în acceptarea patologiei, dar mai ales în evoluția și tratamentul adecvat al afecțiunii, în ciuda faptului că adresabilitatea către medic la noi în țară se face destul de tardiv, comparativ cu celelalte țări europene. [12]

Atât comunicarea, cât și relația care se stabilește între medic și pacient trebuie să aibă la bază devotament, multă implicare, tact și professionalism pentru a reuși să deschizi ușa fiecărui suflet cu care medicul relaționează. [12]

În concluzie, în urma studiului realizat, s-a observat faptul că modificarea stilului de viață, pornind de la atitudinea acestora legată de alimentație și până la percepția legată de evolutivitatea bolii, joacă un rol important în acceptarea patologiei, aceasta ajungând să fie în viața lor "o stare de normalitate și acceptare".

Astfel, pacienții sunt convinși că pentru un rezultat terapeutic optim este necesară, nu doar implicarea medicului, ci și implicarea activă a pacientului la actul de vindecare. Din acest motiv, bolnavul trebuie să înceteze să se culpabilizeze și să intervină activ în procesul lui de vindecare, întrucât până la urmă vindecarea, sau în cazul nostru, menținerea evoluției

bolii în faza staționară reprezintă de fapt un efort de echipă medic-pacient-aparținători, iar credința și speranța că totul va fi bine este de bun augur. [12]

Normalitatea din spatele acestor boli stă tocmai în acceptarea bolii, în dorinta de a te ridica deasupra tuturor încercărilor și de a găsi puterea în tine și în cei din jur de a merge mai departe și de a te bucura de fiecare clipă oferită, chiar și bolnav, căci până la urmă starea de boală este normalitatea ta ca și pacient pe care ți-o asumi și cu care conviețuiești. [11,12]

BIBLIOGRAPHY

1. Ben Hamouda H, Mkacher N, Elghezal H, Bannour H, Kamoun M, Soua H. Prenatal diagnosis and prognosis of triple X syndrome: 47, XXX. J Gynecol Obstet Biol Reprod. 2009;38(7):599-60.
2. Bharath R, Unnikrishnan AG, Thampy MV, Anilkumar A, Nisha B,Praveen VP et al.Turner syndrome and its variants. IndianJPediatr.2010Feb;77(2):193-5.
3. Ionela Pascanu, "Aplicatii practice in genetic umana", Editura University Press, Targu Mures, 2005, 7-10, 51-54
4. Claus Hojbjerg Gravholt, "Epidemiological, endocrine and metabolic features", European Journal of Endocrinology(2004) 151: 657-687
5. Cornelia Georgmaneanu, Mircea Georgmaneanu, "Introducere in genetica pediatrica", Editura Medicala Bucuresti 1986, 113-116
6. Gravholt CH, Clinical practice in Turner syndrome, Nat Clin Pract Endocrinol Metab, 2005, 1:41-52
7. Gravholt CH, Juul S. Naeraa RW&Hansenf. Prenatal and postnatal prevalence of Turner's syndrome: a registry study. British Medical Journal 1996. 16-21
8. Ionescu B., Dumitrache C., Maximilian C., Patologia sexualitatii, Ed. Medicala, Bucuresti, 1980, 183-185
9. Michele M., M. Mazzocco, "The cognitive phenotype of Turner syndrome: Specific learning disabilities", International Congress Series 1298 (2006) 83-92
10. Pașca MD – Comunicarea în relația medic - pacient, Ed. University Press, 2012, Târgu Mureș.
11. Pașca MD – Psihologia uşii, Ed. Ardealul, Târgu Mureș, 2008.
12. Pașca MD – Elemente de psihopedagogie nutrițională, Ed. University Press, 2009, Târgu Mureș.

THE ROLE OF MOTIVATION IN CHANGING THE LIFESTYLE IN DIABETIC PATIENTS

Mihaela Dănilă, Ionela Pintea – Simon
University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureş

Abstract: Diabetes is the most common metabolic disease in the world, presenting in its evolution a series of disabling complications for the patient. Beyond the impact of the patient's diagnosis regarding this pathology, the decision to deal with the disease, to accept it and try to take all steps to adopt a healthy lifestyle lies with the patient. The aim of the study is to demonstrate the power of motivation in the decision to change lifestyle in diabetic patients. The study was retrospective on a group of 60 patients, of whom 32 patients were female and 28 were male. After 10 days of changing the diet and the daily patient's program, their analyzes showed a decrease in glycemic values and an improvement in their symptomatology.

In conclusion, the motivation of these patients is the key for therapeutic success. Patients must therefore be convinced that for a successful therapeutic outcome the active involvement of the patient in the healing act is necessary, because the work of the doctor would prove to be in vain if he struggled alone to ease the suffering of the patient.

Keywords: motivation, lifestyle, diet, diabetic patients

"Dacă bolile omenirii ar constitui tema unui serial criminalistic, cu siguranţă diabetul ar fi cazul cel mai dificil. Proba incontestabilă este creşterea zahărului în sânge, însă scena crimei are localizări multiple în organismul uman-pancreas, ficat, musculatura scheletală, ţesutul adipos, creier, ochi, rinichi, vase de sânge şi numeroşi nervi- fiecare furnizând o lista lungă de suspecţi moleculari, care pot fi sau nu, implicaţi cauzal în boală." (Rădulescu, 2012)

Cuvântul "diabet" are origine în greaca veche și semnifică "a trece prin" sau "sifon", dorind a sugera eliminarea importantă a apei din organismul persoanelor cu diabet. Primele manifestări clinice similare diabetului se regăsesc în cronicile egiptenilor, din jurul anilor 1500 î.Hr., în care se menționează existența patologiei în care pacienții urinau excesiv și pierdeau în greutate. [1] Cel care a denumit această afecțiune, a fost medicul grec, Aretaeus din Capadocia (30-90 d.Hr.), care descrie patologia prin polidipsie, poliurie și scădere în greutate. Ulterior, în 1675, medicul englez Thomas Willis utilizează termenul latin "mellitus"- "dulce ca mierea", prin care definea caracteristica urinii celor afectati. Prezența glucozei în urină și concentrația crescută a acesteia, este confirmată în anul 1776, de către Matthew Dobson.[2]

Diabetul este cea mai frecventă boală metabolică de pe glob, fiind principala cauză de insuficiență renală, de pierdere a vederii, de amputaţie a membrelor inferioare. Prevalenţa mondială a diabetului a crescut impresionant, de la aproximativ 30 milioane cazuri în 1985, la 285 milioane în 2010. Federaţia Internaţională a Diabetului prezice că în 2030, populaţia globului se va confrunta cu 438 milioane de cazuri de diabet [2,3], şi o mare parte din cei afectaţi vor fi copii, adolescenţi şi tineri, a căror speranţa de viaţă va fi scurtată cu o treime; pentru că forma cea mai severă a bolii, evoluează în medie cu 7 ani înaintea stabilirii diagnosticului, la 40% existând deja leziuni macrovasculare, la 30% o nefropatie stadiul 3, în

15% retinopatie, în 50% hipertrigliceridemie şi în 50% cazuri hipertensiune arterială. [4] Deşi prevalenţa ambelor tipuri de diabet este în creştere, prevalenţa diabetului de tip 2 suportă o ascensionare mai rapidă, explicată prin prezenţa crescută a obezităţii, scăderii activităţii fizice (odată cu industrializarea) şi a fenomenului de senescentă.

Criteriile de diagnostic pentru diabetul zaharat, emise de către Asociația Americana de Diabet sunt urmatoarele: glicemie bazală a jeun > 126mg/dl (7.0 mmol/L)- determinată după repaus caloric de 8 ore; HbA1c > 6,5% ; glicemie >200 mg/dl (11.1 mmol/L) determinata la 2 ore după administrarea a 75 g de glucoza; glicemie > 200mg/dl în orice moment al zilei, la pacientul simptomatic (poliurie, polidipsie, scădere ponderală).

Pornind de la cuvintele lui P. Vanini care spun ca "astăzi, eforturile diabetologului nu mai trebuie să se epuizeze în reechilibrarea glicemiei, ci ele trebuie să fie tot mai insistente în prevenirea complicaţiilor şi în recunoaşterea lor precoce", dar și ținând cont de datele recente din literatura de specialitate care au arătat că schimbarea stilului de viață scade riscul diabetului cu 60%, "alimentația corectă și exercițiile fizice constituind baza tratamentului în diabet" am ales să urmăresc un grup țintă de pacienți diabetici la care s-au instituit anumite modificări în ceea ce privește stilul de viață. Există o impresie aproape generală, că oricine suferă de diabet este condamnat la o dietă specială pentru tot restul vieţii, în care va trebui să urmeze un regim alimentar rigid, cu liste complicate de echivalențe, multe alimente interzise şi produse dietetice speciale, la care se adaugă grija de a cântări aproape tot ce se consumă. Oare aşa să fie? Ar putea fi o surpriză că bolnavii cu diabet tip 2 se pot alimenta fără liste şi fără cântar?

"Pacienţii cu diabet zaharat tip 2 sunt în majoritate supraponderali sau obezi şi au, în general, un stil de viaţă nesănătos (obiceiuri alimentare nesănătoase, sedentarism) care a contribuit, alături de alţi factori, la apariţia afecţiunii. De aceea, se impune ca imediat după diagnosticare să se identifice modalităţile de intervenţie asupra stilului de viaţă. Prin ameliorarea stilului de viaţă se urmăreşte atingerea şi menţinerea greutăţii corporale ideale, scăderea valorilor glicemice, normalizarea valorilor lipidelor serice și a acidului uric (sau aducerea cât mai aproape de normal), menţinerea unor valori optime ale tensiunii arteriale, uneori în asociere cu medicaţia specifică. Fumatul reprezintă un factor de risc cardiovascular independent, de aceea se va insista pentru renunţare la fumat şi la consumul de alcool." [5]. Cum se poate realiza concret scăderea în greutate, scăderea valorilor glicemice, normalizarea lipidelor serice, a acidului uric şi a tensiunii arteriale, doar înlăturând cauza!

Dorind să cercetăm dacă acest lucru este realizabil, am căutat un centru unde aceste ţinte să fie atinse şi am găsit Centrul de Sănătate şi Medicină Preventivă- Lifestyle Herghelia din Târgu Mureş, în care se postulează că ţintele discutate sunt o realitate de mai bine de 13 ani, cu peste 10.000 de pacienţi ce au fost trataţi timp de 10 sau 18 zile, în care experienţă celor peste 12.000 de mese servite pacienţilor au dus la îmbunătăţirea valorilor menţionate. Aşadar, studiul de faţă îşi propune să analizeze impactul negativ al stilului de viaţă necorespunzător asupra diabetului zaharat de tip 2, să cerceteze dacă prin modificarea stilului de viaţă, în sens pozitiv, valorile glicemiei, sensibilitatea la insulină şi ceilalţi parametrii care întreţin diabetul zaharat pot cunoaşte o ameliorare considerabilă si totodată să analizeze rolul motivației în schimbarea stilului de viață la acești pacienți. Studiul a fost unul retrospectiv pe un lot de 60 pacienţi care s-au prezentat la centrul de sănătate cu diagnosticul "Diabet zaharat tip 2", între anii 2014-2016. Fiecărui pacient i s-a întocmit o "Fişa de consultaţie medicală" ce cuprindea date personale, antecedente heredocolaterale, personale fiziologice şi patologice, anii de diabet, obezitate şi hipertensiune arterială, tratamentele efectuate, drogurile uzuale folosite, orele de muncă şi orele de somn în 24 ore, alimentele preponderente din dietă, repartizate pe cele 3 mese principale, la care s-a specificat, unde a fost cazul, componența gustărilor servite şi valoarea hemoglobinei glicozilate. Pacienţii au fost trataţi la Centrul Lifestyle, Herghelia timp de 10 zile. În cea de-a două zi, fiecărui pacient i s-a recoltat sânge,

a jeun, cu ajutorul căruia s-au analizat următorii indici: glicemie, colesterol total, LDL-colesterol, HDL-colesterol, trigliceride. Toţi pacienţii au fost serviţi cu o dietă strict vegetariană, echilibrată din punct de vedere nutritional, în concordanţă cu prevederile Asociaţiei Dietetice Americane şi Asociaţiei Americane de Diabet, fără grăsimi săturate sau acizi grași saturați trans, fără colesterol, dar bogată în legume, zarzavaturi, salate, fructe consumate zilnic, nuci, seminţe, cereale integrale. Masa era servită de 3 ori pe zi, la ore fixe, iar în pauza dintre mese era încurajată ingestia de apă plata, că la finalul zilei, pacientul să fi consumat minimum 6 pahare/zi. În plus, pe lângă dietă şi sport, pacienţilor li s-a asigurat un mediu relaxant, cu muzică clasică şi ore de devoţiune. În fiecare dimineaţă, erau susţinute prezentări despre pricipiile hidroterapiei, nutriţiei şi beneficiile activităţii fizice, pentru ca fiecare pacient să poată face o schimbare în stilul de viaţă, conştient şi motivat. După zilele de terapie, analizele au fost repetate, pentru a vedea impactul pe care l-a avut schimbarea stilului de viaţă în 10 zile. Din lotul de 60 de pacienti, 32 pacienţi sunt de gen feminin şi 28 pacienţi sunt de gen masculin, bărbaţii reprezentând 47% din lot, iar femeile 53%.

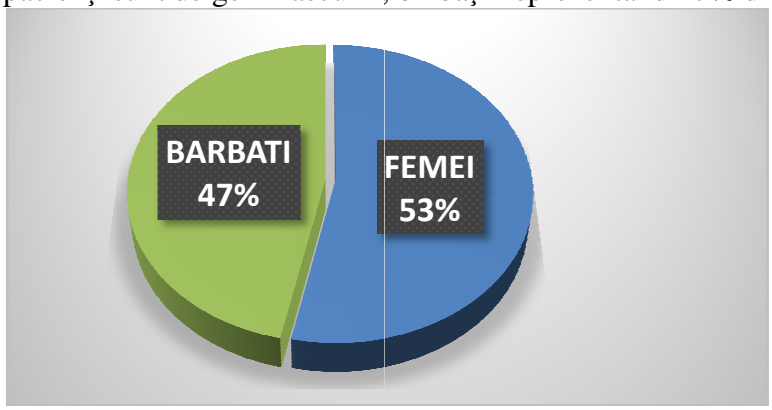

Figura 1. Distribuția cazurilor în funcție de gen

Grupa de varsta	Numarul de cazuri	M	F
30-39	1	1	0
40-49	7	4	3
50-59	**17**	9	8
60-69	**22**	10	12
>70	13	4	9
TOTAL	60	28	32

În lotul prezent se observă o creştere remarcabilă a frecvenţei diabetului după vârstă de 50 ani, cu maximă de 22 de cazuri la grupa de vârstă 60-69 ani, cu predominanță în rândul

genului feminin. Frecvenţa crescută la această grupa de vârstă, este susţinută de scăderea metabolismului energetic odată cu înaintarea în vârstă, creşterea sedentarismului şi a bolilor cardiovasculare asociate.

În lotul prezent, pacienţii sunt preponderant din mediul urban, compus din 41 de pacienţi, cu raport aproximativ egal al celor două sexe: 20 de bărbaţi şi 21 femei, spre deosebire de mediul rural, ce este compus doar din 19 pacienţi. În ambele cazuri, genul feminin este mai bine reprezentat. Predominanța mediului urban în rândul pacienţilor cu diabet de tip 2 este explicată de accesul mai mare la informaţia medicală şi implicit diagnosticarea acestuia, dar şi a creşterii sedentarismului, accesului mai mare la fast-food-uri şi alimentaţie bogată în grăsimi şi şi uleiuri rafinate, produse de patiserie, ce favorizează supraponderabilitatea, obezitatea, dislipidemia şi hipertensiunea arterială, toţi aceştia, fiind factori ce duc la apariţia diabetului de tip 2.

Un alt aspect observat a fost faptul că stresul reprezintă un factor de risc important în patogeneza diabetului zaharat, acest lucru dovedindu-se din simplul fapt că la pacienții divorțați incluși în studiu nivelul glicemiilor este mai ridicat spre deosebire de cei căsătoriţi, unde pacientul are parte de suportul familial. În lotul pezent, cei necăsătoriţi prezintă cel mai precoce apariţia diabetului, cu o medie de 47 ani, datorită terenului genetic prezent, şi cu valorea mediei glicemiilor cea mai mare:180 mg/dl. S-a constatat că la cei căsătoriţi, glicemiile sunt mai puţin oscilante decât la cei necăsătoriţi sau divorţaţi şi că bărbaţii necăsătoriţi sau divorţaţi prezintă mai frecvent obezitate abdominală şi ulterior diabet tip 2, arătând rolul important pe care îl are impactul emoţional asupra organismului, fapt ce confirma studiile de specialitate publicate.

De asemenea, cei care cred într-o forţă superioară lor şi care frecventează grupuri de sprijin, cunosc o îmbunătăţire remarcabilă a valorilor glicemice şi mărturisesc că se simt foarte bine în urma terapiilor de grup. Gândul că nu sunt singurii care luptă cu diabetul, îi face să se adapteze mai uşor condiţiilor impuse de această afecţiune.

Condițiile de stres care facilitează dezvoltarea si întreținerea diabetului de tip 2 și a aterosclerozei, sunt incluse și orele insuficiente de somn și numărul mare de ore de muncă în condiții stresante, acest lucru fiind evidenţiat și în tabelul 2 prin calcularea indexului aterogen.

Tabel 2. Impactul orelor de somn şi al acizilor graşi saturaţi asupra indexului aterogen şi valorilor glicemice

Ore de somn	AG saturati (g)	Index aterogen	Valori glicemie
2	17	**6,17**	156
3-4	80	**5,83**	202
5-6	19	4,94	138
7	37	4,6	144

În tabelul 3 am introdus succint valoarea medie a parametrilor analizați la venire și cum s-au modificat aceștia dupa cele 10 zile de dietă, medicație, exercițiu fizic si suport

psihic, întrucât doar perseverand se pot obține cele mai satisfăcătoare rezultate. După cum se observă, pacienţii au scăzut în greutate în medie cu 1,23 kg, glicemia a scăzut în medie cu 26mg/dl, colesterolul total seric cu 24mg/dl, LDL-ul cu 18mg/dl, HDL-ul a crescut cu 2mg/dl, trigliceridele au scăzut cu 41 mg/dl, valorile tensiunii arteriale sistolice au scăzut cu 14mmHg, iar a celei diastolice cu 6 mmHg. După cum am discutat anterior, modificările acestea în sens pozitiv, se datorează schimbării stilului de viaţă. Dieta ajută semnificativ, dar nu este singura recomandare. Totul pornind în esență de la motivația de a ține în frâu această patologie cu complicațiile aferente.

Tabelul 3. Variația parametrilor studiați, după cele 10 zile de tratament

	VENIRE	PLECARE	A scăzut cu	A crescut cu
GREUTATEA/kg	92,30	88,69	1,23kg p<0.2	
IMC-ul	33	32	1kg/m2 p<0.1	
GLICEMIA mg/dl	145	119	26mg/dl p<0.001	
TAS mmHg	144	130	14mmHg p<0.0001	
TAD mmHg	84	78	6mmHg p<0.0009	
COLESTEROLUL TOTAL mg/dl	183	159	24mg/dl p<0.002	
LDL-ul mg/dl	111	93	18mg/dl p<0.001	
HDL-ul mg/dl	37	39		2mg/dl p<0.3
TG mg/dl	170	129	41 mg/dl p<0.01	
INDEXUL ATEROGEN	5.00	4.38	0,62 p<0.005	

În concluzie, diabetul zaharat reprezintă cea mai frecventă boală metabolică de pe glob, ce implică în evolutivitatea ei o serie de complicații invalidante pentru pacient. Potrivit studiului de față, se confirma încă o dată rezultatele din literatura de specialitate, dincolo de impactul dat de diagnosticul stabilit pentru pacient cu privire la această patologie, decizia de a înfrunta boala, de a o accepta și de a încerca să facă toate demersurile în vederea adoptării unui stil de viață sănătos îi revin pacientului. Astfel că motivația de a vedea dincolo de diagnosticul implacabil stă tocmai în resursele proprii, ea reunind "ansamblul factorilor dinamici care determină conduita unui individ… sau totalitatea mobilurilor interne ale conduitei, fie ele înnăscute sau dobandite, constientizate sau neconstientizate, simple trebuinte fiziologice sau idealuri abstracte "(Sillamy 1996).

În cazul acestor pacienti diabetici, motivația adoptării unui nou stil de viață este cea care poate transforma pacientul într-un subiect activ și selectiv, cu un determinism intern propriu în alegerea și declanșarea acțiunilor și comportamentelor. Astfel, pacienții trebuie să fie convinși că pentru un rezultat terapeutic de succes este necesară implicarea activă a bolnavului la actul de vindecare, căci munca medicului s-ar dovedi a fi în zadar dacă s-ar lupta singur să ușureze suferința bolnavului. Din acest motiv, motivația stă la baza start-ului oricărei terapii, căci pacientul trebuie să înceteze să se culpabilizeze și să intervină activ în lupta cu boala lui, el trebuie să respecte întrutotul tratamentul igieno-dietetic și medicamentos prescris, și credința și speranța că totul o să fie bine este de bun augur.

BIBLIOGRAPHY

1. Șerban V, Cheta D, Mihai A, Complicatiile cornice ale diabetului zaharat: generalitati, sistematizare, patogenie, Tratat roman de boli metabolice, vol.2, ed.Brumar, p 21-30, 2011
2. Rădulescu Emil, Diabetul la copii si adulti- Bucuresti, Casa de Editura Viata si Sanatate, 2012
3. Jameson Larry J Harrison, Endocrinologie, Bucuresti: Editura ALL, 2014
4. McPhee J S, Papadakis M A, Tierney L M, Current Medical Diagnosis and Tratament, ed. 47, 2008
5. Dan L. Lango et al, Hrrison's principles of internal medicine, 18 th edition, Editura: McGraw Hill Professional, 2011
6. Pasca MD, Psihologia usii, Ed. Ardealul, Targu Mures, 2008
7. Pasca MD, Comunicarea în relația medic-pacient, Ed. University Press, Târgu Mureș, 2012

ROMANIAN RESEARCHES REGARDING THE ANIME CULTURE'S EMARKET PRESENCE IN ROMANIA. RETROSPECTIVE OVERVIEW

Adrian Nicolae Cazacu
PhD Student, Bucharest University of Economic Studies

Abstract: *The Japanese animation-the anime, has expanded in the entire world, including Europe and our country. As the communications and the Internet developed, the contact between the public and the anime culture reaches new cultural dimensions, with aid of eMarketing.*
We considered very important to compare the results of two online surveys, in these virtual spaces, in which the Romanian anime fans are interacting, to make a trend evolution of the potential buyers for the related products of this culture, who's presence as cultural phenomenon in Romania, we have several times analysed

Keywords*: anime ,trend, eMarketing, evolution, information theory*

1. Introduction

Studying the existence of the anime culture (Cazacu, 2016a, 2017a, 2017b, 2017c) and the evolution of the anime derivatives market (Cazacu, 2016b, 2016c), including eMarketing, we have developed a research model, for the validation of which a **test-based analysis** was made, consisting of **two surveys**, in the form of the **online** inquiry, by **distributing from a website**. The instrument used to make the surveys was the **questionnaire**.
For the first survey(Cazacu, 2016c), which lasted 8 days, was applied ***the non-return probability sampling*** (p = probability of selection, p≠0), meaning that each respondent completed the questionnaire and subsequently came out of the sampling frame, without being able to return to the answers. It was allowed to maximize the product "p*q" to ensure the maximum number of components in the sample (**e=0,047 ≅ 0,05**): **n=422** respondents.(certainty of **95%**)
The second survey(Cazacu, 2018a), over 48 hours, intended to check the results obtained in the first one. An assessment of the ***sampling frame*** was carried out, using the official data quoted by the specialists for verification in order to determine the size of the ***representative sample*** (Krejcie și Morgan, 1970). The actual number of respondents was **N=268**.
I have used the official notations: **BE** = the sampling base, **N** = the number of the investigated population, **ga** = the degree of guarantee = 95%, **s** = the sampling index = 0,297≅ 0,3 = 268/900, assuming that **BE** = 900, maximum of the active users at a time, who are present on anime and entertainment discussion groups.
This can be verified because: there are currently 66 discussion groups, about 60 active and 10% being permanently online. These groups have variable sizes, from 25 to 2000 members, with the exception of the two large recognized groups: "*Anime is my world and your world*", with about 9,000 members, respectively "*Anime Romania*" with 20000 registered members. We appreciated a total of about 100,000 fans, members of these groups, of which at least 10% are active at each moment, so a number of **N** = 900 members permanently present on the discussion groups. The relationship between **BE** and the size of the sample, according to the official data (Cătoiu, 2009, p. 498), in our case, is as follows:

BE	N	N medium/sample
850 **900**	**265** **269**	**267**

Table 1. The representative sample

On the other hand, if the size of the representative sample were pre-calculated, we would appreciate, taking into account the sample index (0,297> 0,05), that the corrected sample size would have had the maximum value:

$$n_c = \frac{p*q}{\frac{e^2}{z^2} + \frac{p*q}{N}} = \frac{0{,}25}{\frac{0{,}05^2}{1{,}96^2} + \frac{0{,}25}{900}} = \frac{0{,}25}{0{,}00065 + 0{,}00027} \cong \boldsymbol{272} \quad (2)$$

therefore, the sample of the 268 respondents is representative for **BE**, with a lower error margin than we expected (e=0,05): 268/272 = 0,98 > 0,95 namely the error e=0,02<0,05.

The questions were mostly closed. The questionnaires started with questions regarding the familiarity of the respondents with the anime, they continued with those concerning the way of perception, the need to purchase and use anime products, ending with the description of the segment of respondents, in terms of age, biological type, life, level of education, etc.

The data analysis used tools specific to MsExcel and SPSS (Cazacu, 2016d, 2018a). In order to characterize the variation, we used indicators such as *frequency distribution* and *percentages*, *standard deviation* for data span, *frequency histogram*, statistical descriptors such as the *Skewness coefficient*, the *Kurtosis coefficient*, and for the central trend assessment, we have calculated the mode, the media or the median, depending upon the measurement scale. The data were further subjected to an econometric analysis (Cazacu, 2017b), referring to the results of the first survey, and completed by the information theory (Cazacu, 2018b) by measuring the influences and the interdependencies between the influence factors in the decision-making process.

2. Data used (survey 1, survey 2, OTAKU, gender manifestations: NIJIKON)

2.1 Data provided by the online surveys

The data were provided by the answers obtained in the two questionnaires. We have selected a few of these results for two reasons: the first was the preference for this kind of animation, for the derivative products, gender events, and the second reason was to characterize the target group, both in order to identify the current level of the eMarketing of this subculture products, and justify the encouragement for the gender market in Romania.

a) Out of the 12 responses obtained from the 422 respondents, in the first questionnaire, we mention:

- ***The familiarity with the anime notion***

Scale segments: (extremely familiar)5: 4: 3: 2: 1(I do not know); average appreciation: 1939/416 = **4,66**> 4 (favorable image) (Figure 1)

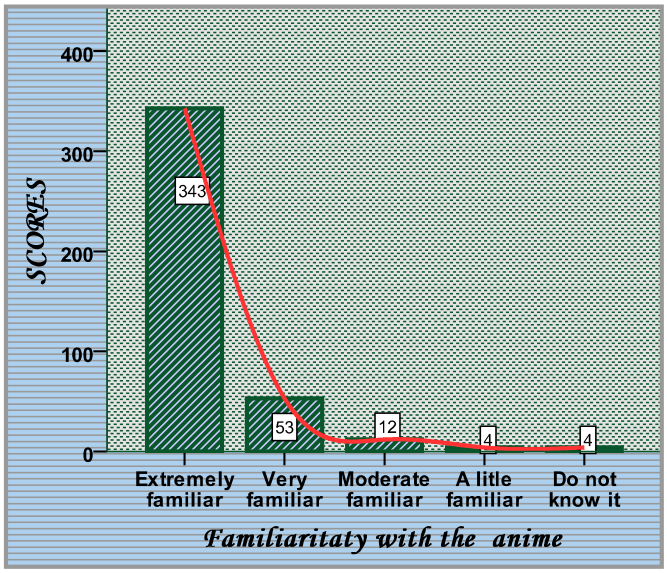

Figure 1. Familiarity with the anime culture(Survey 1, CCI4)

- ***The anime-derived products.*** In this item, a nominal dichotomous scale was used: 1=preferred anime-derived products; 2=do not prefer these products. The result is predominantly in the favor of the anime derivatives. Preference is given to the affirmative answers: 316 vs. 98. The media calculation gives us the next result: 2 * 316 + 1 * 98 = **1,76**> 1,5 (Figure 2)

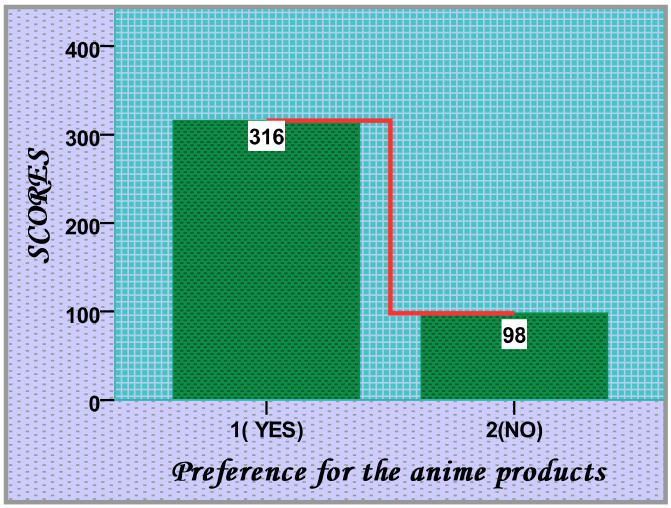

Figure 2. Preference for the anime products (Survey 1, CCI4)

b) The results obtained from the first survey are confirmed and completed by the results of the second survey. From the responses to the 14 questions of the questionnaire, to which 268 respondents registered in 48 hours, we mention:

- ***For what purpose did you buy the goods mentioned in the previous question (anime derivatives)***

The resulting predominant motivation was "*for personal use*" in the proportion of **62,5%.** (Figure 3)

- ***How do you live?*** The score distribution is asymmetric, the highest is the family score, the main reason being the age, the level of education, etc. (Figure 4)

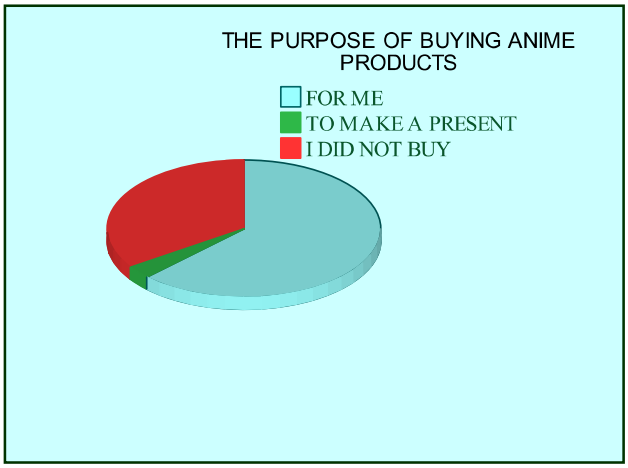

Figure 3. Preference for the anime products (Survey 2, JRLS 13)

Most of respondents are young people, aged between 14 and 25-30 years, at high school, university, or masters, who live with their families.

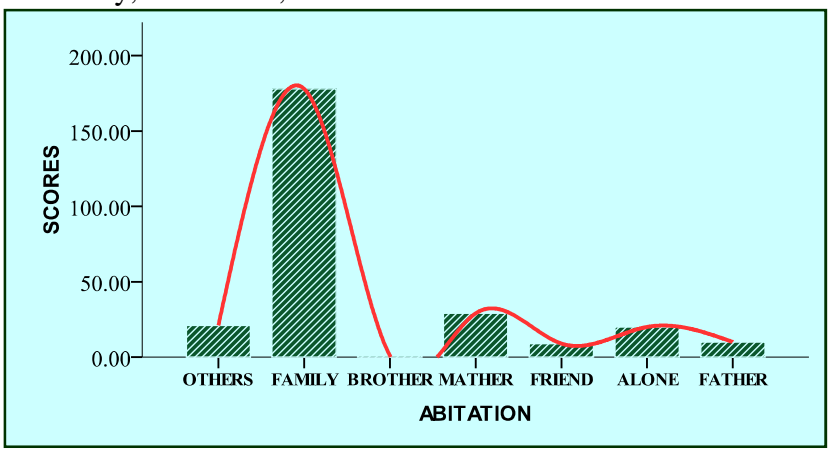

Figure 4. Characteristics of the respondents

2.2 Data provided by sales of OTAKU SHOP (Figure 5)

As an example of the interest shown by the Romanian consumer towards the anime culture products, it has been studied the sales of a Constanta company, dealing with the marketing of these products within a certain time frame, namely over a six-month period. The data gathered showed that the most profitable months for the firm were August and October.

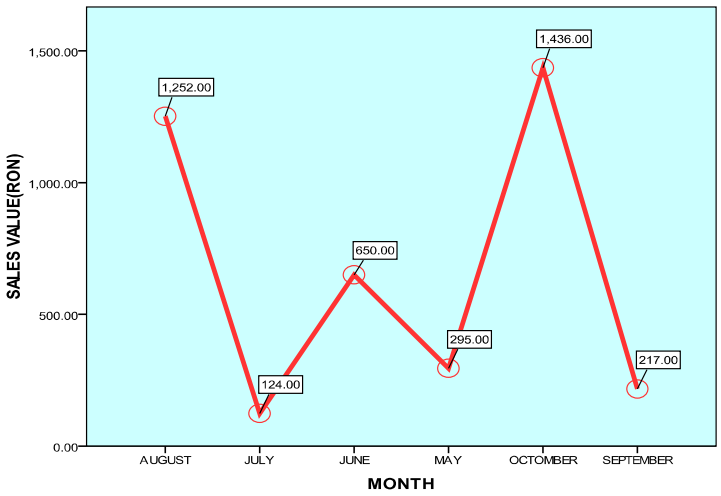

Figure 5. Sales of Otaku Shop(Cazacu, 2016b)

2.3 Data provided berom gender events - NIJIKON ROMANIA

We present some specific informations relative to each year, starting with the first Nijikon convention in Romania(2007), until 2015, regarding: the total number of participants, the total number of entrepreneurs of the various products put up for sale, and the leased spaces for these events

In addition, the participants, mostly young, opted for the continuation of such events in Romania, which gives the opportunity to meet and evolve (the cosplay phenomenon) to Romanian fans and not only: were invited and attended many representatives from England, America, etc.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
VISITORS	1500	2300	2700	3000	3100	3000	3500	3000	2700
SELLERS	16	20	22	24	26	24	26	20	24
RENTED SURFACE	400	1200	1200	1200	1200	1200	3000	2700	3600

Table. 2 Official informations relative to the NIJIKON Convention (Cazacu, 2016b)

2. Tools used in data series processing (SPSS, econometrics, information theory)

The processing of the obtained data was done in different ways: using SPSS tools and methods, using specific formulas and methods of econometrics, and finally, the informational statistics (Mihăiţă, 2016) with its characteristic formulas and methods, the last of them in order to evaluate the mutual influences of the factors , as well as their impact on the anime fan's decision-making process.

a) Quantitative analysis using SPSS

The results of both surveys led to **similar conclusions**. It is about establishing the *central trend*, highlighting the modal group, for example, in the first survey, calculating the number of respondents who consider the "*extremely familiar*" anime, that is: 82,45% of the answers, 343 respondents of 422 participants. Similarly, in the second survey, the ***familiarity with***

anime, that is the information among media entertainment consumers about this type of culture, again in our attention, provided us a result of 97% of respondents, who form the modal group, the central trend indicator, in case.

Regarding the adjectives attributed to the anime design, the characterization of the variation, according to the level of measurement made at this item using the nominal scale, led to the calculation of some indicators such as the frequency distribution and the percentages. The majority of the scores are above 100, so we can say that the positive appreciation prevails, creating a favorable image. The average score is 220,71 and is somewhere between the positions corresponding to the adjectives: "*educational*" and "***wonderful***". The adjective "*interesting*" has a maximum score of 368, representing also the *modal* value, and the statistical significance of the difference between groups; χ^2**-** test demonstrates an uniform increase to that score, with two insignificant numerical exceptions, associated with the adjectives "*weak*" and "*inferior* ".

Similarly, in the second survey, regarding the anime fan's ***perception***, there were 1.726 responses, the participants having the possibility, as in the first survey, of selecting multiple features. The maximum values recorded are favorable adjectives: the *median* is 134, being positioned between the "*cultural*" and the "*smart*" adjectives in the range [128; 140].

The *average score* is 123,3 and is positioned between the "*cultural*" and "***wonderful***" adjectives. We note that, although the circumstances are different, the adjective "***wonderful***" is positively highlighted and well represented in both cases.

The analysis continues with the results obtained for: the *importance of subtitling* (63,4% of the respondents, in the second survey, prefer the subtitled anime), the *preference for the derived products* of the anime culture (63,1% of the respondents in the second survey, bought such products) the *purpose of the acquisition* (62,5% in the second survey and 75% in the first, purchasednime products a *for personal use*), the *influence of participation in gender events* on the purchasing decision (68,3% of participants are interested in buying as a result of participating to an anime event). The score distribution is a normal symmetrical shape curve, with 99% accuracy. (Figure 6) For a better resolution on the result, we also applied the semantic difference method with the scale: **yes**= 5: 4: 3: 2: 1=**no**. The associated calculation is as follows: 5 * 81 + 4 * 56 + 46 * 3 + 58 * 2 + 27 * 1 ≅ 3,4 **>** 3.

For the results of each item, in both surveys, was made the frequency histogram, using the statistical indicators corresponding to the form and the vaulting, in order to better understand the way of the scores distributing, with the adjacent meanings.

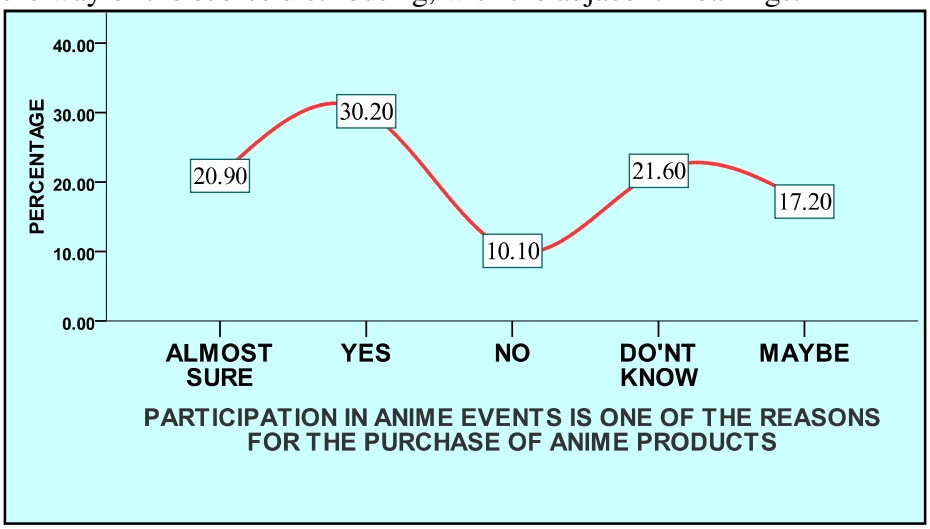

Figure 6. Acquisition of anime products as a result of participation in gender events (Survey 2)

The results of the subtitling preferences show the respondents' ***attitude***, which considers the subtitling as very important: 97,8% in the first survey (Figure 7) and 79,8% in favor of subtitling (cumulative) in the second survey. Romanian is the preferred language (40.3%), which is the main trend of the results.

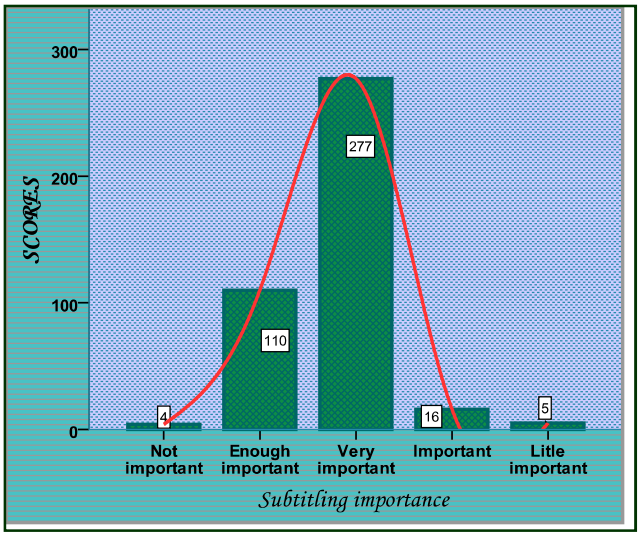

Figure 7. Subtitling importance (Survey 1

The occupational field and the level of education complete the image obtained in the first survey, on the target group, in addition to gender and age characteristics. 74.6% of respondents do not work, being students or pupils (86.5%), between 14 and 25 years (97%)

b) Transforming data into informations

	Anime forum participants	Anime events participants / anime site users (A)	ANIME PRODUCTS		
			subtitled animes (b_0)	anime derived products (b_1)	TOTAL
1	Less than 25 years old (c_0)	vizit	187	87	274
		purchase/prefer	178	281	459
	Total c_0		365	368	733
	More than 25 years old (c_1)	vizit	23	11	34
		purchase/prefer	22	35	57
	Total c_1		45	46	91
1 TOTAL =824			410	414	824

Table 2. Results (author's research) (Survey 1)

In order to study the influence of factors on the observed data (Cazacu, 2017b), the specific method of the experiment $\mathbf{2^3}$ - the two-level factors was used, by creating the contingency table with three inputs. For this purpose, we selected three dichotomic questions about subtitling preference, preference for purchasing anime products, and age category relative to the **25** years threshold. The dependent variable **A** represents the respondent's ***preference*** for the anime products materialized in purchasing or viewing them, and the independent factor

B(the stimulus) are these products, divided in two categories, *subtitled* or not, and anime derived *products*. The second independent factor is the age of the respondent, represented by the variable **C**, which segments the set of responses according to the considered threshold(25 years). The triple input table includes the alternatives of variables **A**, **B**, **C** (Table 2). A repetition was simulated, using the same database and fill in the arithmetic "signs" that highlight interactions.

1	a	b	c	ab	ac	bc	abc	TOTALS	
+	+	+	+	+	+	+	+		
187	178	87	23	281	22	11	35	824	T1
-	+	-	-	+	+	-	+		
187	178	87	23	281	22	11	35	208	Ta
-	-	+	-	+	-	+	+	4	Tb
-	-	-	+	-	+	+	+	-642	Tc
+	-	-	+	+	-	-	+	228	Tab
+	-	+	-	-	+	-	+	-162	Tac
+	+	-	-	-	-	+	+	-2	Tbc
-	+	+	+	-	-	-	+	- 178	Tabc

Table 3. Table of interferences between variables

Thus, we can see how factor **C** (age) influences four subtotals, namely, $\mathbf{t_c}$, $\mathbf{t_{ac}}$, $\mathbf{t_{bc}}$, $\mathbf{t_{abc}}$, the effect of **C** being obtained by algebraic sum of the contributions, meaning that the contributions of the influenced factors will be positive, and the contributions of the others, unaffected by it, will be negative. The other environmental factors are represented by $\mathbf{T_1}$ (Table 3). Comparing the calculated values of Fisher coefficients with the corresponding values ($\mathbf{F_{tab}}$), and considering the admissible error (5%), it is observed that, in most cases, significant differences were obtained, both at the level of the factors and their combinations, all values being greater than the tabled Fisher coefficient. The first-order **AB** interaction is positive and $\mathbf{F_{ab}}$ = 8271,4 > $\mathbf{F_{ab}}$ = 5,59, so this interaction is system-critical, which leads to the conclusion: **A**→ **B**, so **A** influences **B**, as a result, anime products are interested regardless of age; **B**→**A**, so buyers of any age are buying derivatives, although in different proportions, young people under 25 are preponderant.

c) Data analysis using information statistics

The dimensions used in this analysis are: **information energy** and **information entropy** (Cazacu, 2018b), which characterize the variables influence for the decision-making process of the entertainment consumer.

X variable (age)	**Y variable (anime products)**		**TOTAL**
	***Y*$_1$= subtitled**	***Y*$_2$=derived**	
***X*$_1$ (age < 25 years)**	**365**	**368**	**733**
***X*$_2$(age > 25 years)**	**45**	**46**	**91**
TOTAL	**410**	**414**	**824**

Table 5. Summarized results (Survey 1)

Thus, the segmentation variable will be considered ***X*** = "age", with two levels compared to the 25 years threshold, positioned horizontally, and the variables of interest, positioned vertically, which we analyze, will be ***Y*** = "anime products" ie the *preference for the subtitled products* (***Y*$_1$**) and the *preference for derived products* of this animation (***Y*$_2$**), all expressed in

Table 5, by the absolute frequencies of the recorded responses, during the study. The information transfer can be appreciated either by using the information energy (***E***) or the informational entropy (***H***). We notice the inverse proportionality between the two entities: the information energy and the informational entropy. For example, for the characterization of the states of the variable ***Y*** and of the states Y_1 and Y_2 respectively, we have evaluated the amounts of information associated with each of them, calculated in bits, which led us to the "*information distribution*" ***DI (Y)***:

$$I(Y_i) = -\log_2 p(Y_i) \Rightarrow \begin{matrix} I(Y_1) = -\log_2 \frac{410}{824} = 1{,}007 \\ I(Y_2) = -\log_2 \frac{414}{824} = 0{,}993 \end{matrix} \qquad DI(X): \begin{pmatrix} I(Y_1) & I(Y_2) \\ p(Y_1) & p(Y_2) \end{pmatrix}$$

with average:

(3) $$\overline{DI(Y)} = M(DI(Y)) = \sum_{j=1}^{2} I(Y_j) \cdot p(Y_j) = -\sum_{j=1}^{2} p(Y_j) \cdot \log_2 p(Y_j) =$$
$$= H(Y) = 0{,}4975 \cdot 1{,}007 + 0{,}5024 \cdot 0{,}993 = 0{,}501 + 0{,}499 = 1$$

which represents the "*informational entropy*" of the ***Y*** variable, or the degree of "*disorder*" or "*disorganization*" of the studied variable.

The characterization of the variable from the information point of view, was equally achieved by means of another dimension, namely: "*informational energy Onicescu*", which formula, for the ***Y*** variable is:

(4) $$E(Y) = \sum_{i=1}^{m} p^2(Y_i) = \sum_{i=1}^{2} p^2(Y_i) = p^2(Y_1) + p^2(Y_2) = \left(\frac{410}{824}\right)^2 + \left(\frac{414}{824}\right)^2 = 0{,}500011 \cong 0{,}5$$

We have studied the influences of the sizes involved in the research results, both with each other and about their decisional importance for the marketing of the anime culture products. By calculating the entropy of each variable under the influence of the other's alternatives, it was found that if the result is large, the transmitted energy is small and the variable is not significant for the decision, and for each other.În mod analog, am analizat și rezultatele celui de-al doilea sondaj:

X variable (age)	Y variable (anime products)		TOTAL
	Y_1=purchase	Y_2=knowing anime	
X_1 <= 26 years	260 · 63.1%=164	260 · 97%=252	416
X_2 > 26 years	8· 63.1%=5	8· 97%=8	13
TOTAL	169	260	429

Table 6. Summarized results (Survey 2)

The segmentation variable will be considered ***X***= the age, with two levels compared to the limit of 26 years, and the variables of interest ***Y***=the anime products, the **preference for the derived products**(***Y_1***), respectively the **familiarity** with its style of animation(***Y_2***), expressed by the absolute frequencies of the recorded replies during the survey. The amount of information due to the alternative Y_i of the variable ***Y***, will be the following:

$$I(Y_i) = -\log_2 p(Y_i) \Rightarrow \begin{matrix} \boldsymbol{I(Y_1) = -\log_2 \frac{169}{429} = -\log_2 0,(39) = 1,344} \\ \boldsymbol{I(Y_2) = -\log_2 \frac{260}{429} = -\log_2 0,(60) = 0,723} \end{matrix}$$

(5)

The *average* of „*informational distribution*" this time, is, for the same variable ***Y***:

(6) $$\overline{DI(Y)} = M(DI(Y)) = \sum_{j=1}^{2} I(Y_j) \cdot p(Y_j) = -\sum_{j=1}^{2} p(Y_j) \cdot \log_2 p(Y_j) = \boldsymbol{H(Y) = 0,967}$$

which represents what the specialists in the field defined as the "*informational entropy"* of the variable ***Y***, or the degree of "*disorder*"/ "*disorganization*" of the anime products variable, noted with ***H(Y).***

The characterization of the informational amount due to the variable ***Y*** representing the anime products, having two alternatives, realised using the "*informational energy Onicescu*", the energy of the set is:

(7) $$\boldsymbol{E(Y)} = \sum_{i=1}^{m} p^2(Y_i) = \sum_{i=1}^{2} p^2(Y_i) = p^2(Y_1) + p^2(Y_2) = \left(\frac{169}{429}\right)^2 + \left(\frac{260}{429}\right)^2 = \boldsymbol{0,522}$$

where: ***m*** = number of columns, respectively states of variable ***Y***, its two alternatives.

Comparing the results from (3)+(4) formulas with (6)+(7) formulas, we observe the great similarity beween them, even if the two alternatives of ***Y*** are not the same.

3. Some conclusions and their significance

- Familiarity with the notion of anime has shown the prevalence of those "*familiarized*" with this type of animation, among the consumers of mass media entertainment, in **82,45%,** in the first survey, respectively **97%,** in the second .
- The anime buyer's attitude is identified by the qualities that characterize a "*favorable attitude*", in which the adjective "*wonderful*" prevails in both surveys. The *attitude* is completed by the importance of the subtitling, thus the localization of the anime, in the proportion of approximately **97,8%.**
- The identification of the preference for the anime related products, obtained in the carried out investigations, led to an average of affirmative answers: (76,3+63,1)/2=69,7%≅ **68%.**
- The motivation for purchasing such products revealed **75%** of the "*personal use*" as the primary reason in the first survey and **62,6%** in the second.
- The decisional importance for the marketing phenomenon of the "*anime products*" and "*age*" variables, analyzed using the informational statistics, demonstrates that the first one, present in both surveys, possesses superior information energy, has influence on the system and thus, on the buyer's decision.
- **Prognosis of the trend based on the results obtained through research**

Let us consider the percentage of those who buy anime products, regardless of motivation, for themselves or for other purposes, by evaluating the scores recorded in the two surveys.

Survey number	Number of anime products buyers	Buyers' percentage in total respondents	Total
1	321	78,3%	410
2	175	65,5%	267

Table 7. Results for potential buyers of anime products, corresponding to each survey

Taking into account the number of people permanently present on the entertainment discussion groups and making a **trend for the potential buyers of the anime products**, we have the following result:

Number of anime products buyers	Buyers' percentage in total respondents	Total
821,2797203≅ 821	91%	900

Table 8. Trend and percentage

We applied the TREND- function using the MICROSOFT EXCEL program. In conclusion, for the totals and percentages of the buyers, registered or evaluated in the trend, we appreciate the following evolution:

Buyers' percentage in total respondents	Total
65,5%	267
78,3%	410
91%	900

Table 9. Trend of the potential buyers of the anime products in Romania

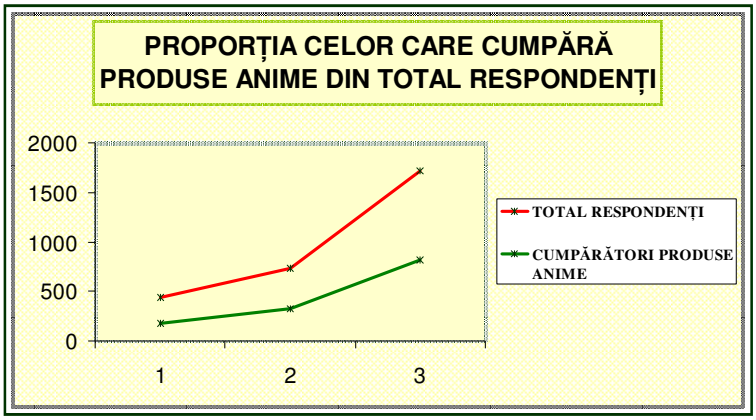

Figure 8. The trend variation of the potential buyers of the anime products

Final conclusion (research model feedback): **Identification of the need** for the anime culture related products; there is an increasing trend of buying anime products fans, relative to the number of people permanently active in the discussion groups.

Bibliography

1) Cazacu, Adrian, Nicolae, "Anime culture in Romania – environment to promote manga comics", *JRLS*, 8,Tîrgu Mureș, 2016
2) Cazacu, Adrian, Nicolae, "Quantitative research on the anime culture products presence in the Romanian market", *MBD*, ASE, Bucharest, 2016
3) Cazacu, Adrian, Nicolae, "Research regarding the presence of the anime culture's products on the Romanian market and their impact upon the consumer behavior", *GIDNI* 3, Tîrgu Mureș, 2016
4) Cazacu, Adrian, Nicolae, "Modelling the influences of the anime culture upon the Romanian consumer behavior", *CCI 4***,** Tîrgu Mureș, 2016
5) Cazacu, Adrian, Nicolae, "Landmarks of the anime culture in Romanian literature", *JRLS*, 10, Tîrgu Mureș, 2017
6) Cazacu, Adrian, Nicolae, "Influence of the anime culture upon the film industry"**,** *JRLS*, 10, Tîrgu Mureș, 2017
7) Cazacu, Adrian, Nicolae, "Influence of the anime culture upon the gaming industry"**,** *JRLS*, 10, Tîrgu Mureș, 2017
8) Cazacu, Adrian, Nicolae, A new approach from the information theory perspective of the anime culture presence in Romania, LDMD 5, Tîrgu Mureș, 2017
9) Cazacu, Adrian, Nicolae, "Statistical considerations upon the results of a survey regarding the anime culture in Romania"**,** *JRLS*, 13, Tîrgu Mureș, 2018
10) Cazacu, Adrian, Nicolae, "The informational contribution of varied influences on the decision in the anime culture eMarketing", *Management &Marketing*, 1, Craiova, 2018
11) Cătoiu, Ion(coord.), *Cercetări de marketing*, Uranus Publishing House, Bucharest, 2009
12) Mihăiță, Niculae, "*Proiect complex de modelare econometrică*", Publishing House of ASE, Bucharest, 2016